

בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ וַיִּתְעַלֶּה, הַחֹנֵן לְאָדָם תְּבוּנָה נְדַעַת, אֶתְחִיל בְּבִיאוֹר סֵפֶר הַמִּדְעָה.
הַלְכוּת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פָּרַק רֵאשׁוֹן יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעֲמוּד הַחֲכָמוֹת הִנֵּה כָּל הָעוֹלָמוֹת פְּלוֹלֵם
יֵשׁ לָהֶם ד' יְסוּדוֹת שְׁרָשִׁימִים. כָּל נְבִרְאֵי מִטָּה הֵם פְּלוֹלִים בַּד' יְסוּדוֹת.

דוּמָם.

צוּמָח.

חֵי.

מְדַבֵּר וְכוֹלֵם פְּלוֹלִים זֶה בְּזָה. כִּי בְדוּמָם שֶׁהִיא הָאָרֶץ יֵשׁ ג"כ פֶּחַ הַצְּמִיחָה שֶׁהָאֲבָנִים
גְּדוֹלִים וְצוּמָחִים וּמְצַמַּח לְכָל צָמַח מִפְּתָה.

וַיֵּשׁ בָּהּ פֶּחַ חֵי ג"כ וְגַם פֶּחַ הַמְדַבֵּר וְהֵם אֲבָנֵי הַשְּׂדֵה שְׁחִימִים ע"י טְבוּרָם מִהָאָרֶץ וַיֵּשׁ
לָהֶם קוֹל כְּלָפֶל מְדַבֵּר. וְגַם לְהָאָרֶץ עֲצָמָה יֵשׁ לָהּ פֶּחַ וְכֹחַ הַבְּלִיעָה וְקוֹל כְּדֹכְתִיב וְתַפְתַּח
הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וְתַבְלַע וְגו' וְכָל יִשְׂרָאֵל נָסוּ לְקוֹלָם.

וְגַם כָּל חֵי נִקְרָאוּ בְּשֵׁם גְּדוֹלֵי קַרְקַע, הַצּוּמָח ג"כ כְּלוֹל מְדוּמָם וּמְחֵי וּמְדַבֵּר וְהֵם שִׁיחַת
דְּקָלִים וְכוּן חֵי יֵשׁ לָהֶם פֶּחַ הַדוּמָם וְהַצּוּמָח וְהַמְדַבֵּר וְהֵם שִׁיחַת חֵי וְיָבֵהמוֹת וְעוֹפּוֹת.
וְכוּן הַמְדַבֵּר כְּלוֹל מִפְּלוֹלֵם וּד' יְסוּדוֹת אֵלוּ הֵם סוּגִים כּוֹלֵלִים.

וַיֵּשׁ לָהֶם גַּם כֵּן ד' יְסוּדוֹת מְאֻחָדִים בְּיוֹתֵר וְהֵם. אֵשׁ.

מִים.

רוּחַ.

עָפָר.

וְאֵעִפ"כ אַרְמ"ע שֶׁאֲצַלְיָנוּ גַם הֵם פְּלוֹלִים זב"ז. הָאֵשׁ כְּלוֹל גַּם מִמֵּימִם כְּאֲשֶׁר נִרְאָה מִהַגִּיעָה
וְהַרְטִיבוֹת הַנְּעֻשָׂה מִהַחֹם וְהַעֲשׂוֹן.

וְכָלוֹל בּוֹ גַם רוּחַ כִּי דִרְכוֹ לְעוֹף לְמַעְלָה וְלְכָל רוּחַ. וְכָלוֹל גַּם מִעָפָר כִּי דִרְכוֹ לִירֵד גַּם
לְמִטָּה.

וְכוּן בְּמֵימִם יֵשׁ אֵשׁ כִּיְדוּעַ שְׂמוּצִיאִין אֵשׁ גַּם מִן הַמֵּימִם כְּשֶׁהֵם נְתוּנִים בְּצִלּוֹחִית לְכַנֵּה נִגְד
הַשְּׂמֶשׁ כַּדְפִירֵש"י בִּיצָה דָּף ל"ג בַּד"ה מִן הַמֵּימִם. וּבְסֵפֶר חֲכָמוֹנִי שֶׁעַל סֵפֶר יְצִירָה, וְכוּן
יֵשׁ בָּהּ רוּחַ כְּאֲשֶׁר נִרְאָה מְגַלֵּי הַיָּם וּנְהָרוֹת הַשּׁוֹטְפִים בְּחֻזְקָה.

וְכוּן עָפָר אָנוּ רוֹאִין בְּעֵין שְׂנֹשְׂאָר תְּמִיד בְּקַרְקַעִית הַפְּלִי. וְכוּן הָרוּחַ יֵשׁ בּוֹ חֲמִימוֹת מִפֶּחַ
הָאֵשׁ.

וְרְטִיבוֹת מִפֶּחַ הַמֵּימִם. וְכַבְדוֹת מִפֶּחַ הָעָפָר.

וְכוּן בְּעָפָר יֵשׁ בּוֹ חֲמִימוֹת רַב מִפֶּחַ הָאֵשׁ. וְרְטִיבוֹת מִפֶּחַ הַמֵּימִם.

וְרַעֲיִדַת הָאָרֶץ וְכוּן פֶּחַ הַצְּמִיחָה מִפֶּחַ הָרוּחַ. וְהָאָדָם כְּלוֹל ג"כ מַד' יְסוּדוֹת אֵלוּ.

מְרָה אֲדוּמָה. כְּנֶגֶד אֵשׁ.

מְרָה שְׁחוּרָה. כְּנֶגֶד עָפָר.

דָּם פְּנֵגֶד רוּחַ. לַחָה.
פְּנֵגֶד מַיִם. וְכֵן אַרְבַּע תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה.
תְּקוּפַת נִיסָן הִיא חֲמֵה וְלַחָה נֶגֶד רוּחַ. תְּקוּפַת תַּמּוּז חֲמֵה וַיִּבְשָׁה פְּנֵגֶד אֵשׁ.
תְּקוּפַת תִּשְׁרֵי קָרָה וַיִּבְשָׁה פְּנֵגֶד עֶפֶר. תְּקוּפַת טֵבֵת קָרָה וְלַחָה פְּנֵגֶד מַיִם.
כֵּן הֵם י"ב מְזֻלוֹת טַשֵׁת"ס אַבְמ"ע קַגְד"ד. טָלָה.

אֵשׁ.

שׁוּר.

עֶפֶר.

תְּאוּמִים. רוּחַ.

סֶרְטָן.

מַיִם.

וְכֵן אַרְי'. אֵשׁ.

בְּתוּלָה. עֶפֶר.

מְאֻזְנִים. רוּחַ.

עַקְרָב.

מַיִם.

וְכֵן קִשְׁת. אֵשׁ.

גְּדִי.

עֶפֶר.

דָּלִי.

רוּחַ.

דָּגִים.

מַיִם.

נִמְצָא.

טַא"ק.

אֵשׁ.

שַׁב"ג.

עֶפֶר.

תַּמ"ד.

רוח.

סע"ד.

מים (פן איתא בספר רזיאל). פל אלו היסודות הם יסודות אלו לאלו וכולם פלולים זב"ז. וכולם הם בעולם העשייה. פל היסודות הללו יש להם ד' יסודות רוחניים מאונתים ביותר למעלה מהם בעולם היצירה.

ראשונה ד' מחנות שכינה והמה השרפים העומדים ממעל לו המקדישים שמו בכל יום בשלש קדושות מיכאל וגבריאל ורפאל ואוריאל. מיכאל מימין יסוד ליסוד המים.

גבריאל משמאל יסוד ליסוד האש. רפאל למזרח יסוד ליסוד הרוח אוריאל למערב יסוד ליסוד העפר.

(פן הוא במדרש רבה בס' במדבר. אבל בזה"ק ס' במדבר איתא דאוריאל למזרח ורפאל למערב.)

וכן משמע בגמ' יומא דף ל"ז שאמר דג' מלאכים שבאו אצל אברהם מיכאל, באמצע גבריאל בימיו ורפאל בשמאלו. הרי דרפאל קטן מגבריאל וד"ל).

הם שרי מעלה הממונים על פמה ריבא רבבות מחנות מלאכים אשר בדגלם. למעלה מהם ד' יסודות יותר מאונתים אשר המה יסודות להם הם ד' אופנים אשר המה אופן בתוך אופן להורות על אחדותם וכללותם זב"ז ביותר.

למעלה מהם ד' יסודות יותר מאונתים המה ד' סיות הקודש. ארי'.

שור.

נשר.

אדם.

ארי'.

מימין יסוד ליסוד המים. שור.

משמאל יסוד ליסוד האש. נשר.

מלפניו יסוד ליסוד הרוח. אדם.

מלאחריו יסוד ליסוד העפר. וכל אחת יש לה ארבעה פנים הללו.

להורות על אחדותם זב"ז ביותר. ורוח החי באופנים.

להורות כי המה יסודות להם ומאונתים יותר מהם. פל היסודות הללו המה ביצירה.

גם יסודות הללו יש להם ד' יסודות גבוהה מהם יותר מאונתים בפריאה. נשמות הצדיקים.

יצרור החיים. וכסא כבודו ית'.

והאדם היושב על הכסא ית' למעלה מכולם. כדאמרי נשמות של צדיקים גנוזות תחת

כה"כ.

וּכְתִיב וְהִיטָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים אֵת ה' א'. וְכֹלֶם יְסוּדוֹת זל"ז עַד שֶׁהָאָדָם
הַיּוֹשֵׁב עַל הַפֶּסֶא הוּא יְסוּד בְּכֹלֶם.

וְהִיא הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה הַמְתַדְמָה לְנִבְיָאִים בְּדַמוֹת אֲשֶׁר יְהִי בִּיכְלָתָם לְהַשְׁיִיגוֹ. וּלְכֹל אֱלוֹ
ג"כ ד' יְסוּדוֹת עֲלִיוֹנוֹת בְּאֲצִילוֹת קְדָשׁוֹ ית' יוֹתֵר מְאֻחָדִים.

וְהֵם עֲשָׂר סְפִירוֹתָיו ית' הַכְּלוּלִים בַּד' מְדוֹת. חֶסֶד.

דִּין.

רַחֲמִים.

וּמְדָה אַחַת הַכּוֹלְלָת אֵת כֹּלֶם. חֶסֶד מִיְמִין מִצַּד הַמַּיִם.

דִּין מְשֻׁמָּאֵל מִצַּד הָאֵשׁ. רַחֲמִים לְמִזְרַח מִצַּד הָרוּחַ.

מְדָה הַכּוֹלְלָת לְמַעְרָב מִצַּד הָעֶפְרָי. וְלָהֶם עוֹד ד' יְסוּדוֹת יוֹתֵר מְאֻחָדִים.

ד' הַפְּרָצוּפִים. אַבָּא.

יְאֻמָּא.

בֵּן.

וּבֵת.

אַבָּא.

הוּא יְסוּד לְכֹל הַחֶסֶדִים מִצַּד הַמַּיִם. אַמָּא.

הוּא יְסוּד לְכֹל הַדִּינִין מִצַּד הָאֵשׁ בֵּן. הוּא יְסוּד לְקוֹ הַרַחֲמִים מִצַּד הָרוּחַ.

בַּת הַכּוֹלְלָת אֵת כֹּלֶם מִצַּד הָעֶפְרָי. וְגַם כֹּלֶם הֵן הַפְּרָצוּפִים וְהֵן הַסְּפִירוֹת כֹּלֶם כְּלוּלִים
וּמְאֻחָדִים זב"ז בְּיוֹתֵר פִּידוּעַ: אֲמַנָּם גַּם לָהֶם ד' יְסוּדוֹת יוֹתֵר מְאֻחָדִים וְהֵם ד' אוֹתִיּוֹת
הוּי' ב"ה.

הַיּוֹ"ד הוּא יְסוּד לְאַבָּא שֶׁהוּא חֲכָמָה. ה' הִיא יְסוּד לְאַמָּא שֶׁהִיא בִּינָה.

ו' הוּא יְסוּד לְבֵן וּלְשֵׁשֶׁה סְפִירוֹת גג"ת נה"י. ה' הָאֲחֵרוֹן הוּא יְסוּד לְבַת וְהִיא מַלְכוּת.

וּמִמֶּנּוּ וּלְמַעְלָה אֵין עוֹד אֵלָּא יְסוּד אֶחָד מְאֻחָד בְּתַכְלִית הָאֲחֻדוֹת. הוּא פְּרָצוּף אַרְיֵף הוּא
סְפִירוֹת כְּתֵר שְׁאֵין לוֹ אוֹת בְּשֵׁמוֹ ית' כִּי הוּא אֵינוֹ נִתְפָּס בְּשֵׁם כָּלֵל.

וְהוּא מְרַנְּמֵז רַק בְּקוֹצוֹ שֶׁל יוֹד שְׁבָשֵׁם. וְנִקְרָא ג"כ לְפַעְמִים בְּשֵׁם עֵילַת הָעֵילוֹת.

כִּי גַם עָלָיו נֶאֱמַר בְּמִןפֶּלֶא מִמֶּה אֵל תִּדְרֹשׁ. וְאֵין בּוֹ חִילּוּקֵי הַמְדוֹת כָּלֵל כִּי הוּא פְּשוּט
בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת וְאֶחָד מִיְחָד בְּתַכְלִית הָאֲחֻדוֹת.

וּכ"ש מַה שֶׁלְּמַעְלָה וְגִבּוֹה מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן עָלִינוּ לְדַעַת כִּי עֵילַת הָעֵילוֹת וְעוֹלָם הַמַּלְבוּשׁ וְאָדָם
קִדְמוֹן וְעֵתִיקָא וְאַרְיֵף הַכֹּל אֶחָד הוּא בְּתַכְלִית הָאֲחֻדוֹת וְהוּא יְסוּד אֶחָד לְכֹל הַיְסוּדוֹת
שֶׁבְּכֹל הָעוֹלָמוֹת כֹּלֶם עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

ואין ליסוד הזה שום תפיסה בחילוק אותיות מתמת אמתית אחדותו ואף באות אחד אינו נתפס מפשטותו האמתית. ורק פתר לבדו הוא רמוז בקוצו של יוד לבד על שממנו ולמטה הנתחל האצילות.

ורק מתקמה ולמטה שהנתחלו המדות להתאצל קנו להם שם הוי' ב"ה בד' אותיותיו להורות על אחדותם ג"כ שפולם מתאחדים בתיבה אחת ובשם אחד. כי אף שפול ספירה וספירה יש לה שם בפני עצמה.

ואף פתר יש לו שם והוא שם אהי'. וחקמה שם י'.

ובינה הוי' בנקודת אלהים. וגדולה שם אל.

וגבורה שם אלהים ותפארת שם הוי'. ונצח הוי' צבאות.

והוד אלהים צבאות. ויסוד אל חי.

ומלכות אד'. עכ"ז פולם אינם אלא תארים להבנת הספירה וענינה.

וגם שם אהי' הוא תואר רק לכתר שבבינה ולא לעצם ספירת פתר כי היא אין לה שם כלל. אבל היא רמוז' רק בקוצו של יוד.

ושם העצם של כל הספירות פולן ביחד הוא רק שם הוי' ב"ה בד' אותיותיו. יוד חקמה.

ה' בינה. ו' ששה קצוות גג"ת נה"י.

ה' מלכות. וגם אף שהיא חלוק בד' אותיות עכ"ז היא אחד גמור בתכלית האחדות כאלו היא רק אות אחד.

וחילוק האותיות המה רק צינורות לירידת השפע ממקור העליון להעולמות. ולזה נאמר כי יד על פס י'.

ואמרו אין השם שלם כו' עד שימחה שמו של עמלק. כי בזמן הגלות בעו"ה הצנורות מפונדיו כביכל ואין השפע יורדות ברוב ברכה עד שימחה שמו של עמלק ואז יתאחדו הצנורות כאחד והשפע תרד במישור אלינו בלא הפסק ונהי' ממולאים בברכת ה' ית' בריבוי שפע וברכה כי מלכות ועל זה נאמר ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד.

כי בזמן שגבר עמלק ומלאה צור משפע השר שלו וירושלים חרבה הרי הוא אומר אי' אלהיך יבא ויושיעך והוא מתפאר כי גבר מלכא עילאה על מלכא תתאה. אבל כאשר יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו ויהיה לה' המלוכה.

והאלילים כליל יחלוף ביום ההוא יהי' ה' אחד בפי כל כי פולם יודו ויעידו כי אין זולתו ית'. ושמו אחד כי כל הד' אותיות שבשמו ית' יתאחדו כאחד ויהיו פאות אחד ממש והשפע ברכה תרד אלינו ממקור העליון דרך שם הוי' ית' כמצניור אחד ולא יופסק עוד לעולמים.

אבל מצד עצמו הוא אחד ממש גם בזה"ז ולכן פתיב בי' זה שמי לעולם. ואמרו לא קשהו נכתב הוא נקרא כי נכתב הוי' ונקרא אד'.

כי א"א לקוראו כָּלֵל בְּחִלּוּק אוֹתוֹת עַל כִּי הוּא אֶחָד מִמֶּשׁ. וְלֹא הִי נִקְרָא בְּכַתִּיבָתוֹ אֶלָּא בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן בְּבִרְכַת פְּהָגִים וְכֹה"ג בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים דְּשֵׁם הִי הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם בְּעַת הַהִיא בְּיוֹתֵר וְרַה"ק הִי חוֹפֵף עֲלֵיהֶם לַמַּרְבֵּה וְהָיוּ יְכוּלִים לְכַוֵּן לְאַחֲרוֹ אִף בְּקִרְיָאֵתוֹ בְּחִלּוּק אוֹתוֹת מֵה שְׁאִין פֶּחַ זֶה לְשֵׁם נִבְרָא בְּמִקּוֹם אַחַר וּבְזִמַּן אַחַר.

וְרַק לְעֵתִיד אֵי"ה כְּאֶשֶׁר יִתְגַּלֶּה כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ עֲלֵינוּ לְעֵינֵי כָּל חַי וְיִשְׁפֹּךְ רוּחוֹ יִת' עַל כָּל בְּשֵׁר אֲזִי יִהְיֶה נִקְרָא בְּכַתִּיבָתוֹ בְּפִי כָּל. כִּי אֲזִי כְּוָנוֹ מֵגְדוּלִים וְעַד קִטְנִים גִּדְעָ לְיִיחָדוֹ בְּיַחְדוֹ גְּמוּר כְּאֵלוֹ הוּא אוֹת אֶחָד מִמֶּשׁ.

וְנוֹכַח לְכַוֵּן עוֹד פְּנוּנָה שְׁנֵי בְּאַמְרוֹ ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד כִּי אֲזִי הוּי' בַּד' אוֹתוֹתָיו יִהְיֶה אֶחָד מִמֶּשׁ כְּמוֹ אוֹת אֶחָד כְּהַגְּ"ל. וְשֵׁמוֹ.

אֶשֶׁר אָנוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּשֵׁם אַד' אֶחָד וְשֵׁיִתְאַחַד אַד' שֶׁהוּא שֵׁם הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה בְּהִגְוִי' כְּאֶחָד וְהוּא יַחֲדוֹ קַב"ה, וְשְׂכִינְתָּי אֶחָד מִמֶּשׁ וְיִתְאַחַדוּ אוֹתוֹת אַד' בְּאוֹתוֹת הוּי' וְיִהְיֶה אֲזִי שֵׁם אֶחָד בְּשִׁמוּנָה אוֹתוֹת וְיִהְיֶה בְּנוֹ פֶּחַ לְקִרְאוֹ כְּמוֹ בְּאוֹת אֶחָד מִמֶּשׁ וְד"ל: וְלָכֵן נִקְרָא שֵׁם זֶה שֵׁם הָעֶצֶם לֹמֵר שְׁאִינוֹ תִּנְאָר לְסְפִירוֹת כְּשֶׁאֵרִי הַשְּׁמוֹת וְגַם אִינוֹ שֵׁם פְּרָטִי לְכָל סְפִירָה וְסְפִירָה בַּפ"ע.

אִף כִּי בְּאַמַּת יֵשׁ לְכָל סְפִירָה וְסְפִירָה שֵׁם הוּי' אֶלָּא שֶׁהֵם חֲלוּקִים בְּנִקְדוּתֵיהֶם כְּיָדוּעַ. אֶלָּא הוּא שֵׁם הָעֶצֶם שֶׁל כָּל הַסְּפִירוֹת כְּוָלָן בְּיַחַד לְאַמִּיתַת אַחְדוּתָן וְיִיחָדוּם.

וְלָכֵן נִקְרָא ג"כ בְּשֵׁם. שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ.

לְהוֹרוֹת כִּי בּוֹ מְפֹרָשׁ גְּדוּלַת יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית וְאַחְדוּתוֹ הָאֲמִתִּית עַד שְׁאִין לוֹ חִלּוּק בְּקִרְיָאָה אִף בְּאוֹתוֹת. וְלָכֵן שְׁפִיר נֹכַח לְכַוֵּן לְשֵׁם הוּי' ב"ה ג"כ בְּשֵׁם יְסוּד הַיְסוּדוֹת כִּי הוּא יְסוּד אֶחָד לְכָל הַיְסוּדוֹת כְּוָלָן עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

אֶלָּא שְׁיֵשׁ יְסוּד לְיְסוּד עֵילַת הָעֵילוֹת יִת': וְעוֹד יוֹתֵר כִּי שֵׁם הוּי' בְּעֶצְמוֹ שְׂבַכְתִּיבָתוֹ הוּא חֲלוּק בַּד' אוֹתוֹת ג"כ הִנֵּה שֵׁם י' ה' שֶׁהוּא ב' אוֹתוֹת רֵאשׁוֹנוֹת יְסוּד לַב' אוֹתוֹת אַחֲרוֹנוֹת שְׂבַשֵּׁם שֶׁהוּא ו' ה'.

כִּי ב' אוֹתוֹת י' ה' שְׂהֵם אָבָא וְאֵמָא שְׂהֵם חֲתָמָה וּבִינָה הוּא יְסוּד לְכָל הַבְּנִים שְׂהֵם ז' סְפִירוֹת הַבְּנִין שְׂהֵם יְסוּדוֹת לְכָל הַיְסוּדוֹת. וְלָכֵן הָיוּ שֵׁם י' שֵׁם בַּפ"ע.

וְגַם בְּזוֹה"ז אֶשֶׁר ח"ו אִין הַשֵּׁם שְׂלָם מ"מ שֵׁם י' הוּא שְׂלָם כְּדָכְתִּיב כִּי יָד עַל פֶּס י'. וְגַם רִשְׁאִין אָנוּ לְקוֹרְאוֹ כְּכַתִּיבָתוֹ גַּם בְּזוֹה"ז בְּשֵׁם אוֹתוֹתָיו עַל גְּוָדֵל יַחְדוֹ וְאַחְדוּתוֹ גַּם בְּזוֹה"ז הוּא יְסוּד לַב' אוֹתוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שְׂפָל הַשְּׂבַע סְפִירוֹת כְּוָלָן בְּהֵן.

וְהַקְּרִיאָה בּוֹ מוֹרָה עַל הַיַּחְדוּת הַיּוֹתֵר שְׂלָם שֵׁם א"א לְהַפְּרִידוֹ ח"ו בְּשׁוּם אֲנֹפֵן בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זִמַּן: וְזֶה הוּא שְׂכַוָּן רַבִּינוּ בְּפִתְיַחַת סְפָרוֹ בְּאַמְרוֹ "יְסוּד הַיְסוּדוֹת", וְרַמַּז בּוֹ שֵׁם י' ה' לֹמֵר שְׂשֵׁם זֶה בְּשֵׁם אוֹתוֹתָיו הוּא יְסוּד הַיְסוּדוֹת שֶׁל שְׂפֵי אוֹתוֹת אַחֲרוֹנוֹת.

וּבְכָל אַרְבַּע הַתִּיבּוֹת. יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעִמּוּד הַחֲכָמוֹת.

רַמַּז שֵׁם כְּוָלוֹ שֶׁל אַרְבַּע אוֹתוֹת לֹמֵר שְׂגַם י' ה' הוּא יְסוּד הַיְסוּדוֹת שֶׁל שְׂפֵי אוֹתוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת. וְהַשֵּׁם כְּוָלוֹ שֶׁל אַרְבַּע אוֹתוֹת הוּא יְסוּד לְכָל הַיְסוּדוֹת כְּוָלָן הָעֲלִיוֹנִים

והסתתוננים לאמיתת יחודו ואתדותו ית' וככל הנ"ל: אמנם בשתי אותיות אחרונות שבשם אמר בלשוננו "ועמוד התקמות", כי כן היא התורה הקדושה שהיא תקמת אלהים חי, הוא ותקמתו אחד הוא ממש.

ולא פתכם אנושי שקיבל תקמתו מאחר ונקרא חכם רק על שם תקמתו שהוא ותקמתו הם נפרדים. אבל הוא ית' תקמתו מעצמותו הוא.

והוא ותקמתו הכל אחד: ולכן שורש התורה היא בעולם המלבוש הרבה עולמות קודם לאצילות קדשו ית', אשר ע"ז נאמר ה' קנני ראשית דרכו. ובעשרת הדברות יש תר"ך אותיות נגד תר"ך נצוצי אור שבכתר עליון.

וע"ז נאמר קדם מפעליו מאז ואתרה התוה"ק בי נסתכל הקב"ה וברא את העולם. וגוף תורה שבכתב היא ספירת תפארת שהוא ו' שבשם.

וגוף תורה שבע"פ היא ספירת מלכות ה' אחרונה שבשם ונקרא ו' בשם תורה שבכתב על פי הוא נכתב ולא נקרא. וה' נקרא תורה שבע"פ על פי היא נקראת פי ה'.

ולכן פינו שהתורה שבכתב ושבע"פ כלולין בשתי אותיות האחרונות הללו שהם יסודות לכל היסודות כולן. לכן כלולין בתורה שבכתב ושבע"פ כל התקמות כולן: וזהו שאמר רבינו.

"ועמוד התקמות". בשתי אותיות אלו ו' ה' כי שתי אותיות אלו הוא עמוד לכל התקמות כולן.

ולא אמר ועמודי התקמות אלא ועמוד התקמות בלשון יחיד להורות על אחדותן של שתי אותיות אלו ג"כ מצד עצמן. ועל אחדותן של שתי התורות תורה שבכתב ושבע"פ כי הכל אחד הוא והוא עמוד אחד לכל התקמות כולן.

ובכל ד' אותיות הוי' ב"ה אמר ד' תיבות אלו כאחד "יסוד היסודות ועמוד התקמות". להורות שאף אם עיקר יסוד היסודות הוא שתי אותיות ראשונות ועיקר עמוד התקמות הוא שתי אותיות אחרונות שבשם.

עכ"ז כל הד' אותיות אלו הם פאות אחד ממש וכולן הוא יסוד היסודות ועמוד התקמות. כי כל הד' אותיות אלו כלולים זב"ז וזב"ז.

שתי אותיות ראשונות בשתי אותיות אחרונות. ושתי אותיות אחרונות בשתי אותיות ראשונות וכאלו כולן הוא אות אחד לבד.

גם אמר. יסוד.

פאות היוד, ויסודות. פאות ה'.

להורות עוד על אחדות היומר שלם. כי "היוד" שהוא חכמה הוא יסוד "ההא" שהיא בינה הכלולה מיסודות שהיא אם הבנים וכל שבע בניה כלולים בה.

ואמר "ועמוד". פאות "הנאו".

והתקמות. פאות "ההא".

על פי "הנאו" שהוא תורה שבכתב הוא העמוד ל"ההא" שהיא תורה שבע"פ כי אין לה דבר בתורה שבע"פ שאינו מרומז בתורה שבכתב: והדר אומר עוד רבינו שמתכלית האחדות הגמור הוא שיסוד היסוד ועמוד העמוד הוא.

"לידע שיש שם מצוי ראשון". והוא עילת העילות.

"והוא ממציא כל נמצא". בכ"ב אותיות התורה שבא"ב שברל"א שפירים שבעולם המלבוש, "וכל הנמצאים משמים נאריך", הם כל הד' עולמות אצילה בריאה יצירה עשייה, "ומה שביניהם" הם הד' יסודות אש מים רוח עפר, וכל הבריות שבאוויר בין השמים ובין הארץ, "לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", שכולם הם עדים על מציאותו ית', ודוק: זה הוא מה שעלה בידי לכוון בדעת רבינו באלו המלות ולשונו הזך והקצר.

לידע ולהודיע שאין דבר נעלם מרבינו וכי במלות קצרות כלל ענינים גדולים ורמים וצפונים ממעשה בראשית וממעשה מרפכה פי בא בסודם וכל רז לא אגס לי, והי' כאחד מהמקובלים הגדולים הראשונים.

וכאשר אבאר אי"ה בה' תפלה פ"ה כי גם שם ובפ"ד מה' תפלין ובפ"ב מה' עבודת יוה"כ ה"ו כוונן לחכמת האמת ע"ש, אלא שמגנדל חסידותו וצניעותו חתם אותם באלף עיזקאין ורמז אותם רק במלה אחת או שתיים: ועתה לפ"ז הלא תראה כי אין תימה עוד על רבינו במה שקרא לשני פרקים אלו הראשונים בשם מעשה מרפכה כאשר תמהו עליו הריטב"א והר"ן ז"ל הביאם הכ"מ בסוף פ' ד', כי בנדאי גם לפי דעת המקובלים האחרונים הן הן מעשהמרפכה כל עולם התיקון לאחר שנעשה המתקלא הוא עולם האצילות בעשר ספירות שהן חמש פרצופים שנתרכבו זב"ז ונתפללו יחד כל המדות זב"ז, והרי גם רבינו כלל כל דבריהם בדברים הקצרים הללו וכן בכל דבריו שבשני פרקים אלו דיבר בזה באמיתת מציאותו ואחדותו מעילת העילות ושם הוי' ב"ה עד סוף כל העשר ספירות שהוא הוא יסוד היסודות ועמוד התקמות.

ובנדאי הוא בלא שום ספק שכוון בזה לכל דברי המקובלים ע"ה אשר הוא הי' ג"כ מהם וכמ"ש, ואין בין דברי רבינו לדברי המקובלים אלא ענין מעשה בראשית לבד שרבינו פירשו על עולם הגלגלים והמזלות וד' יסודות ארמ"ע וצורת נפש האדם, והם פרושהו על עולם התורה עד לא הנה מתקלא אלא הי' עולם הנקודים לבד והספירות היו רק קוים קוים זה תחת זה בלא הרפכה זב"ז, ולפי דעת רבינו בנדאי נכלל גם זה במעשה מרפכה, כי כן הוא מעשה כל המורכבין מתרכבין ומתפללין זב"ז מינים פרודות וחלוקות מתחלתן ולבסוף הוא דנעשין אחד ע"י הרפכתן זב"ז, וא"כ הפל נקרא מעשה מרפכה, ולכן לא נשאר לרבינו לפרש עוד מעשה בראשית, אלא מעשה בראשית של בראים התחוננים בעולם העשייה שהם המזלות והגלגלים וד' יסודות וצורת נפש האדם שגם הם הם דברים עמוקים והטעיות מצויים בהם ולכן שפיר אמרו אין דורשין במעשה בראשית בשנים, ות"ל כי עלה בידינו להצדיק את הצדיק דמעיקרא בטוב טעם ודעת בסיעד"ש ונד"ל: הלכה י מהו זה שביקש משה רבינו להשיג כשאמר הראני נא את כבודך, ביקש לידע אמיתת המצאו של הקב"ה עד שיהיה ידוע בלבו כמו ידעת אחד מן האנשים שראה פניו ונתקקה צורתו בלבו כו', והשיבו ברוך הוא שאין פח הדעת האדם החי שהוא מחובר מגוף ונפש להשיג אמיתת דבר זה על בריו, והודיעו ברוך הוא מה שלא ידע אדם לפניו

ולא ידע לאחוריו עד שהשיג מאמיתת המצאו דבר שנפרד הקב"ה בדעתו משאר הנמצאים, כמו שיפרד אחד מן האנשים שראה אחוריו והשיג כל גופו ומלבושו בדעתו משאר גופי האנשים, ועל דבר זה רמז הפתוב ואמר וראית את אחורי לפני לא יראו: ובהשגות (הביאו הכ"מ והמ"ע) א"א אין דעתי מנישבת על זה שהרי ראה בסיני במ' יום של לוחות מה שלא ראה נביא מעולם, עד שקנאו המלאכים בו ובקשו לדוחפו עד שאחזו בכסא ומה הוצרך עוד, ועוד אם זאת היתה בקשתו מה צורך היתה בתשובה לומר וחסנתי את אשר אחון וכו', ופנים ואחור סוד גדול הוא ואין ראוי לגלותו לכל אדם ואולי בעל הדברים הנה לא ידעהו עכ"ל, ועיין כ"מ ומ"ע שדחקו עצמן בזה: ולעד"נ דנדאי גם רבינו ידע מסוד פנים ואחור וראיתו הוא שכתב בכאן ולא גלהו לכל אדם אלא רמזו בהמשל הנמרץ שפתב שראה אחוריו והשיג כל גופו ומלבושו והוא סוד פנים ואחור ונדע אותו ככל המקובלים הראשונים והאחרונים, ובזה מסולק כל ההשגות והקושיות על דברי רבינו ברניחא ובפשיטות מאד: והנה סוד פנים ואחור יש בו כמה פנים, אמנם פן אחד הוא זה כפי המבואר במקובלים והוא היותר פשוט וקרוב אל השכל, פי הנה כל הקרוב קרוב יותר אל המאציל נקרא פנים, וכל הרחוק רחוק יותר נקרא אחור, והוא מובן בשכל ג"כ כי כל הקרוב ביותר ניפר עליו זוהר עצמיות פני המאציל ביותר מעל הרחוק, ולכן כמה פנים לפנים הנראים וכמה אחרים לאחורים הנראים, פי כל העולמות כולן מלמטה למעלה עשיה יצירה בריאה אצילות וכל העולמות שלמעלה מאצילות עד עולם המלבוש שהוא הנאצל הראשון ונקרא אדם דאצילות כולם יש להם שתי בחינות אלו, נגד מה שרחוק מהם נקראו פנים ונגד מה שקרוב מהם נקראו אחור, וכן כל עולם ועולם בפני עצמו, הצד הפונה למעלה נקרא פנים והצד הפונה למטה נקרא אחור, וכן הצד העליון עצמו, נגד המאציל עצמו נקרא אחור ונגד הנאצלים שלמטה ממנו נקרא פנים, ומשה רבינו ע"ה השיג כל העולמות הנאצלים מאתו ית', כל עולמות עיב"א וכל הספירות וכל מה שלמעלה מהם עד עולם המלבוש שהוא רל"א שפעים של א"ב שהוא שורש התורה מצד הנאצלים לבד, פי גם עולם המלבוש שהוא אדם דאצילות לגבי המאציל אין סוף נקרא אחור, והוא סוד וראית את אחורי דייקא, היינו גם מה שהוא אחור לגבי עצם אין סוף ב"ה שהוא הנאצל הראשון, וכ"ש כל האחרים שלמטה ממנו, אמנם מצד המאציל ב"ה שהוא משלח פארותיו לכל העולמות זוהר עצמותו ית' גם לכל הספירות שבאצילות זה לא השיג שהוא סוד הפנים ממש של המאציל ב"ה וזהו סוד ופני לא יראו פני ממש בכל מקום שהוא, ועל זה הוא דאמרו (נדרים דף ל"ח) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר חד, ופירש הר"ן שם דהאי אחד הוא ידיעת ה' על אמיתתו פדכתיב ותתסרהו מעט מאלהים עכ"ל, והיינו אמיתת עצמותו ית' זה לא השיג גם למטה בספירת בינה, פי גם הוא בכלל ופני לא יראו, אבל מצד הנאצלים השיג על בוריו ונחזק בלבם כאלו ראה הכל בעיניו אפילו אדם דאצילות שהוא הנאצל הראשון מאור אין סוף שהוא נשמה לכל האצילות וכ"ש הגוף שהוא עולם האצילות וכ"ש מלבושו שהם עולמות בי"ע, וכמ"ש בספר הקדוש עץ חיים היכל א' שער ב' פ"ג דף יו"ד ע"ד וז"ל, כלל העולה פי אין סוף הוא נשמה לנשמה והאציל אדם א' הכולל כל העולמות כולם שבחינת עצמות שבו שהם בחינת נ"ר נח"י נקרא א"ק ובחינת הגוף שבו הוא עולם האצילות ובחינת המלבושים הם ג' עולמות בי"ע שאמנם רק עולם אחד לבדו

והוא לבוש האצילות פולו שפין שלשתן אינם רק דוגמת י"ס דאצילות הנקרא גוף כו', וכן על דרך זה באדם קדמון שנעשה בחינת גוף אל אין סוף העליון אור אין סוף מתגלה בו אף לא במלבוש האין סוף העליון שהם י"ס דאצילות כי הא"ס הנגלה בי"ס דאצילות הוא ע"י א"ק כו' עכ"ל ע"ש, נמצא דבי"ע הם מלבוש האצילות ואצילות הוא גוף לנגדם ולנגד א"ק אבל לנגד א"ס האצילות הוא לבוש והא"ק הוא גוף לגבי א"ס ונשמה לגבי אצילות, ומשה רבינו ע"ה השיג פל האחרים גם מה שהוא אחר לגבי א"ס שהוא גוף לגבי' וכ"ש עיקר הגוף שהוא עולם האצילות וכ"ש המלבושים העיקרים שהם בי"ע, אבל עצמותו ית' לא השיגו גם בעולם האצילות וככל הנ"ל: ובזה יבואר דברי הש"ס (ברכות דף ז') הודיעני נא את דרכיך אומר לפניו רבש"ע מפני מה יש צדיק טוב לו ויש צדיק רע לו יש רשע טוב לו יש רשע רע לו, ואמר ר"מ שם שנה לא נתנו לו שנאמר וחסותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו הגון, ואמר שם דר"מ פליג בזה על ר' יוחנן משום ר' יוסי דאמר דגם זה נתן לו עי"ש, וזה אינו מוכן פלל דברי האי וחסותי נאמר לתשובה רק על ניאמר הראני נא את כבודך, ור' יוסי הלא אמר דבריו רק על הודיעני נא את דרכיך הכתוב שם מקודם, אבל נראה דפליגי רק בזה דלר' יוסי ביקש זה מפני מה יש צדיק טוב לו כו' רק בבקשתו הראשונה הודיעני נא את דרכיך שהוא דרכי השגחתך ואז השיבו ע"ז הא בצדיק גמור כו' כדאמר שם ואח"כ הוא דשאל עוד הראני נא את כבודך לידע אמיתת עצמותך וע"ז הוא דאמר לו אני אעביר כל טובי על פניך הם כל העולמות הנאצלים לבד, וקראתי בשם ה' לפניך ללמדך סדר תפלה וסדר בקשת רחמים שארחם על כולן, וחסותי את אשר אחון בעת שיהי' עת רצון כדפירש"י שם וז"ל אותן פעמים שארצה לחון, ורחמתי, עת שאחפון לרחם עכ"ל עי"ש, עוד נוכל לפרש וחסותי את אשר אחון את מי שארצה לחון, ורחמתי את מי שארצה לרחם, כמו במרגלים שהתפלל משה עליהן והזכיר גם מדותיו ית' בתפלתו ולא הועיל תפלתו אלא מחצה לבניהם לבד אבל לכל דור המדבר שיצאו ממצרים לא הועיל, אבל לענין שתפיר עצמותי לא תוכל לראות את פני, זהו דעת ר' יוחנן משום ר' יוסי בפירוש הכתובים אבל ר"מ פליג וס"ל דשאלה זו מפני מה יש צדיק טוב לו כו' פנון משה רק בשאלתו הראני נאאת כבודך לידע ולהפיר אמיתת עצמותך ובזה ארד לסוף דעתך בהנהגת עולמך שיש צדיק טוב לו כו', והשיב לו אני אעביר רק כל טובי על פניך הם כל העולמות הנאצלים, וקראתי בשם ה' לפניך ללמדך סדר תפלה כהנ"ל, אבל לירד לסוף דעתי בהנהגת עולמי לא תוכל כי וחסותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון כו' ור"ל ואף אם היית מפיר עצמותי ג"כ לא תוכל לירד לסוף דעתי בזה, ויאמר עוד לא תוכל לראות את פני פלל כי לא תוכל להפיר עצמותי פלל ולא תרד לסוף דעתי בנדאי, זה הוא פירוש הכתוב אליב' דר"מ, נמצא דבזה לא פליגי פלל דלכ"ע פנון משה בשאלתו הראני נא את כבודך להפיר עצמותו ולכ"ע השיב לו לא תוכל לראות את פני ע"ז.

אבל על השגת הנאצלים אמר אני אעביר כל טובי על פניך ולבסוף אמר לו ע"ז וראית את אחורי וכדברי רבינו: והנה כל זה הוא מבואר ומפורש בדברי רבינו בהמשל הנעים שכתב "שראה אחריו" דייקא, הוא גם הנאצל הראשון שאף שהוא פנים לכל הנאצלים שלמטה ממנו עכ"ז הוא אחריו של אין סוף ו'השיג כל גופו' הוא עולם האצילות שהוא

עיקר הגוף "ומלבבושו" הם ג' עולמות בי"ע, ואת הכל ראה ונחקק בלבבו מה שלא ידע אדם לפניו ולא ידע לאחוריו, ובנדאי משום זה קנאו המלאכים בו שפיר, ושפיר השיב לו הקב"ה וחסנותי את אשר אחון, ושפיר ידע רבינו מסוד פנים ואחור, ואעפ"כ לא גלהו אלא ברמז בעלמא בדברי המשל, ומסולק בפשיטות קושיות הראב"ד וברויחא מאד בסיעד"ש, ופוק חזי גבורתי דרבינו ז"ל בתקמת האמת וד"ל: פרק ב הלכה הקב"ה מכיר אמתו ויודע אותה ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כו', נמצאת אמה אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד כו': גם בזה הראה רבינו ז"ל גודל פחו וידיעתו בתקמת האמת, שכל דברים אלו דברי ר' נחוניא בן הקנה ע"ה הוא והביאו בספר פרדס רימונים פ' י"ג ממהות והנהגה וז"ל שלש ראשונות אלו הם חשובות כאחד שהם דעת כתר והיודע חכמה והידוע בינה, וכתב עליו הפרדס, ובאור ענין זה פי אין ידיעת הבורא כידיעת שאר הנמצאים כו' שיודעים הדברים בידיעה שחוץ מהם כו' ואין ידיעת הקב"ה כן אלא הוא הדעת והיודע והידוע, ועי"ש שהאריך בזה לבאר איך הם בכתר חכמה בינה, ורבינו בכפלו הדברים ואמר נמצאת אמה אומר כו' בנדאי פיון ג"כ לג' ראשונות אלו וד"ל: פרק ד הלכה יג ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא פריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות, ואע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרובה ודבר קטן הנויות דאבני ורבא אעפ"כ ראויין הן להקדימן שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה, ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז פדי לגחול חיי העוה"ב כו', עיין כ"מ שהביא בשם הר"ן שכתב והרמב"ם כתב מה שרצה והלואי שלא נכתב, וכן כתב בשם הריטב"א, וע"ש מ"ש עוד בשם הרא"מ שדחק עצמו ליישב דברי רבינו: ולעד"נ דדברי רבינו נכונים בפשיטות וברויחא מאד, שפולם הבינו דרבינו קורא עסק התורה הנגלות וקיום המצוות בשם דבר קטן ובשם הנויות דאבני ורבא, אבל באמת לא כן הוא דא"כ הי' לו לרבינו לומר ולחם ובשר הוא האסור והמותר, ורבינו הלא דיין בלישנא "לידע" האסור והמותר, וכוננתו בנדאי הוא רק להשקלא וטריא בקושיות ופירוקים ופולפול של הגמרא שהן הן הנויות דאבני ורבא שרק ע"י הפולפול הגדול שלהם הוא שהגיעו לידע האסור והמותר וכדאמרו התנאים מבלי עולם הן שמורים הלכה מתוך משנתו, והרי אמרו במחשפים השיבני זו תלמוד בבלי, וקראו לתלמוד ירושלמי שהוא בלא קושיות בשם נועם ותלמוד בבלי בשם תובלים, ור"ז פי הנה בעי למיסק לא"י הי' מתענא ארבעין תעניתא שישתפח לימוד הבבלי, שהוא הוא ההנויות דאבני ורבא, ולכן שפיר קראוהו חז"ל רק בשם דבר קטן, פי הם ידעו המשנה בטעמי' על פור' גם בלא קושיות ופירוקים וכמ"ש הר"ן, וגם רבינו פנון לזה בנדאי שהרי אפשר לאדם לידע כל דיני התורה ומצותי' ולקיימם גם בלימוד המשנה תורה הנה, וכמ"ש רבינו בהקדמתו דלתכלית זו חיבר חיבור זה וקראו בשם משנה תורה ע"ש, ולזה אמר דמ"מ אין לכנס לפרדס אלא מי שנתמלא פריסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא "לידע" דייקא האסור והמותר, בידיעה ברורה ע"פ מקורו בש"ס ע"פ הנויות דאבני ורבא ולא ע"פ קצורן של דברים שבמשנה תורה הנה, ולזה אמר בטעמו שפיר דאע"פ שהנויות האלו קראו רק בשם דבר קטן לגבי מעשה מרובה אעפ"כ ראויין הן להקדימן שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה ומרחיבין אותו, משא"כ פשילמוד את משנה תורה הנה אף שיהי' בקי בכל

דיני התורה ויוכל להיות צדיק גמור גם מבלעדי פלפול הש"ס והקושיות והפירוקים של הנויות דאב"י ור"ב, עכ"ז הלימוד הזה לא יעשה פרי בדעתו ושכלו להישיירו ולהרחיבו, כי רק פלפול הש"ס הוא שמיישב ומיישר ומרחיב דעתו ושכלו של אדם, כי הוא מדת הבינה להבין דבר מתוך דבר וכבר אמרו אם אין בינה אין דעת, ואמר עוד רבינו "ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה ליישוב העוה"ז כדי לנחול חיי העוה"ב" ר"ל כי הוא הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לעמו ישראל שיהנו ממתיקתה ומעריבתה בעסק התורה בעוה"ז כמ"ש דוד הע"ה הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים, והיא היא עיקר ישובם והנאתם בעוה"ז אשר הם מואסים בכל חמדת התבל בשבילה, ואין זה אלא רק בעוסקים בה בפלפולה בחכמה ובבינה ובדעת כדאמר הפתוב כי היא חכמתכם ובינתכם וגו', ואין זה אלא בהנויות דאב"י ור"ב לבד ולא בלימוד מתוך הקיצורים, וכן הקב"ה שוכן עם העוסקים בתורה רק בעוסקים בה בפלפולה של תורה, וע"ז הוא דאמרו אין לו להקב"ה בעוה"ז אלא ד' אמות של הלכה בלבד, כדאמר הפתוב אנהב ה' שערי ציון וגו' ואמרו אלו שערים המצוינים בהלכה, ואין מצוינים אלא בעסק גדול בפלפול ובהנויות דאב"י ור"ב, ולזה פנון ג"כ ר"ח בן תרדיון דאמר דוקא שנים שיושבין ויש ביניהם דייקא דברי תורה היינו שמפללים זה עם זה, שכינה שרוי' ביניהם, אבל על אחד שיושב ועוסק בתורה אמר רק שהקב"ה קובע לו שכר לבד, ולזה פונונו ג"כ באמרם ז"ל חרב על הבדים, על היושבין בד בבד ועוסקים בתורה בלא פלפול, ולכן בודאי רק הנויות דאב"י ור"ב הם הם עיקר הטובה שהשפיע הקב"ה לעמו ישראל ליישוב העוה"ז, וגם כדי לנחול חיי העוה"ב, וכדאמרו דשואלין ביום הדין פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, וכן אמרו צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנגמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון, שזהו עיקר העונג בעוה"ב, להראות אל אלהים, ולקנות מזיו השכינה, ואין אדם זוכה לזה אלא ע"י שילכו מחיל אל חיל בין בעוה"ז בין בעוה"ב, ואמר עוד רבינו טעם שלישי "ואפשר שיידעם הפל קטן וגדול כו' "משא"כ מעשה מרובה אינם אלא לגדולי ישראל לאחר שכבר נתרחב ונתיישב דעתם בלחם ובשר של הנויות דאב"י ור"ב, וכבר פתבתי לעיל בריש פ"א, כי במעשה מרובה לא פנון רבינו לחכמת עפ"ם חלילה פאשר חשדו הריטב"א שהביא הכ"מ, אלא פנון רק למעשה מרובה האמיתית של חכמת האמת ככל המקובלים האמיתיים, ות"ל כי זכינו להתאים דברי רבינו עם דברי כל שלומי אמונה חכמי ישראל המקובלים האמיתיים בטוב טעם ודעת בסיעד"ש וד"ל: פ"ק ה הלכה ב בד"א בזמן שהעפ"ם מתפנין להנאת עצמו כו' או אנס אשה לבועלה כו': עיין כ"מ ולח"מ שהבינו בדעת רבינו דאירי רק באשה פנויה אבל א"א בכלל ג"ע היא אפי' לא עבדה מעשה ובאשה פנויה אפי' עבדה מעשה וכר"ב דפליג על אב"י דאמר אסתר קרקע עולם היתה, אלא אף אם עבדה מעשה ג"כ אין חשש משום דהנאת עצמן שאני, ופליג על מ"ד אל תקרא לבת אלא לבית אלא ס"ל דאסתר פנויה היתה ולכן אף בדעבדה מעשה לא היה שום חשש ע"ש: ולעד"נ דא"א לומר הכי, חדא דא"כ היה לו לרבינו לפרש או אנס אשה פנויה ומדסתם משמע פל אשה אף אשת איש, ועוד דהלא במגילה (דף י"ג) תנא פן משום ר"מ אל תקרא לבת אלא לבית ואין חולק עליו שם בזה, והאיך יש סברא לומר דר"ב דאמר הנאת עצמן שאני פליג על ר"מ התנא במקום דלא נמצא תנא אחר שפילג

עָלִיו, וְעוֹד דְּבִמְגִילָה שָׁם אֵינְרִי רָבָא ג"כ בְּהֵוּא עֲנִינָא וְלֹא פְּלִיג עָלָיו, וְעוֹד דַּעֲכ"פ סְתָמָא דַּגְמ' דְּפְרִיךְ וְהָא אָסְתֵּר פְּרִהֲסִיָּא הֵוּאִי בְּנֻדַּי הֵיָה לֹו לְפָרוּךְ יוֹתֵר וְהָא אָסְתֵּר עֲרִיּוֹת הֵוּאִי כְּדִהֲקִישׁוּ שָׁם הַתּוֹס' וְאֵלֵיבִיָּה דַר"מ דְּאֵשֶׁת אִישׁ הֵיָתֵה: לְכֹן נִלְע"ד דְּנֻדַּי רַבִּינוּ אֵינְרִי בְּכָל אֵשֶׁה אֲפִילוּ אֵשֶׁת אִישׁ, וּס"ל כְּדַמְסְקוּ שָׁם הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין (דַּף ע"ד ב) דְּהָא דְלֹא פְּרִיךְ וְהָא אָסְתֵּר עֲרִיּוֹת הֵוּאִי, דְּקִים לִיה דְּמַהֲנִי טַעְמָא דְּקַרְקַע עוֹלָם לְעֲנִן דְּלֹא מְחִיבָה לְמִסְנֵר עֲצָמָה מִשּׁוּם עֲרִיּוֹת כּו', אֲבָל רַק לְעֲנִן חֲלוּל הַשָּׁם מִשּׁוּם פְּרִהֲסִיָּא לֹא ס"ד דְּמַהֲנִי טַעְמָא דְּקַרְקַע עוֹלָם עַכ"ל, וְכֹן בְּדַעַת רָבָא פְּתַבּוּ שָׁם הַתּוֹס' ג"כ מְפֹרֶשׁ דְּהִכִּי ס"ל בִּיבְמוֹת (דַּף נ"ג) בְּהָא דְּאָמַר אֵין אוּנְס לְעֲרוּנָה שְׂאִין קוֹשׁוּי אֲלֵא לְדַעַת ע"ש, וְא"כ לַפ"ז לֹא חִידֵשׁ אַבְיִי בְּמָה שְׂאָמַר אָסְתֵּר קַרְקַע עוֹלָם הֵיָתֵה אֲלֵא רַק זֶה שְׂמַהֲנִי הָאִי טַעְמָא גַם לְגַבֵּי פְּרִהֲסִיָּא, וְא"כ רָבָא דְּפְלִיג עָלָיו ע"כ לֹא פְּלִיג עָלָיו ג"כ אֲלֵא בְּזֵה שְׂחִידֵשׁ דְּקַרְקַע עוֹלָם מְהֲנִי גַם לְעֲנִן פְּרִהֲסִיָּא, דְּמִשְׁמַע גַם בְּכּוּוֹן לְהַעֲבִיר עַל דָּת, וְזֵה אֵינוּ אֲלֵא הַנָּאֵת עֲצָמֵן שְׂאֲנִי, דְּלֹא מְהֲנִי הָאִי טַעְמָא דְּקַרְקַע עוֹלָם אֲלֵא שְׂלֵא יְהֵיָה בְּה דִּין עֲרִיּוֹת, אֲבָל לֹא לְעֲנִן פְּרִהֲסִיָּא שְׂהוּא מִשּׁוּם ח"ה וְכִסְבֵּרַת הַמְקָשׁוֹן, וּמִשּׁוּם דְּלֹא עֲדִיפָא קַרְקַע עוֹלָם מִשְׂאָר עֲבִירוֹת דְּכַפְרָהֲסִיָּא מְחֻיָּב לְמִסְנֵר עֲצָמוֹ לְמִיתָה בְּפִאִים לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת, אֲלֵא דְּאָסְתֵּר שְׂאֲנִי שְׂלֵא כּוּוֹן אֲלֵא לְהַנָּאֵת עֲצָמוֹ, וְלְכֹן כִּיּוֹן שְׂהֵיָתֵה קַרְקַע עוֹלָם וְלֹא עֲבָדָה מַעֲשֵׂה שְׂלֵא הֵיָה בְּה דִּין עֲרִיּוֹת אַע"פ שְׂהֵיָתֵה אֵשֶׁת אִישׁ, אֵין בְּה גַם מִשּׁוּם פְּרִהֲסִיָּא מִשּׁוּם שְׂהֵיָתֵה לְהַנָּאֵת עֲצָמוֹ, וְכִמוֹ בְּשְׂאָר מִצּוֹת הַתּוֹרָה דְּלֹא חִיּוּשֵׁינּוּ לְפְרִהֲסִיָּא אֲלֵא בְּפִאִים לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת וְכַמ"ש רַבִּינוּ בְּסִמוּךְ וְאִם אָנְס לְהַעֲבִירוֹ בְּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל כּו', אֲבָל בְּמָקוֹם דְּלֹא הֵוּהוּ קַרְקַע עוֹלָם דְּעֲבָדָה מַעֲשֵׂה דְּאִית בְּה מִשּׁוּם עֲרִיּוֹת אוּ בְּאִישׁ דְּעֵבִיד מַעֲשֵׂה, אַף אִם כּוּוֹן לְהַנָּאֵת עֲצָמוֹ ג"כ יְהַרְג וְאֵל יַעֲבֹר כְּדַמְבֹּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ שְׂלֵא חִזְקֵל בֵּין ג' עֲבִירוֹת אֵלוּ לְשְׂאָרֵי עֲבִירוֹת אֲלֵא בְּהַנָּאֵת עֲצָמוֹ, וְנִמְצָא דַלְפ"ז תְּרַמִּי בְּעֵינּוּ לְרָבָא קַרְקַע עוֹלָם וְגַם הַנָּאֵת עֲצָמוֹ, קַרְקַע עוֹלָם מְפָקָה לֵה מַעֲרִיּוֹת, וְהַנָּאֵת עֲצָמוֹ מְפָקָה לֵה מְפְרִהֲסִיָּא, וְזֵה הוּא וְדַאי ג"כ דַּעַת הַרִי"ף וְהָרָא"ש שְׂהֵבִיאוּ דְּבָרֵי שְׂנִיָּהֶם לְדַבְּרֵי אַבְיִי וְלְדַבְּרֵי רָבָא, וּמִשּׁוּם דְּרָבָא לֹא פְּלִיג כָּלָל עַל טַעַם דְּקַרְקַע עוֹלָם לְעֲנִן עֲרִיּוֹת אֲלֵא רַק לְעֲנִן פְּרִהֲסִיָּא אָמַר דְּלֹא סְגִי בְּקַרְקַע עוֹלָם לְבַד אֲלֵא בְּעֲנִן בּוֹ ג"כ טַעַם דְּהַנָּאֵת עֲצָמוֹ שְׂאֲנִי, דְּכַוּוֹן לְהַעֲבִיר עַל דָּת גַם בְּקַרְקַע עוֹלָם יְהַרְג וְאֵל יַעֲבֹר, וְזֵה הוּא ג"כ דַּעַת ר' יְרוּחֵם שְׂהֵבִיא הַשְּׂ"ף בִּי"ד ס' קנ"ז ס"ק ט' דְּאָמַר ג"כ הִכִּי דְּאָף בְּדִלָא עֵבִיד מַעֲשֵׂה אִם הוּא בְּפְרִהֲסִיָּא יְהַרְג וְאֵל יַעֲבֹר וְאֵינְרִי בְּבֹאוּ לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת, וּבְחֻנְם תְּמָה עָלָיו הַשְּׂ"ף שָׁם וְהַשִּׁיג עָלָיו ע"ש, דְּנֻדַּי כֹּן הוּא בְּרִירָא דְּמִלְתָּא לַכ"ע כֹּן נִרְאָה לַע"ד וְד"ל: הַלְכָה ג וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוּ שְׂלֵא בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה אֲבָל בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה וְהוּא שְׂיַעֲמֹד מְלָךְ כּו' כְּנֻבּוּכְדַּנְצֵר וְחַבְּרִיו וְיַגְזֹר גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְבַטֵּל דָּתָם אוּ מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת יְהַרְג וְאֵל יַעֲבֹר כּו': עֵינּוּ בִלְח"מ שְׂפַתְב מ"ש רַבִּינוּ וְיַגְזֹר גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל אֲפָשֵׁר שְׂכּוּוֹן לַמ"ש הַר"ן בַּפ' בְּמָה טוֹמְנִין דְּכִיּוֹן דְּלֹא אֲקֻשִׁי גְּמָרָא וְהָא אָסְתֵּר שַׁעַת הַגְּזֵרָה הֵוּאִי מִשְׁמַע דְּלֹא מְקַרִּי גְּזֵרָה אֲלֵא כְּשֶׁהַגְּזֵרָה מִיּוֹחַדָּת בְּאֻמָּה אַחַד לְבַד עַכ"ל: וְהִנֵּה הַר"ן לֹא כָּתַב זֶה כָּלָל בַּפ' בְּמָה טוֹמְנִין אֲבָל הַנִּימוּקֵי יוֹסֵף הוּא שְׂפַתְב זֶה בַּפ' בֶּן סוּרֵר וּמוֹרָה, אֲבָל גַם הוּא לֹא כָּתְבִי אֲלֵא רַק בְּדַעַת הַמְקָשָׁה שְׂלֵא יָדַע עֲדִיין לְחִלְקֵן בֵּין קַרְקַע עוֹלָם לְעֵבִיד מַעֲשֵׂה וּבֵין הַנָּאֵת עֲצָמוֹ לְמַעֲבִיר עַל דָּת, אֲבָל לְמֵאִי דְּמַחְלְקוּ אַבְיִי וְרָבָא בְּזֵה בְּנֻדַּי אֵין לְזֵה מְקוֹם כָּלָל דְּנֻדַּי הַחִילּוּק שְׂבִין שַׁעַת הַגְּזֵרָה לְשְׂלֵא בְּשַׁעַת הַגְּזֵרָה אֵינוּ אֲלֵא בְּבֹא לְהַעֲבִיר עַל דָּת בְּהַגְּזֵרָה וְכַמ"ש רַבִּינוּ מְפֹרֶשׁ וְיַגְזֹר

גזרה על ישראל לבטל דתם כו' אבל כשכונן רק להנאת עצמו בנדאי אין בזה שום חילוק דגם בשעת הגזרה יעבור ואל יהרג דשעת הגזרה לא גרע מפרהסיא בכל זמן דלהנאת עצמו לא חיישינו, דשעת הגזרה לא נקראת אלא שעת השמד חלילה להעביר על דת ולא להנאתו, ומ"ש רבינו על ישראל הוא פשוט פיון שהוא צריף לומר לבטל דתם הרי מוכרח לומר על ישראל, ותדע דאטו יאמר הלח"מ דאם הוא גזרה כוללת על כל העמים לבטל דתם אין לישראל למסור נפשם בשביל דחס אתמהה, אלא ודאי הוא עש פשוט כמ"ש וד"ל: ועיין בכ"נו מה שהביא בשם הר"ן דלכן לא היה אלישע בעל כנפים מוסר עצמו ונטל התפלין מראשו אע"ג שהיתה בשעת הגזרה משים דעל מ"ע אינו מחויב למסור נפשו, והקשה עליו מר"ח בן תרדיון שמוסר נפשו בשביל עסק התורה ומר"י בן בקא ומדברי המדרש ע"ש, ולא ידעתי מאי קשיא ליה נהרי גם הר"ן פתב שם ע"ז ונ"ל וא"ת א"כ היכי מסר נפשיה אלישע ומנח פיון שאינו מחויב בדבר נמצא מתחייב בנפשו י"ל שאע"פ שאינו מחויב ליהרג על קיומה אפ"ה רשאי למסור נפשיה עליה וירבבל ש"כר כו' ומביא בעצמו ראיה עי"ז מדברי הבראשית רבה שהביא הכ"מ מה לה יוצא ליסקל על שמלתי את בני כו' וכן מצינו בדניאל שמוסר עצמו על התפלה שהיא דרבנן עכ"ל, וא"כ ודאי גם ר"ח בן תרדיון ור"י בן בקא ג"כ זה היה טעמם וד"ל: הלכה ה וכן אם אמרו להם כו' ואם יחזוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את פולכם אם היה מחויב מיתה פשבע בן בכרי יחנו אותו להם ואין מורין להן כן לכתחלה ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל: הא דאמר רבינו דאין מורין להן כן לכתחלה, הוא ממצעה דריב"ל דא"ל אליהו ז"ל וכי משנת חסידים היא.

אמנם ההג"מ והכ"מ וכל המפרשים תמהו על רבינו בזה דפסק כר"ל ולא כר' יוחנן, ועיין כ"מ שדחק עצמו בזה, והפני משה פתב בירושל' סוף פ"ח דתרומות דכל מה שנאמר בזה יתנה דחק ע"ש: ולעד"נ ליישב דברי רבינו ברויחא ובפשיטות מאד דבאמת פסק כר' יוחנן ולא פריש לקיש בזה, דהנה לשון הפלוגתא דריש לקיש ור' יוחנן בירושלמי שם הוא זה א"ר שמעון בן לקיש והוא שיהא חייב מיתה פשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב מיתה פשבע בן בכרי (ולא פאשר העתיק הכ"מ בדברי ר' יוחנן אפילו שאינו חייב מיתה, ותו לא) והוא דפליגי בלשון הברייתא דאמרה שם ייחזו להן אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו דרשב"ל ס"ל דהאי כגון שבע בן בכרי הוא שיהא חייב מיתה פשבע בן בכרי ור' יוחנן ס"ל שקאי האי כגון רק על ייחזו להן אחד אבל לא על חיוב מיתה פמוהו, וא"כ לפ"ז הלא יש לדייק בלשון ר' יוחנן דא"כ למה הוצרך לדייק בלשונו אע"פ שאינו חייב מיתה פשבע בן בכרי דייקא דמשמע שהוא חייב מיתה שפיר אלא לא פשבע בן בכרי, והיה לו לומר רק זה לבד אע"פ שאינו חייב מיתה, ותו לא, ועוד דרבינו דייק באמת בלשונו הכי ואמר ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ולא אמר פלשון ר' יוחנן ואם אינו חייב מיתה פשבע בן בכרי: אמנם נלענ"ד דרבינו מפרש הכי לדברי פלוגתתם דריש לקיש אמר דוקא שיהא חייב מיתה פשבע בן בכרי ממש שפרד במלכות ב"ד שהוא דין תורה שהמורד במלכות ב"ד חייב מיתה, אבל אם הוא חייב מיתה למלכות אחר אין מוסרין אותו, ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב מיתה פשבע בן בכרי ממש שהי' מורד במלכות ב"ד אלא הוא חייב מיתה רק למלכות אחרת ג"כ מוסרין אותו, אבל אם אינו חייב מיתה לשום מלכות אלא ליסטים תובעים אותו להורגו

שלא בדינא דמלכותא לכ"ע אין מוסרין אותו, ובנדאי פן הוא דלא גרע זה מנשים שאמרו להן תנו אחת ונטמאה דנדאי אף אם ייחדו אותה ואמרו תנו לנו את פלונית דג"כ לא ימסרו אותה דלא אמרו דין דיחדו להן אלא בהריגה ולא בטומאת נשים וע"כ איירי רק במחוייב מיתה, ולכן לא שייך דין זה בטומאת נשים, (אע"פ שבספר קובץ מסתפק בזה ע"ש), ולפ"ז יש לומר עוד דר' יוחנן לא פליג כלל על ריש לקיש בפירושה דבריינתא דהבריינתא הרי איירי בסיעה של בני אדם שפגעו בהן עכו"ם ולא שרי המלך וא"כ פשאמרה "ייחדו להן אחד פגון שבע בן בכרי", בנדאי דוקא קתני פשבע בן בכרי שהיה ידוע לכל שהוא חייב מיתה מדין תורה, ולכן אם תבעוהו ליסטים להורגו ג"כ ימסרוהו ואל יהרגו פולם, וגם ר' יוחנן מודה בזה דשבע בן בכרי דוקא קתני, פי פליגי בעלמא פגון שתבעוהו ממלכותא, דרשב"ל אומר דהבריינתא לאו דוקא שפגעו בהן עכו"ם קתני, אלא אף אם תבעוהו ממלכותא ג"כ אין מוסרין אותו, דדוקא פגון שבע בן בכרי אמרה הבריינתא, שהיה משפטו ברור גם בדין הסנהדרין שהוא חייב מיתה בדין תורה משום שהיה מורד במלכות ב"ד, אבל לא פשנתחייב מיתה ע"פ מלכות אחרת שאין זה דין תורה, אין מוסרין אותו, ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב מיתה פשבע בן בכרי, שהיה חייב מיתה גם ע"פ דין תורה, אלא שנתחייב מיתה ע"פ דינא דמלכותא, ג"כ מוסרין אותו פגון שתבעוהו מלכותא, והבריינתא דאמרה פגון שבע בן בכרי הוא משום דאיירי רק בתבעוהו ליסטים אבל בתבעוהו מלכותא שנתחייב בדינה למיתה ג"כ מוסרין אותו ולא יהרגו פולם דדינא דמלכותא דינא אע"פ שאינה דין תורה, ולדברי ר' יוחנן הללו ראיה גמורה ממעשה דריב"ל שהביא הירושלמי שם אח"ז שתבעו לעולא בר קושב מלכותא שנתחייב בדינה למיתה ומסרו ריב"ל ואליהו ז"ל הודה לו ג"כ ואמר רק דלאו משנת חסידים היא, ומפרש לה רבינו דלקה אין מורין פן לכחלקה, ולכן פסק גם רבינו הכי מפני, וכדקי"ל הכי גם בש"ס דידן בהגוזל עצים (דף קי"ג) דדינא דמלכותא דינא, וכדפסק גם רבינו הכי בפ"ה מהל' גזילה, ופוק חזי גבורתיה של טהרת לשונו הוה של רבינו ז"ל, דאיהו איירי ג"כ רק בתבעוהו עכו"ם ליסטים ולא מלכותא וכדאמר בלשונו וכן אם אמרו להם עכו"ם תנו לנו אחד מפם ונהרגנו", ולכן אמר בזה בלשונו ג"כ פלשון הבריינתא "ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני כו' אם הי' מחוייב מיתה פשבע בן בכרי יתנו אותו להם דבזה גם ר' יוחנן מודה דבעינן שיהיה מחוייב מיתה ע"פ דין תורה דוקא וכדברי הבריינתא, ומ"מ אמר ע"ז "ואין מורין להן פן לכחלקה", אף שהוא דברי אליהו ז"ל בההיא דתבעו מלכותא, משום דר' יוחנן אין שום חילוק בין המחוייב מיתה ע"פ דין בין המחוייב מיתה ע"פ דינא דמלכותא, ונהדר אמר "ואם אינו חייב מיתה" ר"ל שאינו חייב מיתה כלל לא בדין תורה ולא בדינא דמלכותא פגון שתבעוהו ליסטים ואין אנו יודעין בו עון אשר חטא שיהא מחוייב מיתה "יהרגו פולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל", דבזה גם ר' יוחנן מודה וככל הנ"ל, וא"ש לנכון בפשיטות וברוויחא מאד בסיעד"ש ודו"ק: פרוק וקלכה בושבעה שמות הם השם הנכתב כו' והוא השם המפורש או הנכתב כו', עיין כ"מ שפתב ומ"ש רבינו שהם שבע שמות ובפרטן אתה מוצא שמונה כו': נלע"ד דרבינו פנון לומר שבעה שמות לבר משם המפורש, ולכן קראו בשם שם המפורש להורות דאיהו לאו ממנינא הוא משום דאיהו שקול פנגד פולם וד"ל: ומה שהשמיענו דשם אליהו פולו הוא שם פתב הכ"מ דאע"פ שהוא סמוך לעולם מ"מ אינו

דומה לאלהיכם, לע"ד הלא נמצא גם אינו סמוך פדכתוב הושע עבדך אפה אלהי וכדומה הרבה, אבל פוננתו הוא להורות שלא נחשבהו פאומר אלוה שלי לזה אמר דלא כן הוא אלא גם היו"ד הוא מאותיות השם דאלה לבד לאו שם הוא כלל אלא אם פתוב אלוה בנא"ו וא"כ אלהי דכתיב בלא נא"ו ע"כ היו"ד היא מעיקר אותיות השם כמו הנא"ו בשם אלוה, והוא מוכרח גם מדברי הברייתא בשבועות (ל"ה ב') דלא חשיב בנטפלים לשם אלא אלהינו אלהיהם אלהיכם, דרק "נו ו"הם ו"כ הם נטפלים אבל היו"ד אינו נטפל וד"ל: הלכה ד פתב אל"ף ל"מ"ד מאלהים יו"ד ה"א מהנייה אינו נחק ואין צריך לומר י' ה' שהוא שם בפני עצמו, מפני שזה השם מקצת שם המפורש הוא: ובהשגות א"א זה אינו כלום שלא אמרו אלא באל"ף ל"מ"ד מאלהים וי' ה' מהנייה כו', ועיין כ"מ שהאריך ודחק עצמו בישוב דברי הראב"ד דהלא גם רבינו פתב מפורש פדבריו, וכן תמה עליו המג"ע, ובשם הר"מ אלשקר הביא הכ"מ שדחק עצמו בזה ביותר, וע' גם בלח"מ מ"ש בזה: ועל פולם תמה אקרא דהרי לפי גירסא זו בדברי רבינו אין שום הבנה לדבריו מה שאמר יו"ד ה"א מהני אינו נחק ואצ"ל י' ה' שהוא שם בפ"ע, דמאי אצ"ל הוא דהרי היא היא, ומדברי הכ"מ משמע שהבין די' ה' מהני הוא פשרצה לכתוב שם הוי' בשלימות ולא פתב אלא ב' אותיות ראשונות בלבד והוא תימה וכי זה גרע מאם מתחלה לא רצה לכתוב אלא שתי אותיות י' ה' בלבד והלא אדברא אית ביה תרתי קדושת שם המפורש וגם הוא שם בפ"ע ומאי אצ"ל דאמר, וגם מאי הוא שהוצרך לומר בטעמו מפני שזה השם מקצת שם המפורש הוא, והלא גם פשלא רצה לכתוב אלא שתי אותיות אלו לבד ג"כ אמר דאצ"ל שאינו נחק מפני שהוא שם בפ"ע, וכי אם פוןן לכתוב שם פן ד' אותיות וכתב רק שם של ב' אותיות אינו שם בפ"ע אתמהה, אבל הרי מוכרח הוא פדברי הכ"מ מה שכתב בלשון אפשר, ובאמת אין זה אפשר אלא נדאי הכי הוא, שהנסחא בלשון רבינו האמיתית הוא זה "נא"ו ה"א מהני אינו נחק" שהם ב' אותיות אחרונות שבשם הוי' ב"ה, ולזה פתב על זה "ואין צריך לומר י' ה' שהוא שם בפ"ע, וע"ז הוא שהשיג הראב"ד דלא אמרו אלא י' ה' לבד ולא ו' ה', וזה ברור: אמנם לדינא פבר הארכתי בזה בתשובה בספרי תפארת זיו ח"ר סי' ד', וברתי דהעיקר הוא פדעת רבינו דגם ו' ה' שבשם אינו נחק עי"ש שהארכתי בזה בראיות ברורות וד"ל: הלכה ו וכן אם הי' שם פתוב על בשרו כו' נדמנה לו טבילה של מצנה פורה עליו גמי וטובל ואם לא מצא גמי יסבב בבגדיו ולא יתדק פדי שלא יחונן: עיין כ"מ שכתב דברי הש"ס בשפת ק"כ דפריה התם חציצה תיפוק לן משם דיו ומשני בלחה, ואמר ולא חש רבינו לכתוב דדוקא פדיו לחה לפי שזה אינו מענין הלכות אלו כו' עכ"ל, והוא תימא דהרי מפורש הזכיר בדבריו אלו גם דין חציצה שהרי פתב ולא יתדק פדי שלא יחונן, ועיין בלח"מ שהקשה זה ג"כ על הכ"מ ודחק עצמו בזה: ועוד דהרי מפורש איירי רבינו בשם יבש וכן הש"ס ע"כ איירי פשהשם יבש דהרי אמרו לכרוך עליו גמי ואם הי' לח פודאי ימחוק אותיותיו בהגמי אף פשלא יתדק ובפרט רבינו שכתב גם לסבב בבגדיו הרי פודאי ימחוק אותו פינים ואין זה גרם מחיקה אלא מחיקה ודאית אלא ע"כ זה אינו אלא בשם יבש: אמנם נלע"ד דפודאי הכי הוא דבין הש"ס ובין רבינו ע"כ איירי פשהשם יבש דוקא ואעפ"כ אין בו משום חציצה כלל, והוא דהלא לכאורה אין באור לדברי הש"ס שם מאי דפריה חציצה תיפוק לי' משום דיו, דאיזה חציצה הוא האי דיו של השמונהלא פיון

שֶׁבַעצָמוּ וּבִרְצוֹנוֹ כָּתְבוּ עַל בְּשָׂרוֹ וְגַם עֵתָה אֲסוּר לּוֹ לְמוֹחָקוֹ, הֲרִי רְצוֹנוֹ הוּא שְׂיֵהָנִי עַל
בְּשָׂרוֹ, וְהֲרִי הִנֵּה זֶה מִיֵּעוּטוֹ וְאֵינוֹ מִקְפִּיד אִם יִשָּׂאֵר עַל בְּשָׂרוֹ, וּמִיֵּעוּטוֹ וְאֵינוֹ מִקְפִּיד הֲרִי
אֵינוֹ חוֹצֵץ, וְגַם מֵאֵי מְשַׁנֵּי בְּלַחָה דֹא"כ אִיךָ יְכַרְוֶךָ עָלָיו גְּמִי וְהֲלֹא יִמְחֹק אוֹתוֹ בְּיָדָיו
וּכְמ"ש וְעוֹד דְּהָאִיךָ אֲפָשָׁר שְׂיֵהָנִי לַחָה וּמִתִּי כָּתַב אוֹתוֹ שְׂלֵא הִסְפִּיק עוֹד לְהַתְּיַבֵּשׁ וְהֲלֹא
אָף אִם כָּתְבוּ בְּרַגְעֵהּ הָאַחֲרוֹנָה שְׂהֲלַךְ מִבֵּיתוֹ ג"כ כְּבָר נְתִיבֵשׁ הַדְּיוֹ, וְאָף אִם כָּתְבוּ בְּבֵית
הַטְּבִילָה טָרָם שְׂפִשְׁט אֶת בְּגָדָיו עַד שְׂיִפְשִׁיט אֶת בְּגָדָיו גַּם פֶּן יִתְיַבֵּשׁ הַדְּיוֹ, וְא"א לֹא
שְׂפִתְבוּ בְּבֵית הַטְּבִילָה לְאַחַר שְׂפִשְׁט אֶת בְּגָדָיו כְּשֶׁהוּא עָרוּם דְּהֲרִי כָּל טַעַמֵּיהוּ הוּא
מְשׁוּם דְּאֲסוּר לְעַמּוֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם עָרוּם מִכָּל דְּעַד הַשְׂתָּא לְבוּשׁ הִי, וְעוֹד דְּהֲרִי הִי שֵׁם
כָּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ אָמְרוּ שֶׁהִי כְּבָר כָּתוּב וְהָאִיךָ אֵינִירִי בְּלַחָה, וְעוֹד דְּאֵינָה לְשׁוֹן הוּא תִּפּוּק
לִי מְשׁוּם דְּיוֹ הִכִּי הִי לֹא לֹא מְשׁוּם שֵׁם עֲצָמוֹ, וְעוֹד דְּגַם לְשׁוֹן בְּלַחָה בְּלִשׁוֹן
נִקְבָּה דְּאָמַר ג"כ לֹא א"ש דְּהֲרִי הַשֵּׁם לְשׁוֹן זָכַר הוּא וְהִי לֹא לֹא לֹא נִרְאָה לְע"ד
בְּרוּר דְּכִנּוּנַת הַש"ס הוּא זֶה, דְּנֻדָּא כָּל זְמַן שֶׁהַשֵּׁם כָּתוּב בְּאוֹתִיּוֹתָיו כְּתִיבְנוּ אֵין בּוֹ מְשׁוּם
חֲצִיצָה כָּל דְּהִנּוּה מִיֵּעוּטוֹ וְאֵינוֹ מִקְפִּיד, אָמְנָם כְּשִׂיפְנִס לְמִי הַמְּקַנָּה מִמְּחַק הַשֵּׁם מִחַמַּת
הַמֵּיִם וּכְדָאֵמַר שֵׁם דְּגַרְם מְחִיקָה הִיא וְשָׂרִי, א"כ הֲרִי לְאַחַר שְׂיִמְחַק הַשֵּׁם וְיִתְמַחַה לְדְּיוֹ
הֲרִי אֲזִי בְּנֻדָּא שׂוּב יְקַפִּיד עָלָיו וְהִנּוּה מִיֵּעוּטוֹ וּמִקְפִּיד עָלָיו דְּחוֹצֵץ, וְנָהוּ דְּפָרִיךָ תִּפּוּק לִי
מְשׁוּם דְּיוֹ דְּיִיקָא וְלֹא מְשׁוּם שֵׁם אֱלָא מְשׁוּם דְּיוֹ לְאַחַר שְׂיִמְחַק וְיַעֲשֶׂה דְּיוֹ מִיֵּד שְׂיִפְנִס
לְתוּף הַמֵּיִם וְהָאִיךָ יִטְבּוֹל אַח"כ וְלִזְה מְשַׁנֵּי לִי שְׂפִיר בְּלַחָה ר"ל דְּהֲלֹא אֲזִי יֵהִי הַדְּיוֹ לַחָה
וְאֵינוֹ חוֹצֵץ, אָבַל הַשֵּׁם עֲצָמוֹ נֻדָּא יְבֵשׁ הִי וּמִןתַּר לּוֹ לְטְבּוֹל לְאַחַר שְׂיִכְסִנוּ בְּכָל עֲנִין
וְלָכֵן שְׂפִיר סָתֵם רַבִּינוּ דְּבָרָיו וְא"ש לְנִכּוֹן בְּרוּיָחָא מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְד"ל: וּמ"ש רַבִּינוּ
וְאִם לֹא מְצָא גְּמִי יִסְבֵּב בְּבִגְדָיו, כָּתַב הַכ"מ וְהַלַּח"מ דְּסִבְרָא דְּנִפְשָׁי קְאָמַר וּכְתַב הַכ"מ
וְנָה פְּשׁוּט, וְהַלַּח"מ הַקְּשָׁה דֹא"כ לָמָּה אָמַר ר' יוֹסִי דְּמְשׁוּם דְּטְבִילָה בְּזַמְנָה מְצוּהָ לֹא
מְהַדְרִינָן אֲגָמִי וְהָא מְצִי לְסַבֵּב בְּבִגְדָיו, וּכְתַב וִי"ל דְּהָא תִּיקוֹן דְּחוּק הוּא עַכ"ל, וְהָא
תִּימָא דְּס"ס לָמָּה מְתִיר לֹא ר' יוֹסִי לְטְבּוֹל בְּלֹא שׂוּם תִּיקוֹן אֱלָא רַק בְּמִנְחַ יְדִי עֲלִי שְׂוֵה
אֵינוֹ תִּיקוֹן כָּל כְּדָאֵמְרוּ דְּיֵשׁ לְחוּשׁ דְּלִמָּא מְשַׁתְּלִי וְשְׂקִיל לִי, וְכִי מְשׁוּם דְּתִיקוֹן דְּחוּק
הוּא יֵשׁ לּוֹ לְעַשׂוֹת בְּלֹא שׂוּם תִּיקוֹן אַתְּמַהָּה: אָמְנָם נִרְאָה דְּגַם זֶה א"ש בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד,
דְּהֲרִי לְכַאוּרָה אֵין בְּאוֹר לְדְבָרֵי הַש"ס גַּם בְּזֶה דְּמַצְרִיךָ ת"ק לְאַהֲדוּרֵי דְּנָקָא אֲגָמִי וְלְעַשׂוֹת
מְשׁוּם זֶה טְבִילָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה וְלָמָּה לֹא סָגִי בְּשִׂיכְרוֹךְ אֵינָה בְּגַד מִבְּגָדָיו שְׂיֵשׁ לּוֹ מוֹכְנִים
וְלֹא יִצְטַרְךָ לְאַחַר זְמַן טְבִילָה אָף אִם אֵין טְבִילָה בְּזַמְנָה מְצוּהָ, וְגַם רַבִּינוּ לָמָּה אָמַר דְּרַק
אִם לֹא מְצָא גְּמִי יִסְבֵּב בְּבִגְדָיו וְלָמָּה לֹא יִסְבֵּב בְּבִגְדָיו גַּם לְכַתְּחִלָּה וְלָמָּה מְצָרִיךָ לִי
לְאַהֲדוּרֵי עַל גְּמִי מִתְּחִלָּה, אֱלָא ע"כ צ"ל מְשׁוּם דְּלִבְגַד צָרִיךָ ג"כ גְּמִי לְכַרְוֶךָ עָלָיו
שְׂיִתְחַזַּק עַל בְּשָׂרוֹ וְלֹא לְהַחֲזִיק הַבְּגַד בְּיָדָיו מְשׁוּם דְּלִמָּא מְשַׁתְּלִי וְשְׂקִיל לִי לִידּוֹ וּיְפּוֹל
הַבְּגַד, כְּמוֹ שְׂאֵין לְכַסּוֹת הַשֵּׁם בְּיָדוֹ מֵהָאִי טַעַמָּא, וְא"כ לִפ"ז הֲרִי נֻדָּא דְּבִנְיָה הוּא דְּפִלְגִי
ת"ק וּר' יוֹסִי דְּלַת"ק צָרִיךָ לְאַהֲדוּרֵי אֲגָמִי לְכַרְוֶךָ גְּמִי עֲצָמוֹ עַל הַשֵּׁם אִם יֵהִי רָחֵב קְצַת
וְיִכְסֶה כָּל הַשֵּׁם, וְאִם יֵהִי קְצָר יְכַרְוֶךָ אוֹתוֹ עַל הַבְּגַד אָבַל לֹא לְהַחֲזִיק הַבְּגַד בְּיָדוֹ עַל
מְקוֹם הַשֵּׁם דְּלִמָּא מְשַׁתְּלִי וְשְׂקִיל לִי, אִם לֹא כְּשֵׁלֵא יִמְצָא גְּמִי אֲזִי יְכַרְוֶךָ בְּגַד עַל מְקוֹם
הַשֵּׁם וְיִחַזְקוּ בְּיָדוֹ, אָבַל ר' יוֹסִי סָבַר דְּאֵין צְנוּרָה לְאַהֲדוּרֵי אֲגָמִי דְּלִמָּא יַעֲבֹר זְמַן טְבִילָה
שְׂהִיא מְצוּהָ אֱלָא מִיֵּד יִסְבֵּב אֵינָה בְּגַד עַל מְקוֹם הַשֵּׁם וְיִחַזְקוּ בְּיָדוֹ, וְזֶה הַפִּירוּשׁ מֵאֵי
דְּאָמַר הַש"ס דְּמִנְחַ יְדוֹ עֲלוּנִי, וּר"ל שְׂיִנֵּיחַ הִיָּד עַל אֵינָה בְּגַד שְׂיִכְרוֹךְ עָלָיו, דְּנֻדָּא זֶה הוּא

עדיף לכ"ע לסבב עליו בַּגְד וּלְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל הַבְּגָד מִשִּׁינִיחַ יָדוֹ עַל בְּשָׂרוֹ לְבַד, דְּבַלֵּא הַיָּפֶר
בְּנֹדָאֵי עֲשׂוּי יוֹתֵר לְמִשְׁתַּלֵּי וּלְשִׁקְלֵי לִידוֹ מִשִּׁישְׁתַּלֵּי כְּשִׁינִיחַ הַיָּד עַל הַבְּגָד שְׁסִיבָב עַל
גּוּפוֹ דְּאָף אִם יִשְׁתַּלֵּי וְיִשְׁקַל לִידוֹ גַּם כֵּן כְּשִׁירְגִישׁ שֶׁהַבְּגָד מִטָּה לִּפְנֹל יִנְפֹר וְיִחְזִיקָנוּ,
וְלָכֵן בְּנֹדָאֵי מְסַתְּבָרָא שְׁגַם ר' יוֹסִי אֵינּוּ מִתִּיר אֲלֵא בְּכַה"ג, וְהַת"ק מְצַרֵּי לְכַתְּחִילָה
לְאַהֲדוּרֵי עַל גְּמִי נְאֻם לֹא יִמְצָא גְּמִי אִזּוּ הוּא שְׁיִסְבֵּב בְּבִגְדִים וְיִחְזִיקֵם בְּיָדוֹ, וְלָכֵן פָּסֵק
רַבִּינוּ הֵכִי כַּהַת"ק, וְאִין זֶה סְבֵרַת עֲצָמוֹ אֲלֵא הוּא דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא בְּלֹא סִפְקָא וַא"ש לְנִכּוֹן
בְּסִיעֵד"ש וְד"ל: פָּרַק שְׁמִינֵי הֶלְכָה ב וְזֶהוּ שְׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה בְּתַחֲלַת נְבוֹאָתוֹ בְּעַת שְׁנַתָּן
לוֹ הָאוֹתוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּמִצְרַיִם וְאָמַר לוֹ וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי, יָדַע מֹשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁהִמְאָמִין עַל פִּי
הָאוֹתוֹת יֵשׁ בְּלִבּוֹ דֹּפִי וּמְהֵרָה וּמְחֻשָּׁב וְהִי נִשְׁמַט מִלִּילָה וְאָמַר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי, עַד
שֶׁהוֹדִיעֵנו הַקַּב"ה שֶׁאֵלּוֹ הָאוֹתוֹת אֵינָן אֲלֵא עַד שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְאַחַר שִׁיִּצְאוּ וְיַעֲמְדוּ עַל
הַהָר הַזֶּה יִסְתַּלַּק הַרְהוּר שְׁמֵהֶרְרִין אַחֲרֵיהּ שְׁאֵנִי נוֹתֵן לָהּ כִּי אֵת שִׁיִּדְעוּ שְׁאֵנִי שְׁלַחְתִּיהּ
בְּאֵמַת מִתְּחִלָּה וְלֹא יִשְׁאַר בְּלִבָּם הַרְהוּר וְהוּא שֶׁהַכְּתוּב אֹמֵר וְזֶה לָהּ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי
שְׁלַחְתִּיהּ בְּהוֹצִיאָהּ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה: עֵינֵן בְּלַח"מ
שֶׁהַקֶּשֶׁה דְּהַפְּסוּקִים הֵם הַפּוּכִים בְּתוֹרָה דְּפְסוּק וְזֶה לָהּ הָאוֹת הוּא מְוַקְדֵם לְפְסוּק וְהֵן לֹא
יֵאֱמִינוּ לִי: עוֹד הַקֶּשֶׁה דְּבַמָּה נִתְקַרְרָה דְּעַתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּמָה שְׁאָמַר לוֹ הַקַּב"ה שְׁבַמְעַמְד
הַר סִינַי יֵאֱמִינוּ בּוֹ אֲמוּנָה שְׁלֵמָה וְסו"ס לְפִי שְׁעַתּוֹ לֹא יֵאֱמִינוּ לוֹ וְלֹא יִשְׁגָּחוּ בְּדַבְּרֵיוֹ,
וְע"ש שְׁדַחַק עֲצָמוֹ מְאֹד בְּזֶה: וְלַעֲד"נ דַּא"ש בְּפְשִׁיטוֹת מְאֹד, דִּהְלֵא יֵשׁ לְדִיִּיק עוֹד בְּדַבְּרֵי
רַבִּינוּ דְּמָה הוּא שְׁאָמַר דְּבַעַת שְׁנַתָּן לוֹ הָאוֹתוֹת לַעֲשׂוֹתָן בְּמִצְרַיִם וְאָמַר לוֹ וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי,
דְּאֵיזָה אוֹתוֹת הוּא שְׁנַתָּן לוֹ אִזּוּ בְּעַת שְׁאָמַר לוֹ וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי וְהֵלֵא הָאוֹתוֹת שֶׁל מִטָּה
שְׁנֵהֶפֶף לְנַחֲשׁ וְחֹזֵר וְנִהֶפֶף לְמִטָּה בְּכַפּוֹ וּמָה שְׁנִצְטָרַע יָדוֹ הָרִי אָמַר לוֹ רַק אַח"כ כְּשִׁאָמַר
וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי, אֲבָל הָא דּוֹשְׁמְעוּ לְקוֹלִי אָמַר לוֹ מִתְּחִלָּה וְאִזּוּ לֹא נָתַן לוֹ אוֹתוֹת כָּלֵל,
וְעוֹד דְּאֵינּוּ מְרֻמָּז כָּלֵל בְּכַתּוּב שְׁאָמַר לוֹ לַעֲשׂוֹתָן בְּמִצְרַיִם אֲלֵא רַק לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָן
גְּוִשָּׁן וְלֹא בְּמִצְרַיִם, וְעוֹד מָה הוּא זֶה שְׁאָמַר רַבִּינוּ "יָדַע מֹשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁהִמְאָמִין ע"פ
הָאוֹתוֹת כּו' וְהִי נִשְׁמַט מִלִּילָה וְאָמַר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי, וְהָרִי וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי אָמַר מֹשֶׁה
רַבִּינוּ רַק קוֹדֵם שְׁנַתָּן לוֹ הָאוֹתוֹת: אֲמַנָּם גַּלְע"ד דְּרַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ הִטָּהוּר וְהִיזָה גְּלָה לְנוּ
פִּירוּשׁ הַכְּתוּבִים כְּמִין חוֹמֵר, וְהוּא דְּמִתְּחִלָּה כְּשִׁאָמַר מֹשֶׁה רַבִּינוּ מִי אֲנֹכִי, וְהַשִּׁיב לוֹ
הַקַּב"ה כִּי אֵהִי עִמָּךְ וְגו' חֻשָּׁב מֹשֶׁה שֶׁהוּא תְּשׁוּבָה רַק עַל שְׁאֵלוֹתָיו וְכַדְפִּיר ש"י שְׁם
שֶׁהַשִּׁיבוֹ עַל רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן כּו' ע"ש, וְאִזּוּ שְׁאֵל עוֹד עַל שְׁמוֹ ית' וְהַשִּׁיבוֹ הַקַּב"ה גַּם עַל
זֶה, וְאָמַר לוֹ לָהּ וְאַסְפֹּת אֶת זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי, וְהֵינּוּ שֶׁהִזְקִינִים יִשְׁמְעוּ
לְקוֹלִי, וּבְאֵת אֵתָהּ וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל מְלָךְ מִצְרַיִם וְגו', וְכִינּוּן שֶׁהִי נִצְרָה מִיָּד לְהִזְקִינִים
הַבְּטִיחוֹ הַקַּב"ה שִׁיִּשְׁמְעוּ לְקוֹלוֹ, אֲבָל לְעַנְיָן כֹּל הָעָם הֵלֵא מִתְּחִלָּה אֵין נְפִיקוּתָא בְּזֶה כָּלֵל
אִם יֵאֱמִינוּ בּוֹ וְיִשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ אוֹ לֹא כִּינּוּן שְׁהֵם עֲדִיין לֹא יִצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, אֲלֵא
דַּאֲח"כ כְּשֶׁפְּרַעָה יִשְׁלַחֵם אִזּוּ יֵהִי הַצְּנֻרָה שִׁיִּאֱמִינוּ בּוֹ וְיִשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ לְהַכִּין עֲצָמָן לְדָרָה
בְּבִיזָת מִצְרַיִם וְאַח"כ לִילָה אַחֲרֵיהּ בְּדָרָה אֲשֶׁר יוֹלִיכֵם, לְזֶה אָמַר לוֹ הַקַּב"ה אִזּוּ וְשְׁלַחְתִּי
אֶת יָדִי וְהַכַּתִּי אֶת מִצְרַיִם בְּכָל נְפְלְאוֹתַי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרֵי כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם, וְר"ל
וְאִזּוּ יִלְכוּ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהּ בְּשִׁמְחָה לְאַחַר שִׁיִּרְאוּ כֹל הָאוֹתוֹת וְהַנְּפְלְאוֹת אֲשֶׁר שְׁמַתִּי לְפְרַעָה
וּלְמִצְרַיִם וְאִזּוּ יֵאֱמִינוּ בָּהּ וְיִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי לִילָה אַחֲרֵיהּ, וְגַם לְעַנְיָן וְהִי כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּ
רִיקֵם אֲלֵא וְשִׁאָלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וְגו', אֲבָל א"כ הֵלֵא לֹא יוֹבֵן עוֹד מָה שְׁאָמַר מֹשֶׁה רַבִּינוּ

על זה והן לא יאמינו לי, דעל איזה עת הוא חושש שלא יאמינו לו אם מיד בעת הראשונה טרם שיעשה המכות הנפלאות בפרעה הלא אין לו נפקותא קלל ואף אם לא יאמינו לו מה איכפת לו, ואם בעת האחרונה פשישילחם פרעה ויתרצו ללקח את ריו, הלא אז כבר יראו כל נפלאותיו אשר עשה לפרעה ולכל מצרים ואז הלא בודאי יאמינו פאשר הבטיחו הקב"ה: ולכן מפרש לה רבינו שפאמת לא עשה טענה זו לעיקרית אלא היא רק דברי השמטה שהיא נשמט מלילה מחמת חששאחר שאף אם יאמינו בו מחמת האותות שישים לפרעה לא יהיה זה אמונה שלמה ותמיד ירהרו אחריו ולכן תפס לו טענה והן לא יאמינו לי עתה טרם שאעשה הנפלאות בפרעה אף שאינה עיקרית, ומ"מ רצה הקב"ה למלאות לו רצונו גם בזה ונתן לו ג' אותות שיעשה מיד לפני ישראל כדי שיאמינו בו מיד ולסלק מעליו טענה זו, אבל אז מחמת אותו החשש שהיא בלבו שלא יהיה זה אמונה שלמה מצא לו עוד טענה אחרת כדי להשמט אף שאינה עיקרית ג"כ ואמר לא איש דברים אנכי וגו' והשיב לו הקב"ה גם על זה מי שם פה לאדם וגו', ושוב לא רצה הקב"ה לצער את משה ואמר לו הלא ידעתי מבוכתך מה שרצונך להשמט משליחות זו בחששך כי האמונה ע"י האותות לא תהיה זה אמונה שלמה, אבל לא הבנת דברי הראשונים מה שאמרתי לה כי אהי עמך וזה לה האות כי אנכי שלחתיך בהוציאת את העם ממצרים תעבדון וגו' חשבת כי זה היא תשובה רק על שתי שאלותך שאמרתי מי אנכי וגו' וכי אוציא את ב"י ממצרים, ובאמת לא כן הוא כי עוד פנונה אחרת פנונתי בזה, והוא זה "ועתה לה ואנכי אהי עם פיה והוריתיך אשר תדבר" אל בני ישראל את כל דברי התורה אשר אתן להם על ההר הזה לעיני כולם ואז יאמינו בך אמונה שלמה לא ע"פ האותות הקודמין אלא כולם יהיו עדים בעצמן על אמיתות נבואתך ואז ידעו באמת כי אנכי שלחתיך מתחלה ולא ישאר בלבם שום הרהור עוד, ובזה מדויק מאד לשון הכתוב ואנכי אהי עם פיה שהוא מיותר לכאורה דהלא זה כבר אמר לו מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי הוי', ומה חידש בזה יותר, וגם מה שדייק בלשונו והוריתיך אשר תדבר ולא אמר והוריתיך אשר תעשה כדאמר לו אח"כ כשצירף לו את אהרן והוריתי אתכם את אשר תעשו, אבל הוא רק פירש על דבריו הראשונים שאמר לו כי אהי עמך דלוטה בזה פנונה שני' כי אהי עם פיה, ומה שאמרתי בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה פנונתי היא פי והוריתיך אשר תדבר כל דברי התורה לעיני כל ישראל וזה לה אות נאמן כי ידעו כל ישראל נאמנה אמונה שלמה בלא שום ספק ובלא שום הרהור כי אנכי שלחתיך גם מתחלה, ובזה הוציא הקב"ה מלבו של משה רבינו כל מבוכתו וכל חששו שחשש בזה, אלא שעדיין חשש שפגע בזה בכבודו של אהרן שהיא נביא מכבד לישראל ולכן בקש עוד מלפני הקב"ה שלח נא ביד תשלח ר"ל ביד אשר אתה רגיל לשלוח עד עתה כל דברי נבואתך ובזה יתאמת בלב ישראל יותר ענין השליחות גם מעתה באשר הוא מוחזק אצלם לנביא מאז ועד עתה, ואז עשה לו הקב"ה רצונו גם בזה וצירף לו את אהרן ואז קיבל עליו השליחות בשמחה, ובזה יבארו כל דברי רבינו בדקדוק לשונו הטהור לנכון בפשיטות וברוחא מאד בסיעד"ש ונ"ל: פרק ט הלכה א לפיכך אם יעמוד איש כו' ויאמר שה' שלחו להוסיף מצות או לגרוע מצוה או לפרש במצוה מן המצוות פירוש שלא שמענו משה כו' הרי זה נביא שקר ומיתתו בתנ"ך כו': עיין בלח"מ מה שהקשה על דברי רבינו מסוגיא דפ' הנחנקין, ולעד"נ דלא קשה מידי, דהתם איירי מפורש בנביא שהדיח,

ואין מדיח אלא אם מדיח את רוב בני העיר וכן כתב רבינו בפ"ה מה' עפ"ה' ה' ב' המסית את רוב אנשי העיר הרי זה מדיח ואינו נקרא מסית כו', אבל בנביא השקר לבד הרי זה סתמה המשנה מפני שפירש הנחנקין דנביא השקר הוא בנחנק ואף בהורה באחד ממצות התורה, דומיא דזקן ממרא שחשב שם, ודומיא דהמתנבא בשם עפ"ה' שאמרה שם המשנה בדר' פ"ט אפילו כנון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור כו', ומדלא חלקה המשנה בין עפ"ה' לשאר מצות נדאי דבכל ענין דינו בנחנק ואף בעפ"ה' לבר ממסית לאחד או מדיח לרוב אנשי העיר דאז המסית הוא בסקילה בין שהוא נביא בין שהוא הקדוּט, ומדיח אם הוא נביא ג"כ הוא בסקילה וכמ"ש רבינו שם בה' עפ"ה' שם, שוב ראיתי שם בה' עפ"ה' מבלח"מ שכן כתב גם הוא בעצמו הכי, וע"ש שפ"ל דבריו נכונים שם וד"ל: ההלכה דוכן אם עקר דבר כו' או שאמר בדין מדין תורה שה' צוה לנו שהדין כן והלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר ונחנק כו' שהרי בא להכחיש תורה שאמרה לא בשמים היא: עיין כ"מ שכתב אבל קשה לי דאמרו פ"ק דיבמות דיצאתה בת קול לומר דהלכה כב"ה וק"ל הכי בכל דוקתא והתוס' שם ובפ' הנהב נתנו טעם לדבר ואין עולה כפי דעת רבינו וצ"ע: ולעד"נ דלא ק"מ דאדהקשה למה קי"ל כב"ה דב"ה הנה לו להקשות יותר והלא חזינו שיצא ב"ה מן השמים לומר דהלכה כב"ה והלכה כר"א והאיך אמר רבינו שזה אי אפשר דלא בשמים היא, אבל הרי מוכן לכל שזה אינו קושיא פלל דהרי על אותו המעשה דהב"ה הוא שאמר ר' יהושע דלא בשמים היא, הרי דאף דלא בשמים היא מ"מ יצא הב"ה, ואף דיצא הב"ה אמר ר"י דלא בשמים היא, והוא דאם הב"ה הנה דבר ה' בודאי לא הנה מעיז ר"י לומר לא בשמים היא, אבל הנה פסיקא ליה דלאו דבר ה' הוא, אלא הוא רק דברי מלאך ולכן אמר שפיר לא בשמים היא ואין משגיחין בב"ה, וא"כ הלא שוב אינו קושיא פלל על דברי רבינו דאיירי מפני שפירש בנביא שאומר מפי ה' כדדניק רבינו בלשונו הטהור "או שאמר בדין מדיני תורה שה' צוה לנו" וזה בודאי אי אפשר ונביא שקר הוא, והא דאמרו בהנהב שאמר הקב"ה נצחוני בני, הוא משום דגם הב"ה דלאו דבר ה' הנה ולא מפי ה' מ"מ מדעתו יצא, אבל הנה רק הודעה האיה שפוסקין במתיבתא דרקיע וד"ל: ומה דקי"ל כב"ה י"ל בו תרתי חדא כדברי התוס' דשם משום דב"ה הנה רובא אלא שהנה ספק לרבנן אם הפלל דאחרי רבים להטות הוא מקריע גם למעלת החדוד, דב"ש הוּוּ מחדדי טפי, או דלמא רק בשונון פדעת ב"ש, ולכן פינון שהנה מספקי להו ההלכה שפיר היו יכולין לסמוך על הב"ה דלאו דבר ה' הוא פינון דבמתיבתא דרקיע מספיקים הכי, וזה י"ל גם לדעת רבינו, שנית י"ל בפשיטות טפי דאטו ר"י שאמר לא בשמים היא ואין משגיחין בב"ה לא הנה פוסק כב"ה, אלא ע"כ הוא הנה פוסק כב"ה לא מחמת דברי הב"ה אלא מדינא משום דב"ה הוּוּ רובא, וא"כ הלא י"ל דגם אנו הכי קי"ל כב"ה לא מחמת הב"ה, אלא משום דהכי פסיקא להו לכולהו רבנן דאחרי רבים להטות הוא פלל גדול אפילו נגד המיעוט דמחדדי טפי, ורק ב"ש לחוד הוא שהיו סוברים דמעלת החדוד עדיף מרובא, למ"ד דעשו ב"ש כדבריהם ביבמות שם, ולמ"ד לא עשו ב"ש כדבריהם, גם הם ס"ל למעשה דרובא עדיף, וד"ל, ועיין בההקדמה לספרי תפארת זיו מ"ש בזה: תם ונשלם ביאור הלכות יסודי התורה בסיעד"ש בריף רחמנא דסייען הלכות דעות פירק ה הלכה יא דרף בעלי דעה שיקבע לו קודם מלאכה המפונסת אותו תחלה, ואח"כ יקנה בית דירה ואח"כ ישא אשה, שצאמר

מי האיש אשר נטע פָּרֶם וְלֹא חֲלָלוּ, מי האיש אשר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חֲנָכוּ, מי האיש אשר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ עֵינָיו כ"מ שְׁפָתַי יֵשׁ לְתַמּוּנָה כו' דַּקְרָא אֵיפְכָא פְתַב מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ, מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע פָּרֶם כו', וע"ש שְׁדַחַק עֲצָמוּ מְאֹד בְּזֶה: וְלַעֲד"נ דא"ש בְּפִשְׁטוּת וּבִרְוִיחָא מְאֹד, דְּהָרִי יֵשׁ לְדִיִּיק בְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ שְׁהוֹצְרָה לְהִבִּיא גַם סוֹפֵי הַפְּתוּבִים, וְלֹא חֲלָלוּ, וְלֹא חֲנָכוּ, וְלֹא לָקַחָהּ, שֶׁהוּא שְׁפַת יִתֵּר לְכַאוּרָה, אֲבָל בְּכַוְנָה גְּדוּלָה עֲשָׂה זֶה רַבִּינוּ כְּדִי שְׁנַבִּין פְּנוּנָתוֹ מְזָה, וְהוּא דְּהָרִי הַפְּתוּב אוֹמֵר אֲשֶׁר נָטַע פָּרֶם וְלֹא חֲלָלוּ הָרִי שֶׁהִיא זֶה בְּשִׁנָּה הֶרְבִּיעִית מְשֻׁנָּטְעוּ שְׂאִינוּ מְחַוְּסָר אֲלֵא חֲלוּל לְבַד, וְכַתִּיב אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חֲנָכוּ, הָרִי דְּאִיגְרִי בְּבֵית חֲדָשׁ מִמֶּשׁ שְׁגָמְרוּ עִתָּה וְעִדְדִין לֹא הִסְפִּיק לְחֲנָכוּ, הָרִי מְפֹרָשׁ שְׁנָטַע הַפָּרֶם בְּשִׁלְשָׁה שָׁנִים קוֹדֵם שְׁבָנָה הַבַּיִת, וְהַבַּיִת הוּא שְׁבָנָה רַק בְּסוּף שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לְנִטְעַת פְּרָמוֹ, וְלֹאחַר שֶׁהִגִּיעַ שָׁנָה הֶרְבִּיעִית וְאִינוּ מְחַוְּסָר אֲלֵא הַחֲלוּל לְכַרְמוֹ וְהַחֲנִיכָה לְבֵיתוֹ אִזְּ הוּא שְׂאֵרֵשׁ אִשָּׁה וְעִדְדִין לֹא לָקַחָהּ עַד אֲשֶׁר יִחַלֵּל פְּרָמוֹ וְיִתְחַנְּךָ בֵּיתוֹ, וּמְזָה הִכְרִיחַ רַבִּינוּ דְּגַם הַש"ס בְּסוּטָה שֶׁהִבִּיא הַכ"מ ג"כ פְּנוּן לְזֶה בְּאֶמְרוֹ לְמַדָּה תוֹרָה דְּרַף אָרְץ שְׁיִבְנָה אָדָם בַּיִת וְיִטַּע פָּרֶם וְאִח"פ יִשָּׂא אִשָּׁה, דְּהֵינּוּ שֶׁהַפָּרֶם יִהְיֶה נְטוּעַ מִפְּקַר בַּעַת בְּנִין הַבַּיִת כְּדִי שְׁיִכָּל לְחַלֵּל פִּירוֹת הַפָּרֶם וְלְחַנְּךָ הַבַּיִת הַפֶּלַל בְּבַת אַחַת וְאִח"כ יִשָּׂא אִשָּׁה, יִשָּׂא דִּיִּיקָא דְּהֶאֱרוּשִׁין יוּכַל לְהִיּוֹת ג"כ מְקוּדָם, וְלָכוּ דִּיִּיק לְשׁוֹן וְאִח"כ רַק לְגַבִּי יִשָּׂא אִשָּׁה אֲבָל בְּכָרָם לֹא אָמַר לְשׁוֹן אִח"כ, וְזֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר לַע"ד בְּכַוְנָת רַבִּינוּ וְד"ל: פָּרֶק ז' הַלְכָה ה' אֲחַד הַמְּסַפֵּר בְּלִשׁוֹן הָרַע בְּפִנֵּי חֲבֵרוֹ כו' עֵינָיו כ"מ שֶׁהִבִּיא ע"ז דְּבָרֵי הַש"ס עֲרַכִּין דְּרַף ט"ו ב' אָמַר רַבָּא כֹּל מְלִתָּא דְּמִתְאַמְרָא בְּאַפִּי מְרָה לִית בֵּיה מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא א"ל כ"ש חוֹצְפָא וְלִישְׁנָא בִּישָׂא א"ל אָנָּא כר' יוֹסִי ס"ל דְּאָמַר ר' יוֹסִי מִימֵי לֹא אָמַרְתִּי דְּבַר וְחִזְרִיתִי לְאַחֲרֵי, וְכַתֵּב הַכ"מ ע"ז וְיֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל רַבִּינוּ לְמָה פְּתַב דְּלֹא פְּרָבָא עכ"ל: וְאִנְכִי תַמְהִיתִי עַל תַּמְהִיתוֹ דְּהָרִי כְּתַבּוּ שֵׁם הַתּוֹס' כֹּל מְלִתָּא דְּמִתְאַמְרָא בְּאַפִּי תְּלִתָּא לִית בֵּיה מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא, פִּי כְּגוֹן כַּה"ג דְּנוּרָא בִּי פְּלַגְיָא דְּאִיפָּא לְמִשְׁמַע דְּלֹא אָמַרְהּ מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא, אֲבָל אִם הוּא אָמַר דְּבַר קְנִטוּר עַל חֲבֵרוֹ אֲפִילוּ הִיא אוֹמְרָה בְּפִנְיֹו אִית בֵּיה מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא עכ"ל, וְהַשְׁתָּא הֲלֹא רַבִּינוּ דִּיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ הַמְּסַפֵּר בְּלִשׁוֹן הָרַע, וְכִבֵּר הַקְּדִים רַבִּינוּ לֹאמַר דְּלִשׁוֹן הָרַע הוּא הַמְּסַפֵּר בְּגִנוּת חֲבֵרוֹ, וְזֶה וְדַאי גַם רַבָּא מוֹדָה דְּבְּפִנְיֹו גִרַע טוֹבָא דְּהָרִי גַם מְלַבִּין פְּנִיֹו בְּזֶה, וְגַם ר' יוֹסִי הֲלֹא בְּוֹדָי לֹא דִּיבֵר בְּגִנוּת חֲבֵרוֹ לְעוֹלָם, אֲלֵא ע"כ גַּם רַבָּא לֹא אִיגְרִי בְּדְּבָרֵי גִנוּת, וְכַדְבְּרֵי הַתּוֹס', וְעוֹד יוֹתֵר נִרְאָה דְּגַם פְּנוּת הַתּוֹס' שְׂאֶמְרוּ כְּגוֹן כַּה"ג דְּנוּרָא בִּי פְּלַגְיָא לֹא פְּנוּנוּ לֹאמַר שְׁמִפִּיק בְּלִישְׁנָא בִּישָׂא דְּאָמַר הִיכָּא מְשִׁתְּכַח נוּרָא אֲלֵא בִּי פְּלַגְיָא פְּדָאמַר אַבְיִי שֵׁם אֲלֵא פְּדָאמַר רַבָּה שֵׁם דְּאָמַר רַק אִיפָּא נוּרָא בִּי פְּלַגְיָא פְּדָדִיִּיקוּ לְשׁוֹן זֶה מְפֹרָשׁ בְּלִשׁוֹנָם, דְּוֹדָי ר' יוֹסִי לֹא הִיא חֲשׂוֹד לְמִיפְקָא שׁוּם דְּבוּר בְּלִישְׁנָא בִּישָׂא, וְאַבְיִי הוּא דְּפִלִּיג עַל רַבָּה וְסוּבֵר דְּבַכָּה"ג דְּאִיפָּא נוּרָא בִּי פְּלַגְיָא לִית בֵּיה מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא כֹּל אֲפִילוּ שְׁלֹא בְּפִנְיֹו, אֲבָל רַבָּא פְּרָבָה ס"ל וְעָלֶיהָ הוּא דְּקָאֵי לֹאמַר דְּבָאפִי מְרָה לִית בֵּיה מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא אֲבָל כְּדִמְפִּיק גַּם זֶה בְּלִישְׁנָא בִּישָׂא גַם בְּאַפִּי מְרָה בְּוֹדָי אִיפָּא מְשׁוּם לִישְׁנָא בִּישָׂא וְכ"ש לְשׁוֹן הָרַע מִמֶּשׁ, וְזֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר בְּדַעַת רַבִּינוּ וְד"ל: הַלְכוֹת תְּלִמוּד תוֹרָה פָּרֶק א' הַלְכָה ב' כְּשֵׁם שְׁחִיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ כֶּף הוּא חֲזִיב לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ בְּנוֹ כו', עֵינָיו כ"מ דְּפִשְׁטָא לִיה דְּבָן בְּתוֹ לֹא הָוָה בְּכָלל בְּנֵי בְּנֵיה אֲלֵא דְּמִסְפָּקָא לִיה אִי בָּן בְּתוֹ קוֹדֵם לְבָן חֲבֵרוֹ אוֹ לֹא ע"ש: וְלַע"ד לֹא יִדְעָתִי מֵאִין פְּסִיקָא לִיה שְׁבָנֵי בְּנוֹת אִינָם בְּכָלל בְּנֵי בְּנֵיה דַּע"כ לֹא מְמַעְטִינוּ בְּנוֹת

מוֹלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְנוֹתֵיכֶם אֲלֵא מְדַלָּא פְתִיב אֶת זְרַעְכֶם, אֲבָל וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵי וְלְבְנֵי בְנֵיהֶ הֲרִי לְבְנֵיהֶ אִיצְטְרִיף לְמַכְתָּב וְלִכְן פְתִיב ג"כ וְלְבְנֵי בְנֵיהֶ וְלַעוֹלָם גַּם בְּנֵי בְנוֹת בְּכָלְלוּ, וּבְגִלְיוֹן רש"א ב"ד סי' רמ"ה הִבִּיא דְבָרֵי הַבְּרָאשִׁית רַבָּה פ' צ"ד דְבְנֵי בְנוֹת אֵינָם פְּבָנִים ע"ש, לָאו רְאִיָּה הִיא לַע"ד דְּהֵתָם לֹא אָמַר אֲלֵא לַעֲנִן לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֲבָל בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה מְנַלְן], וּבַפְּרָט מֵאֵי דְמִסְפָּקָא לִיה אִם קוֹדְמִין לְאַחֲרִים לַע"ד לֹא גָרַע צָרְכֵי הַנְּפֹשׁ מְצָרְכֵי הַגּוּף דְּעֲנִיָּיה קוֹדְמִים לַעֲנִיִּים אַחֲרִים וְאִיזָה סְפֵק יֵשׁ בְּזָה, וְכֵן פְתַב הַש"ף ב"ד ריש סי' רמ"ה דְּנִרְאָה לֹו שֶׁהוּא קוֹדֵם לְכֵן חֲבָרוּ ע"ש וְד"ל: הִלְכָה ג וְחֲזִיב לְשַׁפְּרוּ מְלַמֵּד לְבְנוֹ לְלַמְדוֹ וְאִינוֹ חֲזִיב לְלַמֵּד בֶּן חֲבָרוֹ אֲלֵא בְּחֻמָּם: עֵינֵן כ"מ שְׁכַתָּב וְאֶפְשָׁר דְּלַדְעַת רַבִּינוֹ גַּם לְכֵן בְּנוֹ חֲזִיב לְהַשְׁפִּיר לֹו מְלַמֵּד, וְעֵינֵן לַח"מ שְׁכַתָּב עַל דְּבָרֵי רַבִּינוֹ שְׁכַתָּב וְחֲזִיב לְהַשְׁפִּיר מְלַמֵּד לְבְנֵי, זֶה לֹא מְצִאתִי מְפֹרָשׁ, וּמֵהַר"ק ז"ל פְתַב דְּמִסְבָּרָא יָדַע לָהּ, וְלִכְן הוּא מְסַתְּפָק אִם הוּא דְאוֹרְיִיתָא אוֹ דְרַבָּנָן, וְכַתָּב דְּמִדְבָרֵי הַגַּה"מ בְּשֵׁם מֵהַר"מ מְשַׁמַּע שֶׁהוּא דְאוֹרְיִיתָא, וְא"כ הַקְּשָׁה דְלָמָּה זֶה שְׁכַתָּב רַבִּינוֹ א"כ לָמָּה נִצְטְוָה עַל בְּנוֹ וְעַל בְּנוֹ בְּנוֹ, הָא הוֹצֵרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְבָנוּ וְכֵן בְּנוֹ חֲלוּקִים מֵאַחַר דְּחֲזִיב לְלַמְדָם גַּם בְּשִׁכָר, וְע"ש שֶׁהוֹלֵךְ וּמְסַתְּפָק וְדַחַק עֲצָמוֹ מֵאֵד בְּזָה: וְלַעֲד"נ דְּדְבָרֵי רַבִּינוֹ לָאו סְבָרַת עֲצָמוֹ הִיא אֲלֵא הוּא קָרָא מְפֹרָשׁ וּבְרִייתָא מְפֹרָשֶׁת, קָרָא מְפֹרָשׁ, וְלַמְדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם, וְהֲרִי הוּא מ"ע עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל פְּחָכְם פְּסָכָל וְאִיף יְחֲזִיב הַפְּתוּב לְהַסְכֵּל וְע"ה שֶׁהוּא יְלַמֵּד לְבְנוֹ תּוֹרָה אִם הוּא ע"ה וְאִינוֹ יָכוֹל לְלַמֵּד גַּם בְּעֲצָמוֹ, אֲלֵא ע"כ וְדֹאֵי הוּא שְׁמַחְזִיבֵי לְלַמְדוֹ ע"י אַחֲרִים, וּמִמֵּילָא מוּכָן שָׂאֵם אַחַר יְבִקֵּשׁ שְׁכָר הוּא מְחֻיָּיב לְשַׁלֵּם לֹו, בְּרִייתָא מְפֹרָשֶׁת, בְּקִדּוּשֵׁין דָּף כ"ט הָאֵב חֲזִיב בְּבְנוֹ לְמוֹלוֹ וְלַפְדוּתוֹ וְלַלְמָדוֹ תּוֹרָה וְלַהֲשִׂיאוֹ אִשָּׁה וְלַלְמָדוֹ אֲנָמוֹת, וְהַשְׁתָּא כָּל הַגֵּי חֲזִיבִים אִם הָאֵב אִינוֹ יָכוֹל בְּעֲצָמוֹ לְמוֹלוֹ וְלַלְמָדוֹ אֲנָמוֹת שְׂאִינוֹ לֹא מוֹהֵל וְלֹא אֲנָפֵן וְהֵאִיף חֲזִיבֵיהוּ לְלַמְדוֹ אֲנָמוֹת וְהֵאִיף חֲזִיבֵיהוּ לְמוֹלוֹ אִם אִינוֹ מוֹהֵל וְהֲרִי יְסַפְנוּ, אֲלֵא ע"כ ע"י אַחֲרִים, וְאִם לֹא יִרְצוּ בְּחֻמָּם יִשְׁלַם לָהֶם, וְכֵן חֲזִיב לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה, וְאִם לֹא יִמְצָא אִשָּׁה שְׁתַּתְּרָצָה לְהַנְּשֵׂא לֹו אֲלֵא א"כ יִלְבִּישֶׁהוּ וְגַם יִתֵּן לָהּ מוֹנֵהר וּמִתָּן, הֵלֵא מוּכָן כִּי זֶה הוּא שְׁחִיבֵיהוּ לְפָזֵר מְמוֹנוֹ ע"ז, וְא"כ ה"ה חֲזִיב לְלַמְדוֹ תּוֹרָה, ג"כ בְּנִדְאֵי הֲכִי הוּא, דָּאֵם בְּעֲצָמוֹ אִינוֹ יָכוֹל לְלַמְדוֹ יְלַמְדוֹ ע"י אַחֲרִים, וְאִם לֹא יִרְצוּ בְּחֻמָּם יְלַמְדוֹ בְּשִׁכָר, וְהֵלֵא כָּל חֲזִיבִים הִלְלוּ לְמַד שֵׁם בַּגְמ' מְקַרְאֵי שְׁכוּלֵהוּ דְאוֹרְיִיתָא הֵן, וְלַלְמָדוֹ תּוֹרָה יְלִיף מְקַרְא וְלַמְדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם, וְע"כ הוּא כ"מ"ש, כִּינֵן שֶׁהוּא צְוִי לְכָל או"א מִיִּשְׂרָאֵל, מוּכָן מֵאֲלִיו שֶׁהַצְּוִי הוּא שָׂאֵם אִינוֹ יָכוֹל לְלַמְדוֹ בְּעֲצָמוֹ יְלַמְדוֹ ע"י אַחֲרִים בְּשִׁכָר, אֲמָנָם לֹא יְלַפִּינֵן מְכַתוּב הַזֶּה לְלַמֵּד בְּשִׁכָר אֲלֵא לְבַנְיָהֶם לְבַד אֲבָל לֹא לְבְנֵי בְנֵיהֶם, וְאִי מִשׁוּם קָרָא דוְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיהֶ וְלְבְנֵי בְנֵיהֶ, הֵלֵא קָרָא זֶה בְּדוֹר הַמְדָבָר פְתִיב, דָּאֵמַר בְּקָרָא זֶה רַק הַשְׁמֵר וְגו' פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהֶ וְגו', יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לְפָנֵי ה' א' בְּחֻרָב, שְׁהִיוּ פְּנֵלְם מְקַטְנָם וְעַד גְּדוּלְם דוֹר דְּעָה, וְא"כ הֵלֵא הֵאֵי וְהוֹדַעְתֶּם אִיירֵי ע"י עֲצָמָם, וְלִכְן הַזְּפִיר בּוֹ בְּנֵיהֶ וּבְנֵי בְנֵיהֶ, דְּבַעֲצָמוֹ אִם יָכוֹל, חֲזִיב לְלַמֵּד גַּם לְבְנֵי בְנֵים, וּמִנְיָה יְלַפִּינֵן גַּם לְדוֹרוֹת, אֲבָל ע"י אַחֲרִים בְּשִׁכָר, זֶה לֹא יְלַפִּינֵן אֲלֵא מְקַרְא וְלַמְדְתֶּם דְּאִירֵי מְפֹרָשׁ בְּדוֹרוֹת, בְּתַר וְאַבְדְתֶּם מֵהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, וּבְדוֹרוֹת הֵלֵא אִיכָּא חֲכָמִים וְשְׂאִינָם חֲכָמִים וְאִם נִצְטְווּ פְּנֵלְם וְלַמְדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם ע"כ אִם אִינוֹ יוֹדַע בְּעֲצָמוֹ יְלַמְדוֹ ע"י אַחֲרִים בְּשִׁכָר, וְלִכְן פְתִיב בְּזָה רַק אֶת בְּנֵיכֶם לְבַד וְלֹא בְנֵי בְנֵיכֶם, וְכֵן הַפְּתוּב וְשִׁנְתֶּם לְבְנֵיהֶ דְּמִיירֵי בְּבָנִים תְּלַמְּדֵיהֶ הֲרִי

אֵינִי מְפֹרֵשׁ בְּחֶכֶם שְׂיָכוֹל לְהַעֲמִיד תּוֹלְמִידִים בְּעֶצְמוֹ, הוּא נִצְטָנָה לְלַמֵּד לְתוֹלְמִידִים אֲחֵרִים, לָזֶה אָמַר שְׂפִיר רַבִּינוּ א"כ פִּינּוֹן דְּחֻכְמִים יֵשׁ עֲלֵיהֶם צְוּי בַפ"ע לְלַמֵּד גַּם לְתוֹלְמִידִים אֲחֵרִים, א"כ לָמָּה נִצְטָנָה עַל בְּנוֹ וְעַל בֶּן בְּנוֹ דְאֵינִי צְוּי זֶה ג"כ בְּחֻכְמִים וְשְׂיָלְמָדוֹ לָהֶם בְּעֶצְמָם וְכַהֲנָ"ל, וְלָזֶה אָמַר לְהַקְדִּים, וּלְפ"ז פִּנּוֹן רַבִּינוּ לְתַת רַק הַבְּדֵל זֶה לְבַד בֵּין בְּנוֹ וּבֶן בְּנוֹ לְבֶן חֲבֵרוֹ, וְלֹא פֶּאֶשֶׁר כְּתַב הַכ"מ דְּכַוֵּנַת רַבִּינוּ לְתַת שְׁנֵי הַבְּדֵלִים, דְּאִדְרַבָּא דְּבִכּוּוּן חֵלֶק הַדִּין דְּחֵיב לְהַשְׁפִּיר מְלַמֵּד בְּהִלְכָּה בַפ"ע וְגַם דֵּינִיק בֵּיהּ רַק לְהַשְׁפִּיר מְלַמֵּד לְבְנוֹ לְבַד וְלֹא הַזְפִּיר בּוֹ בֶּן בְּנוֹ לְהוֹרוֹת דְּרַק לְבְנוֹ לְבַד הוּא דְּחֵיב לְשַׁפּוֹר מְלַמֵּד אֲבָל בֶּן בְּנוֹ הוּא כְּבִן חֲבִירוֹ לְעַנְיָן זֶה שְׂרַק בְּעֶצְמוֹ הוּא מְחֻיב לְלַמֵּדוֹ אִם הוּא חֻכֵּם וְלֹא לְשַׁפּוֹר לוֹ מְלַמֵּד, וְהָא שְׂהַבִּיא הַלַּח"מ מִיְהוֹשֻׁעַ בֶּן גִּמְלָא שְׂתִיקוֹן לְהַשִּׁיב מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת בְּכָל עִיר וְעִיר הָתָם הִיָּהֵתְקַנָּה עַל הַצִּיבּוֹר שְׂהֵם מְחֻיבִים לְשַׁפּוֹר מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת גַּם לְכָל מִי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְשַׁלֵּם בְּעֶצְמוֹ אִם עֲנִי הוּא, אֲבָל מִי שְׂיָכוֹל לְשַׁלֵּם בְּעַד בְּנוֹ וְדַאי דְאִוְרֵייתָא הוּא וְכַפִּינּוֹ לִיהּ וְכַדְבְּרֵי מְהֵרָ"ם שְׁבַהֲג"מ אֱלָא דְלַעֲנִין דִּינָא פְתַב הַש"ף בְּרִישׁ סִ' רַמ"ה גַּם בְּשֵׁם מְהֵרָש"ל דְּגַם לְבֶן בְּנוֹ חֵיב לְשַׁפּוֹר מְלַמֵּד ע"ש, אֲבָל בְּדַעַת רַבִּינוּ נִלְע"ד כַּמ"ש, וַא"ש הַפֶּל בְּסִיעַד"ש וְדוּק: פֶּרֶק ג' הַלְכָּה י פֶּל הַמְשִׁים כו' לְבוֹ שְׂיַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה וְיִתְפָּרְגֵם מִן הַצְּדָקָה ה"ז חִילֵל אֶת הַשֵּׁם כו': עֵינִין כ"מ שְׂהֶאֱרִיף בְּזֶה בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַרְבָּנִים הַנּוֹטְלִים שְׂכָרָם מִקְּנֹפֶת הַצִּבּוֹר ע"ש, וְלַעֲד"נ דְּגַם פִּנּוֹנַת רַבִּינוּ בְּזֶה אֵינּוּ אֱלָא עַל הַרוֹצִים לְהִיּוֹת מְעוֹסְקֵי הַתּוֹרָה תְּמִיד וְלֹא לְעִסּוֹק בְּדַרְךָ אַרְץ פֶּלֶל וְלִזְיוֹן מִן הַצְּדָקָה כְּשֶׁאֵר הַעֲנִיִּים דְּוַדַּאי בִּזְיוֹן גְּדוֹל הוּא לַת"ח לְהַחֲשֵׁב בֵּין עֲנִיִּים וְלִזְיוֹן עֲמָהֶם מִן הַצְּדָקָה אֲבָל הַמְּמֻנִים עַל הַצִּבּוֹר שֶׁא"א לָהֶם לְהַתְעַסֵּק בַּד"א פִּי אֵינָם פְּנוּיִם פֶּלֶל מְצָרְכֵי הַצִּבּוֹר בְּוַדַּאי גַּם רַבִּינוּ מוֹדֶה דְּרַשְׁאִים לִיטּוֹל שְׂכָרָם בְּדַרְךָ כְּבוֹד מִקְּנֹפֶת הַצִּבּוֹר, וְגַם ת"ח אֲשֶׁר יִמְצְאוּ לָהֶם מִי שְׂיַחֲזִיקָם בְּדַרְךָ כְּבוֹד וְדַאי ג"כ יוֹדֶה רַבִּינוּ דְּגַם זֶה טוֹב וְנִכּוֹן הוּא, דְּהָרִי זְכוּת גְּדוֹל הוּא לְמַחֲזִיקֵיהֶם, פְּדַכְתִּיב עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ, וְיִשְׁשַׁכֵּר וְזָבוּלוֹן עֲדִים נֶאֱמָנִים ע"ז, פְּדַכְתִּיב שְׂמַח זָבוּלוֹן בְּצִאתָהּ וְיִשְׁכֵּר בְּאֵהֲלִיף, וְגַם הִלֵּל עֲשֶׂה כֵּן שְׁנַתְפָּרְגֵם מִשְׁבָּנָא אַחִיו, וְכֵן שְׂמַעוֹן אַחִי עֲזַרְיָה עֲשֶׂה כֵּן שְׁנַתְפָּרְגֵם מִעֲזַרִי אַחִיו, וְכֵן אֲמָרוּ פֶּל הַנְּבִיאִים לֹא נִתְנַבְּאוּ אֱלָא לְמַהֲגֵי ת"ח מְנַכְסִיו, וְרַבִּינוּ לֹא דִיבֵר אֱלָא עַל הַמְּבִזִין עֲצָמָן לִיְהִנּוֹת מִן הַצְּדָקָה בְּתוֹף פֶּל הַעֲנִיִּים בְּיַחַד בְּדַרְךָ בִּזְיוֹן וּמַחֲמַת שְׂהוּא ת"ח נוֹתְנִין לוֹ יוֹתֵר מִן הַצְּדָקָה, וְכַדְדֵּיק בְּלִשׁוֹנוֹ וְיִתְפָּרְגֵם מִן הַצְּדָקָה דֵּינִיקָא, וְגַם דוּקָא כְּשְׂיָכוֹל לְעַשׂוֹת מְלֹאכָה וְאֵינּוּ רוֹצֶה, וְגַם אֵינִי רַק בְּמִי שְׂעִיקָר עִסְקוֹ בְּתוֹרָה הוּא בְּשִׁבִיל זֶה פְּדֵי שְׂיִהְיָה זֶה לוֹ כְּאֹמְנוֹת שְׂיַפְרִגְסוּ אוֹתוֹ מִן הַצְּדָקָה בְּשִׁבִיל עִסְקוֹ בְּתוֹרָה כְּדֵינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ פֶּל הַמְשִׁים אֶל לְבוֹ שְׂיַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה וְיִתְפָּרְגֵם מִן הַצְּדָקָה, דְּמִשְׁמַע מְפֹרֵשׁ שְׂעוֹשֶׂה זֶה לְעַסֵּק כְּמוֹ עַסֵּק אַחֵר, בְּוַדַּאי ע"ז אֲמָרוּ וְלֹא קִרְדוּם לְחַפּוֹר בָּהּ, אֲבָל אוֹתָן הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה וְאֵינָם רוֹצִים לְהַתְבַּטֵּל מִן הַתּוֹרָה בְּשִׁבִיל מְלֹאכָה וְעַסֵּק ד"א גַּם אִם מִתְפָּרְגִים מִן הַצְּדָקָה לִית לָן בָּהּ גַּם לְדַעַת רַבִּינוּ, וְכ"ש כְּשֶׁהַצִּבּוֹר עוֹשִׂין לָהֶם הַסְפָּקָה בְּדַרְךָ כְּבוֹד כְּנַלְע"ד וְדוּק: פֶּרֶק ד' הַלְכָּה ג' אֵין הַמְתַּרְגֵּם רַשָּׁאי לֹא לְפָחוֹת וְלֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לְשַׁנּוֹת אֱלָא אִם כֵּן הִ' הַמְתוֹרְגָמָן אֲבִיו שֶׁל חֻכֵּם אוֹ רַבּוֹ: וּבְהַשְׁגוֹת א"א דְּבָר זֶה מְקַרָּה חֲדָשׁ הִ', וְהָא רַב שְׂעַמַד תּוֹרְגָמָן לַר' שִׁילָא בְּמַסְכַּת יוֹמָא וְשִׁינָה וְהוֹסִיף שֶׁהִ' גְּדוֹל מִמֶּנּוּ עַכ"ל: עֵינִין כ"מ שְׂהִבִּין בְּדַבְּרֵי הַרָאב"ד שְׂהִבִּין בְּכַוֵּנַת רַבִּינוּ שְׂכַוֵּן לְהִיאַ מַעֲשֶׂה דְרַב וְר' שִׁילָא, וּמְפֹרֵשׁ לֹא נִרְאֶה

הכי מלשון הראב"ד, אבל נראה דגם הראב"ד ידע דכוננת רבינו הוא לדברי הירושלמי דמגילה שהביא הכ"מ דאמר שם מפורש אלא א"כ הי' אביו או רבו פדברי רבינו, ומפרשי ג"כ שקאי על המתורגמן שהמתורגמן הי' אביו או רבו של חכם פדברי רבינו, ועל זה הוא דאמר מקרה חדש הי', והוא דהתם בירושלמי אמר על זה ר' פדת הנה אמורא דר' יסא כו' והי' משנה קצת מדברי ר' יסא עיי"ש, וסובר הראב"ד דכיון שהביא מעשה זו על הא דאלא א"כ הי' אביו ורבו דמסתמא הי' ר' פדא ג"כ אביו או רבו של ר' יסא, ועל המקרה הזאת הוא שאמר בירושלמי אלא א"כ הי' אביו או רבו, ולזה השיג על רבינו שלא הי' לא לתפוס דברי הירושלמי הנה שהי' רק מקרה חדש שאביו או רבו יהי' מתורגמי, והי' לו לתפוס גדולה מזו דברי הש"ס דידן ברב שעמד למתורגמן לר' שילא והי' רב גדול ממנו לבד ואעפ"כ שינה והוסיף: אמנם בדעת רבינו י"ל שאין משם ראי' כלל לזה דבאמת רב לא שינה פלום מדברי ר' שילא שם דר' שילא לחש לו לשון המשנה קרות הגבר לחוד ואיהו פשפירש לפני העם פירש קרא גברא פדעתו ור' שילא רק אח"כ אמר לו ולימא מר קרא תרגולא אבל לא מתחלה ע"ש פדף כ' ע"ב, ולכן הוצרך להביא שפיר רק מהירושלמי, כנ"ל נכון וד"ל: הלכה זו ואין שואלין הרב אלא בענין שהו קורין בו: לכאורה כבר כתב זה רבינו בה' הקודמת, ואין שואלין את הרב מענין אחר אלא מאותו הענין שהו עסוקין בו, ועיין בכ"מ שדחק עצמו בזה: ולעד"נ דהתם דייק רבינו בלשונו מענין אחר, מאותו הענין, והכא דייק בענין, ולא מענין, וגם דייק הכא בלשונו בענין שהו קורין והתם דייק בלשונו הענין שהו עסוקין, והוא דהתם איירי בשואל קושיא מרבו ולכן אמר שאין שואלין מענין אחר, וכהא דא"ל ר"ח לרב פי קאי רבי בהא מסכתא אל תשיילי' במסכתא אחריתא כו' דמשני לך שינויי דלאו שינויי הרי דאיירי התם ג"כ בקושיא ושואל שינויא, משא"כ הכא איירי בשואל הלכה או פירוש הקרא ולזה אמר דגם זה אין שואלין אלא בענין שהו קורין בו, להורות דאף שהו קורין במקרא אין שואלין פירוש הקרא אלא בענין שהו קורין בו ולא בענין אחר, והוא מה שאמרו באבות פ' ה' בשבעה דברים שבחכם, שואל בענין, משא"כ לעיל דאיירי בקושיא ופירוקא בעסק ההלכה אמר שם בענין שהו עסוקין בו וד"ל: פרק ה הלכה א וכן אם הי' אביו ת"ח אע"פ שאינו שקול פנגד רבו משיב אבדתו ואח"כ משיב אבדת רבו: עיין בכ"מ שתמה על דברי רבינו בזה בתרתי, חדא דבמשנה סוף אלו מציאות תנן ואם הי' אביו שקול פנגד רבו אז הוא דאבדת אביו קודמת אבל אם אינו שקול לא, ועוד דרבינו בעצמו סותר דבריו הכא לדבריו בריש פ' י"ב מה' גזילה ואבדה דאמר התם ג"כ דוקא אם הי' אביו שקול פנגד רבו אז של אביו קודמת אבל אינו שקול לא, ובשם אחד מבני בניו של רבינו כתב לתרץ דהתם איירי מפורש ברבו מובהק אבל הכא איירי ברבו שאינו מובהק, ודחה דבריו הכ"מ דהרי גם הכא אסיק רבינו לבסוף ואמר בד"א ברבו מובהק כו', ולכן אמר הכ"מ פדברי הגה"מ דט"ס יש בכאן וצריך להיות כמו התם דדוקא אם הי' שקול פנגד רבו עיי"ש, ועיין גם בלח"מ מ"ש בזה: ולעד"נ דאין פאן ט"ס כלל ואעפ"כ דברי רבינו נכונים ואין פאן שום סתירה לא לדברי המשנה ולא לדברי עצמו, דלדברי המשנה בודאי אינו סותר דבאמת במשנה שלפנינו לא הנה הגירסא הכי אלא ואם אביו חכם של אביו קודמת משמע בהדיא אע"פ שאינו שקול ברבו וזה הי' בודאי גם גרסת רבינו, ולדברי עצמו ג"כ אינו סותר דהכא איירי בכל הפרק מפורש בת"ח שהי' רבו ת"ח ולכן אמר

דאם גאם אָביו ת"ח שגאם אאם אינו שקול פנגד רבו משיב אבדתו ואח"כ משיב אבדת רבו וכדברי המשנה דא"מ, והטעם מבואר בזה דכיון דגאם אביו ת"ח גמור הוא דהי' חייב בכבודו גאם אאם לא הי' אביו, ואביו זה שהוא ת"ח אינו חייב בכבוד רבו אע"פ שאינו שקול פמותו, דת"ח שבבבב עומדין זה מפני זה, ולכן מעלת אביו ות"ח עדיף יותר ממעלת רבו, משא"כ התם בה' גזילה לא איירי פלל בת"ח אלא שהי' רבו מובהק שרוב חקמתו של תורה ממנו למד וכדברי ר"י בא"מ שם דאמר פל שרוב חקמתו הימנו ופירש"י אאם מקרא אאם משנה אאם גמרא, וא"כ הלא יכול להיות רבו מובהק אע"פ שאינו ת"ח פלל, התם אמר דאין האב קודם אלא אאם הי' שקול פנגד רבו שגאם הוא לאו ע"ה הוא אבא אאם אביו ע"ה וזה הוא רבו מעלת רבו קודמת למעלת אב לבד, נמצא דאמר רבינו הקא רבותא דאף אאם רבו ת"ח גדול הוא מ"מ אאם גאם אביו ת"ח הוא אע"פ שאינו גדול פרבו מ"מ פיון דשניהם ת"ח הם מעלת אביו קודמת, והתם אמר רבותא להיפך דאף אאם רבואינו ת"ח מ"מ אאם אביו ע"ה אז רבו קודם אאם לא שגאם אביו הוא שקול פרבו ואף אאם שניהם אינם ת"ח אלא בני תורה לבד, כנלע"ד וא"ש דברי רבינו בפשיטות ובריוחא מאד בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ה ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו והוא שיהי' השם פלאי שפל השומע ידע שהוא פלוני ולא יזכיר שמו בפניו ואפילו לקרות לאחרים ששם פשם רבו כו' אלא ישנה את שם אפילו לאחר מותם: עיין כ"מ שהביא דברי רבינו בפ"ו מה' ממרים, וכתב ע"ז אבא קשה דהתם משמע דדוקא לאחרים מותר בשאין השם פלא אבא להם אסור וגאם לאחרים דמותר ה"מ שלא בפניו אבא בפניו לא והקא משמע דאפילו להם שרי בפניהם וצ"ע, וכשהשם פלא משמע התם דאפילו שלא בפניו אסור שהרי פתב שפשאין השם פלא קורא לאחרים שלא בפניו הא שאם הוא פלא אפילו שלא בפניו אסור וכאן פתב ולא יזכיר שמו בפניו עכ"ל, ועיין גאם בלח"מ שדחק עצמו בזה מאד: הנה הבין הכ"מ דמ"ש רבינו ולא יזכיר שמו בפניו קאי על שהי' שמו פלאי, והוא תימה נפלאה דא"כ הרי הי' לו להקשות יותר מזה דרבינו סותר דברי עצמו גאם בכאן בתוך פדי דבור דהרי מפורש פתב מתחלה ונאסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו ואיך פתב מיך להיפך ונא"כ יזכיר שמו בפניו דוקא, אבא באמת פשוט הוא דשיעור דברי רבינו הוא זה דמתחלה פתב הדין דאפילו שלא בפניו אסור לקרות לרבו בשמו וע"ז הפיל תנאי שאין זה אלא כשאשמו פלאי, וא"כ הנה אפטר לטעות בכוננתו ולומר דהא אאם לא הנה שמו פלאי מותר להזכיר שמו בכל ענין אפילו בפניו, לזה אמר רבינו מיך דלא כן הוא אלא "ולא יזכיר שמו בפניו לעולם אפילו כשאין שמו פלאי דרק לענין שלא בפניו הוא שיש חילוק בין שמו פלאי או לא אבא בפניו אין חילוק, והדר חוזר לדבריו הראשונים דאיירי בשמו פלאי ולענין שלא בפניו ואמר דלא זו שאין להזכיר שמו שהוא פלאי אפילו שלא בפניו אלא אף זו ונאפילו לקרות לאחרים ששם רבו ג"כ אסור להזכיר שלא בפניו "אלא ישנה את שם אפילו לאחר מותם", ומינה דאם אין השם פלאי מותר להזכיר שם אחרים שהם פשמו שלא בפניו ואפילו שמו מותר להזכיר שלא בפניו פדיוקא דרישא, ועתה הלא דברי רבינו מכוננים ממש עם דבריו בה' ממרים בלא שום שינוי פלל וזה ברור ופשוט לע"ד ודוק: הלכה ט וכשימות רבו קורע פל בגדיו עד שהוא מגלה את לבו ואינו מאחה לעולם: עיין כ"מ שכתב אבא אי קשיא על רבינו הא קשיא לי למה לא פתב דעל הנשיא קורע

מבחוץ כו' ועוד יש לדקדק בדבריו שפתיב בפ"ט מה' אבל חכם שמת הפל קורעים עליו עד שמגלים את לבם ומשמע אפילו לא למד ממנו כלום וזו מנין לו וצ"ע עכ"ל: והנה קושיא הראשונה מעיקרא לא ק"מ דהלא פתיב מפירש דין נשיא במקומו בה' אבל בפ"ט שם ה' ב' וז"ל פדרה שקורע על אביו ועל אמו פה חייב לקרוע על רבו שלמדו תורה ועל הנשיא ועל אב"ד כו' ע"ש, והקא דאיירי רק בכבוד רבו לבד הנפיר האי דין גם הקא אבל השאר הנפיר שם במקומו לבד: וקושיתו השני' ג"כ לא ק"מ דהרי פרייתא מפירשת היא במועד קטן דף כ"ה חכם שמת הפל קרוביו הפל קורעין עליו והפל חולצין עליו, וכבר פתיב רבינו בפ"ח שם ה' ג' דחליצת פתיב אינו אלא על אביו ואמו ואם הפרייתא אמרה והפל חולצין עליו הרי שדינו של חכם הוא פאביו ואמו, והא שבפ"ט ה' ב' הנפיר רק רבו הוא דרבו אע"פ שאינו חכם דמי לאביו ולאמו, וחכם אע"פ שאינו רבו דמי ג"כ לאביו ולאמו מהאי פרייתא וד"ל: פירק ו הלכה ה שלשה שהיו מהלכין בדרה הרב באמצע גדול בימינו וקטן משמאלו, עיין כ"מ שהביא דברי הש"ס יומא דף ל"ז דמוקי לה במצד אצדודי והקשה דלמה השמיט זה רבינו וע"ש שדחק עצמו, ולעד"נ דרבינו אינו מפרש כפירש"י, דרש"י לטעמין' אגיל בברכות דף כ"ז דפירש שם מאי דאמרו לעולם אל יתפלל אדם לא פנגד רבו, אצל רבו, ולכן הוצרך לפרש מאי דאמר שם ביומא פדי שיתפסה בו רבו, שילכו מאחוריו, והא דפריה עליה מהא דתניא, הוא מאחורי רבו ה"ז מגסי הרוח, והא דמשני ליה דמצד אצדודי, הוא מאחוריו ולא ממש מאחוריו ע"ש, אבל בצדו ממש לא משום דתניא שם המהלך פנגד רבו ה"ז בור, וכנגד הוא בצדו, אבל רבינו הרי פתיב לעיל פ"ה ה' ו' ולא יתפלל לא לפני רבו כו', וא"כ ע"כ הוא מפרש הא דאל יתפלל אדם לא פנגד רבו, בלפני רבו, ולא כפירש"י אצל רבו, ואף דכתב שם רבינו ג"כ ולא בצד רבו, פתיב זה רק משום שהוא כ"ש מאחורי רבו, אבל פנגד רבו דהש"ס ודאי הוא מפרש, בפשוטו שהוא לפני רבו, וא"כ לפ"ז ודאי גם מאי דתניא ביומא שם המהלך פנגד רבו ה"ז בור, היינו המהלך לפניו פהא דברכות הנ"ל, אבל לילה בצדו לא מצינו שום איסור, והא דכתב רבינו לעיל שם, ואין צריה לומר שלא להלן בצדו היינו רק להתפלל שם וכדסיים בדבריו שם אלא יתרחק לאחר רבו כו' ואח"כ יתפלל, אבל לילה בדרה בצדו אין שום איסור, וכן משמע ודאי מהא דאמרו שם ביומא אמר ר"י המהלך לימין רבו ה"ז בור, הא משמאל רבו מותר לילה, וא"כ לפ"ז ודאי מאי דאמר שם פדי שיתפסה בו רבו ע"כ הכי פוונתו דשלשה שאני שזה הוא פבוד לרבו שיתפסה בתוה שניהם, והמקשן הבין בדבריו שיכסוהו מלפניו או מלאחוריו וע"ז פריה והתניא המהלך פנגד רבו (ר"ל לפניו) ה"ז בור אחורי רבו ה"ז מגסי הרוח, ומשני ליה שפיר דלא מלפניו ולא מלאחוריו יתפסה בהו אלא דמצד אצדודי, ששני צדדיו יתפסה בין שניהן וזהו פבודו, וא"כ לפ"ז הרי שפיר עשה רבינו מה שהעתיק רק דברי הפרייתא לבד דגדול בימינו וקטן בשמאלו ובצדו ממש, כנלע"ד נכון ודו"ק: הלכה ו הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לד' אמות וכיון שעבר יושב, ראה אב"ד עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות כו': עיין בההג"ה שבלח"מ מה שתמה ע"ז דהרי בגמ' קדושין דף ל"ג ב' אמר בשניהם בין בחכם בין באב"ד וכיון שעבר ד' אמות יושב ע"ש, ולמה חילק רבינו ביניהם, ע"ש: ונלע"ד דלא ק"מ, דהרי ר' אבהו דקדושין שם פודאי לא פליג על הפרייתא דסוף הוריות

דאָמרה להדיא פֿשחכם נכנס אַחד עומד ואַחד יושב וכמ"ש רבינו בה' ז, ואַף דהפּרייטא
איינר פֿשנכנס לבהמ"ד, ור' אבהו איינר פֿשעובר בשוק, הרי בבהמ"ד הגדילו פּבוֹדֶם
ולא פֿחתו, וכדאָמר שם בפּרייטא פֿשהנשיא נכנס אין יושבים עד שאָמר להם שבו,
כשאב"ד נכנס עושין לו שורה אחת מִפּאָן ושורה אחת מִפּאָן עד שישב במקומו, ואלו
פֿשהו הולכין ועוברים בשוק, אָמר ר' אבהו אב"ד עובר עומד מלפּניו מלא עיניו וכינן
שעבר ד' אמות יושב, נשיא עובר עומד מלפּניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו,
ואינו מצריף לגבי נשיא שיאמר לו שב ולגבי אב"ד עד שישב במקומו, וא"כ ע"כ גם
גבי חכם עכ"פ אינו גדול ההדור פֿשעובר בשוק מִפּשנכנס לבהמ"ד, אלא ע"כ דר' אבהו
ה"ק, חכם עובר עומד מלפּניו ד' אמות וכינן שעבר אותן ד' אמות יושב, והיינו מיד
פֿשעובר מלפּניו שפּכר עבר אותן ד' אמות שעמד מלפּניו יושב מיד, משא"כ בפּאב"ד
שאָמר שעומד מלפּניו משיראָנו מלא עיניו וכינן שעבר ד' אמות יושב, ע"כ אותן ד'
אמות הן פֿשיעבור מִאַחוריו ד' אמות, דכינן דמתחלה קם מלפּניו מלא עיניו ע"כ ד' אמות
הללו אחרניא הן לאָסר שיעבור מעיניו והיינו מלאַחריו, לאפּוקי ד' אמות שלגבי חכם
שקם מלפּניו ד' אמות על אותן ד' אמות שמלפּניו הוא שאָמר שפינן שעבר אותן מיד
יושב: וְלָזֶה השפּיל רבינו לרמז לן פּל זֶה בלשונו הַזֶּה, שאָמר לגבי אב"ד עד שיעבור
מאחרי"ו דייקא ד' אמות, מה שלא נזכר בגמ' לשון מִאַחריו, אלא פּדי להורות לן טעמיה
ונימוקו שהפּירוש בדברי ר' אבהו הוא זֶה, דד' אמות שלגבי חכם וד' אמות שלגבי אב"ד
אינן שוין, דד' אמות דלגבי חכם הפּירוש הוא ד' אמות שלפּניו שקם בהם, אבּל ד' אמות
דלגבי אב"ד הפּירוש הוא ד' אמות מלאַחריו, וְזֶה פּרור לע"ד ודו"ק: הַלְכָה ט מי שהוא
זקן מןפּלג בזקנה אע"פ שאינו חכם עומדין לפּניו כו' וּפּאפּילו זקן עפּו"ם מְהַדְרין אותו
בדברים כו' שְׁנֵאָמַר מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם פּל שִׁיבָה בּמִשְׁמַע: עיין כ"מ ולח"מ שהבינו בלשון
רבינו דהאי שְׁנֵאָמַר מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם דָּאָמַר קָאֵי גַם עַל זָקֵן עִפּוּ"ם, וְלָכֵן נִתְקַשּׁוּ בְּזֶה
דא"כ פינן דבין זקן ישְׂרָאֵל ובין זקן עפּו"ם בּמִשְׁמַע מאן פּלג ליה לחלק ביניהם וּדְחָקוּ
בְּזֶה ע"ש, ולעד"נ דא"א פּלל לומר הַכִּי דַּהְרִי הַש"ס בּקְדוּשֵׁינָן דָּף ל"ג מביא לדברי איסי
בן יהודא דָּאָמַר מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם וּפּאפּילו פּל שִׁיבָה בּמִשְׁמַע וְאָמַר ע"ז אָמַר ר' יוחנן
הַלְכָה פּאֵיסי ב"י, ר' יוחנן הָנָה קָאֵי מִקְמֵי סְבִי דָּאָרְמָאֵי אָמַר פּמָה הַרְפְּתָקִי עָדוּ עֲלֵיָהּ
דַּהְנִי, וא"כ אם נאמר דאיסי ב"י פּוֹנֵן גַּם לְסְבֵי דָּאָרְמָאֵי, פינן דר' יוחנן אָמַר הַלְכָה פּאֵיסי,
וא"כ פֿשיטא דר' יוחנן לא הָיָה בְּכָלֵל נָאֶה דוֹרֵשׁ וְאִין נָאֶה מְקַיִים ח"ו, וְלָמָּה הִנְצַרְדָּ
הַש"ס לְהִבִּיא הָא דר' יוחנן הָנָה קָאֵי מִקְמֵי סְבִי דָּאָרְמָאֵי, ועוד דָּאָמַר מְפּוֹרֵשׁ בְּטַעְמוֹ דְּלֹא
מְדִינָא הוּא קָאֵי מִקְמֵיָהּ אֵלָא רַק מְשׁוּם דָּרָף אָרְץ דְּכַמָּה הַרְפְּתָקִי עָדוּ עֲלֵיָהּ דַּהְנִי, וְכַמוֹ
שֶׁהַקְּשָׁה זֶה הַלַּח"מ בְּעַצְמוֹ, וּמָה שֶׁתִּירָץ דַּמ"מ ר' יוחנן שֶׁהָיָה חָכֵם לֹא הָיָה מְחַוֵּיב לַעֲמֹד,
תְּמַהְנִי דַּהְרִי פּתב רבינו דָּאפּילו הַחָכֵם שֶׁהוּא יֵלֵד עוֹמֵד בְּפְנֵי הַזָּקֵן, וְאִי מְשׁוּם שֶׁפְּתַב
רבינו שאינו מְחַוֵּיב לַעֲמֹד מְלֵא קוּמְתוֹ אֵלָא לְהַדְרוֹ הָרִי ע"כ גַּם ר' יוחנן לֹא הָיָה עוֹמֵד
מְלֵא קוּמְתוֹ אֵלָא הַיְדוֹר בְּעֵלְמָא עֲבִיד לְהוּ כַּמ"ש הַכ"מ, וא"כ הֲלֹא דִּינָא הוּא וְלֹא מְשׁוּם
הַרְפְּתָקִי וְלֹא הָיָה צָרִיף לְהַשְׁמִיעֵנוּ, עָנוּ, לָכֵן נִרְאָה לַע"ד פֿשוּט דֶּהַאי שְׁנֵאָמַר מִפְּנֵי שִׁיבָה
תְּקוּם פּל שִׁיבָה בּמִשְׁמַע שֶׁפְּתַב רבינו קָאֵי רַק עַל רִישׁ דְּבְרֵי לְבַד עַל מָה שֶׁאָמַר מִי
שֶׁהוּא זָקֵן מְפּוֹלֵג בְּזַקְנָה אע"פ שאינו חכם עומדין לפּניו, ע"ז הוּא דָּאָמַר שְׁנֵאָמַר מִפְּנֵי
שִׁיבָה תְּקוּם פּל שִׁיבָה בּמִשְׁמַע וְהוּא דְּבְרֵי אֵיסי ב"י, אבּל סְבִי דָּאָרְמָאֵי וְדָאֵי אֵינּוּ בְּכָלֵל

מפני שיבה דקרא, ואף זקן אשמאי שהוא רשע ג"כ כתבו התוס' דאין לומר כלל שכללוא איסי ב"י בכלל שיבה דקרא ע"ש, וכן משמע להקדיא מלשון רבינו עוד גדולה מזו דאפילו זקן ע"ה לא הנה בכלל שיבה דקרא, דהרי פתב בלשונו בריש דבריו מי שהוא זקן כו' אע"פ שאינו חכם, משמע דחכם הוא דלא הנה אבל ע"ה ג"כ לא הנה, אלא נדאי דרק ע"ז הוא דאמר שזאמר מפני שיבה תקום, אבל סבי דארמאי אינו אלא מפני דרף ארץ לבד ומשום כמה הרפתקי דעדי עליהו, ולזה שפיר הוצרף הש"ס להביא הא דר' יוחנן, ורבינו פסק פאפיי ורבא דרק להדרו בדברים הוא דיש בו משום דרף ארץ וליתן לו יד לסומכו ולא יותר, כנלע"ד ודוק: הלכה יד מי שלא קיבל עליו את הדין היו מנדין אותו עד שייתן: ועיין בכ"מ שפתב לתמוה ע"ז דהרי אמרו בב"ק דף קי"ג הא קאי מאן דכתוב עליה פתיחא על דלא צינית דינא פיון דאמר צייתנא קרעינו, ולא הנה לו לרבינו לכתוב אלא עד שיקבל עליו את הדין, והוא עצמו כתב פן בפכ"ה מה' סנהדרין וע"ש שדחק עצמו בזה, ולע"ז דלא קשה מידי דנדאי מנדין ליה עד שייתן אלא דלאחר דמנדין ליה כותבין עליה ג"כ פתיחא שהוא שטר שמתא וכדאמר שם (בדף קי"ב ב') אמר רבינא האי שלוחא דרבנו מהימנינו ליה פבי תרי וה"מ לשמתא אבל לפתיחא לא, וכן פתב רבינו בה' סנהדרין שם דלשמתא מהימנינו גם שלוחא דבי דינא לבד אבל פתיחא לא פתבין עד דאיכא ב' עדים, בהאי פתיחא הוא דאמרי פיון דאמר צייתנא קרעינו ליה אבל השמתא נדאי לא מתירינו עד שייתן פנ"ל ודוק: פירק ז הלכה א חכם זקן כו' לא היו מנדין אותו בפרהסיא לעולם כו' ואומרים לו הפכד ושב בביתך: עיין כ"מ שכתב ועובדא דר"א שברכיהו נמי איכא למימר דבצינעה ברכיהו, ועוד י"ל דהיה דר"א מפני שלא ירבה מחלוקת בישראל שאני עכ"ל: ולע"ד שני התירוצים לא נהירין, דתירץ הראשון דבצינעה ברכיהו הוא תמוה דהרי הנה זה בבהמ"ד באסיפת כל החכמים והביאו כל הטירות שטיהר ושרפום ואין לה פרהסיא גדול מזה, וגם תירץ השני אין לכונן בדעת רבינו שאמר בלשונו אין מנדין אותו בפרהסיא "לעולם": אמנם נראה לע"ד דדעת רבינו הוא דהיה דר"א לא הנה שם נדוי כלל אלא רק הפכד ושב בביתך לחוד וכדאמר לו רע"ק כמזנמה לי שחבריה בדלים ממך, לא אמר שחבריה בדלויף מהם, אלא רק הם בדלים ממך ותו לא, ותדע דבמותו לא סקלו ארונו ח"ו, ונהגו בו כבוד גדול, וגם אמרו רק הותר הגדר, ולא הותר הגידוי, וגם הגידוי אין מתירין כלל לאחר מיתה, ותדע עוד דמי חשיד ר"א שלא לבקש התרה ח"ו, ומה שחלץ מנעליו נדאי רק מחמת צערו הוא שחלץ תדע דהא ישב ג"כ ע"ג קרקע וכמ"ש הכ"מ בה"ד נד"ל: שוב ראיתי דקרוב לזה פתב ג"כ הרמב"ן בספר תורת האדם דף ל"ט וז"ל והיינו דאמרינו בפטירתו של ר"א הגדול הותר הגדר לומר שאינו פשאר מנודין שמתו שלא להספיד ושללא לקרוע ולסקל הארון, לפי שהנה רב שלהם ותיבין לנהוג בו כבוד ומורא רבך פמורא שמים ולא עשו פן אלא כדי שיחזור בו ולא ירבו מחלוקת בישראל עכ"ל: הלכה ז בכמה מתירין הגידוי או הח' בג' אפילו הדיוטות כו'.

ובהסוגות א"א זה אינו פן אלא פתשבון המנדין פך צורף המתירין וכחשיבותן כו' עכ"ל: והנה מדברי הש"ס מוע"ק דף י"ז בההוא צורבא מרבנו דהנה סני שומעניה ושמתיה ר"י, ולאחר דנח נפשיה דר"י אמרו ליה רבנו גברא דחשיב כר"י ליכא הכא דלישרי לה ע"ש, הרי דבעינו גברא דחשיב כהמנדה וכדברי הרמב"ד, ונראה לע"ד דדעת רבינו הוא

זה דונקא פההיא דהתם דשמתייה כו' על שְהִיָּה סְנֵי שְׁוֹמְעוּנְיָה בֵּין אָדָם לְמָקוֹם בְּעִינָא גְבָרָא דְחָשִׁיב פְּהִמְנֻדָּה, אָבָל רַבִּינוּ אֵינְרִי רַק בְּנִדְוָהוּ ב"ד עַל שְׁחָטָא נֶגֶד חֲבָרוּ כַּגּוֹן שְׁלֵא קִיבֵל עָלָיו אֵת הַדִּין וְכַדוּמָה בְּזָה הוּא דְאֵינְרִי דְלֵאחֵר שְׁיִשְׁלַם לְחֲבָרוּ דְצָרִיף הַתְּרָה בְּזָה סְגִי בְּכָל ג' שָׁהֵם ב"ד או יָחִיד מִןמִחָה וְאָף שְׁהוּא קֶטֶן מִהִמְנֻדָּה, וְאוּלֵי בְּזָה יוֹדָה גַּם הָרֵאָב"ד לְרַבִּינוּ וְד"ל: הִלְכָה יֵא נִדְוִי עַל תְּנָאֵי אֶפְיָלוּ ע"פ עֲצָמוּ צָרִיף הַפְּרָה, ת"ח שְׁנִידָה עֲצָמוּ כו' ה"ז מִיפֵר לְעֲצָמוּ: וּבְהַשְׁגוֹת א"א זָה אֵינוּ מְחַנּוֹר א"כ יְהוּדָה לְמָה לֹא הִתִּיר לְעֲצָמוּ וְעַל כֵּן זָה קָשָׁה לִי יַעֲקֹב לְמָה לֹא הִתִּירוּ עַכ"ל, וְעֵינֵינוּ כ"מ מ"ש בְּזָה: וְלַעֲד"נ דְקָנְשִׁיא מְעִיקְרָא לִיפָא דַמ"ש א"כ יְהוּדָה לְמָה לֹא הִתִּיר לְעֲצָמוּ, הָרִי הַש"ס הוּא דִּילִיף זָה רַק מִיְהוּדָה, דְו"ל הַש"ס מְכוּת (דָּף י"א ב') אָמַר ר"י אָמַר רַב נִדְוִי עַל תְּנָאֵי צָרִיף הַפְּרָה מְנַלְן מִיְהוּדָה דְכַתִּיב אִם לֹא הִבִּיאֹתִיו אֵלַיָּהּ וְגו' וְאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי א"ר יוֹנְתָן כו' כֹּל אוֹתָן מ' שָׁנָה שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר עֲצָמוֹתֵיו שֶׁל יְהוּדָה הָיוּ מְגוֹלְגָלִין בְּאֶרֶץ עַד שְׁעָמַד מִשָּׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים כו', הָרִי מְפוֹרָשׁ דִּיהוּדָה לֹא יָדַע דִּין זָה וְלָכֵן לֹא הִיפֵר לְעֲצָמוּ, וְאָף שְׁהִיָּה שׁוֹגֵג שְׁלֵט הַנְּדוּי בְּגוֹפּוֹ וְהָיוּ עֲצָמוֹתֵיו מְגוֹלְגָלִין עַד שֶׁבִקֵּשׁ מִשָּׁה רַחֲמִים עָלָיו, וְגַם אֲנַחְנוּ לֹא יָדַעְנוּ דִּין זָה אֲלָא מִמָּה שְׁשֵׁלֵט הַנְּדוּי בִּיהוּדָה עַל שְׁלֵא הִיפֵר לְעֲצָמוּ, וּמָה שְׁהִקְשָׁה דִיעֲקֹב לְמָה לֹא הִתִּירוּ י"ל דָּאָף אִם יַעֲקֹב בְּנִדְוִאֵי הָיָה יוֹדַע דִּין זָה מ"מ חָשֵׁב דְּגַם יְהוּדָה יוֹדַע אוֹתוֹ וּבְנִדְוִאֵי הִיפֵר לְעֲצָמוּ וְד"ל: וּמ"ש הַכ"מ דְּדַעַת הָרֵאָב"ד הוּא פְּדַעַת הָרֵשֶׁב"א דְדוֹנְקָא פְּשָׁאֵינוּ חֲטִיב נְדוּי אֲזִי הוּא מִיפֵר לְעֲצָמוּ וּמִש"ה מְקַשָּׁה לְרַבִּינוּ, וְאֵת תְּמוּהָ דְהָרִי גַם יְהוּדָה לֹא הִי חֲטִיב נְדוּי וְא"כ קָשָׁה זָה גַם לְדִידִי, אָבָל נִלְע"ד פְּשׁוּט דְכּוֹנֶנֶת הָרֵאָב"ד הוּא רַק לְהַקְשׁוֹת עַל מָה שְׁאָמַר רַבִּינוּ וְאֶפְיָלוּ נִידָה עֲצָמוּ עַל דַּעַת פְּלוּנֵי, ע"ז הוּא דְהַקְשָׁה דַא"כ יְהוּדָה שְׁנִידָה עֲצָמוּ עַל דַּעַת יַעֲקֹב לְמָה לֹא הִתִּיר לְעֲצָמוּ אֲלָא ע"כ דְּבַכָּה"ג לֹא יוֹכֵל לְהִתִּיר לְעֲצָמוּ, וְלִדְבָרֵינוּ מ"ש הַש"ס מְנַלְן מִיְהוּדָה ה"ק דִּיהוּדָה פִּינוּ שְׁיָדַע שְׁבַעֲצָמוּ לֹא יוֹכֵל לְהִתִּירוּ לָכֵן מִתּ בְּנִדְוִיו וְהִי עֲצָמוֹתֵיו מְגוֹלְגָלִין בְּאֶרֶץ, אֲמַנְם לְדַעַת רַבִּינוּ אֵין זָה כֹּל דַא"כ אִם הִי יוֹדַע בְּעֲצָמוּ שְׁיִשׁ עָלָיו נִדְוִי וְשְׁלֵא יוֹכֵל לְהִתִּירוּ בְּעֲצָמוּ אֵיף לֹא בִקֵּשׁ אֵת יַעֲקֹב שְׁיִתִּיר לוֹ וְיַעֲקֹב בְּעֲצָמוּ לְמָה לֹא הִתִּיר לוֹ כַּקָּנְשִׁיא הַשְּׁנִי שֶׁל הָרֵאָב"ד אֲלָא ע"כ דְּגַם בְּעֲצָמוּ הִי יוֹכֵל לְהִתִּירוּ וְלָכֵן לֹא הִתִּיר לוֹ יַעֲקֹב, וְיְהוּדָה שְׁגַג בְּזָה וְלֹא יָדַע כֹּל שְׁיִשׁ עָלָיו נִדְוִי וְכַמ"ש וְא"ש לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְד"ל: הִלְכָה יב מִי שְׁנִידְוָהוּ בְּחֵלוֹם כו' וְאִם לֹא מְצָא טוֹרַח אַחֲרֵיהֶם עַד פְּרִסָּה: עֵינֵינוּ כ"מ שְׁכַתְּבָה ע"ז דַּצ"ע מְנִין לוֹ זָה וְדַחַק עֲצָמוּ בְּזָה ע"ש, וְלַעֲד"נ דִּילִיף לָהּ רַבִּינוּ מָהָא דְאָמְרוּ בְּרִכּוֹת דָּף ט"ו דְלַתְּפִלָּה מְהִדָּר אֲמַיָּא עַד פְּרִסָּא, וְכֵן אָמְרוּ בְּפִסְחִים דָּף מ"ו לְגַבֵּל וְלַתְּפִלָּה וְלַנְּטִילַת יָדִים אַרְבַּעָה מִלִּין, הָרִי דְזָה הוּא הַשְּׁיַעוֹר שְׁהַצְרִיכוּהוּ רַבָּנָן לְמַהֲדָר עַל כֹּל מָה שְׁהַצְרִיכוּהוּ לְהִדָּר אַחֲרֵיהֶם, וְאָף דְהִתָּם אָמְרוּ ל"ש אֲלָא לְפָנָיו אָבָל לְאַחֲרָיו אֶפְיָלוּ מִיל אֵינוּ חוֹזֵר ע"ש, הִתָּם אֵינְרִי רַק בְּנְטִילַת יָדִים וְתַפְלָה כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּף בְּדָרָף אָבָל לְגַבֵּל שְׁיֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בְּכ"ע הוּא ד' מִלִּין כַּדְפִירִש"י שָׁם ע"ש, וְא"כ יְלַפִּינוּ מְזָה גַם לְעֵלְמָא כְּהֵאֵי דִין דְהִקָּא שְׁיֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְצָרִיף לְהִדָּר אַחֲרָה שְׁיַעוֹר הוּא עַד פְּרִסָּה שְׁהוּא ד' מִלִּין, וְכֵן כְּתִב ג"כ רַבִּינוּ בַּפ"ח מָה' בְּפוּרִים ה' י"א דְלַגְבֵּל צָרִיף לְהִדָּר ד' מִלִּין וְאֵין מְחַלֵּק בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאַחֲרָיו וְכַפִּירִש"י וְכַמ"ש וְדו"ק: תָּם וְנִשְׁלַם בְּאֹר הִלְכוֹת ת"ת בְּסִיעַד"ש בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיְעִין הִלְכוֹת עַכּו"ם פְּרַק ב הִלְכָה ה וְכֵן הָאֶפִיקוֹרְסִים מִיִּשְׂרָאֵל אֵינָם פְּיִשְׂרָאֵל כו' וְאֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם בְּתַשׁוּבָה, עֵינֵינוּ כ"מ שְׁהִבִּיא דְבָרֵי הַרְמ"ךְ שְׁכַתְּבָה

תימא הוא זה דהא מפונרש בגמ' בהדיא דמקבלים אכל אינו מאריף ימים דכל דפריש ממינות מת מיד ורב חסדא הי' מקבלו בתשובה ואמר להו טרחו לה בזנוקתא כו' עכ"ל: ולעד"נ דאדרבא משם ראי' גמורה דאין מקבלין אותן פדברי רבינו, והוא בגמ' ע"ז דף י"ז אמר על קרא זה למימרא דכל הפורש ממינות מניית וקא ההיא דאמאי לקמין דר"ח ואמרה לי קלה שבקלות עשתה בנה קטן מבנה הגדול ואמר לה ר"ח טרחו לה בזנוקתא ולא מתה, מדקאמרה קלה שבקלות עשתה מפלל דמינות נמי הנה בה, ההוא דלא הדרא בה שפיר ומש"ה לא מתה ע"כ, הרי מפונרש דאם הדר בי' שפיר מוכרח הוא למות מיד ואין עוד מי לקבל, ואם לא מת מיד ע"כ לא הדר בי' שפיר ואין זה תשובה ואינו ראוי לקבלו, וגם רב חסדא נדאי עשה זה לסימן דאם לא תמות לא יקבלה פי לא הדרה בה שפיר, ואם הדרה בה שפיר בודאי תמות ולמאי יקבלה וד"ל: הלכה זו אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את ה' המיוחד של ארבע אותיות שהוא אלף דלת נון יוד ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נחקקין שנאמר ונוקב שם ה' על ה' המיוחד חייב סקילה ועל שאר הכנויים באזהרה: עיין כ"מ שהקשה על מ"ש רבינו ויברך אותו בשם כו' דהרי זה אינו אלא לדברי שמואל דאמר בסנהדרין דף נ"ו מנה"מ דאמר קרא ונוקב שם בנקבו שם כו', אבל החכמים בדרך ס"ו שם דאמרו במקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם ולא בכנוי ואמר שם בטעמו בנקבו שם מה ת"ל שם לימד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם, בודאי לית להו דשמואל וכדפירש"י שם, וא"כ איך פסק רבינו הקא כשמואל ובפ"ה מה' ממרים ה' ב' פסק פחכמים והם תרתי דסתרי אהדדי, וע"ש שדחק עצמו בזה, ועיין גם בלח"מ בה' ממרים שם שגם הוא דחק עצמו בזה: עוד פתב הכ"מ ומ"מ צ"ע מנ"ל לרבינו שאם בירך שם המיוחד באחד מן הפנויים שחייב דלמא בעינן שיברך בשם המיוחד: עוד פתב בשם הרמ"ה שהוא פתב על דברי רבינו דשם אדנות אינו אלא פינוי ואינו נסקל אלא על שם הוי', עוד פתב דמה שפתב רבינו ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נחקקין, אינו פן אלא בעינן שם שמברך בו גם פן שם המיוחד והביא ראי' לדבריו עכ"ל: גם הלח"מ הקשה מלשון יפה יוסי את יוסי דמשמע דשם המברך והמבורך שווין הן ע"ש אבל באמת זה לא קשיא כלל, דאגב דבשם המבורך הוצרכו להזכיר יוסי הזכירו שם זה גם גבי שם המברך למלתא דפסיקא, אבל שאר הקושיות נדאי קשיא: ולעד"נ דדברי רבינו נכונים ומוכרחים ומינשבים ברויחא ובפשיטות מאד, דהנה יש לדקדק בלשון רבינו דהקדים לומר בזה שני דינים, א' שאינו חייב עד שיפרש את ה' המיוחד ב' שיברך אותו בשם מן השמות שאינם נחקקין, ועוד בה שלישיית דהא בשמות הנחקקין אינו חייב, והדר נותן טעם רק לדין הראשון לבד, דאמר בטעמו שנאמר ונוקב שם ה' על ה' המיוחד חייב, ואלו על הדין השני והשלישי לא פתב שום טעם, והרי הי' לו לומר הי' לפותא דשמואל גם בו משום שנאמר בנקבו שם יומת: ועוד דעל דין הראשון הי' לו לכתוב טעמו מיד קודם לדין השני, והכי הי' לו לומר עד שיפרש את ה' המיוחד של ארבע אותיות שנאמר ונוקב שם ה' כו', והדר הי' לו לומר דין השני והשלישי ויברך אותו בשם מן השמות כו': גם הקושית הכ"מ דמנ"ל לרבינו שאם בירך שם המיוחד באחד מן הפנויים שחייב, והוא ג"כ קושית הרמ"ה, ואני אוסיף להקשות יותר דהרי מיד בסמוך בסוף ה' ט' פתב רבינו בעצמו לכאורה להיפך שפתב אינו נסקל עד שיברך בשם מן השמות המיוחדין, הרי דאם בירך בשם

שאינו מן השמות המיוחדים אינו נסקל, וכן בה' ממרים שם פתב אינו חייב סקילה עד שיקללם בשם מן השמות המיוחדים אבל אם קללם בכנוי פטור כו', ונהרי במקלל אביו ואמו ילפו חכמים מבנקבו שם יומת, וא"כ פיון דהא דבעינו שייברך השם בשם ג"כ ילפינו מבנקבו שם יומת, הרי יש להו להיות שוין בדיניהם: ועל כל זה יש לדניק בלשון רבינו, דלמה ביהדין שייפרש את השם אמר בלשונו את ה' המיוחד, ולא אמר באחד מן השמות המיוחדים, והתם בה' ממרים לא אמר בשם המיוחד.

אלא אמר בשם מן השמות המיוחדים, וכן פאן בה' ט' אמר גם כן בשם מן השמות המיוחדים: אמנם נראה לע"ד דרבינו בצחות לשונו הטהור והזהר השמיענו טעמו ונימוקו בזה, דהנה על שמואל עצמו קשה לכאורה דלמה לו לעשות הילפותא מבנקבו שם, והלא גם בריש הקרא פתיב ונוקב שם, והאי שם הלא הוא מיותר דהי' לו לומר ונוקב ה', מאי שם ה', אלא ע"כ להורות לשם בשם, אלא נדאי מוכרח הוא דגם שמואל ס"ל כהחכמים דדף ס"ו דהאי בנקבו שם קאי על מקלל אביו ואמו, דלמגדף הוא מותר לגמרי, וכל הילפותא דשמואל הוא באמת רק מנוקב שם ה' לבד, דשמעינו מני' תרתי שהו תלתא, חדא שייברך ה' והשנית שייברך בשם, והשלישית דוקא בשם ולא בכינוי שאינו שם, אלא שלא יאמר בע"ד דנוקב שם משמע שהוא נוקב השם ולא בשם, וע"כ פא האי שם למלתא אחריתא, לזה אמר שמואל ונוקב שם, בנקבו שם, ור"ל ונהרי האי בנקבו שם שקאי על מקלל אביו ואמו הרי בנדאי ע"כ פירושי' הוא בנקבו בשם, א"כ ע"כ פמו כן האי ונוקב שם ג"כ פירושו הוא ונוקב בשם, ולכן שמעינו מני' תרתי שייברך בשם דוקא, ושייברך את ה' בשם, נעטה לפ"ז אם לגבי המתברך פתיב ה' בן ד' אותיות, ולגבי המברך פתיב שם סתמא, שמעינו מני' נדאי, דלענין המתברך בעינו דוקא שם בן ד' אותיות אבל במברך סגי גם בשם שאינו בן ד', ועוד גם השלישית דדוקא שמברך בשם שהוא שם גמור שאינו נחקק אבל לא בכנוי פמו רחום וחנון וכדומה שאינו שמות כלל, והשתא שמעינו מנוקב שם ה' כל השלשה דינים ביחד שאינו חייב אלא עד שייברך את ה' המיוחד בן ד' אותיות, ושייברך בשם גמור אפילו שאינו של ד' אותיות אלא שיהי' שם גמור שאינו נחקק, ודוקא שם גמור אבל בכנוי שהוא נחקק לא: וראי' גמורה לזה מדברי המשנה דף ס"ו דאמרה המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם קללם בכנוי ר"מ מחייב וחכמים פוטרם, הרי מפניך דבלשון שם הוא ממעט רק פנוי ולא שארי שמות שאינם נחקקים, וילפו להו החכמים בפרייתא מבנקבו שם, הרי להדיא דמפרישי להאי שם דקרא בשם גמור שאינו פנוי אבל לא שם המיוחד של ד' אותיות אלא בשם מן השמות שאינם נחקקים, ורק לענין ברפת ה' עצמו בעינו שם המיוחד של ד' אותיות דוקא מדאפקי' רחמנא בלשון ה' הוי' ב"ה, וע"כ מאי דתפסה המשנה לשון יפה יוסי את יוסי הוא רק דבר אגב שם המברך ולמלתא דפסיקא כמ"ש לעיל: אמנם אי לפ"ז הלא קשיא באמת על רבינו דאמר דגם שם בן ד' אותיות של שם אדנות חייב עליו והלא בקרא פתיב ונוקב שם הוי', ונראה דלשון הש"ס הכריחו לרבינו לזה דהרי שם דף נ"ו אמרו וחכמים אומרים על שם המיוחד במיתה, וכן בדף ס' שם אמרו אין קורעין אלא על שם המיוחד בלבד, ואי שם הוי' ב"ה הי' להו לומר על שם המפניך כמ"ש רבינו בפ"ו מה' יסודי התורה ה' ב', ומדאמרו שם המיוחד ש"מ דשם אד' הוא שהוא מיוחד לקריאת שם הוי', וכדאמרו בסוף פ' אלו עוברין ר' אבינא רמי פתיב זה שמי לעולם וזה

זכרי לדור דור אמר הקב"ה לא פשעני נכתב אני נקרא נכתב אני ביוד קא ונקרא אני באלף דלת, ופירש"י שני שמות לימדו שם הפתיכה ושם הקריי, הרי מפנרש דזה זכרי קאי על שם אד', הרי דהוא נקרא ג"כ שם המינוחד פי בכל מקום שנכתב שם הוי' הוא נקרא אד' ולכן נקראין שני שמות אלו בשם שמות מינוחדים, זה לכתיבה, וזה לקריי, מוסיף עליו שם הוי' שנקרא ג"כ בשם שם המפנרש, וא"כ אם אמרו סתמא על שם המינוחד בנדאי פונונו לשם אד' וכ"ש שם הוי' שהוא מינוחד וגם מפנרש, ובספרי תפארת זיו סי' ד' אות י"ג פתבתי עוד שדבר זה הוא מוכרח עוד יותר בפסגיא שם דף ס', דאמר שם ללישנא קמא דרב אחא בר יעקב אינו חייב עד שיברך שם בן ארבע אותיות, ואמר לאפוקי בן שתי אותיות דלא, ופריך פשיטא ע"ש, ולמה לא אמר יותר בלשון זה אינו חייב עד שיברך שם המינוחד ולאפוקי שם אד', אף שהוא ג"כ בן ד' אותיות ולא הי' קשיא פשיטא, וכן ללישנא בתרא שם אמר ש"מ שם בן ד' אותיות נמי שם הוי' הוא ופריך פשיטא ואמר מהו דתימא עד דאיכא שם רבה, והשתא אי פונונתו על שם הוי' דוקא האידך יש לטעות ולומר דעליו אין קורעין, ובפרט לשיטת רבינו שהוא הנקרא שם המפנרש, וכן הוא לדעת כל המקובלים דרק שם הוי' ב"ה בנקודות המינוחות לו הוא הוא הנקרא שם המפנרש שהזכירו הכה"ג ביוה"כ עשרה פעמים וכמ"ש ג"כ רבינו בה' עבודת יוה"כ פ"ב ע"ש, ואידך יאמר ש"מ שם בן ד' אותיות נמי שם הוי', על שם הוי' שהוא שם העצם עכ"פ, ואספקלריא המאירה שלא זכה לי' אלא משה רבינו ע"ה לבד, ואידך יש לטעות בי' שאינו שם כלל ח"ו, אלא נדאי על שם אדנות קאמר ש"מ שם בן ד' אותיות נמי שם הוי' הוא ור"ל ולא פנוי, וגם ע"ז פריך פשיטא, ואמר מהו דתימא עד דאיכא שם רבה שהוא שם הוי' ב"ה דוקא, ומה דאמרו במשנה יפה יוסי את יוסי דמשמע כל שם בן ד' אותיות כמו יוסי מילתא בעלמא הוא דנקט קמ"ל דגם שם אדנות שהוא ג"כ שם בן ד' אותיות גם בן שם גמור הוא ולא פנוי וכדברי רבינו, וכן מוכרח ג"כ ממה שאמר שם הש"ס עוד, ישראל ושם המפנרש על אחת כמה וכמה, הרי מפנרש דשם הוי' הוא הוא שם המפנרש, ותפס אותו משום דאיירי בי' קרא דכתיב ונוקב שם הוי', אבל המשנה דאמרה בלשונה יפה יוסי שתפסה רק שם בן ד' אותיות למשל, השמיענו דגם על שם הקריי של שם הוי' שהוא שם אד' שהוא שם המינוחד לשם הוי' לקריי' והוא ג"כ בן ד' אותיות ג"כ חייב עליו וכ"ש על שם הוי' ככתבו שהוא שם המפנרש וכמ"ש רבינו, וכן הוא ג"כ דעת ר"ח והתוס' בשבועות דף ל"ה דשם אד' נקרא שם המינוחד כדברי רבינו, שכתבו שם בשם ר"ח דא' ד' מן השם אינו נחקק וכתבו דעדיף שם זה מצב דצבאות דנחקק לפי שאינו שם בפ"ע משום דשם המינוחד הוא ע"ש וד"ל: ועתה הלא כל דברינו אלה מבוארין בדברי רבינו ובלשוננו הטהור שכלל כל השלשה דינים אלו ביחד עם טעמים ונימוקין, שאמר "עד שיפרש את ה' המינוחד של ארבע אותיות שהוא אלף דלת נון יוד", כלומר מדאמרו חז"ל את ה' המינוחד ולא אמרו את ה' המפנרש ש"מ דשם אדנות ג"כ שם הוי' הוא שהוא שם המינוחד לקריית שם הוי' ב"ה, ולזה סתמו בדבריהם ואמרו ש"מ שם בן ד' אותיות סתמא נמי שם הוי' ולא בעינן שם רבה דוקא, הא חדא, "ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נחקקין", בשם דייקא ולא בכנוי שאינו שם כדאבאר, הא תרתי, וגם בשם מן השמות שאינם נחקקין ולא בשם המינוחד דוקא של ד' אותיות, הא תלתא, ואמר על כל הדינין הללו לימוד אחד "שנאמר ונוקב שם ה' על ה'

הַמִּינְחָה חֵיב סְקִילָה", פְּלוֹמֵר מְדַכְתֵּיב ה' שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם הַמִּינְחָה לֹא אֵד' ש"מ דְּעַל שֵׁם הַמִּינְחָה הַזֶּה הוּא דְּחֵיב סְקִילָה וּכ"ש עַל שֵׁם הַפְּתִיבָה שֶׁהוּא שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ, מִבְּנֵי מְלִשׁוֹן זֶה דְּלִימּוּד זֶה שְׁמַעֲיָנָן מַה' לְבַד וְלֹא מְלִשׁוֹן שֵׁם דְּכַתִּיב בְּקִרְא, וְהָרִי מִמִּילָא מוּכָן דְּאִינְדָּה תִּרְתִּי דִּינָיִם שְׁמַעֲיָנָן מְלִשׁוֹן שֵׁם דְּכַתִּיב בְּקִרְא זֶה דְּיִלְפִינָן מְנִי' שְׁאִינוּ חֵיב עַד שְׁיִבְרָךְ בְּשֵׁם גְּמוּר דְּנֻקָא וְלֹא בְּכִנּוּי, וְגַם אִף בְּשֵׁם שְׁמַשְׁאָר שְׁמוֹת הַגְּמוּרִין וְלֹא בְּשֵׁם הַמִּינְחָה דְּנֻקָא, אֲלֵא רַק אִיזָה שֵׁם גְּמוּר שְׁאִינוּ נְמַחֵק, וְנִזְהוּ גַם כֵּן מַה שְׁאָמַר בַּה' ט' נִסְקַל עַד שְׁיִבְרָךְ בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַמִּינְחָדִין", לֹא אָמַר עַד שְׁיִבְרָךְ בְּשֵׁם הַמִּינְחָה, אֲלֵא בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַמִּינְחָדִין, וְהִינּוּ שְׁמוֹת הַגְּמוּרִים שְׁאִינָם נְמַחֲקִין שְׁהֵם מִינְחָדִין אֲלֵיו ית' לְבַד.

וּלְאַפּוֹקֵי הַכְּנֻיִים כְּמוֹ, רַחוּם, חַנוּן, שְׁאִינוּ מִינְחָדִין אֲלֵיו ית' לְבַד אֲלֵא גַם לְאַנְשִׁים, כְּדָאֲמָרוּ הַדְּבַק בְּמִדּוֹתָיו מַה הוּא רַחוּם אִף אַתָּה רַחוּם כו', שְׁהֵם נִקְרְאִים רַק מִדּוֹת וְלֹא שְׁמוֹת, וּכ"ש בְּשֵׁם עַפּוֹ"ם דְּלֵא, אֲבָל שֵׁם אֵד' נִקְרָא בְּשֵׁם שֵׁם הַמִּינְחָה, וְהִינּוּ שֶׁהוּא לְבַדוֹ הַמִּינְחָה לְשֵׁם הוּי' לְשֵׁם הַקְּרִי' וְלֹא שׁוֹם שֵׁם אַחַר מִן הַשְּׁמוֹת הַגְּמוּרִים שְׁאִינָם נְמַחֲקִין, וְלָכֵן נִגְדַּד כָּל הַשְּׁמוֹת הַגְּמוּרִים נִקְרָא הוּא שֵׁם הַמִּינְחָה וְהִינּוּ שֶׁהוּא מִינְחָה כְּמוֹ הוּי' מִמֶּשׁ זֶה לְכַתִּיבָה וְזֶה לְקִרְיָה, וְנִגְדַּד כָּל הַכְּנֻיִים הַנְּמַחֲקִין שְׁהֵם שְׁמוֹת הַמִּדּוֹת נִקְרְאִין כָּל הַשְּׁמוֹת הַגְּמוּרִין שְׁאִינָם נְמַחֲקִין בְּשֵׁם שְׁמוֹת הַמִּינְחָדִין, שְׁהֵם שְׁמוֹת גְּמוּרִין מִינְחָדִין אֲלֵיו ית' לְבַד, וְשֵׁם הוּי' וְשֵׁם אֵד' הֵמָּה הַמִּינְחָדִין שְׁבִמִינְחָדִין זֶה לְכַתִּיבָה וְזֶה לְקִרְיָה, וְלִזְהָה הַשְּׁפִיל רַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ הַזֶּה, שְׁבַה' ז' שְׁהַזְכִּיר לְשֵׁם אֵד' בְּשֵׁם שֵׁם הַמִּינְחָה, הַזְכִּיר שְׁאִרֵי הַשְּׁמוֹת בְּשֵׁם, שְׁמוֹת שְׁאִינָם נְמַחֲקִין, וְגַם בְּשֵׁם שְׁאֵר הַכְּנֻיִים", שְׁהֵם כְּנֻיִים אֲלֵיו ית', וְגַם דֵּיִיק בְּלִשׁוֹנוֹ שֶׁא"ר הַכְּנֻיִים מִשׁוֹם דְּבִאָמַת גַּם שֵׁם אֵד' נִקְרָא כְּנֻי לְגַבִּי שֵׁם הַעֲצָם הוּי' ית', אֲבָל לְגַבִּי שְׁאֵר הַכְּנֻיִים נִקְרָא הוּא שֵׁם הַמִּינְחָה כִּי הוּא מִינְחָה לְקִרְיָת הוּי' וּכְמ"ש, אֲלֵא כְּדִי שְׁלֵא נִטְעָה לֹאמַר שְׁכֻוֹן לְכְנֻיֵי הַמִּדּוֹת לִזְהָה אָמַר שְׁאֵר הַכְּנֻיִין שְׁהֵם כְּנֻיִין אֲלֵיו ית' כְּהַשֵּׁם אֵד', אֲבָל אַח"כּ בַּה' ט' פִּירֵשׁ דְּכָרְיוּ בְּיוֹמֵר וְקִרְא אוֹתָן בְּשֵׁם שְׁמוֹת מִינְחָדִין כְּדִי לְשַׁלּוֹל בְּלִשׁוֹן זֶה כָּל הַכְּנֻיִים שְׁאִינָם מִינְחָדִין אֲלֵיו ית' לְבַד, וְלָכֵן גַּם בַּה' מְמַרִים שֵׁם לְגַבִּי מְקַלֵּל אֲבִיו וְאָמוֹ דְּהִילְפוֹתָא הוּא ג"כ מְלִשׁוֹן שֵׁם אָמַר ג"כ בְּלִשׁוֹן זֶה"עַד שְׁיִקְלֵלָם בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַמִּינְחָדִין אֲבָל אִם קִלְלָם בְּכְנֻי פְּטוּר", הָרִי דְּאִינוּ מְמַעֵט בְּלִשׁוֹן זֶה אֲלֵא הַכְּנֻיִים לְבַד, וְהִינּוּ כְּנֻיֵי הַמִּדּוֹת שְׁאִינָם מִינְחָדִין אֲלֵיו ית' לְבַד וְאִינָן שְׁמוֹת כָּלָל וְכַהֲנָ"ל, וּבְזֶה מְסוּלֵק גַּם כָּל מַה שְׁנִתְקַשְׁהָ הַלַּח"מ שֵׁם ע"ש, וְא"ש כָּל דְּכָרִי רַבִּינוּ בְּפִשְׁטוֹת וּבְרִוּיָא מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הַלְכָה ט מְגַדָּף שְׁחֹזֵר בּוֹ בְּתוֹךְ כְּדִי דְּבוּר אִינוּ כְּלוּם אֲלֵא כִּינּוּן שְׁגִידָף בְּעֵדִים נִסְקַל: עֵינָן כ"מ שְׁפַתְבּ דְּרַבִּינוּ מִשְׁמִיעֵנוּ בְּזֶה דְּמְגַדָּף לֹא בְּעֵי הַתְּרָאָה, וּכְמ"ש בַּה' עֵדוֹת פ' ב' דְּעֵדִים זֹמְמִין לֹא צְרִיכִין הַתְּרָאָה דְּגַם עַל שׁוֹגְגִין חֵיבִין כִּינּוּן שְׁאִין בָּהֶם מַעֲשָׂה, וְלָכֵן הַקְּשָׁה מִפ' הַנְּשָׁרְפִין דְּאָמַר שֵׁם וְרַבְּנָן מְגַדָּף הוֹרָאתָ שְׁעָה הִיָּתָה, וְכֵן מְהָא דְּתַנְיָא בְּדָף ח' ב' שֵׁם וְשְׁאָר כָּל חֵיבֵי מִיתוֹת שְׁבַתוֹרָה אִין מְמִיתִין אוֹתָם אֲלֵא בְּעֵדָה וְעֵדִים וְהַתְּרָאָה ע"ש: וְהִנֵּה רַבּוֹת גְּפִלְאֵתִי ע"ז, דְּהִנֵּה הָא דְּהַנְּשָׁרְפִין הוּא בְּדָף ע"ח ב' שֵׁם, וְלֹא אָמַר זֶה שֵׁם דְּהוֹרָאתָ שְׁעָה הִיָּתָה אֲלֵא עַל מַה שְׁחַבְּשׁוּהוּ אִף שְׁלֵא יָדְעוּ אִם הוּא בַּר קֶטְלָא כָּלָל וּכְדַפִּירֵשׁ"י שֵׁם ע"ש, וְא"כ הֵלֵא אֲדַרְבָּא מִשְׁם הוּא רֵאִיָּה מְפֹרָשֶׁת דְּמְגַדָּף לֹא בְּעֵי הַתְּרָאָה כָּלָל, דְּהָרִי הֵתָם בְּנֻדָּי לֹא הִיָּה שֵׁם הַתְּרָאָה לְמִיתָה כִּינּוּן שְׁלֵא יָדַע גַּם מִשָּׁה אִם הוּא חֵיב מִיתָה כָּלָל כְּדָאֲמַר הַש"ס שֵׁם, אֲבָל מְגַדָּף לֹא נֶאֱמַר בּוֹ אֲלֵא לְפָרֵשׁ לָהֶם ע"פ ה' שְׁלֵא הִיָּה מִשָּׁה יוֹדַע אִם הוּא כֵּן מִיתָה כָּל עֵינָר אִם לֹא עַכ"ל, וּכ"ש

שלא ידעו העדים, ואעפ"כ אמר הש"ס ההוראת שעה רק על החבישה ולא על מה שלא
היה בו התראה: גם הא דתנא ושאר כל חייבי מיתות שבתורה כו' לא היה לו להביא
מדף ח' פיון שהביא מהנשרפין ובריינתא הזאת הובא ג"כ שם בדף פ' ע"ב, והתם דאירי
לענן התראה לא נזכר שם מגדף פלל, אלא הכי אמר התם ת"ק יליף ממקושש ור"י
מקושש הוראת שעה היתה, והלא גם משם ראיה דמגדף לא בעי התראה מדאמר דת"ק
יליף ממקושש ולא אמר דיליף ממגדף ש"מ דמגדף לא בעי התראה פלל לכ"ע, ואי הא
דתנא דשאר חייבי מיתות שבתורה בעי התראה, הרי יקשה מזה גם על עדים זוממין
דאמר הש"ס מפורש בכתובות (דף ל"ג) דלא בעי התראה, אלא ע"כ נצטרף לומר לדעת
רבינו, דכל חייבי מיתות שיש בהן מעשה קאמר, לאפוקי עדים זוממין שאין בהן מעשה,
וא"כ מגדף נמי הרי אין בו מעשה: אמנם באמת לענן מגדף אין צורך לטעם זה, דהרי
במגדף בודאי לא שייך התראה פלל, דמי ידעו עדים מעיקרא שחישב לגדף שיתרו בו
ע"ז, ואין צורך בו לטעם דאמר רבא בכתובות שם לגבי עדים זוממין, תדע נתרי בהו
אימת נתרי בהו מעיקרא אמרי אישטלינו, דכאן במגדף לא שייך פלל לומר ניתרו בו
מעיקרא ואין צורך בו פלל טעם דאישטלי, ואף אבבי דאמר שם וניתרו בהו בתוה פדי
דבור, ג"כ לא שייך זה במגדף, שאינו יוכל לתקן פלל אח"כ ואף אם יחזור בו בתוה פדי
דבור, לכן לא שייך בו התראה פלל לכ"ע כנלע"ד ודוק: הלכה י ואפילו על ברפת
הפנויים חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל כו' ולא קרעו אלקום ושפנה אלא מפני
שרבשקה ישראל מומר היה: עיין כ"מ מה שתמה ע"ז דהרי הא דהשומע מפי העכו"ם
אינו חייב לקרוע ושרבשקה ישראל מומר היה, הוא דברי ר"י אמר שמואל בסנהדרין
דף ס' ואיהו הרי אמר שם דאין קורעין אלא על שם המינוח בלבד לאפוקי פנוי דלא,
ואמר ופליגי דר' חייא בתרנוניהו כו', וא"כ למה פסק בחדא לענן פנוי כר' חייא ובחדא
לענן שומע מפי עכו"ם כר"י אמר שמואל ודלא כר' חייא וע"ש מה שהביא בשם
מהרי"ק שיישב דברי רבינו שפיר והכ"מ הקשה עליו: ולענ"ד דמהרי"ק שפיר, קאמר,
ואני אוסיף על דבריו דדעת רבינו הוא זה, דלענן אונפיה מפי עכו"ם משמע מסתמא
דגמ' דהעיקר הוא כר"י אמר שמואל, דהרי התם בדר' חייא אמר הש"ס אלא פשיטא
מעכו"ם ואי שם המינוח מי גמירי, הרי דס"ל לסתמא דגמ' למלתא דפסיקא דעכו"ם
בודאי לא גמירי השם המינוח, ואלו רבשקה הרי הנפיר בכל דבריו השם הוי' ב"ה
(מלכים ב' י"ח) וע"כ הוא מוכרח דישאל מומר היה כדברי ר"י אמר שמואל, וגם ר'
חייא מודה בו והשתא פנו דלא ידעין דין קריעה אלא מהא דרבשקה הרי אין לנו אלא
בישראל מומר אבל בעכו"ם אין לנו, ור' חייא דס"ל דאף בעכו"ם קורעין בודאי אית
ליה ילפותא ממקום אחר לזה, ולפ"ז הרי סתמא דהש"ס שם דאמר קורעין מנלן דכתיב
ויבא אלקום וגו' קרועי בגדים ויגידו לו את דברי רבשקה, ס"ל לסתמא דגמ' מפורש
כר"י אמר שמואל, ולכן שפיר פסק בזה כר"י א"ש ולא כר"ח, אבל לענן ברפת הפנויים
שאין לנו ראיה לפסוק כר"י א"ש, בודאי יש לנו לפסוק כר' חייא נגד שמואל דאף לגבי
רב תלמידו של ר' חייא אין הלכה פשוטא באיסורי וכ"ש שאין הלכה כר"י נגד רב
רב, וכ"ש שאין הלכה כר"י ושמואל נגד ר' חייא רבו דרב, דודאי גם לגבי רב הלכה
כר' חייא רבו וכמ"ש מהרי"ק, וכן הוא מפורש בדברי הרי"ף בפ' אלו טרפות בשמעטא
דגלוזה, והבאתי דבריו בספרי שערי טהר בקונטרס פללי ההוראה שם ע"ש, ומסולק

בְּזֶה דְּבָרֵי הַכ"מ שֶׁפָּתַח עַל דְּבָרֵי הַמַּהְרֵי"ק דְּהָא לֹא מְכַרְעַת, וּמָה שֶׁהִקְשָׁה מֵר' יוֹחָנָן שֶׁהִלְכָה כְּנוֹתָן לְגַבֵּי רַב אֶף דְּרַב הֵיךְ גְּדוּל מִמֶּנּוּ לֹא ק"מ, חָדָא דְרַב אֶף שֶׁהֵיךְ גְּדוּל מִמֶּנּוּ מ"מ לֹא הֵיךְ רְאוּי לְהִיּוֹת רַבּוֹ, מִשָּׂא"כ ר' חֲזִינָא הֵיךְ רְאוּי לְהִיּוֹת רַבּוֹ דְּשִׁמוּאֵל כִּינּוּן שֶׁהֵיךְ גַּם רַבּוֹ דְרַב, וְעוֹד דְּהֵתָם שְׂאֵנִי דְּמִפְּוֹרֶשׁ פְּסָקוּ הֵכִי כִר' יוֹחָנָן נִגְד רַב, אֲבָל בְּמָקוֹם דְּלֹא פְּסָקוּ הִלְכְתָא מִפְּוֹרֶשׁ בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לָנוּ לְפָסוּק פְּגִדוּל נִגְד קִטָּן מִמֶּנּוּ, וּבְפָרֶט הֵכִא שֶׁמִּפְּוֹרֶשׁ פְּסָקוּ דְהִלְכָה כְּרַב תְּלַמִּידוֹ שֶׁל ר' חֲזִינָא נִגְד שִׁמוּאֵל וּכ"ש דְהִלְכָה כִר' חֲזִינָא רַבּוֹ דְרַב נִגְד שִׁמוּאֵל, וְהִנֵּה זֶה פְּאֵלוּ פְּסָקוּ מִפְּוֹרֶשׁ כִר' חֲזִינָא נִגְד שִׁמוּאֵל וְלָכֵן קִי"ל כִר"ח גַּם נִגְד שִׁמוּאֵל וּר"י בִּיחַד דְּבִכְלָל דָּאִין דְּבָרָיו יְחִיד בְּמָקוֹם שְׂנֵי אֵינוֹ אֵלָא בְּשׁוּנֵין וְלֹא כְּרַב נִגְד שְׂנֵי תְלַמִּידוֹ, וְעַיִן בְּכִלְי הַהוֹרָאָה שְׁלֵי מ"ש בְּזֶה וְדוּק: פָּרַק ג' הִלְכָה י אָסוּר לַעֲשׂוֹת צוּרוֹת לְנוֹי כו' נָאִין אָסוּר כו' אֵלָא צוּרַת הָאָדָם לְבַד כו' וְהוּא שְׁתַּהֵי הַצּוּרָה בּוֹלְטוֹת כו': וּבִהִלְכָה יֵא וְכֵן אָסוּר לְצוּר דְמוֹת חֲמָה וּלְכַנָּה כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וּמְלֶאכִים שְׁנֵאֲמַר לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי לֹא תַעֲשׂוּ דְמוֹת שְׁמֵשִׁי הַמְשַׁמְשִׁין לְפָנַי בְּמָרוֹם וְאֶפְּלוּ עַל הַלּוֹחַ, צוּרוֹת הַבְּהֵמוֹת וּשְׂאָר נֶפֶשׁ חַיָּה חוּץ מִן הָאָדָם כו' מוֹתֵר לְצוּר אוֹתָם וְאֶפְּלוּ הֵיחָד הַצּוּרָה בּוֹלְטוֹת: הִנֵּה פָתַח רַבִּינוּ בְּכָאן ג' דִּינִים מְחַנְלִין, דְּצוּרַת אָדָם בּוֹלְטוֹת אָסוּרָה שְׂאֵינָה בּוֹלְטוֹת מוֹתֵרֶת אִם הוּא לְנוֹי, וְאָמַר בְּטַעֲמוֹ מִשׁוּם שְׁנֵאֲמַר לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי כְּלוֹמַר לֹא תַעֲשׂוּן אוֹתִי וְהַטַּעַם הוּא מִשׁוּם חֲשָׁדָא שְׁלֹא יִחְשְׁדוּהוּ שֶׁעֲשָׂאוֹ לַעֲכוּ"ם, וְלָכֵן לֹא שְׂיִיךְ בְּזֶה חֲשָׁדָא זוֹ אֵלָא אִם הִיא בּוֹלְטוֹת שְׁכַמוּהָ עוֹבְדִין אוֹתָהּ הַטּוֹעִין אֲבָל בְּלִיטָה בּוֹלְטוֹת מוֹתֵר כִּי אִין דְרַב לְעוֹבְדָה בְּכַף, דִּין ב' דְמוֹת חֲמָה וּלְכַנָּה כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת וּמְלֶאכִים אֶפְּלוּ אֵינָה בּוֹלְטוֹת אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְגֻזְרַת הַכְּתוּב לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי דְמוֹת שְׁמֵשִׁי הַמְשַׁמְשִׁין לְפָנַי בְּמָרוֹם, וְאֶף דְכִי אֵינָה בּוֹלְטוֹת אִין בָּהּ מִשׁוּם חֲשָׁד עֲכוּ"ם, דְּבִזָּה לֹא הִנֵּה הַחֲשָׁשׁ מִשׁוּם חֲשָׁד, אֵלָא גַזְה"כ הוּא שֶׁהִקְפִידָה תוֹרָה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת דְמוֹת שְׁמֵשִׁין הַמְשַׁמְשִׁין בְּמָרוֹם, וְלָכֵן אֶף עַל הַלּוֹחַ אָסוּר לְצוּר אוֹתוֹ, דִּין ג' צוּרוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת לְבַד בְּלֹא צוּרַת הָאָדָם וְאֶפְּלוּ ג' מִינֵי חַיּוֹת הַמְרַכְבָּה שׁוֹר אֲרִיָּה וְנֶשֶׁר כִּינּוּן שְׁלֹא עֲשֵׂה עֲמָהֵן גַּם צוּרַת הָאָדָם מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת אֶפְּלוּ בְּצוּרָה בּוֹלְטוֹת, וְהַטַּעַם דְּבִלֹא צוּרַת הָאָדָם אִין בָּהּ לֹא מִשׁוּם חֲשָׁד עֲכוּ"ם דְלֹא הִנֵּה אֵלָא בְּצוּרַת אָדָם לְבַד, וְגַם לֹא מַגְזֵה"כ דְלֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי דְבִמְדוֹר הַעֲלִיּוֹן לֹא אִסְרָה תוֹרָה אֵלָא דְמוֹת אֲרִבְעָה פָּנִים בְּהַדִּי הַדִּי כְּאֲשֶׁר הֵם בְּמָרוֹם אֲבָל לֹא דְמוֹת שֶׁל ג' פָּנִים לְבַד שְׂאֵינּוּ דְמוֹת שְׁבַמְרוֹם, וְלָכֵן גַּם בְּצוּרוֹת בּוֹלְטוֹת מוֹתֵר כִּינּוּן שְׂאֵין בָּהּ מִשׁוּם חֲשָׁד, וְרַק בְּצוּרוֹת שְׁבַמְדוֹר הָאֲמָצְעִי כְּמִלֶּאכִים וְצוּרוֹת שְׁבַמְדוֹר הַתְּחַתּוֹן כְּחֲמָה וּלְכַנָּה וְכוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שְׁהֵם נִפְרָדִים זמ"ז גַּם לְמַעְלָה אָסוּר לַעֲשׂוֹתָן גַּם צוּרָה יְחִידִית מְקַרָא דְלֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי וְאֶף שְׂאֵינָה בּוֹלְטוֹת, אֲבָל צוּרוֹת הַחַיּוֹת שְׁבַמְרַכְבָּה שְׁהֵם אֲרִבְעָה פָּנִים כְּהַדִּי לְמַעְלָה, אִין אִיסוּר גַּם לַעֲשׂוֹתָן אֵלָא בְּאֲרִבְעָה פָּנִים כְּהַדִּי ג' חַיּוֹת הֵהֵם עִם צוּרַת אָדָם בִּיחַד, וְאִזּוּ בְּוֹדָאֵי יִהְיֶה אָסוּר ג"כ גַּם בְּאֵינּוּ בּוֹלְטוֹת מַגְזֵה"כ דְלֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי, וְאִם הֵן בּוֹלְטוֹת אֶף בְּצוּרַת אָדָם לְבַד בְּלֹא צוּרַת הַחַיּוֹת ג"כ יִהְיֶה אָסוּר מִשׁוּם חֲשָׁדָא דְעֲכוּ"ם, וְהִיא חֲשָׁדָא ג"כ סְבָרָא דְאוֹרֵיִתָא הִיא מְקַרָא דְלֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי לֹא תַעֲשׂוּן אוֹתִי, זֶה הוּא שְׂיַעוּר דְבָרֵי רַבִּינוּ בְּשְׁנֵי הַלְכוֹת אֵלוֹ: וְהִנֵּה כָּל חֲלוּקֵי דִינִים אֵלוֹ דִּינִיק לֵה רַבִּינוּ מִדְּבָרֵי הַסְּוִגְיָא ר"ה דָּף כ"ד ב' וּע"ז דָּף מ"ג, כִּי דִין הָא' וְדִין הָג', מְבִנְאֵרִין בְּתַחֲלַת הַסְּוִגְיָא שְׁם דְאָמַר אֲבִי לֹא אִסְרָה תוֹרָה אֵלָא דְמוֹת אֲרִבְעָה פָּנִים בְּהַדִּי הַדִּי, וְאָמַר אֵלָא מַעֲתָה פְּרָצוּף אָדָם לְחוּדְיָה תְּשַׁתְּרִי אֶלְמָה תִּנְיָא כָּל הַפְּרָצוּפוֹת מוֹתֵרוֹת חוּץ מִפְּרָצוּף אָדָם א"ר

הוּנָא בְּרִיָּה דְרַב אִידִי מִפְּרָקְיָה דְאַבְיִי שְׁמִיעָא לִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵף וְאִתְּוּמַי קְאָמַר אֲלָא דְמוֹת אַרְבְּעָה פְּנִים תִּיְפּוּק לֵיהּ מְשׁוּם צוּרְת אָדָם לְחוּדְיָה, וְע"ש מ"ש בְּזָה, אֲבָל רַבִּינוּ מַחְמַת קוֹשְׁיָא זֵו הִכְרִיחַ דְּאִי מְשׁוּם צוּרְת אָדָם לֹא אָסוּר אֲלָא בְּצוּרָה בּוֹלְטָת וּמְשׁוּם טַעְמָא דְחֻשְׁדָּא וְכַדְאָמְרוּ שְׁם אַח"כּ בְּבְרִייתָא טַבְעַת חוֹתְמוּ בּוֹלְטָת אָסוּר לְהַנִּיחָה כּוּ' הֲרִי דְמְשׁוּם חֻשְׁדָּא לֹא שְׁיָיְדָה אֲלָא בְּצוּרָה בּוֹלְטָת וְלֹא בְּאִינְה בּוֹלְטָת וּמְשׁוּם דְּאִין דְּרָף עֵפּו"ם בְּכָף, וּס"ל לְרַבִּינוּ דְּהֵאִי חֻשְׁדָּא אִינְה גְזֵרָה דְּרַבְּנָן אֲלָא דְּאוּרִייתָא הִיא כְּדָאמַר אַבְיִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, אֲלָא דְּאוּרִייתָא הוּא רַק בְּעוֹשָׂה בְּעַצְמוֹ אֲבָל כְּשֶׁאֲחֲרִים עוֹשִׂין לוֹ וְדֵאִי אִין בְּהַ אִיסוּר דְּאוּרִייתָא אֲלָא אִיסוּר דְּרַבְּנָן מְשׁוּם חֻשְׁדָּא וְרַבְּנָן כְּעִין דְּאוּרִייתָא תִּיקְנוּ וְלֹא אָסְרוּ ג"כ אֲלָא בְּצוּרָה בּוֹלְטָת אֲבָל כְּשֶׁאִינְה בּוֹלְטָת אִין בְּהַ לֹא אִיסוּר דְּאוּרִייתָא וְלֹא אִיסוּר דְּרַבְּנָן, וְזֵה אִין סְבָרָא לֹאמַר דְּגַם בְּעוֹשָׂה בְּעַצְמוֹ אִין בּוֹ אֲלָא מְשׁוּם חֻשְׁדָּא מְדְרַבְּנָן, דֵּא"כ לְמָה אָמַר אַבְיִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי דְּמַשְׁמַע דְּדְּאוּרִייתָא הוּא, וְגַם אִין לֹאמַר דְּגַזְה"כ הוּא לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי וְאִפִּילוּ בְּאִינּוּ בּוֹלְטָת וְלֹא מְשׁוּם חֻשְׁדָּא דְּעֵפּו"ם, דֵּא"כ אִף בְּאֲחֲרִים עָשׂוּ לוֹ לְמָה גְזֵרוּ רַבְּנָן רַק בְּבּוֹלְטָת הִיָּה לְהֵם לְגִזְרוּר גַּם בְּאִינּוּ בּוֹלְטָת מְשׁוּם חֻשְׁדָּא דְּעָשָׂה בְּעַצְמוֹ וְעֵבֵר עַל לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, וְעוֹד דְּהֵלֵא אִפִּיקְנָא לְקָרָא לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי מִמֶּשׁ כְּדְמוֹת שְׁמַשִּׁי שְׁמַשְׁמִשִּׁין אֹתִי בְּמָרוּם, וְהֵאִיף דְּרִשִּׁינָן אֹתוֹ גַּם לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי וְלֹא אֹתִי, אֲלָא ע"כ דְּעֵיקַר קָרָא כְּמַשְׁמַעוּתִיהָ הוּא לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, אֲבָל כִּינּוּן דְּבְצוּרְת אָדָם אִיכָּא סְבָרָא דְּחֻשְׁדָּא דְּלִשְׁמַ עֵפּו"ם עָשָׂאוּ אִמְרִינָן דְּהַתּוֹרָה כִּינּוּנָה גַּם לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי מְשׁוּם טַעַם זֵה דְּחֻשְׁדָּא, וְלִכְּן שְׁפִיר כְּתַב רַבִּינוּ דָּאֵם צָר לֹקְהָ וְאֵע"פ שְׁכַתַּב בְּטַעְמוֹ דְּרַק מְשׁוּם חֻשְׁדָּא הוּא, וְכִינּוּן דְּמְשׁוּם חֻשְׁדָּא הוּא אָמַר שְׁפִיר דְּאִינּוּ אֲלָא בְּצוּרָה בּוֹלְטָת, וּבִפְרִט שֶׁהוּא מְוַכְרַח מְדַבְּרִי אַבְיִי עָצְמוֹ דְּאָמַר לֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֲלָא דְמוֹת אַרְבְּעָה פְּנִים בְּהַדִּי הַדְּדִי, וְתִיְפּוּק לֵיהּ מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי דְּאִפִּילוּ בְּצוּרְת אָדָם לְבַד אָסוּר, אֲלָא ע"כ הוּא דְּלֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי הוּא רַק בְּצוּרָה בּוֹלְטָת וּמְשׁוּם חֻשְׁדָּא דְּעֵפּו"ם, וְדְמוֹת אַרְבְּעָה פְּנִים הוּא בְּלֹא בּוֹלְטָת מְגַזְה"כ וְדוּקָא כְּשֶׁהוּא אַרְבְּעָה פְּנִים בְּהַדִּי הַדְּדִי הוּא דְּאָסוּר גַּם בְּלֹא בּוֹלְטָת אֲבָל כְּשֶׁחֲסַר מֵהֶם צוּרְת אָדָם אִף בְּבּוֹלְטָת שְׁרִי וְכַהֲנָ"ל, הֲרִי שְׁמַעְנוּ מְזָה מְפִנְרֵשׁ דְּצוּרְת אָדָם לְבַד בְּבּוֹלְטוֹת אָסוּר מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, וְשֶׁאִינְה בּוֹלְטָת שְׁרִי, וְגַם אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִין בּוֹ, גַּם בְּלַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ כְּדִין הַא', וְצוּרְת חִיּוֹת הַמְּרַכְבָּה וְכ"ש צוּרוֹת שְׁאֲרֵי חִיּוֹת וּבְהֵמוֹת בְּלֹא צוּרְת אָדָם בְּהַדִּייהוּ גַּם בְּצוּרוֹת בּוֹלְטוֹת שְׁרִי כְּדִין הַג' הַנָּ"ל: וּלפ"ז כִּינּוּן שְׁהַכְּרַחְנוּ דְּאַבְיִי דְּמוֹקִי הֵאִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי בְּאַרְבְּעָה פְּנִים בְּהַדִּי הַדְּדִי הוּא בְּצוּרוֹת שְׁאִינָן בּוֹלְטָת, וְהֲרִי הַבְּרִייתָא אִמְרָה בְּלִשׁוֹנָה לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי מְשׁוּם כְּדְמוֹת שְׁמַשִּׁי הַמְשַׁמְשִׁין לְפָנֵי בְּמָרוּם, וְהַש"ס הֵבִיא לְבִסוּף שְׁם דְּהַבְּרִייתָא מְסִיק בְּדַבְּרֵי פִּגּוֹן חֲמָה וּלְכַנְּה וְכוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת, וְאִף אִם נֹאמַר דְּבְרִייתָא אֲחֲרָת הִיא עכ"ז מְשַׁמַּע לְהַדְּיָא מְדַבְּרֵי הַש"ס שְׁם דְּלֹא פְּלִיגִי אֶהַדְּדִי וְא"כ הֵאִיף מוֹקִי לֵה אַבְיִי רַק בְּדְמוֹת אַרְבְּעָה פְּנִים בְּהַדִּי הַדְּדִי, אֲלָא ע"כ דֵּה"ק דְּלֹא אִסְרָה תּוֹרָה אֲלָא כְּעִין שְׁהוּ מְשַׁמְשִׁין בְּמָרוּם, דְּבְמְדוֹר הָעֲלִיּוֹן כְּעִינּוּ דוּקָא אַרְבְּעָה פְּנִים בְּהַדִּי הַדְּדִי וּבְמְדוֹר הָאֲמֻצְעִי וְהַתְּחַתּוֹן אִפִּילוּ פְּנִים אֶחָד מֵהֶם ג"כ הוּא בְּכֻלָּל לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, אֲלָא דְּהַש"ס לֹא הֵבִין כִּינּוּנָתוֹ וְלִכְּן פְּרִיף עָלֵיהּ מְהַנִּי בְּרִייתוֹת שְׁם, אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּמַשְׁנֵי שְׁאִנִּי ר"ג דְּאֲחֲרִים עָשׂוּ לוֹ, אֲבָל בְּעַצְמוֹ אָסוּר לַעֲשׂוֹת שׁוּם צוּרָה מְהַשְׁמִשִּׁין הָעֲלִיּוֹנִים וְהַכֹּל הוּא בְּכֻלָּל לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי, כִּינּוּן צוּרְת מְלֻאָכִים כִּינּוּן צוּרְת חֲמָה וּלְכַנְּה וְכוּכְבִּים וּמְזֻלוֹת כְּדְתַנִּיא

בהבְרִייתוֹת שֵׁם, וְדַאי גַם אַבְיֵי פְנוֹן לְזֶה אֵלָא שְׁתַּפְּס הַצּוּרוֹת שְׁמֹדוֹר הָעֲלִיוֹן, וְלִכְּנֵן אָמַר דְּלֵא אֶסְרֵה תוֹרָה אֵלָא אַרְבַּעַה פְּנִים בְּהַדֵּי הַדְּדֵי, אֲבָל אִין ה"נ בְּמִדּוֹרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת אֲסוּר גַּם פְּנִים אֶחָד וּמֵהֵאֵי קָרָא דְּלֵא תַעֲשׂוּן אִתִּי, וּכְדַבְּרֵי כָּל הַבְּרִייתוֹת הַלְלוּ דְּאָמְרוּ לֹא תַעֲשׂוּן כְּדַמוֹת שְׁמֵשֵׁי, וְהָרִי מְפֹרֵשׁ דְּאֶסְרֵה הַתּוֹרָה דְּמוֹת שְׁמֵשֵׁי הָעֲלִיוֹנִים אֲפִילוּ בְּלֵא בּוֹלְטוֹת וּמַגּוּזָה"כ, כִּי רַק צוּרַת אָדָם לֹא אֶסְרֵה אֵלָא בְּבוֹלְטוֹת דְּטַעֲמוֹ הוּא מְשׁוּם חֲשָׁדָא דְּעַפּוּ"ם אֲבָל בְּשֵׁאֵר הַצּוּרוֹת דְּמְשִׁמְשֵׁי הָעֲלִיוֹנִים גּוּזָה"כ הוּא לְאֲסוּר בְּכָל עֲנָן, וּכְדִין הֵב' שְׁפַתְב רַבִּינוּ, וְכֵן הוּא מְוכַרַח בְּיוֹתֵר מְדַבְּרֵי הַש"ס דְּאָמַר שְׁאֲנֵי ר"ג דְּאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ, הָא הוּא עַצְמוֹ הוּא בְּלֵא תַעֲשׂוּן אִתִּי, וְהָרִי צוּרַת הַלְבָנָה שֶׁל ר"ג לֹא הֵיטָה בּוֹלְטוֹת, וּכְמ"ש ג"כ הַתּוֹס' שֵׁם בַּד"ה וְהָא ר"ג יְחִיד, תִּימָא וְהָא צוּרָה דַּר"ג לֹא הֵיטָה בּוֹלְטוֹת, וְכַתְּבוּ ג"כ וַי"ל דַּמ"מ שְׁיִיָּהּ בְּיָהּ חֲשָׁדָא דְּגַבֵּי לְבָנָה אִין חִילּוּק פִּינוּ דְּאִינָה בּוֹלְטוֹת בְּרַקִּיעַ עַכ"ל: אֲמַנְם לְפִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּפִשְׁטוּת גִּיחָא, דְּוַדַּאי דְּמוֹת שְׁמֵשֵׁי הָעֲלִיוֹנִים אֲסוּר לַעֲשׂוֹת מַגּוּזָה"כ וְלֹא מְשׁוּם חֲשָׁדָא, וְא"כ וַדַּאי לְפִי הָאֲמַת אִין בּוֹ חִילּוּק בֵּין יְחִיד לְרַבִּים, וְהָא דַּר"ג עָשְׂאָן הוּא כְּדַבְּרֵי הַנְּאִיבֵעִית אִימָא דְּלַהֲתַלְמֵד עֵבִיד, אֲבָל בְּלֵא הָיָה אֲסוּר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ מַגּוּזָה"כ, אֵלָא דְּמִתְחַלָּה אָמַר לְתַרְץ דַּר"ג אֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ וְאִין בּוֹ מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי, וּפְרִיָּהּ מַר"י, וְאָמַר הֵתָם חוֹתְמוֹ בּוֹלְטוֹת הָנָה, וְר"ל וְהָיָה עָלֵי צוּרַת אָדָם דְּהָנָה בְּיָהּ חֲשָׁדָא דְּרַבְּנָן מְשׁוּם עַפּוּ"ם אֵף בְּלֵא עָשְׂאָו מְעַצְמוֹ, וְלָזֶה כְּשִׁחִילְק בְּחֲשָׁדָא בֵּין יְחִיד לְרַבִּים, פְּרִיָּהּ וְהָא ר"ג יְחִיד הָנָה, וְר"ל וְהָיָה לוֹ לְגִזְרָא אֵף בְּאֲחֵרִים עָשׂוּ לוֹ מְשׁוּם חֲשָׁדָא שְׁעָשְׂאָו בְּעַצְמוֹ וְעַבְרַת עַל לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי, דַּגּוּזָה"כ הוּא אֲפִילוּ בְּאִינוּ בּוֹלְטוֹת, וּמִתְרַץ דְּנִשְׂיָא דִּינוּ כְּרַבִּים, אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּלַהֲתַלְמֵד עֵבִיד אִין צִוְרָה לְכָל זֶה אֵלָא אֵף בְּעַצְמוֹ הָיָה יְכוּל לַעֲשׂוֹתוֹ וְאִין בּוֹ מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי, דְּלֵא אֶסְרֵה תוֹרָה אֵלָא בְּעָשְׂאָו לְנוֹי וְלֹא בְּעוֹשֵׂה לְהִבִּין וְלַהֲוֹרוֹת, וּכְמ"ש ג"כ הַכ"מ הָכִי וּמָה שְׁהַקְּשָׁה הַכ"מ דַּא"כ לְמָה לֹא כָּתַב רַבִּינוּ דְּלַהֲתַלְמֵד שְׂרִי, לֹא קָשָׁה מִיַּדִּי דְּהָרִי כָּתַב וְכַפֵּל מְפֹרֵשׁ זֶה בְּדַבְּרֵי שְׁאִין אִיסוּר בְּזֶה אֵלָא בְּעָשֵׂה לְנוֹי אֲבָל שְׂלֵא לְנוֹי אִין בּוֹ אִיסוּר וּמָה הַנְּצַרְהּ יוֹתֵר: וּבְזֶה מְסוּלְק בְּפִשְׁטוּת מַעַל רַבִּינוּ בֵּין דְּבָרֵי הַשְּׁאֲגוֹת, וּבֵין תְּמִיחַת הַר"ן, וּבֵין תְּמִיחַת הַרמ"ד, שְׁהִבִּיא הַכ"מ, וְגַם עוֹד סְפִיקוֹת וְדַקְדּוּקִים בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ, וְא"ש הַפֵּל לְנִכּוֹן בְּפִשְׁטוּת וּבְרוּיָחָא מְאֹד בְּסִיעַד"ש, דּוּק וְתַשְׁפַּח: פֶּרְק דְּהַלְכָה א וְאֲנָשֵׁי הָעִיר הַפּוֹדְחִין נְהַרְגִין בְּסִיפָהּ וְהוּא שְׁעָבְדוּ עַפּוּ"ם אוֹ שְׁקַבְלוּם עָלֵיהֶם בְּאֵלוֹת: ע"פ דְּבָרֵי רַבִּינוּ אֵלוּ דְּאָמַר דְּגַם בְּשְׁקַבְלוּ עָלֵיהֶם בְּאֵלוֹת חֲתִיבִין אַע"פ שְׂלֵא עָבְדוּ, גִּיחָא לִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ לְעִיל בַּפ"ג ה' ו' דְּאָמַר הָעוֹבֵד עַפּוּ"ם מְאֵהָבָה כּו' אוֹ שְׁעָבְדָה מִירְאָתוֹ לָהּ כּו' אִם קַבְּלָה עָלֵי בְּאֵלוֹת חֲתִיב סְקִילָה, וְאִם עָבְדָה דְּרָהּ עָבּוֹדְתָה אוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עָבּוֹדוֹת מְאֵהָבָה אוֹ מִירְאָה פְּטוּר, אֲשֶׁר לְכַאוּרָה הַלְשׁוֹן תְּמוּהָ מְאֹד, חֲדָא דְּבַקְבְּלָה עָלֵי לְאֵלוֹת אָמַר הָעוֹבֵד סְתָמָא, וּבְסִיפָא בְּשְׂלֵא קַבְּלוּ לְאֵלוֹת פִּירֵשׁ שְׁעָבְדָה בְּדְרָהּ עָבּוֹדְתָה אוֹ בְּאַחַד מִד' עָבּוֹדוֹת, וְעוֹד דְּכָל הָאֲרִיכוֹת הֵזָה לְלֵא צִוְרָה וְהָכִי הִי' לוֹ לֹמַר בְּסִיפָא וְאִם לֹא קַבְּלוּ עָלֵי בְּאֵלוֹת פְּטוּר, וְעוֹד דְּגַם בְּאֲרִיכוֹת לְשׁוֹנוֹ זֶה לֹא פִירֵשׁ בְּסִיפָא דְּאִיירֵי בְּלֵא קִיבְלוּ עָלֵי בְּאֵלוֹת, אֲבָל לְפִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ הֵכָא, שְׁיַעוֹרְדְּבָרֵי רַבִּינוּ שֵׁם הוּא זֶה, הָעוֹבֵד עַפּוּ"ם מְאֵהָבָה כּו' אוֹ שְׁעָבְדָה מִירְאָתוֹ לָהּ, תְּלִי בְּזֶה אִם קַבְּלָה עָלֵי בְּאֵלוֹת אִז אֵף אִם לֹא עָבְדָה כָּלָל ג"כ חֲתִיב סְקִילָה, וְאִם עָבְדָה אֲפִילוּ דְּרָהּ עָבּוֹדְתָה אוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עָבּוֹדוֹת רַק מְאֵהָבָה אוֹ מִירְאָה לְבַד וְלֹא קַבְּלוּ עָלֵי בְּאֵלוֹת פְּטוּר, וְאֲשַׁמְעִינוּ בֵּין בְּרִישָׁא רְבוּתָא דְּאֲפִילוּ לֹא עָבְדָה כָּלָל חֲתִיב, וּבֵין בְּסִיפָא רְבוּתָא

דמאָהבֿה וַיִּרְאֶה לְבַד אִפִּי אִם עֲבָדָה דְרָף עֲבוּדָתָה אוּ בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עֲבוּדוֹת גַּם כֵּן פֶּטוּר
כְּנֹלַע"ד וְדו"ק: הֵלְכָה ג וְאִין ב"ד אֶחָד עוֹשֶׂה ג' עֵינִירוֹת הַנְּדָחוֹת זֹו בְּצַד זֹו אַבְל אִם הָיוּ
מְרֻנְחָקוֹת עוֹשֶׂה: וּבְהַשְׁגוֹת א"א כָּל זֶה שְׂבוּש דְלַעוֹלָם אִין עוֹשִׂין ג' עֵינִירוֹת נְדָחוֹת לֹא
בב"ד אֶחָד וְלֹא בַג' לֹא בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא מְרֻנְחָקוֹת זֹו מִזֹּו כו' עכ"ל: וְעֵינִין בכ"מ מ"ש
בְּיֵשׁוּב דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּשֵׁם מַהְרִי"ק, אַבְל לְפִי דְּבָרֵינוּ אֶפְתִּי קַשְׂיָא דְלָמָּה פֶּסֶק פְּזִימְנִין אָמַר
רַב קָמָא דַּבב"ד אֶחָד הוּא דְאִין עוֹשִׂין הָא בְּשָׁנִים וְשִׁלְשָׁה בְּתֵי דִינִין עוֹשִׂין, וְהִי לֹו לְפֶסֶק
פְּזִימְנִין אָמַר רַב בְּתָרָא דְגַם בְּשָׁנִים וּג' ב"ד אִין עוֹשִׂין דְסָפֵק נְפִשׁוֹת לְהַקְלֵי בְּדַהֲקָשָׁה
הכ"מ, וְעֵינִין גַּם בַּח"מ מ"ש בְּזֶה: וְלַעֲד"נ דְּרַבֵּינוּ פֶּסֶק פְּזִימְנִין אָמַר רַב קָמָא דְלֹא חֵינֵשׁ
לְקַרְחָה וּכְרִישׁ לְקִישׁ דְלֹא חֵינֵשׁ ג"כ לְקַרְחָה מִשׁוּם דְּבְרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה וְסָתְמָא דַּגְמ'
אֲתֵינִין פְּנוּתֵיהוּ דְהָרִי הַבְּרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה אֲמָרָה מְפֻרָשׁ בְּטַעְמוֹ דְאִין עוֹשִׂין שְׁלֵשׁ מִשׁוּם
גְּזֵה"כ דְּכַתִּיב אַחַת וְלֹא שְׁלֵשׁ אַבְל לְקַרְחָה לֹא חֵינֵשׁ, וְכֵן הַמְשָׁנָה דְסָתְמָה דְּבָרֵי וְאֲמָרָה
וְלֹא שְׁלֵשׁ אַבְל עוֹשִׂין אַחַת אוּ שְׁתַּיִם וְהָרִי אֲמָרָה סָתְמָא דַּג' בְּטַעְמָא מִשׁוּם גְּזֵה"כ דְּכַתִּיב
אַחַת וְלֹא שְׁלֵשׁ, הָרִי דַּס"ל סָתְמָא דַּגְמ' מְפֻרָשׁ דְלֹא חֵינֵשׁ לְקַרְחָה דְאִי לֹאוּ דְכַתִּיב
אַחַת הָיִינוּ עוֹשִׂין גַּם שְׁלֵשׁ וְלֹא הָיִינוּ חוֹשְׁשִׁין לְקַרְחָה, וּבְזֶה מֵינְשׁוּב גַּם קוֹשְׁיַת הַתּוֹס'
שֵׁם שְׁהַקְשׁוּ דְלִישְׁתּוּק קָרָא מֵאַחַת נֶאֱמָר יִדְעָנָא מְעָרִיף ב' וְלֹא שְׁלֵשׁ דְתַפְסָת מוּעַט תַּפְסָת,
דְּבִאֲמַת גַּם בְּלֹא עָרִיף אִי לֹא הִי כְּתִיב אַחַת הֵייתִי אוּמַר אֶפְיִלוּ טוּבָא נָמִי כְּכֹל דִּינֵי הַתּוֹרָה
שְׂאִין חִילּוּק בֵּין מוּעַטִין לְמֻרְבִּין פִּינּוּ דְסָבְרָא דְקַרְחָה לֹא ס"ל כָּלֵל, וְא"כ מַה לִּי אַחַת
מַה לִּי ג' מַה לִּי עֲשָׂרָה, וְלָכֵן נֶצְרָף הָאִי אַחַת לְגֵזֵה"כ לְמַעַט שְׁלֵשׁ, וְאִזּוּ נֶצְרָף עָרִיף לְרַבּוֹת
שְׁתַּיִם, וְמַה דְאָמַר הַש"ס תַּנְיָא פְּנוּתֵי דַר' יוֹחָנָן הוּא שְׁלֹא יְהִי מְפֻרָשׁ מִבְּרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה
לְזֶה אָמַר שֵׁישׁ בְּרִייתָא ג"כ פְּנוּתֵי אַבְל בְּרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה וְדָאִי פְּלִיגֵי עֲלֵי, וְחַדַּע מְדָלָא
אוּתְבִי' מִינָּה לְרִישׁ לְקִישׁ, אֲלֵא ע"כ דְּבְרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה פְּרִישׁ לְקִישׁ וּבְרִייתָא הַשְּׁנִי' כו'
יוֹחָנָן, וְסָתְמָא דַּגְמ' בְּפִירוּשָׁה לְמִשְׁנֵינּוּ ג"כ מְגֵזֵה"כ דְאַחַת, הַפְּרִיעָה מְפֻרָשׁ ג"כ
כְּבְרִייתָא הֵרָאשׁוּנָה, וּכְרִישׁ לְקִישׁ, וּכְזִימְנִין דְאָמַר רַב קָמָא, וְלָכֵן פֶּסֶק שְׁפִיר רַבֵּינוּ הָכִי,
וְאִין לֹוּמַר דְאִי גְזֵה"כ הוּא מַה רָאוּ רַב וְרִישׁ לְקִישׁ לְחַלֵּק בְּזֶה, י"ל דְּרַב וְדָאִי שְׁפִיר מְחַלֵּק
בֵּין ב"ד אֶחָד לַב' דְקָרָא הֵלֹא אֵינִירִי בַב"ד אֶחָד, וְגַם רִישׁ לְקִישׁ י"ל מְדַכְתִּיב בְּאַחַת עָרִיף
מִשְׁמַע עָרִיף שְׁהֵם כְּאַחַת שְׁהֵם סְמוּכִים זַל"ז אִזּוּ הוּא דְאַחַת וְלֹא שְׁלֵשׁ אַבְל בְּמְרֻנְחָקוֹת
אֶפְיִלוּ שְׁלֵשׁ נָמִי, כְּנֹלַע"ד וְד"ל: הֵלְכָה וְהָאִיף דִּין עִיר הַנְּדָחוֹת כו' אַח"כ שׁוֹלְחִים לְהֵם
שְׁנֵי ת"ח לְהַזְהִירָם וּלְהַחְזִירָם אִם חֲזָרוּ וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה מוּטָב, וְאִם יַעֲמְדוּ בְּאַוּלְתָּן כו' כָּל
מִי שְׂבָאוּ עָלָיו שְׁנֵי עֲדִים שְׁעָבַד עֲפוּ"ם אַחַר שְׁהִתְרוּ אוֹתוֹ מְפֻרָשׁ אוֹתוֹ כו': וּבְהַשְׁגוֹת
אִם חֲזָרוּ וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה מוּטָב, א"א טוֹב הַדְּבָר שְׁתּוֹעִיל לְהֵם הַתְּשׁוּבָה אַבְל לֹא מְצָאֵתִי
תְּשׁוּבָה מוּעֵלֶת אַחַר הַתְּרָאָה וּמַעֲשֶׂה עַכ"ל: וּבְנֵי הָרַב הַג' מ' צְבִי הִירֵשׁ נ"י כְּתִב לִי לְחֻזַּק
הַקּוֹשְׂיָא הַזֹּאת מְסוּנְיָא דְמַכּוֹת דָּף י"ג ב' דְאָמַר שֵׁם מְפֻרָשׁ דְאִין תְּשׁוּבָה מוּעֵלֶת לְמִיתַת
ב"ד ע"ש: וְנִרְאֶה דְּבָרֵי רַבֵּינוּ נְכוּנִים וּמֵינְשׁוּבִים בְּפִשְׁטוֹת מְאֹד, דְּהָרִי רַבֵּינוּ אֵינִירִי
מְפֻרָשׁ קוֹנְדֵם הַתְּרָאָה, דְּהָרִי רַב אַח"כ כְּשִׁיעֲמָדוּ בְּאוּלְתָּן הוּא שְׂכַתְב רַבֵּינוּ כָּל מִי שְׂבָאוּ
עָלָיו עֲדִים שְׁעָבַד עֲפוּ"ם אַחַר שְׁהִתְרוּ בּוֹ, אַבְל מִתְחַלֵּה אֵינִירִי בְּלֹא הַתְּרָאָה, וְרַב אֵלוּ שְׁנֵי
הַת"ח הוּא שְׁשִׁלְחוּ ב"ד לְהַזְהִירָם בְּדָרָף כָּלֵל וְלֹא בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה אֲלֵא לְהַזְהִירָם שְׁלֹא
לְעַבְדוֹ עוֹד וּלְהַחְזִירָם מְדַרְכָּם הַרְעָה, וְאִם חֲזָרוּ בְּהֵם לְאַחַר הָאֲזַנְהָרָה וְלֹא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה עוֹד
הָרִי אֵינֵם חֵיבִין מִיתָה כָּלֵל, אֲלֵא דְהָרָאָב"ד הַבֵּין בְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ דַּה"ק דְלֹאֲחַר שְׁהַזְהִירָם

שְׁנֵי הַת"ח וְחִזְרוּ בָּהֶם אִזּוֹ אִם יָדוּעַ שֵׁשׁ עֵדִים שֶׁהִתְרוּ בָּם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אָבֶל כִּינּוֹן שֶׁעֲדִינּוֹן לֹא נִחְקְרוּ הָעֵדִים כָּלֵל וְלֹא נִתְקַבְּלָה עֲדוּתָן בְּב"ד שׁוֹב אֵין ב"ד הַגְּדוֹל נִזְקָקִים לָהֶם כָּלֵל לַחֲקוֹר אַחֲרֵי הָעֵדִים כִּינּוֹן שֶׁפֶּכֶר חִזְרוּ וְשָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה, וְגַם לִפ"ז לֹא ק"מ מִהָא דְּמִפּוֹת הַגָּ' ל' דָּשָׁם אֵינְרֵי מְפֹנְרֵשׁ לְאַחַר שֶׁפֶּכֶר נִחְקְרוּ הָעֵדִים וְנִתְקַבְּלָה עֲדוּתָן בְּב"ד, וְלִזְהָ גַם הִרְאָב"ד לֹא הִשִּׁיג בְּהִשְׁגָּה גְּמוּרָה עַל רַבִּינוֹ לֹמַר שֶׁמֶצָא הַהִיפּוֹף מְדַבְּרֵי רַבִּינוֹ אֶלֶּא אָמַר רַק שֶׁלֹּא מֶצָא זֶה שִׁיּוּעִיל תִּשׁוּבָה אַחֲרֵי הַתְּרָאָה וּמַעֲשֵׂה אִף שֶׁלֹּא נִחְקְרוּ הָעֵדִים עֲדִינּוֹן, אָבֶל גַּם הַהִיפּוֹף לֹא מֶצָא, אֲמַנָּם בְּאַמַּת דְּבַרֵי רַבִּינוֹ בְּרוּרִים דְּנֹדָאֵי אֵינְרֵי רַק בְּלֹא הַתְּרָאָה עֲדִינּוֹן וְכַמ"ש: גַּם מ"ש הַלַּח"מ בְּכַוְנוֹת רַבִּינוֹ שֶׁא"צ לְהַתְּרוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפ"ע אֶלֶּא סָגִי גַם בְּהַתְּרָאָה כָּלֵלִית ע"י שְׁנֵי הַת"ח בְּהַוְדָּחוֹ רִבּוֹן ע"ש, הִנֵּה רַש"י מְפֹנְרֵשׁ לֹא כָּתַב הַכִּי בְּסִנְהֶדְרִין דָּף קי"א ב' ב' ד"ה לְאַמַּר ע"ש, וְגַם רַבִּינוֹ הָרִי כָּתַב לְבַסּוֹף כָּל מִי שֶׁבָּאוּ עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים שֶׁעֲבַד עִפּוֹ"ם אַחַר שֶׁהִתְרוּ אוֹתוֹ, הָרִי מְפֹנְרֵשׁ מִצְרִיף הַתְּרָאָה מִיְּנוֹחַת לְכָל או"א מִפִּי עֵדִים בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, לְכַן נֹדָאֵי כַּוְנוֹת רַבִּינוֹ הוּא זֶה דְּלְאַחַר שֶׁחֲקְרוּ ב"ד הַגְּדוֹל וְנֹדָע לָהֶם שֶׁהוּדָחָה כָּל הָעִיר אוֹ רִבּוּבָה אֲזִי שׁוֹלְחִין לָהֶם שְׁנֵי ת"ח לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב וְאִם חִזְרוּ בָּהֶם וְשָׁבוּ מְדַרְכָּם הָרַעָה מוּטָב כִּינּוֹן שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָּהֶם עֵדִים וְאֵינּוֹן בְּנֵי מִיתָת ב"ד, וְאִם לֹא חִזְרוּ אֲזִי עוֹלִין עֲלֵיהֶם כָּל יִשְׂרָאֵל וּמְרַבִּין לָהֶם בְּתֵי דִינָיִם, וְאִזּוֹ כָּל מִי שֶׁמֶצָא עָלָיו ב' עֵדִים שֶׁהִתְרוּ בּוֹ קוֹדֵם שֶׁעֲבַד מְפֹרִישִׁין אוֹתוֹ כו', וּבְאַמַּת אִם לֹא נִמְצָא גַם אֶחָד שֶׁהִתְרוּ בּוֹ ב' עֵדִים בִּפ"ע כְּנֹלָם פְּטוּרִים אִף שֵׁשׁ עֵדִים שֶׁעֲבָדוּ ע"ז אַחֲרֵי הָאֲזִנְהָרָה הַכָּלֵלִית שֶׁל שְׁנֵי ת"ח הַלָּלוּ, כִּי אֵין לְהָאֲזִנְהָרָה הַזֹּאת דִּין הַתְּרָאָה כָּלֵל כִּינּוֹן שֶׁאֵינְהָ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, וְכֵן הוּא מְבֹאָר בְּלִשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר שֶׁלֹּא נִתַּן שֵׁם הַתְּרָאָה כָּלֵל לְדַבְּרֵי שְׁנֵי ת"ח הַלָּלוּ אֶלֶּא אָמַר רַק לְהַזְהִירָם וּלְהַחֲזִירָם, וְלֹא אָמַר לְהַתְּרוֹתָם, וּי"ל שֶׁפִּיר דָּאִף אִם עֲבָדוּ עִפּוֹ"ם לְעֵינֵי הַת"ח עֲצָמָן לְאַחַר אֲזִנְהָרָתָם הַכָּלֵלִית ג"כ לֹא בְּנֵי מִיתָה הֵם כִּי אֵין לְאֲזִנְהָרָה כָּלֵלִית דִּין הַתְּרָאָה כָּלֵל וְכַדַּבְּרֵי רַש"י הַגָּ' ל' וְדו"ק: פֶּרֶק ה' הַלְכָה אַ הַמְּסִית אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה כו' בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית הַדְּיוּט בֵּין שֶׁהִי נְבִיאָה בֵּין שֶׁהִי הַמּוֹסֵת יְחִיד אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ יְחִידִים מִיתָתוֹ בְּסִקִּילָה: עֵינּוֹן כ"מ שֶׁכָּתַב בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית יְחִיד כו' בְּרִייתָא פ' ד' מִיתוֹת אֶחָד יְחִיד הַנִּסְתָּ וְאֶחָד רַבִּים הַנִּסְתָּיִם, וְאֵע"ג דְּכַפְּשָׁא דְּבַרֵי יִתָּא מִינְרֵי לְעַנְנֵן דִּין הַנִּסְתָּיִם ה"ה לְעַנְנֵן הַמְּסִית וּפְשׁוּט הוּא עַכ"ל, וְנִרְאָה שֶׁהִי בְּגִירָסָתוֹ בְּדַבְּרֵי רַבִּינוֹ בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית, אָבֶל הוּא תִּמָּא דְּדִין הַמְּפֹנְרֵשׁ בְּבַרֵי יִתָּא לְגַבִּי נִיסָת לֹא זָכַר רַבִּינוֹ, וְהַזְכִּיר בְּמִקּוּמוֹ הָאֵי דִּין עֲצָמוֹ בְּמְסִית שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּגַמ', וְעוֹד דְּהָרִי רַבִּינוֹ אֵינְרֵי גַם מִקּוּדָם בְּמְסִית שֶׁאִמַּר בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית הַדְּיוּט בֵּין שֶׁהִי נְבִיאָה וְלָמָּה חֲזַר לְהַזְכִּירוֹ וְאָמַר בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית יְחִיד, הַכִּי הִי לוֹ לֹמַר בֵּין שֶׁהִי יְחִיד כְּדָאִמַּר בֵּין שֶׁהִי נְבִיאָה, וְעוֹד דְּהָרִי אָמַר אוֹ יְחִידִים מִיתָתוֹ בְּסִקִּילָה, וְהִי לוֹ לֹמַר מִיתָתוֹ בְּסִקִּילָה, אָבֶל פְּשׁוּט הוּא דְּהַגִּירָסָא בְּדַבְּרֵי רַבִּינוֹ הוּא בֵּין שֶׁהִי הַמּוֹסֵת יְחִיד אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, וְכֵן הוּא הַנִּסְתָּא בְּסִפְרֵים שֶׁלְּפָנֵינוֹ וְהוּא עֲצָמוֹ דְּדִין הַמּוֹנְכָר בְּבַרֵי יִתָּא אֶלֶּא דְּהַתְּנָא קָרָאוּ בְּלִשׁוֹן נִיסָת וְרַבִּינוֹ קָרָאוּ בְּלִשׁוֹן מְוֹסָת, וְכַדָּאִמַּר בְּרִישׁ דְּבַרֵי אַע"פ שֶׁלֹּא עֲבַד הַמְּסִית וְלֹא הַמּוֹסָת, וְמָה שֶׁאִמַּר בְּרִישׁ דְּבַרֵי הַמְּסִית אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה ר"ל בֵּין שֶׁהִי הַמְּסִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, וּבַסּוֹף דְּבַרֵי אָמַר בֵּין שֶׁהִי הַמּוֹסֵת יְחִיד אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, וְזֶה פְּשׁוּט וְדו"ק: הַלְכָה יָא וְאֵינוֹ לֹקָה אֶלֶּא הַנּוֹדָר בְּשִׁמָּה וְהַמְּקַיִיִם בְּשִׁמָּה וְהוּא הַנְּשַׁבֵּעַ בְּשִׁמָּה, וּבְהַשְׁגוֹת א"א זֶה לֹא אָמַרוּ בְּגַמ' אֶלֶּא אֲלִיבֵי דר"י דָּאִמַּר לֹא שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה לֹקִינֵן עָלָיו

ולית הלכתא פְּנוּתִי אֶלָּא כר"י משום ריה"ג דְּאָמַר כו' חוץ וּנְשַׁבַּע וּמִימַר וּמְקַלְל חֲבִירוֹ בַּשֵּׁם עכ"ל: עיין בכ"מ שְׁדַחַק עֲצָמוּ בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּזָה, וּלְעַד"נ דא"ש בַּפְּשִׁיטוֹת, דְּהֵנָּה יֵשׁ לְדִיִּיק בְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ שְׁאָמַר וְהַמְקַיִּים בְּשִׁמָּה וְהוּא הַנִּשְׁבַּע בְּשִׁמָּה, דְּלָמָּה לִי לְאַסּוּקֵי הָאֵי וְהוּא הַנִּשְׁבַּע בְּשִׁמָּה, וְאֵי פְּדֵי לְפָרוּשֵׁי מַהוּ הַמְקַיִּים לֹא הִי לֹו לְהַזְכִּיר הַמְקַיִּים בְּשִׁמָּה פְּלִל אֶלָּא לֹוּמַר הַנּוֹדֵר בְּשִׁמָּה וְהַנִּשְׁבַּע בְּשִׁמָּה, וְלָמָּה לֹו לְכַפֹּל דְּבָרָיו: וְעוֹד דְּהֵלֵא בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ס"ג ב' תַּנְיָא דִּינִים אֵלוּ וְנ"ל וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים לֹא תִזְכְּרוּ שְׁלֹא יֵאמַר אָדָם לְחֲבִירוֹ שְׁמֹר לִי בְּצַד עֲכוּ"ם פְּלוּגִית וְלֹא יִשְׁמַע עַל פִּיָּה שְׁלֹא יִדָּוֵר בְּשִׁמּוֹ וְלֹא יִקְיִים בְּשִׁמּוֹ וְלֹא יִגְרוֹם לְאַחֲרִים שְׂיִדּוּרוֹ בְּשִׁמּוֹ וּיקְיִמוּ בְּשִׁמּוֹ כו', וּא"כ לָמָּה אָמַר רַבִּינוּ שְׂאִינוּ לֹוּקָה אֶלָּא עַל הַנּוֹדֵר וְהַמְקַיִּים לְבַד וְלֹא עַל הָאוֹמֵר לְחֲבִירוֹ שְׁמֹר לִי בְּצַד עֲכוּ"ם פְּלוּגִית וְלֹא עַל הַגּוֹרֵם שְׂיִדּוּרוֹ וּיקְיִמוּ בְּשִׁמּוֹ וְהֵלֵא כָּל אֵלוּ יִלְפִינוּ בְּהָאֵי בְּרִיִּיתָא שְׁהֵם בל"ת זו, וּבַפְּרָט לְדַבְּרֵי רַבִּין אָמַר ר' אֶלְעָזָר שֵׁם דְּמוּקֵי לִי הַש"ס שֵׁם כר"י דְּאָמַר לָאו שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקִין עֲלִיו, דְּלִידִידִין בְּנֹדָאֵי לָקִי גַם עַל כָּל אֵלוּ וּר"א שְׁהַזְכִּיר בְּדַבְּרָיו רַק הַנּוֹדֵר בְּשִׁמּוֹ וְהַמְקַיִּים בְּשִׁמּוֹ הוּא מְשׁוּם דְּקָאֵי עַל דְּבָרֵי הַמְשַׁנֵּה שֵׁם שְׁלֹא הַזְכִּירָה ג"כ רַק אֵת אֵלוּ אֲבָל לְדִידִין דַּס"ל כר"י וְדָאֵי לָקִי גַם עַל אֵלוּ, וּא"כ אִם נֹאמַר דְּרַבִּינוּ פְּסַק כר"א הִי לֹו לְפִסּוּק דְּלָקִי בְּכָל הַנִּי: אָמְנָם נִרְאָה דְּדַעַת רַבִּינוּ הוּא זָה, דְּהֵנָּה בְּתַמּוּרָה דָּף ג' אָמַר שֵׁם אָמַר ר"י אָמַר רַב כָּל ל"ת שְׁבַתוּרָה עֲשֵׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה חֲזִיב לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה פְּטוֹר, וּפְרִיָּהּ פְּלִלָּה הוּא דְּלָאו שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה פְּטוֹר וְהָרִי מִימַר דְּלָאו שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה הוּא וְלָקִי דְּתַנּוּ שְׂאֵם הַמִּיר מוּמַר וְסוּפַג אֵת הָאֲרַבְעֵים, וּמְשַׁנֵּי אָמַר לָהּ רַב הָא מְנִי ר"י הִיא דְּאָמַר לָאו שְׂאִין בּוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקִין עֲלִיו, וְהִזְדַּר אָמַר א"ר אִידִי בַר אַבִּין א"ר עֲמָרָם א"ר יִצְחָק א"ר יוֹחָנָן מְשׁוּם רִיה"ג כָּל ל"ת שְׁבַתוּרָה עֲשֵׂה בּוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקָה לֹא עֲשֵׂה בּוּ מַעֲשֵׂה פְּטוֹר חוּץ מִנִּשְׁבַּע וּמִימַר וּמְקַלְל חֲבִירוֹ בַּשֵּׁם אַע"פ שְׁלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה חֲזִיב, וְלִיָּהּ שֵׁם נִשְׁבַּע וּמְקַלְל חֲבִירוֹ בַּשֵּׁם מְקַרְאֵי אֲבָל עַל מוּמַר אִין לֹו שׁוּם יִלְפוּתָא מְקַרְא, אֶלָּא דְּבַגְיָרְסָתִינוּ אִיתָא, וּמִימַר א"ל ר' יוֹחָנָן לְתַנָּא לֹא תַתְּנִי וּמִימַר מְשׁוּם דְּבַדְּבוּרוֹ עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה ע"כ, אֲבָל הַגִּירְסָא הַזֹּאת בְּנֹדָאֵי מְנוּטַעַת הִיא דְּאִיָּהּ יֵאמַר ר' יוֹחָנָן לְתַנָּא לֹא תַתְּנִי וּמִימַר, וְהֵלֵא ר' יוֹחָנָן בְּעֲצָמוֹ הוּא דְּתַנִּי וּמִימַר, וְעוֹד וְכִי בְּרִיִּיתָא הִיא זֹאת שְׂיֵאמַר לְתַנָּא לֹא תַתְּנִי וְהֵלֵא מִמְרָא דר' יוֹחָנָן עֲצָמוֹ הִיא מְשׁוּם רִיה"ג, וְאִיזָה תַנָּא הוּא שְׂשִׁנָּה זָה לְבַר מְמוֹנֵי אֶלָּא וְדָאֵי גִירְסָא מְנוּטַעַת הִיא, וְעכ"פ א"ל ר' יוֹחָנָן לְתַנָּא, בְּנֹדָאֵי טַעוֹת סוּפֵר הוּא וְצ"ל אִמּוּרָא אַחַר, אֲבָל ר' יוֹחָנָן דְּחָשִׁיב מְפֹרָשׁ בְּדַבְּרֵי וּמִימַר לֹא ס"ל דְּמִימַר חָשִׁיב לָאו שְׂיֵישׁ בּוּ מַעֲשֵׂה דְּבַדְּבוּרוֹ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה, אֶלָּא ס"ל פִּינוּ דְּגִלִי רַחֲמָנָא בְּנִשְׁבַּע וּמְקַלְל חֲבִירוֹ בַּשֵּׁם דַּע"ג שְׂאִין בְּהֵן מַעֲשֵׂה לָקִי עֲלִיָּהּ ש"מ דְּלֹא בְּעִינֵן לָאו שְׂיֵישׁ בּוּ מַעֲשֵׂה פְּלִל, אֶלָּא דְּבַמְקוֹם שְׂיֵישׁ בּוּ מַעֲשֵׂה בְּלָאו זָה אִזִּי אִין לֹוּקִין עֲלִיו אֶלָּא כְּשִׁעוּשָׁה בּוּ מַעֲשֵׂה אֲבָל כְּשִׁאִינוּ עוֹשֵׂה בּוּ מַעֲשֵׂה אִין לֹוּקִין עֲלִיו, אֲבָל הֵלֵאו דְּלֹא שְׂיֵיָּהּ בּוּ מַעֲשֵׂה פְּלִל אִזִּי לֹוּקִין עֲלִיו לְעוֹלָם, וְלָכֵן בְּנִשְׁבַּע וּמְקַלְל חֲבִירוֹ בַּשֵּׁם דְּלֹא שְׂיֵיָּהּ בְּהוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקִין עֲלִיָּהּ, וּא"כ יִלְפִינוּ מֵהֵם גַּם לְמִימַר דְּכִינוּ דְּלֹא שְׂיֵיָּהּ בּוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקִין עֲלִיו, דְּנִשְׁבַּע הִיָּינוּ שְׁנִשְׁבַּע לְשׁוֹא אַעֲבַר וְכֵן נִשְׁבַּע עַל שְׁקַר אַעֲבַר כְּדֹאמְרוּ בְּשִׁבּוּעוֹת דָּף כ"א דְּלֹא שְׂיֵיָּהּ בִּי מַעֲשֵׂה וְכֵן מְקַלְל לֹא שְׂיֵיָּהּ בִּי מַעֲשֵׂה: וּבְזָה מְזַוְיִיק מְאֹד דְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם רִיה"ג דְּאָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ כָּל ל"ת שְׁבַתוּרָה עֲשֵׂה בּוּ מַעֲשֵׂה לֹוּקָה לֹא עֲשֵׂה בּוּ מַעֲשֵׂה פְּטוֹר, לֹא אָמַר כָּל ל"ת שְׁבַתוּרָה שְׂיֵישׁ בָּהּ מַעֲשֵׂה לֹוּקִין עֲלִי אִין בָּהּ מַעֲשֵׂה אִין לֹוּקִין.

אָלָא אָמַר עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקֵה אַ עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה פֶטוֹר, דְּבִאֲמַת זֶה הוּא שְׁחִיזָה, דְּלִ"ת
שָׂאִין בְּהַ מַעֲשֵׂה כָּלֵל לּוֹקִין עַלִּי ג"כ, וְרַק לִ"ת שְׂיֵשׁ בְּהַ מַעֲשֵׂה אֲזִי אַם עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה
הוּא דְּלוֹקִין וְאִם לֹא עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה פֶטוֹר, וְכַמ"ש רַבִּינוּ בַּפ"א מַה' חֲמִיץ וּמִצֵּה דְּאִינוּ
לוֹקֵה מְשׁוּם לֹא יִרְאֶה וְלֹא יִמָּצֵא אָלָא אַם קָנֵה חֲמִיץ בַּפֶּסַח אוֹ חֲמִצּוֹ כְּדִי שְׂיַעֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה
אָבֵל אַם לֹא בִיעֵר הַחֲמִיץ שֶׁהִי בְּבֵיתוֹ מִקֻּדָם הַפֶּסַח אִינוּ לוֹקֵה מִפְּנֵי שְׂלֵא עֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה
ע"ש, אָבֵל הַל"ת שָׂאִין בְּהַ מַעֲשֵׂה לְעוֹלָם חֲטִיב עַלִּי מַלְקוֹת, וְנִהוּ דְּאָמַר חוּץ מִנְּשַׁבֵּעַ
וּמִימַר וּמִקְלָל חֲבָרוֹ בְּשֵׁם אַע"פ שְׂלֵא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה חֲטִיב, וּמְשׁוּם דְּלֹא שְׂיִיךְ בְּהֵם מַעֲשֵׂה
לְעוֹלָם: וּלפ"ז י"ל דְּגַם ר"י וּר' יַעֲקֹב דְּפִלְיָגִי בְּלָאוּ דְּלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בְּיָקָר דְּר"י
אָמַר דְּלֹא לְקִי עַלִּי מְשׁוּם דְּנִימְתַק לְעֲשֵׂה וּר' יַעֲקֹב אָמַר מְשׁוּם דְּהִנֵּה לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה,
פְּלִיגִי ג"כ רַק בְּלָאוּ הֵהוּא דְּלֹא שְׂיִיךְ בּוֹ מַעֲשֵׂה בְּזֶה הוּא דְּמַחֲטִיב ר"י אַם לֹא הִי נִימְתַק
לְעֲשֵׂה, וּר' יַעֲקֹב פּוֹטֵר גַּם בְּלָאוּ הֵהוּא מְשׁוּם שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה, אָבֵל בְּשָׂאִרֵי הַלְּאֹוֹן שְׂיֵשׁ
בְּהֵן מַעֲשֵׂה גַם ר"י אִינוּ מַחֲטִיב אָלָא כְּשֶׁעֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה אָבֵל אַם לֹא עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה פּוֹטֵר
ר"י ג"כ, וְא"כ לפ"ז ס"ל לר' יוֹחָנָן מְשׁוּם רִי"ה ג"כ כַּר"י דְּלָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה כָּלֵל
חֲטִיב עַלִּי, וְלֹא תַפְס נְשַׁבֵּעַ וּמִימַר וּמִקְלָל חֲבָרוֹ בְּשֵׁם אָלָא מְשׁוּם דְּנְשַׁבֵּעַ וּמִקְלָל יְלִיף
לְהוּ מִקְרָאִי, וּמִימַר מְשׁוּם דְּסַתֵּם מְשַׁנֵּה הִיא, וּבָא לְהוֹרוֹת טַעְמָה מְשׁוּם דְּיִלְיָף לְהַ מְנַשְׁבֵּעַ
וּמִקְלָל דְּכָל לָאוּ דְּלֹא שְׂיִיךְ בּוֹ מַעֲשֵׂה חֲטִיבִין עַלִּי, וּלפ"ז גַּם מַאי דְּאָמַר הַש"ס מִתְחַלֵּה
אָמַר לְהַ רַב הָא מְנִי ר"י הִיא דְּאָמַר לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עֲלִיו, גַּם כֵּן הוּא כְּדַבְּרֵי
ר' יוֹחָנָן מִמֶּשׁ דְּגַם הוּא ס"ל הַכִּי דְּמַתְנִיתִין ר"י הִיא, וְלָכֵן דְּיִיָּק בְּדַבְּרֵיו הָא מְנִי ר"י הִיא
דְּאָמַר לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עֲלִיו, לֹא אָמַר שְׂלֵא עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה, אָלָא שָׂאִין בּוֹ
מַעֲשֵׂה, דְּהִינֵנוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה כָּלֵל כְּמוֹ נוֹתֵר וּמִימַר, אָלָא דְּרַב לְהַלְכָה ס"ל כַּר' יַעֲקֹב
דְּגַם לָאוּ זֶה אִין לּוֹקִין עֲלִיו, אָבֵל ר' יוֹחָנָן ס"ל לְהַלְכָה כַּר"י וְכַסְתֵּם מְשַׁנֵּה דְּמִימַר דְּלָאוּ
שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה כָּלֵל לּוֹקִין עֲלִיו: וְעַתָּה לפ"ז הִלָּא גַם דְּבָרֵי הַש"ס דְּסוּגָה דְּרִין דָּף ס"ג ג"כ
יְתַפְּרֵשׁ הַכִּי דְּאָמַר רַבִּין אָמַר ר' אֶלְעָזָר עַל כְּלוֹן אִינוּ לוֹקֵה חוּץ מִן הַנּוֹדֵר בְּשֵׁמוֹ וְהַמְקַנֵּים
בְּשֵׁמוֹ, וּפְרִיךְ עַלִּי דְּהַרִי לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה גִינְהוּ, וְאָמַר הֵהוּא כַּר"י דְּאָמַר לָאוּ שָׂאִין
בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עֲלִיו, וְהוּא דַס"ל לר' אֶלְעָזָר ג"כ כַּר' יוֹחָנָן רַבּוֹ דְּהַלְכָה כַּר"י וְכַרִּי"ה ג
דְּלָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה כָּלֵל חֲטִיב עַלִּי וּמְשׁוּם דְּסַתֵּם מְשַׁנֵּה דְּמִימַר קָאִי כְּנוֹתִי וְלָכֵן אוֹקִי
ר' אֶלְעָזָר גַּם סַתֵּם מְשַׁנֵּה דְּהַנּוֹדֵר בְּשֵׁמוֹ וְהַמְקַנֵּים בְּשֵׁמוֹ ג"כ כַּר"י דְּלוֹקִין עֲלִיָּהֶם, וְעַתָּה
הִלָּא קְנוֹשְׁיִית הַרָאב"ד מַעֲיָקְרָא לִיתָא: וּבְזֶה הִי גִיחָא לִי בְּפִשְׁטוֹת דְּבָרֵי רַבִּינוּ בַּפ"י י"ח
מַה' פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדָשִׁין ה' כ' דְּאָמַר שֶׁם דִּין דְּנוֹתֵר דְּלֹא לְקִי עַלִּי מְשׁוּם דְּנִימְתַק לְעֲשֵׂה
כְּדַבְּרֵי ר"י וְתַמָּה שֶׁם הַכ"מ דְּהִי לוֹ לּוֹמַר מְשׁוּם דְּהִנֵּה לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְכַר' יַעֲקֹב
דְּקִי"ל כְּנוֹתִי ע"ש, אָבֵל לְפִי מ"ש הַרִי גִיחָא בְּפִשְׁטוֹת דְּבִאֲמַת קִי"ל כַּר"י וְלֹא כַּר' יַעֲקֹב
וּכְכָל הַנְּ"ל: אָמְנָם בְּאֲמַת הַסּוּגִיָא דְּמַכּוֹת דָּף ט"ז לֹא נִרְאֶה הַכִּי דְּהַתֵּם וְכֵן בְּשִׁבּוּעוֹת כ"א
אִיתָא הָא דַר' יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִי"ה ג"ג בְּלִשׁוֹן זֶה אָמַר ר' יוֹחָנָן ר"י אָמַר מְשׁוּם רִי"ה ג"ג כָּל לִ"ת
שְׂבַתוֹרָה לָאוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עֲלִיו לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה אִין לּוֹקִין עֲלִיו חוּץ מִן
הַנְּשַׁבֵּעַ וּמִימַר וְהַמְקַלֵּל אֶת חֲבָרוֹ בְּשֵׁם, מְלִשׁוֹן זֶה מְשַׁמֵּעַ דְּגַם לָאוּ שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה כָּלֵל
ג"כ אִין לּוֹקִין עֲלִיו לר' יוֹחָנָן וּלְר"י מְשׁוּם רִי"ה ג, וְכֵן אָמַר שֶׁם דְּר"י דְּנוֹתֵר ס"ל דְּלָאוּ
שָׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה לּוֹקִין עֲלִיו, וְאָמַר קִשְׂיָא דְּר"י אַדְר"י, וְאָמַר אֶלִּיבִיָּה דַר' יוֹחָנָן הָא דִּידִיָּה
הָא דְּרַבּוֹ, וּר' יוֹחָנָן בְּעַצְמוֹ אָמַר שֶׁם שְׂבּוּעָה שְׂאוּכַל כְּפָר זֶה הַיּוֹם וְעַבְרַת הַיּוֹם וְלֹא אָכְלָה

אינו לוקה משום דהנה לאו שאין בו מעשה, וס"ל כר"י משום ריה"ג ולא כר"י דניחא ע"ש, אבל מה נעשה דהסוגיא דבתמורה דאמרה בלשון ר' יוחנן משום ריה"ג כל ל"ת שבתורה עשה בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור, משמע מפני דאירי רק בל"ת שיש בה מעשה ולא בל"ת שאין בה מעשה כלל וכמ"ש: לכן נלע"ד לומר דבאמת בנותר שייך בו מעשה ג"כ כגון שלקח בידים והצניעו כדי שלא יתאכל וקרי אז עשה בו מעשה וא"כ הנה לאו דנותר ג"כ לאו שיש בו מעשה ואפ"ה אמר ר"י בטעמו דאינו לוקה משום דבא הפתוב ליתן עשה אחר ל"ה הא לא"ה הנה לוקה בכ"ע אף כשלא עשה בה מעשה קרי דר"י בעצמו ס"ל דאף לאו שיש בו מעשה ג"כ חייב עלי' בכ"ע אף כשלא עשה בה מעשה, אמנם בדעת ר' יוחנן משום ריה"ג בנדאי העיקר הוא פהלשון שבסוגיא דתמורה הנ"ל דלא אמר לפטור אלא בלאו שיש בו מעשה ולא עשה בו מעשה, אבל בלאו שאין בו מעשה כלל מחייב עלי' גם הוא, דאל"ה קרי יקשה מימר דלמה הוא חייב עלי', והלשון שבסוגיא דמכות ט"ז בנדאי הוא לאו בנדקא, ואם נאמר דנדקא הוא אתיא רק למ"ד בתמורה לא תתני מימר דבדיבורו עשה מעשה, אבל ר' יוחנן דתני מימר בנדאי לא סבר הכי אלא דכל לאו שאין בו מעשה כלל חייב עלי', והא דאמר ר' יוחנן במכות שם שבועה שאוכל כפר זה ולא אכלה לא לקי משום דהוי לאו שאין בו מעשה, התם באמת שייך בלאו זה מעשה ג"כ כגון שנשבע שלא יאכל וכלן אמר שפיר דאם לא עשה בו מעשה לא לקי, ובאמת באכלתי ולא אכלתי אעבר דלא שייך בו מעשה אמר ר' יוחנן בעצמו בשבועות דף כ"א דלקי עלי' כנשבע על שוא ע"ש, והרי אמרו במכות שם מפני דר' יוחנן ס"ל להלכה כר"י משום ריוה"ג, הרי דהלכתא הכי הוא דילפינן לכל לאו דלא שייך בו מעשה מנשבע ומקלל דלקי עלי': עוד נוכל לומר דגם לפ"ז ר"י דנותר ג"כ ס"ל הכי ומה דהוצרך לומר דלא לקי משום דבא הפתוב הא לא"ה לקי עלי' הוא בעשה בו מעשה שלקחו בידים והצניעו להותירו ואמר דמ"מ פטור ממלקות משום דבא הפתוב ליתן עשה אחר ל"ת, אבל בלא עשה בו מעשה ונתנתר מאליו גם ר"י מודה דלא לקי גם בלא בא הפתוב, ור' יעקב ס"ל דסתם נותר הוא כשנתנתר מאליו בלא מעשה ולכן אמר בו טעם זה משום שאין בו מעשה, והא דהוצרך לומר בסוגיא דמכות שם דר' יוחנן סובר כר"י משום ריוה"ג, ואמר דלא קשיא מר"י אר"י דהא דידן' הא דרבנן, אמר זה רק לדבריו דריש לקיש, דס"ל בדר"י דנותר דלקי אף בנתנתר מאליו אי לא בא הפתוב, לכן לדבריו אמר דא"כ לא קשיא אר' יוחנן דהוא סבר כר"י משום ריוה"ג, והא דידן' והא דרבנן, אבל לר' יוחנן בעצמו שפיר יש לומר יותר דגם ר"י כרבנן ס"ל וכהנ"ל: עכ"פ לדינא נדאי יש לנו לפסוק כר' יוחנן ור"י משום ריה"ג, דנשבע ומימר ומקלל לוקין אע"פ שאין בהם מעשה, וכסוגיא דתמורה, דמימר ע"כ טעמין' הוא משום דילפינן לי' מנשבע ומקלל, דמשום דלא שייך בהו מעשה לוקין עליהו, אף מימר נמי, ושהו הוא דעת הסתם משנה דתמורה דאמרה דמימר סופג את הארבעים, וא"כ לפ"ז נדאי דר' אלעזר ג"כ ס"ל כר' יוחנן רבו, ואם כן כדאמר ר' אלעזר בסנהדרין ס"ג על פולן אינו לוקה חוץ מן הנודר בשמו והמקנים בשמו, נדאי טעמין' הוא משום דילפינן לי' ג"כ מנשבע ומימר ומקלל, דכיון דלא שייך בה מעשה לוקין עליו, וכדלא הבין המקשן טעמו, ופריה קמי' לאו שאין בו מעשה גינהו, משני לי' שפיר ההוא כר"י דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, וכוננתו הוא נדאי דכיון דשמעין מר"י בשם ריה"ג דנדקא בלאו

דלא שׂינף ב׳י מעשה הוא דלוקין בנדאי גם דברי ר׳י בנותר גם פן הכי מתפרש, וקא דהוצרף לבא הפתוב הוא אף באם עשה בו מעשה, אלא דדייק לה מדברי ר׳ יעקב דאמר בלשונו וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, משמע מלשון זה שאף אם אין בו מעשה פלל ג׳ כ אין לוקין עליו, מפלל דר׳י סבר לוקין עליו, באין בו מעשה פלל, וכדברי ר׳י עצמו בשם ריה״ג, ובזה ניחא מאד לשון הש״ס שם דלא אָמר פכמפות שם למידק זה מדברי ר׳י עצמו, טעמא דבא הפתוב קא לא בא הפתוב לוקה אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אלא דייק לה רק מדברי ר׳ יעקב ואמר רק, מפלל דר׳י סבר לוקין עליו, וברי לשון זה מוכרח הוא כמ״ש, אלא שלא רצה להאריך להביא דברי ר׳ יוחנן משום ר׳י בשם ריוה״ג נד״ל: ועתה הלא תראה שכל דברי אלו מבוארים ומפורשים בדברי רבינו להדיא בריש ה׳ תמורה שכתב וז״ל כל המימר לוקה כו׳ ואע״פ שלא עשה מעשה, מפי השמועה למדו שכל מצנת ל״ת שאין בה מעשה אין לוקין עלי׳ חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם, ג׳ לאונין אלו א״א שיהי׳ בהן מעשה פלל ולוקין עליהן עכ״ל, הרי מפורש פירש הטעם בהם משום שאי אפשר שיהי׳ בהן מעשה פלל, והוא פכל מ״ש, ומסולק פכל זה תמיתה הכ״מ שם דלמה כתב דגם מימר אין בו מעשה והא אָמר לי׳ ר׳ יוחנן לתנא לא תתני ומימר דבדיבורו עשה מעשה, ולפי מ״ש הלא התמיה מעיקרא ליתא שהיא ודאי גוססת פניו דר׳ יוחנן בעצמו הוא שחשיב מימר בהדיא, ועיקר הטעם ידע רבינו מזה שחשיב מימר ואע״פ שאין בו ילפוטא מקרא אלא ע״כ דמנשבע ומקלל הוא דיליף למימר ולכל ל״ת דלא שׂינף בו מעשה דלוקין עלי׳, ולזה בריש פ׳ י״ח מה׳ סנהדרין פירש שם דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו פגון הולף רכיל ונוקם ונוטר ונושא שמע שוא ע״ש, דהני פוליהו אפשר שיהי׳ בהן מעשה ג׳ כ שהולף ברגליו לבית חברו להלשין על חברו ונוקם ונוטר ועושה לו רעה ונושא שמע שוא שמקבל ל״ה או דיין השומע דברי בע״ד שלא בפני בע״ד השני ועושה נזק מחמת זה לחברו, נד״ל: וזה הוא שכתב רבינו גם כאן, דהנודר בשמו והמקנים בשמו לוקה, פלשון ר׳ אלעזר להורות דדבריו הלכתא הן אע״ג דמוקי לה כר״י, אלא כדי שלא נטעה לומר דהמקנים בשמה הוא שמקנים איזה דבר במעשה בשמה, לזה פירש ואמר והוא הנשבע בשמה שאין בה מעשה פלל ג׳ כ חייב, וגם שלא נטעה לומר להיפך דהמקנים בשמה הוא המקנים איזה דבר בשמה אף בלא מעשה דזה אינו דכיון דשׂינף בו מעשה אם קנים בלא מעשה אינו חייב אלא הפונה הוא רק בנשבע בשמה דלא שׂינף בה מעשה פלל אז הוא דחייב אכל בדבר דשׂינף בה מעשה אינו חייב אלא פשעושה מעשה ואם אינו עושה מעשה פטור וקושיות ההשנות מעיקרא ליתא וככל הנ״ל, ולזה א״ש גם פן מה דאינו מחייב באומר לו שמור לי בצד עפוי״ם פלוגית דבזה ודאי שׂינף מעשה ג׳ כ שאם חברו אינו יודע מקום אותו העפוי״ם יוליף אותו לשם ויעמידהו אצלה ויאמר לו שמור לי בצד עפוי״ם זה, וכן בגורם לאחרים שידורו וישבעו בשמה בנדאי שׂינף שפיר מעשה שע״י מעשה הוא שיגרום להם שידורו ויקיימו בשמה בכה״ג אם לא עשה מעשה בנדאי פטור ואינו חייב בלא מעשה אלא בנודר ונשבע בעצמו, ולכן גם המשנה וגם ר׳א לא הזכירו בדבריהם אלא הנודר והמקנים לבד וככל הנ״ל וא״ש הפל לנכון בסיעד״ש ודו״ק: ועיין בפ׳ י״ח מה׳ פסולי המוקדשין ה׳ ט׳ מ״ש בזה: פירק ו הלכה ג ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוף השלהבת, עיין כ״מ ולח״מ שתמהו ע״ז והלא בגמ׳ דף ס״ד אָמר רבא

כַּמְשׁוֹרְתָא דְפוּרְיָא וְאָמַר תְּנִיָא פְּנוּתִי דְרַבָּא אִינוּ חַיִּיב עַד שְׂיַעֲבִירוּ דְרַף הַעֲבָרָה הַעֲבִירוּ בְּרַגְלֵי פְטוּר, וְע"ש שְׁדַחְקוּ עֲצָמֵי בְּזָה: וְלַעֲד"נ דְרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי הַש"ס הַכִּי, דְאָמַר שָׁם ר"י אִינוּ חַיִּיב עַד שְׂיַעֲבִירוּ דְרַף הַעֲבָרָה הַיְכִי דְמִי ר"ל הַאִיף הוּא לָאו דְרַף הַעֲבָרָה אָמַר אַבְיֵי שְׁרָגָא דְלִיבְנֵי בְּמִצְעֵי נוּרָא מֵהַאי גִיסָא וְנוּרָא מֵהַאי גִיסָא וּר"ל וְהוּא הוֹלֵף ע"ג שְׁרָגָא דְלִיבְנֵי בְּרַגְלֵי זֶהוּ לָאו דְרַף הַעֲבָרָה אֲלָא אִינוּ חַיִּיב עַד שְׂיַלֵּף בְּרַגְלֵי עַל הָאָרֶץ וְנוֹקָא וְלִדְיִדְל' אִין חִילּוּק בֵּין גְּלֵף בְּשִׁמְי רַגְלֵי עַל הָאָרֶץ בֵּין יַקְפוּץ בְּרַגְלֵי אֶחָד מֵצַד זֶה לְצַד זֶה הַפֶּל דְרַף הַעֲבָרָה מִיְקָרִי פִּינּוּן שְׁעוּבָר בְּתוּף הַשְּׁלֵהֲבַת עַל הָאָרֶץ, רַבָּא אָמַר זֶה הוּא לָאו דְרַף הַעֲבָרָה כַּמְשׁוֹרְתָא דְפוּרְיָא ר"ל שְׁקוּפֵץ בְּרַגְלֵי אֶחָד מֵצַד זֶה לְצַד זֶה, וְאִינוּ חַיִּיב אֲלָא עַד שְׂיַעֲבֹר בְּשִׁמְי רַגְלֵי וְנוֹקָא מֵצַד זֶה לְצַד זֶה, וְאָמַר תְּנִיָא פְּנוּתִי דְרַבָּא אִינוּ חַיִּיב עַד שְׂיַעֲבִירוּ דְרַף הַעֲבָרָה הַעֲבִירוּ בְּרַגְלֵי אֲלָא בְּרַגְלֵי וּר"ל שְׁקוּפֵץ בְּרַגְלֵי אֶחָד מֵצַד זֶה לְצַד זֶה פְטוּר וְהוּא פְרַבָּא, וְזֶה הוּא מִמַּשׁ כְּדַבְרֵי שְׁל רַבִּינוּ שְׁדַרְף הַעֲבָרָתוֹ הוּא רַק שְׂיַעֲבִירוּ בְּהִלּוּכֵי לּוּכּוּ בְּשִׁמְי רַגְלֵי וְנוֹקָא וְאִזּוּ הוּא חַיִּיב, וּבְנֻדָּי לְשׁוֹן דְרַף הַעֲבָרָתוֹ פֶּן מִשְׁמַע שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁהִי אֹמֵר דְרַף הִלּוּכֵי, וְדִלָּא כְפִירֵש"י, וּא"ש לְנִכּוּן בְּפִשְׁטוּת מְאֹד לַפ"ז וְדו"ק: וּמָה שְׁדַחְקוּ עֲצָמוֹ הַכ"מ בְּלִשׁוֹן לְפִיכָה שְׁפַתְב רַבִּינוּ כְּבָר בְּאֵרוֹ הַלַּח"מ בְּפִשְׁטוּת ע"ש: פֶּרֶק ז הִלְכָה ג לְפִיכָה אִם הִיָּה בְּעִיר סִימָן כּו' שְׁקוּרְעִין קָרַע עֲגוּל כְּנָגַד הַלֵּב כּו' אֲסוּרִין בִּהֲנָאָה: עֵינֵין לַח"מ שְׁהַקְשָׁה דְלָמָּה לֹא הִזְפִּיר רַבִּינוּ שְׂיַשׁ עָלָיו קוּרְט דָּם כְּדֵאִתָּא בְּבִרְיָתָא, וְאִמָּאי לֹא הִזְפִּיר דְבִרֵי רַבָּא (בְּגַמ' אִיתָא ר"ה) שְׁאָמַר ל"ש אֲלָא שְׁלֹא מְלַחוּ אֲבָל מְלַחוּ אֲסוּר עַכ"ל: וְלַעֲד"נ דְדַעַת רַבִּינוּ הוּא דְכָל זֶה אִינוּ אֲלָא לְהַת"ק דְלֹא מְפָלִיג בֵּין עֲגוּל לְמִשְׁנֵף וְאֹסֵר אִף בְּמִשְׁנֵף אִף שְׁעִשׂוּי לְהַקְרַע כֶּף מֵאֲלֵי לְאַחַר שְׁחִיטָה וְהַפְּשֵׁט וְלִכְּנֵן שְׁפִיר מְצָרִיף בּוֹ קוּרְט דָּם לְסִימָן שְׁנַעֲשֶׂה מַחֲיִים, אֲבָל בְּלֹא קוּרְט דָּם יֵשׁ לְתַלּוֹת דְלֹאֲחַר הַפְּשֵׁטוֹ נִקְרַע, אֲבָל לְרִשְׁבָּ"ג דְאִינוּ אוֹסֵר אֲלָא בְּעֲגוּל לֹא בְּעֵינֵין פֶּלֶל קוּרְט דָּם וְאִף בְּלֹא מְלַחוּ דְעֲגוּל לְבַדּוֹ הוּא סִימָן מְוַבְהַק דְמַחֲיִים נַעֲשֶׂה בְּכּוּנָה לְהוֹצִיא הַלֵּב, וְאִף דְבַגְמ' שָׁם (דָּף ל"ב ב') בְּעֵי אַבְיֵי מְרַב יוֹסֵף הִלְכָה מְכַלֵּל דְפִלְגִי וְלֹא הִשִּׁיב לוֹ, וְנֻדָּי דְהַכִּי הוּא וְכַדְאָמַר הַכִּי בִש"ס בְּשַׁבַּת דָּף קל"ו וּבִשְׁאָרֵי דְוִכְתִּי לְמַלְתָּא דְפִסְקֵי הִלְכָה מְפָלֵל דְפִלְגִי, וְלִכְּנֵן פִּינּוּן דְאִיִּפְסְקֵי הִלְכָתָא פְרַשְׁבָּ"ג וְכֵן פֶּסֶק רַבִּינוּ, מִמִּילָא לֹא הִצְרִיף לְהִזְפִּיר קוּרְט דָּם פֶּלֶל וְד"ל: הִלְכָה ד עֲכוּו"ם שְׁל עֲכוּו"ם אֲסוּרָה בִּהֲנָאָה מִיָּד שְׁנֵאֲמַר פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרָפוּן בְּאֵשׁ מִשְׁפָּסְלוּ נַעֲשֶׂה לוֹ אֱלוֹהִים, וְשָׁל יִשְׂרָאֵל אִינְהָ אֲסוּרָה בִּהֲנָאָה עַד שְׁתַּעֲבַד שְׁנֵאֲמַר וְשָׁם בְּסַתֵּר: עֵינֵין לַח"מ שְׁהַקְשָׁה מְדִידָה אֲדִידָה שְׁפַתְב לְקַמֵּן פ' ח' ה' ח' ע"ז שְׁל עֲכוּו"ם שְׁבִטְלוּהָ עֲכוּו"ם קוּדָם שְׁתַּבּוּא לִיד יִשְׂרָאֵל הָרִי זֹו מוֹתֵרַת בִּהֲנָאָה שְׁנֵאֲמַר פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרָפוּן בְּאֵשׁ, וְהוּא דְרִשְׁת ר' יִשְׁמַעֲאֵל בְּדָף נ"ב, וְהָכָא נִרְאָה דְפֶסֶק כְּרַע"ק, וְעוֹד דְאָמַר בְּסוּגִיָּא, דר' יִשְׁמַעֲאֵל מְצָרִיף קָרָא לֹא תִטַּע לָהּ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח וְגו' לְכַדְרִישׁ לְקִישׁ דְאָמַר כָּל הַמַּעֲמִיד דֵּינֵין שְׂאִינוּ הִגּוֹן כְּאֵלוֹ נוֹטַע אֲשֶׁרָה כּו', וְרַבִּינוּ פֶּסֶק הָא דְרִישׁ לְקִישׁ בְּפ"ג מַה' סוּגְדָרִין, וְזֶהוּ דְלֹא כְדַרְע"ק, וְע"ש שְׁדַחְקוּ עֲצָמוֹ בְּתִירָץ קוּשְׁיָא הִרְאִשׁוּנָה הַנ"ל מְאֹד ע"ש: וְלַעֲד"נ דְלֹא קִשְׁה מִיָּדִי דְנֻדָּי פּוֹסֵק רַבִּינוּ כְּרַע"ק מְחַבְרוּ, וּבְכַרְט שֶׁהוּא סֵתֵם מְשֻׁנָּה שָׁם ג"כ ע"ש, אֲמָנָם מַה שְׁאָמַר בְּגַמ' שָׁם דְלַרְע"ק שְׁמַעֲיָנָן דְעֲכוּו"ם פּוֹסֵל עֲכוּו"ם שְׁלוֹ מְדִשְׁמוּאֵל דְשְׁמוּאֵל רַמִּי כְּתִיב לֹא תַחֲמוֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְכַתִּיב וְלִקְחֹת לָהּ הָא פִּיצַד פֶּסְלוֹ לְאֱלוֹהִים לֹא תַחֲמוֹד פֶּסְלוֹ מֵאֱלוֹהִים וְלִקְחֹת לָהּ, לֹא פִירְשִׁי רַבִּינוּ כְּפִרְש"י שָׁם דְפִסְלֵי דְקָרָא הוּא דְדְרִישׁ לְשִׁנֵּי

דְּרֻשׁוֹת לְשׁוֹן פְּסוּל וּלְשׁוֹן פְּסוּל דַּא"כ לְמַה לִּיה לְדַרְשָׁא דְנִלְקַחְתָּ לָּהּ, לְדַרְוֹשׁ זֶה מְלֻשׁוֹן פְּסִילִי לְבַד, אֲלֵא ע"כ דְּמְלֻשׁוֹן פְּסִילִי לְבַד אִי אֲפֻשֶׁר לְדַרְוֹשׁוֹ לְקוּלָּא כָּלֵל, דְּאַרְרַבָּא נֶאֱמַר דְּאַפִּי' אִם פְּסִלוּ וּבִטְלוּ ג"כ תְּשַׁרְפוּן בְּאַשׁ, וַא"כ גַּם הַשְׁתָּא דְכְּתִיב וְלִקְחֹתָ לָּהּ מִנָּא לִיה זֶה נִימָא דְכִבְר גְּזַר הַפְּתוּב דְּגַם אִם פְּסִלוּ לְאַלְהִיָּהוּן תְּשַׁרְפוּן בְּאַשׁ, וְע"כ הָאִי וְלִקְחֹתָ לָּהּ לְאוּ הִכִּי מִדְּרֻשׁ אֲלֵא כְּפִשְׁטִיה דְּקֵאִי עַל לֹא תַחְמוּד דְּכְתִיב בְּרִישׁ הַמִּקְרָא וְלִהוֹרוֹת דְּלֹא תַחְמוּד לֹא הֵוָה בְּלֵב לְבַד אֲלֵא לֹא תַחְמוּד לְקַחְתּוּ לָּהּ דְּוִקָּא, וְגַם עֵיקַר הַדְּבָר הוּא דְּוִחַק לְדַרְוֹשׁ מְלֻשׁוֹן פְּסִילִי שְׁנֵי עֲנִינִים דְּבָר וְהַפּוּכּוּ: לְכֹן מְפָרֵשׁ לָּהּ רַבִּינוּ דְּרַק דְּרֻשָׁא הֶרְאֵשׁוּנָה פְּסִלוּ לְאַלוּהִי הוּא דְּדַרְוִישׁ מְפִסִּילִי, אֲבָל דְּרֻשָׁא הַשְּׁנִיָּה פְּסִלוּ מְאַלוּהִי מְאַלְהִיָּהֶם הוּא דְּדַרְוִישׁ דְּאַיְנוּ אֲסוּר מְשַׁפְּסִלוּ לְאַלוּהִי אֲלֵא כָּל זְמַן שֶׁהוּא נוֹהֵג בּוּ מְנַהֵג אֲלוּהִי אֲבָל מְשַׁפְּסִלוּ וּבִטְלוּ מְאַלוּהִי וְעִקְשׁוּ אִינוּ עוֹד אֲלִיָּהֶם אֲזִי וְלִקְחֹתָ לָּהּ, וְעַתָּה הֲלֵא זֶה הַדְּרֻשָׁא עֲצָמָה הוּא שְׁפַתְבָּה רַבִּינוּ שֶׁם בַּפ"ח שְׁפַתְבּוּ בְּלֻשׁוֹנוֹ שְׁנֶאֱמַר פְּסִילִי אֲלִיָּהֶם תְּשַׁרְפוּן בְּאַשׁ כְּשֶׁבָּאוּ לִידְבָּרוֹ וְהֵן נוֹהֲגִין בָּהֶם מְנַהֵג אֲלֵהוֹת אֲבָל אִם בִּטְלוּ הִרִי אֵלוּ מוֹתְרִין עַכ"ל, הִרִי מְלֻשׁוֹנוֹ דְּדִינִיק וְהֵן נוֹהֲגִין בָּהֶם מְנַהֵג אֲלֵהוֹת מְשַׁמַּע לְהִדְיָא הִכִּי דְּמְאַלְהִיָּהוּן הוּא דְּדַרְוִישׁ לָּהּ, וְהוּא דְּרֻשַׁת רַע"ק מְפֻרֶשׁ וְכַמ"ש: וְעוֹד יוֹתֵר הַשְּׁפִיל רַבִּינוּ בְּלֻשׁוֹנוֹ הִזְדָּה וְשִׁינָה קֶצֶת מְלֻשׁוֹן הַש"ס דְּאֵמַר פְּסִלוּ מְאַלוּהִי וְלִקְחֹתָ לָּהּ, שְׁאֵמַר הַש"ס לְשׁוֹן פְּסִלוּ שְׁאֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר דְּלֻשׁוֹן פְּסִילִי הוּא דְּדַרְוִישׁ גַּם לְזֶה וְכַפִּירֵשׁ"י, וְרַבִּינוּ שִׁינָה בְּלֻשׁוֹנוֹ בְּמַתְפּוֹן וְאֵמַר אֲבָל אִם בִּטְלוּ לִהוֹרוֹת דִּינוּ וְטַעְמוֹ כְּאֶחָד דְּאִיהוּ מְפָרֵשׁ לָּהּ דְּלֹא מְלֻשׁוֹן פְּסִילִי הוּא דְּדַרְוִישׁ לָּהּ דְּזֵהוּ רַק דְּרֻשַׁת ר' יִשְׁמַעֵאל וְלֹא דְּרֻשַׁת רַע"ק, אֲלֵא רַק מְלֻשׁוֹן אֲלִיָּהֶם הוּא דְּדַרְוִישׁ לָּהּ וְהִיא הִיא דְּרֻשַׁת רַע"ק וְד"ל: וְיֵמָה שֶׁהַקְּשָׁה עוֹד דְּלָמָּה פְּסִק בְּרִישׁ לְקִישׁ, זֶה וְדַאי לֹא קוּשְׁיָא הִיא כָּלֵל, דְּוַדַּאי גַּם רַע"ק אִית לִיה הָא דְּרִישׁ לְקִישׁ, דְּהֲלֵא רִישׁ לְקִישׁ לֹא דְּרִישׁ לִיה אֲלֵא מְסַמִּיכַת הַפְּסוּקִים וְכַדְאֵמַר כָּל הַמַּעֲמִיד דִּינִין שְׁאַיְנוּ הִגּוֹן כְּאֵלוּ נוֹטַע אֲשֶׁרָה בְּיִשְׂרָאֵל שְׁנֶאֱמַר שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תַּתְּנוּ לָּהּ וְסַמִּיךְ לִיה לֹא תַטַּע לָּהּ אֲשֶׁרָה כּו', וְאֵלוּ רַע"ק דְּרִישׁ דְּעַכּוּ"ם שֶׁל יִשְׂרָאֵל טַעוֹן גְּנִיזָה מִגּוֹף הַכְּתוּב דְּאַיְרִי בְּאֲשֶׁרָה מִמֶּשׁ וְכְּתִיב לֹא תַטַּע לָּהּ אֲשֶׁרָה אֲצֵל מְזַבַּח דְּאַיְתְּקוּשׁ לְמְזַבַּח מַה מְזַבַּח טַעוֹן גְּנִיזָה, וְגַם רִישׁ לְקִישׁ הִרִי ס"ל הִכִּי דְּבְאֲשֶׁרָה מִמֶּשׁ דִּיבַר הַפְּתוּב אֲלֵא מְדַאֲסַמִּיךְ אֲשֶׁרָה לְשׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים דְּרִישׁ לִיה דְּדִינִין שְׁאַיְנוּ הִגּוֹן הֵנָּה ג"כ בְּאֲשֶׁרָה, וּבְוַדַּאי גַּם רַע"ק מוֹדָה בּוּ, אֲלֵא דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּרִישׁ הַסְּמִיכוֹת דְּאֲשֶׁרָה לְשִׁלְפָּנָיו לְשׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים, וְרַע"ק דְּרִישׁ הַסְּמִיכוֹת דְּאֲשֶׁרָה לְשִׁלְפָּנָיו לְשׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים, וְגַם מֵאִי דְּדַרְוִישׁ לָּהּ רַב אֲשִׁי שֶׁם וּבְמִקּוּם ת"ת כְּאֵלוּ נְטַעוּ אֲצֵל מְזַבַּח שְׁנֶאֱמַר אֲצֵל מְזַבַּח, הוּא ג"כ לַכ"ע מְדַהֲסַמִּיךְ אֲשֶׁרָה אֲצֵל מְזַבַּח לְשׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים, שׁוּב רְאִיתִי דְּגַם הַלַּח"מ מְתַרְץ הִכִּי לְקוּשְׁיָא זֹו, אֲבָל לַע"ד אִין בְּזָה לֹא קוּשְׁיָא וְלֹא תִירֶץ כִּי הוּא פְּשוּט מְאֹד וְד"ל: הֲלִכְהָ וְצוּרוֹת שְׁעֵשְׂאוֹם עַפּו"ם לְנוֹי מוֹתְרִין בְּהִנְאָה וְצוּרוֹת שְׁעֵשְׂאוֹם לְשֶׁם כּו"ם אֲסוּרִין כִּי צִד כּו' וְהַנְּמַצְאוֹת בְּמִדִּינָה אִם הִיוּ עוֹמְדִין עַל פְּתַח הַמְּדִינָה וְהִיָּה בְּיַד הַצּוּרָה צוּרַת מִקְל אוֹ צִפּוֹר כּו' חֲזַקְתּוּ שֶׁהוּא לְעַפּו"ם כּו': עֵינִין כ"מ שֶׁהִבִּיא לְדַבְּרֵי הַר"ן שְׁפַתְבּוּ דְּלַרְשׁ"י בֵּין ר"י אֵמַר שְׁמוּאֵל דְּאֵמַר בְּאַנְדְּרֵטִי שֶׁל מְלָכִים שְׁנִינּוּ, וּבֵין ר' יוֹחָנָן דְּאֵמַר בְּעוֹמְדִין עַל פְּתַח מְדִינָה, אֵמְרוּ רַק לַר"מ, אֲבָל לְרַבְּנָן בֵּין עוֹמְדִין עַל פְּתַח מְדִינָה בֵּין אִין עוֹמְדִין עַל פְּתַח הַכּל תְּלִי רַק בְּיַשׁ בְּיַדוֹ מִקְל, אֲבָל הַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן דְּבֵין לַר"מ וּבֵין לְרַבְּנָן קְאָמַר דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיִהִיו עוֹמְדִין בְּפְתַח הַמְּדִינָה וְלֹא קֵאִי עַל דְּבָרֵי ר"י אֵמַר שְׁמוּאֵל וּפְסִק כּו' יוֹחָנָן: וְכַתְּבַ עֲלִיו הַכ"מ וְדַבְּרֵיו צ"ע

שמתחלת דבריו נראה שאין חילוק בין רבינו לרש"י במימרא דר"י אומר שמואל דלר"מ איתמר וא"כ לא שינה למימר ופסק כר' יוחנן דהא ר"י אומר שמואל לא משמע אליבנה דרבנן לפרש פנומיהו אלא לפרש דברי ר"מ אתי עכ"ל: ולעד"נ דדברי הר"ן נכונים בפשיטות, דגם לרש"י ודאי דאין פנונתו לומר דלא אומר ר"י אומר שמואל אלא לר"מ באנדרטי של מלכים דאסור אבל בשאר צורות מותר, אבל לרבנן גם בשארי צורות אסור פשיש בידו מקל, דהרי רבנן רק על הצלמים דאיירי ר"מ קאי, ואם ר"מ איירי באנדרטי מלכים בודאי גם רבנן איירו בהכי, והא דפירש"י בדברי ר"י אומר שמואל, התיב קאסר ר"מ, ולא הזכיר גם לרבנן, ודאי דלרבנותא קאמר דאף ר"מ לא אסר אלא באנדרטי של מלכים אבל בשאר הצורות כגון צורות של שלטונים גם ר"מ מודה דמותרין לגמרי וכ"ש רבנן דמקילין טפי, ולא אומר הר"ן דלרש"י תלי לרבנן רק בפשיש בידו, אלא רק בדברי ר' יוחנן דאוקמה לה בעומדת על פתח מדינה, ופירש"י גם בזה, דבהנהו הוא דקאסר ר"מ, ש"מ דלרבנן לא תלי בפתח המדינה אלא פשיש בידו מקל כו', דרק בצלמים דאיירי ר"מ איירו גם הם, אבל לא בתנאים שהזכיר ר"מ, פינו דאמרו מפניש תנאים אחרים, יתדע דהכי הוא פנונת הר"ן דהרי זה הוא לשונו, אבל לרבנן בין עומדין על פתח המדינה בין אין עומדין הפל תלוי בפשיש בידו מקל או צפור או כדור עכ"ל, הרי דלא אומר בין באנדרטי של מלכים ובין בשארי צורות, אלא רק בין עומדין על פתח מדינה בין אין עומדין לחוד, וא"כ לפ"ז הרי רבינו פסק מפניש דכל הצורות אם עומדים על פתח המדינה ויש בידו מקל אסורות ולא הזכיר אנדרטי של מלכים דוקא, הרי דאיסור מפניש בכל הצורות, ואי אפשר לומר דאיירי בצורת עפ"ם דצורות עפ"ם ממש הרי בודאי אסורה אפילו מוצא אותם מןשלקים בדרה ואפ"ל במוצא אבר אחד ממנה מןשלה וכדכתב בסמוך בה' ז', ולקמן בפ"ח ה' י"א ע"ש, אלא ודאי איירי רק בשארי צורות דהיינו אנדרטי של שלטונים ואוסר גם בהו, ונהרי זה הוא בודאי דלא כר"י א"ש גם לפירש"י, דלר"י אומר שמואל בודאי גם לרבנן מותרין אנדרטי של שלטונים בכל ענין פינו דלא קאי אלא על אנדרטי של מלכים דאיירי בה ר"מ וכהנ"ל, ולכן הוכרח הר"ן לומר דלהרמב"ם ר' יוחנן פליג על ר"י אומר שמואל ומוקי לה בכל הצורות, וגם מפרש לדברי ר' יוחנן דמוקי לה בעומדות על פתח המדינה דאמר זה בין לר"מ בין לרבנן ופסק כר' יוחנן דגם בשאר הצורות אסור לרבנן פשיש בידו מקל, ולא כר"י א"ש דאינם אוסרים בפשיש בידו מקל אלא באנדרטי של מלכים לבד ולא בשארי צורות, ועיין בתוס' שכתבו ג"כ הכי מפניש לרש"י דרק באנדרטי של מלכים אסר ר"מ אבל באנדרטי של שלטונות מותר לכ"ע אפילו לר"מ וכ"ש לרבנן, ונהביאו פן מהירושלמי דאמר דשל שלטונות ד"ה מותר ושל מלכים ד"ה אסור כי פליגי בסתם ר"מ סבר סתמן של מלכים ורבנן סברי סתמן של שלטונות, אמנם לרבינו דאסר כל הצורות בסתמא משמע אפילו אם ידוע שהוא של שלטונות, ע"כ מוכרח הוא דס"ל דר' יוחנן דמוקי לה בעומדות על פתח המדינה פליג על ר"י אומר שמואל ועל דברי הירושלמי הללו אלא ס"ל דאף בשל שלטונות בודאי ג"כ תלוי רק בעומדת על פתח המדינה ובשיש בידו מקל או צפור או כדור לרבנן וכמ"ש: ודברי הכ"מ שפירש לדברי ר"י א"ש אפילו באנדרטי של מלכים דחזקתו אינו אלא לנוי, תמוה הוא דמאי אפילו הוא, ואיזה צורות אחרות הם כ"ש, אי צורות של עפ"ם, הרי גם אם מןשלקין בדרה אסורין לכ"ע בכ"ע וכמ"ש לעיל, ואי אנדרטי של

שלטונות הרי נדאי עדיפין מאנדרטוי של מלכים וכמ"ש מדברי התוס' והירושלמי, לכן נדאי דברי הר"ן מוכרחים ומתחננים מאד וככל הנ"ל ודו"ק: אמנם הרי"ף והרא"ש העתיקו בין דברי שמואל ובין דברי ר' יוחנן, וא"כ בנדאי לדידהו לא פליגי שמואל ור' יוחנן פלל, אלא לדידהו נדאי קאי שניהם בין על ר"מ בין על רבנן, וגם רבנן לא אסרי בש"ש בידם מקל אלא באנדרטוי של מלכים וגם עומדים על פתח המדינה, וא"כ אתיין דברי רבינו דאוסר כל הצורות ואף אנדרטוי של שלטונות דלא פהרי"ף, והוא דוחק בנדאי, ולא עוד אלא דגם הטור בריש סי' קמ"א דכתב ג"כ בדברי רבינו אתיין דבריו דלא פהרא"ש אביו דאיהו אוסר ג"כ בכל הצורות ולא מצריף דוקא אנדרטוי של מלכים ודלא פהרא"ש וזה נדאי עוד יותר דוחק ע"ש: ולכן לולא דברי הר"ן הי' נ"ל דהרי"ף ורבינו והרא"ש והטור פנלהו בשיטה אחת קיימו, אלא שהם מפרשים לדברי שמואל דאמר באנדרטוי של מלכים שנינו, דלא בא לאפוקי בזה אנדרטוי של שלטונות אלא בא לאפוקי רק צורות עפ"ם ידוע וקאי בין על ר"מ בין על רבנן, ולומר דר"מ דאסרו רק מפני שבעבדין פעם אחת בשנה ורבנן לא אסרו אלא בש"ש בידו מקל, לא איירי בצורות ע"ז גמורה כגון צורת פוכב או מזל דההיא נדאי נעבדת בכל זמן ואפילו אין בידה דבר לכ"ע, אלא איירי ר"מ ורבנן רק באנדרטוי של מלכים וה"ה בשל שלטונות ואף צורת כל אדם, אלא משום שפן הי' דרכן לעשות אנדרטוי רק למלכים הזכיר בדבריו אנדרטוי של מלכים, אבל עיקר פנונתו הוא רק לאנדרטוי ולא צורת עפ"ם ממש, אבל ה"ה שאר אנדרטוי ואף של כל אדם, ומשום דבעלמא משמע דלא פלחי לאנדרטוי וכדהקשו התוס' שם על רש"י ע"ש, לזה בא ר' יוחנן ומוסיף על דברי שמואל ואמר דאיירי ג"כ בין רבנן בין ר"מ בעומדין על פתח המדינה דאז גם הם נעבדין פעם אחת בשנה לר"מ וכש"ש בידם מקל לרבנן, אבל בלא"ה נדאי דלא פלחי לאנדרטוי, וא"כ לפ"ז נדאי כל הצורות של אדם דינא הכי דאם עומדות בפתח המדינה ויש בידם מקל או כו' נאסרות גם לרבנן, וזה הוא דעת הרי"ף וזה הוא דעת רבינו, וזה הוא ג"כ דעת הרא"ש והטור, וכולם עומדים בשיטה אחת לפ"ז, ועיין במשנה למלך שהאריף ג"כ בזה ולעד"נ כמ"ש, ודעת ר' ירוחם שהביא הכ"מ קשה להולמה בדעת רבינו לע"ד וכמ"ש ודו"ק: הלכה וצלמי עפ"ם הנמצאים מושלכים בשונקים כו' הרי אלו מותרים כו', אבל המוצא יד מצורת פוכב או מזל כו' מושלף הרי זה אסור בהנאה הואיל וידע בנדאי שזה האבר מן צורת עפ"ם הנעבדת כו': עיין כ"מ שכתב דאע"ג דשמואל אמר דגם שברי עפ"ם מותרין ומוקי להא דמצא תבנית יד בעומדת על בסיסן דוקא ס"ל לרבינו דשמואל סובר פריש לקיש דאמר עפ"ם שנשתברה מאלי' מותרת, אבל לר' יוחנן שברי עפ"ם אסורין ולכן לא קי"ל פשמואל, ולא נימא דשמואל מודה לר' יוחנן גם כן בעפ"ם שנשתברה מאלי' ולא שרי אלא במוצא מושלף דכיון שהושלף מוכח שבטליהו דא"כ כי איתבין ר"י לר"ל מהא דהמוצא שברי צלמים מותרים הא שברי עפ"ם אסורים לישני לי' דשאני עכ"ל, ודבריו אינם מוכנים פלל דאדרבא הרי הא דהמוצא שברי צלמים איירי במושלף, ואעפ"כ דייק ר' יוחנן מינה הא שברי עפ"ם אסורין וכ"ש נשתברה מאלי' ואינו מושלף דאסורה, ואולי פנונת הכ"מ הוא לומר דא"כ הי' לו לריש לקיש להשיב לו לר"י וליטעמך מי ניחא הרי המשנה איירי במושלף ואתה מודה לשמואל דמושלף שאני וגם שברי עפ"ם מותרין, אבל גם זה אינו, דאפילו אם נימא דשמואל מודה לר"י בעפ"ם

שנשתפרה מאלי' ואינה מושלג, ר' יוחנן בודאי לא סבר פשמואל מדפריה מינה לריש לקיש ואמר מפורש הא שברי עכו"ם אסורין ולא פשמואל דאמר גם שברי עכו"ם מותרין, והאיה יאמר לו ולטעמה מדברי שמואל אם הוא אומר מפורש להיפך מדברי שמואל, והכי הי' לו להכ"מ לומר דאף אם נאמר דשמואל מודה לר' יוחנן, הרי ר' יוחנן בודאי פליג על שמואל ואמר מפורש הא שברי עכו"ם אסורין ולכן לא קי"ל פשמואל אלא כר' יוחנן: עוד פתב הכ"מ ומ"ש רבינו דצלמים הנמצאים מותרים אע"ג דבמתניתין לא תנן אלא שברי צלמים, נראה שלמד פן מדפריה לר"י מדר"מ נשמע לרבנן לאו אמר ר"מ צלמים אסורים שברי צלמים מותרין לרבנן נמי עכו"ם היא אסורה ושברי' מותרין, ולמה לא פריה מדרבנן גופייהו נשמע דצלמין עצמן אסורין ושברים מותרים אלא ע"כ דלרבנן אפילו צלמים עצמן מותרין מס"ס כו' עכ"ל, וגם זה תימא דהאיה יאמר דמדרבנן גופייהו נשמע דצלמין עצמן אסורים ושברייהו מותרים והלא לא שמעינן לרבנן דאסרי בצלמים אלא פשיש בידה מקל ובעומדין על פתח המדינה, והכא בשברי צלמין הלא איירי במצאון מושלכים בדרה או בשנוקים ואינם עומדים על פתח המדינה וגם לא מצא בידם פלום פיון דשברים הם ואין להם לא יד ולא רגל דבכה"ג ודאי הוא דגם בצלמים שלמין מתירין רבנן, ואי בצלמים שידוע שעמדו על פתח המדינה והי' בידם מקל דאסורין לרבנן מנא לן דשברי אותן צלמים מותרין לרבנן, דלמא המשנה איירי באינו ידוע מאיזה צלמין הוו אלו השברים ולכן אמר דמותרין, וכן פירש"י שם להדיא בגמ' דלכן לא שייך למכרה מדרבנן עצמן נשמע ע"ש, והכי הי' לו להכ"מ לומר דהרי הגמ' אמר להדיא בדברי ריש לקיש דדחי לפרכת ר' יוחנן לא תימא שברי עכו"ם אסורים אלא אימא הא צלמין עצמן אסורין וסתמא כר"מ, הרי מפורש דלרבנן גם צלמין עצמן מותרים, ור' יוחנן ג"כ לא פליגעלי' בזה ע"ש, אמנם באמת אין צורה גם לזה לדעת הכ"מ דאיירי המשנה בזה באותן הצלמין שבמשנה ראשונה דפליגי בהו ר"מ ורבנן, וכן רבינו איירי בהלכה זו באותן הצלמין שבהלכה ו' הקודמת, א"כ הלא אמרו רבנן מפורש דאינם אסורים אלא פשיש בידם מקל וכן רבינו אמר בהלכה הקודמת מפורש דאינם אסורים אלא פשעומדים על פתח המדינה ויש בידם מקל ואם לאו מותרים, וא"כ במצאון מושלכים בשנוקים ואינו ידוע אם עמדו על פתח המדינה ואם הי' בידם מקל הרי פשיטא דמותרים, דלא אסרי רבנן אלא אם הם עומדין לפנינו על פתח המדינה ויש בידם מקל לעינינו דוקא, והלא בין המשנה דהמוצא שברי צלמים, ובין רבינו בהלכה זו, דאיירי במוצאון מושלכים בשנוקים איירי בודאי בהכי שאינו ידוע איזה צלמים הם ומאיזה מקום באו לכאן, ולכן הלא פשיטא דגם צלמים שלמין מותרין, והמשנה דאמרה שברי צלמין בודאי הוא רק משום דיוקא הא שברי עכו"ם אסורין וכו' יוחנן, וכן פתבו התוס' התם לר' יוחנן דמנה הוא דדייק ר' יוחנן הא שברי עכו"ם אסורין דאלת"ה מאי איירא שברי צלמין מותרים אף צלמין שלמין מותרים לרבנן ע"ש: עוד פתב הכ"מ והגי צלמים דאמרינו דלרבנן כי מצאון מושלכים שרי משום ס"ס היינו בעומדים על פתח המדינה ובידם מקל דאל"כ מאי איירא מושלכין אפילו עומדין במקומן שרי שחזקתן לנוי כו' עכ"ל, והוא ג"כ תימא נפלאה דאיה איירי בעומדין על פתח המדינה והלא רבינו פתב בלשונו הנמצאים מושלכים בשנוקים או בתוך הגרוטאות, ואולי פונונתו הוא דאיירי בשידוע שעמדו מתחלה על פתח המדינה והיה בידם מקל, אבל גם זה אינו דא"כ הנה לו

לפרש, ועוד דאם ידוע הוא שעמדו על פתח המדינה והיה בידם מקל, גם במושלים בשונקים בנדאי יש לאסור דהגי עפוי"ם ונדאין הו ולא ספק עפוי"ם פי בנדאי נעבדו ואין בהם אלא ספק אחד במושלין ולא ס"ס, וכדכתב רבינו בהלכה הקודמת "חזקתו שהוא לעפוי"ם", הרי בנדאי נעבד חשבינו להו, ולא אמר הש"ס שם אימר עבדום אימר לא עבדום, אלא לר"מ ובשאיין בידו פלום, בנדאי גם לר"מ אינם אסורין אלא משום ספק דבמקומו של ר"מ היו נעבדים פעם אחת בשנה וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדאמר הש"ס שם, אבל רבנן דלא אסרו אלא פשיש בידם מקל, בנדאי הוא משום דהם נעבדים בנדאי בכ"מ, והרי הו בנדאי עפוי"ם שמצא מושלך דארף שברי' אסורין: אמנם באמת נלע"ד דהאי דין אין לו שייכות כלל לדין שלפניו, דבין המשנה המוצא שברי צלמים ובין רבינו בהלכה זו לא איירו כלל באותן צלמים שבהלכה הקודמת דאפליגו בהו ר"מ ורבנן, ותדע דבהלכה הקודמת קורא אותן בשם צורות שעשאום עפוי"ם לשם עפוי"ם, והכא דייק בלשונו צלמי עפוי"ם ולא צורות, והוא דהתם הלא אוקי שמואל באנדרטי של מלכים, ורבינו שהזכיר התם סתם צורות הוא משום דסובר דלאו דוקא של מלכים קאמר שמואל אלא רק באנדרטי שהוא צורת אדם וכמ"ש לעיל שם, והם אינו נעבדים לרבנן אלא בעומדין על פתח המדינה ויש בידם מקל, אבל הכא איירי בצלמים הנעשים אצל עפוי"ם ופעמים הם נעבדים ג"כ בעצמן ופעמים אינם נעשים אלא להעמיד עפוי"ם אצלן או על גביהו (וכהגי שו"ע) ולכן הם חמורים מאנדרטי דאפילו אם עומדים בשוק או ברחוב או בדרך פולם אסורים לכ"ע משום ספק שמא נעבדו פי הוא ספק השקול ואסורין גם לרבנן, אמנם במצאן מושלים בזה הוא דמתיר משום ס"ס שמא לא נעבדו ושמא בטלום, ואף במצאן שלמין לרבנן, אבל לר"מ אינו אלא בשברי צלמים ולא במצאן שלמים, והוא פיון דבאנדרטי אוסר ר"מ אף באין בידו פלום שאינו אלא מיעוט נעבדין, ונדאי באלו צלמין שהוא ספק השקול אינו מתיר אלא בשברי' לבד דאימר בטלוה בשבירה אבל כמה שהו מושלים לחוד לא עדיפי מאנדרטי פשאין בידו פלום דעכ"פ מיעוט צלמים יש שהו נאבדים ונופלים מיד עובדיהם שלא בכוננה, אבל לרבנן דלא חיישי למיעוט, גם בשלמים פשהו מושלים מספקינן בהו דלמא הושלכו בכוננה לבטלה, ולזה ר' יוחנן מוקי להמשנה דהמוצא שברי צלמים פרבנן ולכן דייק מונה הא שברי עפוי"ם אסורין דאל"כ מאי איירא שברי צלמין אפילו צלמים נמי שרי לרבנן, וריש לקיש מוקי לה כר"מ ולכן אמרה רק שברי צלמים אבל צלמים שלמים אסורין וסתמא כר"מ, ולכן רבינו דפסק כר' יוחנן וכרבנן אמר שפיר דגם בשלמין פשהו מושלים מותרים, אבל בשברי עפוי"ם ונדאית אפילו במצאן מושלים אסורין גם לרבנן דאין ספק מוציא מידי נדאי וכדאמר הש"ס: ומה שהקשה הרמ"ד הביא הכ"מ דא"כ למה אינו אוסר אלא בתבנית יד או רגל והלא בשארי שברים נמי אסורים לר' יוחנן, נ"ל דלא ק"מ דהרי בסוף פרקין שם פליגי רב ושמואל בע"ז שנסתברה אי צריך לבטל כל קיסם וקיסם אי לא ואוקי באוקימתא בתרייתא שם פלוגתניהו בזה דכ"ע שברי שברים מותרים והכא בעפוי"ם של חוליות כו', וכאוקימתא זו פסק רבינו לקמן פ' ח' ה' י"א ע"ש, ולכן שפיר מצריך הכא תבנית יד או רגל ולאפוקי חצי וחצי רגל או שבר אחד מפרק מפרקי דהנה שברי שברים דזה לכ"ע מותר, ובזה א"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: אמנם דברי הרי"ף צ"ע עדיין כי הוא פסק בשמואל וכו' יוחנן וכתב ה"ר דס"ל דשמואל אינו מתיר

אָלאַ בּמְצָאָן שְׁבוּרִין דְּסִתְמָא דְּמִלְתָּא שְׁבָרָן עִפּוּ"ם בְּכַוְנָה וְלֹא נִשְׁתַּבְּרוּ מֵאַלְיָהוּן דְּעִפּוּ"ם
מְשֻׁמְרִין כּוּ"ם שְׁלֵהוּן שְׁלֹא יִשְׁתַּבְּרוּ אָבֵל בְּנִשְׁבָּרָה מֵאַלְיָה לְפָנֵינוּ מוֹדָה שְׁמוּאֵל לר' יוֹחָנָן
דְּאַסוּרִין, אָמְנָם אִפְתִּי קָשָׁה הָרִי ר' יוֹחָנָן מְפָנֵרֵשׁ פְּלִיג עַל שְׁמוּאֵל וְאוֹתִיב מִיָּנָה לְרִישׁ
לְקִישׁ וְאָמַר שְׁבָרִי צְלָמִין מוֹתְרִין אָבֵל שְׁבָרִי עִפּוּ"ם אָסוּרִין וְאִינוּ מְחַלֵּק כָּלֵל בֵּין
נִשְׁתַּבְּרָה מֵאַלְיָה לְמִצְעָה שְׁבוּרָה, אָלֵא דִּי"ל פִּינּוּ דְאַנּוּ לְדִידוּן נּוּכַל לְפִסּוּק כְּשֵׁנִי הַדִּינִין
כְּתַרְנוּןִיָּהוּ יֵשׁ לָנוּ לְפִסּוּק כְּדָבָרִי שְׁנִיָּהֶם אַף אִם בְּאַמַּת פְּלִיג ר' יוֹחָנָן עַל שְׁמוּאֵל פִּינּוּ
דְּשְׁמוּאֵל מְצִי סָבַר כר' יוֹחָנָן פְּסָקִינוּ כְּתַרְנוּןִיָּהוּ, עוֹד י"ל דְּהָרִי"ף לֹא גָרִיס בְּגִמְרָא
אִיְתִיבִיהָ אָלֵא מִיְתְּבִי ור"ל דְּהָגַמְ' הוּא דְּאוֹתִיב לְרִישׁ לְקִישׁ דַּס"ד דְּאִין חִילּוּק בֵּין מְצָא
שְׁבָרִי עִפּוּ"ם לְנִשְׁתַּבְּרָה מֵאַלְיָה לְפָנֵינוּ, אָבֵל לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁנֵי דַּה"ה בְּשְׁבָרִי עִפּוּ"ם י"ל
דְּגַם ר' יוֹחָנָן מוֹדָה בּוֹ וּמִשּׁוּם דְּתִלְיִנּוּ שְׁשֻׁבְרָה הָעִפּוּ"ם בְּמִתְפּוּן וְד"ל: הִלְכָה סָפֵק עִפּוּ"ם
אָסוּר סָפֵק סְפִיקָא מוֹתֵר כִּי צַד כּוֹס שֶׁל עִפּוּ"ם שְׁנִפְּל בְּאוֹצָר מְלֵא כּוֹסוֹת כְּלוּן אָסוּרוֹת
מְפָנִי שְׁעִפּוּ"ם וְכָל מְשֻׁמְשֵׁיָהּ אוֹסְרִין בְּכָל שְׁהוּן, פִּירֵשׁ כּוֹס אֶחָד מִן הַתַּעֲרוּבוֹת וְנִפְּל
לְכּוֹסוֹת שְׁנַיִם הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִיו: וּבַהֲשָׁאוֹת א"א לְפִי הַסּוּגִיָּא הַשְּׁנִי' בְּזִבְחִים בְּעִינּוּ
שְׁנִתְעַרְבָה עוֹד מֵאוֹתָן ג' לְשְׁנַיִם אַחֲרֵים וְאוֹתָן הָאֲחֵרוֹנִים מוֹתְרִים שְׁהֵם נִקְרְאוּן סָפֵק
סְפִיקָא עכ"ל: וְעֵינּוּ בַכ"מ שֶׁהוּא הַקָּשָׁה עוֹד יוֹתֵר מִדִּידִיָּה אֲדִידִיָּה דַּבְּפִי"ו מֵהַל' מֵאֲכָלוֹת
אָסוּרוֹת ה' י' פְּסָק רַבִּינוּ בְּעִצְמוֹ הִכִּי דְּבַעֲיָנוּ שְׁלֵשָׁה תַּעֲרוּבוֹת דּוֹקָא, וְע"ש שְׁדַחַק עִצְמוֹ
בְּזָה וּלְבַסּוּף אִסִּיק דְּבָרֵינוּ בַצ"ע: וְלַעֲד"נ דְּדָבָרִי רַבִּינוּ נְכוּנִים בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד, דְּרַבִּינוּ הָרִי
פְּסָק בְּפִי"ו מֵה' מ"א ה' ג' דְּדָבָר חָשׁוּב שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּמִינוּ בַכ"ש שְׁבַעֲהָ דְּבָרִים וְאֵלּוּ הֵן
אַגוּזֵי פֶרֶךְ וְרַמּוּנֵי בְּדוֹן כו', וְהֵינּוּ שְׁפָסֵק כְּחֻכְמֵים וְרַע"ק וְלֹא כַר"מ בְּעַרְלָה פ"ג מְשֻׁנָּה ז'
וּבְבִיצָה דָּף ג' ב' וּבְזִבְחִים דָּף ע"ב ב' וְשָׁאֲרֵי זִוְכְתֵי וּס"ל דַּר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּפִלְגִי
אִם אֵת שְׁדַרְכּוֹ לְמַנּוֹת שְׁנִינּוּ אוֹ כֹּל שְׁדַרְכּוֹ לְמַנּוֹת שְׁנִינּוּ, לֹא פְּלִיגִי אָלֵא אֲלִיבִיָּה דַּר"מ
אָבֵל לְהִלְכָה לֹא ס"ל הִכִּי: וּבְזָה נִיחָא ג"כ בְּפִשְׁיטוֹת דְּבָרֵינוּ שְׁכַתְּב בַּפ"א דְּהִלְכוֹת יו"ט ה'
כ' דְּבִיצָה שְׁנוּלְדָה בִּיו"ט אָסוּרָה וְאִם נִתְעַרְבָה בְּאַלְף כְּלוּן אָסוּרוֹת מִשּׁוּם דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ
מִתִּירִין ע"ש, מְשַׁמַּע לְהַדְיָא דְּדוֹקָא בְּבִיצָה שְׁנוּלְדָה בְּדוּדָי בִּיו"ט הוּא דְּאוֹסְרָת
הַתַּעֲרוּבוֹת, אָבֵל בִּיצָה דְּסָפֵק חוּל סָפֵק יו"ט אִינָה אוֹסְרָת הַתַּעֲרוּבוֹת דְּבִטְלָה בְּרוּב מִשּׁוּם
ס"ס, וְכֵן כְּתַב הַמ"מ שֶׁם ע"ש, וְלִכְאוּרָה קָשָׁה טוּבָא דְּהָרִי בְּבִיצָה דָּף ג' ב' תְּנִיָּא בְּבִיצָה
שְׁנוּלְדָה בִּיו"ט וּסְפִיקָה־אָסוּרָה וְאִם נִתְעַרְבָה בְּאַלְף כְּלוּן אָסוּרוֹת, וְע"כ צ"ל דַּס"ל לְרַבִּינוּ
כְּדָבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁם בְּשֵׁם ר"ח דְּהָאִי נִתְעַרְבָה בְּאַלְף אֲנוּדָאָה קֵאִי וְלֹא עַל סְפִיקָה ע"ש, אָבֵל
לְכְאוּרָה הוּא תִּמָּא נְפִלְאָה דְּבַסּוּגִיָּא שֶׁם הוּא מְפָנֵרֵשׁ לְהִיפּוּד לְכְאוּרָה, דְּאָמַר שֶׁם סִיפָא
אַתָּאן לְסָפֵק טְרַפָּה אִי הִכִּי אִימָא סִיפָא נִתְעַרְבָה בְּאַלְף כְּלוּן אָסוּרוֹת אַא"ב סָפֵק יו"ט
סָפֵק חוּל הֵנָּה דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְאַפִּי' בְּאַלְף לֹא בְּטַל אָלֵא אִי אֲמַרְתְּ סָפֵק טְרַפָּה תְּבַטַּל
בְּרוּבָא כו', הָרִי מְפָנֵרֵשׁ דְּהַש"ס מְפָרֵשׁ לְהָאִי נִתְעַרְבָה דְּקֵאִי אֲסָפִיקָה, וְכֵן מְפָרֵשׁ לְהָר"פ
שֶׁם ע"ש, וְכֵן לְבַסּוּף מְסִיק רַב אֲשֵׁי לְעוֹלָם סָפֵק יו"ט סָפֵק חוּל הֵנָּה דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין
וְכָל דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנָן לֹא בְּטַל ע"ש: אָמְנָם נִרְאָה דַּא"ש בְּפִשְׁיטוֹת,
דְּהִנָּה מִדְּבָרֵי רַב אֲשֵׁי בְּדוּדָי לֹא ק"מ, דְּהָרִי לְכְאוּרָה אִין בִּיאוּר לְדָבָרֵי רַב אֲשֵׁי דְּמֵאִי
חִידֵשׁ לָן בְּזָה וּמֵאִי מְתַרְץ לָן בְּזָה, וְהֵלֵא כֹּל הַקּוּשְׁיָא הִי דְּלָמ"ד בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בִּיו"ט
אָסוּרָה רַק מְדַרְבְּנָן אִם כֵּן אֲמֵאִי סְפִיקָה אָסוּרָה וְהֵלֵא סָפֵק דְּרַבְּנָן הוּא וּלְקוּלָא, אָבֵל הָא
דְּנִתְעַרְבָה בְּאַלְף לֹא בְּטַל הָרִי הִי נִיחָא לִי גַם לְהִנֵּי מ"ד שֶׁהוּא דְּרַבְּנָן אִם הִי יוֹדַע רַק

טעם האיסור פֿשהיא לעצמה, ומשום דגם הוא ידע זה דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין גַּם בְּדַרְבָּנָן לא בטל, וכדאמר המקשן בעצמו זה מְפָרֵשׁ בְּדַבְּרֵי אַבִּי סָפֵק יו"ט סָפֵק חוֹל הֵנּוּ דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְאַפִּילוּ בְּאֵלֶּף לֹא בָטֵל, וְלֹא הִי קָשָׁה לוֹ אֲלֵא עַל עֵינֵי הָאִסוּר בְּסִפְיָקָה גַּם בְּלֹא תַעְרוּבוֹת דְּאִמַּי אִסוּרָה וְהֵלֵא סָפֵק דְּרַבָּנָן הִיא, פִּי לֹא הִי מִשְׁמַע לִי לֹא מֵר דְּבַדְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֶסְרוּ גַּם סָפֵק דְּרַבָּנָן אֲלֵא ס"ד שְׁלֹא גָזְרוּ אֲלֵא עַל בִּיטוּל בְּרוּב שְׁלֹא יִתְבַטֵּל, וְאִם כֵּן מֵאֵי תִּירָץ לִי רַב אֲשֵׁי דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין גַּם בְּדַרְבָּנָן לֹא בָטֵל, וְהֵלֵא זֶה יָדַע גַּם הַמִּקְשָׁן, וְגַם הֵלֵא אִין זֶה תִּירָץ אֲלֵא עַל נִתְעַרְבָה בְּאֵלֶּף דְּלֹא בָטֵל, וְזֶה לֹא הִי קָשָׁה פֶּלֶל לְהַמְקָשָׁן, אֲלֵא פֶּל קוֹשְׁיָתוֹ הִי עַל עֵינֵי הָאִסוּר דְּסִפְיָקָה, וְעַל זֶה הָרִי לֹא תִירָץ לִי פְלוּם, וְאִם פְּנוּנְתוֹ הוּא לֹא מֵר דְּמִשּׁוּם דְּהֵנּוּ דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֶסוּר גַּם סִפְיָקָה וְלֹא אֶמְרִינוּ בִּי סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקוֹלָא, הָכִי הִי לוֹ לֹא מֵר וְכָל דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִילוּ בְּדַרְבָּנָן סִפְיָקָה אִסוּרָה, וְרַש"י פִּירֵשׁ שֶׁם דְּמִמַּי דְּלֹא בָטֵל בְּתַעְרוּבוֹת מוֹכִיחַ רַב אֲשֵׁי דַה"ה דְּסִפְיָקָה אִסוּרָה, וְזֶה אִינוּ מוּבָן דְּהֵלֵא הַמִּקְשָׁן מְחַלֵּק בֵּינֵתִים וְאִם רַב אֲשֵׁי כִינּוּן לְאֶפְלוּגֵי עַלֵי הִי לוֹ לְפָרֵשׁ וְלֹא לְהַזְפִּיר מַה דְּלֹא בָטֵל לְבַד שְׁהַזְפִּירוּ גַּם הַמִּקְשָׁן בְּדַבְּרֵי: אֲלֵא ע"כ צ"ל הָכִי בְּכּוֹנְנָתוֹ דַּה"ק לְעוֹלָם הָאֵי וְסִפְיָקָה אִסוּרָה הוּא סָפֵק יו"ט סָפֵק חוֹל וְדָקָא קָשְׁיָא לָךְ אִמַּי סָפֵק דְּרַבָּנָן הוּא וְהֵלֵא בְּלֹא ה"ה מַה דְּנִתְעַרְבָה בְּאֵלֶּף פְּלוּם אִסוּרִים גִּיחָא לָךְ גַּם לְמ"ד דְּאִסוּרָה אִינָה אֲלֵא דְּרַבָּנָן וּמִשּׁוּם דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִילוּ בְּדַרְבָּנָן לֹא בָטֵל, וְהֵלֵא אִם וְדַאי אִסוּר נִתְעַרַב בְּאֵלֶּף גַּם כֵּן פֶּל אֶחָד וְאֶחָד מִהַתַּעְרוּבוֹת אִינוּ אֲלֵא סָפֵק אִסוּר וְאִמַּי לֹא גִימָא אֶכָל חָדָא וְחָדָא סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקוֹלָא, אֲלֵא ע"כ עֲלִיָה לְהוֹדוֹת דְּמִשּׁוּם דְּהֵנּוּ דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין עֲשֵׂאוּהוּ לְכָל הַתַּעְרוּבוֹת כְּנֻדַאי אִסוּר וְאִם דְּרַבָּנָן וְדַאי דְּהֵיִתֵר הוּא, וְא"כ מ"ש בְּלֹא תַעְרוּבוֹת פֿשהיא לעצמה אֲלֵא שְׁהוּא סָפֵק אִסוּר שְׁהוּא רַק סָפֵק הַשְּׁקוּל דְּנֻדַאי עֲשֵׂאוּהוּ כְּנֻדַאי אִסוּר אֲפִילוּ בְּדַרְבָּנָן, וְלִכּוֹן אָמַר שְׁפִיר דְּסִפְיָקָה אִסוּרָה מִשּׁוּם דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין כְּמוֹ וְדַאי אִסוּר בְּתַעְרוּבוֹת, וְלִזְזָה כִינּוּן וְדַאי גַּם רַש"י ז"ל, וְעַתָּה הָרִי לִפ"ז אֲדַרְבָּא מְוַכְרַח הוּא דְּרַב אֲשֵׁי מְפָרֵשׁ הָאֵי נִתְעַרְבָה אֲנֻדָּאָה וְלֹא אֶסְפִּיקָה: וְעַתָּה לִפ"ז נוֹכַח לְפָרֵשׁ גַּם לְדַבְּרֵי הַמִּקְשָׁן בְּהָכִי, דְּמִתְחַלְלָה הַקָּשָׁה עַל הַגִּי מ"ד דְּאִסוּר דְּרַבָּנָן הוּא אִמַּי סִפְיָקָה אִסוּרָה, וְכִשְׁמִשְׁנֵי לִי דְּאִיירֵי בְּסִפֵּק טְרַפָּה אָמַר א"ה אִימָא סִיפָא נִתְעַרְבָה בְּאֵלֶּף כְּוֹלֵן אִסוּרוֹת אַב"ב דְּהֵאֵי וְסִפְיָקָה אִסוּרָה הוּא סָפֵק יו"ט סָפֵק חוֹל וְס"ל לְהַבְרִיָּתָא דְּאִסוּר דְּאִרְיִיתָא הוּא וְסִפְיָקָה דְּאִרְיִיתָא לְחוּמְרָא וְלִכּוֹן גִּיחָא גַּם סִיפָא דְּנִתְעַרְבָה בְּאֵלֶּף כְּוֹלֵן אִסוּרוֹת וְר"ל דְּנֻדַאי נוֹלַד בִּי"ט שְׁנִתְעַרַב בְּאֵלֶּף כְּוֹלֵן אִסוּרוֹת מִשּׁוּם דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּאֲפִילוּ בְּאֵלֶּף לֹא בָטֵל, אֲלֵא אֵי אֶמְרַת הָאֵי סִפְיָקָה הוּא סָפֵק טְרַפָּה א"כ אֲפִילוּ וְדַאי טְרַפָּה שְׁנִתְעַרַב בְּאֵלֶּף אִמַּי כְּוֹלֵן אִסוּרוֹת תְּבַטֵּל בְּרוּבָא, וְלִפ"ז אֶתְיִין דְּבַרֵי רַב אֲשֵׁי עוֹד יוֹתֵר בְּפִשְׁיטוֹת דַּה"ק לְעוֹלָם סָפֵק יו"ט סָפֵק חוֹל הוּא וְס"ל לְהֵאֵי תַנָּא גַּם כֵּן דְּאִסוּר דְּרַבָּנָן הוּא, וְאֵי דִיקָשָׁה לִפ"ז תִּירַתִי חָדָא דְּלָמָּה סִפְיָקָה אִסוּרָה סָפֵק דְּרַבָּנָן הוּא, וְעוֹד דְּלָמָּה גַּם וְדַאי שְׁנִתְעַרַב בְּאֵלֶּף כְּוֹלֵן אִסוּרוֹת הֵלֵא גַּם בְּלֹא בִיטוּל כָּל חָדָא וְחָדָא סִפְיָקָה הִיא וְיֵישׁ לֹא מֵר ג"כ סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקוֹלָא, לֹא קָשְׁיָא דְּהֵנּוּ דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְדְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִי בְּדַרְבָּנָן לֹא בָטֵל וּמִשּׁוּם שְׁעֲשֵׂאוּהוּ לְכָל הַתַּעְרוּבוֹת כְּנֻדַאי אִסוּר, וְא"כ מִמִּילָא א"ש ג"כ מֵאֵי דְּסִפְיָקָה אִסוּרָה וְלֹא אֶמְרִינוּ בָּהּ סָפֵק דְּרַבָּנָן לְקוֹלָא מִשּׁוּם דְּכָל סָפֵק שְׁלֵה עֲשֵׂאוּ כְּנֻדַאי אִסוּר אֲפִילוּ בְּתַעְרוּבוֹת שְׁרוּבָה הֵיִתֵר וְכ"ש דְּסִפְיָקָה פֿשהיא לעצמה דְּסָפֵק הַשְּׁקוּל הוּא

דפשיטא שעשאווה פונדאי איסור וכהנ"ל וכו' דברי המ"מ שם שכתב דהא דלא הזכיר רבינו שם דספיקה גם פן אסורה משום דבר שיש לו מתירין, דכיון דאמר דאין בטלה אפילו באלף פשיטא דספיקה אסורה, והקשה עליו הלח"מ דאיזה פשיטא היא ונהלא המקשן דפריד שם אמאי ספיקא אסורה ניחא לי' הא דנתערבה אפילו באלף פולן אסורות ע"ש, והוא כמו שהקשתי גם אני בתחלה, אבל לפ"ז הרי לא ק"מ, דהרי פן עשה רב אשי מפני שפירץ על קושיות המקשה אמאי ספיקה אסורה מזה דנתערבה אפילו באלף לא בטל, וכמ"ש דכיון דלא בטל גם ברובא וכולן אסורות גם בדבר פן דעשאווה פונדאי איסור אף דרובה דהיתר הוא פונדאי וא"כ פשיטא דספיקה פשהיא לעצמה שאינו אלא ספק השקול דאסורה מהאי טעמא דדבר שיש לו מתירין וכהנ"ל, וכו' ממש עשה רבינו שכתב הדין פונדאי אפילו באלף לא בטל, וממילא מובן דכשהיא לעצמה פשיטא דספיקה אסורה וד"ל: אמנם אם נאמר שהוא דוחק בדברי הסוגיא, כי לפ"ז עדיין אינו מובן דמאי מקשה על הא דמוקי לה בספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כו' דכיון דס"ד ג"כ דהאי נתערבה באלף אנדאה קאי א"כ הרי ע"כ ארישא קאי דאיירי בנדאה וא"כ מאי מקשה הלא שפיר י"ל דספיקה אסורה הוא ספק טרפה והאי נתערבה ארישא קאי על נולדה ביו"ט פונדאי ואם נתערבה באלף פולן אסורות משום דבר שיש לו מתירין, אלא ע"כ שהבין דהאי נתערבה אספיקה קאי ולא אנדאה, וא"כ לפ"ז נדאי ה"ק אא"ב ספק יו"ט ספק חול וכמ"ד דהויא דאורייתא ולכן ספיקה להחמיר, לכן אם נתערבה האי ספיקא באלף ג"כ פולן אסורות משום דבר שיש לו מתירין אף דהנה כל או"א ס"ס, אלא אי אמרת ספק טרפה אמאי תיבטל ברובא, דהרי גם נדאי איסור בטל ברובא וכ"ש ספיקא, וא"כ לפ"ז גם דברי רב אשי יתפרש הכי דאמר לעולם ספק יו"ט ספק חול וכמ"ד דאיסורה אינה אלא דרבנן, ולא יקשה דאמאי אסורה ונהלא ספק דרבנן לקולא, ומכ"ש שיקשה לפ"ז על הסיפא דנתערבה האי ספיקה ברובה דהנה עוד ס"ס דלמה פולן אסורות, דדבר שיש לו מתירין אפילו בדבר פולן אפילו בס"ס וכ"ש פשהיא לעצמה דהנה רק ספק אחד דעשאו לכל הספיקות שלה פונדאי איסור אפילו בס"ס: אבל באמת נלע"ד דגם לפ"ז א"ש בפשיטות מאד, דהרי כל הסוגיא הדיא אתיא מפני רב ר"מ דדבר שבמנין ג"כ לא בטל, ולכן ביצה גם פן דבר שבמנין הוא לריש לקיש ולתנא דליטרא קציעות שם, ולכן שפיר משני לה ר"פ דתנא דליטרא קציעות הוא דביצת ספק טרפה שהיא איסור דאורייתא וספיקה לחומרא הויא פונדאי איסור ואם נפלה אח"כ בתערובות פיון דהויא דבר שבמנין נעשה כל התערובות פונדאי איסור ולא שייך בזה ס"ס פלל, דכן היתה גזירתם דכל דבר שבמנין שנתערב נעשה כל התערובות כמוה ממש ואם פן נעשה כל התערובות כל או"א כספק איסור דאורייתא ולכן פולן אסורות, ולפ"ז גם בספק נולדה ביו"ט דכשהיא לעצמה הרי ספיקה אסורה פונדאי איסור דרבנן משום דבר שיש לו מתירין ולכן שנתערבה ברובא הרי דבר שבמנין היא ונעשה כל התערובות ג"כ כמוה וכולן אסורות, ולזה הוא דמוקי לה רב אשי שפיר בספק יו"ט וספק חול ובעצמה אסורה משום דבר שיש לו מתירין ובתערובות אוסרת כל התערובות משום דבר שבמנין, ורב אשי ה"ק לעולם ספק יו"ט ספק חול וכמ"ד דהוי דרבנן ואי דקשיא לה אמאי אסורה גם פשהיא לעצמה ספק דרבנן היא, ומכ"ש דיקשה לה אמאי נתערבה באלף פולן אסורות, ל"ק דהנה דבר שיש לו מתירין ודבר שיש לו

מתירין אם הוא נדאי איסור שגפול בתערוכות אפילו בדרבנן לא בטל דעשאו לכל התערוכות פמוהו, וא"כ פשיטא דספיקה אסורה פשהיא לעצמה מטעם דבר שיש לו מתירין, ולכן גם בתערוכות אף דהניא ס"ס ואין לאסור התערוכות עוד משום דבר שיש לו מתירין בספיקה דרבנן מ"מ אסורין ואינה בטלה משום דבר שבמגנן, וכל זה אינו אלא לר"מ ולריש לקיש או לתנא דליטרא קציעות, אבל להחכמים ורע"ק דאמרו דאינו מקדש אלא ששה ושבעה דברים בלבד, ולדידהו ביצה גם דנדאי איסור בטלה ברנבא נדאי ביצה דספק יו"ט ספק חול אף דכשהיא לעצמה היא אסורה משום דבר שיש לו מתירין, עכ"ז פשנתערבה ברנבא לא גרעה מנדאי ביצת טרפה דבטלה ברנבא, ובשביל דבר שיש לו מתירין לא אסרינו אלא אותה פשהיא לעצמה דעשאו ספק אחד שלה כנדאי איסור אבל לא שתאסור גם את תערוכתה דבכל או"א הנה ס"ס, וא"כ לפ"ז אם נאמר דתנא דברייתא דאמר נתערבה באלף כולן אסורות ס"ל גם פן פהחכמים ורע"ק דביצה בטלה ברנבא, ע"כ האי נתערבה ארישא קאי ואנדאה וכדברי ר"ת אבל ספיקה שנתערבה באלף נדאי בטלה ברנבא משום ס"ס אף למ"ד דאיסור ביצה שנולדה ביו"ט הוא משום הנה דאורייתא, דכל ס"ס גם בדאורייתא מותרת, ובנדאי גם לר"פ ולרב אשי הכי הוא אליבני דחכמים ורע"ק ולא איירי אלא אליבני דר"מ ותנא דליטרא קציעות וכהנ"ל, ואף דהמקשן נדאי לא סבר הכי מדפריה בספק טרפה תבטל ברנבא ואליבני דר' יוחנן, אבל בספק יו"ט ספק חול ניחא לי דלא בטל, לא ק"מ מדעת המקשן בזה כמו דלא קשיא מדבריו דס"ל דבספיקא דאיסור דרבנן לא שייך להחמיר משום דבר שיש לו מתירין פינו דמסקנא דגמ' לאו הכי הוא, ולכן א"ש שיטת רבינו ור"ת מאי דס"ל דספק יו"ט ספק חול בטלה שפיר בתערוכות וד"ל: ועתה הנה שמענו דכל דבר שגזרו רבנן דלא ליבטל ברנבא, פדבר שבמגנן לר"מ, ודבר שיש לו מתירין, וששה דברים החשובים לכ"ע, אם נתערבו אפילו באלף נעשו כל האלף פנדאי איסור אם נדאי איסור נפל לתוכן, ואם ספק איסור הוא, פשהוא לעצמו נעשה פנדאי איסור, אבל אם נתערב ברנבא הנה ס"ס ובזה לא גזרו רבנן דלא ליבטל, דלא גזרו אלא בספק אחד ולא בס"ס, ואם פן לפ"ז רימוגי פדן מפלאי הפרם שנתערבו באלף דנעשו כל האלף פנדאי איסור דכלאי הפרם, אם פירש אחד מהן ונפל לתערוכות שני, התערוכות השני' הזאת הוא שנעשו כולן כספק איסור, ובספק אחד הרי אמרי' דעדיין גזירתן במקומה עומדת ונעשו כולם גם הם איסור, דלא עדיפי מספקה שנולדה ביו"ט או בחול דאסורה גם בדרבנן משום דבר שיש לו מתירין, אמנם אם פירש אחד מתערוכות שני' ונפל לתערוכות שלישית, הרי אז הוא דהוי כל או"א ס"ס ואז בטלה שפיר ברוב וכל התערוכות השלישית מותרת דלא גרעה מספק נולדה ביו"ט שנתערבה ברנבא דמותרת משום ס"ס וכהנ"ל, ולזה שפיר אמר בפרייתא ר"ש דמיקל בביצה ובזבחים שם לריבוא אסורין ומריבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר, דהיינו תערוכות לבדה מותרת אבל לא תערוכות שני', ולזה פסק גם רבינו הכי בפיו מה"מ"א: אמנם אין זה אלא ברימוגי פדן שהזכיר שם בפרייתא ורבינו שם שהם מששה דברים החשובים לכ"ע, אבל בעפ"ם שאמרו ג"כ דאוסרת בכ"ש הרי לאו מדין דבר חשוב הוא דאוסרת אלא רק משום דין עפ"ם הוא שאוסרת ואפילו הוא משהו בעלמא, וגם כוס וטבעת נדאי גם פן לא הוו דברים חשובים פהגי שבעה דחשובין ביותר, וכמ"ש רבינו הקא בלשוננו, כוס של עפ"ם

שנפל באוצר מלא כוסות כולן אסורות מפני שעפ"ם וכל משמשי אוסרין בכ"ש, הרי דלא אמר בו טעמו משום דבר חשוב אלא רק משום דעפ"ם אוסר בכ"ש, ועתה לפ"ז כיון דהברייתא בזבחים דף ע"ד הקדימה בלשונה לומר ספק עפ"ם אסורה וס"ס מותרת, ואח"ז פירשה דברי' ואמרה כיצד כוס של עפ"ם שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין, הרי דפירשה מפירוש בעצמה דתערובות הראשונה נקראת ספק עפ"ם ותערובות השני' והשלישית נקראין ס"ס, הרי מפירוש דגזירה שהיתה גבי עפ"ם שתאסור בכ"ש לא היתה כעין הגזירה דדבר חשוב דרמזי' בדין והשא"ר, דהתם גזרו שתערובות הראשונה יהי עלי' שם ודאי אסור, אבל גבי עפ"ם אע"פ דלא בטלה ואוסרת תערובתה עכ"ז אין עלי' אלא שם ספק אסור ולא ודאי אסור, ואם כן לפ"ז הלא כיון דכל או"א מתערובות הראשונה לא נאסר אלא מספק א"כ הלא תערובות השני' היא ס"ס, והלא אמרה דס"ס מותרת, ולכן ודאי הוא דגם תערובות הראשון מותרין, והא דהזכירה הברייתא גם תערובות שלישית ואמרה ומריבוא לריבוא, ודאי לא בשביל ההיתר הוא אלא לומר דגם על תערובות השלישית רק שם ס"ס עלי' ומאן דאוסר ס"ס בעפ"ם אוסר גם תערובות שלישית אף דהויא שלש ספקות, וכמ"ש התוס' שם וכמ"ש גם הכ"מ ע"ש, אבל זה ודאי הוא דגם תערובות השני' מותרת דהויא ג"כ ס"ס גמורה ולא גרעה מביצה ספק נולדה ביו"ט דבטלה גם בתערובות ראשונה משום ס"ס וכהנ"ל: ונוכל לומר דלזה דייקה המשנה דערלה פ"ג מ"ז ר"מ אומר פל שדרכו למנות מקדש וחכ"א אינו מקדש אלא ששה דברים, ולמה שינו בזה לשונם מבטלה שאמרו בכ"מ לשון אוסרין והכא אמרו לשון מקדש, אלא ע"כ להשמיענו דכל התערובות נעשית כנדאי אסור כמוה ממש דכתיב בי' פן תוקדש פן תוקד אש, הרי שמענו מפירוש דבדבר חשוב היתה הגזירה שתעשה פל התערובות כמוה ממש, אבל לענין עפ"ם דייקה הברייתא בלשונה להיפך ואמרה ספק עפ"ם אסורה ופירשה בעצמה שהיא תערובות ראשונה, הרי דהשמיענו מפירוש דהגזירה בעפ"ם היתה רק לעשותה ספק עפ"ם ולא ודאי, וממילא מוכן דבתערובות שני' הויא ס"ס ומותרת לגמרי, ולכן שפיר פסק רבינו הקא בעפ"ם דגם תערובות השני' מותרת, וא"ש לנכון בסיעד"ש ודו"ק: טבעת של עפ"ם שנתערבה בכמה טבעות ונפלו שתיים מהם לים הגדול הותרו כולן שאני אומר אותה הטבעת היתה בכלל השתיים: הנה דברי רבינו הוא דברי ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב בזבחים דף ע"ד, ואיתבי' רבא לר"נ מדברי המשנה שם דאמרה אפילו אחת בריבוא ימותו כולן אמאי נימא דמית אסורא מית א"ל רב דאמר כר"א דתנן ר"א אומר אם קרב ראש אחד מהן יקרבו פל הראשין פרעיו של אחד מהן יקרבו פל הפרעים, והאמר ר"א לא התיר ר"א אלא שנים שנים אבל אחד לא א"ל אנה תרתי קאמינא ע"כ, ועיין כ"מ שכתב ורבינו מפרש שנים דהיינו שהקריב שנים מהמעורבין כו' והנשארים פשרים, ובאמת פן פירש רבינו בפ"י המשניות מפירוש דמה שאמר ר"א אם קרב ראש אחד דר"ל זוג אחד, אבל הקשה הכ"מ על זה דהלא אוקמה ר"נ בעצמו כר"א והלא רבינו בפ"ו מה' פסולי המוקדשין ה' כ"א פסק דלא כר"א, ותיקן דס"ל לרבינו דהני אמוראי ס"ל דע"כ לא פליגי חכמים אר"א אלא בתערובות קדשים משום דס"ל דשחוטין נדחין כו' ואע"ג דסתם משנה דקתני אחד בריבוא ימותו כולן פליגי אדר"א בדין התערובות כו' כיון דס"ל להנהך אמוראי כפונת'

נקטינו פנותי' עכ"ל, והוא תימא נפלאה דהרי שם פריש פ"ו פסק רבינו מפני מפורש פסחם משנה הזאת דמותיב רבא מינה דאמרה ימותו פולן ולא אמרינו דמית איסורא מית עיי"ש, הרי מפורש דגם לענין דין התערובות פסק רבינו בעצמו דלא כר"א, ובאמת פן השיג עליו הרב"ד ז"ל ואמר דלא קי"ל לא כר"נ ולא פריש לקיש דדבריהם אתיין רק לר"א ולא קי"ל פנותי' ע"ש: אמנם נלע"ד לתרץ דברי רבינו בשני פנים, פן הא' כי הנה לכאורה קשיין דברי הש"ס מאד דמאי אותיב לי רבא לר"נ מהא דימותו פולן ולא אמרינו דסגי באחת ולומר דמית דאיסורא מית ונהלא ר"נ אמר רק אם נפל אחד מהן לים הגדול הותרו פולן אבל לא אם הפיל בינדים וכמ"ש התוס' שם וז"ל ודוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו שוגג קנסינו שוגג אטו מזיד עכ"ל וכן כתב הטור בסי' ק"י, וא"כ הלא המשנה אמרה ימותו פולן בינדים ובכה"ג אם המית אחד בינדים בודאי לא שרינו השאר, ומאי קשיא לי, וגם ר"נ למה לא מתרץ לי הכי, וגם מאי אמר ר"נ רב סבר לה כר"א דאמר אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשין, ונהלא התם קרב ראש האחד בינדים ולכן פליגי רבנן עלי, אבל הכא בנפלה מאלי' גם רבנן מודו לו, אלא ע"כ צ"ל דרבא ור"נ תרנוניהו ס"ל דלאו דוקא נפלה אלא ה"ה אפילו אם הפילה הוא בינדים, ואף דקי"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה, אין זה אלא לבטלו ברובא אבל להפיל אחד מהן לים הגדול בזה לא גזרו דאין זה ביטול אלא סילק את האיסור, וכהא דפריי' שם בדר' ע"ג ב' ונכבשינהו דניידי ונימא פל דפריש מרובא פריש, ומשני רבא גזירה משום קבוע, אבל בלא"ה לא הי' שום איסור לנכבשינהו ולניידי, ולכן שפיר הקשה לו רבא מדברי המשנה דימותו פולן, ור"נ שפיר תירץ לי רב דאמר כר"א דאפילו בינדים אם האביד אחד ג"כ הותרו פולן, אבל אם נאמר בדברי רב דנפלה דוקא קאמר ולא הפילה וכדברי התוס' בודאי אין שום קשיא עלי וא"צ לאוקמי דבריו כר"א אלא אתיא שפיר דבריו ככ"ע ואין מי שחולק עליו בזה וכמ"ש: ועתה הלא רבינו מדייק בלשונו ונפלו שתיים מהן לים הגדול, וס"ל בודאי בדברי התוס' דדוקא נפלו ולא הפילם, וזה בודאי דין מוספם אליב' דכ"ע גם לרבנן דר"א וגם לסתם משנה ימותו פולן וכהנ"ל, והא דמצריי' רבינו דוקא שנפלו שתיים ונהלא לפ"ז י"ל דגם ר"א לא מצריי' שנים אלא בקרבם בינדים ולא בנפל מאלי', וכ"ש דלרבנן אין שום מקור לשנים, י"ל דכיון דר"נ אמר מפורש אנא תרתי קאמינא אין לנו להקל על דבריו, דשפיר יש סברא לומר דגם בנפלה מאלי' אין להתיר אלא בשנים, דהנה פמו ס"ס חדא שמה הראשונה שנפלה היתה של איסור ואת"ל לא היתה של איסור אפתי שמה השני' שנפלה היתה של איסור אע"פ שאין זה ס"ס גמורה, ולזה בפ' ט"ו מה' תרומות לענין חבית של תרומה שנתערבה במאה חבית לא הצריי' שם שיפלו שנים דוקא, אלא גם אחת שנפלה לים התיר את פולן, משום שזה הוא דיני' של ריש לקיש והוא לא הזכיר בדבריו אלא אחת, וכן הוא מעיקר הדין לרבנן וכהנ"ל, שוב ראיתי בכ"מ בה' תרומות שם שכתב בשם הר"י קורקוס ז"ל גם פן הכי ע"ש ודו"ק: פן ב' הנה יש להקשות עוד בפסוגיא דמאי קשיא לי לרבא מהא דימותו פולן וגם ר"נ למה הוצרך לומר דרב אמר כר"א דלא פהלקתא, ונהלא בפשיטות א"ש דרב לטעמו אזיל דאמר שם בסמוך וזהו דינו של רבינו ג"כ בסמוך דטבעת עכו"ם שנתערבה במאה ופירשו ארבעים מהן למקום אחר ונתערבו פולן בטבעות אחרות פולן מותרים, ומשום ס"ס וכדאסיק לה הש"ס שם דס"ל כר"ש דס"ס מותר גם בעכו"ם ע"ש, וא"כ הלא גם

הָקָא ס"ס הוּא סְפֵק שְׁמָא הָאִסוּר הוּא שְׁנֵפֶל וְאֵת"ל לֹא נֶפֶל עכ"ז כֹּל חֲדָא וְחֲדָא יֵשׁ בֵּיהּ ג"כ סְפֵק שְׁמָא דְהֵיתֵר הִיא, וְהוּא מִמֶּשׁ דִּין אֶחָד עִם הָא דְאַרְבָּעִים טַבְּעוֹת, וְאֵע"ג דְּאִי מִשׁוּם ס"ס הוּא דְשָׁרִינָן לְהוּ יְהִי אִסוּר לְאִיתְהַנּוּי מִכּוֹלָן פְּאַחַת, אִין הֵכִי נָמִי וְאֵע"ג דְּלֹא פִירָשׁ זֶה רַב מִפְּנֵי, דְּהָרִי גַם בְּהָאֲרָבְעִים טַבְּעוֹת שְׁנֵתְעָרְבוּ ג"כ אִסוּר לְאִיתְהַנּוּי מִכּוֹלָן בְּבֵת אַחַת כַּמ"ש הַתּו' שֶׁם וְאֵף שְׁגַם בְּזֶה לֹא פִירָשׁוּ לֹא רַב וְלֹא רַבִּינוּ וְע"כ סְמָכוּ עַצְמָן עַל הַמְּבִין, אֲלֵא ע"כ צ"ל דְּבִאָמַת זֶה הוּא פְּנוּנָת ר"נ בְּמֵאֵי דְמִשְׁנֵי לִי רַב דְּאָמַר כַּר"א וְר"ל דְּמַתִּיר ס"ס פִּי הָאִי מִפְּנֵי וְאֶפִּילוּ בְּקָרְבַּ בְּיָדִים וְכ"ש בְּנֶפֶל מְאֲלִי, וְהִ"ה שְׁהִי יָכוֹל לֹמַר רַב דְּאָמַר כַּר"ש דְּמַתִּיר ס"ס שֶׁם בְּרִימּוּנֵי בְּדָן, אֲלֵא דְאָמַר כַּר"א מִשׁוּם שְׁהוּא מִמֶּשׁ ס"ס דְּרַב, וְאִם כֵּן לִפ"ז הֲלֵא א"ש בְּפִשְׁטוּת דְּאֵף דְּלֹא קִי"ל כַּר"א בְּהֵיא אֲבָל עַכ"פּ בַּס"ס קִי"ל כַּר"ש דְּמִתֵּר גַּם בְּעַפּוּ"ם, וְאִם כֵּן הֲלֵא דְבָרֵי רַב דִּין מִן סְפֵק הוּא אֲלִיבֵי דְהִלְכָתָא, וְלִפ"ז צ"ל ע"כ דְּגַם רַבָּנָן דְּפִלִּיגֵי עַל ר"א אִין הִכְרַח שְׁיִסְבְּרוּ דַּס"ס אִסוּר דְּלֹא פְּהִלְכָתָא, אֲלֵא י"ל דְּרַק הֵתֵם בְּקָרְבַּ בְּיָדִים, וְכֵן בְּהֵא דִּימּוּתוּ כּוֹלָן דְּבִינֵים מִמִּית אוֹתָן בְּהֵא הוּא דְאַסְרֵי, אֲבָל בְּנֶפֶל מְאֲלִי גַם הֵם מוֹדִים לַר"ש, וְאֵתִיָּא דְבָרֵי רַב כַּר"ש וְגַם פְּרַבְּנָן דַּר"א וְגַם פְּסֵתֵם מִשְׁנֵה דִּימּוּתוּ כּוֹלָן, וְלָכֵן שְׁפִיר פְּסֵק רַבִּינוּ פְּרַב, וְאֵע"כ פְּסֵק הֵתֵם פְּרַבְּנָן דַּר"א וְכִסְתֵם מִשְׁנֵה הַנְּ"ל: שׁוּב רְאִיתִי רֵאִי מִפְּנֵי שְׁתִּי לְזֶה, דְּהָרִי רֵישׁ לְקִישׁ אָמַר שֶׁם ג"כ פְּהֵאִי דִין דְּרַב, חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנֵתְעָרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיתוֹת וְנֶפֶלָה אַחַת מֵהוּ לִים הַמְּלַח הַתְּרוּ כּוֹלָן דְּאַמְרִינוּ הֵךְ דְּנֶפֶלָה דְאַיִסוּרָא נֶפֶל, וְלָמָּה לֹא פְּרִיָּה גַם עַלִּי מִדְּבָרֵי הַמְּשֵׁנָה דִּימּוּתוּ כּוֹלָן, וְלָמָּה לֹא מוֹקִי גַם דְּבָרֵי כַּר"א, אֲלֵא וְדִאִי מִן כְּרַח הוּא כַּמ"ש, וְהוּא דְּדְבָרֵי רַב נְאֻמָּרוּ שֶׁם עוֹד קוֹדֵם שְׁיַדַּע מִדְּבָרֵי ר"ש וּמִדְּבָרֵי הַבְּרִיָּתָא דְּמַתִּיר בַּס"ס דְּתַעְרוּבוֹת וְלָכֵן הִנְצֵרָה לְאוּקְמֵי דְבָרֵי כַּר"א דְּמַתִּיר ג"כ ס"ס פִּי הָאִי, אֲבָל דְּבָרֵי ר"ל נְאֻמָּרוּ לְאַחַר שְׁפָכַר הוּבָא שֶׁם דְּבָרֵי הַבְּרִיָּתָא וְדְבָרֵי ר"ש דְּמַתִּירִין ס"ס דְּתַעְרוּבוֹת לָכֵן שְׁפִיר לֹא פְּרִיָּה עַלִּי מִיָּדִי וְלֹא הִנְצֵרָה לְאוּקְמֵי דְבָרֵי כַּר"א פִּי הוּא מְלֵתָא דְּפִסְיָקָא לְכָל הַנִּי מ"ד דְּמַתִּירִין שֶׁם ס"ס דְּתַעְרוּבוֹת וְכַמ"ש: אָמְנָם עֲדִינָן קְשִׁינָן לְכַאוּרָה דְּבָרֵי רַבִּינוּ דְּפִירָשׁ מַה שְׁאָמַר ר"א אִם קָרַב רֵאֵשׁ אֶתְדַר"ל זוּג אֶחָד וְשִׁזָּה הוּא פְּנוּנָתוֹ שֶׁל ר"א בְּמֵאֵי דְאָמַר לֹא אָמַר ר"א אֲלֵא שְׁנַיִם שְׁנַיִם כַּמ"ש הַכ"מ, וְהֵלֵא בְּגִמְרָא הוּא מִפְּנֵי שֶׁם בְּדָף ע"ז ב' שְׁהִבִּיא לְדְבָרֵי ר"א דְאָמַר לֹא הַכְּשִׁיר ר"א אֲלֵא שְׁנַיִם שְׁנַיִם אֲבָל אֶחָד אֶחָד לֹא וְאָמַר מוֹתִיב ר' יְרֵמְיָהּ וְחַכ"א אֶפִּילוּ קָרְבוּ כּוֹלָם חוּץ מֵאֶחָד מֵהֵן יֵצֵא לְבֵית הַשְּׁרָפָה א"ל ר' יְרֵמְיָהּ בַּר תַּחְלִיפָא אֶסְבְּרָא לָךְ מֵאִי אַחַר זוּג אֶחָד ע"ש, וְאִם כֵּן אִם נְאֻמָּר דְּשְׁנַיִם שְׁנַיִם שְׁאָמַר ר"א הוּא מַה שְׁקָרַב מֵאִי אֵיִתְבֵּל מִדְּבָרֵי הַחֲכָמִים, וְגַם מַה הוּא הַלְשׁוֹן שְׁנַיִם שְׁנַיִם דְּאָמַר ר"א, אֲלֵא ע"כ כַּפִּירָשׁ"י דְּשְׁנַיִם שְׁנַיִם קָאִי עַל מַה שְׁנִשְׁאָר שְׁלֹא הִתְרוּ אַח"כ לְהַקְרִיב אֲלֵא שְׁנַיִם שְׁנַיִם וְלָכֵן שְׁפִיר אֵיִתְבֵּל מִדְּבָרֵי חֲכָמִים דְּאָמְרֵי אֶפִּילוּ לֹא נִשְׁאָר אֲלֵא אֶחָד לְבַד יֵצֵא לְבֵית הַשְּׁרָפָה מִכָּל דַּלְר"א קָרַב אֶפִּילוּ אֶחָד ע"ש: שׁוּב רְאִיתִי בְּבִדְקַת הַבֵּית לְהֵרָא"ה ז"ל בַּתוּה"ב בֵּית ד' שְׁעָר ב' דָּף כ"ו ב' שְׁפֵתַב דְּהֵכִי קָא קְשִׁיא לִי דְהַחֲכָמִים הָרִי אֶחָד דְּוִקָא אֶמְרוּ דג"כ יֵצֵא לְבֵית הַשְּׁרָפָה א"כ גַּם אֶחָד דַּר"א דְּוִקָא הוּא, וּמִשְׁנֵי דְּגַם לְרַבְּנָן דְּוִקָא זוּג אֶחָד יֵצֵא לְבֵית הַשְּׁרָפָה אֲבָל אֶחָד מִמֶּשׁ מוֹדוּ לַר"א דְּקָרַב, וְמַה דְּאָמַר שְׁנַיִם שְׁנַיִם אֶחָד אֶחָד הוּא מִשׁוּם דַּר"א מְזַכִּיר שְׁנֵי דְבָרִים, רֵאֵשׁ אֶחָד, כּוֹס אֶחָד ע"ש, אֲבָל הַמְּשֵׁה"ב פֶּתַב עֲלֵיו שְׁהוּא שְׁקִיבוּשׁ גְּמוּר ע"ש, אֲבָל לַעֲד"נ דַּרְבִּינוּ הִי לֹא גִירְסָא אַחֲרָת בַּגְּמָ' וְהֵכִי הִי גִירְסָתוֹ מִתִּיב ר' יְרֵמְיָהּ ר"א אוֹמַר

אם קרב ראש אחד מהן כו' ומשני שפיר מאי אחד דר"א זוג אחד, וזה הוא ממש דברי רבינו בפי המשנה שהבאתי לעיל, ולפ"ז צ"ל עוד דגם בדר' אלעזר לא גרס שנים שנים אחד אחד בכפל לשון אלא הכי הי' גירסתו לא הכשיר ר"א אלא שנים אבל אחד לא, וא"ש הפל לנכון בפשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: נתערכה במאה ונתלקו ארבעים למקום אחד וששים למקום אחר ונפלו הארבעים כולן לטבעות אחרות כולן מותרות שאני אומר אותה הטבעת האסורה ברוב היא כו': עיין בהשגות, והנה כבר סילקתי דברי ההשגה בדבור הקודם ויישבתי דברי רבינו בטוב טעם ודעת בסיעד"ש: אמנם מ"ש רבינו בטעמו שאני אומר כו', הנה בגמ' ליתא להאי טעם דאיסורא ברובא איתא, אלא לפי מאי דס"ד דרב אמר אחת מארבעים אחת מששים, וע"ז הוא דפריה מ"ש אחת מארבעים דלא דאמרינן איסורא ברובא איתא, אחת מששים נמי אמרינן איסורא ברובא איתא, אבל לפי מאי דמסיק ואמר אלא אם פירשו ארבעים כולן למקום אחר אין אסרות, ששים למקום אחר אסרות ע"כ, לא זכר בהיתר דארבעים הטעם דאיסורא ברובא איתא, והי' נראה לומר דרק בהאיסור דששים הוא שנוצרה הטעם דאיסורא ברובא איתא ולכן אוסרין גם תערוכות השני' דדינו כמתערוכות הראשונה ואין פאן אלא ספק אחד, אבל בהיתר דארבעים אין צורך להאי טעם אלא כיון דהני ארבעים חזרו ונתערכו ברובא הרי הם שני תערוכות ואיכא ס"ס: ונראה לע"ד דאין הכי נמי דבהיתר דארבעים אין צורך כלל להאי טעם דשאני אומר כו', אמנם רבינו בא בזה לאפוקי מדעת הרשב"א בח"ה והובא בטור י"ד סי' ק"י שכתב דמסתברא דה"ה אם נתחלקו לחמשים חמשים ונפלו חמשים לתערוכות ג"כ מותרים תערוכות שני' דהא איכא ס"ס ולא נקט ארבעים למקום אחר אלא משום דבעי למימר ששים למקום אחר אסרות ע"ש בבית ד' שער ב' דף כ"ד ב', ולזה השכיל רבינו לומר בהיתר דארבעים הטעם דאיסורא ברובא איתא להורות דדוקא ארבעים דאית בהו האי טעמא אבל לא חמשים, ונראה לומר בטעמו דבנתחלקו לחצאין ונפלו מחצה לתערוכות אחד ומחצה השני' לתערוכות אחרות דינו רק כאלו נתוספו אותן האחרות אח"כ על תערוכות הראשונה דנדאי לאו כלום הוא אף אם נתוסף עליהן רובא ולא שייך בזה ס"ס כלל כיון דהפל תערוכות אחת הן, והפל דין אחד לתערוכות אחת אם הוא שמים או מאה או אלף או ריבוא, ואין שם תערוכות שני' עלי' אלא רק בפירוש המיעוט מן הרוב ונפל לתערוכות אחרת די"ל דהאיסור ברובא איתא אבל לא בפירוש מחציתו, דהפל דין אחד הוא בין אם נפל מחציתו לתערוכות אחרת בין אם נפלו לתערוכות אחרות כאחת בין אם נפלו טבעות אחרות עליהן ונתוספו עליהן דהפל תערוכות אחת נקראו ואין פאן אלא ספק אחד, משא"כ אם נתחלק המיעוט מן הרוב אף אם לא פירשו באופן שיהיו ניידין דאז היו מותרין אף בלא תערוכות כיון שפירשו מן הקבוע הרי אמרינן כל דפריש מרובא פריש, אלא רק נתחלקו המיעוט לעצמן והרוב לעצמן אף שנושאר שם קבוע גם על המיעוט מ"מ אם המיעוט נפל אח"כ לתערוכות אחרת אז שפיר נקראת תערוכות ההיא בשם תערוכות שני' ומותרין משום ס"ס לחוד אף בלא טעם דאיסורא ברובא איתא, אלא צריכין אנו לטעם זה רק ליתן עלי' שם תערוכות שני' שיהי' שייך בה דין ס"ס, וסברא גדולה יש בזה, דהרי בנפלה כל התערוכות הראשונה בתערוכות אחרות דהאיסור בעצמו נדאי ג"כ איתא בתערוכות שני' הפל ספק אחד הוא בכל חד וחד אם האיסור הוא או לא ולא שייך בזה ס"ס כלל

כמו בתערוכות הראשונה, ולא עדיפי פלל מאם נתוסף רנבא על תערוכות הראשונה פינון דהאסור נדאי שם הוא, ורא' מפונש לזה מדברי המשנה דערלה שהובא בביצה דף ג' ב', מי שהי' לו חבילי תלתן של פלאי הפךם ידלקו נתערכו באחרות ואחרות באחרות פולן ידלקו ע"כ, הרי מפונש דאוסר גם תערוכות שני, וכתבו שם התוס' תימא דא"כ אוסר ס"ס כו', ולכן פתבו דר"ת לא גריס ואחרות באחרות, ורבינו יצחק בר' ברוך גרס לי' שפיר וה"פ שנתערב גם האסור דסד"א שמוטר הואיל ואיכא פועין תרי רנבא קמ"ל ע"ש, ור"ל שנתערב כל האחרים באחרים דנתערב נדאי גם האסור ולכן דינם בתערוכות אחת, וכן פתב ג"כ הרשב"א בת"ה שם לפי גירסא זו ע"ש, וכן בנתערב רק רנבא הרי אוסר רב מפונש, וא"כ לפ"ז ה"ה בנתערבו מחצה לדעת רבינו פינון שא"א לתלות דהאסור במחצה השני' איתא, משא"כ בנתערבו מיעוטן באחרות שיש לתלות דאסורא ברנבא איתא שפיר שם תערוכות שני' על האחרות והנה שפיר ס"ס גמורה, אבל הטעם דאסורא ברנבא איתא לחוד אינו מספיק להתיר התערוכות פינון דלא ניידו, ומדע מדאינו מותרין אלא בתערוכות ולא פשהו לעצמן בלא תערוכות: ונראה דנוכל לדייק זה מדברי הברייטא בזבחים דף ע"ד שם דאמרה ספק עפוי"ם אסורה ס"ס מותרת פיצד פוס של עפוי"ם שגפול לאוצר מלא פוסות פולן אסורין, פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין ע"כ, הרי דהברייטא מפרשת בעצמה דבשום אופן לא הנה ס"ס אלא רק אם פירש אחד מהן לריבוא דאית בי' הטעם דאסורא ברנבא איתא, וממילא ידעינו דה"ה למיעוטא דאית בי' ג"כ האי טעם אבל לא בכולן או ברנבא או במחצה דלית בהו האי טעם, והתימא על הרשב"א שאמר שם דין זה בלשון ומסתברא דה"ה לחמשים, ולא זכר שאין פן דעת רבינו, וצ"ל שהבין בדברי רבינו דרק לרנוחא דמלתא פתב טעם זה בהיתר דארבעים אבל ה"ה בחמשים אף שאין בהם טעם זה, ודבר זה מוכרח הוא בדעת הרשב"א, דהרי גם הוא פתב שם מתחלה טעם זה, והביאו גם פן הטור והעתיק דבריו בלשון זה, אלא המיעוט שפירשו מותרין שאנו תולין לומר האסור ברוב והרוב אסור, ואם כל הרוב נתערבו באחרים פולן אסורין פאלו נפל שם האסור בידוע, אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר, וכתב הרשב"א דאפי' נפלו מחציתן למקום אחר מותר שאנו תולין להקל בס"ס כו' עכ"ל, אמנם בת"ה עצמו שם איתא בזה הלשון, והלכך חתיכת אסור חשובה שנפלה לתוך של היתר ומאותן חתיכות נפלה אחת מהן לתוך חתיכות אחרות או לקדחה פל אותו תערוכות השני מותר שאני אומר האסור לתוך הרוב נשאר כו' ודוקא שנתערב מיעוט התערוכות הראשון בשני אבל נתערב רוב התערוכות הראשון בשני אסור שאני אומר אסור לתוך הרוב הוא וכל שנתערב פאן האסור הרוב פאלו נתערב פאן האסור ממש כמו שנתערב בתערוכות הראשון והיינו דאמר ר"י פירשו ששים פולן למקום אחד אסורין, ומסתברא שאם פירשו מחצה על מחצה פגון שפירשו חמשים למקום אחד וחמשים למקום אחד ונפלו החמשים למקום אחר פולן מותרין דהא איכא ס"ס כו' עכ"ל הרי אף דמסיק דגם מחצה על מחצה שנתערבו גם פן מותרין מ"מ אמר מתחלה בנפלה אחת מהן הטעם שאני אומר האסור לתוך הרוב נשאר, וע"כ פתבו רק לרנוחא דמלתא, ולכן הבין זה גם בדעת רבינו הכי וד"ל: ודע שהב"י מסתפק בלשון הרשב"א שהביא הטור אם הוא מתיר במיעוט שפירשו אפי' הן עצמן בלא תערוכות פלל, או דוקא אם נתערבו בתערוכות שנייה הוא דמתיר

התערוכות ע"ש, ובאמת קשיין לשון הטור, דתחלת דבריו שאמר, אלא המיעוט שפירשו מותרין, משמע מפירוש שהן בעצמן מותרין אפ"ל בלא תערוכות, וסוף דבריו שאמר, אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר, משמע מפירוש דרק בתערוכות מותר ולא בלא תערוכות, וע"ש בב"י דמתחלה כתב דדוקא ע"י תערוכות הוא מתיר, ואח"כ אמר ומיהו כבר אפשר לומר שהרשב"א מפירוש שהארבעים עצמן מותרות בלי תערוכות והא דנקיט רב אין אוסרות משום דבעי למיתני סיפא ששים למקום אחר אוסרות כו' ע"ש, ודברי תימא קאמר דהרי בגמ' הוא מפירוש דרק משום ס"ס הוא דמתיר רב, ופליג עליו שמואל ואמר הנח לעכו"ם שספיקה וספק ספיקה אסורה, ואי בלא תערוכות איזה ס"ס יש בהמיעוט, ועוד דהרי בדברי הרשב"א שהעסקתי לעיל מבואר מפירוש שאינו מתיר המיעוט אלא בתערוכות ולא כשהן לעצמן: אמנם באמת נראה דלא קשה מידי דהמעניין בת"ה שם יראה דדברי הרשב"א שהעסקתי הטור שני דינים מחולקין הן, דהאי דינא דרב בארבעים וששים טבעות אמר הרשב"א דבריו בדרה כ"ד ב' שם מפירוש בתערוכות וכדעסקתי דבריו ולשונו לעיל וכמ"ש, והוא סוף דברי הטור בשמו, והא דאמר הטור בשמו בתחלת דבריו דהמיעוט שפירשו מותרין, הוא בח"ה בשער הראשון שם בדרה י"ב ב' ושם אמר מפירוש שהמיעוט מותרין גם הן עצמן בלא תערוכות כלל, אלא דאיירי התם לענין ספק טרפה שנתערבה, וז"ל והלכה ספק טרפה שנתערב באחרים פולן אסורין, ומיהו אם נתפזרו ונדו אילך ואילך כל אחד ואחד מותר לפי שאני אומר כל דפריש מרובא פריש ודוקא בשלא הנידון היא אבל אסור להנידון כו' גזירה שמה יבא הוא ליקח מן הקבוע וכדאמרין התם (זבחים דף ע"ג ב') וניכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש אמר רבא גזירה שמה יקח מן הקבוע, וכן אם פירשו מיעוטן למקום אחד ורובן למקום אחר המועטין מותרין לפי שאני אומר איסורא לתוף רובא אשתאר, דגרסינן התם בפ' התערוכות אמר ר"י אמר רב טבעת של עכו"ם שנתערבה במאה טבעות ופירשו ארבעים למקום אחד כו', והרא"ה ז"ל שם בבדק הבית כתב וז"ל וסתם דבריו והיה לו לפירוש, דכי אמרינן דאם פירשו ארבעים פולן למקום אחד אינן אוסרין דוקא בשנפלו לרובא דהשתא איסורא ברובא אשתאר ולענין בטולי הנהו ארבעים אבל כל שהן בפני עצמן אסורין דהא נדאי איסורא בחד מהני הוא או בששים או בארבעים וכה"ג לא מיקרי פירוש פנין שאין חלוקתן אלא בדרה חלוקה עכ"ל, והשיב עליו הרשב"א ז"ל במשמרת הבית שם וז"ל המחבר בספק טרפה שנתערב באחרים אמרה כו' דכיון דאין פאן ודאי טרפה אלא ספק אפשר היה לומר דאפילו לא פירשו כלום מותר כל אחד ואחד מדין ס"ס דבכל אחד איפא למימר לא זהו שנפל פאן ואת"ל זהו איפא למימר שמה פשר היה, וכן דעת ר"ת ז"ל בריש פ"ק דביצה אלא שר"י חלוק בדרה ואומר שלא אמרו פן אלא בספק שתי תערוכות פגון מריבוא לריבוא כו', אבל מ"מ פנין שאין פאן אלא ספק טרפה ועוד דניידי כולהו אע"ג דלא נתפזרו לגמרי פנין שפירשו פולן פאן ארבעים וכאן ששים כולהו ניידי וכל הארבעים מותרין ואפילו בלי שנתערבו באחרים דכל המועטין שפירשו לצד אחד אנו אומרים בהם כל דפריש מרובא פריש ואיסורא בתוף רובא דפירשו במקום אחר אשתאר, אלא דכיון דלא נתפזרו לגמרי אלא שהרוב פירשו למקום אחר מחמירין ואסרינן ליקח מאותו רוב כו', ואפשר עוד לומר דבכי הא אפילו פירשו הששים פולן למקום אחד אין אוסרין תערוכותן דבכל חד וחד

איפא ס"ס דבכל חד איפא למימר לא זה הוא מן הששים שנתערבו פאן, ואת"ל זה הוא מאותן שנתערבו פאן שמא בכל אותן שנתערבו פאן לא הנה בנה אותו ספק שנתערב בתוך המאה שאין אומרים בנדאי איסורא לתוך רובא אשתאאר, דבספק טרפה אין מתמירין בו בכף אע"פ שהחמירו בכף בטבעת של עפוי"ם שם בפ' התערובות (ור"ל משום דהתם שאני שהוא נדאי איסור) ומיהו בנה ראוי להחמיר הרבה פאלו הנה האיסור נשאך בתוכו בנדאי עכ"ל, אלא דהטור קוצר בלשונו בנה ודוק: הלכה יא האשרה כו' אסור לישב בצל קומתה ומותר לישב בצל השריגים והעלים שלה ואם יש לו דרך אחרת אסור לו לעבור תחתיה ואם אין שם דרך אחרת עובר תחתיה פשהוא רץ: הנה מקורו הוא בע"ז דף מ"ח ב' תנן לא ישב בצלה ואם ישב טהור, ולא יעבור תחתיה ואם עבר טמא, היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה טהור, ובגמ' לא ישב בצלה פשיטא אמר רבב"ח א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לצל צלה כו' איפא דמתני לה אסיפא ואם ישב טהור פשיטא אמר רבב"ח א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לצל קומתה מפלל דבצל צלה אפילו לכתחלה ישב לא הא קמ"ל דאפילו לצל קומתה אם ישב טהור, ונהדר אמר היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה טהור איבעיא להו עבר או עובר ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה אמר עובר ור' יוחנן אמר אם עבר ולא פליגי הא דאיפא דרפא אחרינא הא דליפא דרפא אחרינא, א"ל רב ששת לשמעיה כי מטית להתם ארהיטנא, ה"ד אי דליפא דרפא אחרינא למה לי ארהיטנא משרי שרי, ואי דאיפא דרפא אחרינא כי אמר ארהיטנא מי שרי, לעולם דליפא דרפא אחרינא ואדם חשוב שאני ע"כ: והנה צל צלה פירש"י שחרית וערבית שצל ארוך וכל זמן שלא עברה מדת אורך הצל את מדת גובה קומתה הצל עב וחסוף מפאן ואילך הצל דק וקלוש והיא צל צלה, וכתב הר"ן שפן מצא בירושלמי תמן אמרי בשם רב חסדא צלה אסור וצל צלה מותר, איזהו צלה ואיזהו צל צלה תמן אמרי פל שאלו תפול והיא נוגעת בו זהו צלה וכל שתפול ואינה נוגעת בו זהו צל צלה ע"כ, ולזה כתב הר"ן הביאו הכ"מ שתימא על רבינו שאין פירושי בצל צלה מסכים עם הירושלמי, ועוד דפסק בצל צלה דמותר ובסוגיא משמע דאסור, וכן כתב הכ"מ בשם הרמ"ד שתמה פן על רבינו, עוד תמה הר"ן על רבינו דהלא רק באדם חשוב הוא דאתמר הכי דצריך לרוץ בדליפא דרפא אחרינא אבל בשאר אינשי פי ליפא דרפא אחרינא משרי שרי ע"ש: ולעד"נ דדברי רבינו נכונים מאד, דהנה יש להבין דברי הסוגיא שאין לה ביאור לכאורה, דמתחלה פריה לא ישב בצלה פשיטא אמר רבב"ח א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לצל צלה וע"ז פריה מפלל דבצל קומתה אם ישב טמא, הרי דפשיטא ליה דאפילו בצל קומתה גם אם ישב טהור, וכפירש"י ונהלא אינו מן האילן ולא תחת הנוף, וא"כ היאך אמר תו איפא דמתני לה אסיפא ואם ישב טהור פשיטא אמר רבב"ח א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לצל קומתה ונהלא אפתי ישאר קושיותו פשיטא, וכדמקשה מעיקרא בלשון תימא ופסיקא מפלל דבצל קומתה אם ישב טמא, וגם אח"כ אמר לא הא קמ"ל דאפילו לצל קומתה אם ישב טהור, ונהלא פשיטא הוא, אלא ע"כ מוכרח הוא דה"ק איפא דמתני לה אסיפא ואם ישב טהור פשיטא אמר רבב"ח א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לצל קומתה מפלל דלצל צלה אפילו לכתחלה ישב, והפל הוא מדברי האיפא דמתני לה ולא דברי מקשן הוא האי מפלל אלא בלשון נחותא אמר זה האי איפא דמתני לה ור"ל דכינון דר' יוחנן בא לתרץ בנה שלא יקשה פשיטא ע"כ ה"ק דלא

נצרכה אלא לדיוקא דהמשנה לא איירי אלא בצל קומתה והשמיענו דדוקא בצל קומתה הוא דרק בדיעבד אם ישב טהור אבל בצל צלה אפילו לכתחלה יושב, והא דאמר א"כ לא הא קמ"ל דאפילו לצל קומתה אם ישב טהור, מדחי הוא דדחי ליה דאין ראיה דר' יוחנן פנון לזה לפרש להמשנה דלדיוקא איצטריך להשמיענו היתר דלכתחלה בצל צלה אלא אולי פנונתו לפרש דהא גופה קמ"ל דאפילו בצל קומתה אם ישב טהור, דלא פדעתה דסברת דזה מלתא דפסיקא הוא ופשיטא הוא ולכן הוצרכת לפרש דבריו דרק לדיוקא איצטריך אלא הא גופא קמ"ל ולעולם צל צלה ג"כ אסור לכתחלה, ולפ"ז נדאי פנון דבירושלמי אמר מפונש בשם רב חסדא דצל צלה מותר גם לכתחלה וכן הוא דעת הש"ס דידן בלשון בתרא זה פן יש לנו לפסוק להלכה ואין לחוש כלל למאי דדחי ליה דדחי' בעלמא הוא, ובפרט דגם ללישנא קמא חזינו דסבר זה למלתא דפסיקא דאפילו בצל קומתו אם ישב טהור, ולכן פנון דבין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא הסברא הכי הוא, וללישנא בתרא דאמר ר' יוחנן דבריו אסיפא לפי סברא זו מוכרח הוא דצל צלה מותר ורב חסדא ג"כ ס"ל מפונש, הכי נקטינו, ולכן שפיר פסק רבינו דצל צלה מותר לכתחלה וד"ל: אמנם בפירוש דצל צלה נלע"ד דגם רבינו מפרש בפירוש הירושלמי אלא דרבינו מפרש להירושלמי בהכי דצל צלה הוא הצל דשריגין והעליו, וצלה הוא הצל דגוף האילן, דאי כפירש"י הלא הצל הוא ארוף יותר מקומת האילן רק בשחרית וערבית לחוד ולמה סתם הירושלמי דבריו ואמר וכל שתפול ואינה נוגעת בו והלא בצצהרים א"א זה כלל, גם מה הוא לשון פל שתפול דאמר דהלא אם תפול גם בשחרית וערבית לא יהיה הצל ארוף יותר ממנה, לכן מפרש לי רבינו הכי פל שתפול והיא נוגעת בו ר"ל שהיא בעצמה נוגעת בו זה הוא צלה וכל שתפול ואינה נוגעת בו בעצמה אלא רק השריגים והעליו זה הוא צל צלה וכדברי רבינו וד"ל: ועתה נבוא לקושא השלישית שהקשה במה שפסק בכל אדם דצריך לרוץ והגמ' לא אמרה אלא באדם חשוב, והנהגם בזה יש להבין דברי הסוגיא, דהנהגה בין בדברי המשנה ובין בדברי חזקיה ור' יוחנן לא נזכר שום רמז דצריך למירהט, וא"כ מנא ליה זה לר"ש האי דינא פלל גם באדם חשוב דצריך למירהט, אבל נראה דבאמת משנה מפונשת היא וגם ש"ס ערוף הוא והוא דין גמור בכל אדם דצריך למירהט מדינא, משנה מפונשת הוא בשבועות רפ"ב נטמא בעזרה כו' והשתחנה או ששהה בכדי השתחנאה או בא לו בארובה חייב בקצרה פטור, ולכאורה אינו מוכן מאי דאמר בקצרה פטור, מותר הנהגה לו לומר, וגם פולו מותר הוא דפשיטא הוא דהלא הוא מחוייב לצאת מהעזרה והאיך יעשה באופן אחר אם לא לצאת בקצרה, אלא נדאי הוא דמנהג הוא דדייק רבא דבריו שם דף י"ז דאמר קצרה שאמרו אפילו עקב בצד גודל ואפילו כל היום פולו, ור"ל דבנהגה הוא דפטור אבל אסור, דמדינא הוא צריך לרוץ דוקא בקצרה, וכן תנו באבות הוי רץ למצנה קלה ובורח מן העבירה, וכן אמרו בש"ס ברכות דף ו' ב' אמר ר' חלב אמר ר"ה היוצא מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה, אמר אביי לא אמרו אלא למיפק אבל למיעל מצנה למרהט שנאמר נדעה נרדפה לדעת את ה', וכן אמר שם ר' תנחום אמר ריב"ל לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת, ומצנה דכן הוא הדין לרוץ מדבר עבירה שגם זה מצנה הוא כדאמרו יושב ולא עבר עברה פאלו עשה מצנה, גם אמרו בפסחים דף כ"ה ב' ללישנא קמא שם דרבא ס"ל דאפשר ולא קמכוין הוא אסור גם לר"ש, וגם ללישנא בתרא שם דאפשר ולא קמכוין פלוגתא

דר"י ור"ש, בפסיק רישא גם ר"ש מודה דאסור כמ"ש התוס' שם, וכן פסק רבינו בפ"א מה' שפת ה' ו' ע"ש, ולכן אמר גם בזה דאם יש דרפא אחרניא דהרי זה אפשר ולא קא מפנין בפסיק רישא אסור לעבור לכתחלה, אבל בדליפא דרפא אחרניא דהרי הוא לא אפשר ולא קא מפנין מותר לכ"ע, אמנם למירהט נדאי חייב דהרי זה אפשר הוא ועליו לקיים ובורח מן העבירה, ולכן שפיר אמר רב ששת לשמע' כי מטית להתם ארהיטנא, אמנם פתבו התוס' בפסחים שם דלא אפשר דכולי שמעתתא נראה לר"י דלא אפשר פדרפא אלא בטורח גדול כו' ע"ש, הרי דטורח גדול חשוב לא אפשר, וא"כ רב ששת שהיה מאור עינים הרי לדידיה נדאי הי' טורח גדול למירהט והיה זה לדידיה ג"כ לא אפשר ולא היה צריך למירהט מדינא, וזה הוא דמקשה עליו הש"ס אי דליפא דרפא אחרניא ל"ל ארהיטנא מישרי שרי לדידיה שהיה לו טורח גדול, וע"ז משני שפיר אדם חשוב שאני, דכיון דלכ"ע אסור מדינא שלא למירהט לכן אף שהוא היה מותר ליה מדינא שלא למירהט מ"מ אדם חשוב שאני פן יבאו ללמוד ממנו גם שארי אנשים ועתה הלא שפיר פסק רבינו דכל אדם חייב לרוץ דכן הוא מעיקר הדין ולא מדת חסידות לבד, והוא כפתור נפרח בסיעד"ש ודו"ק: הלקה יב אפרוחים שקננו בה ואין צריכין לאמן מותרין והאפרוחים והביצים שצריכין לאמן אסורים שהרי האשרה כמו בסיס להן והקן עצמה שבראשה מותר מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר: בהשגות שהרי האשרה כמו בסיס להן, א"א הי' לו לומר שהן כגדולי האשרה עכ"ל, ודעת רבינו הוא דלא שייך גדולים אלא במה שגדל מגופה ולא מה שמונת עלי' ממקום אחר, ותדע דהרי גם הקן מותר כיון דמעלמא אתי ולא אמרינן שהוא גדולי אשרה אע"פ שאפשר לי' להתחלף במינו בעצים שמגופה וכ"ש אפרוחים דלאו מיני' הוא ואינם גדולי שום אילן וד"ל: עוד בהשגות מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר, א"א דוקא שהביא ממקום אחר עכ"ל, ודעת רבינו דמדהמשנה אמרה סתמא יתיז בקנה והקן מותר, ע"כ הוא משום דגם בסתמא מביא העוף העצים ממקום אחר, ואינו אסור אלא בידוע שעשאה העוף הקן מעצים דאשרה לר' יוחנן: ועוד דלר' אבנהו אמר ר' יוחנן דמאי יתיז יתיז אפרוחים למה לי למימר במעילה דף י"ד לעולם דאייתי מעלמא, כיון דלדיד' לא איירי המשנה כלל לענין הקן עצמו, הלא אפשר לומר דלא אייתי מעלמא אלא מעצי האשרה לקחה ועשאו והקן אסור באמת, אלא ע"כ משום דסתמא דמלתא הכי הוא שדרכו של העוף להביא העצים מעלמא מעצים תלושים ואינה שוברת מהמחפור להאילן, ולכן אף שר' אבנהו לא נצרך לזה, אמרה משום דקושטא דמלתא הכי הוא וד"ל: ועיין בלח"מ ובמ"ל במה שהאריכו בישוב דברי הסוגיא דע"ז דף מ"ב ב' ודברי הסוגיא דמעילה דף י"ד ובישוב דברי רבינו, ולעד"נ שאין צורך בזה לשום אריכות, דאף לפי גירסתינו במעילה שם דהגמ' אמר הכי גמי מסתברא פריש לקיש, מ"מ לדינא הרי שני הסוגיות שוות, דבאייתו מעלמא לכ"ע הקן מותרת אף לר' יוחנן, והאפרוחים אשר אין צריכין לאמן ג"כ מותר לכ"ע וכמ"ש רבינו והרי מיושבין דברי רבינו בפשיטות, אלא דמ"מ יותר נראה גירסת רש"י במעילה שם שגורס שם ג"כ כגירסא שבסוגיא דע"ז שם ע"ש, וגם רבינו בנדאי הכי גריס וד"ל: אמנם מה שהקשה הלח"מ דלמה לא הזכיר רבינו בדבריו דיתיו בקנה כדברי המשנה, נלע"ד שלא הוצרך רבינו להזכירו כלל, כיון שהקדים בהלכה הקודמת לומר דאסור לישוב גם בצלה ואסור לעבור תחת', הרי ממילא מובן דמכ"ש דאסור לו לעלות עלי'

ליקח הקן או האפרוחים שיהנה בזה מגוף האשרה, ועוד שהרי היא מטמא פשרץ כמ"ש רבינו בפ"ו מה' אבות הטומאה, ולכן לא נקט רבינו אלא ההיתר של הקן והאפרוחים לבד, וממילא מוכן שעליו לחפש אחר איזה טעמתי איה להורידן מהאילן בלא נגיעה בה וד"ל: הלכה יד ומותר לזרוע תחתיה ירקות בין בימות החמה שהן צריכין לצל כו': עיין כ"מ מ"ש לתמונה בשם הרמ"ך ולבסוף פתב, ושם דבמסקנא כו' דילמא דמותר לזרוע אפילו בימות החמה וצ"ע עכ"ל, ולע"ד אין בזה שום ספק ואין צורך לעיון בזה, דהרי הוא מבואר ומפורש הכי להדיא דאמר ר' יוסי לדידכו דאמרייתו זה נזה גורם אסור כו', והיכן שמע ר' יוסי לרבנן דאמרי זו"ז גורם אסור במשנתנו, הלא הא דאמרו אבל לא בימות החמה, הרי מפורש דלדידן דזו"ז גורם מותר, גם בימות החמה מותר לזרוע, ולא כדקס"ד מעיקרא, וכן פירש"י שם מפורש ונ"ל לדידכו דקאמרייתו זו"ז גורם אסור דקאמרי אבל לא בימות החמה מפני שהצל יפה להן כו' עכ"ל, וד"ל: הלכה טו בפשר או יין או פירות שהכינום להקריבם כו' לא נאסרו כו' עד שיקריבם לפני, הקריבום לפני נעשו תקרובת ואע"פ שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם: עיין כ"מ שכתב ומפרש רבינו בפשר הנכנס כו' להקריבה לפני ולא הקריבה כבר אע"פ שהוציאה אסור עכ"ל, דבריו אלו אין להם הבנה כלל לכאורה, דהרי רבינו אמר מפורש דדוקא אם הקריבום לפני נעשו תקרובת ואז אע"פ שחזרו והוציאום אסורין: אמנם נראה דה"ק דרבינו מפרש דהאי בפשר היוצא לאו מלתא בפ"ע היא ואיירי בלא ראוהו שנכנס ויכול להיות ששהה שם יום או יומים וכבר נעשה תקרובת ולכן הוא אסור, אלא מפרש לה שקאי על בפשר הנכנס דאמר מתחלה, ור"ל דאף אם נכנס לפנינו בפשר שלא הקריבוהו כבר ועתה פשהכניסוהו לשם לא ידענו מה נעשה עמו, ואח"כ באותה שעה הוציאוהו, ג"כ אסור דנדאי הקריבה עתה, ובפשר הנכנס דמותר הוא דוקא בשידענו בכרי שלא הקריבוהו אז כלל, ולפ"ז א"ש דברי הכ"מ אע"ג דפשיטא הוא וד"ל: הלכה טז המוציא פסות וכלים ומעות בראש כו' ואם מצאן דרף כבוד הרי אלו אסורין כו' מצא בראשו דבר שפיוצא בו קרב לגבי מזבח הרי זה אסור: עיין כ"מ שכתב בשם הרמ"ך תימא דאפילו דבר שאין פיוצאבו קרב אסור כגון פרפילי ענבים ועטרות של שבליים כו' כדמקשינן אלא עטרות של שבליים לאו כעין פנים איכא כו' עכ"ל: ונראה לע"ד דלא ק"מ דהרי פרפילי ענבים ועטרות של שבליים דבר של נוי הוא ודבר של נוי אסור בכל ענין אפילו שאינו כעין פנים כמו מעות פסות וכלים דלאו כעין פנים הן ולא כעין זביחה הם, והגמ' דפריף בדר נ"א אלא עטרות של שבליים לאו כעין פנים איכא, ודאי הוא רק טרם שידע מהסוגיא שאח"כ בע"ב שם דכל דבר של נוי אסור בכ"ע, אבל רבינו הרי הקדים לומר דגם מעות פסות וכלים אם דרף כבוד מצאן אסורים וכ"ש פרפילי ענבים ועטרות של שבליים דעיקרון רק לנוי הם דנדאי אסורים, אלא דדבר הקרב לגבי מזבח אמר רבינו דאפילו אם מונחים דרף בזיון אסורים, משא"כ פרפילי ענבים ועטרות של שבליים בכל אופן שהם מונחים הוא לנוי ולכבוד, וזה כבר הקדים רבינו דכל שהוא דרף כבוד אפילו דבר שאינו קרב לגבי מזבח אסורים וד"ל: ופעור ומרקוליס פל הנמצא עמקו כו' אסור בהנאה, ר"ל אפילו דרף בזיון, עיין כ"מ שכתב גם ע"ז בשם הרמ"ך תימא דהא מצא מעות אמרקוליס קאי וכן פירש"י ואינו אסור כיון שאינו של נוי כו' עכ"ל: הנה רבינו בפ"י המשנה פירש מפורש דאיירי בצלם ולא במרקוליס, וכן משמע

ונדאי מלשון המשנה שאמרו מצא כו' בראשו, והגמ' אמר ג"כ בכיס תלוי בצנארו ואלו מרקולים אין לו לא ראש ולא צנאר אלא רק ג' אבנים זע"ז לבד, וכן משמע עוד מדברי הש"ס שם דמוקי למתניתין דמחלקה בין דבר של נוי לדבר שאינו של נוי דלא איירי אלא בחוץ לקולקילין אבל לפנים אפילו מים ומלח שאינו לנוי אסור, והדר אמר נקטינו אין קולקילין לא לפעור ולא למרקולים ע"ש, הרי מפניך דהמשנה לא איירי בפעור ומרקולים אלא בשארי עפ"ם, וצ"ל דגם רש"י אינו מפרש בראשו של מרקולים אלא במשנה טרם שנגמרו עלי' דברי הש"ס ולכן מפרש בראשו לא ראש ממש אלא על גביו, אבל לפי דברי הש"ס בנדאי לא איירי המשנה בפעור ומרקולים פלל, וכן הוא דרף רש"י ברוב מקומות וכן כתב התויו"ט בכמה מקומות שכן הוא דרף רש"י בכ"מ ודו"ק: הלכה יט סכין כו' ואם היתה בהמה מסופנת ה"ז אסורה: עיין כ"מ שפכת דכל הבהמה אסורה ומיהו בהולכת הנאה לים המלח סגי עכ"ל, ודברי תימא הוא לע"ד דכיון דכל הבהמה אסורה מאי ירויח בהולכת דמי כל הבהמה לים המלח, ורבינו לא פתב לעיל בה' י"ג וי"ד ד יוליה הנאה לים המלח אלא אם נתערבה באחרות דירויח להתיר האחרות אבל בלא נתערבה לא וכמ"ש נד"ל: פירק ח הלכה א עשאא שאה חליפין לעפ"ם אסרה וכן חליפי חליפין מפני שנעשית דמי עפ"ם: עיין כ"מ שהקשה והא מקורו הוא מהא דאמרו ע"ז דף נ"ד ב' כי אתא רבין אמר פליגי בה ר' ישמעאל בר' יוסי ורבנן חד אמר חליפין אסורין חליפי חליפין מותרין וחד אמר אפילו חליפי חליפין גמי אסורין ופסק רבינו לחומרא, אבל הרי התם אמר דמ"ט דמ"ד דאסורין דכתיב והיית חרם פמיהו כל מה שאטה מהי' הימנו הרי הוא פמוהו, ואידך אמר קרא הוא ולא חליפי חליפין, ואידך שהוא מבעי למיעוטי ערלה וכלאי הפרם שאם מכרו וקידש בדמיהו מקודשת, ואידך ערלה וכלאים לא צריכא מיעוטי דהווי להו עפ"ם ושביעית שני פתובין הבאין פאחד ואין מלמדיו, ואידך קסבר שני פתובין הבאין פאחד מלמדיו ואיצטריהו הוא למעטינהו, נמצא דמ"ד דחליפי חליפין אסורין קם לי' כמ"ד דשני פתובין הבאין פאחד מלמדיו, וסוגיין בעלמא דאין מלמדיו ואם פן האיך פסק רבינו כמ"ד דאסורין עכ' ולעד"נ דלא ק"מ, דהרי שם אמרו עפ"ם הא דאמרו, שביעית דכתיב פי יוכל היא קודש תהי' לכם מה קודש תופס את דמיו ואסור אף שביעית תופסת את דמי' ואסורה, אי מה קודש תופס את דמיו ויצא לחולין אף שביעית תופסת את דמי' ויצאת לחולין ת"ל תהי' בהווייתה תהא הא פיצד לקח בפירות שביעית בשך אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בפשר דגים יצא בשך נכנסו דגים, בדגים יין יצאו דגים נכנס יין, ביין שמן יצא יין נכנס שמן, הא פיצד אחרון אחרון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור ע"כ, ור"ל דמקודש לא שמענו אלא שתופסת את דמי' אבל היא עצמה יצאה לחולין, אבל מתהי' שמענו דהפרי עצמה לעולם אסורה ואין לה פדיון וחמורה מקודש, נמצא משמיענו הפתוב תרתי, חדא דהפרי עצמה חמורה מקודש ואין לה פדיון, שנית דכל מה שאטה מהי' הימנה דינו פקודש ממש מה קודש תופס את דמיו והוא עצמו יצא לחולין אף שביעית כל חלופיו וחלופי חלופיו תופסת דמי' והיא עצמה יוצאת לחולין וחלופיו וחלופי חלופיו דינו ממש פקודש, וקילו מפרי עצמה של שביעית שהיא חמורה מקודש ואסורה לעולם, ולזה תמהו התוס' שם על זה דאמר דהווי להו עפ"ם ושביעית שני פתובין הבאין פאחד, וכתבו תימא הא אין שניהו שוויין דעפ"ם חליפי חליפין אסורין עד סוף כל העולם ובשביעית דנקא אחרון

אחרון נתפס והשאָר מוֹתָרין וא"כ אי הָנָה פְּתִיב חַד לֹא אֲתִי חֲבָרְיָא מְנִי עכ"ל, אָבֵל צ"ל
ע"כ דְּבִזָּה הוּא דְּפִלְגִי דַּמ"ד אִין מְלַמְדִין ס"ל דְּאַרְבָּא בְּכַה"ג שְׂאִינָן שְׁוִין לְגַמְרִי בְּכָל
הַפְּרָטִים מ"מ פִּינָן דְּבִפְרָט אֶחָד שְׁוִין הוּא דְּתוֹפְסִין אֶת דְּמִיָּהוּן בְּתַרְוִוְיָהוּ בְּשׁוּה אִין מְלַמְדִין
ג"כ, וְאִידָּהּ סָבַר דְּלֹא מִיקָרִי שְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִין פְּאָחַד דְּאִין מְלַמְדִין אֶלְא אִם הֵם שְׁוִין
בְּכָל הַפְּרָטִים דְּאִי הָנָה פְּתִיב חַד הָנָה אֲתִי חֲבָרְיָא מְנִי, אָבֵל בְּכַה"ג פִּינָן דְּלֹא שְׁוִי בְּכָל
הַפְּרָטִים וְאִי הָנָה פְּתִיב חַד לֹא הָנָה אֲתִי חֲבָרְיָא מְנִי לְכָל פְּרָטִיו בְּכַה"ג מְלַמְדִין פִּינָן
דְּאַצְטְרִיכוּ תַרְוִוְיָהוּ לְשַׁאָרֵי הַפְּרָטִים, אָבֵל בְּעֶלְמָא הִיכָא דְּשְׁוִין לְגַמְרִי וְדִאי דְּגַם הִיא
מ"ד סוֹבַר דְּאִין מְלַמְדִין בְּכָל סוּגְיָין דְּעֶלְמָא, וְלִכּוּן שְׁפִיר פֶּסֶק רַבִּינוּ פְּנוּתִי וְד"ל: וְדַע
דְּדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּקְדוּשִׁין דְּרַף נ"ח ד"ה וְשְׁנֵי, אִינָם מוּבָנִים בְּזָה לְכַאוּרָה, דְּשֵׁם הַקְּשׁוּ ג"כ
בְּזָה כְּמוֹ שְׁתַּמְהוּ בַּע"ז פְּהַנְ"ל, וְתִירְצוּ וְז"ל וי"ל מְדַכְתִּיב פִּי חֲרָם הוּא דְּמִשְׁמַע מִיָּהוּ
דְּלְדְרָשָׁא אֲתָא לְוִמֵר דְּעַפּו"ם וְשְׁבִיעִית הוּוּ ב' פְּתוּבִים הַבָּאִים פְּאָחַד, דְּלִיכָא לְמִימַר
דְּאַיְצְטְרִיף לְגוּפָה לְאַשְׁמַעִינָן דְּחִלְפִי חִלְפִין מוֹתָרִין דְּהָא יְדַעִינָן מְדַכְתִּיב כְּמוֹהוּ דְּמִשְׁמַע
שְׂאִינָן עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בּוֹ אֶלְא פַּעַם אַחַת עכ"ל, וְדְבָרֵיהֶם אִינָם מוּבָנִים כְּלָל דְּהָרִי לְמ"ד
דְּחִלְפִי חִלְפִין אֲסוּרִים אָמַר מְפִנְרֵשׁ דְּאַיְצְטְרִיף הוּא לְמַעוּטֵי עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם שְׁלֹא
נְבוּא לְלַמּוּד אוֹתָם מְעַפּו"ם, הָרִי אֲדַרְבָּא מְגַלָּה לָן הִיא הוּא דְּאִין לְעַפּו"ם וְשְׁבִיעִית דִּין
שְׁנֵי פְּתוּבִים הַבָּאִים פְּאָחַד, וְלְמ"ד דְּחִלְפִי חִלְפִין מוֹתָרִים הָרִי מְפִנְרֵשׁ אָמַר בַּע"ז פֶּאן
אָמַר קָרָא הוּא וְלֹא חִלְפִי חִלְפִין, וְעֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם אָמַר דְּלֹא צְרִיכֵי מַעוּטָא מְשׁוּם
דְּעַפּו"ם וְשְׁבִיעִית הוּוּ שְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִים פְּאָחַד, וְכְמוֹהוּ לֹא דְרִישׁ מִיּוֹדֵי דְּאַדְרָבָא פִּינָן
דְּכְתִיב וְהִיִּתְ חֲרָם כְּמוֹהוּ דְּרִישִׁינָן כֹּל שְׁאֲתָה מְהִינָא מְמַנּוּ הָרִי הוּא כְּמוֹהוּ וְרַק הוּא הָנָה
מִיעוּט לְדִידְנָא לְמַעַט חִלְפִי חִלְפִין, וְצ"ל דַּה"ק דְּנִדְאֵי א"א לְוִמֵר דְּגַם הַמ"ד דְּחִלְפִי
חִלְפִין מוֹתָרִין ס"ל פְּאִידָּהּ מ"ד בְּדְרָשָׁא דְּוְהִיִּת חֲרָם כְּמוֹהוּ דְּכָל מַה שְׁאֲתָה מְהִינָא הִימְנוּ
הָרִי הוּא כְּמוֹהוּ דַּא"כ לֹא הִי יָכוֹל לְהַתִּירָן מִתַּמְעוּט הוּא דְּנִדְאֵי לְדְרָשָׁא אַחְרִינָא בָּא הִיא
מִיעוּטָא וְע"כ בָּא לְמַעַט עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם פְּאִידָּהּ מ"ד, אֶלְא ע"כ לֹא ס"ל הִיא דְּרָשָׁא
כְּלָל, וְא"כ פִּינָן דְּמוֹהֵיִת לֹא שְׁמַעִינָן מִיּוֹדֵי אִם כֵּן פִּשְׁטוּת הַקְּרָא וְדִאי מוֹרָה דְּכְמוֹהוּ הָנָה
מִיעוּט לְוִמֵר שְׂאִינָן עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בּוֹ אֶלְא פַּעַם אַחַת כְּמוֹהוּ וְלֹא חִלְפִי חִלְפִין, אֶלְא דַּא"כ
קִשָּׁה מֵאִי דְּאָמַר הוּא וְלֹא חִלְפִי חִלְפִין, אֶלְא ע"כ דַּה"ק אָמַר קָרָא הוּא שְׁהוּא מִיּוֹתֵר
לְדְרָשָׁא שְׂאִין לְלַמּוּד כְּלוּם מְעַפּו"ם לְעֶלְמָא מְשׁוּם דְּהוּוּ עַפּו"ם וְשְׁבִיעִית ג"כ שְׁנֵי פְּתוּבִין
הַבָּאִין פְּאָחַד וְאִין מְלַמְדִין אַע"פ שְׂאִינָם שְׁוִין בְּפְרָטִיהוּן לְגַמְרִי, וּמִמִּילָא עֶרְלָה וְכִלְאֵי
הַפְּרָם לֹא צְרִיכֵי מִיעוּטָא, כְּדַמְפְּרֵשׁ דְּבָרֵינוּ וְכוּן נִתּוּ אַח"כ, וְלֹא פְּאִידָּהּ מ"ד דְּדְרָשׁ מְהוּא
לְהִיפּוֹף דְּמַגְלָה לָן עַל עַפּו"ם וְשְׁבִיעִית שְׂאִין דִּינָן כְּשְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִין פְּאָחַד וּמְלַמְדִין
שְׁפִיר וְלִכּוּן מְבַעִילֵי דִידְנָא מִיעוּט לְמַעַט עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם שְׁלֹא נְלַמּוּד אוֹתוֹ מְעַפּו"ם, אֶלְא
אַדְרָבָא הִיא הוּא מְלַמֵּד לָן דְּדִינָן שְׁפִיר כְּשְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִין פְּאָחַד וְאִין מְלַמְדִין דְּאָמַר
קָרָא הִכִּי חֲרָם הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא יְלַפִּינָן מִיָּהוּ לְעֶלְמָא, וְעַתָּה פִּינָן דְּהוּא מְדַרְשׁ הוּא לְבַדּוֹ
אַ"כ גַּם כְּמוֹהוּ הִכִּי מְדַרְשׁ כְּמוֹהוּ לְבַדּוֹ שְׁהוּא רַק אַחַת וְלֹא חִלְפִי חִלְפִין, וְעַתָּה לַפ"ז
פְּלִיגִי הֵינִי תַנָּאי בְּזָה דְּמַר סָבַר דְּהוּא מְלַמֵּד לָן דְּעַפּו"ם וְשְׁבִיעִית פִּינָן דְּשְׁוִין הוּוּ בְּעִיקָר
דִּין דְּתַפְסִיט דְּמִיָּהוּן דִּינָן כְּשַׁאָר שְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִין פְּאָחַד דְּאִין מְלַמְדִין וּמַר סָבַר דְּאַדְרָבָא
הוּא מְלַמֵּד לָן דְּעַפּו"ם וְשְׁבִיעִית פִּינָן שְׂאִינָן שְׁוִין בְּכָל הַפְּרָטִים אִין דִּינָן כְּשְׁנֵי פְּתוּבִין
הַבָּאִין פְּאָחַד אֶלְא מְלַמְדִין שְׁפִיר, אָבֵל בְּעֶלְמָא כּוּלְהוּ מוֹדוּ דְּשְׁנֵי פְּתוּבִין הַבָּאִין פְּאָחַד

שְׁהוּ שְׁוֵנוֹ לְגַמְרֵי שְׁאִינָן מְלַמְּדִין וְכַמ"ש, וְקוֹשְׁיָת הַכ"מ עַל רַבִּינוּ מַעֲיַקְרָא לִיתָא לַפ"ז וְדו"ק: בַּד"א בְּבִהְמַת עֲצָמוּ אָבָל אִם שְׁחַט בְּהֵמַת חִבְרוּ לַעֲפו"ם אוּ הִחְלִיפָה לֹא נֶאֱסְרָה שְׁאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ: בְּהַשְׁגוֹת א"א אִינוּ כֵּן אֵלָא אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ ע"י מַעֲשֵׂה כַדֵּר"ה, וּבִהְכִי קוֹיָמָא לֵן שְׁמַעְתָּא דַּעֲפו"ם אֵלִיבָי דְּהִלְכְתָּא, מִיְהוּ דְּנֻקָּא בַּעֲפו"ם אוּ בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר אָבָל בְּיִשְׂרָאֵל אַחַר אֲמַרִּינוּ לַצְעוּרָי קָא מְכַוֵּין עַכ"ל: נִרְאֵה מְלִשׁוֹן הֶרָאָב"ד דְּהוּא פּוֹסֵק כַּר"ה דְּאָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ ע"י מַעֲשֵׂה, וְא"כ הִלָּא הוּא סוֹתֵר ד"ע בַּתּוֹכֵד"ד דְּאָמַר מִיְהוּ דְּנֻקָּא בַּעֲפו"ם כּו' אָבָל בְּיִשְׂרָאֵל אַחַר אֲמַרִּינוּ לַצְעוּרָי קָא מְכַוֵּין, וְהָרִי זֶה הוּא רַק לַר"נ וְרַב עַמְרָם וּר' יִצְחָק בְּחֻלְיֵין דְּרַף מ"א דְּאָמְרֵי אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ, אָבָל לַר"ה שֶׁם וְכֵן לַר' יוֹחָנָן בַּע"ז דְּרַף נ"ד גַּם יִשְׂרָאֵל אֲסָרָה כְּשֶׁעָשָׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה, וְכַדְאָמַר ר' יוֹחָנָן שֶׁם בְּלִשׁוֹנוֹ מְפֹרָשׁ אַע"פ שְׁאָמְרוּ הַמְּשַׁתְּחִינָה לְבַהְמַת חִבְרוּ לֹא אֲסָרָה עֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה אֲסָרָה, וְהָרִי הַמְּשַׁתְּחִינָה לְבַהְמַת חִבְרוּ לֹא אֲסָרָה הוּא בֵּין בַּעֲפו"ם בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל וְא"כ עֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה אֲסָרָה אֵינְרִי ג"כ בְּנֻדְאֵי בֵּין בַּעֲפו"ם בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לְהוּ ר"נ כְּבָר תִּירְגְּמָא ר"ה לְשִׁמְעַתְּךָ בְּכָבָל, הָרִי דַּר"ה אֵינְרִי גַם כֵּן בֵּין בַּעֲפו"ם בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל, וְכֵן הוּא לְהִדְיָא בְּחֻלְיֵין שֶׁם דַּר"נ וְר"ע וְר"י דְּאָמְרוּ ה"מ כּוֹתִי אוּ יִשְׂרָאֵל מוּמָר אָבָל יִשְׂרָאֵל לַצְעוּרֵי קָא מְכַוֵּין, פְּלִיגִי בְּזֵה עַל ר"ה דְּאָמַר דְּגַם יִשְׂרָאֵל אֲסָרָה וְלֹא אֲמַרִּינוּ לַצְעוּרֵי קָא מְכַוֵּין, וְכֵן הִקְשׁוּ עֲלֵיו הַכ"מ וְהִלַּח"מ: וְעוֹד דַּא"כ מָה הַשִּׁיג בְּזֵה עַל רַבִּינוּ וְהִלָּא אִיְהוּ אֵינְרִי מְפֹרָשׁ בְּזֵה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא בַּעֲפו"ם וְיִשְׂרָאֵל מוּמָר, דְּהָרִי אָמַר מִתְּחִלָּה דַּעֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה כ"ש אֲסָרָה כִּי צַד פְּגוֹן שְׁשַׁחַט בְּהַ סִּימָן לַעֲפו"ם וְע"ז אָמַר בַּד"א בְּבִהְמַת עֲצָמוּ, וְאִי בַּעֲפו"ם שְׁשַׁחַט אֶת בְּהֵמַתוֹ, הִלָּא גַם בַּלֹּא"ה שְׁחִיטַת עַפּו"ם הִיא, וּבְנֻדְאֵי דְּחֻסָּק לֹמַר דְּאֵינְרִי רַק לַעֲנֵין אִיסוּר הַנְּאָה לְבַד וְלֹא בְּאִיסוּר אַכִּילָה, וְעוֹד דְּהָרִי מְפֹרָשׁ אֵינְרִי גַם לַעֲנֵין אִיסוּר אַכִּילָה וְכַדְאָמַר מִתְּחִלָּה וּמִתְּרַם לְאַכֵּל אוֹתָן הַפִּירוֹת כּו' וְאוֹתָהּ הַבְּהֵמָה, וְע"ז הוּא דְּאָמַר בַּד"א בְּשִׁלָּא עֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה אָבָל עֲשֵׂה בְּהַ מַעֲשֵׂה פְּגוֹן שְׁשַׁחַט בְּהַ סִּימָן לַעֲפו"ם אֲסָרָה בַּד"א בְּבִהְמַת עֲצָמוּ, הָרִי דְּאֵינְרִי מְפֹרָשׁ גַּם בַּעֲנֵין אִיסוּר אַכִּילָה, וְע"כ בְּיִשְׂרָאֵל הוּא וּמֵאִי הַשִּׁיג עֲלָיו: אָמְנָם בְּאָמַת גַּם דְּבָרֵי רַבִּינוּ אֵינָם מוּבְנִים דְּמִלְשׁוֹנוֹ דְּאָמַר שְׁאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ, מִשְׁמַע דְּגַם בְּלֹא טַעַם דְּלַצְעוּרֵי קָא מְכַוֵּין אִינוּ יָכוּל לְאֹנְסְרָה מִטַּעַם שְׁאִינָה שְׁלוֹ, וְאִפְּלוּ אִם הֵינְנוּ יוֹדְעִים בְּנֻדְאֵי שְׁכַוֵּון בְּאָמַת לְעוֹבְדָה וְלֹא לַצְעוּרָי ג"כ אִינוּ יָכוּל לְאֹנְסְרָה, וְא"כ אִפְּלוּ עַפּו"ם וְיִשְׂרָאֵל מוּמָר גַּם כֵּן אֵינְו יָכוּלִין לְאֹנְסְרָה, אָבָל הָרִי בְּחֻלְיֵין שֶׁם אָמַר לְהִדְיָא דַּר"נ וְר"ע וְר"י אֲמַרִּי אִפְּלוּ לְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ ה"מ כּוֹתִי וְיִשְׂרָאֵל מוּמָר אָבָל יִשְׂרָאֵל לַצְעוּרָי קָא מְכַוֵּין, הָרִי מִשְׁמַע דְּגַם הֵם לֹא הִתִּירוּ אֵלָא בְּיִשְׂרָאֵל לְבַד וְלֹא מִשׁוּם דְּאִינוּ אוֹסֵר אֵלָא רַק מִשׁוּם שְׁלֹא כְּוֵון לְאֹנְסְרָה אֵלָא רַק לַצְעוּרָי אָבָל לֹא כּוֹתִי וְיִשְׂרָאֵל מוּמָר, דַּל"כ הָרִי ס"ס אֲתִינְ דְּבָרֵיהֶם כְּתַנְאֵי ג"כ ע"ש, וְהִי אִפְּשֵׁר לֹמַר לְכַאוּרָה דְּלָזָה הוּא דְּכּוֹוֵן הֶרָאָב"ד בְּהַשְׁגוֹת ג"כ אֵלָא שְׁנַצְטְרַךְ לְהַפּוֹ הַגִּירָסָא קֶצֶת בְּדְּבָרֵיו וְה"ק, אִינוּ כֵּן אֵלָא אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה כַּר"ה, וְאִפְּלוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲמַרִּינוּ לַצְעוּרָי קָא מְכַוֵּין ג"כ, מִיְהוּ, ר"ל מִיְהוּ גַם לְדִידְיָ דְּפַסֵּק כַּר"נ וְר"ע וְר"י דְּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ גַם כֵּן קִשְׁיָא דְּזֵה הוּא דְּנֻקָּא בְּיִשְׂרָאֵל אַחַר דְּאֲמַרִּינוּ לַצְעוּרָי קָא מְכַוֵּין אָבָל לֹא בַּעֲפו"ם אוּ בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר, אָבָל בְּאָמַת לֹא כֵן הוּא דַּלְפ"ז עַדִּין אִינוּ מוּבָן מֵאִי דְּאָמַר עוֹד הֶרָאָב"ד וּבִהְכִי קוֹי"ל שְׁמַעְתָּא דַּעֲפו"ם אֵלִיבָי דְּהִלְכְתָּא, דְּמֵאִי כְּוֵון בְּזֵה,

ועוד דאף אם נאמר דלזה פינון ג"כ אין בזה פדי השגה, ודבריו שפיר מוכנים, דכיון דאמרו בלשונם בחולין שם אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ פותי כו', הרי אדרבא אמרו זה רק להאי מ"ד דאדם אוסר דבר שאינו שלו אבל לדידהו דאמרו מפני ש אין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם פותי וישאל מומר אינו יכולין לאוסרה משום שאין אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו אף אם פנון בנדאי לאוסרה, ואף דא"כ יקשה לפ"ז הרי ס"ס גם דבריהם הם פתנאי, זה בנדאי צריף ישוב, אבל הדין דין אמת הוא דלדידהו גם פותי אינו אוסר וכהנ"ל: אבל נראה לע"ד דגם הרמב"ד פוסק לדינא כר"נ ור"ע ור"י דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא דבהא פליג על רבינו, דרבינו סובר דכיון דאמרו מפני ש אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ פותי, משמע להדיא דלדידהו דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, גם פותי אינו אוסר וכמ"ש, אבל הרמב"ד סובר דהא דאמרי אפילו למ"ד אדם אוסר, היינו גם להת"ק שם דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ פותי אבל ישראל גם הוא מודה דלצעוריה קא מכנין, אמנם אינהו דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, קאי על דברי ר"ה דאיירי בישאל וס"ל דגם הוא אוסר ע"י מעשה, עליה הוא דקאי ואמרו דלא כן הוא אלא בישאל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשום דלצעוריה קא מכנין, אבל בכותי או ישראל מומר גם הם מודים דאוסר, וא"ש לפ"ז דלענין דינא דידהו דפליגי עם ר"ה בישאל אתיא דינא דידהו ככ"ע, ואף דלענין דינא גם דבריהם אתיא פתנאי דלא כריב"ב ור"י ב"ב דאיירי אפילו בכותי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, עכ"פ בישאל בענין פלוגתתן עם ר"ה לא אתיא דבריהם פתנאי, וס"ל להרמב"ד עוד דגם לדידהו דאוסרים ג"כ בכותי וישאל מומר לא מחמרי אדר"ה ולא אסרו אלא פשעשו בה מעשה וכדאמר ר"ה דלא פליגי אלא בישאל, וזה הוא דאמר הרמב"ד אינו פן אלא אדם אוסר דבר שאינו שלו, ר"ל גם לר"נ ור"ע ור"י אבל רק, ע"י מעשה, במקום דלא שייך לצעורי קמכנין פגון בכותי וישאל מומר, כדר"ה, דבזה לא פליגי, ואמר ובהכי קיימא לן שמעתתא דעכו"ם אליבא דהלכתא, ר"ל מאי דאמר ר"נ בעצמו בעכו"ם דף נ"ד על הא דעולא א"ר יוחנן שם פבר תרגמא ר"ה לשמעטא בבבל, דנראה מזה דר"נ ס"ל ג"כ לדינא הכי כר"ה והלא יקשה מדידהו אדידהו דבחולין שם הרי עומד ר"נ בשיטה אחת עם ר"ע ור"י דפליגי על ר"ה, ואם נאמר דפליגי גם בכותי הרי נצטרף לומר דבעכו"ם שם אמר ר"נ פבר תרגמא ר"ה לשמעטא בבבל רק לדבריו דעולא אבל לדידהו הוא דלא פהלכתא דזה הוא דחזק גדול בנדאי, אבל לפ"ז שפיר אתיין דבריו שם אליבא דהלכתא ואיירי בכותי וע"י מעשה כר"ה ועולא א"ר יוחנן דגם הוא ס"ל הכי דלא פליגי עליהו אלא בישאל ולא משום דאינו אוסר דבר שאינו שלו אלא משום דלא פנון לאוסרה אלא לצעוריה קמכנין אבל במקום שפנון לאוסרה בנדאי אוסר אדם דבר שאינו שלו ע"י מעשה כר"ה, ונהו דאמר עוד לפרושי דבריו להדיא ואמר, מיהו דוקא בעכו"ם או בישאל מומר אבל בישאל אחר אמרינן לצעורי קא מכנין, ור"ל ואינו מכנין לאוסרה פלל ורק בזה הוא דפליגי על ר"ה וקיי"ל פנותיהו: ועתה לפ"ז עיקר השגתו על דברי רבינו הוא מה שאמר בלשוננו שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולא אמר הטעם דלצעוריה קא מכנין דמשמע שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם אם פנון לאוסרה בנדאי פגון פותי או ישראל מומר וזה אינו דבאמת גם לר"נ ור"ע ור"י אמרינן דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה אם רק פנון לאוסרה

דלא פליגי אדר"ה אלא בישׂראל לבד ולא משום דאין אדם אוסר אלא משום דלא פנון לאסור דרק לצעוריה קמכונן, ולפ"ז אתיין דברי הרמב"ד ז"ל לנכון לפי דעתו בפשיטות: אמנם אי לפ"ז יש להבין דעת רבינו בזה, דבאמת איך אפשר לומר דר"נ ור"ע ור"י סברי דאין אדם אוסר כלל דבר שאינו שלו ואפילו פותי דנדאי פנון לאוסרה, דא"כ ס"ס אתיין דבריהם ג"כ פתנאי ולא כהת"ק שם, וגם פדאותיב עליהם שם משנים אוחזין בספין ושוחטין, וממטמא והמדמע והמנסה, ומשני בישׂראל מומר, ואיזה תירץ הוא לדידהו דסברי דגם עפוי"ם וישׂראל מומר אינם אוסרין: ועוד דרבינו בעצמו סותר דבריו בפ"ז מה' חובל ומזיק ה' ו' דז"ל שם, המנסה יין חבירו לע"ז לא נאסר שאין אדם מישׂראל אוסר דבר שאינו שלו ואם יהי לו ביה שותפות או שהי מומר שהוא פעפוי"ם כו' ה"ז אוסר היין ותייב לשלם כו' מפני שמעת שהגביהו נתחייב לשלם ואינו מתחייב בנפשו עד שינסה עכ"ל, הרי מפורש ס"ל ג"כ פהראב"ד דעפוי"ם ומומר אוסרין דבר שאין שלו ורק ישׂראל לבד אינו אוסר, וע"כ הוא משום דלצעורי' קמכונן: ועוד דגם שם גופא אינו מוכן דבריו דאי פנונתו הוא דבישׂראל אמרינו לצעורי' קמכונן הי' לו לומר שם טעם זה מפורש והאיך אמר סתמא שאין אדם מישׂראל אוסר דבר שאינו שלו דמשמע אפילו אם פנון לאסור אינו יכול לאסור ואם פן מ"ש ישׂראל מעפוי"ם, וכן השיג עליו הרמב"ד שם ז"ל לא נאסר היין, א"א דלצעורי' קא מכונן עכ"ל, וכנון למ"ש, והמגדל עוז תירץ שם דרבינו פסק כמ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולכן לא כתב הטעם דלצעורי' קא מכונן שזה הוא רק למ"ד דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"ש, ודבריו תמוהין דא"כ למה פסק דמומר ועפוי"ם אוסרין דזה הוא רק למ"ד דאדם אוסר דבר שאינו שלו לפי דבריו: ועוד דבפ"ב מה' שחיטה ה' כ"א כתב רבינו בעצמו הטעם דלצעורי' קא מכונן, וז"ל שאין אדם מישׂראל אוסר דבר שאינו שלו שאין פנונתו אלא לצערו עכ"ל, וגם התם לכאורה הוא סותר דבריו בתוכד"ד דאם הטעם הוא משום דלצעורי' קמכונן איך כתב שאין אדם מישׂראל אוסר דבר שאינו שלו, והלא כל הטעם הוא משום שלא פנון כלל לאוסרו אלא לצערו בלבד ולא משום שאינו יכול לאסור והלשון שאין אדם מישׂראל אוסר משמע שאינו יכול לאסור דבר שאינו שלו: ועוד דבפרק ה' מה' פלאים ה' ח' סותר לכל זה דאמר שם, ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו לפיכך המסכה גפנו ע"ג תבואתו של חבירו קדש גפנו ולא נתקדשה התבואה, סכה גפן חבירו ע"ג תבואתו קדש תבואה ולא קדש גפן חבירו, סכה גפן חבירו על תבואת חבירו לא קדש אחד מהן, ומפני זה הזרע פרמו בשביעית לא קדש עכ"ל, הרי מפורש דפסק דאין אדם אוסר כלל דבר שאינו שלו אפילו אם בנדאי לא פנון לצערו כזרע פרמו בשביעית דג"כ לא קדש ומשום דפסק כרע"ק וכו' יוסי ור"ש במשנה דפ"ז דכלאים דאמרי הכי דאין אדם מקדש דבר שאינו שלו, ואפילו עפוי"ם אינו אוסר גם פן פדתנן שם אח"כ באנס ע"ש, וכן כתב שם רבינו בה' יוד וז"ל האנס שזרע פלאים בכרם חבירו כו' ואם לא נשתקעו הבועלים אע"פ שנתאשו אינו מקדש אלא מדברי סופרים עכ"ל, וכתב הכ"מ שם בשם ספר הבתים מלשון הר"מ שמענו שאם לא נשתקעו ולא נתאשו אינו מקדש כלל עכ"ל, הרי מפורש דפסק דאף עפוי"ם אינו אוסר דבר שאינו שלו ואף במקום דליכא סברא דלצעורי' קמכונן, ובנדאי אין סברא כלל לחלק בין איסור דכלאים לאיסור דעפוי"ם, וכן השוו אותם התוס' מפורש ביבמות דף פ"ג ב' בד"ה אין אדם אוסר דבר

שאינו שלו שכתבו דבין איסור דעפוי"ם ובין איסור דכלאים הפל תלוי במחשבה ושווין
הן ע"ש: אמנם נראה לע"ד ליישב פל לשונות אלו של רבינו בחדא מחתא בטוב טעם
ודעת בפשיטות מאד בסיעד"ש: דהנה בחולין דף מ' איתא הכי אמר ר"ה היתה בהמת
חבירו רבוצה לפני עפוי"ם פיון ששחט בה סימן אחד אסרה, ופירש"י רבוצה לא מבעי
עומדת דכשהגביהה וקרבצה קנאה בהגביהה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבוצה ולא קנאה
אסר לה במעשה עכ"ל, והתוס' כתבו עליו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קני לה לענין
שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם
אינו יכולין להקדישו זה לפי שאינה שלו וזה לפי שאינה ברשותו, ולקמן נמי דאמר רב
נחמן אין אדם אוסר דבר שאינה שלו פריה לי' מהמטמא והמדמע והמנסה, ומאי פריה
מהמנסה והא מנסה מפי אגבהי קניי' כדאמר בהניזקין דף נ"ב ב', אלא ודאי בהכי לא
חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להחסייב באונסין עכ"ל: והנה בודאי מצנה עלינו ליישב
דברי רש"י ז"ל, ונלע"ד דדעתו הוא זה, דארף דגזל ולא נתיאשו הבעלים אין הגזלן יכול
להקדישו, מ"מ כשגזלה לשוחטה לעפוי"ם ודאי אז מתיאשו הבעלים לגמרי וקניי'
בהגביהה להיות שלו לגמרי ואסרה לכ"ע אפילו למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינה שלו,
רק אם בודאי פנון לגזלה ולקנותה בהגביהה, דלאו כ"ע דינא גמירי דאם לא יתיאש לא
יוכל לאוסרה, אלא חושב בודאי שמיד יאסרנה בודאי כשישחטנה לשם עפוי"ם, ולכן
בודאי מתיאש ממנה מיד, ולכן ממילא אם הוא פנון לגזלה ולקנותה בהגביהה קנאה מיד
והוי' שלו לגמרי ונאסרה, אלא דמן הסתם במקום דליכא הוכחה שמכנין להגביהה כדי
לגזלה ולקנותה, אין לנו לומר שקנאה בהגביהה דאם הוא חשוד לעבוד עפוי"ם במעשה
הזאת מ"מ אינו חשוד לגזול פיון דגם לעפוי"ם לא הי' חשוד עד עתה אלא שעתה הוא
דאיתרע ועובד עפוי"ם, למה דאיתרע איתרע ולמה דלא איתרע לא איתרע ולכן פיון
שאין לנו הוכחה ממעשיו שמכנין לגזלה אף שהגביהה לא קנה אותה אלא להתחייב
באונסין לבד ולא שתהא שלו, אם לא שיש לן הוכחה ממעשה הגביהה שהוא מכנין
לקנותה ולגזלה שתהא שלו לגמרי: ולפ"ז הלא מסולקים שתי הקושיות של התוס'
בפשיטות, דבהמה שעומדת והיא מגביהה ומרביצה, בודאי הוכחה גדולה היא זו שפנון
בהגביהה לגזלה ולקנותה לעצמו שתהא שלו כדי לעבוד עפוי"ם בשלו ולא בשל אחרים
דאם לא פו למה הוצרך להגביהה בחנם וכי לא הי' יכול להרביצה כדי לשוחטה בלא
הגביהה, ולכן ודאי נאסרת מיד בשחיטת סימן אחד אפילו למ"ד דאין אדם אוסר דבר
שאינו שלו, דהוא בודאי פנון לגזלה ולקנותה בהגביהה והבעלים ג"כ בודאי נתיאשו
מיד ממנה וכמ"ש, משא"כ במנסה יין של חברו לעפוי"ם אע"פ דממילא הוא מגביה אותה
בעת שלוקחה לנסה, עכ"ז אין בזה שום הוכחה וגילוי מלתא דכוננתו לגזלה ולקנותה
פיון דההגביהה הי' מוכרח לעשות בשביל הניסוח, ולכן אף שהבעלים מתיאשו בודאי
מהיין הרי הוא לא פנון לגזלה ולקנותה, ואינה עומדת ברשותו אלא רק להתחייב
באונסין לבד ולכן למ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אינה נאסרת כלל אפילו אם
נתיאשו הבעלים ממנה, ואם המשנה אמרה המטמא והמדמע והמנסה דנאסרין ע"כ הוא
כמ"ד דאדם אוסר דבר שאינו שלו ולכן פריה שפיר ממנה על ר"ל ור"ע ור"י דאמרי
אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ופליגי על ר"ה בבהמה רבוצה דלדידהו אין לאסור אלא
בהמה עומדת והגביהה ולא במנסה יין אף שממילא הי' הגביהה ג"כ וכמ"ש, וקושיות

התוס' מעיקרא לא קשה מידי וד"ל: ולפ"ז נלע"ד לומר דקשמתרצי ההיא דמנסה שם בדאית ליה שנותפות בגויה, פוננתם לומר דאז מלבד שגאסר הינומחמת חלקו המעורב בו, עוד הוא אוסר כל היין מחמת שהפל שלו, דכיון שיש לו בו שנותפות ויוכל לחלקו ולנסה את חלקו לבד אם יצרו דע"ז תקפו, וכיון שלא חלקו ודאי הוכחה גדולה היא ג"כ דע"כ פנון לגזול גם את חלק חברו ולקנותו בהגבהה נהרי פולה שלו, ובזה מסלק גם שם קושניית התוס' בדר מ"א שם בד"ה ת"ש, שהקשו דהרי אמר בהניזקין דמ"ד מנסה ממש לא בעי למימר מערב משום דא"כ היינו מדמע, וא"כ ביש לו שנותפות ולא נאסר חלק חברו אלא משום שמעורב בשלו הא אפתי היינו מדמע ע"ש, ולפ"ז הלא קושניא מעיקרא ליתא דנדאי פולה שלו הוא וכולו נאסר לא משום מערב אלא משום מנסה פלו דכולו שלו הוא, אמנם בההיא דב' אוזנין בסכין באית ליה בה שנותפות אינו אוסרה אלא משום חלקו לבד, דהתם הרי לא הגביה אותה וגם לא היה לו לחלקה קודם שחיטה וד"ל: ועתה לפ"ז נלע"ד דדעת רבינו ג"כ הכי הוא פדעת רש"י, אלא דהוא מוסיף עוד על שיטת רש"י לפירוש כל הסוגיא ההיא בזה, דגם אחר שאמר שם פתנאי, ואמר ור"נ ור"י אמרי אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ פותי אבל ישראל לצעוריה קא מפוני, ג"כ הכי פוננתו ור"ל דלא אמר הת"ק שם עפוי"ם שניסח יינו של ישראל שלא בפני עפוי"ם אסרו, משום דאע"ג דלאו שלו הוא אסרו, דא"כ למה מדייק עפוי"ם אפילו ישראל נמי, אלא ודאי גם הוא ס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא לא אמר אלא בעפוי"ם שהיא אדוק בע"ז דבדידך אמרינו בנדאי פנון בהגבהתו להיין לגזולו ולקנות אותו בהגבהתו שתהיה שלו כדי לעבוד ע"ז על צד ההדור בשלו דוקא, ובזה גם אנו מודים דאוסר דנדאי פנון לקנותו בהגבהה ושלו הוא, אבל ישראל אף שתקפו יצרו דע"ז עתה לעבוד ע"ז אינו אדוק בה וכיון שאין הוכחה ממעשיו פלל שפנון לגזולו אמרינו דאדרבא לצעוריה לישראל חבירו קא מכנין לעבוד ע"ז דוקא בשל חברו כדי לאוסרה ולצערו ולהכעיסו ולא פנון פלל לקנותו כי הוא לא נחית לזה לעשותה על צד ההדור ולכן לא אסרו פלל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לכ"ע, וכדהדר פריה ליה מב' אוזנין בסכין ומהמטמא והמדמע והמנסה דאיירי מפירוש בישראל, קמתרץ ליה שפיר בישראל מומר דהנה בעפוי"ם דגם הוא נדאי קמכנין לעבוד ע"ז על צד ההדור בשלו דוקא ובנדאי פנון לגזולו, ובב' אוזנין בסכין ושחטו בנדאי פנון לקנותה בשיוני מעשה, ובמנסה פנון לקנותו בהגבהה אע"פ שאין הוכחה לזה משום דהנה בעפוי"ם, אבל בישראל שהיה פשר עד עתה אמרינו לצעוריה לחבירו קמכנין לעבוד ע"ז דוקא בשל חברו כדי לאוסרה ולצערו ולכן אינו אוסרה פלל, וכל זה הוא להת"ק אבל לר"י בן בתירה ור"י בן בבא שם גם בעפוי"ם ומומר לא אמרינו שפנדאי פנון לגזולה ולקנותה ולכן גם הם אינו אוסרין אלא א"כ יש הוכחה לזה שפנון לקנותה פגון בבהמה שהגביהה שלא לצורה וכן ביין שיש לו שנותפות בגנה דהיה יכול לחלקו ולא חלקה וכהנ"ל, ולזה אתיא המשנה המטמא והמדמע והמנסה גם פנותייהו ובדאית לו שנותפות וכדאוקמה מתחלה, וכמ"ש רש"י שם דה"ה דהנה מצי לאוקמה בדאית ליה שנותפות ור"ל ואתיא גם כריב"ב וריב"ב, אלא משום דאיירי אליביה דת"ק אמר לדידה יותר רבותא דאפי' בלא שנותפות ג"כ עפוי"ם ומומר יכולין לאסור, וזה הוא ג"כ דעת רבינו, ולכן שפיר כתב בפ"ב מהל' שחיטה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו פנונתו אלא לצערו ור"ל לעבוד דוקא בשל

חבירו לאוסרה כדי לצערו ולא פנון כלל לקנותה ולגונלה, ולהורות בא ג"כ אעלמא דבכ"מ דליפא הוכחה גמורה שפנון לגונלה ולקנותה אינו אוסר דבר שאינו שלו, ואינו אוסרה אלא א"כ יש לו ביה שותפות או בעכו"ם ומומר, וכדבריו בהל' חובל ומזיק, וכדבריו בה' פלאים וכדבריו פאן וא"ש הפל לנכון בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: ובה אתיא לי שפיר ג"כ דברי הש"ע, דבי"ד סי' ד' פתב ב' דעות באית ליה שותפות אי אמרינן ביה לצעוריה קמכונן או לא, והיינו א' דעת רבינו ודעת רש"י דבאית ליה שותפות אוסר לכ"ע ולא אמרינן ביה לצעוריה קמכונן וכהנ"ל, ב' דעת התוס' והרא"ש בחולין שם שכתבו דלאוקימתא בתרייתא דאוקמה בישראל מומר גם ביש לו שותפות אמרינן בישראל לצעורין קמכונן, ואלו בח"מ סי' שפ"ה פתב הש"ע רק דעת רבינו ולשונו שבפ"ז דה' חובל ומזיק אשר הבאתי לעיל ע"ש, וכן הקשה הש"ך שם וע"ש בי"ד מ"ש בזה, אבל לפי מ"ש א"ש בפשיטות, דבי"ד דאירי בבהמה שאינו מגביה אותה וא"א לו לחלקה, שפיר יש סברא לומר גם כדברי התוס' והרא"ש דלצעוריה קמכונן גם באית ליה ביה שותפות, וכפי פירושם בלצעוריה קמכונן דר"ל שאינו מכונן לאוסרה כלל אלא אומר זה רק משפה ולחויץ ולבו כל עמו כדי לצער את שותפו לבד, משא"כ בח"מ דאירי במנסה יין שמגביה אותו ויכול לחלקו ואינו מחלקו בזה פסיקא ליה פדעת רבינו דנדאי פינון דאית לו ביה שותפות ויכול לחלקה וכיון שאינו מחלק אלא מגביה ומנסה הפל ביחד, הוי' זה הוכחה שפנון לגזול גם חלק חברו ולקנותו בהגבהה ואוסרה שפיר פסברת רבינו ורש"י וכמ"ש לעיל, ולפ"ז יתנה מסולק הוכחת התוס' דלמה חוזר ופריך מב' אוחזין בספין ומהמנסה פינון שפבר אוקמינהו באית ליה ביה שותפות, דעיקר פרכתו הוא מב' אוחזין בספין, ואגב פירכא זה הובא ג"כ פרכתו השנייה דמעיקרא מהמטמא והמדמע והמנסה, ואגב דאוקמה להיא דב' אוחזין בספין בישראל מומר ולא בדאית ליה שותפות, אוקמה ג"כ ההיא דהמנסה בהכי, אבל ה"ה בדאית ליה שותפות כפירש"י, וע"ש בסמ"ע שכתב ג"כ לחלק בין אפשר לו לחלק את חלקו בין לא אפשר אבל לא נחת לכל מ"ש ע"ש, גם הבין שם דגם לרבינו פירושי' בלצעורי' קמכונן הוא כמו להתוס' והרא"ש שאינו מכונן כלל לאוסרו, אבל לע"ד הוא ברור כמ"ש וכאשר הכרחתי מכל הני לשונות של רבינו שהבאתי וככל הנ"ל ודו"ק: אמנם עדיין צריכין אנו למודעי, דלפ"ז פינון דאמרנו דלרבינו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו עכו"ם אם לא במקום שעשה הגבהה, א"כ הלא לא יובן ריש דברי רבינו בזה שכתב בריש דבריו, כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אע"פ שנעבד ה"ז מותר בהנאה לפיכך העכו"ם העובדים את החרים כו' ואת המעיינות הנובעין לרבים כו' הרי אלו מותרין בהנאה כו', ועתה למה דייק הנובעין לרבים דוקא דמשמע הא נובעין ליחיד אחר שפיר נאסרין, ואירי בנדאי ע"י מעשה, והוא כדברי ר' יוחנן דאמר בע"ז דף נ"ט מים של רבים אין נאסרין, ואמר שם הא דייחיד נאסרין וכגון דטפחינהו בידי, והלא קשה בזה תרתי, חדא דהרי איהו פסק דלא כר' יוחנן דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה אלא כר"נ ור"ע ור"י דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו בין ישראל בין עכו"ם בדלא אגבינהו ור' יוחנן דאוסר בשל יחיד בדטפחינהו הוא אף בלא הגביהו טפח שיקנה אותו אלא רק תלשן לבד שיהיה בהו תפיסת יד אדם, ובלא הגבהה הרי גם של יחיד אינו נאסרין לדברי רבינו ומ"ש לרבים דאמר, ועוד דאי אירי ע"י מעשה ובדטפחינהו בידי א"כ הרי יש

בְּהֵן תְּפִיסַת יְדֵי אָדָם וְרַבֵּינוּ הָרִי תֵּלָה אוֹתָן בְּדָבָר שָׂאִין בּוֹ תְּפִיסַת יַד אָדָם וְלֹא עֲשֵׂהוּ אָדָם, אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְאַיְרֵי בְּלֹא טַפְחִינְהוּ בְּיַדְיוּ וְלֹא עֲשֵׂה בְּהֵן מַעֲשֵׂה, וְא"כּ פְּשִׁיטָא דְגַם שְׁל יַחֲדֵי אֵינוּ נְאָסֵר מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים תְּדָא מְשׁוּם מְחֻנְפֵר וְשְׁנֵית מִפְּנֵי שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְאִין אָדָם אוֹסֵר דְבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ, וְכַזֵּה הִקְשָׁה עָלָיו הֵלַח"מ וְנ"ל מִמָּה שֶׁפָּתַב רַבֵּינוּ נוֹבְעִים לְרַבִּים מְשֻׁמֵּע דְאַתָּא לְאַפּוֹקִי שְׁל יַחֲדֵי, כַּנִּרְאָה שֶׁפֶסֶק כֵּר' יוֹחֲנָן דְאָמַר מִים שְׁל רַבִּים אִין נְאָסְרִין כּו', וְתִימָא הוּא זֶה דֵּא"כּ לְמָה פְּתַב שֶׁמִּפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ תְּפִיסַת יַד אָדָם מְוֹתַר כּו' הָא בְּמִים שְׁל רַבִּים אֶפְּלוּ בְּטַפְחִינְהוּ בְּיַדִּים דְיֵשׁ בּוֹ תְּפִיסַת יְדֵי אָדָם אֵינוּ נְאָסְרִין כּו' עַכ"ל ע"ש, וְלִפִּי מ"ש הִתְמַיָּה יוֹתֵר גְּדוּלָה בְּזֵה דִּהְרֵי אֵינוּ פּוֹסֵק פֶּלֶל כֵּר' יוֹחֲנָן כַּדְאָמַר אָבֵל אַם שְׁחַט בְּהֵמַת חִבְרוּ לְעַפּו"ם לֹא נְאָסְרָה וְדִלָּא כֵּר' יוֹחֲנָן דְאָמַר נְאָסְרָה, וְהָרִי סוֹתֵר ד"ע בְּזֵה בְּתוּף פְּדִי דְבוּר, וְעִיָּין בִּי"ד סִי' קמ"ה שֶׁפֶל נוֹשְׂאֵי כְּלֵי הַש"ע ג"כ נִתְחַבְּטוּ בְּזֵה הַט"ז וְהַש"ף וְהַלְבוּשׁ וְהַפְּרִישָׁה וְהַגֵּר"א שֶׁם וְכָל אֲנָשֵׁי חֵיל לֹא מֵצְאוּ פֶּשֶׁר בְּזֵה פְּיֹאוֹת ע"ש בְּבֹאוֹר הַגֵּר"א ע"ה מָה שֶׁהִגְדִּיל הִתִּימָא בְּזֵה: וְנִרְאָה לֵע"ד דְּדִבְרֵי רַבֵּינוּ נְכוֹנִים וּמִן שְׂבִיבִים בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד, דְּרַבֵּינוּ לֹא כּוֹנֵן בְּזֵה פֶּלֶל לְדִבְרֵי ר' יוֹחֲנָן דְאָמַר מִים שְׁל רַבִּים אֵינָם נְאָסְרִים, דְּמִלְבָּד כֵּל הַנ"ל דְּרַבֵּינוּ פֶּסֶק מְפֻרְשׁ דִּלָּא כֵּר' יוֹחֲנָן, עוֹד זֹאת אַם הִי מְכּוּוֹן לְדִבְרֵי ר' יוֹחֲנָן הִי לּוֹ לומר כִּלְשׁוֹנוּ שְׁל ר' יוֹחֲנָן מִים שְׁל רַבִּים אֵינָם נְאָסְרִין, וְעוֹד דִּיאִין דִּין זֶה מְקוּמוֹ פֶּלֶל בְּכָאן אֶלָּא רַק בְּהֵלְכָה ב' הִי צָרִיף לְכוֹתְבוֹ דְאָמַר שֶׁם מִים שֶׁנִּטְלוּ בְּיָדוֹ וְהִשְׁתַּחֲוָה לָהֶן אֶסְרוּ, שֶׁם הִי לּוֹ לומר דִּין זֶה וְאִם שְׁל רַבִּים הֵן אֵינוּ נְאָסְרִין וְכִמ"ש עָלָיו הָרֵאָב"ד שֶׁם, וּמִשֶּׁם ג"כ מוֹכַח לְהֵדֵיא דְמִדְכַתֵּב סְתֵמָא ש"מ דְּגַם שְׁל רַבִּים נְאָסְרִין וְדִלָּא כֵּר' יוֹחֲנָן, וּבְפֶרֶט דְכָאן בְּדִין דְתְּפִיסַת יַד אָדָם אִין לּוֹ שׁוּם שְׂיִיכוֹת שְׂאִין חִילוּק בְּזֵה בֵּין רַבִּים לְיַחֲדֵי פֶּלֶל לַכ"ע, אָבֵל בְּאַמַּת אִין זֶה עֵגֶן פֶּלֶל לְהָא דר' יוֹחֲנָן וְהוּא עֵגֶן אַחֵר לַגְּמָרִי, כִּי הוּא עֵגֶן אַחַד עִם מָה שֶׁאָמַר וְאֵת הָאֵילָנוֹת הַנְּטוּעִין מִתְחַלְתֵּן לְפִירוֹת, דר"ל שְׁנְטוּעִין לְפִירוֹת וְלֹא לְעַפּו"ם אֶלָּא רַק אַח"כּ הוּא שְׁעָבְדוּם, לְזֵה אָמַר עוֹד וְאֵת הַמְעֵינּוֹת הַנוֹבְעִים לְרַבִּים, ר"ל לְצוּרָף רַבִּים לְצָרְכֵי בֵיתָם, וְלֹא שֶׁפִתְחוּ לְעַפּו"ם, אֶלָּא מִתְחַלָּה פְּתַחוּם לְרַבִּים לְצָרְכֵי בֵיתָם וְאַח"כּ הוּא שְׁעָבְדוּ אוֹתוֹן, דְאָז בֵּין הָאֵילָנוֹת וּבֵין הַמְעֵינּוֹת אִין בְּהֵן תְּפִיסַת יְדֵי אָדָם לְעַפּו"ם וְלִכֵּן אֵינוּ נְאָסְרִין, וְהוּא כְּדִבְרֵי הַת"ק וְרִי"ג בַּע"ז דְּף מ"ה ע"ש, וּבָא בְּזֵה לְאַפּוֹקִי דְאִם מִתְחַלָּה נְטָעוּ הָאֵילָנוֹת לְעַפּו"ם וְאֵת הַמְעֵינּוֹת פְּתַחוּ מִתְחַלָּה לְעַפּו"ם נְאָסְרִין שְׁפִיר דִּהְרֵי הִי בְּהֵן תְּפִיסַת יַד אָדָם לְעַפּו"ם, וּמָה שֶׁאָמַר הַנוֹבְעוֹת לְרַבִּים לֹא בָּא לְאַפּוֹקִי הַנוֹבְעוֹת לְיַחֲדֵי, דְּנוֹדָאֵי הַפֶּל אַחַד הוּא דְבָעִינָן רַק שְׁנַדַּע שְׁהִיא מְעֵינָן יֶשֶׁן וְלֹא נִפְתַּח מִתְחַלָּה לְעַפּו"ם אֶלָּא לְצָרְכֵי בֵית לְבָד, אֶלָּא מְשׁוּם דְשְׁל יַחֲדֵי מִן הַסְתָּם לֹא נוֹכַל לְיַדַּע שְׁלֹא נִפְתַּח מִתְחַלָּה לְעַפּו"ם דְאַף אַם מְעֵינָן יֶשֶׁן הוּא דִלְמָא גַם אַז נִפְתַּח לְעַפּו"ם, אָבֵל הַמְעֵינּוֹת הַנוֹבְעִין לְרַבִּים שֶׁמְסַתְּפִין רַבִּים מְמַנּוּ גַם אוֹתוֹן שְׂאִינוּ עוֹבְדִין אוֹתוֹ, זֶה הוּא בְּנוֹדָאֵי סִימָן מְוִבָּהֵק שְׁלֹא נִפְתַּח מִתְחַלָּה מְעוֹבְדֵי לְעַפּו"ם, דַּאֲל"כּ לֹא הָיוּ מְנִיחִין עוֹבְדֵי הַפּוֹתְחִים אוֹתוֹ לְהַסְתַּפֵּק מִמֵּימֵי לְרַבִּים גַם לְכָל מִי שְׂאִינוּ עוֹבְדֵי אוֹתוֹ, וְלִכֵּן בְּנוֹדָאֵי לֹא הִיָּה בּוֹ תְּפִיסַת יַד אָדָם מִתְחַלְתּוֹ לְעַפּו"ם וְאֵינוּ נְאָסֵר אַח"כּ אַם אַחַד הִשְׁתַּחֲוָה לּוֹ וְאַף דְבְּאֵילָנוֹת הַנְּטוּעִין לְפִירוֹת לֹא נָחַת לְדַקְדַּק בְּזֵה, הָתָם לֹא אֶפְשָׁר, דְּכָל אֵילָן הַנְּטוּעַ לְפִירוֹת שְׁל יַחֲדֵי הוּא, וּבְהֵן בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לָן לְיַדַּע בְּיַדֵּיעָה בְּרוּרָה בְּאִפְּוֹן אַחֵר שְׁלֹא נְטָעוּ מִתְחַלָּה לְעַפּו"ם, אָבֵל בְּמְעֵינּוֹת דְסִתְמָא שְׁל רַבִּים הֵן אִין צוּרָף לָן לְיַדֵּיעָה אַחֲרָת אֶלָּא כִּינּוּן דְהַסְתַּפְּקוּ רַבִּים מֵהֶם וְדָאֵי הוּא שְׁלֹא נִפְתַּחוּ לְעַפּו"ם ע"י עוֹבְדֵיהֶן וְלִכֵּן

אמר למלתא דפסיקא מעינות הנובעין לרבים, והשמיענו דין גדול בזה דבין אילנות ובין מעינות פיון שנעשו ע"י אדם בעינו שנדע מפורש שלא הי' בהן מתחלתן תפיסת יד אדם לעפ"ם אבל מן הסתם יש לן לחוש דלמא גם מתחלתן הי' בהן תפיסת יד אדם לעפ"ם פיון שהן נעבדין עתה לפנינו, וזה ברור בכוננות רבינו לע"ד, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: המשתתנה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות כו' אסרה: הנה הוא דברי ר' יוחנן ע"ז דף נ"ד, ואע"ג דלקאורה ר"י לטעמו אזל דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, אבל רבינו הרי פסק כר"נ ור"ע ור"י דאין אדם אוסר דבר שלו אפילו ע"י מעשה וכמ"ש לעיל, י"ל דס"ל לרבינו דזה לכ"ע אסור דקרקע עולם לא עדיף מהיה לו בה שותפות דאוסר לכ"ע דקרקע עולם פולם יש להם חלק בה, אלא משום דמחנפר הוא לזה בעינו שיעשה בה מעשה, ועל זה הוא דרמז רבינו בתחלת דבריו ואמר, פל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם, ור"ל שאין בו תפיסת יד אדם מתחלתו לשם עפ"ם, וגם לא עשהו אדם שום מעשה בו אח"כ לשם עפ"ם, (ודלא כהלח"מ שפירש שם שהפל דבר אחד הוא) אבל אם חפר בה בורות שיחין ומערות שעשה בה מעשה לבסוף לשם עפ"ם אע"פ שלא הי' בה תפיסת יד אדם מתחלתו אסרה: אמנם אי לכ"ז אינו מוכן דברי ר' יוחנן דהרי איהו אמר מים של רבים אינו נאסרין ואמרו אע"פ דטפחינהו בידי דעביד בהו מעשה ג"כ אינו נאסרין, ומ"ש מים של רבים מקרקע של רבים דאם עשה בה מעשה אסרה, ולדעת רבינו נחא, דאיהו נדאי לא פסק כר' יוחנן בהא דמים של רבים אלא ס"ל דגם מים של רבים נאסרים אם טפחינהו בידי, וכדאמר בהלכה ב' מים שעקרו הגל והשתתנה להן לא אסרו, נטלן בידי והשתתנה להן אסרו. דקאי על ריש דבריו מים שעקרו הגל שהוא מים של נהר או של ים דאית בהו גלים דמן הסתם של רבים הן, ולזה השיג עליו הרמב"ד שם ואמר נאם של רבים הן אינו נאסרין, אבל רבינו נדאי ס"ל דגם של רבים נאסרים משום שיש לו בהם שותפות ואדרבא דוקא של רבים יכול לאסור ולא של יחיד אחר משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכמ"ש לעיל, וא"כ לדידיה קרקע של עולם שהיא של רבים ומים של רבים שוין הן, אבל דעתו של ר' יוחנן דמחלק ביניהן מאי היא, וגם יש להבין דעת רבינו דלמה לא פסק כר' יוחנן במים של רבים: ונראה לע"ד דכל האיסור לר' יוחנן בדבר שאינו שלו ע"י מעשה אינו אלא דרבנן, וכדאמרו דף נ"ד ב' דילפינן מפלים שהזניח המלך אחז שגזר עליהם חזקת' וסייעתו ואסרום אף להדיוט וכדפירש"י שם ואף שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא פיון דעביד בהו מעשה אסרום, וא"כ פיון דרק רבנן היא ס"ל לר' יוחנן דלא גזרו במים של רבים דלא ליתו בהו לידי תקלה, ולא דמי לקרקע עולם דרק המקום ההוא שהשתתנה לו בחפירת פירות הוא דאסור, משא"כ מים המקלחין למרחוק לרבים דאתו בהו לידי תקלה לא גזרו: אמנם פל הסוגיא ההיא אינו אלא לר"ה ולר' יוחנן דע"י מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו מדרבנן עכ"פ, וע"כ צ"ל דחזקת' וסייעתו הוא שגזרו על הפלים איסור מטעם זה שעשה בהן מעשה ואסרום מטעם זה גם להדיוט, אבל לר"נ ור"ע ור"י דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם מדרבנן גם ע"י מעשה ונדאי דהם פליגי על זה וס"ל דאין ראיה מפלים הללו פלל דהתם רק לגבוה הוא דגזרו עלייהו ואסרום אבל לא להדיוט, ומדע דהרי רבי יליף מפלים אלו גם לכלים שמשו בבית חוניו גם למ"ד דבית חוניו לאו בית עפ"ם הוא שם דף נ"ב ב', ונתם נדאי רק לגבוה הוא דנאסרו, ועיין תוס'

שם בדרך נ"ב ב' ובחולין דף מ"א שכתבו דגם כלים של אחז רק לגבוה נאסרו ולא להדיוט גם לר' יוחנן, אלא דס"ל לר' יוחנן דכיון דאחז עשה בהן רק שינוי מועט אסרן לגבוה א"כ פשעשה בה מעשה רבא אסורין גם להדיוט, אבל ר"נ ור"ע ור"י הרי מפונרש פליגי ע"ז ואמרי דגם ע"י מעשה רבא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, והיכי דאית לו בו שותפות הרי אמרו בחולין שם דגם מדאורייתא אוסר וכדאמרו בגיטין דף נ"ב דבמנסף הוא חייב מיתה והם הרי אוקמוה בדאית ליה ביה שותפות, וא"כ לדידהו נדאי הוא להקפף ממש דשל יחיד אחר אינו אוסר כלל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם מדרבנן, אבל של רבים שיש לכולם חלק בו נדאי דאוסר מדאורייתא, ולכן מים של רבים נאסרין מדאורייתא ולא שייך להקל בדאורייתא משום תקלה, (ועיין מ"ש בזה עוד לקמן בה' ב') ולכן פינו דרבינו פסק כר"נ ור"ע ור"י שפיר פסק דמים של רבים וקרקע של רבים שווינו הן דאם עשה בהן מעשה נאסרו, ומסולק בזה השגות הראב"ד בה' ב' בפשיטות ונ"ל: ודע דהפלפלא חריפתא וכן הנקה"כ בי"ד סימן קמ"ה כתבו בטעמו של ר' יוחנן דמים של רבים אינן נאסרין משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואע"פ שיש לו בה שותפות הלא אחר הרוב עכ"ל הפל"ח ע"ש, ודבריהם תמוהים מאד, חזא דהרי ע"כ איירי בפעשה בהן מעשה דבכה"ג אדם אוסר דבר שאינו שלו לר' יוחנן דאל"כ של יחיד אחר נמי, וגם של עצמו נמי אינו אוסר להדיוט בלא מעשה משום מחובר וכדאמר הש"ס להדיא בדרך נ"ט שם וככל הנ"ל, ועוד דא"כ אפילו קרקע עולם נמי, אבל ברירא דמלתא לע"ד הוא כמ"ש וככל הנ"ל ודו"ק: הלכה ב' מים שעקרו הגל והשתחנה להן לא אסרו נטלן בידו והשתחנה להן אסרו, אבני הר שנדלדלו ועבדו במקומן מותרות שהרי אין בהן תפיסת יד אדם: עיין בהשגות, והנה השגה הראשונה שאמר אם מים של רבים הן אינן נאסרין אף כשנטלן בידו, כבר סילקתי ויישבתי דעת רבינו לנכון בדבור הקודם, אמנם השגתו השני' והלא היא פלוגתא דבני ר' חייא ור' יוחנן באבני הר שנדלדלו בדרך מ"ו ולא ידעינן בני ר' חייא מאי ס"ל וספיקא לחומרא, וכן תמה על רבינו הר"ן בשם הרמ"ה וכן תמה הכ"מ ע"ש, נלע"ד דגם זה לא ק"נו, דבאמת יש להכריח מסתמא דגמ' דס"ל למלתא דפסיקא להיתר דגם בתלוש בעינן תפיסת יד אדם ונקא, דהרי כלים דאחז ששימש בהן לע"ז נאסרו חזק' וסייעתו תלושים היו, ואעפ"כ אמר הש"ס בדרך נ"ד ב' למלתא דפסיקא והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא כיון דעבד בהו מעשה איתסרי להו ה"ג בבע"ח כיון שעשה בה מעשה אסרה, חזינו להדיא דאמר רק משום שעשה אחז בהן מעשה לכן אסרו חזק' אבל אם היא משתחנה להן לבד לא היא אסרו, ואם נאמר דבתלושין לא בעינן תפיסת יד אדם מדאורייתא, א"כ כיון שראה חזק' לאסור גם הכלים שלא היו של אחז אע"ג דמדאורייתא לא נאסרו, היא לו לאסרו אף אם לא היא עושה בהן מעשה, כיון שכל הטעם דמעשה מהני במחנך ובבע"ח משלו מדאורייתא הוא רק משום דע"י המעשה שעושה בהן בינדים נחשבת כיש בהן תפיסת ידי אדם מתחלתו וכמ"ש לעיל, ובתלוש הרי לא בעינן תפיסת יד אדם בשלו, ולכן גם מעשה לא נבעי בהו, וגם חז"ל איך למדו מזה לאסור דבר שאינו שלו רק ע"י מעשה והלא חזק' נדאי דהיא אוסרת בכ"ע אף בלא מעשה כלל רק אף אם היא משתחנה להן לבד, אלא ע"כ מדתלי טעמא במעשה ש"מ דבעינן גם בשלו בתלוש תפיסת יד אדם מתחלתו או מעשה אח"כ דהנה"ג ככתפיסת ידי אדם, ולכן גזרו הכי לאסור גם בשאינו שלו ע"י מעשה,

כַּיְנּוּן דָּגָם בְּשֵׁלוֹ מוֹעֵלֶת מַעֲשֵׂה לְאַסּוֹר אִף בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הִי נֶאֱסָר בְּלֹא מַעֲשֵׂה כְּגוֹן בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הִי בּוֹ תְּפִיסַת יָד אָדָם דָּגָם אֶת שֵׁל עֲצָמוֹ אִינּוֹ יְכוּל לְאַסּוֹר וְאֵעִפֹּ"כ מוֹעֵלֶת מַעֲשֵׂה לְאַסּוֹרֵן מְדֹאֲרֵייתָא, וְלִכְּן גְּזָרוּ גַם תּוֹ"ל כְּעֵין דְּאֲוֹרֵייתָא לְאַסּוֹר בְּשֵׁל אַחֲרִים ע"י מַעֲשֵׂה אִף דְּבִלָּא מַעֲשֵׂה לֹא הִי יְכוּל לְאַסּוֹר, אָבֵל אִי בְּשֵׁלוֹ לֹא הִי צְוָרָה לְשׁוּם מַעֲשֵׂה בְּתְלוּשִׁין מְדֹאֲרֵייתָא אֶלֶּא הִי נֶאֱסָר בְּכ"ע, גַּם חֲזַקָּי' וְגַם תּוֹ"ל דְּגְזָרוּ לְאַסּוֹר גַּם בְּשִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ ג"כ הִי לְהוּ לְגִזּוֹר וְלְאַסּוֹר גַּם בְּלֹא מַעֲשֵׂה כְּעֵין דְּאֲוֹרֵייתָא, אֵע"כ דָּגָם בְּשֵׁלוֹ וְגַם בְּתְלוּשִׁין בְּעֵינָן אוֹ תְּפִיסַת יָד אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ אוֹ מַעֲשֵׂה בְּסוֹפוֹ, וְלִכְּן שְׁפִיר פְּסֻק רַבִּינוּ הָכִי וְכַמ"ד הַמְתִּיר: וְאִין לוֹמַר דַּא"כ הָרִי הִי לוֹ לְהַש"ס לְמַפְשֵׁט מְזָה דַר' יוֹחֲנָן הוּא הַמְתִּיר, וּבְדָף מ"ו שָׁם הָרִי אִיבְעִיָא לְהוּ לְהַש"ס מִי הוּא הַמְתִּיר וּמִי הוּא הָאוּסָר, דְּוַדַּאי מַר' יוֹחֲנָן עֲצָמוֹ אִין שׁוּם רֵאזְיָה דִּילִיף דִּינְיָה מְכֻלִּים, וְאוּלַי יֵשׁ לוֹ לִיְמוּד אַחַר בְּנָה מַה שְּׁאַמַר דְּאָדָם אוֹסֵר דְּבַר שִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ ע"י מַעֲשֵׂה, וּבְהָא דְּכֻלִּים אוּלַי ס"ל דְּאָסְרוּ חֲזַקָּי' גַּם בְּלֹא טַעַם דְּעֲשֵׂה בְּהוֹן מַעֲשֵׂה נֶאֱפִילוֹ הֵיךָ מִשְׁתַּחֲוֶה לְהוֹן לְבַד ג"כ הִי אוֹסְרוּן כַּיְנּוּן דְּתְלוּשִׁין הוּן וְגִזְרוּ בְּהוֹן אֹטוֹ כְּלִים שֵׁלוֹ דְּלֹא בְּעֵינָן בְּהוֹן לֹא תְּפִיסַת יָד אָדָם וְלֹא מַעֲשֵׂה, מִשְׁא"כ בְּבַע"ח דְּבִשְׁלוֹ ג"כ אִינּוֹ יְכוּל לְאַסּוֹר בְּהַשְׁתַּחֲוָּא לְהַדְּיוּט אוּלַי לֹא גְזָרוּ בְּשֵׁל חֲבִירוֹ כָּלֵל אֶפִּילוֹ ע"י מַעֲשֵׂה, אֶלֶּא שְׂיֵישׁ לוֹ לִיְמוּד אַחַר בְּנָה דָּגָם בַּע"ח שֵׁל חֲבִירוֹ אוֹסֵר ע"י מַעֲשֵׂה, אָבֵל מִסְתַּמָּא דַּגְמ' וַדַּאי שְׁפִיר שְׁמַעֲיָנוּ דַס"ל הָכִי לְדִינָא לְכֹן מְכַרְשִׁי גַם דְּבַרֵי ר' יוֹחֲנָן בְּהָכִי וְד"ל: וּלְפ"ז יֵשׁ לָנוּ לְמִידָק עוֹד מְזָה דָּגָם בְּתְלוּשׁ בְּעֵינָן תְּפִיסַת יָד אָדָם לַע"ז דְּוִקָא, וְדַמְיָא מַמַּשׁ לְאִילָן דְּבַעֲיָנוּ לְרַבְּנָן שְׁנַטְטָעָה מִתְּחִלָּה לַע"ז דְּוִקָא, וְדַלָּא כְּדַבְּרֵי הַתּוֹסֵף שָׁם שְׁכַתְּבוּ בְּטַעַם הָאִילָן שְׁהַשְׂרִישָׁה בְּקַרְקַע מְבֻטָּלֶת הַתְּפִיסָה ע"ש, דְּאִי ס"ד דְּבְתְלוּשׁ לֹא בְּעֵינָן הַתְּפִיסָה לַע"ז דְּוִקָא, א"כ הָדַר קֹוֹשִׁיא לְדוֹכַתֵּי דַהָרִי הַכְּלִים שְׁבַמְקַדַּשׁ תְּפִיסַתוֹן בִּיְדֵי אָדָם הִיוּ מִתְּחִלָּתוֹ, וְא"כ לְמָה תְּלָה אִיסוּרוֹן בְּמַעֲשֵׂה שְׁעֲשֵׂה בְּהוֹן אַחַז לַע"ז אַח"כ, אֶלֶּא ע"כ כַּיְנּוּן שֶׁלֹּא הִי הַתְּפִיסָה דְּמַעֲיָקְרָא לְשָׁם ע"ז מִיְקַרְיָא לֹא הִי בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם וְלִכְּן גַּם בְּשֵׁלוֹ לֹא הִיוּ נֶאֱסָרִין מְדֹאֲרֵייתָא אֶלֶּא ע"י מַעֲשֵׂה שְׁעֲשֵׂה בְּהוֹן אַח"כ לַע"ז, וְלִכְּן שְׁפִיר לֹא אָסְרוּ חֲזַקָּי' גַּם בְּשִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ אֶלֶּא ע"י מַעֲשֵׂה שְׁעֲשֵׂה בְּהוֹן אַחַז לַע"ז, דְּוַמְיָא דְּמַחֲוָבַר וּבַע"ח שֶׁלֹּא הִי בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם כָּלֵל, דַּא"כ לֹא הִי שׁוּם הֶכְרַח לְהַש"ס לוֹמַר דָּרַק ע"י הַמַּעֲשֵׂה הוּא דְּאָסְרוּן חֲזַקָּי' דִּילְמָא גַּם אִם לֹא הִי בְּהוֹן מַעֲשֵׂה הִי אוֹסְרוּן ג"כ מִשׁוּם דְּגִזּוֹר לְאַסּוֹר אִף בְּשִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ בְּתְלוּשִׁים שֶׁהִי בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם אֹטוֹ שֵׁלוֹ שְׁהִיוּ אָסוּרִים מְדֹאֲרֵייתָא, וְא"כ אַכְתִּי מְנָא לָן לְמִילִיף מַנְיָהּ גַּם בַּע"ח שֶׁלֹּא הִי בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם כָּלֵל שְׂיֵיאֲסוֹר אָדָם גַּם אֶת שִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ גַּם ע"י מַעֲשֵׂה וְדַלְמָא גַּם אֶת בַּע"ח שֵׁלוֹ לֹא יוּכַל לְאַסּוֹר לְהַדְּיוּט גַּם ע"י מַעֲשֵׂה, כַּיְנּוּן שְׂאִין לָנוּ שׁוּם לִיְמוּד דְּמַעֲשֵׂה שֶׁאִח"כ הֵיךָ כְּתִפִּיסַת יָדֵי אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ, אֶלֶּא ע"כ דְּאוֹתוֹן תְּלוּשִׁים שֶׁלֹּא בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ לַע"ז דִּינָן כְּמַחֲוָבַר וּבַע"ח שֶׁלֹּא הִי בְּהוֹן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם כָּלֵל, וְלִכְּן אִי לֹאוֹ דְּמַעֲשֵׂה לַע"ז הֵיךָ כְּתִפִּיסַת יָדֵי אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ לַע"ז לֹא הִי חֲזַקָּי' אוֹסֵר כָּלֵל הַכְּלִים שְׂאִינָן שֵׁל אַחַז כַּיְנּוּן דְּאִף אִם הִיוּ שֵׁלוֹ לֹא הִיוּ נֶאֱסָרִין מְדֹאֲרֵייתָא וּמַכ"ש כְּשֶׁלֹּא הִי עוֹשֶׂה בְּהוֹן מַעֲשֵׂה כָּלֵל, אֶלֶּא ע"כ מְדֹאֲרֵינָהּ חֲזַקָּי' ש"מ תְּרַתִּי דָּרַק ע"י מַעֲשֵׂה שְׁעֲשֵׂה בְּהוֹן אַחַז אֶסְרִינָהּ, וְשִׁמְעֵשָׂה לַע"ז גַּם אַח"כ הֵיךָ כְּתִפִּיסַת יָדֵי אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ לַע"ז, וְלִכְּן כַּיְנּוּן שְׂאִם הִי שֵׁלוֹ הִיוּ אָסוּרִין מְדֹאֲרֵייתָא לְכֹן אָסְרוּ חֲזַקָּי' גַּם שִׂאֵינוֹ שֵׁלוֹ אֹטוֹ שֵׁלוֹ, וְלִכְּן שְׁפִיר יְלִיף מַנְיָהּ גַּם לְבַע"ח דַּע"כ"כ ע"י מַעֲשֵׂה לַע"ז הֵיךָ כַּיְנּוּן תְּפִיסַת יָדֵי אָדָם מִתְּחִלָּתוֹ

לע"ז ואוסר בשליו, ולכן גזרינו גם בשל חברו מדרבנן אטו שלו נד"ל: ובזה אתיא לי שפיר ג"כ דברי רבינו בה' ג' שאמר, ישראל שזקף לבינה להשתחות לה ולא השתחוה לה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסרה בהנאה שזקיפתה מעשה, וכן אם זקף ביצה כו': ולכאורה אין זה מובן כלל מה שאמר בטעמו שזקיפתה מעשה, דאיזה מעשה צריך בלבינה שלו, וגם אם הי' צריך מעשה הנה הצורך שהעכו"ם שהשתחוה לה יעשה בה מעשה משום שהיא אינה שלו, ואיך יועיל מעשה של הישראל בלבינה שלו להעכו"ם לאוסרה, ועוד דברי רבינו פסק דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה וגם בעכו"ם וכמ"ש לעיל בריש הפרק, ור"י אמר רב דאמר האי דין בדרף נ"ג ב', הרי אמר שם בטעמו משום גילוי מלתא וכתחלתה של א"י, וכן פרש"י בדרף מ"ו ע"ש, ועד כאן לא הזכיר בדרף מ"ו מעשה בזה אלא בביצה דלית בה תפיסת ידי אדם שנוקדה מאל"י, וכשהשתחוה לביצה שלו ג"כ לא נאסרה בלא מעשה לע"ז כיון שאין בה תפיסת ידי אדם, משא"כ לבינה הרי יש בה תפיסת ידי אדם דנעשית בינדים ואם היתה שלו הרי אינה צריכה שום מעשה, וגם בשל חברו הרי גם למ"ד דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, המשתחוה צריך לעשות בה מעשה, ולמ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם אם המשתחוה יעשה בה מעשה ג"כ לא נאסרה, ורק משום שזקפה הישראל להשתחות לה הרי גלי דעתה דניחה ליה ואז הוא שהעכו"ם המשתחוה לה אוסרה דדינה אז בשליו, אבל לא משום דזקיפתה מעשה, וכן משמע לכאורה מדברי ר"י אמר רב בעצמו דדוקא אם הישראל לא השתחוה לה אלא עכו"ם בא והשתחוה לה, בזה הוא דמצריך שהישראל יזקפנה, אבל אם הישראל בעצמו הנה משתחוה לה הי' אוסרה אף אם לא הי' זוקפה: אמנם לפי מ"ש בכל הנ"ל הרי דברי רבינו מבוארין בפשיטות, דכיון דפסק כמ"ד המתיר באבני הר שנגדלדלו, הרי שמעינו לדידה דגם בתלוש בעינן או תפיסת ידי אדם מתחלה לע"ז או שיעשה בהן מעשה אח"כ לע"ז, ודינן כמחנך ממש, וא"כ גם לבינה תלושה אף שנעשית בידי אדם הרי לא נעשית לע"ז ונקראת אין בה תפיסת ידי אדם ודינו כאבני הר שנגדלדלו דגם בשליו אינו יכול לאסור בהשתחוואה אלא לאחר שעשה בה מעשה לע"ז, וא"כ לפ"ז ע"כ ר"י אמר רב דאמר ישראל שזקף לבינה להשתחות לה ולא השתחוה לה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסרה, רבותא הוא דמשמענו דאף עכו"ם יכול לאוסרה אח"כ במעשה שעשה בה הישראל לשם עכו"ם שזקפה לשם עכו"ם, משום גילוי דעתו דניחא ליה, אבל באמת גם הישראל עצמו לא הנה יכול לאוסרה אלא א"כ זקפה לשם עכו"ם דזקיפתה הנה מעשה, אבל בלא מעשה גם הוא לא הנה יכול לאוסרה דתלוש ומחנך דין אחד להו לעגנן זה למ"ד המתיר באבני הר שנגדלדלו, וכן משמע להדיא מדברי רש"י שם בדרף מ"ו בד"ה ולמאן, דרק לפי מאי דדחי ליה דלעולם בני ר' חניא דאסרי דהשתחוה לה אע"ג דלא זקפה אסורה, כתב רש"י כיון דאיהו לא תפיסת ידי אדם בעי וזה לשם עכו"ם העמידה בין הוי מעשה בין לא הוי מעשה הרי קראה עכו"ם כו', הרי מפורש דאלו למ"ד המתיר דבעי תפיסת ידי אדם בעי דוקא מעשה לשם עכו"ם אח"כ ולכן הנה ניחא ליה מתחלה לדעת זו מאי דבעי חזק"י אי זקיפתה הוי מעשה או לא, ואף דמבעי ליה בביצה שנוקדה מעצמה, הרי לרבנן דבעינן תפיסת ידי אדם לע"ז דוקא גם לבינה לא עדיף מביצה כי לא הנה בה תפיסת ידי אדם לע"ז מעולם, וכן בד"ה לבינה אח"כ שם כתב רש"י רק למ"ד האוסר דבדבר תלוש ולא בע"ח לא בעינן מעשה

בגופו ונאסר מיד בהשתחואה כו', הרי מפונרש דלמ"ד המתיר גם בתלוש בעינו מעשה בגופו לשם עפוי"ם פינון דמתחלה לא הנה פה תפיסת ידי אדם לשם עפוי"ם, ולדעת זו אנשמענו ר"י אמר רב תרתי תדא דזקיפת לבינה לשם עפוי"ם הנה מעשה, ושונית דגילוי דעתו דניחא ליה מהני גם גבי אחר לאוסרה, וזה הוא שכתב רבינו שפיר בטעמו שזקיפתו מעשה, ור"ל ושפיר הנה אוסרה בעצמו פשהה משתחנה לה דדינה פיש פה תפיסת ידי אדם מתחלה לעפוי"ם, ולכן מועיל שוב גילוי דעתו דניחא ליה גם לגבי העפוי"ם שיאסרה בהנאה פמוהו וככל הנ"ל: וכל דברים אלו נמשכין אחר תחלת דבריו בראש הפרק, שהקדים לומר כל שאין בו תפיסת יד אדם (ר"ל מתחלתו) ולא עשהו אדם (ר"ל גם אח"כ) אע"פ שנעבד ה"ז מותר בהנאה, ועשה כלל זה בסתמא בין למחנבר בין לתלוש, והדר מפרש לה ואמר, לפיכך כו' להשמיענו כל הדינים המסתעפים מפלל זה, ופירש תחלה דין מחנבר ולהיתרא, דעפוי"ם העובדים להרים ולגבעות, ועוד יותר דאף אם הנה פהו תפיסת יד אדם אבל לא לשם עפוי"ם פגון אילנות הנטועין לפירות, ועוד יותר דאף המענינות הנובעין לרבים דאע"ג שאינו ידוע מפונרש שלא נפתחו בידי עפוי"ם לשם עפוי"ם אמרינו דכיון דרבים הסתפקו במימיו בודאי לא נפתחו מתחלה ע"י עובדיהו לשם עפוי"ם וכמ"ש לעיל, ולכן הרי אלו מותרים בהנאה, והדר משמיענו עוד יותר רבותא דאף שאינו מחנבר אלא הו בע"ח ג"כ דינו כמחנבר ומותרין בהנאה וגם באכילה, והדר משמיענו דינו לאיסורא ואמר דאם עשה פהו מעשה כ"ד אף אח"כ לשם עפוי"ם בין בבע"ח בין במחנבר מתסרי שפיר פאשר הנה פהו תפיסת יד אדם מתחלה לעפוי"ם, והדר משמיענו בה' ב' יותר רבותא דאף מים שעכרו הגל ואבני הר שננדלדלו אף דתלושין הו ולאו מחנברין ולאו בע"ח מ"מ פינון שלא הנה פהו תפיסת ידי אדם לעפוי"ם לא נאסרו, רק פשעשה פהו מעשה אח"כ לעפוי"ם שנטל המים פיז והשתחנה להו אסרו דזה הנה פיש פה תפיסת יד אדם מתחלה לשם עפוי"ם, והדר משמיענו בה' ג' עוד יותר רבותא בין להיתרא בין לאיסורא, פישראל שזקף לבינה אף שהנה פה תפיסת יד אדם מתחלה שהרי נעשית בידי אדם אבל פינון שתחלת עשייתה לא הייתה לשם עפוי"ם, צריכה היא ג"כ מעשה אח"כ לשם עפוי"ם לאוסרה אף בשלו, אבל אם עשה פה מעשה אף אם המעשה היא שלא בגופה אלא זקפה לבד, נחשבת מעשה להחשיבה כהי פה תפיסת יד אדם וה לשם עפוי"ם ואפילו לגבי אחרינו משום גילוי דעתו דניחא ליה ושוב נאסרה גם ע"י אחר בהשתחואה לבד גם למאי דקי"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וככל הנ"ל: אמנם עדיין צריכין אנו למודעי גם בדבר השגת הראב"ד הראשונה, על מה שאמר רבינו דאם נטלן פיזו והשתחנה להו אסרו דמשמע גם מים של רבים, ור' יוחנן הלא אמר דמים של רבים אינו נאסרו, וכתבתי לעיל דכיון דרבינו פסק כר"ב ור"ע ור"י דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם במעשה, ורק באית ליה שותפות אוסרו, א"כ בודאי פליגי על ר' יוחנן במים של רבים דהרי אית ליה פהו שותפות, וע"י מעשה ודאי דנאסרו מראורייתא וכמ"ש לעיל בה' א', אבל לכאורה רבינו בעצמו סותר לכל דברינו אלה, דבפ"ד מה' איסורי מזבח ה' ז פתב המשתחנה להר אף ע"פ שהוא מותר בהנאה הרי אבניו אסורין למזבח, וכן המשתחנה למענין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסו, עכ"ל, וכיון דדייק בלשונו למענין הנובע בארצו דוקא, משמע דבא לאפוקי מענין הנובע לרבים דאינו נאסר גם לנסכים, וזהו ע"כ כדברי ר' יוחנן דאמר מים של רבים

אינו נאסרין, וכן פתב הכ"מ שם, וכן פתב גם בשם הר"י קורקוס ע"ש, אבל נלע"ד דגם זה א"ש ולא ק"מ דדעת רבינו הוא זה, דודאי גם ר"נ ור"ע ורבי יצחק שטרנח עצמן לנישב דבריהם דלא פתנאי בתולין שם, לא פליגי גם על ר"ש בן יהוצדק שהוא ג"כ תנא שאמר זה ר' יוחנן משמו בע"ז דף נ"ט דמים של רבים אינו נאסרין, אלא שהם מפרשים לדברי רשב"י אלו בדלא עבד בהן מעשה ולענין נסכים, ולכן דניק לומר דרק מים של רבים אינו נאסרין ואע"ג דיש לו בהן שותפות, פנין דכל הטעם דאסרינו מחנבר לגבוה אמר רבא בדרף מ"ו ב' מק"ו מאתנן זונה ומחיר פלב, ושל רבים בודאי גם באתנן לא נאסר דודאי יכולין הרבים למחות בו, ולכן גם לגבוה לא נאסר מחנבר דרבים, הא של יחיד דהיינו של עצמו לבד אף דלהדיוט לא נאסר בלא מעשה משום דמחנבר הוא, לגבוה נאסר שפיר, אבל בעשה בהן מעשה דאפקי מתורת מחנבר כגון שנטלן בידו והשתתחה להן דשל עצמו הוא אוסר מדאורייתא גם להדיוט, ודאי דגם של רבים אוסר גם להדיוט וכ"ש לגבוה דהוי פשאר דבר שיש לו שותפות דאוסר גם להדיוט, והא דאמר הש"ס שם דאיירי בדטפחינהו בידיו, הוא רק אליבין דר' יוחנן עצמו דאיהו איירי שם מפורש גם להדיוט, דאסר שם ריש לקיש מים של רבים להדיוט וא"ל ר' יוחנן זיל שרי להו דמים של רבים אינו נאסרין, דמשמע הא של יחיד נאסרין ואפילו של יחיד אחר וע"כ הוא ע"י מעשה דוקא ואזיל לשיטתו דאמר אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, ולכן לדידה נדאי מים של רבים אפילו ע"י מעשה אינו נאסרין, אבל לר"נ ור"ע ור"י נדאי לאו הכי הוא, אלא ע"כ יאמרו דרשב"י לענין גבוה לבד איירי ובלא מעשה ובא לאפוקי של עצמו, אבל ע"י מעשה גם רשב"י מודה דגם מים של רבים נאסרין וכמ"ש, ועתה הלא א"ש דברי רבינו בפשיטות, דהכא דאיירי ע"י מעשה אמר שפיר ונטלן בידו והשתתחה להן אסרו, ור"ל ואפילו הן של רבים ודלא כר' יוחנן בזה, אבל בה' איסורי מזבח דאיירי בלא מעשה דומיא דהשתתחה להן דאמר אע"פ שהוא מותר בהנאה, לכן אמר וכן השתתחה למענין הנובע בארצו דוקא הרי מימיו פסולין לנסכים, אף ע"פ שפותרין להדיוט, אבל מענין הנובע לרבים ודאי בלא מעשה אינו נאסר פלל וכדברי ר"ש בן יהוצדק וכהנ"ל: אמנם מ"ש שם הכ"מ דפסק רבינו במענין הנובע בארצו לאיסור, ואע"ג דבעיא דרבה היא בדרף מ"ז אי למיא דקמין קא סגיד וקמאי קמאי אודו או דילמא לדברונה קא סגיד, משום שהוא בעיא דלא נפשטה ולחומרא ע"ש, לע"ד אין לומר הכי דא"כ יקשה קושיות הלח"מ בשם דא"כ למה לא פתב רבינו דאם הביא הורצה פנין דלא אסרו אלא מספק ע"ש, אבל נלע"ד דרק מדין ברור הוא דפסק רבינו הכי משום דבאמת אע"ג דבעיא זו לא נפשטה במקומה, אנו יש לן לפושטה במקום אחר מסתמא דגמ' דפסיקא להו דלדברונה דמיא קא סגיד, דהרי התם בדרף נ"ט דפריה על ר' יוחנן משום רשב"י דאמר מים של רבים אינו נאסרין הא של יחיד נאסרין ותיפוק לו דהא מחנברין גינהוואמר לא צריכא דתלשינהו גלא, הרי איירי מפורש בנהר המקלח מדאית ליה גלא ולכן הנה ניחא ליה הא דניחיד נאסרין הרי דפשיטא ליה דלברונה דמיא קאי סגיד, וכן למאי דאסיק שם לא צריכא דטפחינהו בידיה, הרי איירי ג"כ באותן המים המקלחין ואמר דמשום דטפחינהו בידין' מלמטה ותלשן יש בהן תפיסת ידי אדם כדפירש"י שם משמע דמשום זה נאסרו כל המים, הרי מפורש דלדברונה דמיא קא סגיד, וא"ל דא"כ למה לא פשיט רבה בעייתו מדברי ר' יוחנן דאמר מים של רבים אינו

נאָסרין האַ דיִחיד נאָסרין וע"כ לךְברונה דמיא קא סגיד, דמר' יוחנן עצמו בַּנדאי ליפא
למפֿשט דדלמא איירי במימי הבור שאַינן מקלחין לחוץ ולכן דיִחיד נאָסרין פֿדטפּחינהו
בַּנדיו ולעולם למיא דקמין קא סגיד, אַבָּל אַנו ודאי דנוכל לפֿושטָה מסתמא דגמ' דסבֿרי
מפֿורש הכי, ואע"ג דאיירי אליבין דר' יוחנן נאָנו לא קי"ל כְּנוּתין בַּנְה וכמ"ש, בַּנְה הרי
לא פֿליגי, ולכן פֿסק שפיר רבינו שם דהמִשְׁתַּחֲוֶה למַעֲיָין הנובֿע באַרְצוֹ מימיו פֿסולין
לנֶסְכִים מִשׁוּם דלדְּבִרוּנָה דמיא קא סגיד פי הוא דין ברור בַּלא סֶפֶק וְגַם בַּדַּעְבָּד אִם
הביא לא הוֹרְצָה וע"ש מ"ש עוד בַּנְה, וא"ש הפל לנכון בפֿשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק:
הלכה ט ותקרוּבַת עפּו"ם אינֶה בַּטְלָה לעולם: עיין כ"מ שפֿתב בַּשֵּׁם הרמ"ך תימא איך
סֵתָם וְאָמַר דתקרוּבַת אינֶה בַּטְלָה לעולם דְּהָא יֵשׁ תַּקְרוּבַת דִּישׁ לָהּ בִּיטּוּל הֵיכָא דְּלֹא הֵנָּה
מִשְׁתַּבֵּר פֿעִין פָּנִים וְכַדְחִזִּינוּ בַּאֲבְנֵי מַרְקוּלִים שְׂבַטְלֵן עפּו"ם דִּשְׂרִי מִשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ פֿעִין
פָּנִים, דְּבַזְרָק מִקַּל לִפְנֵי חֵיב וְאִינֶה נאָסֶרֶת אִף ע"פ שְׂעִבּוּדְתָהּ בְּכַף ש"מ דְּלֹאָסוּר בַּעֲיָנוּ
פֿעִין פָּנִים עכ"ל, וְאִנִּי תָמָה עַל תְּמִיּהָתוֹ שְׁהֵבִיא בַּעֲצָמוֹ רָאִיָּה לְסַתּוֹר מֶהָא דְּזַרְק מִקַּל
לִפְנֵי שְׂאִינֶה נאָסֶרֶת פֿלֵל מִשׁוּם תַּקְרוּבַת מִשׁוּם שְׂאִינֶה פֿעִין פָּנִים, הַרִי דְּאִינֶה צְרִיכָה
בִּיטּוּל פֿלֵל, וְאֲבָנֵי מַרְקוּלִים דְּנאָסֶרוּ וְצָרִיכִין בִּיטּוּל ע"כ לֹא מִשׁוּם תַּקְרוּבַת הוּא דְּנאָסֶרוּ
פִּינוּ דְּלֹא הוּי פֿעִין פָּנִים, אֲלֵא מִשׁוּם ע"ז עֲצָמָה הוּא דְּנאָסֶרוּ, וְכַדְאָמְרוּ שֵׁם בַּדָּף נ"א
אֲלֵא מַעֲתָה אֲבָנֵי בֵּית מַרְקוּלִים בְּמָה יֵאָסֶרוּ וְאָמַר דְּנַעֲשֶׂה כְּמַגְדַּל עפּו"ם ופירש"י שֵׁם
וְנ"ל וְאִסּוּרוֹ מִשׁוּם עפּו"ם עֲצָמָה וְלֹא מִשׁוּם תַּקְרוּבַת כּו' ע"ש, וְכֵן פָּתְבוּ הַתּוֹסֵ' בַּדָּף נ'
בד"ה בַּעֲיָנוּ פֿעִין פָּנִים בַּשֵּׁם רש"י ע"ש, הַרִי מְפֹרֵשׁ דְּלִיפָּא שׁוּם תַּקְרוּבַת שְׁתַּאֲסַר
וְתִהְיֶינָה לָהּ בִּיטּוּל, אֲלֵא אוֹ שְׂאִינֶה נאָסֶרֶת פֿלֵל וְאִינֶה צְרִיכָה בִּיטּוּל, אוֹ שְׁנאָסֶרֶת וְלֹא
מֶהֵינָה לָהּ בִּיטּוּל, וְרַבִּינוּ הַרִי אִיירי בַּתַּקְרוּבַת שְׁנאָסֶרֶת וְלִכּוֹן אָמַר שְׂפִיר שְׂאִינֶה בַּטְלָה
לעולם, וְזֶה בְּרוּר לע"ד ודו"ק: הַלְּכָה יב וְאִם הֵיְתָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל כּו' אֲסוּרָה לעולם: עיין
כ"מ שְׂפֵתב בַּשֵּׁם הרמ"ך תימא מאי איירא שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִילוּ שֶׁל עפּו"ם נְמִי כּו' עכ"ל,
וְאִנִּי תָמָה עַל תְּמִיּהָתוֹ זָאת ג"כ, דְּהַרִי רַבִּינוּ אִיירי בַּעפּו"ם שְׂשַׁפְּאָה, וְא"כ הַרִי הֵנָּה זֶה
יּוֹתֵר רְבוּתָא, דְּהָא דִּישְׂרָאֵל אִינוּ מְבַטֵּל אֲפִילוּ ע"ז שֶׁל עפּו"ם הוּא מִלְתָּא דְּפִסְקָא לְכ"ע
בַּמִּשְׁנָה דָּף נ"ב ב', אַבָּל הָא דְּעפּו"ם אִינוּ מְבַטֵּל ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא מִלְתָּא דְּפִסְקָא הִיא,
דְּהַרִי אָמַר שֵׁם דְּרַבִּי הֵינָה סֶבֶר בִּילְדוּתוֹ דְּעפּו"ם מְבַטֵּל ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהֵינָה לוֹ
בָּהּ שְׁוִתּוּפּוֹת, לָזֶה אָמַר רַבִּינוּ רְבוּתָא יּוֹתֵר דְּגַם עפּו"ם שְׂשַׁפְּאָה אִם הֵיְתָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל
אֲפִילוּ שְׂפָאָה שְׂלֵא לְצוּרְכָה הִיא וְשַׁפְּאִיָּה אֲסוּרִין וְד"ל: פָּֿרַק ט' הַלְּכָה ב' וְכֵן עפּו"ם
שְׂשַׁלַּח דוֹרֵן כּו' לֹא יִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ וְאִם חָשַׁשׁ לְאִיבָה נוֹטְלוּ בְּפָנָיו וְאִינוּ נִהְיָה בּוֹ עַד שֶׁיִּנְדַּע
לוֹ שֶׁזֶּה הֵגוֹי אִינוּ עוֹבֵד כּו"ם כּו': עיין כ"מ ולח"מ שְׂתַּמְהוּ עַל רַבִּינוּ דְּהַרִי בַּגַּמ' דָּף ז' ב'
אֵימָא דַּא"ל רִישׁ לְקִישׁ טוֹל וְזַרְוֶק אוֹתוֹ בְּבוּר בְּפָנָיו פֿלאַחַר יָד, וְלָמָּה לֹא זָכְרוּ רַבִּינוּ:
וְלַעַד"ן דַּא"ש דְּהֵתָם אִיירי מְפֹרֵשׁ בַּעפּו"ם שְׁהִי יְדוּעַ לוֹ לר"י נְשִׂאָה דְּפִלַּח לְעפּו"ם
כְּדָאֲמַר בַּלְשׁוֹנוֹ הֵיכִי אֲעֵבִיד אֲשַׁקְלִי אֲזִיל וּמוֹדָהּ, מִשְׁמַע שְׁהִי פֿשִׁטָּא לִיהָ דְּבוּדָאֵי אֲזִיל
וּמוֹדָהּ, מִשָּׂא"כ רַבִּינוּ הַרִי אִיירי מְפֹרֵשׁ בַּעפּו"ם שְׂאִינֶה יְדוּעַ לוֹ אִם הוּא עוֹבֵד כּו"ם אוֹ
לֹא וְא"כ הֵנָּה זֶה רַק סֶפֶק אִם אֲזִיל וּמוֹדָהּ אוֹ לֹא, לְכֵן מִשְׁמַע לִיהָ לְרַבִּינוּ דְּכִינוּ דְּחוּשָׁשׁ
מִשׁוּם אִיבָה וְהֵתִירוּ לוֹ לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ אִין לוֹ לְחוּשׁ לְאֲבָדוֹ מְסַפֵּק שְׂמָא יוֹדַע לוֹ שְׂאִינוּ עוֹבֵד
כו"ם וְדִי לֵן אִם נאָסוּר לוֹ לִיקְהוֹת מִמֶּנָּה מְסַפֵּק עַד שֶׁיִּנְדַּע לוֹ, דְּלֹא גָרַע זֶה מִשְׂאָר סֶפֶק
דְּרַבְּנֵי שְׁהוּא לְקוּלָּא אֲלֵא דְּלִיקְהוֹת מִמֶּנּוּ אֲסוּר לוֹ מְסַפֵּק פִּינוּ דְּאֲפֶשֶׁר לְהַתְּבַרַר כְּנֵלַע"ד

ודו"ק: הַלְכָה ט' עיר שַׁיֵש בַּה עֲכוּ"ם מִן הַלְכָה חוּצָה לָהּ וְאָסוּר לְהַפְנוֹס בְּתוֹכָהּ כּו'
וּבְהִשְׁגוֹת א"א בְּתוֹסְפֹתָא מְפָרֵש לָהּ בְּיָרִיד וּבְמִשְׁאָ וּמִתָּן עִמָּהֶם כּו' עכ"ל וְכֵן פֶּתַח הַכ"מ
בְּשֵׁם הַרְמ"ךְ שֶׁפֶתַח לְתִמְנֹה הִכִּי עַל רַבֵּינוּ דְּבַגְמָרָא מִשְׁמַע דְּאָפִילוּ לְשֵׁאת וְלַתַּת עִמָּהּ
מִן הַלְכָה כּו' עכ"ל: ולעד"ן דא"ש דְּוּדָאֵי הַמְשֻׁנָּה דְּאֶמְרָה סֵתֵם מִן הַלְכָה וְאָסוּר אֲיִירֵי בְּכָל עֲנָן
דְּבָמְקוֹם שְׁמִיתָר בֵּין הַהִילוּף בֵּין מִשְׁאָ וּמִתָּן מִן הַלְכָה, וּבְמְקוֹם שְׁאָסוּר ג"כ בֵּין הַמִּשְׁאָ וּמִתָּן
בֵּין הַהִילוּף לְבַד אָסוּר, וְלִכְּנֵן בְּכָאֵן פֶּתַח רַבֵּינוּ דִּין הַהִילוּף מִשׁוּם מְקוֹם הָאָסוּר לְהוֹרוֹת
דְּגַם הַהִילוּף לְבַד אָסוּר בּוּ, וְדִין הַמִּשְׁאָ וּמִתָּן הֲלֵא פֶתַח רַבֵּינוּ לְקַמֵּן בְּסוּמָה ה' י"ד דְּהוֹלְכִין
לְיָרִיד שֶׁל עֲכוּ"ם וְלוֹקְחִין מֵהֶם כּו' וְד"ל: הַלְכָה טו עֲכוּ"ם שֶׁעֲשָׂה לְבָנוּ אוֹ לְבַתּוֹ מִשְׁתָּה
אָסוּר לְיַהֲנוֹת מִסְּעוּדָתוֹ כּו' עַד י"ב חֲדָשׁ.

עֵינֵין בּב"י וט"ז וש"כ וב"ח בי"ד סִימָן קנ"ב שֶׁהָאֲרִיכוּ בְּטַעַם הָרִי"ף וְרַבֵּינוּ שֶׁהִשְׁמִיטוּ
דְּבָרֵי הַש"ס דְּאָדָם חָשׁוּב גַּם לְאַחַר יב"ח אָסוּר, וְהַטּוֹר וְהַש"ע פֶּתַח בּוֹהוּ שָׁם, וְגַם אֲנָכִי
ת"ל הָאֲרִיכְתִּי בָּזָה הַרְבֵּה בְּתוֹשׁוּבָה וְנִתְמַתִּי טוֹב טַעַם לְדַעַת הָרִי"ף וְרַבֵּינוּ בָּזָה דס"ל שְׁאִין
לְחוּשׁ פָּלַל בּוֹזָה"ז לְאַחַר יב"ח אָפִילוּ לְאָדָם חָשׁוּב וְלִכְּנֵן הַשְׁמִיטוּהוּ וּמְגוֹדֵל הָאֲרִיכּוֹת בָּזָה
לֹא פֶתַח בְּתוֹ: הַלְכָה טז וְלֹא תִינְלַד אֶת הָעוֹבְדֹת כּו"ם אֲבָל מִיְלֻדָּת הִיא בְּשִׁכָּר מִשׁוּם אִיבָה.

עֵינֵין כ"מ שֶׁתְּמָה לָמָּה לֹא פֶתַח רַבֵּינוּ מַה שְׁאָמְרוּ בְּגַמְרָא דְּבִשְׁבַת אָפִילוּ בְּשִׁכָּר אָסוּר
לְיִינֵלד ע"ש, וְאֲנִי תְמָה עַל תְּמִיחָתוֹ דְּזָה הַדִּין הֲלֵא שְׁיִיף לְהַלְכּוֹת שְׁבַת, וּבְהַלְכּוֹת שְׁבַת
פ"ב ה' י"ב הֲלֵא פֶתַח רַבֵּינוּ מְפֻרָשׁ ע"ש: פָּרַק עֲשִׂירֵי הַלְכָה וְאָפִילוּ יוֹשֵׁב יְשִׁיבַת עֲרָאִי
אוֹ עוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כּו' שְׁנֶאֱמַר לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצָהּ אָפִילוּ לְפִי שְׁעָה כּו' וּבְהִשְׁגוֹת א"א
זֹאת לֹא מְצִאתִי כּו' וְהַפְסוּק בּוֹ אֲנוֹמוֹת הוּא וְאָפִי' לְפִי דְּבָרֵינוּ יְשִׁיבָה פֶתַח בְּהוּ וְלֹא הֶעֱבָרָה
עכ"ל: ולעד"ן דְּדְבָרֵינוּ מְנוֹכְרָחִים דְּאִי בּוֹ אֲנוֹמוֹת הָרִי הֵם בְּלֹא תַחִי' פֶּל גְּשְׁמָה וְגַם
אִי לְיְשִׁיבַת קָבַע הָרִי פְּכָר פֶתַח לֹא תִכְרַת לָהֶם וְלֹא לְהִיָּהֶם בְּרִית אֵלָא ע"כ לְיְשִׁיבַת עֲרָאִי
וְהָאִיף אָפֶשֶׁר לְיְשִׁיבַת עֲרָאִי אִם לֹא פֶשְׁעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם דְּאִי בְּדָר שָׁם הָרִי הוּא
יְשִׁיבַת קָבַע, לְכֵן דְּבָרֵינוּ מְנוֹכְרָחִים, וּבְוּדָאֵי הוּא ג"כ מֵאֲמַר חֲז"ל בְּאִיזָה מְקוֹם, וְלֹא
רָאִינוּ אִינוּ רָאִיָה וְד"ל: אֲבָל שֶׁלֹּא בְּזִמְן הַיּוֹבֵל אִין מְקַבְּלִין אֵלָא גֵר צְדִק בְּלָבַד: וּבְהִשְׁגוֹת
א"א אִינִי מְשֻׁנָּה לוֹ בִּישִׁיבַת הָאֲרָץ עכ"ל, ולעד"ן דְּגַם בָּזָה דְּבָרֵינוּ מְנוֹכְרָחִים, דְּוּדָאֵי
הַפְּתוּב לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצָהּ פֶּן יַחֲטִיאוּ אוֹתָהּ לִי, שְׁיִיף גַּם בְּמִי שְׁמַקְּיִים ז' מְצוֹת לְבַד וְלֹא
פֶּל הַתּוֹרָה פְּנֹלָה אֵלָא דמ"מ בְּגֵר תּוֹשֵׁב אִיכָּא קָרָא אַחֲרֵינָא שֶׁהִתִּיר לוֹ הַיְשִׁיבָה דְּכַתִּיב
עִמָּהּ יֵשֵׁב, אֲבָל בְּזִמְן שְׁאִין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג שְׁאִין לוֹ דִּין גֵּר תּוֹשֵׁב מִמִּילָא הוּא בְּכָלֵל לֹא יֵשְׁבוּ
בְּאַרְצָהּ פֶּן יַחֲטִיאוּ אוֹתָהּ, וְגַם שְׁמוֹ מוֹכִיחַ עֲלָיו דְּלָמָּה נִקְרָא גֵר תּוֹשֵׁב הֲלֵא עַל הַיְתָר
הַיְשִׁיבָה בְּאַרְץ הוּא וּכמ"ש רַבֵּינוּ בַּפ' י"ד מַה! אִיסוּרֵי בִיאָה ה' ז וְנ"ל וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ
תּוֹשֵׁב לְפִי שְׁמִיתָר לָנוּ לְהוֹשִׁיבּוּ בִּינֵינוּ בַּא"י, וְא"כ מִמִּילָא אִם אִין לוֹ דִּין גֵּר תּוֹשֵׁב ע"כ
אָסוּר לוֹ הַיְשִׁיבָה אַז, וְלִזְנָה פֶתַח גַּם שָׁם רַבֵּינוּ מִיָּד אַחֲרַי הַקְּדָמָה הַנְּ"ל וְאִין מְקַבְּלִין גֵּר
תּוֹשֵׁב אֵלָא בְּזִמְן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג אֲבָל בּוֹזָה"ז אָפִילוּ קִיבֵל עֲלָיו פֶּל הַתּוֹרָה פְּנֹלָה חוּץ מִדְּקָדוּק
אַחַד אִין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ עכ"ל וְהוּא מִטַעַם הַנְּ"ל דְּכִינּוֹן דָּאִין לוֹ דִּין תּוֹשֵׁב מִמִּילָא הוּא בְּכָלֵל
לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצָהּ וְד"ל: פָּרַק יַא הַלְכָה יב הַלּוּחַשׁ עַל הַמִּכָּה וְקוּרָא פְּסוּק מִן הַתּוֹרָה וְכֵן
הַקּוּרָא עַל הַתִּינוּק שֶׁלֹּא יִכְּעַת כּו' לֹא דִי לָהֶם שָׁהֶם בְּכָלֵל מְנַחְשִׁים וְחֲבָרִים אֵלָא שָׁהֶם
בְּכָלֵל מְנַחְשִׁישׁ וְחֲבָדִים אֵלָא שָׁהֶם בְּכָלֵל הַפּוֹפְרִים בְּתוֹרָה שֶׁהֵן עוֹשִׂין דְּבָרֵי תּוֹרָה רְפוּאוֹת
גּוּף וְאִינּוֹן אֵלָא רְפוּאוֹת נְפְשׁוֹת כּו'.

ענין כ"מ שהקשה והא בגמרא סנהדרין דף ק"א א"א אמר ר' יוחנן וברוקק ביה וע"ש שדחמ עצמו בזה ולבסוף אסיק דבריו בצ"ע: עוד הקשה למה פלל קורא פסוק על התינוק עם לוחש על המפה וגזר אומר בכולם שהם בכלל הפופרים בתורה, והא ריב"ל אמר רק אסור להתרפאות בד"ת ע"ש: ולעד"ן דמה שאמר רבינו הם בכלל הפופרים בתורה הוא רק טעם לדברי ריב"ל שאמר אסור להתרפאות בדברי תורה וכתב רבינו הטעם משום שהוא כופר במעלת התורה שהיא רפואת הנפש ולא רפואת הגוף ומ"מ אין פנונתו שיהיה ממש בכלל הפופרים בתורה שלא יהיה להם חלק לעוה"ב, דהרי בה' תשובה פ"ג ה' ו' אמר ואלו שאין להם חלק לעוה"ב כו' המינים והאפיקורסים והפופרים בתורה כו', ומפרש אח"כ בה' ח' שלשה הן הפופרים בתורה האומר שאין התורה מעם ה', וכן הפופרים בפירושה והוא תורה שבע"פ והמכחיש מגידי' פגון צדוק וביתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אע"פ שהיא היתה מעם ה' פגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה עכ"ל הרי מפורש דרך המכחיש לגמרי גוף התורה הוא שקורא בשם כופר בתורה ואין לו חלק לעוה"ב ולא המכחיש במעלת התורה ובפרט שגם במעלת התורה אינו מכחיש אם חושב בדעתו שהיא רפואה לנפש וגם לגוף, אלא ע"כ פנונת רבינו הוא שהוא רק מעין הפופרים אבל לא כופרים ממש וכדדייק בלשונו שהם בכלל הפופרים ולא אמר שהם פופרים בתורה, ויבדאי אין בזה אלא איסור לבד וזהו טעמו של ריב"ל שאמר אסור להתרפאות בד"ת, ולכן הלוחש על המפה וקורא פסוק מן התורה וכן הקורא על התינוק שלא יפעת וכל השאר שחשב הפל שונים הם בנדאי שאין בהם אלא איסור וכדאמר ריב"ל אסור להתרפאות בד"ת, אמנם המשנה שאמרה דהלוחש על המפה אין לו חלק לעוה"ב נדאי הוא פדברי ר' יוחנן דברוקק ביה דוקא ואין מי שחולק עליו בזה ור"ח לא פליגו עליו אלא מה שאמר שאין מזכירין ש"ש על הרקיקה והם אומרים דאפילו קרא דלית ביה ש"ש ואפילו קרא שאינו מענין החולי ג"כ אם מזכירו על המפה ברקיקה אין לו חלק לעוה"ב ומשום בזיון ד"ת שמזכירה על הרקיקה, ובזה לא איירי רבינו בזה פלל דלא איירי אלא במה שהוא אסור ולכן שפיר לא הזכיר בזה רקיקה, וניחא בזה ג"כ מה שכתב רבינו וקורא פסוק מן התורה ולא כתב וקורא כל המחלה פדברי ר' יוחנן אלא כל פסוק שיהי' ומשום דלא איירי בענין דברי ר' יוחנן פלל, אלא הוא דברי ריב"ל שאמר אסור להתרפאות בד"ת, איזה ד"ת שיהיה וכהנ"ל: אמנם מה שהשמית רבינו הא דהלוחש על המפה ברקיקה שאין לו חלק לעוה"ב, לא פאן ולא בה' תשובה שחשב שם כל אלו שאין להם חלק לעוה"ב ולא חשיב הלוחש על המפה ברקיקה נלע"ד דבאמת לא פסקי' רבינו פלל דזה הוא רק דעת רע"ק במשנה דריש פ' כל ישראל, אבל הת"ק פליג עליו ולא חשיב אלא האומר אין תחנית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורס, ור' יוחנן ורב ור"ח לפרושי דברי רע"ק באו, ולדינא פסק רבינו כת"ק דדיני' פריבם ולא כרע"ק דאין הלכה כרע"ק מחבריו כנלע"ד נכון ודו"ק: פירק יב הלכה א לפיכך המגלח שני צדעיו כו' לוקה שתיים כו' בד"א באיש המגלח אבל איש המתגלח אינו לוקה אלא אם פן סייע למגלח.

ובהשגות א"א אע"פ שאינו לוקה פיון שמדעתו עשה עובר בלאו עכ"ל ענין כ"מ שכתב ויותר נ"ל דלא שייך לומר שהוא עובר בלאו פיון דלא עבד מעשה פלל ואפילו אם א"ל

להקירף פאת ראשו אין שלים לדבר עבירה עכ"ל, ולע"ד א"ן זה טענה פלל דהרי אם נאמר שיש בו לאו הוא משום דלא תקיפו קאי בין על המקירף ובין על הניקף וכדאימתא בפרייטא מפות דף כ' ע"ב אַחַד המקירף ואַחַד הניקף לוקה, וכדמוקי לה במסייע סובר הראב"ד דזהו רק משום דבלא"ה אין בו מעשה ולא לקי אַבְל לאו שאין בו מעשה הוא משום דאַחַד המקירף ואַחַד הניקף במשמע וכדאוקמה שם רב חסדא כר"י דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מְפָלָל דלר' יעקב הוא לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו אַבְל לאו הנה לכ"ע, ואטו נותר דפטר ביה ר' יעקב משום דהנה לאו שאין בו מעשה איכא ביה מעשה קצת, וכן הנשבע שיאכל פּכּר היום ולא אַכְלָה דאמר ר' יוחנן (מפות ט"ו ב') דאינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה.

איכא ביה מעשה קצת אַתְמָהּ ואַפ"ה הרי אית ביה לאו, וכן הוא פל לאו שאין בו מעשה, ואינה דמיון הוא לאין שלים לד"ע, הרי אמרינו דלא תקיפו קאי לאזנה גם על הניקף שלא יניח עצמו להקירף והרי הוא עצמו עושה העבירה, ועיין בלח"מ שכתב דבאמת גם דעת רבינו הכי הוא דעובר גם המתגלח בלאו אלא שאינו לקי עליו וכדעת הראב"ד, אַבְל לע"ד גם זה אינו דאם היה דעת רבינו דלא תקיפו אַחַד המקירף ואַחַד הניקף במשמע א"כ פשגלח לעצמו הרי יש לו להיות חייב שמים על פל פאה ופאה וכדאמר רבא בגמרא שם דמוקי להפרייטא דאמרה אַחַד המקירף ואַחַד הניקף לוקה, במקירף לעצמו ודברי הכל, וא"כ מה הוא זה שאמרה א' המקירף וא' הניקף לוקה ע"כ הוא לחייבו שמים על פל פאה ופאה אחת משום מקירף ואחת משום ניקף, וכן פירש"י שם מפנרש וז"ל וקמ"ל דחייב תרתי משום מקירף ומשום ניקף כו', ואלו רבינו הרי כתב מפנרש להיפך, שכתב לפיכך המגלח שני צדעיו לא אמר שני צדעים אלא שני צדעיו, הרי איירי מתחלה במגלח לעצמו ואמר לוקה שמים על שתי הפאות ולא אמר דלוקה ארבע, הרי מפנרש ס"ל לרבינו דלא תקיפו קאי רק על המקירף לבד ולא על הניקף, הרי ס"ל דגם לאו אין בו בניקף, אַבְל א"כ הרי השגת הראב"ד לכאורה חזקה דבאמת משמע לכאורה מדברי הש"ס פדברי הראב"ד, דהרי האמוראים לא דחו לדברי הפרייטא דאמרה אַחַד המקירף ואַחַד הניקף לוקה אלא דר"א מוקי לה כר"י דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומינה דלרבנן פיון דהנה לאו שאין בו מעשה לגבי ניקף אינו לוקה אַבְל לאו איכא לכ"ע, וכן לרבא דמוקי לה במקירף לעצמו ודברי הכל דחייב גם משום ניקף הרי מפנרש דלא תקיפו קאי גם על ניקף וכמ"ש לעיל וא"כ הרי צדקו דברי הראב"ד דאם לא עשה ניקף מעשה עכ"ז הלאו הרי נשאר בתוקפו אלא שאין בו מעשה: אמנם נלע"ד דדעת רבינו נכונה ומוכרחת מאד בסוגיא דלדינא קי"ל דלא תקיפו קאי רק על המקירף לבד ואין הניקף במשמע פלל, דהנה יש להבין הני אמוראי דפליגי באוקימתא דפרייטא במאי פליגי דבשלמא רבא לא אמר כר"ת משום דבעי לאוקמה פדברי הכל אלא רב אשי מ"ט לא אמר פרבא, ועוד דגם על רבא קשיא דאיהו אמר במקירף לעצמו ודברי הכל, דאיזה דברי הכל היא והלא המשנה שם מפנרש פליגי על הפרייטא, דהמשנה שם הלא אמרה בלשונה והמקירף פאת ראשו, לא אמרה פאת הראש, אלא פאת ראשו, והלא איירי מפנרש במקירף לעצמו, ואעפ"כ אמרה על הראש שמים אחת מכאן ואחת מכאן, ולא אמרה שמים מכאן ושמים מכאן, אלא רק אחת מכאן ואחת מכאן, הרי ס"ל מפנרש דלא פהפרייטא דאמרה אַחַד המקירף ואַחַד הניקף לוקה, שחייב שמים מכאן ושמים מכאן: אלא ע"כ צ"ל דבזה

הוא דפליגי הני אמוראי דר"ח ורבא תרנוניהו ס"ל דהברייתא פליגי על מתניתין וס"ל דאחד המקיף ואחד הנקיף במשמע דלא תקיפו ולא פדברי המשנה דס"ל דרק על המקיף לחוד קאי האזנה דלא תקיפו, אלא דר"ח ס"ל דהברייתא אף לשיטתה דאחד המקיף ואחד הנקיף במשמע עכ"ז מאי דאמרה דגם הנקיף לקי ר"י היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולא כר' יעקב דפליג על ר"י ג"כ, ורבא אמר דנהי דעל המשנה נדאי פליגי עכ"ז אין צורך לומר דפליגי גם על ר' יעקב אלא אינה במקיף לעצמו ודברי הפל ר"ל גם כר' יעקב אתיא, ולא כר"י לבד, אבל רב אשי גם זה לא ניחא ליה לומר דהברייתא פליגי על מתניתין וס"ל דאחד המקיף ואחד הנקיף בכלל לא תקיפו, אלא לעולם הברייתא ג"כ ס"ל פמתניתין דלא תקיפו קאי רק על המקיף לבד ולא על הנקיף אבל איירי במסייע באופן שהנקיף גם הוא מקיף דבין המקיף בין הנקיף מקיפין הם פיון דמסייע לו להקיף ולכן אמרה שפיר אחד המקיף ואחד הנקיף לוקה, ודברי הפל ממש היא גם פתנא דמשנתניו דגם הוא מודה לזה דאם הנקיף מסייע דינא פמקיף ממש וחיוב ג"כ, ונמצא לפ"ז לדינא נדאי פולהו הני אמוראי ס"ל דנדאי הלכה פמשנתניו לגבי הברייתא דלא תקיפו הוא אזנה רק על המקיף לחוד ולא על הנקיף, אלא דפליגי אליבא דתנא דברייתא דר"ח ורבא פליג על משנתניו ולרב אשי לא פליג פלל וגם הא ס"ל פדברי המשנה דלא תקיפו קאי רק על המקיף לבד אם הנקיף הוא מסייע דאז דינו פמקיף, וגם המשנה הכי ס"ל, ולכן שפיר פסק רבינו הכי פדברי המשנה והברייתא פאחד וכאוקימתא דרב אשי דלדינא נדאי גם ר"ח ורבא מודו לו ובפרט דהוא פתרא ובפרט דלמעט פמחלוקת עדיף, וא"ש לנכון והוא פפתור ופרח בסיעד"ש ודו"ק: הלכה פ האשה שגלחה פאת האיש או ששנתגלחה פטורה שצאמר לא תקיפו פאת ראשכם ולא משחית פאת זקנה כל שישנו בכל משחית ישנו בכל מקיף ואשה אינה בכל משחית לפי שאין לה זקן אינה בכל מקיף, לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה.

הנה פגמרא קדושין דף ל"ה ב' אמרו הכי ומנא לן דליתנהו בהשחחה איבעית אימא סברא דהא לית להו זקן ואיבעית אימא קרא מדשני קרא לומר פאת זקנה ולא אמר פאת זקניכם פדאמר פאת ראשכם מאי זקנה זקנה ולא זקן אשתה, ולא והתנא זקן האשה והסריס הרי הוא פזקן לכל דבריהם מאי לאו להשחחה אמר אבני להשחחה לא מצית אמרת דיליף פאת פאת מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף פאן נשים פטורות, ואי סבירא לן דכי פתב בני אהרן אפול' ענינא פתיב נישתוק קרא מניה ותימי בק"ו ואנא אמיןא ומה פהנים כו' בני אהרן ולא פנות אהרן ישאל לא כ"ש אי לאו ג"ש הנה אמיןא הפסיק הענין כו' ע"כ, ועתה הנה רבינו תפס רק טעם הראשון דהוא מן הסברא לבד, ולזה אמר לפיכך העבדים דאין בהן זה הטעם דהרי יש להן זקן אסורים בהקפה, וכתב הכ"מ ואע"פ שאין בסברא זו העמדה פי אם ע"י הג"ש דיליף פאת פאת מבני אהרן קיצר רבינו ולא הזכירה עכ"ל, אבל המשנה למלה הרעיש עליו עולם ומלואה ואמר והגם שנסבול דוחקו בעיקר הטעם לומר דנשים פטורות מהשחחה משום דאין להן זקן אפתי יש לתמוה על רבינו דאיף הוליד מזה דעבדים חייבים הואיל ויש להם זקן פיון דלפי הטעם האמתי שהוא דיליף פאת פאת מבני אהרן לא נפיק מני' חיובא דעבדים, וכתב עוד והרב בעל לח"מ פתב ואע"ג דבגמרא פ"ק דקדושין איכא ואיבעית אימא קרא דאשה אימעט מזקנה וא"כ לפי טעם זה ה"ה עבד דאמקש לאשה בכ"מ, מ"מ תפס רבינו

פְּלִישְׁנָא קִמָּא לְחוּמְרָא ע"כ, ודְבָרֵיו תְּמוּהֵיהֶם דְּמִסּוּגָיִית הַגְּמָרָא מוּכָח דְּלִפִּי הַמְּסַקְנָא לָא קִיָּימָא טַעֲמָא דְּסִבְרָא דְּהָא לִית לֵהּ זְקָן אֶלָּא עֵינְרָה הַטַּעַם דְּיַלְיַף פְּאָת פְּאָת מְבַגֵּי אֲהֶרֶן וְאַף הַטַּעַם הָאֲחֵר דְּזַקְנָה וְלֹא זְקָן אֲשָׁתָּהּ לָא קִיָּימָא לִפִּי הַמְּסַקְנָא כּו' סוּף דְּבַר שְׁדַבְרֵי רַבִּינוּ צְרִיכִין אֲצִלֵּי תִלְמוּד עכ"ל: וְאֲעֵנָּה גַם אֲנִי חִלְקֵי בְּזָה בְּעֵזָה"י וְאוּמַר דְּבִאֲמַת לִפִּי דְּבָרֵי הַכ"מ וְהַלַּח"מ וְהַבְּנִתָּם בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ צִדְקָה הַמ"ל מְאֹד בְּתַמְיֵהוּתֵיּוּ, אֲבָל לַעֲדִין דְּרַבִּינוּ יֵשׁ לוֹ שִׁיטָּה אֲחֵרָת נְכוּנָה וּבִרְוּרָה מְאֹד בְּהַסּוּגָיָא וְאִין גַּם הַתַּחְלָה לְכָל תְּמִיֵהוּתֵיהֶם: כִּי הִנֵּה תַחֲלַת דְּבָרֵי הַסּוּגָיָא הוּא זֶה דְּבַמְשָׁנָה שָׁם תֵּנּוּ פֶל מְצוֹת ל"ת כּו' אֲחַד הָאֲנָשִׁים וְא' הַנְּשִׁים חִיָּבִין חוּץ מִבֵּל תִּקְרִי וּבֵל תְּשַׁחִית וּבֵל תִּטְמָא לְמֵתִים, וּבַגְּמ' בְּשִׁלְמָא בֵּל תִּטְמָא לְמֵתִים דְּכַתִּיב אֲמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֲהֶרֶן, בְּנֵי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן, אֶלָּא בֵּל תִּקְרִי וּבֵל תְּשַׁחִית מְנַלְן דְּכַתִּיב לֹא תִקְפוּ פְּאָת רֵאשֻׁכֶם וְלֹא תְשַׁחִית פְּאָת זַקְנָהּ כֹּל שְׁיִשְׁנוּ בְּהַשְׁחָתָה כּו', וּמָנָא לָן דְּלִיתְנָהוּ בְּהַשְׁחָתָה אִיבָעִית אִימָא סְבָרָא כּו' פְּדִלְעִיל, וְהַשְׁתָּא הָרִי חֲזִינוּ דְּפָסִיקָא לִיָּה לְהַש"ס דְּהַפְּסִיק הָעַנְיָן בִּפ' אֲמֹר, וּבְנֵי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן קָאִי רַק אֲבָל תִּטְמָא לְמֵתִים וְלֹא אֲפּוּלֵי עַנְיָנָא דְּאַבְתְּרֵי קָאִי, דֹּאֵל"ה פִּינוּ דְּבֵל תִּטְמָא לְמֵתִים פָּסִיקָא לִיָּה מְשׁוּם דְּדַרְשֵׁינּוּ בְּנֵי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן א"כ מֵאִי שְׁאֵל וּמָנָא לָן דְּלִיתְנָהוּ בְּהַשְׁחָתָה, וְלָמָּה לֹא יָדַע לֹמַר דְּגַם זֶה אִימְעוּט מְבַגֵּי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן וְיִשְׂרָאֵלִית יִלְפִינוּ מְבָנוֹת אֲהֶרֶן בִּק"ו, וְאַף אִם לֹא מַג"ש דְּאַבְיֵי מְפָאָת פְּאָת עכ"ז הַק"ו הוּא מְלֵתָא דְּפָסִיקָא, וְכַדְפְּרִיָּה שָׁם אַח"כ עַל אַבְיֵי, וְאִי סְבִירָא לָן דְּכִי פְתַב בְּנֵי אֲהֶרֶן אֲפּוּלֵי עַנְיָנָא פְתִיב נִישְׁתּוּק קְרָא מַנְיָה וְתִיתֵי בִּק"ו, אֶלָּא ע"כ מְנֻכְרַח הוּא דְּפָסִיקָא לִיָּה לְהַש"ס דְּקָרָא דְּבְנֵי אֲהֶרֶן לֹא אֲפּוּלֵי עַנְיָנָא קָאִי אֶלָּא דְּהַפְּסִיק הָעַנְיָן וְלִנְהָ שְׁאֵל שְׁפִיר וּמָנָא לָן דְּלִיתְנָהוּ בְּהַשְׁחָתָה, וְלִנְהָ אֲמַר אִיבָעִית אִימָא סְבָרָא אִיבָעִית אִימָא קְרָא כּו', וְא"כ לִפ"ז אַבְיֵי דְּאֲמַר אַח"כ הַשְׁחָתָה לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ דְּיַלְיַף פְּאָת פְּאָת מְבַגֵּי אֲהֶרֶן, הָרִי פְּלִיג בְּתַרְתֵּי עַל דְּבָרֵי הַסּוּגָיָא הַקּוּדְמָת, בֵּין בְּהַנְּחָתָה לְמֵלֵתָא דְּפָסִיקָא דְּהַפְּסִיק הָעַנְיָן דְּלִידִידֵי אֲפּוּלֵי עַנְיָנָא פְתִיב בְּנֵי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן, וּבֵין בְּטַעֲמָה שְׁאֲמָרָה אִיבָעִית אִימָא סְבָרָא וְאִיבָעִית אִימָא קְרָא, דְּלִידִידֵיהּ הַטַּעַם פְּשוּט הוּא דְּכִמוּ דְּיַלְפִינוּ בֵּל תִּטְמָא לְמֵתִים מְבַגֵּי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן, כֵּן יִלְפִינוּ לְבֵל תְּשַׁחִית דְּלִיתָא בְּנָשִׁים מְבַגֵּי אֲהֶרֶן וְלֹא בָנוֹת אֲהֶרֶן דְּאַפּוּלֵי עַנְיָנָא קָאִי: וְעַתָּה הֲלֹא א"כ קִשָּׁה טוּבָא דְּלָמָּה הִמְתִּין אַבְיֵי וְלֹא אָמַר דְּבָרֵיו אֵלּוּ אֶלָּא רַק לְאַחַר דְּפְרִיָּה מִהִבְרַיִתָּא דְּאֲמָרָה זְקָן הָאֲשָׁה וְהַסְרִיס הוּא כְּזָקָן לְכָל דְּבָרֵי, וְגַם לֹא אָמַר דְּבָרֵיו בְּלִשׁוֹן פְּלוּגְתָּא פְּלִל עַל הַקּוּדָם אֶלָּא אָמַר רַק כְּפִירוּשׁ עַל הַבְּרַיִתָּא וְאָמַר לְהַשְׁחָתָה לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ דְּיַלְיַף פְּאָת פְּאָת מְבַגֵּי אֲהֶרֶן, כִּאֵלּוּ הוּא דְּבַר מְסֻסָּם וּמְלֵתָא דְּפָסִיקָא, וְהֲלֹא הַסּוּגָיָא הַקּוּדְמָת פְּלִיגֵי עֲלֵי מְפָנְרֵשׁ וְאָמְרוּ לְהִיפָּהּ מְכָל דְּבָרֵיו, וְהִי לוֹ לְאַבְיֵי לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיו מְקוּדָם אוֹ הַמְּסֻדָּר הַש"ס עכ"פ הִנֵּה לוֹ לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיו מְקוּדָם עַל הַשְׁאֵלָה וּמָנָא לָן דְּלִיתְנָהוּ בְּהַשְׁחָתָה, וְלֹמַר אַבְיֵי אָמַר בְּנֵי אֲהֶרֶן אֲפּוּלֵי עַנְיָנָא קָאִי וְיַלְיַף פְּאָת פְּאָת מְבַגֵּי אֲהֶרֶן, וְגַם אִם הִמְתִּין עַד אַח"כ ג"כ עכ"פ הִנֵּה לוֹ לֹמַר דְּבָרֵיו בְּלִשׁוֹן פְּלוּגְתָּא עַל הַקּוּדָם וְלֹמַר הַכִּי, אֶלָּא אָמַר אַבְיֵי מִהִכָּא יִלְפִינוּ לְהַשְׁחָתָה, אֲבָל לְשׁוֹנוֹ דְּאָמַר אָמַר אַבְיֵי לְהַשְׁחָתָה לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ, מוֹרָה לְהַדְיָא שְׁהוּא מוֹדָה ג"כ לְכָל הַדְּבָרִים הַקּוּדְמִים בְּדַעַת הַמְשָׁנָה, וְלֹא בָּא אֶלָּא לְפָרֵשׁ דַּעַת הַבְּרַיִתָּא וְהוּא תִימָא גְּפִלְאָה: וְעוֹד דְּבִין אִם נְאָמַר דְּפְלִיג עַל הַקּוּדָם בֵּין אִם נְאָמַר דְּלֹא פְּלִיג לָמָּה לוֹ לְהַכְרִיחַ דְּלִישְׁחָתָה לֹא מְצִית אֲמַרְתָּ דְּיַלְיַף פְּאָת פְּאָת וְלָמָּה לֹא אָמַר מִהִהֲכַרְחַת הַקּוּדָם אוֹ מִחֻמַּת הַסְּבָרָא אוֹ מִחֻמַּת

הקרא דכתיב זקנה ולא זקן אשתך וכדהקשו התוס' שם ותירוצם דחוק בזה ע"ש: ועוד
האיד אמר אב"י דפאת פאת באה להורות דבני אהרן אפול' ענינא קאי, ונהלא המשנה
מפנרש לא ס"ל הכי דא"כ אי אפול' ענינא קאי הנה לה לחשוב ג"כ בל יקרחו קרחה
לפטור בנשים וכדתני איסי בגמ' שם וילגילף בק"ו מבנות אהרן או מג"ש דקרחה קרחה
כדאמר אב"י שם בטעמי דאיסי, אלא ע"כ דס"ל להמשנה דהפסיק הענין גם גבי קרחה
דכתיבי מקודם בפרשה וכ"ש גבי פאת זקנם לא יגלחו דכתיב בתר'י: עוד יש לתמוה על
עיקר פרשתו דפריה ולא והתניא כו', ונהלא אם יפרש להברייתא בהשחתה הרי היא
פליגה מפנרשעל המשנה דאמרה חוץ מבל תקיף ובל תשחית, דפוטרת מפנרש נשים
מהשחתה, וא"כ אינה פירכא היא על סוגיית הש"ס שנשאנו ונתנו דבריהם רק בדברי
המשנה שפוטרת נשים מהשחתה: לכן מחמת כל הנ"ל נדאי מוכרח הוא דאב"י לא פליג
כלל על הסוגיא הקודמת, ותדע דאיהו הרי אמר שם בעצמו רק על הא דתני איסי אף
בל יקראו נשים פטורות, ואמר אב"י בטעמו משום דגמר קרחה קרחה מבני אהרן וס"ל
לאיסי דבני אהרן אפול' ענינא קאי ע"ש, הרי דאמר אב"י זה בעצמו רק לאיסי, אבל
המשנה דפליג על איסי וס"ל דנשים חייבות בכל יקרחו קרחה, הרי ע"כ ס"ל דהפסיק
הענין ולא אפול' ענינא קאי, ונהרי מוכרח דאב"י ס"ל ג"כ פאוקימתות הקודמות אליב'י
דמתניתין דפוטרת הנשים מהשחתה או משום הסברא או מקרא זקנה ולא זקן אשתך
ולא מהג"ש דפאת פאת דהמשנה דמחייבת נשים בכל יקרחו ע"כ ס"ל דהפסיק הענין
ובני אהרן לאו אפול' ענינא קאי, וגם הגמרא דפריה ולא והתניא כו' לא פריה זה על
האוקימתות אלו, דזה אינה פירכא כלל דהלא המשנה אמרה מפנרש דאין דין השחתה
בנשים ואינה פירכא היא מתנא דברייתא דפליג ואמר להיפך אסוגיא דמפרשת טעם
המשנה וכמ"ש, אלא האי ולא והתניא הוא כמו לשון ורמינהו ור"ל דרמי מהמשנה
דאמרה דליכא בל תשחית בנשים ובברייתא אמרה להיפך דזקן האשה היא פזקן לכל
דברי מאי לאו להשחתה, וע"ז הוא דאמר אב"י להכריח דא"א לפרש הברייתא לענין
השחתה וכי היא פליגי על המשנה דזה א"א, דהרי להשחתה לא מצית אמרת דילף פאת
פאת, ור"ל דאף אם תאמר דתנא דברייתא פליג על המשנה ולית ליה טעם הסברא דהא
לית לה זקן, ג"כ אי אפשר לומר שייסביר דיש דין השחתה בנשים, דהלא מי הוא זה
שפליג על המשנה ועל טעם הסברא הזאת הלא איסי הוא דפוטרת נשים גם מקרחה אע"ג
דיש להן שער בראשן ושייף בהן קרחה, ואי הי' ס"ל כטעם המשנה בהשחתה משום
דאין להן זקן, א"כ גבי קרחה דיש להן שער הנה לו לחייבן, אלא ע"כ הוא לא ס"ל האי
סברא כלל אלא כל ילפותו הוא מבני אהרן וס"ל דבני אהרן אפול' ענינא קאי, ולכן
לענין קרחה יליף קרחה קרחה מבני אהרן, וא"כ לדיד' ע"כ גם הטעם דליתנהו
בהשחתה הוא לאו משום הסברא דלית להו זקן, אלא דיליף פאת פאת מבני אהרן, וא"כ
הרי להאי תנא דברייתא ג"כ ליכא למימר דמחייבן בהשחתה ממ"נ, דהאיד ס"ל בדין
דקרחה אי ס"ל דישנן בכל יקרחו כמתניתין ומשום דיש להן שער ולא יליף מבני
אהרן משום דהפסיק הענין א"כ הרי יש לפוטרו מהשחתה מצד הסברא דהא לית להו
זקן כמתניתין, ואי ס"ל פאיסי דפטורין מקרחה אע"ג דיש להן שער משום דיליף
קרחה קרחה מבני אהרן משום דבני אהרן אפול' ענינא קאי, ולדידה י"ל דלא ס"ל האי
סברא לפוטרו מהשחתה משום דלית להו זקן, הלא לדידה הנה עוד מלתא דפסיקא יותר

לפונטרן מהשחטה משום האי טעמא גופא דפונטרן מקרחה משום דיליף מבני אהרן והלא
לדידיה בנדאי פטור דהשחטה ג"כ מהאי טעמא הוא דיליף פאת פאת מבני אהרן, ולכן
הלא מוכרח הוא דלהשחטה לא מצית אמרת אף אם נאמר דפליג על טעם הסברא
דמתניתין, ושיעור דבריו בקצרה הוא זה להשחטה לא מצית אמרת, אף אם הוא פליג
על טעם הסברא דמתניתין, דא"כ הלא הוא סובר פאיסי, ולדידיה הלא יליף פאת פאת
מבני אהרן וכהנ"ל, ועתה הלא כל זה הוא רק לתנא דבריינתא אם הוא פליג על המשנה
ולאיסי, אבל להמשנה דפליגי על איסי ומחייב נשים בכל יקרחו דס"ל ע"כ דבני אהרן
לאו אפוליא ענינא קאי בנדאי מאי דפטרה לנשים מהשחטה הוא רק מצד הסברא משום
דאין להו זקן אי מטעם דכתיב זקנה ולא זקן אשתה וכאוקימתא דגמרא הקודמת גם
לאביי: אמנם לענין שני טעמים הללו איזהו העיקר אם טעם דסברא אם טעם דקרא,
נראה ג"כ דטעם דסברא הוא העיקר, ודא דלפי מה שפרשתי דברי אביי הלא גם הוא
תפס לעיקר טעם הסברא וכהנ"ל, ועוד דהרי לכאורה אינו מוכן פלל דברי הש"ס גם
בזה דאמר איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא, דהרי לא אמר זה בתרי לישנא
שהיה אפשר לומר דבעת שאמר טעם דסברא לא ידע עדיין טעם דקרא, דא"כ הכי היה
לו לומר סברא הוא ואיבעית אימא קרא, וכדאמר איבעית אימא סברא ואיבעית אימא
קרא, הרי אמר זה הפל בלשון א', וא"כ פיון דידע אף מהקרא למה לו לומר פלל הסברא,
וכי יש מקום לסברא נגד לימוד ערוף מקרא, וכדאמר בעלמא יהודא ועוד לקרא, אלא
ע"כ צ"ל דהלימוד מקרא אינו ברירא ליה כ"כ ולכן סמוך לעיקר הסברא, וגם למאי
דאמר ואיבעית אימא קרא ג"כ אית ליה לעיקר טעם הסברא אלא שרוצה להסמיכו ג"כ
אקרא אבל עיקר הטעם היא הסברא: ועוד דבגזיר דף נ"ז ב' משמע ג"כ מדברי הש"ס
שם דטעם הסברא תפס לעיקר ולמילתא דפסיקא, דאמר שם לרב הווא הלימוד דנשים
פטורות מבל תקיפו משום דכל שישנו בהשחטה ישנו בהקפה והני נשי הואיל ולימנהו
בהשחטה לימנהו בהקפה ע"כ, ולא אמר שם שום לימוד ושום טעם על זה דנשים לימנהו
בהשחטה אלא אמר זה למלתא דפסיקא פאלו אינו צריך שום טעם על זה, ואי היה ס"ל
להש"ס ללמד אותו מהקרא, אם מקרא דזקנה ולא זקן אשתה, אם מפאת פאת מבני
אהרן הרי אין זה מלתא דפסיקא פלל והיה ליה לפרש טעמי' בזה מפורש, אלא ודאי
מוכרח הוא משום דסברא הכי הוא דהרי לית להו זקן וכפירש"י שם ע"ש ולכן שפיר
הוה זה מלתא דפסיקא ולא הוצרך לפרש: ועתה הלא דברי רבינו מבוררים שתפס שפיר
הטעם דסברא לעיקר, ודלא פטעם דאביי ג"כ שלא אמרו אלא לאיסי ולתנא דבריינתא
אם נאמר דפליג על המשנה וס"ל פאיסי וכהנ"ל, ורבינו הלא פסק לקמן הלכה ט"ו
דהקורח קרחה על המת לוקה בסתמא, ואינו מחלק בין אנשים לנשים, והוא כדברי
המשנה ולא פאיסי, ולזה אמר שפיר לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורים בהקפה,
ובכל זה מסולקין גם פל הקושיות שבתוס' בכל הסוגיא שם ע"ש, ותמיהות המ"ל
מעיקרא לא ק"מ וא"ש הפל לנכון בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ו ופיאה זו כו' לא
נתנו בו חכמים שיעור, ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות.

עיינן כ"מ שכתב בשם הסמ"ג שיש להתנישב בדבר משום דתניא בתוספתא יש תולש
שתי שערות ותייב משום נזיר ומשום מקיר, וכתב עליו הכ"מ ואינו יודע מה הוקשה לו
דהא רבינו איירי בשיעור הנחת הפיאה כמה שערות חייב להניח והתוספתא איירי

בתולש שערות מהפיאה כמה שערות יתלוש ויתחייב וקאמר דבתלישת שתי שערות חייב ואין ענין לדברי רבינו עכ"ל: ולעד"ן דשפיר הנה זה ענין לדברי רבינו דהסמ"ג הכי קא קשיא ליה דאי ס"ד דשיעור הפיאה הוא יותר משתי שערות א"כ גם אם תולש שתי שערות מה בכך הלא התורה לא חייבה אלא בכל תקיף שמשנה צדעיו לאחורי אָנּוּ דהיינו שיטול כל השערות וקא אָבּל אם נשאר שתי שערות ודאי לאו הקפה היא אפילו אם גלח כמה שערות מהפיאה, אלא ע"כ דשיעור הנחת הפיאה הוא רק שתי שערות לבד, ולכן אמרה התוספתא שפיר שאם תלש אותן שתי שערות שהניח לפיאה הוא חייב, אָבּל מפל מקום נלע"ד דלא ק"מ על רבינו דודאי גם רבינו מודה לזה דפיאה דאורייתא הוא רק שתי שערות דבכ"מ שנאמר שער הוא שתיים וגם מדרבנן סגי בשתי שערות כדאמר רבינו להדיא דפיאה זו לא נתנו חכמים שיעור, וממילא מוכן דסגי בשתי שערות כמו במצורע ובפרה אֲדַנְמָה דסתם שער הם שתיים אלא דאמר רק למצנה דלכתחלה להניח ארבעים שערות כדי שיהיה ניכר לכל כנלע"ד ודו"ק: הלקה זו ואינו חייב עד שיגלחנו בתער כו' לפיכך אם גלח זקנו במספרים פטור.

עיין כ"מ שכתב איכא למידק במ"ש אם גלח זקנו במספרים פטור דמשמע איסורא איכא דמותר מפעילי ליה דומיא דהקפת הראש, ונראה לומר דסירכא לישנא דמתניתין נקט ולא דוקא דלכתחלה נמי שרי עכ"ל: הנה הכ"מ אָזּוּל לשיטתו שכתב ג"כ בש"ע יו"ד סימן קפ"א דגם גילוח פֶּעִין תער מותר במספרים, ולע"ד הנה נראה לומר דלא כן דעת רבינו אלא בכוננה מדויקת דייק בלשונו פטור להורות אָבּל אסור, דהרי דייק בלשונו אם גלח זקנו דהיינו פֶּעִין תער ולכן חיוב אין בו איסור יש בו, ודייק זה רבינו באמת מלשון המשנה מכוח כ' דאמרה ואינו חייב עד שיטלנו בתער ר"א אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטנא טנא חייב, ומפרש בגמרא שם דקסבר ר"א דהני נמי גילוח עבדי, והיינו פֶּעִין תער דדייק הת"ק בלשונו לשון חייב ואינו חייב עד שיטלנו בתער וקא למעט גם מלקט ורהיטנא שהיא פֶּעִין תער דג"כ אינו חייב דמשמע חיוב אין בו אָבּל איסור יש בו, ומ"ש הכ"מ דומיא דהקפת הראש ור"ל דשם כתב רבינו לשון מותר, אָבּל הרי שם לא כתב רבינו לשון גלח אלא לשון ליקוט בה' הקודמת שכתב ומותר ללקט הפיאות במספרים, אָבּל גלוח פֶּעִין תער י"ל דגם שם אסור ומדע דהרי בה' שאח"ז כתב רבינו דהשפם מותר לגלחו ומ"מ כתב ג"כ נאף ע"פ שהיא מותר לא נהגו ישאל להשחיתו ולא זכר שם תער משמע דגם ע"י מספרים פֶּעִין תער ג"כ לא נהגו ישאל להשחיתו וא"כ בזקן ובפיאות ודאי מדינא אסור אלא שאינו חייב אלא בתער ואינו מותר אלא במספרים שלא פֶּעִין תער, וצ"ע עוד בזה ודו"ק: הלקה יד ובכלל אזהרה זו שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג במנהג זה וזה נוהג במנהג אחר כו' שנאמר לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות.

עיין כ"מ ולח"מ שמתהו שְהַרִי זה הוא דברי אבניי בפ"ק דיבמות דף י"ד, ורְבֵא הלא פליג עלי' ואמר דבשתי בתי דינים בעיר אחת ליכא לא תתגודדו ורק ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה בזה הוא דאיכא משום לא תתגודדו ע"ש: ולעד"ן דלא ק"מ וא"ש בפשיטות מאד, דהלא יש לדייק כדברי רבינו דלמה שינה מלשון הגמרא שם, דבין אבניי ובין רבא שניהם אמרו בזה לשון מורין, אבניי אמר פי אמרינן לא תתגודדו כגון ב' בתי דינין בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי

ב"ה, וכן רבא אמר בלשוננו פלג מורין פדברי ב"ש ופלג מורין פדברי ב"ה, ואלו רבינו לא הזכיר כלל לשון מורין בדבריו אלא אמר זה נוהג במנהג זה וזה נוהג במנהג אחר: אמנם נראה דשיטה אחרת יש לו לרבינו בסוגיא, דהנה שם הכי איתא תנו התם מגילה נקראת בי"א ובי"ב ובי"ג ובי"ד ובט"ו כו' א"ל ריש לקיש לר' יוחנן איקרי פאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות כו' א"ל עד פאן לא שנית מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין, א"ל אמיןא לך אנא איסורא כו' ואת אמרת לי מנהגא כו', והא ב"ש מתירין הצרות לאחין וב"ה אוסרין מי סברת עשו ב"ש פדבריהם לא עשו כו' ור' יוחנן אמר עשו ועשו, ובפלוגתא דרב ושמואל דרב אמר לא עשו ושמואל אמר עשו ועשו, והדר פריה ומ"ד עשו קרינן פאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות, וע"ז הוא דפליגי אב"י ורבא שם ע"ש, והשתא הלא מבואר מדברי ר' יוחנן דלא ס"ל כלל האי דרשא דריש לקיש למדרש מן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות, וכדשני ליה ע"כ לא שנית מקום שנהגו כו' וכן הביא לו ראיה מפלוגתא דב"ש וב"ה וס"ל דעשו ב"ש פדבריהם וב"ה פדבריהם, אלא ע"כ דלית בזה משום לא תתגודדו, וא"כ הלא אינו מוכן כלל פרכת הש"ס ומ"ד עשו קרינן פאן לא תתגודדו, דמאי פריה והלא עצמו הוא דמביא ר' יוחנן ראי' דלא דרשינן כלל לא תתגודדו לנה: אמנם גם על ר' יוחנן עצמו קשה דאם באמת לא ס"ל כלל האי דרשא למה השיב לו מתחלה מדברי המשנה מקום שנהגו לעשות כו' ומקום שלא לעשות, שהם שני מקומות ולמה לא הביא לו מיד מפלוגתא דב"ש וב"ה שהם בעיר אחת: עוד קשה בין על אב"י בין על רבא מהא שהביאו התוס' שם, מהא דר"ט שהטה עצמו לקרות ק"ש פדברי ב"ש, ומהלל שהביא עולתו לעזרה וחקרו עליו תלמידי שמאי (ביצה דף כ') ומהא דאלו טרפות דף מ"ג ב' הרוצה לעשות פדברי ב"ש עושה פדברי ב"ה עושה, הרי דאף בעיר אחת יכול כל אחד לעשות פדעת מ"ד אחר ולא חיישינן ללא תתגודדו ואף בב"ד אחד, דהרי בעת שהיה הלל חי בודאי גם שמאי לא היה מפליג עצמו לב"ד אחר בפ"ע פי הלל היה נשיא ושמאי אב"ד ושניהם היו בב"ד אחד, וכ"ש תלמידי שמאי שלא היו קובעין עצמן לב"ד בפ"ע בחיי הלל: לכן נלע"ד דע"כ מוכרחין אנו לומר דכל פרכת הש"ס ומ"ד עשו קרינן פאן לא תתגודדו לא הנה על ר' יוחנן דהרי הוא פליג מפירוש על עיקר דרשת ריש לקיש וכהנ"ל, אבל הפירקא הוא רק על שמואל דאמר עשו ועשו, ובדידיה לא ידעינן האיהו ס"ל בדרשת ריש לקיש, ואין זה פירקא אלא שאלה, דשמואל דאמר עשו אי ס"ל לגמרי כר' יוחנן דאמר הכי עשו ועשו ופליג ג"כ על ריש לקיש בעיקר דרשת הקרא, או דס"ל ג"כ פריש לקיש בעיקר דרשת הקרא דדרשינן מניה לא תעשו אגודות אגודות, אלא דפליג עליה רק בזה, דבפלוגתא דב"ש וב"ה לא שייך לא תתגודדו, ולזה דיין בלשוננו ולמ"ד עשו, ולא אמר ולר' יוחנן דאיירי אליבן' והוא מרא דשמעתא ובר פלוגתא דריש לקיש, ולפ"ז רק אליבן' דשמואל הוא דפליגי אב"י ורבא, דתרונייהו ס"ל דגם שמואל מודה לריש לקיש בעיקר דרשת הקרא דגם להורות ליחיד איכא משום לא תתגודדו אשר על פן אמר ריש לקיש דב"ש לא עשו פדבריהם להורות ליחיד פדבריהם נגד המנהג שנהגו העם כב"ה, אלא דאב"י אמר, דרק בעיר אחת במקום שנהגו העם כב"ה לא עשו פדבריהם פדברי ריש לקיש אף שהיו ב"ש בב"ד בפ"ע, אבל מה שאמר שמואל עשו ועשו הוא במקום אחר ודלא פריש לקיש בזה דאית ליה דגם בשני מקומות

איכא משום לא תתגודדו פהא דקשׂיא ליה על שינוי המנהגים שפין ערי הפרזות שקורין בי"ד ובין ערי המןקפין שקורין בט"ו ובין הכפרים שקורין בי"א ובי"ב, וכן בְּהָא דְמְקוֹם שְׁעוּשִׁין וּמְקוֹם שְׁאִין עוּשִׁין הַנֶּצֶרֶף לומר אמינא לך אנא איסורא ואת אמרת לי מנהגא, ורף שהשינוי הוא רק בשני מקומות, בזה הוא דפליג עליו שמואל ואמר עשו ועשו אבל בשתי ב"ד בעיר אחת מודה שמואל לר"ל דלא עשו, ורבא אמר דארף בעיר אחת פיון דב"ש הוי ב"ד בפ"ע ג"כ פליג שמואל על ריש לקיש ואמר דעשו, ולא ס"ל פריש לקיש אלא בב"ד אַחַד דְּפִלְג מוֹרִין כב"ה ופִלְג מוֹרִין כב"ש בזה הוא דס"ל לשמואל ג"כ דרשת ריש לקיש דאיכא משום לא תעשו אגודות אגודות: אָמַנְם פֶּל זֶה הוּא רַק אֶלְיָבִי דְשִׁמוּאֵל, אָבֵל אֶלְיָבִי דר' יוחנן בנדאי ס"ל לאבני ורבא ג"כ דאיהו פליג לגמרי על ריש לקיש וס"ל דגם בב"ד אַחַד לֹא שְׁיִיף בְּהוֹרָאָה פֶּלֶל לֹא תַעֲשׂוּ אַגְוֹדוֹת אַגְוֹדוֹת, אֶלֶא דמ"מ א"א לומר דר' יוחנן לא דרש פֶּלֶל הַאי לֹא תַתְּגוֹדְדוּ לְאַגְוֹדוֹת אַגְוֹדוֹת, דא"כ למה לא השיב לו מיד לריש לקיש מפלוגתא דב"ש וב"ה דעשו אלו ואלו גם בעיר אחת, ולמה השיב לו מתחלה מהא דמקום שעושיין ומקום שאין עושיין, אלא נדאי גם הוא דרש דרשא הזאת פריש לקיש, אלא דפליג עליו רק לענין הוראה גם בעיר אחת ורף בב"ד אַחַד, דלענין הוראה ליחיד או ליחידים לא שייף פֶּלֶל הַדְּרָשָׁא לֹא תַעֲשׂוּ אַגְוֹדוֹת אַגְוֹדוֹת, דב"ש שיהתירו צרת ערנה לאחים הרי הנה זה הוראה ליחידים ואין זה בכלל אגודות אגודות, דכל ת"ח יוכל להורות כדעתו ואינו תלוי בדעת אחרים, אלא ס"ל דלא שייף אגודות אגודות אלא ברבים שישלקו לאגודות אגודות ולכתות פתות בשנינוי מנהגיהם דאלו ינהגו כחד מ"ד ואלו ינהגו כמ"ד אחר להיפך, וגם זה לא שייף לפ"ז אלא בעיר אחת ולא במקומות מחולקים, ופלוגתתן הוא בטעמו דלריש לקיש הנה הטעם משום דהנה כשתי תורות ולכן ס"ל דגם בהוראה שייף דין זה וגם במקומות מחולקים, ולר' יוחנן הנה הטעם רק משום מחלוקת לכן ס"ל דלא שייף זה בהוראה פֶּלֶל ליחידים אלא רק בשנינוי מנהגים בין הפתות וגם זה רק במקום אַחַד דאיכא משום מחלוקת ולא בשתי מקומות, ולזה כדפריף ליה ריש לקיש על הזמנים שתיקנו במגילה בחילוק מקומות, בזמנים מחולקים והא איכא משום לא תתגודדו, וגלי דעתו בזה דארף בשנינוי מקומות שייף לא תתגודדו בשנינוי מנהגים ומשום דהנה כשתי תורות, אז השיב לו ר' יוחנן מהא דמקום שנהגו ומקום שלא נהגו, הרי ראי' גמורה מזה דבשנינוי מקומות לא שייף גם בשנינוי מנהגים משום אגודות אגודות, דבשנינוי מקומות לא שייף טעם דמחלוקת, ועדיין לא הבין ר' יוחנן דריש לקיש אית ליה טעם אחר בזה לא משום מחלוקת אלא חשב כדעתו דס"ל דגם בשנינוי מקומות איכא טעם דמחלוקת ולכן חשב ר"י שייספיק לו ראיה זאת דבשנינוי מקומות לא שייף מחלוקת, וכשהשיב לו ריש לקיש אמינא לך אנא איסורא ואת אמרת לי מנהגא בזה גלי דעתו ריש לקיש דס"ל דהטעם הוא דלא תעשו אגודות אגודות לאו משום מחלוקת הוא דנדאי אי משום מחלוקת לא שייף זה בשנינוי מקומות, אבל הטעם הוא משום דהנה כשתי תורות ולכן אין זה שייף אלא לענין הוראה ואיסור ולא לגבי מנהגא וכדפירש"י שם ע"ש, וגילה בזה דעתו דארף לגבי הוראה דריש הרי לא תתגודדו, או הביא לו ר' יוחנן ראיה מפלוגתא דב"ש וב"ה דאלו הורו כף ואלו הורו להיפך הרי דבהוראה לא שייף הרי דרשא פֶּלֶל דאין הטעם משום שתי תורות דזה ידוע לכל דאלו אוסרין ואלו מתירין ואלו דברי א"ח הו, אבל הטעם הוא רק משום מחלוקת, וזה

לא שייך אלא בשינוי מנהגים בין הכתות נרק בעיר אחת ולא בהוראה גם בעיר אחת ואלו כ"ד אהד יוכל כל ת"ח להורות פדעתו, ומכ"ש שיוכל לעשות בעצמו פדעתו, וכדעשה ר"ט מעשה בעצמו שהטה פדעת ב"ש, והלל עשה פדעתו שהביא עולתו לעזרה ומלמדי שמאי רצו למנועו פדעתם, וכדאמר ר' ג"כ הרוצה לעשות כב"ש עושה כב"ה עושה, ואין בזה משום לא לתגודו כלל, וכדאי גם אבני ורבא תרנונייהו מודים לזה דזה הוא דעת ר' יוחנן פי לא פליגי אלא אליבא דשמואל, דלא שמענו דעתו מפני דפליגי על ריש לקיש בעיקר דרשת הקרא לענין הוראה וכהנ"ל: ועתה הלא דברי רבינו מבחרים בפשיטות, דרבינו לא זכר כלל האי דין לענין הוראה, דודאי ס"ל דלענין הוראה לא שייך האי דין כלל ולא שייך ביה לא תעשו אגודות אגודות כלל ואלו כ"ד אהד וכו' יוחנן וכהנ"ל, ולא אמר אלא שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר, ור"ל שפני העיר לא יהיו מחולקים לשתי פתות פשני בתי דינים וכדברי הרד"ך שהביא הכ"מ בזה ע"ש, ולא משום דהוה פשתי תורות אלא משום שדבר זה גורם למחלוקת גדולה, ולהורות דבהוראה דלא שייך מחלוקת לא שייך ביה לא לתגודו, וזהו דלא פרבא ודלא כאבני ג"כ דתרנונייהו איני רב אליבא דשמואל, אלא כדברי ר' יוחנן דגם אבני ורבא בודאי מודו לזה לענין דינא וככל הנ"ל: אמנם אפתי קשה לפ"ז על שמואל אליבא דרבינו דאבני ורבא, וכ"ש על ריש לקיש, מהא דר"ט, ומהלל שהביא עולתו לעזרה, ומהא דהרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי ב"ה עושה וכהנ"ל, וי"ל דאינהו יאמרו דמר"ט לא ק"מ פניו דגם לב"ה ש"ד לקרות בהט"ז, ומהלל לא קשה ג"כ דשם לא הורי מידי לאחרים זה כנגד זה אלא הלל הביא עולתו לעזרה וזהו חפץ דכ"ע ינהגו הכי ומלמדי שמאי רצו למנועו פדי שלא ינהגו הכי, אבל הוראה לאחרינא לא היה שם כלל, ומהא דהרוצה לעשות כב"ש עושה ג"כ י"ל באופן שכ"ע יעשו הכי וד"ל: אלא דאי קשיא הא קשיא דאפתי תקשה קושית ריש לקיש ממגילה על אבני וגם על רבא דהתם הרי גם בעיר אחת היו קורין לבני העיר ב"ד ולבני הפפרים ביום הפניסה, וכדקשו התוס' ביבמות שם, ומה שתיירצו התוס' דבני פפרים היו קורין בעירם דהיינו בהפפר, והשתא הוה שתי בתי דינים בב' ז עיירות ע"ש, לכאורה קשיא על תירץ זה מהא דפריש במגילה דף ד' ב' ת"ש אמר ר"י אימתי במקום שנסכסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין אין קורין אותה אלא בזמנה ואי ס"ד תקנתא דכרפין היא משום דאין נכנסין בב' ובה' מפסדי להו לכרפין, ואמר אלא אימא מפני שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרפין, משמע מזה להדיא דבעיירות הוא דנכנסין בב' וה' למשפט כדפירש"י שם במשנה, וכדפירש"י גם בדרף ד' שם ונ"ל אלא אימא מפני שמספקין ש"כר הוא להם בשביל שהם מספקים, הלכך היכא דאין נכנסין לא קולא הוא לגבייהו ואין פאן ש"כר עכ"ל, אמנם באמת הרא"ש תירץ שפיר קושית זו דכיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם לא מיקוץ כב' תורות ע"ש, אמנם לר' יוחנן דאית ליה הטעם מפני מחלוקת בודאי לא קשיא דכ"ע ידעי דעבדי הכי משום שמספקים מים ומזון לבני כרפים לא שייך בזה מחלוקת כלל, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: ועיין כ"מ שהקשה עוד דכיון דלא לתגודו כולל גם אזהרה שלא תעשו אגודות אגודות האיד לוקין על גדידה והלא הוא לאו שבבבילות, וע"ש מ"ש בזה: ולעד"ן דלא קשה מידי דהרי הש"ס פריש שם על ריש לקיש האי לא לתגודו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא לא

תעשו תבונה על מות ואמר א"כ לימא קרא לא תגודו מאי תגודו ש"מ להכי הוא דאתא ע"ש, הרי מפניך דאמר הש"ס דגופיה דקרא קאי רק על גדידה על מות, וילא תעשו אגודות לא ידעינן אלא מאות אחד יתירה לבד ולכן לא שייך ביה לאו שפפלות ותדע דעל לא תעשו אגודות באמת לא לקי משום דלא ידעינן ליה אלא מריבויא, ואולי גם הכ"מ פוון לזה ע"ש ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות עפ"ם בסיעד"ש פריה רחמנא דסייעו: הלכות תשובה פרק א הלכה א כל מצות שבתורה בין מ"ע בין מצות ל"ת אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה חייב להתנדות לפני האל ב"ה שנאמר והתנדו את חטאתם, הוא וידוי דברים, וידוי זה מ"ע כו': הנה הפתוב הזה הוא בסדר נשא, איש או אשה כי יעשו מפל חטאת האדם למעול מעל בה' וגו' והתנדו את חטאתם וגו' והשיב את אשמו וגו', ופירש"י דחזר וכתב פאן פרשת גזול ונשבע על שקר, היא האמורה בפ' ניקרא, ולימד שאינו חייב חומש ואשם ע"פ עדים עד שיודה בדבר עכ"ל ע"ש, ומשמע מלשון זה דהאי וידוי אינו משום תשובה כלל אלא גזה"כ כף הוא שאינו חייב חומש ואשם עד שיודה, אלא דרבינו לא ס"ל להכי אלא ס"ל דהאי וידוי הוא משום תשובה, ולמד מניה לכל החטאים פשיעשה תשובה וישוב מחטאו שחייב להתנדות: אמנם אי לפ"ז קשה טובא דהרי עכ"פ עיקר קרא זה לא נאמר אלא בגזול ונשבע על שקר ועם החומש ועם האשם, וא"כ אין ללמוד מזה על שארי חטאים אלא פשיביא קרבן עליהם, אבל על כל עבירות שאין חייבין עליהם קרבן מנלן שחייב ג"כ בוידוי, ומכ"ש בזדון שאינו מועיל לו קרבן מנלן שוידוי מועיל לו כלל, שנאמר דוידוי זה מ"ע עם התשובה בין בזדון בין בשגגה על כל עבירות שבתורה, ובאמת לא מצינו בתורה כלל מ"ע זו של וידוי בלא קרבן ובלא גלות עכ"פ, ואף תשובה לא מצינו בתורה כלל שתכפר בלא קרבן ובלא גלות, דבפ' נאתחנן פתיב בצר לה ומצאוה כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה"א ושמעת בקולו, הרי שם איירי רק לעת קץ באחרית הימים לאחר שפבר מצאן כל הדברים האלה, דגלות ויסורים מכפרים עון, וכן בפ' נצבים אמר, והנה כי יבואו עליהם כל הדברים האלה הברכה והקלה וגו' בכל הגוים אשר הדיחה ה"א שמה ושבת עד ה"א ושמעת בקולו וגו' אבל בלא גלות ובלא קרבן לא מצינו בתורה שיועיל תשובה וידוי: ועוד יותר כי גם התשובה הזאת שבאחרית הימים משמע שהיא רק אלהבא ועזיבת החטא, ולא חרטה אעבר שזה הוא תכלית הוידוי, פי הלא לא נזהר בה וידוי כלל אעבר אלא רק ושמעת בקולו אלהבא, פי אעבר הפל נתפפר לו בגלות ויסורין, אבל שיצטרף לשוב בחרטה גם אעבר ובוידוי זה לא מצאנו בתורה כ"א בשבועת שקר ועם הקרבן דוקא, אלא שבסוף תוכחה הראשונה שהיא נגד חורבן ראשון אמר הפתוב והתנדו את עונם וגו' או אז יפנע לכבם הערל ואז ירצו את עונם, הרי מפניך דרק ע"י הגלות והיסורים ירצו את עונם אח"כ בתשובה ובוידוי אבל בלא גלות לא, ובסוף תוכחה השנייה שהיא נגד חורבן יבן שני ולעת קץ לא נזכר בה וידוי כלל אלא ושבת עד ה"א ושמעת בקולו, שהוא רק עזיבת החטא אלהבא, אבל אעבר כבר כפר הגלות לבד לגמרי, וכדארכתי בזה בדרושיי: אמנם לא הידש מצוה זו שמוזהר האדם לשוב בתשובה שלמה ועם וידוי גם על עבר על כל עון ועון, ושתשובה זו לבדה תועיל ג"כ לכפר אף בלא קרבן ובלא גלות ויסורים, כי אם הושע הנביא ע"ה שאמר שובה ישראל עד ה"א וגו' קחו עמכם דברים וגו' שהוא דברי וידוי ותפלה שתקובל תשובתם, וכן איתא בילקוט

יחזקאל והוא מדברי הפסיקתא והירושלמי, שאלו לחכמה חוטא מה ענשו אמרה חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה חוטא מה ענשו אמרה נפש החוטאת היא תמות, שאלו לתורה חוטא מה ענשו אמרה יביא קרבן ויתפפר, (ובנוסח אחר יביא אשם ויתפפר), שאלו להקב"ה חוטא מה ענשו אמר יעשה תשובה ויתודה ויתפפר שנאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', הה"ד טוב וישר ה' ע"ט יורה חטאים בדרך ע"כ, והוא מפורש כמ"ש דהתורה לא אמרה אלא יביא אשם ויתפפר, והקב"ה ע"י הושע הנביא הוא שאמר יעשה תשובה ויתודה ויתפפר: וכן איתא במדרש אמר הקב"ה לראובן אתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנה יעמוד ויפתח בתשובה תחלה שנאמר שובה ישראל וגו' קחו עמכם דברים וגו' והוא כמ"ש, ואף שגם ישעיה הנביא ע"ה הכריז על התשובה בין אעבר בין אעתיד כדאמר, רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני, הם הפגמים הקודמים מעבר, חדלו הרע, אלהבא, וכן שארי נביאים הכריזו על התשובה, עכ"ז הושע היה הראשון לכולם פדכתיב תחלת דבר ה' בהושע ואמרו (ב"ב י"ד ב') שהיה תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק הושע ישעיה עמוס ומיכה, ועכ"פ מצוה זו אינה אלא מדברי קבלה ולא מ"ע דאורייתא, והאיך למד מבינו מקרא דהתורה שאינה אלא עם הקרבן למ"ע לכל העבירות שבתורה: ונראה לע"ד דא"ש בפשיטות, דהנה לכאורה הלא קשיין טובא דברי המדרש והפסיקתא הנ"ל, והלא אמרו (תמורה דף ט"ז) דשלישת אלפים הלכות נשתפחו בימי אבלו של משה, ואמרו ליהושע שאל אמר לא בשמים היא, אמרו לשמואל שאל אמר אלה המצות כו' אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה כו' ע"ש ובחידושי שם בארתי כל דברי הש"ס שם ונחלופי הגרסאות שם ברש"י בטוב טעם ודעת ע"ש, ונתמצית הדברים דמה שיהושע השיב לא בשמים היא ושמואל השיב אלה המצות כו' הוא משום דיהושע שפך הנהגתו היה רק ע"י מלאך כדאמרו חז"ל דמשה לא קיבל המלאך ויהושע קבלו, ולכן השיב לא בשמים היא, אבל שמואל שהיה נביא מפי ה' ב"ה לא שייך גבי לא בשמים היא, כדמצינו באלהיו הנביא ע"ה שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות ע"פ הדבור להוראת שעה ולא אמר לא בשמים היא, ולזה השיב הוא אלה המצות שאין הנביא רשאי ג"כ לחדש דבר מעתה להוראה לדורות, ועתה הלא קשה טובא האיך חידש הושע דבר חדש כזה שוידוי ותשובה מועיל גם בלא קרבן ובלא גלות על כל המצות שבתורה: אמנם יבואר ע"פ מה דאמרו בב"מ דף פ"ו דהווי פליגי במתיבתא דרקיע, דבהרת קדמה לשער לבן טמא, ושער לבן קדמה לבהרת טהור, ספק הקב"ה אמר טהור, ומתיבתא דרקיע אמרי טמא, אמרו מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות, וכאשר בא המלאה"מ ליקח נשמתו אמר טהור טהור ע"ש, ופירש"י טהור לפי מה שפתוב בתורה עכ"ל, ויש להבין מה פנון רש"י לתרץ בזה, דבשלקמא אם היה פירש"י זה על טמא דאמרי מתיבתא דרקיע היה מוכן שפיר דהיה בא לתרץ דאיזה פח היה למתיבתא דרקיע לאיפלוגי על דברי הקב"ה, לזה שפיר יש לתרץ דפלוגתתם היה רק לפי מה שפתוב בתורה, וכמ"ש הר"ן דבני מתיבתא דרקיע המה נשמות הצדיקים ושפיר יוכלו לאיפלוגי ולומר דלפי מ"ש בתורה יש להיות טמא, אבל השתא שפירש זה רש"י על דברי הקב"ה שאמר טהור מאי פנון רש"י בזה, אבל פשוט הוא דרש"י פנון בזה לתרץ מה שקשה לכאורה על דברי הקב"ה, דהלא פנון שפך מתיבתא דרקיע אמרי טמא, הרי ע"כ קים להו דע"פ דין תורה הוא טמא, והאיך א"כ

אמר הקב"ה טהור וכי לשנות מדין התורה שציננה לנו ע"י משה רבינו ע"ה הוא בא, וכלא אמרו אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה היינו על דברי תורה פדכתיב אלה המצות, וכ"ש לשנות לגמרי מדין תורה, לזה פירש"י שפיר דלא פנון הקב"ה לשנות על דין תורה ח"ו, אלא אמר רק דלפי מ"ש בתורה הוא טהור, ומתיבתא דרקיע אמרו דלפי שכל אנושי יש להורות מדברי תורה שהוא טמא, לכן אמר נוכח רבה בר נחמני שהוא ג"כ איש ולא אל, ואמר ג"כ טהור לפי מה שפיתוב בתורה: ועתה יצא לנו מזה דלעשות פירש על דברי תורה, זה עושה הקב"ה שפיר ואין זה בכלל אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר, אלא גם הנביא יוכל לחדש פירוש על דברי תורה דרק לחדש דין מחודש לגמרי אינו רשאי אבל לחדש פירוש על מ"ש בתורה רשאי שפיר: אלא דא"כ לפ"ז לכאורה יקשה טובא על רבינו דבפ"ה מה' טומאת צרעת הלכה ט"ז פסק דספק טמא ודלא פדברי הקב"ה אף לאחר שהכריע רבה בר נחמני פנותי' יתב', והכ"מ כתב שם בטעמו משום דלא בשמים היא ע"ש, ולפי מ"ש זה אינו, דבדברי הקב"ה לא שנייף לא בשמים היא, וגם המיעוט דאלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר, ג"כ לא שנייף בזה וכדפירש"י דהקב"ה לא חידש דבר אלא רק לפי מ"ש בתורה אמר טהור, וא"כ בנדאי הנה לו לרבינו לפסוק פדברי הקב"ה, ובפרט דרבה פסק הכי גם בארץ, והכ"מ כתב גם על דברי רבה דכיון דבשעת יציאת נשמתו הוא דאמר טהור אמרינן גם ביה לא בשמים היא ע"ש, הנה מלבד הדוחק הגדול שיש בזה דהרי סו"ס למטה בארץ הוא דאמר טהור ולא בהיותו אח"כ בשמים, עוד נראה דאף אם הנה אומר בהיותו אח"כ בשמים ג"כ לא שנייף לא בשמים היא בת"ח שמורים הלכה מתוך משנתם ע"פ התורה אשר יגעו בה בהיותם בארץ, ולא נאמר לא בשמים היא אלא במלאכים לבדן שלומדים התורה בשמים ולא בארץ וכמ"ש: אמן נראה דדברי רבינו שם נכונים בפשיטות מאד, דנדאי אם הנה נביא בזמן ההוא והוא הנה מעיד לן על כל הפלוגתא ההיא שהיה במתיבתא דרקיע ושהקב"ה אמר טהור, בנדאי הנה לן לפסוק פדברי הקב"ה, אבל הלא לא הנה שום נביא בזמן ההוא, ומי עלה שמים וירד להעיד לנו על המעשה הזאת שכן הנה, ואף שיש לומר דאל"י או מלאך הודיע זה לחכמי הש"ס, וגם הם נאמנים בעדותן, ולא שנייף בזה ג"כ לא בשמים היא כיון דמעידין שכן הוא דברי ה' יתב', אבל הלא יכול להיות כי רק ע"פ חלום ידעו זה חכמי הש"ס, אשר בנדאי אף שגם החלומות שלהם היו אמתיים, עכ"ז בנדאי אין לקבוע הלכה למעשה ע"פ חלום, ועתה כיון שגם הש"ס בעצמו לא הודיע לנו שם אמרו ומאין ידעו כל הדברים הללו, בנדאי גם הש"ס כפנון בזה שלא נקבע הלכה למעשה ע"פ המעשה הזאת, ולא פנונו בזה אלא להודיע לנו מעלת הצדיקים במתיבתא דרקיע וכחם הגדול, וביותר מעלת רבה בר נחמני שלא הנה ראוי למות אלא הועלה למרום להכריע ההלכה בין הקב"ה ובין מתיבתא דרקיע ושהוא פנון לדברי הקב"ה, אבל לא לענין הלכה למעשה לדין, וגם על מה שאמר רבה בר נחמני טהור ג"כ לא סיפרו לנו בעלי הש"ס מאין מוצא הדברים ואיך ידעו זה, דהרי באגם הנה, ואין איש עמו כדמבואר שם, ולכן בנדאי לא פנון הש"ס כלל במעשה הזה לענין הלכה וכהנ"ל, ולכן אין לנו לפסוק ההלכה בזה כי אם ע"פ פלגלי ההוראה המסורים בידינו מחכמי הש"ס, ולכן כיון דבמשנה נגעים פ"ד פליגי בזה ת"ק ור' יהושע ות"ק אמר טמא, וגם ר"י לא אמר בלשון ברור טהור אלא אמר רק ר' יהושע קיהא, דמשמע רק שקיהא

על זה שאמר הת"ק טמא בבירור, אבל גם להיפך שהוא טהור בבירור גם הוא לא אמר, לכן בנדאי שפיר פסק רבינו שהוא פדברי הת"ק דדינו פריים לגבי ר"י, ומ"מ פתב רבינו ג"כ שם ויראה לי שטומאתו בספק, ומשום שי"ל שגם דעת הת"ק ה"י הוא וישגם ר"י מודה בו ולא קיהא אלא על שלא אמר זה מפרש שטמא רק מספק וד"ל, אבל בנדאי אם היה ידוע לנו ע"פ נביא או ע"י אליהו ו"ל או גם ע"י מלאך שהיו מעידין פן מפי הקב"ה בנדאי היינו פוסקין ה"י פדברי הקב"ה פי לא אמר אלא לפי מה מה שפתוב בתורה וככל הנ"ל: ובזה יתורץ ג"כ בפשיטות קושיות התוס' ביבמות דף י"ד ובפ' הזהב דלמה לא קי"ל כב"ק דר"א שאמר עליו ר' יהושע לא בשמים היא, וקי"ל כהב"ק דב"ה, וע"ש שתירצו שני תירוצים, א' דהב"ק דר"א רק לכבודו יצא, ב' דהב"ק דר"א היה נגד דעת רביים, משא"כ הב"ק דב"ה היה פריים דב"ה הי' רנפא ע"ש, ולע"ד שני תירוצים דחוקים הם, דתירוצ' הא' בנדאי רחוק הוא דמה בכך שהיה לכבודו וכי ח"ו ישקר הב"ק בשביל פבדו וכי נשיאות פנים יש בדבר הלכה, ועוד וכי ר"י דאמר לא בשמים היא טעמו מפני שהוא חשוד לשקר ח"ו אתמהה, וגם על תירוצ' השני קשה, וכי רבנן שלא יכלו להכריע הדין כב"ה לא ידעו דב"ה הו' רנפא, ונהרי אעפ"כ היה מספקי להו דלמא אעפ"כ הלכה כב"ש דמחדי טפי, ומעלת רנפא אינו אלא בשונו, פדברי ב"ש דאמרו מטעם זה הלכה פמותינו פדאמר הש"ס ביבמות שם, וא"כ הלא גם להב"ק ההוא אם שלא היה סתירה לדבריו מאיזה פללי ההוראה, אבל גם סיוע לדבריו לא היה מפלל דרנפא, אלא דכוננת התוס' הוא דהתם היה נגד הפלל דרנפא והכא לא היה נגד הפלל דרנפא, אבל לפי דברי ר"י דאמר לא בשמים היא משמע דבשום אופן אין לסמוך לענין הלכה על ב"ק מן השמים, אמנם לפי מ"ש ניקח בפשיטות, דהתם אמר ר"א מן השמים יוכיחו שהוא עולם המלאכים, לזה ידעו פרוור שהב"ק הוא דעת המלאכים לזה אמר ר"י שפיר לא בשמים היא, משא"כ ב"ק דב"ה שיצא מעצמו ואמר בלשונו אלו ואלו דברי א"ח הן והלכה כב"ה, ור"ל אלו ואלו אמתיים הן בשרשן העליון ובמקורם אשר בגבתי מרומים ומ"מ למטה בארץ הלכה כב"ה, ועתה לפ"ז הלא שרשי המצות במקורן העליון הוא גבוה מעל גבוה אשר אין כל מלאך ושרף יוכל להגיע לשם וא"א פלל למלאכים לידע דאלו ואלו דברי א"ח הן, ולכן שפטו מזה דנדאי דבר ה' בעצמו הוא, ולכן פינו דפלוגתא דב"ש וב"ה היה רק לפי מ"ש בתורה, והקב"ה בעצמו הודיעם דלפי מ"ש בתורה הלכה כב"ה, לכן שפיר פסקו רבנן הלכה כב"ק הנה דלא שייך ביה לא בשמים היא וכמ"ש, ואף דגם ב"ק דר"א פרישות הקב"ה היה פדאמר להם אלי ו"ל דאמר הקב"ה נצחוני בני, מ"מ פינו דלאו הקב"ה אמר זה דהלכה כר"א אלא המלאך וגם הוא לא אמר בשם ה' לכן שייך ביה שפיר לא בשמים הוא דנדאי היה זה רק דעת המלאכים לבד מדלא אמרי' בשם ה' ב"ה: ועתה הלא גם דברי רבינו הכא מבנררים ונכונים בפשיטות מאד, דאף דאמר המדרש דהושע הוא שפתח בתשובה תחלה, ע"כ מוכרחין אנו לומר שהוא לא חידשה על דברי תורה, דנהרי אין הנביא רשאי לחדש דבר על דברי תורה, אלא ע"כ הוא פירש רק מ"ש בתורה והתנדו את חטאתם, המ"ע הזאת לא הנה משום הקרבן שהביא עמה, אלא התשובה לבדה עם הוידוי היא העיקרית בהפפרה, והקרבן שהוא האשם והחומש הוא דהנה גזה"כ אבל כל הפפרה לעיקר הוא רק הוידוי עם התשובה, וא"כ שמעינו מזה דה"ה במקום שאין קרבן ואף במזיד בשארי עבירות

סג' בוידי ותישבה לבד, פי היא באה למ"ע להתנדות על כל העבירות שבתורה, ולכן אמר הושע שפיר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', הם דברי וידי ודברי תפלה, ושובו אל ה', אף על עון ע"ז שהיה בימיו, פי אין זה חידוש על התורה אלא רק פירוש על מה שכתוב בתורה והתנדו את חטאתם, ולכן לא אמר המדרש שיצמוד ויחדש התשובה אעבר אלא שיצמוד ויפתח בתשובה תחלה לפרש מ"ש בתורה וכהנ"ל, ואף דבד' חלוקי כפרה אמרו דעל החמורות תשובה ויוה"כ תולין ויסורין מרקין, ועל ח"ה מיתה מרקת, ואיך אמר הושע דגם על עון ע"ז שהוא מן החמורה שבתמורות וח"ה ביחד, סג' בוידי ותפלה ותשובה, דנדאי חלוקי כפרה לא נאמרה אלא בלא תפלה, אבל בתפלה מועיל הוידי עם התשובה לכפר ולמקל כל עבירות שבתורה ואף עון ע"ז, ובדרושי הארכתי בזה בעזה"י, וזה הוא דאמר רבינו שפיר דהאי והתנדו את חטאתם היא מ"ע על כל מצות שבתורה בין מ"ע בין מל"ת אם עבר אדם על אחת מהן בין בידון בין בשגגה שחייב להתנדות לפני ה' ב"ה, ואף על עון ע"ז, ואם יעשה אותה פתיקונה דהיינו עם התפלה יכולה היא שתכפר לגמרי אם אין עמה עוד קרבן או מלקות או מיתת ב"ד, וזהו שסיים רבינו עוד, וכל המרבה להתנדות ומאריך בענין זה הרי זה משופח, דהיינו שמאריך בדברי תפלה בתוך הוידי פי אז יכול להיות שינקה לכפרה גמורה על ידה, אבל גם בלא תפלה עכ"פ מצות עשה היא אשר א"א לכפרה להגמר בלעדה, ולזה אמר עוד דוכן בעלי חטאות ואשמות וכן מחוייבי מיתת ב"ד ומחוייבי מלקיות אינו מתכפר להם בקרבן או במיתתו או במלקיותו עד שייעשו תשובה ויתנדו, פי היא היא הראשונה והעקרית בענין הכפרה וככל הנ"ל: אמנם נוכל להעמיק עוד יותר בדברי רבינו שהשפיל בדבריו לרמוז לן עוד הכרח גדול לזה דע"כ הקרא והתנדו את חטאתם היא מ"ע על כל העבירות שבתורה, שכתב בחייבי חטאות ואשמות שאין מתכפר להם בקרבן עד שייעשו תשובה ויתנדו וידי דברים שנאמר והתנדה אשר חטא עליה, והוא הפתוב בפרשת ויקרא ונפש כי תחטא ושמצה קול אלה וגו' או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים וגו' והתנדה אשר חטא עליה, והוא ענין אחד עם הפתוב בפ' נשא והתנדו את חטאתם, כדפירש"י שהבאתי לעיל דשניהם איירי בגזל ונשבע על שקר, ולמה חלקם רבינו לקבוע מ"ע של וידי ותשובה עם הקרבן, הפתוב והתנדה אשר חטא עליה, ועל כל העבירות שבלא קרבן, הפתוב והתנדו את חטאתם, אלא להורות לן דכיון דעם הקרבן הרי כבר נאמר מ"ע והתנדה אשר חטא עליה, א"כ למה נאמר עוד והתנדו את חטאתם, אלא באם אינו ענין לוידי עם הקרבן, תגהו ענין למ"ע לכל העבירות שבתורה שאין עליהם קרבן, וזה הדרש הוא שגילה לנו הושע בשם ה' מה שאמר שובה ישראל וגו' קחו עמכם דברים וגו' דע"כ לאו חידוש הוא על התורה אלא גילה לנו דלזה פונוה התורה בכפל המ"ע והתנדו את חטאתם וככל הנ"ל, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: וכן החובל בפחירו והמזיק ממנו אע"פ שישלם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתנדה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאת האדם: ענין כ"מ שהראה מקורו מהמשנה דסוף החובל שאמרה אע"פ שנותן לו אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר ועתה השב אשת האיש, ולזה כתב ומ"מ מאי דמפיק לה רבינו מכל חטאת האדם צ"ע היכא מיייתי לה עכ"ל: נראה שהבין בלשון רבינו דאמר, עד שיתנדה וישוב מלעשות כזה לעולם, רצונו הוא לבקשת מחילה מחברו בלשון זה, והוא תימה חדא דא"כ הלא יותר קשה על רבינו

מה שלא הביא קרא דהמשנה ועתה השב אשת האיש, ועוד דמהאי קרא מכל חטאת האדם לא מוכח פלל ענין בקשת מחילה מהאדם פי קרא זה לא איירי אלא לענין וידוי בינו לבין קונו לבד דכתיב ביה והתודו את חטאתם, דיליף מניה רבינו בראש דבריו שהוא מ"ע להתודות לפני האל ב"ה על כל עבירות שבתורה שבינו לבין המקום ב"ה, ועוד דא"כ ה"ה לו לרבינו לומר לשון המשנה, עד שיבקש ממנו, ומאי עד שיתודה וישוב דאמר, ועוד דהיכן מצינו דבקשת מחילה מהאדם צריף להיות בוידי אעבר ובתשובה אלהבא מלעשות כזה לעולם, והלא אינו נצרך אלא למחילה שימחול לו על צערו וא"כ אם הוא מוחל לו מיד בבקשה לבד מה הוא צריף יותר, ובמשנה ג"כ לא אומר אלא עד שיבקש ממנו לבד, וגם מהילפותא שהביא המשנה מאבימלך ג"כ לא מוכח מידי לוידי ובתשובה בקבלה אלהבא מלעשות כזה לעולם: ועוד דהלא דין המשנה הנ"ל משמיענו רבינו בביתאור לקמן בפ"ב הלכה ט' מפונרש פלשון המשנה ולמה פפלו ב' פעמים ובגלושונות מתחלפים: אמנם נלע"ד פשוט דדין חדש משמיענו בזה רבינו בדיני תשובה, והוא דבכל חטא שבין אדם לחברו מלבד חטא לחברו הלא עוד חטא גדול הוא גם למקום שהנהיר לבל לעשות שום נזק ושום חבלה ושום צער לחברו וכתוב בתורה ל"ת על כל פרט ופרט בפ"ע וגם כמה מ"ע בין בפרט בין בכלל, ולכן מלבד מה שצריף לתמן עניייתו נגד מה שחטא לחברו לשלם לו את נזקו ואת חבלתו ולבקש ממנו מחילה שימחול לו על שציער אותו, עוד הוא צריף לשוב ולהתודות לפני ה' ב"ה על עברו על המ"ע ועל הל"ת שיש בכל חטא וחטא שעבר עליהם בחטאו להאדם, ולכן צריף וידוי ולשוב לפני ה' ב"ה בין על עבר ובין אלהבא לקבל עליו מלעשות עוד כזה לעולם כעל כל חטא וחטא שבין אדם למקום, פי אף אם האדם שחטא לו כפר מחל לו, הקב"ה לא מחל לו וגם לא ימחול לו עד שיתודה וישוב לפניו בתשובה שלמה, ושפיר יליף לו מקרא זה מכל חטאת האדם דכתיב ביה והתודו את חטאתם שפכר השמיענו רבינו בריש דבריו שהוא מ"ע על כל עבירות שבתורה, וכינן דכתיב בקרא זה מכל חטאת האדם שמעינן דמ"ע של וידוי זה הוא גם בחטא שבין אדם לחברו, ודין זה הוא דין חדש שלא הונוכר פלל במשנה, אבל ראוי הוא למי שאמר, אמנם מה שצריף לבקש מחילה מהאדם והוא דין המשנה הנ"ל אין מקומו פאן, אלא לקמן בפ"ב הלכה ט', וכן בפ"ה מה' חובל ומזיק הלכה ט' ושם משמיענו רבינו דין זה בפ"ע מפונרש ע"ש, וכל זה הוא פשוט וברור לע"ד ודו"ק: הלכה ט' שעיר המשפלת מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות כו' והוא שעשה תשובה, אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר אלא על הקלות כו'.

עיינן כ"מ שתמה על רבינו דזהו דלא פרבי ודלא פרבנן: ולעד"ן ליישב דברי רבינו בשלשה פנים נכונים וברורים בעזה"י: פן א' ע"פ דברי הירושלמי פ' יוה"כ סוף הלכה ו', דאמר הכי נשם, עשה אף ע"פ דלא עשה תשובה, לא תעשה אמר ר' שמואל בשם ר' זעירא והוא שעשה תשובה עכ"ל, והוא דלא כגמ' דידן (שבועות דף י"ב ב') דאמר נשם האי עשה ה"ד אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה אי דעביד תשובה כל יומא נמי דתניא עבר על מ"ע ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו, אמר ר"ז בעומד במרדו ורבי היא כו', והנה שמעינן מדברי הש"ס דידן ג"כ דבעשה תשובה בנדאי א"א לאוקמה דא"כ כל יומא נמי, ומאי רבותא דשעיר המשפלת אלא ע"כ איירי המשנה בדלא עשה תשובה, אלא דבזה המה מחולקין דהש"ס דידן ס"ל דלרבנן דיוה"כ לבד אינו מכפר בלא

תשובה א"א לומר דגם השעיר יכפר בלא תשובה דזבח רשעים תועבה, ולכן מוקי לה רק כרבי דהפפורה לא הוה ע"י השעיר אלא עצומו של יום הוא דמכפר אף בלא תשובה, אבל הירושלמי ס"ל דמתניתין אתיא כרבנן, ומודו רבנן דאף דעצומו של יום אינו מכפר בלא תשובה, מ"מ השעיר מכפר גם בלא תשובה אעשה עכ"פ ולא אמרינן בזה זבח רשעים תועבה, ולכן תפס רבינו שיטת הירושלמי בזה דמוקי למתניתין כרבנן, דבאמת שיטת הש"ס דידן קשה קצת דמוקי למתניתין כרבי, ונהלא המשנה אמרה השעיר מכפר על כל העבירות, דמשמע דבזה"ז דליכא שעיר לא, ואלו לרבי עצומו של יום הוא דמכפר ואף בזה"ז, וגם מה שקרי להשעיר בשם זבח רשעים קשה, חדא דאיזה זבח הוא השעיר המשלח חי לעזאזל, ועוד וכי בשביל כל יחיד ויחיד בפ"ע משתלח שעיר, ונהלא שעיר אחד הוא דמשתלח בשביל כל ישראל הצדיקים ובעלי תשובה גמורים והוא זבח צדיקים, וכיון שהוא מכפר על השבין י"ל שפיר שהוא מכפר גם על שאינם שבים בתוך כלל ישראל: ועוד דהרי כבר מצינו פן בתורה דמשה רבינו ע"ה התודה בעד כלל ישראל ואמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, ונתרצה לו הקב"ה, ואף שלא מצינו בפתוב ששבו אז כל ישראל, וא"כ הלא שפיר י"ל דהכה"ג שהוא מתודה על השעיר כל עונות בית ישראל הוא מכפר גם על שאינם שבים בתוך כלל ישראל השבים, ואשר על פן בודאי הוא דפליג הירושלמי על סברת הש"ס דידן ומוקי למתניתין כרבנן, ואמר למלתא דפסיקא לכ"ע עשה אע"פ שלא עשה תשובה: ועוד דגם הגמ' דידן הלא פריה עלי' דמוקי לה כרבי ואמר ומי מצית מוקמת לה כרבי והא מדסיפא ר"י היא רישא נמי ר"י היא כו' ודחיק עצמו רב יוסף ואמר רבי היא וסבר לה כר"י, אע"ג דר"י לא סבר כרבי ע"ש: ולכן פיון דמסתבר טעמי' דהירושלמי בזה תפס רבינו שיטתו בזה להלכה פדרכו של רבינו בזה בכל מקום: ונוכל לומר עוד דבזה יתבאר ג"כ דברי ר"מ בפריייתא בש"ס דילן פ' יוה"כ דף פ"ו ב' דאמר גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם פולו כו' ע"ש, ולכאורה אינו מוכן דאיה אפשר שימחול הקב"ה לרשעים שעומדים במרדן בשביל יחיד אחד שעשה תשובה וכי אחד יכול לשוב בעד כל העולם, אבל להנ"ל ניחא שפיר דאיירי ג"כ בהמחילה שע"י שעיר דכיון שהוא מכפר על היחיד ששב בתשובה דבשבילו אינו נקרא עוד בשם זבח רשעים, ממילא הוא מכפר גם לכל העולם אף בלא תשובה וכדברי הירושלמי, ולפ"ז נדאי א"ש בפשיטות מה שתפס רבינו שיטת הירושלמי בזה פיון דגם הש"ס דילן מביא לדברי ר"מ דסבר הכי בלא שום פלוגתא עלי', וא"כ הסוגיא ההיא דפ' יוה"כ פליגי על הסוגיא בשבועות הנ"ל, ופסק רבינו פנותה, ודו"ק: פן ב' נלע"ד עוד דכל הסוגיא דפ' יוה"כ דש"ס דילן שם ס"ל מפורש כהירושלמי הנ"ל, ובזה יהיה ניחא ג"כ מה שלא תפס רבינו שיטת הירושלמי אלא במאי דמוקי עשה בדלא עשה תשובה, אבל במאי דמוקי ל"ת בשעשה תשובה דוקא לא תפס דבריו, דבאמת בזה ג"כ מצינו פלוגתא בין ש"ס דילן להירושלמי, דהנה בש"ס דילן שם מביא להד' חלוקי פפורה שהיה ר' ישמעאל דורש, על דברי המשנה דאמרה דיוה"כ מכפר גם על התמורות, והתמורות הרי הן פרייתות ומיתת ב"ד, והרי ס"ל להמשנה דגם פרייתות ומיתת ב"ד מתפריין ביוה"כ ע"י השעיר, ואלו בהארבעה חלוקי פפורה אמר פרייתות ומיתת ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין, והש"ס לא עשה פלוגתא ביניהן כלל, אלא ע"כ צ"ל דהמשנה איירי רק בזמן הבית דאיכא שעיר,

והארבעה חלוקי פפרה הן רק בזה"ז דליכא שעיר, הרי שמעינן מזה דעל עשה סגי באחת בתשובה לבד אף בכל ימות השנה, ועל ל"ת בשמים תשובה ויוה"כ, ועל תמורות בשלשה תשובה ויוה"כ ויסורין כדברי הארבעה חלוקי פפרה, ובזמן הבית דאיכא שעיר אין צורך עוד ליסורין אלא מתפפר על התמורות באלו שלשה, תשובה ויוה"כ ושעיר, וא"כ לפ"ז הרי שמעינן עוד מזה דעל הקלות דהיינו אף על ל"ת דבעינן שמים דסגי בתשובה ויוה"כ אף בזה"ז בלא שעיר, א"כ בזמן דאיכא שעיר סגי ג"כ באלו שמים ביוה"כ ושעיר אף בלא תשובה, דאל"כ אלא דנבעי גם התשובה עם יוה"כ ועם השעיר, מאי איכא בין קלות לתמורות, דהרי תשובה ויוה"כ ושעיר מכפרין גם על התמורות, ומ"מ בזה"ז דליכא שעיר קי"ל פרבנו דיוה"כ בלא שעיר לא מהני מידי בלא תשובה, דרק השעיר הוא דהיה שקול כנגד התשובה על שהכה"ג התנדדה עליו כל עונות בית ישראל והיה מכפר גם על שאינו שבין בתוך כל כלל ישראל השבין, ואין יו"כ מכפר אלא או עם שעיר או עם התשובה על הקלות, ועל התמורות בעינן תלתא או יו"כ ושעיר ותשובה או יו"כ ותשובה ויסורין, דזה בודאי אין סברא לומר דבזמן הבית לא היה חילוק בין קלות לתמורות, דהרי המשנה דפ' יוה"כ דף פ"ה ב' איירי מפני שבזמן הבית דאמרה חטאת ואשם ודאי מכפרין כו', ונהרי היא מחלקה מפני קלות לתמורות, וכיון דהש"ס שם אינו עושה פלוגתא בין המשנה לר' ישמעאל בהארבעה חלוקי פפרה שלו, שמעינן דסוגיא זו פליגי על סוגיא דשבועות הנ"ל דמוקי להמשנה כרבי, אלא אף לרבנו לא בעינן תשובה ביוה"כ אלא בזה"ז דליכא שעיר, אבל בזמן הבית השעיר היה מכפר ביוה"כ על הקלות אף בלא תשובה, ורק לענין התמורות היה צריך תשובה בהדי יוה"כ ושעיר במקום יסורים, וע"ז הוא דאמרה המשנה שם מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשובה, דהיינו על התמורות, ולא כפונה לומר דיו"כ עם תשובה לא מכפרין עד שמימות דהרי אמרה אח"כ ועל התמורות הוא תולה עד שיבא יוה"כ ויכפר, הרי דיוה"כ לבד מכפר עם התשובה, אלא הכפונה הוא או מיתה או יוה"כ מכפרין עם התשובה, ונדע דגם בחלוקי פפרה דר' ישמעאל לא מצריך אלא יסורין על התמורות ולא מיתה, אלא ודאי דאו או קאמרי, וכן הוא מפני שבגמרא שם דמוקי לה גם כרבי, ואמר אפילו תימא רבי תשובה בעיא יוה"כ יוה"כ לא בעיא תשובה, לא אמר תשובה בעיא יוה"כ ומיתה אלא רק יוה"כ לבד, ולזה מפרשת דברי בעצמה אח"כ ואמרה דעל התמורות תשובה תולה עד שיבא יוה"כ ויכפר, דהיינו עם השעיר, אבל על הקלות אמרה דתשובה לבדה מכפרת אף בלא יו"כ, אלא דמוקי לה שם ר"י על עשה ועל ל"ת הנזקק לעשה אבל ל"ת גמורה לא, והיינו רק לענין זה שיועיל תשובה לבדה בלא יו"כ אמר דל"ת גמורה לא, אבל יו"כ עם השעיר בודאי מכפרין גם על ל"ת גמורה בלא תשובה, דיו"כ ושעיר לא גרע מתשובה ויו"כ בלא שעיר, דאל"כ מאי איכא בין קלות לתמורות בזמן הבית וכמ"ש, ואף דלפ"ז המשנה לא פללה בשם קלות אלא ל"ת הנזקק לעשה לבד ולא ל"ת גמורה, הרי בהארבעה חלוקי פפרה קרי גם ל"ת גמורה בשם קלות דאמר דתשובה ויוה"כ לבד מכפרין, ודינה חלוק מתמורות דרק יסורין מרקין, אלא ע"כ לא ממעטה המשנה ל"ת גמורה אלא רק לענין זה שאמרה דתשובה לבד מכפר על עשה ועל ל"ת אף בלא יו"כ, אבל לענין פפרת יו"כ ודאי גם הל"ת גמורה פלולה בשם קלות כדברי הארבעה חלוקי פפרה דר' ישמעאל: אמנם הירושלמי שמחלק בין עשה לל"ת ואמר דעל ל"ת

בְּעִינֵנו תִּלְתָּא תְּשׁוּבָה וּי"כ וְשָׁעִיר, אֲזַיִל לְשִׁיטָתוֹ שָׁם אַח"כ בַּה' ז', דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן עַל אֱלוֹ חֲלוּקֵי כְּפָרָה, זֹו דְּבָרֵי רַאב"ע וּר' יִשְׁמַעְאֵל וּרַע"ק, אֲבָל דְּבָרֵי חֲכָמִים שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר אִם אֵין שְׁעִיר הַיּוֹם מְכַפֵּר עַכ"ל, מִשְׁמַע דַּס"ל דְּהֵגֵי חֲלוּקֵי כְּפָרָה הֵן לְדִידְהוּ גַם בְּזִמְנֵי הַבֵּית, וּבֵין בְּזִמְנֵי הַבֵּית וּבֵין בּוּזָה"ז חֲלוּקֵי חֲמֹורוֹת מְקַלּוֹת וּמְצַרְכֵי לְחֲמֹורוֹת יִסּוּרִים, אֲבָל חֲכָמִים דְּמַתְּנִיתִין פְּלִיגֵי עַלִּיָּהוּ וְאָמְרֵי דְּבְזִמְנֵי דְּאִיפָּא שְׁעִיר הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל כּוֹלֵן בְּשָׁנָה בֵּין עַל הַקְּלוֹת בֵּין עַל הַחֲמֹורוֹת וּא"צ לְיִסּוּרִים, וְאִם אֵין שְׁעִיר הַיּוֹם מְכַפֵּר עַל כּוֹלֵן בְּשָׁנָה גַם עַל הַחֲמֹורוֹת וּלְעוֹלָם אֵין חֲלוּקֵי לְדְּבָרֵי חֲכָמִים דְּהַמְּשַׁנָּה בֵּין קְלוֹת לְחֲמֹורוֹת, וּא"כ לַפ"ז לַכ"ע אֵין חֲלוּקֵי בֵּין בְּזִמְנֵי הַבֵּית דְּאִיפָּא שְׁעִיר בֵּין בּוּזָה"ז דְּלִיפָּא שְׁעִיר, וּא"כ לְרַבְּנָן דְּאָמְרֵי דִּיּוּה"כ אֵינוֹ מְכַפֵּר אֲלָא לְשָׁבִים ה"ה בְּזִמְנֵי הַבֵּית גַם הַשְּׁעִיר לֹא הֵיךְ מְכַפֵּר אֲלָא לְשָׁבִים בֵּין עַל הַחֲמֹורוֹת בֵּין עַל הַקְּלוֹת, וְהָא דְּחִילְקָה הַמְּשַׁנָּה בֵּין קְלוֹת לְחֲמֹורוֹת צ"ל ע"כ לַפ"ז שְׁנָה אֵינוֹ אֲלָא לְעַנְנֵי תְּשׁוּבָה לְבַדָּה בְּלֹא יוּה"כ דְּעַל הַקְּלוֹת אֲמָרָה דְּמוּעִיל תְּשׁוּבָה לְבַדָּה אֲבָל עַל הַחֲמֹורוֹת תְּשׁוּבָה תּוֹלָה עַד שְׁיַבֵּא יוּה"כ וּיְכַפֵּר, אֲבָל לְעַנְנֵי יוּה"כ אֵין חֲלוּקֵי בֵּין קְלוֹת לְחֲמֹורוֹת דְּכָשָׁם שׁ וְה"כ עִם הַתְּשׁוּבָה מְכַפֵּר עַל הַקְּלוֹת כֹּן הוּא מְכַפֵּר עַל הַחֲמֹורוֹת, וְכָשָׁם שְׁעַל הַחֲמֹורוֹת אֵין יוּה"כ מְכַפֵּר אֲלָא עִם הַתְּשׁוּבָה כֹּן עַל הַקְּלוֹת אֵינוֹ מְכַפֵּר אֲלָא עִם הַתְּשׁוּבָה, וְאִף דְּעַל הַקְּלוֹת סָגִי גַם בְּתְּשׁוּבָה לְבַדָּה צ"ל דְּבִיּו"כ סָגִי גַם בְּתְּשׁוּבָה קְלָה בְּתְּשׁוּבָה מִירָאָה לְבַד אֲבָל בְּלֹא יו"כ בְּעִינֵנו דְּנוֹקָא תְּשׁוּבָה גְּדוּלָּה מֵאֵהָבָה, וְלִכְּן שְׁפִיר אָמַר הִירוּשְׁלָמִי דְּגַם הַשְּׁעִיר אֵינוֹ מְכַפֵּר עַל ל"ת אֲלָא עִם הַתְּשׁוּבָה, אֲלָא דְּלְעַנְנֵי עֲשֵׂה ס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי דְּגַם לְרַבְּנָן הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר אִף בְּלֹא תְּשׁוּבָה אִף לַר' יוֹחָנָן וְאֵינוֹ מְשַׁנָּה לְרַבְּנָן קְלוֹת לְחֲמֹורוֹת אֲלָא כְּשֶׁעָבַר עַל עֲבֵרָה שְׁיֵישׁ בָּהּ לֹא אֲבָל אִם עָבַר רַק עַל עֲשֵׂה בְּשָׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה כִּיּוֹן שְׁלֹא עָבַר בְּפוּעַל הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עָלָיו אִף בְּלֹא תְּשׁוּבָה, וּבְזָה לְבַד חֲלוּקֵי זִמְנֵי הַבֵּית לְזָה"ז לְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי, אֲבָל לְהַש"ס דִּילֵן שְׁלֹא עֲשֵׂה פְּלוּגְתָּא בֵּין הַמְּשַׁנָּה לְאֱלוֹ חֲלוּקֵי הַכְּפָרָה וְדָאִי דְּל"ת לֹא חֲלוּקֵי מַעֲשֵׂה פְּלִל אֲלָא בּוּזָה"ז וּבְשָׁאָר יְמוֹת הַשְּׁנָה, אֲבָל בִּיּוּה"כ וּבְזִמְנֵי הַבֵּית הַשְּׁעִיר הֵיךְ מְכַפֵּר עַל כָּל הַקְּלוֹת בֵּין עַל עֲשֵׂה בֵּין עַל ל"ת אִף בְּלֹא תְּשׁוּבָה גַם לְרַבְּנָן, דְּאֱלוֹ עִם הַתְּשׁוּבָה הָרִי הֵיךְ מְכַפֵּר גַם עַל הַחֲמֹורוֹת וְכַהֲנָ"ל, וְלִכְּן שְׁפִיר תְּפַס רַבִּינוֹ לְעִיקָר דְּבָרֵי הַסּוּגְיָא הַזֹּאת דַּפ' יוּה"כ שְׁהִיא עִיקָרִית שְׁנֵאָמְרָה בְּמִקּוּמָה נֶגְדַּת הַסּוּגְיָא דְּשְׁבוּעוֹת, וּפְסֻקָּא שְׁפִיר דְּהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַכָּל עַל עֲבֵירוֹת קְלוֹת עֲשֵׂה וּל"ת אִף בְּלֹא תְּשׁוּבָה, וְעַל עֲבֵירוֹת חֲמֹורוֹת עִם הַתְּשׁוּבָה, וּבּוּזָה"ז דְּלִיפָּא שְׁעִיר סָגִי לְעֲשֵׂה בְּתְּשׁוּבָה לְבַדָּה גַם בְּכָל יְמוֹת הַשְּׁנָה וְעַל ל"ת תְּשׁוּבָה וּיּוּה"כ, וְעַל חֲמֹורוֹת תְּשׁוּבָה וּיּוּה"כ וְיִסּוּרִין, כְּדְּבָרֵי הֵגֵי חֲלוּקֵי כְּפָרָה דְּלֹא פְּלִיגֵי עַל מַתְּנִיתִין וְגַם לְדִידְהוּ סָגִי לַל"ת בְּשָׁתִּים אוֹ בְּתְּשׁוּבָה וּיּוּה"כ אוֹ בְּשְׁעִיר וּיּוּה"כ וּכְכָל הַנְּ"ל: פֶּן ג' בְּפִשׁוּטוֹ נִיחָא דְּהִירוּשְׁלָמִי דְּמַחְלֵק בֵּין עֲשֵׂה לַל"ת ע"כ ס"ל כַּר"י בְּש"ס דִּילֵן יוֹמָא שָׁם דְּמוּקֵי לַל"ת דְּהַמְּשַׁנָּה רַק בַּל"ת הַנִּיחָתָּה לְעֲשֵׂה אֲבָל ל"ת גְּמוּרָה לֹא, דַּלְפ"ז ל"ת גְּמוּרָה הִיא מִן הַחֲמֹורוֹת וְחִלְקָה מַעֲשֵׂה, אֲבָל רַבִּינוֹ הָרִי פְּסֻקָּא דְּכָל הִיא מִן הַקְּלוֹת וְדִינָה כְּעֲשֵׂה חוּץ מִלֹּא תְּשָׂא וְכַתְּנָא דְּבְּרִיָּיתָא שָׁם דְּאָמַר הָכִי וְכַמ"ש גַם הַכִּי ע"ש, וּא"כ לְדִידְהוּ הָרִי אֵינְרִי הַמְּשַׁנָּה בְּכָל ל"ת וְגַם ל"ת גְּמוּרָה דִּינָה כְּעֲשֵׂה, וּא"כ כִּי הִיכִי דְּעֲשֵׂה מְתַכְּפֵר בְּשְׁעִיר אִף בְּלֹא תְּשׁוּבָה לְהִירוּשְׁלָמִי כ"כ ל"ת גְּמוּרָה ג"כ מְתַכְּפֵר בְּשְׁעִיר גַם בְּלֹא תְּשׁוּבָה גַם לְרַבְּנָן, כִּיּוֹן דְּהַמְּשַׁנָּה מְפֹרֵשׁ שְׁוִוִּיָּהוּ לְהַדְּדִי וְכַלְלִינְהוּ יַחַד הַעֲשֵׂה וְהַל"ת בְּשָׁם קְלוֹת, וְלֹא חִלְקִינְהוּ בְּאַרְבְּעָה חֲלוּקֵי כְּפָרָה אֲלָא לְעַנְנֵי

שָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, אֲבָל בִּיּוֹה"כ וּבְזִמְנֵי דְאִיפָא שְׁעִיר דִּינֵן שְׁנָה פְּאָחַד, וְאֲחִיכ"ז רְאִיתִי שְׁכֹן פְּתוּב ג"כ בְּגִלְיוֹן הַש"ס בִּירוּשְׁלַמִי שֵׁם ע"ש, וְא"ש הִפֵּל לְנִכּוֹן בְּסִיעֵד"ש וְדו"ק: פֶּרֶק ב הִלְכָה ג וְצָרִיף לְפָרוֹט אֶת הַחֲטָא שְׁנַאָמַר אֲנָא חֲטָא הָעַם וְגו' וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב.

עֵינֵן כ"מ שְׁפֹתַב דְּרַבִּינוּ פֶּסֶק כר"י בֵּן בָּבָא דְאָמַר הֵכִי וְלֹא כרע"ק, וְדַחַק עֲצָמוּ בְּזֶה מֵאִי דְלֹא פֶּסֶק כרע"ק מִחֲבָרוֹ ע"ש: וְלַעֲד"ן דְּבִאָמַת פֶּסֶק רַבִּינוּ רַק כרע"ק וְלֹא כרִיב"ב, דְּהָרִי לְכַאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן פֶּלֶל דְּבָרֵי רַע"ק דְּאָמַר אֲשֶׁרִי נְשׂוּי פִּשְׁעֵי, דָּאִם קָאִי זֶה עַל הָאָדָם הַחוּטָא וְהַפּוֹשַׁע שְׂיִנְשָׂא פִּשְׁעֵיו וַיְכַסֶּה חֲטָאָיו מֵאִי אֲשֶׁרִי שְׂיִיף ע"ז וְהֵלֵא כָּל חוּטָא וּפּוֹשַׁע בְּוֹדָאֵי יַעֲשֶׂה פֶן בְּרַצוֹנוֹ בְּלֹא שׁוּם הֶכְרַח וְאִיף שְׂיִיף ע"ז לֹאמַר אֲשֶׁרִי, וְעוֹד דְּאִיזְהָ רְאָיָה הוּא מְזַה שְׁלֵא יִפְרַט חֲטָאָיו גַּם בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, וְהָרִי בְּוֹדָאֵי אֲיִירִי רַק בְּמִי שֶׁהוּא נְשׂוּי פִּשְׁעֵי וְכִסּוּי חֲטָאָה לְעֵינֵי רַבִּים, וְכִדְאָמַר שֵׁם עוֹד לְהֵלֵן בְּבְרִיָּתָא שְׁנֵי פְרָנְסִים טוֹבִים עֲמָדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְשֶׁה וְדוֹד מְשֶׁה אָמַר יִפְתַּח סוֹרְחָנִי שְׁנַאָמַר יַעַן לֹא הֵאֱמַנְתֶּם בִּי וְדוֹד אָמַר אֵל יִפְתַּח סוֹרְחָנִי שְׁנַאָמַר אֲשֶׁרִי נְשׂוּי פִּשְׁעֵי פִּסּוּי חֲטָאָה, הָרִי דְאָמַר מְפֹרָשׁ דְּהָאִי אֲשֶׁרִי הוּא רַק לְעֵנָן זֶה שְׁלֵא יִפְתַּח סוֹרְחָנִי בְּתוֹרָה וְלֹא יִפְרַסְמוּ הַפְּתוּב לְעֵנָן כָּל, וְלֹא לְעֵנָן הַתּוֹדוֹתוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ דְּוֹדָאֵי הִיָּה דְּוֹדָה ע"ה מִתּוֹדָה הִרְבָּה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ פְּדָאֻמַר וְחֲטָאֵי נְגִדֵי תְמִיד אֵלָא שְׁבִקְשׁ רַחֲמִים שְׁלֵא יִפְרַסְמוּ הַפְּתוּב לְרַבִּים: לְכֹן מְפָרֵשׁ רַבִּינוּ פְּלֹגְמִיָּהוּ ג"כ רַק בְּזֶה אִם מְצוּוִין הַחוּטָאִים לְפָרְסֵם חֲטָאָם בְּרַבִּים, דְּרִיב"ב אָמַר דְּצָרִיף לְפָרַט הַחֲטָא בְּרַבִּים דְּוִקָא, וְהִבִּיא רְאָיָה מְדַכְתְּבָה הַתּוֹרָה דְּבָרֵי הַוִּידוּי שֶׁל מְשֶׁה שְׁאָמַר בְּהַתּוֹדוֹתוֹ בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב וּפְרַסְמָה דְּבָרֵי הַוִּידוּי לְדוֹרוֹת הַבָּאִים ג"כ, מְפָלֵל שְׁכֹן צָרִיף לְעֲשׂוֹת כָּל חוּטָא ג"כ לְפָרְסֵם דְּבָרֵי הַוִּידוּי שְׁמִתּוֹדָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרַבִּים דְּוִקָא, וְרַע"ק אָמַר אֲשֶׁרִי נְשׂוּי פִּשְׁעֵי פִּסּוּי חֲטָאָה, דְּשִׁמְעִינוּ מְזַה שְׁדוֹד בִּיקְשׁ עַל עֲצָמוּ שְׁלֵא יִפְרַסְמוּ הַפְּתוּב, מְפָלֵל דְּהוּא בְּעֲצָמוּ בְּוֹדָאֵי לֹא פְרַסֵם דְּבָרֵי הַוִּידוּי שְׁלוֹ בְּרַבִּים, וְאִין לוֹ אֵלָא לְפָרוֹט חֲטָאָיו בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ לְבַד וְלֹא לְפָרְסֵם בְּרַבִּים, וְאָמַר אֵלָא מַהוּ זֶה שְׁאָמַר מְשֶׁה בְּתוֹרָה דִּיִּיקָא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב, שְׁפֹתַב דְּבָרֵי הַוִּידוּי בְּתוֹרָה וּפְרַסֵם גַּם לְדוֹרוֹת הַבָּאִים, לֹא לְגִנְאֵי פְרַסֵם הַדְּבָרִים, אֵלָא אֲדַרְבָּא לְשִׁכַח, דְּרַק פֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהִרְבִּית לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל עַד שְׁאָמְרוּ דִּי הוּא שְׁגָרַם לָהֶם שְׂיִעֲשׂוּ אֱלֹהֵי זָהָב, אֲבָל לְגִנְאֵי בְּוֹדָאֵי שְׁלֵא הִיָּה פּוֹתְבוֹ בְּתוֹרָה, אֲבָל מַה שְׁאָמְרוּ מְשֶׁה זֶה בַע"פ בְּאָמְרוֹ אֲנָא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב, בְּוֹדָאֵי גַם רַע"ק מוֹדָה שְׁאָמְרוּ זֶה לְוִידוּי בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ שְׁמַצְנָה לְפָרַט הַחֲטָא בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, אֵלָא שְׁכּוֹנוֹ בְּוִידוּי זֶה שְׁתִּי פְנוֹנוֹת, אֲחַד לְפָרַט אֶת הַחֲטָא בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, ב' לְאֲמַתְלָא וְלְמַלְיָצָה בְּעֵדֵם דְּזָהָב הֵרַב הוּא שְׁגָרַם זֶה לָהֶם, וּמַה שְׁפֹתְבוּ אַח"כ בְּתוֹרָה הוּא מְשׁוּם הַפְּנוּנָה הָאֲחַת לְבַד לְמַלְיָצָה בְּעֵדֵם וּלְשִׁבְחָם לְפָנֵי דוֹרוֹת הַבָּאִים וְלֹא לְגִנוּתָם, אֲבָל לְפָרַט הַחֲטָא בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ לְכ"ע שְׁמַעֲיָנָן מֵהָאִי קָרָא, וְלְכֹן פֶּסֶק רַבִּינוּ הֵכִי וְד"ל: פֶּרֶק ג הִלְכָה ב אָדָם שְׁעוֹנוֹתָיו מְרוּבִין עַל זְכוּיָתָיו מִיָּד הוּא מֵת כו': וּבְהַשְׁגוֹת א"א לֹא כְמוֹ שֶׁהוּא סְבוּר שְׁכַּשְׁאָמְרוּ רְשָׁעִים נְחַתְמִים לְאַלְתֵּר לְמִיתָה שְׁמִיד מֵתִים וְאֵינוֹ פֶן כִּי יֵשׁ רְשָׁעִים חַיִּים הִרְבָּה אֵלָא נְחַתְמִין לְאַלְתֵּר שְׁלֵא יִמְלָאוּ יְמֵיהֶם שְׁנֵי הַדּוֹר שְׁנַגְזָרָה עֲלֵי כו' עכ"ל: וְהִנֵּה הַבֵּין הִרְאָב"ד בְּדַעַת רַבִּינוּ דְּאֲיִירִי בְּזֶה בְּדִין שֶׁל ר"ה, אֲבָל בְּאָמַת נַלע"ד דְּלֹא כֵן הוּא, אֵלָא אֲיִירִי רַק בְּדִין שְׁבִיוֹם הַמִּיתָה, וְכִדְאָמְרוּ עֲלָה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהַעֲלוּהוּ לְגַרְדּוּם לִידוֹן, וְכִדְאָסִיק רַבִּינוּ מְפֹרָשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ וְאָמַר וְכַשֵּׁם שְׁשׁוֹקְלִין זְכוּיָתָא אָדָם וְעוֹנוֹתָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ כֶּף בְּכָל שְׁנָה וְשְׁנָה שׁוֹקְלִין כו' בִּיו"ט

של ר"ה כו', הרי מפורש דמקודם איירי רק בדין שבשעת מיתה, ואח"כ הוא שמדמי אליו דין של ר"ה, אמנם אינו מדמהו אלא לענין השיקול, אבל לענין אופן הדין משמע מלשונו ג"כ שאינו דומין, מדנקט בדין זה של ר"ה בבא בפ"ע עם שינוי לשון, דאמר בלשונו בדין של ר"ה מי שנמצא צדיק נחתם לחיים ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, ולא אמר בו מיד הוא מת כמקודם, אלא נדאי הגז"ד של ר"ה הוא באופן אחר, שוב ראיתי שפן פתב ג"כ הלח"מ ע"ש: אמנם מ"ש הר"אב"ד שהדין של ר"ה הוא רק שלא ימלאו שני הדור, ולפ"ז יכול להיות שהרשעים שנחתמו לאלתר למיתה יאריכו ימיהם יותר מהצדיקים שנחתמו לאלתר לחיים, כגון שנגזר על הצדיק לחיות שני הדור שבעים שנה ועל הרשע נגזר שני הדור תשעים שנה, ועתה בדין ר"ה נתמעט מהרשע עשרה שנים ויחיל שמונים שנה, והצדיק נגזר עליו בדין ר"ה שימלאו כל שנותיו ויחיל שבעים שנה, והלא גם לפ"ז נגזר על הרשע שיחיה עשרה שנים יותר מהצדיק ועל הצדיק שיחיל פחות מהרשע: לכן היה נראה לע"ד דנדאי הדין של ר"ה הוא רק לשנה הזאת נחתם לאלתר לחיות כל השנה, והרשע נחתם למות בשנה הזאת, אמנם לבר מהדין של ר"ה שהוא משפט כללי על כל השנה, יש עוד משפט פרטי בכל יום ויום, וכדאמרו (ע"ז דף ד' ב') דשילש שעות ראשונות הקב"ה יושב ודן את כל העולם כולו, והוא משפט יומי לעיין במעשיו ביום ההוא אם שינה את מעשיו מכאשר היו בר"ה אזי משנים אז גם את דינו שנגזר עליו בר"ה הן לטוב הן למוטב, ולכן שפיר מצינו דצדיק מת בתוך השנה קודם זמנו אף דבנדאי נכתב ונחתם בר"ה לחיות כל השנה, כי במשפט היומי הוא שנגזר עליו למות כי שינה את מעשיו, ורשע חי כל השנה אף שבר"ה נדאי נחתם למות בתוך השנה כי במשפט היומי הוא שינוי את דינו ממות לחיים כי שינה את מעשיו אז או עשה מצוה אחת גדולה השקולה נגד הרבה מעונותיו, ולבר מזה ג"כ לא ידענו כלל מי הוא צדיק ומי הוא רשע, כי הלא לא לפי רוב מעשיו בכמותן הוא נדון אלא רק לפי רוב מעשיו באיכותן, והשיקול הזה הוא רק בידי אל דעות כמ"ש רבינו, והלא אמרו דאחאב שיקול הזה אף שהיה אב לעובדי ע"ז, ועכ"פ הדין של ר"ה נדאי הוא משפט שנתי על כל שנה זו ולא יותר, דהרי המשנה פלל הא דאדם נידון בר"ה וגז"ד שלו נחתם ביוה"כ בהדי אינך שפל אחד ואחד נידון בזמנו בפסח על התבואה כו' ומה אינך המשפט הוא על שנה זו כן משפט האדם נדאי הוא על שנה זו, אבל בתנאי שלא ישנה את מעשיו אבל אם ישנה את מעשיו ישתנה גם דינו במשפט היומי, וע"ז נאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, ורבנן לא פליגי על ר' יוסי בזה אלא במשפט השנתי ולא במשפט היומי, וגם הדין הוא רק לפי שיקול אל דעות ולא לפי עיני בשר וכמ"ש רבינו, ועיין בתוס' ובר"ן שגם הם שקלו וטרו בזה, ומ"ש הוא נכון לע"ד ודו"ק: הלקה יד כל אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו כו', עיין כ"מ שכתב אבל קשה למה לא מנה גם מגלה פנים בתורה כו' ע"ש, והוא תימה נפלאה דהרי מפורש פבר חשב אותו רבינו בהדי הני כ"ד אנשים, בהלקה י"א שכתב העושה עבירות בידי רמה פיהויקים כו' אין לו חלק לעוה"ב וזהו הנקרא מגלה פנים בתורה כו' עכ"ל, ומבזה ת"ח הרי חשב רבינו לבר מאותן כ"ד אנשים, ומקור דברי רבינו במגלה פנים נלע"ד שהוא מדברי הברייתא סנהדרין דף צ"ט דבר אחר כי דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה, ומפרש לה רבינו שעושה עבירות בידי רמה פיהויקים בעזות פנים לעין כל, ואין מבזה לדבר ה' כזה ולכן

נקרא מגלה פנים בתורה שמגלה פנים של העוה ונחצפה בתורה לענין כל ביד רמה, ולא כהלח"מ שפכת שם שפנון לדברי הש"ס שאמרו כגון מנשה שהיה דורש בהגדות של דופי, דא"כ לא היה אומר רבינו פיהוקים, וגם לא היה אומר העושה עבירות ביד רמה, ונד"ל: פרק ה' הלכה ב' אל יעבור במחשבתו כו' הלא כל אדם ראוי להיות צדיק כמנשה רבינו או רשע פירבועם או חכם או סכל כו': עיין בהגהות מיימוני שפכת ע"ז תימא דבפירוש אמרו בפ' כל היד שמלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל את הטופה כו' גבור או חלש טפש או חכם כו', הרי בפירוש משמע שגם זה בידי שמים הוא עכ"ל: ונראה לע"ד דלא קשה מידי דכוננת רבינו הוא למה שאמרו חז"ל איזהו חכם הלומד מפל אדם, וכן אמרו יגעת ומצאתי תאמין יגעת ולא מצאת אל תאמין, פן אמרו כל שיראת חטאו קודם לחכמתו מתקיימת, וכן אמרו ליגמר אינש ונהדר ליסבר, וכן אמרו במ"ח דברים התורה נקנית, וכך היא דרשה של תורה כו', וכן אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, וכן שני ת"ח המסודין זא"ז בהלכה הקב"ה מצליח להן (שבת דף ס"ג) וכן אמרו דוד דגלי מסכת נאמר בו וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום, וכן כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וינהר שאינו פוסק, וכן אמר הכתוב כ"א בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה, ואמרו מתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ובסוף נקראת על שמו, וכדומה הרבה, הרי מפורש מפל זה כי רק ביד האדם הוא להיות חכם בחכמת התורה, וכן להיפך להיות סכל בחכמת התורה כשיעשה הכל להיפך מפל הנ"ל, וכדאמרו חרב אל הפדים היושבים בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמשפשים, וכן אמר הכתוב אם תעזבני יום וגו', ולהיפך אמר הכתוב אם שמע תשמע, ואמרו אם שמעת ביטן תשמע בחדש ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע (סוכה דף מ"ו ב') הרי דהכל ביד האדם הוא כדברי רבינו, והא דכל היד לא איירי אלא בדעת האדם בטבעו ותולדתו ואינו אלא במילי דעלמא ולא בתורה שתלי רק ביגיעתו והכשר מעשיו וככל הנ"ל וזה ברור ופשוט לע"ד ודו"ק: הלכה ה' שפא תאמר נהלא הקב"ה יודע כל מה שיהיה וקודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע כו' אם ידע שהוא יהיה צדיק אי אפשר שלא יהיה צדיק כו' שהקב"ה אינו יודע בידיעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד, ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בור' כו' וכיון שפן הוא אין פנו פח לידע האף ידע הקב"ה כל הברואים ומעשיהם, אבל נודע בלא ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקב"ה מושכו ולא גוזר עליו לעשות כן כו': ובהשגות א"א לא נהג כו' מנהג חכמים שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו והשלימו בתשובה נצחת בשלמות הראויה והדברים ראויין למי שאמרן, וכוננתו הוא זה, שאם היה ידעית הקב"ה בידיעה שהיא חוץ ממנו כמו ידעת הנביא למשל שיש לידיעתו גבול, פי מה שאומרים לו הוא יודע ומה שהעליו ממנו אינו יודע, כדמצינו באלישע הנביא שאמר בעצמו וה' העלים ממני ולא הגיד לי, אזי בודאי אם היה יודע שזה יהיה צדיק ולא ישנה מעשיו אי אפשר לו שלא יהיה צדיק ושישנה מעשיו ואם היה אפשר לו לשנות את מעשיו ממילא לא היה יודע הדבר על בור', אבל באמת ידעית הקב"ה הוא מעצמותו והוא ודעתו חד ממש, וא"כ כשם שהוא יתעלה שמו אין לו גבול ותכלית כן אין לידיעתו גבול ותכלית, ולכן כל מה שיהיה

בְּרָצוֹן הָאֵדָם לַעֲשׂוֹת ע"פ בְּחִירְתוֹ הַכֹּל הוּא יתב' יוֹדַע בְּלֹא שׁוּם גְּבוּל כָּלֵל, וְאִם יִרְצֶה שְׁלֹא לְשׁוֹנֹת מַעֲשָׂיו אוֹ אִם יִרְצֶה לְשׁוֹנֹתָם אִפִּי' רִיבָא רְבֻבוֹת פְּעָמִים אִין מְסַפֵּר הַכֹּל הוּא יתב' יוֹדַע, וְא"כ מִמִּילָא אִין יְדִיעַתוֹ מְכַרִּיחְתוּ כָּלֵל לַעֲשׂוֹת כֶּה אוֹ כֶּה פִּינּוֹן שְׂאָם יִרְצֶה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת כֶּה גַם זֶה הוּא בִּידִיעַתוֹ פִּינּוֹן שְׂאִין גְּבוּל לִידִיעַתוֹ, וְזֶהוּ דְאָמַר ג"כ הַתַּנָּא הַכֹּל צְפוּי וְהִרְשׁוֹת נְתוּנָה, וּר"ל פִּינּוֹן שְׁהַכֹּל צְפוּי לְפָנָיו ית' בְּלֹא שׁוּם גְּבוּל, וְלָכֵן מִמִּילָא וְהִרְשׁוֹת נְתוּנָה לְהָאֵדָם לַעֲשׂוֹת כְּפִי בְּחִירְתוֹ בְּאִין מוֹחָה וּמַעֲפֵב כָּלֵל, וְלִזְה פִּנּוֹן רַבִּינוּ ג"כ בְּפִירוּשׁ בְּמִשְׁנֵה הַזֹּאת שָׁם כַּמ"ש הִרְע"ב מְשֻׁמוֹ שָׁם ע"ש, וְעַתָּה הֲלֹא אִין גַּם הַתְּחִלָּה לְקַוְשָׂא זוֹ: וְזֶה דְאָסִיק רַבִּינוּ בְּדַבְּרֵיו בְּזֶה, וְאִין דַּעַתוֹ שֶׁל אָדָם יְכוּלָה לְהַשִּׁיג דְּבָר זֶה עַל בְּוִרְיוֹ, כִּינּוֹנְתוֹ הוּא דְזֶה גּוֹפָא א"א לְנוּ לְהַשִּׁיג הָאִיף הוּא וְדַעַתוֹ אַחַד, וְכַמ"ש מְפֻרָשׁ אַח"כ, וְכִינּוֹן שְׁכֵן הוּא אִין בְּנוּ פַח לִידַע הָאִיף יַדַע הַקַּב"ה כֹּל הַבְּרוּאִים כו', וְכַדְכַתְבַּת ג"כ בְּסוּף פֶּרֶק שֵׁשׁ"ז, וְכַבֵּר אֲמַרְנוּ שְׂאִין פַּח בְּאָדָם לִידַע הָאִיף יַדַע הַקַּב"ה כו', אֲבָל עַכ"פ הַשְּׂאֵלָה עֲצֻמָּה כְּבָר נִפְתָּרָה בְּשִׁלְמוֹת בְּמָה שְׁכַתְבַּת שֶׁהוּא יִתְעַלָּה שְׁמוֹ וְדַעַתוֹ אַחַד וְכַהֲנָ"ל, וְכַדְאָסִיק בְּדַבְּרֵיו מְפֻרָשׁ, אֲבָל נוֹדַע בְּלֹא סֶפֶק שְׁמַעֲשֵׂה הָאָדָם בְּיַד הָאָדָם כו', כִּי זֶה אָנוּ מַשִּׁיגִים בְּשִׁפְלָנוּ הִיטִיב עַל בְּוִרְיוֹ בְּשִׁלְמוֹת בְּלֹא שׁוּם סֶפֶק וְכַהֲנָ"ל, כְּנֹלַע"ד בְּרוּר בְּכַוְנָתוֹ וְא"ש לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש, וְדו"ק: פֶּרֶק שְׁשִׁי הַלְכָה ג' לְפִיכֶה כְּתוּב בַּתּוֹרָה וְאִנִּי אַחֲזַק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ כו': וּבְדַרְוִישֵׁי אֲמַרְתִּי דְקַוְשָׂא מַעֲיָקְרָא לִיתָא בְּזֶה, כִּי כֹל עֲנִין הַחֲזִיקָת לֵב פְּרַעֲהַ אָמַר הַכְּתוּב מְפֻרָשׁ רַק לְבַל יִשְׁלַח אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הַמְּכּוֹת כֹּלֵם לֹא הִנֵּה אֵלָּא עַל שְׁכַפֵּר בַּה' יתב' וְאָמַר מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקוֹלוֹ וְגו' וְכַפֵּר בְּזֶה בְּג' עֵינֵי הָאֲמוּנָה, מְצִיאוֹת ה', וְהַשְּׂגָחַת ה', וְיִכְלַתוּ יתב', וְע"ז הַנִּפְּהָ ג' מְכּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת דַּע"ךְ עַל אֲמוּנָה הִרְאִישׁוֹנָה כְּדַכְתִּיב בְּהֵם בְּזֹאת תַּדַע כִּי אֲנִי ה', וְאִח"כ הַנִּפְּהָ ג' מְכּוֹת עַד"ש כְּפִדֵי שְׂיִאֲמִין גַּם בְּהַשְּׂגָחַתוֹ יתב' כְּדַכְתִּיב בְּהֵם לְמַעַן תַּדַע כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ, וְאִז הִנֵּה מְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹנוֹ, אֲבָל עַדִּין כְּפֵר בִּיכְלַתוֹ יתב' וְאִחֲדוּתוֹ, לָכֵן חֲזַק אִז ה' יתב' אֶת לְבוֹ לְבַלְתִּי שְׁלַחֵם עוֹד עַד שְׂיִוְדָה גַּם בִּיכְלַת ה' וְאִחֲדוּתוֹ, וְלָכֵן הַנִּפְּהָ עוֹד בֵּאח"ב דַּכְתִּיב בְּהֵם בַּעֲבוּר תַּדַע כִּי אִין כְּמוֹנֵי בְּכָל הָאָרֶץ, וְאִז בְּמְכּוֹת בְּכוֹרוֹת שְׁרָאָה אֶת יְדוֹ הַחֲזִיקָה יתב' כִּי עֲשֵׂה שְׁפִטִים גַּם בְּאֵלֵהֶם וְאִז הָאֲמִין גַּם בְּאִחֲדוּתוֹ וְיִכְלַתוֹ יתב' עַל כָּל, אִז לֹא מְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה כָּלֵל וְלֹא הַחֲזִיק עוֹד אֶת לְבוֹ, וְגַם בְּמְכּוֹת דַּע"ךְ לֹא מְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה עַל אֲמוּנַת מְצִיאת ה', וְכֵן בְּמְכּוֹת עַד"ש לֹא מְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה עַל אֲמוּנַת הַהַשְּׂגָחָה, וְכֵן בְּמְכּוֹת בֵּאח"ב לֹא מְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה עַל אֲמוּנַת יְכַלְתוֹ וְאִחֲדוּתוֹ, רַק הַחֲזִיק אֶת לְבוֹ לְבַלִּי לְשַׁלַּח עוֹד אֶת יִשְׂרָאֵל עַד שְׂיִנְפָה וְיִאֲמִין בְּכָל עֵינֵי הָאֲמוּנַת הַלֵּלוֹ, וְכַדְאָמַר הַכְּתוּב מְפֻרָשׁ בַּעֲבוּר הִרְאִינוּךָ אֶת פְּחִי וְלְמַעַן סִפֵּר שְׁמִי בְּכָל הָאָרֶץ, וְאִם לֹא הִנֵּה כּוֹפֵר בְּהֵן מִתְּחִלָּה לֹא הִנֵּה הַקַּב"ה מְחַזֵּק אֶת לְבוֹ כָּלֵל וְדו"ק: שָׁם הַלְכָה ה' וְהֵלֵא כְּתוּב בַּתּוֹרָה וְעַבְדוֹם וְעָנּוּ אוֹתָם, הֲרִי גִזַּר עַל הַמְּצַרִּים לַעֲשׂוֹת רַע כו'.

עֵינֵינוּ לַח"מ שְׁכַתְבַּת זֶה מְתַרֵץ בְּמָה שְׁתִּירֵץ לְמַעְלָה שֶׁה' יוֹדַע הַדְּבָרִים וְאִין יְדִיעַתוֹ מְכַרְחַת כו' אֵלָּא רְצָה כִּינּוֹן לְתַרֵץ תִּירוּץ אַחַר יוֹתֵר מְסַפִּיק, וְלִמְטָה כְּתוּב וְכַבֵּר אֲמַרְנוּ שְׂאִין פַּח בְּאָדָם לִידַע כו' אֲפֻשֶׁר שְׁכּוֹנוֹן לִזְה כְּלוּמַר מְלַבֵּד תִּירוּץ זֶה אָנוּ יְכוּלִים לְתַרֵץ תִּירוּץ אַחַר כו' עַכ"ל, וְהִנֵּה לֹא דַם בְּזֶה כָּלֵל, דְּרַבִּינוּ לֹא כְּתוּב לְמַעְלָה אֵלָּא רַק שְׁהִידִיעָה אִינָה מְכַרְחַת, אֲבָל דְּבוּר שְׁמוּצִיא הַקַּב"ה מִפִּיו בְּוֹדָאֵי הוּא גְּזִירָה גְּמוּרָה וְאִי אֲפֻשֶׁר שְׁלֹא יִקְוִים וְהוּא בְּוֹדָאֵי מְכַרְחַת, וְלִזְה הַנִּפְּהָ שְׁפִיר רַבִּינוּ לְתַרֵץ זֶה דַּע"כ"פ לֹא הִנֵּה גְּזִירָה עַל אִישׁ מִיְחֻד.

וּלְבִסּוֹף פָּתַח וַיְכַבֵּר אֶמְרָנוּ שְׂאִין כַּח בְּאֶדָם לִידַע כּו', כְּדֵי שְׁלֵא יִקְשֶׁה דְאָף אִם לֹא גִזַּר מְפֻרָשׁ עַל אִישׁ מִיְחֻד עַכ"ז הֲלֹא עַכ"פּ יָדַע שְׁבִאָמַת כְּוָלָם יִרְעוּ לְיִשְׂרָאֵל, לְזֶה אָמַר דְּעַל הַיְדִיעָה בְּנֻדָּאֵי לֹא קִשְׁיָא דְהִיא בְּנֻדָּאֵי אִינוּ מְכָרִיחַ פְּאֻשֶׁר כְּבָר אֶמְרָנוּ לְמַעְלָה שְׂאִין כַּח בְּאֶדָם לִידַע כּו' וְזֶה פְּשׁוּט לַע"ד וְד"ל: פֶּרֶק ח הַלְכָה א הַטּוֹבָה הַצְּפוּנָה לְצַדִּיקִים הִיא חַיִּי הַעוּה"ב כּו': עֵינֵין בְּמִפְרָשׁ מַה שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּכַוְנָתוֹ, וְעֵינֵין בְּהַשְׁגוֹת הַרְאָב"ד וּבַכ"מ וְלַח"מ מַה שְׁהִבִּינוּ בְּכַוְנָת רַבִּינוּ בְּזֶה: וְאֶעֱנֶה גַם אֲנִי חֲלָקִי בְּזֶה וְאֹמַר דְּאִם נֶאֱמַר כְּהִבְנַת הַכ"מ וְהַלַּח"מ בְּדַעַת רַבִּינוּ דַּס"ל דְּרַב דְּאָמַר הַעוּה"ב אִין בְּה לֹא אֶכִּילָה וְלֹא שְׂתִיָּה, קָאֵי עַל עוּה"ב שְׂאֶחָר הַמְּנֻת שְׁהִיא עוֹלָם הַנְּשֻׁמוֹת, וְכִי בַעוּה"ב הַזֹּאת הוּא דְאִירִי בְּכָל הַפֶּרֶק הַזֶּה, וְשְׂאִין עוּה"ב אֶחָרַת חוּץ מִזֵּו לְדַעַתוֹ ח"ו, וְדָאֵי נִתְלָה בּוֹקִי סְרִיקִי ח"ו בְּרַבִּינוּ מְאֹר עֵינֵינוּ ע"ה, שֵׁא"כ יִהְיֶה מְבֻנָּאָר דַּעַתוֹ שְׂאִין עוֹנֵשׁ אֶחָר לְרַשְׁעִים חוּץ מִזֵּו, מַה שְׂיֵאבֵד מֵהֶם זֶה הַגְּמוּל שְׁזֶה הוּא רַק דַּעַת הַכּוֹפְרִים ח"ו, מַה שְּׁרַבִּינוּ בְּעַצְמוֹ בִּינָאָר דְּבָרֵינוּ בְּכִמָּה מְקוּמוֹת לְעִיל שְׁפָל רַשְׁעֵ דְנִין אוֹתוֹ כְּפִי רַשְׁעוֹ כַּמ"ש הַרְמַב"ן בְּזֶה, וְעוֹד דַּא"כ מֵאֵי מְשֻׁמֵּינוּ רַבִּינוּ בַּה' ב' דֵּהַעוּה"ב אִין בְּה גּוּף, פְּשִׁיטָא דְהֲלֵא הַגּוּף נִתּוֹן בְּקַבְרָא וְרַק רִיחַ הָאֶדָם הַעוֹלָה הִיא לְמַעְלָה, וְגַם רַב דְּאָמַר הַעוּה"ב אִין בְּה לֹא אֶכִּילָה וְלֹא שְׂתִיָּה וְלֹא שְׂיִנָּה, וְרַבִּינוּ מַעֲתִיק דְּבָרֵינוּ, ג"כ מֵאֵי הַשְּׁמִיעֵנוּ בְּזֶה פְּשִׁיטָא דְהַגּוּף הַנִּתּוֹן בְּקַבְרָא בְּלֹא חַיּוֹת לֹא יֵאָכֵל וְלֹא יִשְׁתֶּה, וְהַנְּשֻׁמָּה אֲשֶׁר בַּג"ע אֵינָה צְרִיכָה לְאָכֵל וְלִשְׁתּוֹת: אֲמַנְם נִרְאָה דְדַעַת רַבִּינוּ הוּא ג"כ כְּדַעַת הַרְאָב"ד וְכַדַּעַת הַרְמַב"ן וְכַדַּעַת כָּל שְׁלַמֵי אֲמוּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הִבִּין מְפֻרָשׁ הַרְמַב"ן בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ, דֵּהַעוּה"ב דְאִירִי בְּה בְּכָל הַפֶּרֶק כְּוָנָתוֹ הוּא לַהַעוּה"ב שְׂלֵאֶחָר תַּחֲחִית הַמַּתִּים, וְעַלֵּיהּ הוּא דְאָמַר רַב וְכֵן רַבִּינוּ דְאִין בְּה לֹא אֶכִּילָה וְלֹא שְׂתִיָּה כּו', וְדִיִּיק מִיָּנָה רַבִּינוּ שְׂאִין בְּה גּוּף, וְתַדַּע שְׁהִרִי אָמַר בְּסוּף פ' תְּשִׁיעִי וְהַטּוֹבָה, הַאֲחִרוּנָה שְׂאִין לֵה הַפֶּסֶק וְגַרְעוֹן הוּא חַיִּי הַעוּה"ב, וְאֵי הַעוּה"ב שְׂאֶחָר הַמְּנֻת הִרִי יִהְיֶה לֵה הַפֶּסֶק גְּמוּר בְּתַחֲחִית הַמַּתִּים, אֲלֵא ע"כ דְאִירִי בְּשֵׁנֵי פֶרְקִים אֵלוֹ רַק בַּהַעוּה"ב שְׂלֵאֶחָר תַּחֲחִית, וּמ"מ לֹא קִשְׁיָא עַלֵּיו כָּלֵל קוֹשְׁיוֹת הַרְאָב"ד בְּכָל הַשְּׁגוֹתֵינוּ בְּזֶה הַפֶּרֶק, דְדַעַת רַבִּינוּ הוּא זֶה לַע"ד, דְהֲלֵא אָמְרוּ שְׂתֵא אֶלְפִי שְׁנֵי הוּהוּ עֲלֵמָא וְחַד חַרוּב, וְהֵאֵי חַד חַרוּב וְדָאֵי הַכּוּנָה הוּא שְׂתַחֲרַב מִגְּשָׁמִיּוֹתָהּ, וּר"ל שְׂיִזְדַּכְכוּ הַגּוּפוֹת הַגְּשָׁמִים כ"כ עַד שְׂיִתְהַפְּכוּ לְרוּחָנִיִּים גְּמוּרִים, וְגוּפוֹת הַצַּדִּיקִים יִזְדַּכְכוּ וְיִתְהַפְּכוּ לְנִפְשׁוֹת, וְזֵהוּ דְאָמַר שְׁפִיר הַעוּה"ב אִין בְּה גּוּף, ר"ל גּוּף גְּשָׁמִי שְׂיִצְטָרֵף לְאָכֵל וְלִשְׁתּוֹת דְּבָרִים גְּשָׁמִים, דְאָף שְׂיִעֲמָדוּ כָּל הַגּוּפִים בְּתַחֲחִית הַמַּתִּים כְּמוֹ שְׁהֶם בְּגְשָׁמִיּוֹתָם, עַכ"ז אַח"כ בְּאֶלְף הַשְּׁבִיעִי יִתְהַפְּכוּ כְּוָלָם לְנִפְשׁוֹת רוּחָנִיִּים, וְזֵהוּ דְאָמַר רַב הַעוּה"ב אִין בְּה לֹא אֶכִּילָה וְלֹא שְׂתִיָּה כּו' וְנִהְנִין מִזֵּו הַשְּׂכִינָה, דַּר"ל שְׁגַם הַגּוּף מִתְאַחַד עִם נִפְשׁוֹ כְּאֶחָד מִמֶּשׁ כִּי גַם הוּא יִתְהַפֵּף לְרוּחָנִי וְלֹא יִצְטָרֵף לוֹ לְאָכֵל וְלֹא לִשְׁתּוֹת רַק יִהְיֶה מִזֵּו הַשְּׂכִינָה, וְמַה שְּׂאָמַר רַבִּינוּ שֶׁהַעוּה"ב הוּא מְצוּי וְעוֹמֵד גַּם עַתָּה, הִרִי בְּפְשׁוּטָא נִיחָא לַפ"ז בִּינּוֹן שְׁרוּחָנִיּוֹת הַזֹּאת תַּהֲיֶה בְּכָל הָעוֹלָם הַזֹּאת וְהִרִי הַעוּה"ז הוּא מְצוּי וְעוֹמֵד גַּם עַתָּה, אֲמַנְם אִם נֶאֱמַר שְׁכּוּן עַל הַג"ע, הִרִי גַם הַג"ע הוּא מְצוּי וְעוֹמֵד גַּם עַתָּה, אֲלֵא דְהַשְׂתֵּא הוּא מוֹכֵן רַק לְרוּחַ וְנִשְׁמָה לְאַחַר הַפֶּרֶדָם מִהַגּוּף, וְאֵז יִהְיֶה מְקוֹם מוֹכֵן גַּם לְגוּף וְלִנְפֶשׁ בְּיַחַד, כִּי בְּאֶמַת גַּם אֵז יִהְיֶה עֵיקַר הָעֲנָג לִי לְגוּף וְלִנְפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה בְּיַחַד בַּג"ע, וְכַדְאָמְרוּ עֲתִיד הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת מְחֻל לְצַדִּיקִים וְהוּא יוֹשֵׁב בִּינֵיהֶם בַּג"ע וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ כּו' (סוּף תַּעֲנִית).

ועיקר העוה"ב תהיה לאחר חד קרוב, כי בחד קרוב תחרב העולם מגשמייתה, ואח"כ יחדש הקב"ה עולמו ורוחני גמור פעולמות העליונים ותתאחד כל העולם עם הג"ע כפאחד ואז תהיה העוה"ב הגדול לגוף ולנר"נ כפאחד והגוף לא יקרא עוד בשם גוף כי יתאחד כפאחד עם נר"נ ברוחניותם ואז יהיה הענג הגדול שיהנו כולם מזיו השכינה בלא הפסק וגרעון לעולם, אבל הרשעים גם לאחר שיענשו לאחר מיתתם בעונש גיהנם ובכל שארי עונשים אם לא יזדככו גם אז, כי נתחייבו פרת בעוה"ז ובעוה"ב, ינכרתו מאותו העוה"ב ג"כ ויאבדו כבהמה, וצדיקים יהיו כולם כמלאכי השרת כחנוף ואלה' אשר גם גופם נתהפכו לנפשות והשגתם תהיה באופן נעלה מאד ויהנו מזיו השכינה לעולמי עולמים, זה הוא מה שגראה לע"ד בדעת רבינו בלא שום ספק וסרו מעליו כל הקושיות בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: הלקה ז אמרו חכמים כל הנביאים כולן לא נבאו אלא לימות המשיח אבל עוה"ב הוא עיין לא ראתה עיין כ"ח שהקשה דבפ' במה אשה דף ס"ג משמע דשמואל ור' חייא בר אבא פליגי אהדדי ואיך פתב רבינו דברי שניהם, כאן דברי רחב"א ובסוף פ' שאח"ז דברי שמואל דאין בין עוה"ז לימהמ"ש אלא שעב"מ בלבד: ונראה לע"ד דלא ק"מ דשם בפ' במה אשה משמע להדיא דלא פליג רחב"א אדשמואל אלא בזה שאמר שמואל שגאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, דמשמע להדיא דלשמואל לא יתקיימו עוד נחמות הנביאים בימות המשיח וע"ז הוא דפליג עליו ואמר כל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח, אבל במה שבא שמואל לשלול רוחניות עוה"ב בימות המשיח ע"ז לא פליג כלל, אלא אדרבא הרי גם הוא אמר דרק נחמות הנביאים יתקיימו בימות המשיח שהוא טובות גשמיות אבל לא רוחניות שהם הם עין לא ראתה ואמר שלא יתקיימו עין לא ראתה אלא בעוה"ב, וא"כ רבינו בסוף פ' שאח"ז הרי אמר מפני ש לשון זה של שמואל אלא רק לענין רוחניות עוה"ב שלא יהיה בימות המשיח, וזה הוא גם לרחב"א ולכן פסק כרחב"א בכל דבריו, אלא דס"ל לרבינו דכיון דריש דברי שמואל לענין שלילת הרוחניות בימה"מ ס"ל לרחב"א פנותיה א"כ ה"ה לענין שלילת כל שינוי במעשה בראשית בעניני הטבע ס"ל פנותיה ולא פליג עליו אלא לענין ריבוי הטובה שיהיה אז בדרך הטבע שכן הוא גם כל נחמות הנביאים רק ריבוי הטובה בדרך הטבע לבד, ולא כשמואל שבא לשלול גם ריבוי בדרך הטבע, וזה פתב רבינו בה' מלכים פ' י"ב ע"ש, ולזה פסק רבינו ג"כ כרב דאמר העוה"ב אין בה לא אכילה ולא שתיה כו', שהוא עין לא ראתה שכל עניני רוחניות תהיה רק בעוה"ב וכי אז לא יהיה שום גשמיות מנחמות הנביאים דלא כשמואל בזה דלדידה ע"כ לא יתקיימו נחמות הנביאים כ"א בעוה"ב, וא"ש כל פסקי רבינו להדדי, ועיין בלח"מ שדחק הרבה בזה ולעד"ן כמ"ש והוא נכון ברויחא בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: פ"ק י בסופו דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי כו'.

ובהשגות א"א זה השגיון לא ידענו לאיזה דרך פיון ואנו מפרשים אותו בשני ענינים לשון שיר כמו שגיון לדוד וענין אחר בעבור אהבתה תשגה בעניניה שלא תשים עליהם לב עכ"ל: ונראה לע"ד דרבינו לא פנון גם לאחד מן שני הדרכים הללו, אבל דרך רבינו הוא דרך שלישי והוא מלשון פארז בלבנון ישגה שהוא לשון חנוק, וזהו דאמר רבינו זה שישגה בה תמיד כראוי, ור"ל שיתחזק בה תמיד יותר ויותר כראוי לאהבת השי"ת, או כראוי לפי דעתו ושכלו וכדאסיק אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו וע"פ הדעת

תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה, השי"ת יזכנו להיות מאוהבי שמו לעד ולנצח נצחים אמן: בריה רחמנא דסייעו, תם ונשלם ביאור ספר המדע, בעזרת החונן לאדם דעת פהימן וכלכל ונדדע, יתברך ויתעלה שמו המיוחד באהבה, בו אבטח פי יעזרני גם בבאור ספר אהבה, בעזה"י ויתעלה באהבה, אתחיל בבאור ספר אהבה ספר אהבה הלכות ק"ש א הלכה ח בשחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא.

ע"ן כ"מ מה שהביא דברי רבינו בפ"ח מה' ברכות הלכה י"א שכתב לקח כוס שחר בידו והתחיל הברכה על מנת שהכל וטעה ואמר בורא פרי הגפן אין מחזירין אותו כו', והביא ע"ז דברי תלמידי ר"י ודברי הר"ר מנחת והקשה על דבריהם ופירש הוא באופן אחר, ואח"כ הביא דברי שאלת חכמי לונגל ותישובת רבינו בעצמו עלזה וכתב שהוא בעיני קשה עד מאד ע"ש שהאריך בזה, ועשה מחלוקת בין דעת רבינו לדעת הרי"ף ע"ש: ולעד"ן דדעת רבינו הוא ממש דעת הרי"ף, וגירסא אחת להם בגמרא, וגם דברי השאלה והתשובה מבוררין היטיב ואין בה שום קושי, דהנה בבעל המאור ובמלקחמות מבורר שהיה בדברי הרי"ף גירסא אחרת ושהיה גורס אותה גם בגמ', ולא פהנסח ברי"ף שלפנינו, אלא פה היה הגירסא בהרי"ף וכתוב במלקחמות שכן הוא ג"כ גירסת רב האי גאון ז"ל בגמרא, פשיטא היכא דנקיט פסא דחמרא בידיה וקסבר שכרא הוא ופתח ובריה בדשכרא וסיים בדחמרא יצא ואפילו סיים בדשכרא יצא דתנו ועל פולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא, אי נמי נקיט פסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא יצא, אלא פתח בדשכרא וסיים בדחמרא מאי בתר פתיחא אזלינן או בתר חתימה אזלינן, ולא אפשרטא ולקולא עבדינן ולא מהדרין ליה דספיקא דרבנן לקולא, ע"כ, וכן היה ג"כ גירסת רבינו בגמרא בלא ספק, פ"ן שהיא גירסת הרי"ף וגירסת רב האי גאון ז"ל, וע"ש בבעל המאור מה שמקשה עליו ובמלקחמות מה שפירש בו: אמנם רבינו לא פירש פירוש הרמב"ן וכן חכמי לונגל לא פירשוה פפירש הרמב"ן שהוא פירוש תלמידי הר"י שאמר שהכל ובורא פרי הגפן או פרי הגפן ושהכל, אבל רבינו וחסמי לונגל פירשוה כפירש"י שפתח בעת תחלת הברכה בשם ומלכות אדעתא לומר בורא פרי הגפן וסיים שהכל או פתח אדעתא לומר שהכל וסיים בורא פרי הגפן, והכי פירושה, פשיטא היכא דנקט פסא דחמרא בידיה וקסבר שכרא הוא ופתח ובריה תחלת הברכה אדעתא שהוא שכרא ולומר שהכל וטעה וסיים בורא פרי הגפן פעל חמרא יצא דאפילו סיים שהכל ג"כ יצא דתנו ועל פולם אם אמר שהכל יצא, אי נמי נקיט פסא דשכרא בידיה וקסבר חמרא הוא פתח בדחמרא אדעתא לומר בורא פרי הגפן וסיים בדשכרא יצא, ור"ל שטעה וסיים שהכל נהיה בדברו, פ"ן דבין באופן הראשון ובין באופן השני סיים הברכה פיאות אף שהיה בטעות לפי מחשבתו לא חיישינן לזה פלל, דמחשבה שפלב אינן דברים ומצות אינן צריכות פנונה, ואפילו למ"ד מצות צריכות פנונה, ברכה בודאי לא בעי פנונה וקנושיית הרמב"ד שהביא הרא"ש וקנושיית התוס' וקנושיית תלמידי ר"י ז"ל על פי רש"י ע"ש, ולכן פ"ן שהחתימה היה פיאות פשיטא דיצא, אף שהיתה בטעות לפי מחשבתו, וגם פנונתו המוטעת שהיתה בתחלת הברכה אינה מקלקלת פ"ן שהחתימה היתה פתיקונה, פי קמיבעי לן פתח בדשכרא וסיים בדחמרא מאי, ר"ל היכא דנקט פסא דשכרא בידו ופתח לברך פיאות אדעתא

דשכרא לומר שהכל וטעה וחתם בדחמרא בורא פרי הגפן מאי, בטר פתיחה אזלינן או בטר חתימה אזלינן, ר"ל כי לא אזלינן בטר פנונה דפתיחה אלא אם הפנונה היתה בטעות לכן לא אזלינן בטר פנונה המועטת לקלקל פינון שהחתימה היתה פגומה, אבל להיפך כשפנונת הפתיחה היתה פגומה אולי יצא בזה ג"כ י"ח אף שהחתימה היתה שלא פתיקונה, או גם בכה"ג רק בטר חתימה אזלינן וכיון שהיתה שלא פתיקונה מהדרין ליה, ואסיק הרי"ף ע"ז ולא אפשר ולקולא עבדינן ולא מהדרין ליה דספיקא דרבנן לקולא, ונמצא קי"ל לפ"ו דאם החתימה היתה פתיקונה אף שלפי מחשבתו היתה בטעות ועיקר הברכה היתה ג"כ בטעות פשיטא הוא דיצא, דבכה"ג רק בטר חתימה אזלינן וכוננתו המועטת אינה מקלקלת הברכה כלל, אלא אפילו אם להיפך החתימה שלא פתיקונה ורק עיקר הברכה באמרו השם ומלכות היתה פנונתו פתיקונה אז אזלינן בטר פנונתו המתקנת ולא בטר חתימה המקלקלת, וזה הוא שפתיב רבינו בה' ברכות שפיר, לקח כוס של שכר בידו והתחיל הברכה על מנת לומר שהכל וטעה ונאמר בורא פרי הגפן אין מחזירין אותו, ונאמר בטעמו, והואיל ולא היתה בעיקר הברכה טעות אע"פ שטעה בסופה יצא ואין מחזירין אותו, והוא כספיקא דאיבעיא שלא נפשטה ואזלינן גם בזה לקולא, ושני הדינים הקודמים דאמר הש"ס שהוא פשיטא דיצא השמיט רבינו פינון דהשמיטנו דגם הדין השלישי דמספקי ליה להש"ס יצא, ממילא ידעין דכ"ש הוא דבשני הדינים האלו דהיינו היכא דהחתימה היתה פתיקונה וכוננת הפתיחה היתה שלא פתיקונה דנדאי פשיטא הוא דיצא דבטר חתימה המתקנת פשיטא דאזלינן יותר וכהנ"ל: ובה נבוא להשאלה והתשובה, דזהו לשון השאלה מחכמי לונ"ל, יורנו רבינו ואם שכר שעורים איך יצא, ומרנא ורבנא אלפס ז"ל הולך זה הדרך וחתרנו להוציא להיבשה ולא יכלנו שהרי פירות השכר אינם יוצאין מהגפן ודמי לפתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור דלא יצא עכ"ל, ור"ל דמאי מספקי ליה להבעיין פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי דהיינו פדנקט בידי פסא דשכרא וטעה וחתם בדחמרא בורא פרי הגפן אי יצא או לא, ורבינו פסק עוד לדינא דיצא, דאיך יצא כשחתם בורא פרי הגפן על שכר שעורים פינון שהוא שקר מוחלט שהרי פירות השכר אינם יוצאין מהגפן, ודמי לפתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור בערב דפסק רבינו בעצמו דלא יצא, דהכל הולך אחר החתימה דכיון שהוא שקר מוחלט דלא יצא אף שפנונת הפתיחה היתה פתיקונה, והוא ג"כ קושניית בעל המאור על הרי"ף והשגת הראב"ד על רבינו ז"ל שם בה' ברכות ע"ש, ולזה כתבו גם הם בשאלתם ומרנא ורבנא אלפס הולך על זה הדרך, כי הוא ממש דברי הרי"ף בדברי רבינו וגירסא אחת לשניהם וכמ"ש: אמנם תלו חכמי לונ"ל שאלתם על דברי רבינו ועל דברי הרי"ף ולא על דברי הש"ס, דדברי הש"ס היתה גיחא להם, דמשמע להו דאיבעיא הוא רק אם טעה במטבע שטבעו חכמים בברכה אבל שקר לא הוציא מפיו ומפרשי דברי הש"ס בשכר ענבים שהוא יוצא מן הגפן ואף דברכתו הוא ג"כ שהכל שלא נעשה פינון אלא בשכר שעורים וברכתו הוא שהכל אבל מ"מ הוא ג"כ יוצא מן הגפן ולכן אין זה טעות גמור, ולכן מבעי ליה שפיר פינון דכוננתו היתה אדעתא דשכר כהוגן אלא שטעה במטבע שטבעו חכמים אבל לשון הברכה הלא שייך ביה לומר בורא פרי הגפן פינון שבאמת הוא יוצא מן הגפן לכן י"ל דיצא, אבל בשכר שעורים שהוא טעות גמור ושקר מוחלט בלשון הברכה בנדאי לא קמיבעי ליה דדמי לפתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור בערבית

דלא יצא על שהווא טעות בעיקר לשון הברכה, ולכן הנה ניחא להו דברי הש"ס שפיר דכל בעייתו הוא בשכר ענבים ומשום שלא הנה טעות בעיקר לשון הברכה ולא הוציא שקר מפיו, ופשיטתו מהברייתא הכי הוא, ת"ש שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא, וע"כ הוא משום שהטעות הוא בעיקר לשון הברכה, פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא, ומשום שהכל הולך אחר החתום ולא אחר עיקר הברכה, הרי שאף שעיקר ברכה היתה שלא פתיקונה פיון שמפונרש לא הוציא שקר מפיו אזלינו בתר חתימה שהיתה פתיקונה, וא"כ ה"ה להיפך אם החתימה היתה שלא פתיקונה אם רק לא הוציא שקר מפיו ולא היתה הטעות בעיקר לשון הברכה פיון שעיקר הברכה היתה פתיקונה יש לילך אחר עיקר הברכה פיון שגם בחתימה לא הוציא שקר מפיו, ואם בירך על השכר של ענבים אדעתא דשכרא אע"ג שטעה וחתם בפה"ג יצא, ודחי ליה דלמא שאני התם דאמר ברוך יוצר המאורות, ולא נפשטה האיבעיא ויש לן לפסוק דספק ברכות להקל, כן היו מפרשים חכמי לונ"ל לדברי הש"ס, אבל השתא שהרי"ף ורבינו הזכירו בלשונם ג"כ שכר סתם ולא פירשו בדבריהם שכר ענבים חשבו שבנדאי הם מפרשים לדברי הש"ס בכל שכר ואף בשכר שעורים, וגם הם איירי גם בשכר שעורים דאל"כ הנה להו לפרש שכר ענבים דהפוסקים יש להם לפרש דבריהם בהלכה יותר מן הגמ', ולזה שפיר שאלו לרבינו ואם שכר שעורים איך יצא בשחתם בבורא פרי הגפן פיון שהווא טעות בעיקר לשון הברכה ונדמי לפתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור דלא יצא, ומשום שהווא טעות בעיקר לשון הברכה וכהנ"ל, ואף שאמר ברוך יוצר המאורות, אותה הברכה לא הנה לו לצאת אבל תחלת הברכה הנה לו לצאת אם נאמר דאזלינו בתר עיקר ברכה שהיתה פתיקונה אף אם החתימה היתה בטעות גם בעיקר הלשון והברייתא הלא אמרה וסיים ביוצר אור לא יצא ולא אמר וסיים ביוצר המאורות לא יצא הרי שגם תחלת ברכת יוצר אור ג"כ לא יצא וע"כ הוא משום שהוציא שקר מפיו: ולזה השיב להם רבינו שפיר דצדקו בדבריהם דנדאי כן הוא דהש"ס וגם הוא וגם הרי"ף לא איירו אלא בשכר הינצא מן הגפן, וז"ל יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בשכר הינצא מן הגפן כמו בנזיר מיין ושכר יזיר, ובאותו שכר של ענבים שאין אדם רואה בפוס אם שכר אם יין וכשיבא אדם לטעות ויפתח על מנת שהווא שכר וסיים בפה"ג, אבל בשכר של שעורים וכיוצא בו לא איירו רבנן בדבר זה פלל, וכי יש מי שיאמר לקח תמרא (כצ"ל לע"ד ולא כמו שכתוב בכ"מ לקח תמרא וכן הוא במג"ע בה' ברכות) ופתח על דעת לברך ב"פ העץ וסיים המוציא לחם מן הארץ יצא אטו בשופטני עסקינן ומה מקום לשגגה זו אלא בשכר הינצא מן הגפן הן הדברים אמורים עכ"ל, ור"ל דנדאי מלתא דפסיקא היא שגם אני והרי"ף איירינו בשכר הינצא מן הגפן אע"פ שלא פירשנו דברינו, דגם סתמא הוא כמפונרש דהשגגה לא תוכל להיות אלא בדדמי, אבל לא בקמה שאינו דומה לו פלל, דבשכר של ענבים יוכל אדם לטעות ולברך בפה"ג, אבל בשכר שעורים דלאו מינא דגפן הוא פלל האיך יטעה אדם לברך עליו בפה"ג, לכן סתמינו כפירושינו הוא, ולא הנה לכם לחשוד אותנו על שסתמנו דברינו דאיירינו בשכר של שעורים, דבכיוצא בזה לא איירו רבנן פלל, כמו שלא נמצא איש שיאמר לקח תמרא על דעת לברך ב"פ העץ וסיים המוציא לחם מן הארץ, כי אין אפשרות לשגגה זו פלל, לכן סמכנו על זה שפלל אדם יבין דרב בשכר הינצא מן הגפן הן הדברים אמורים ולא

בְּשֹׁכֵר שְׁעוּרִים, וְעַתָּה הֲלֵא מְבוֹאֵר לְנִכּוֹן בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד בֵּין דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בֵּין דְּבָרֵי הַשְּׂאֵלָה בֵּין דְּבָרֵי הַתְּשׁוּבָה וְאֵין בְּהֵן שׁוּם קוֹשִׁי: וּלפ"ז צ"ל עוֹד דְּגַם יֵתֵר הַדִּינִים שֶׁפָּתַב רַבֵּינוּ בְּזֶה בַּה' בְּרִכּוֹת, וְנ"ל וְכֵן אִם הָיוּ לְפָנָיו פִּירוֹת הָאֲרֶז וְהַתְּחִיל הַבְּרָכָה ע"מ לֹאמַר בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה וְטָעָה וְאָמַר בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ אֵין מְחִזְרִין אוֹתוֹ, וְכֵן אִם הָיָה לְפָנָיו תְּבִשְׁיִל שֶׁל דָּגָן וּפְתַח עַל מְנַת לֹאמַר בּוֹרָא מִיַּי מְזוֹנוֹת וְטָעָה וְאָמַר הַמוֹצֵיא יֵצֵא מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁעָה שֶׁהִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם וְהַמְלָכוֹת שֶׁהֵן עֵינֵי הַבְּרָכָה לֹא נִתְּפוּן אֶלָּא לְבְּרָכָה הֶרְאוּיָה לְאוֹתוֹ הַמֵּין כו', וְדַאי דְּגַם אֵלּוּ דוֹמִין רַק לְשֹׁכֵר הַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן וְלֹא לְשֹׁכֵר שְׁעוּרִים, דְּגַם הַטָּעוֹת בְּבְרָכוֹת אֵלּוּ אֵינָם אֶלָּא טָעוֹת בְּמִטְבֵּעַ שֶׁטְּבָעוּ חֲכָמִים אֲבָל לֹא הוֹצִיא שֹׁכֵר גָּמוּר מִפְּנֵי דְּגַם פְּרִי עֵץ הֵם פְּרִי אֲדָמָה, וְכֵן תְּבִשְׁיִל שֶׁל דָּגָן שֶׁבְּרַחֵף עָלָיו הַמוֹצֵיא לֶחֶם, הָרִי הִלְחָם וְהַתְּבִשְׁיִל הַפֶּל שֶׁל דָּגָן הַיּוֹצֵא מִן הָאֲרֶז וְשִׁנְיָהֶם מִיַּי מְזוּן הֵם וְלָכֵן פִּינּוֹן שֶׁעֵינֵי הַבְּרָכָה הָיָה פְּתִיקוּנָה אֲזִלְיָנּוּ בְּתַרְהַ פְּסִיקָא דְּהֶאֱיָבְעָא, וּבְזֶה סְרוּ מַעַל רַבֵּינוּ וּמַעַל דְּבָרֵינוּ בַּתְּשׁוּבָה וְגַם מַעַל הָרִי"ף פֶּל הַקְּנוֹשִׁיּוֹת בֵּין שֶׁל בַּעַל הַמְּאוֹר וּבֵין שֶׁל הַרְּאָב"ד בְּהַשְּׁגוֹת שָׁם, וְכֵן קְנוֹשִׁיּוֹת הַרְּאָב"ד שֶׁהִבִּיא הָרֵא"ש, וּבֵין קְנוֹשִׁיּוֹת תַּלְמִידֵי ר"י וּבֵין פֶּל הַקְּנוֹשִׁיּוֹת שֶׁל הַכ"מ עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ וְעַל הַשְּׂאֵלָה וְהַתְּשׁוּבָה ע"ש, וְא"ש הַפֶּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש, שׁוֹב רְאִיתִי שְׁגַם הַלַּח"מ בַּה' בְּרִכּוֹת שָׁם נִגַע בַּקְּצָה הַמְּטָה בְּאִיזָה דְּבָרִים קְרוּבִים לְדְּבָרֵינוּ אֲבָל לֹא בְּכֹלָם וְלֹא נִתְּתָ לְכָל מ"ש ע"ש, וְדו"ק: הַלְּכָה י הַקּוֹרָא ק"ש שֶׁל עַרְבִית אַחַר שִׁיעוּלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר קוֹנֵם הַנֶּזֶק הַחֲמָה לֹא יֵצֵא י"ח אֶלָּא א"כ הָיָה אָנוּס כו'.

עֵינּוֹ כ"מ שֶׁפָּתַב דַּס"ל לְרַבֵּינוּ דְּרִשְׁב"י לֹא פְּלִיג עַל רַבֵּנוּ, אֶלָּא אִיהוּ אֵינְרִי בְּאֹנָס וְהֵם אֵינְרוּ בְּמִזִּיד ע"ש, וְלַע"ד א"א פֶּלֶל לֹאמַר הָכִי, דַּא"כ מַהוּ הַלְּשׁוֹן פְּדַאי הוּא רִשְׁב"י לְסִמּוּךְ עָלָיו, דְּאָמַר רִיב"ל, פִּינּוֹן דְּגַם רַבֵּנוּ הָכִי ס"ל, וְגַם לְמָה לֹא לְאֶסּוּקֵי לְשׁוֹן בְּשַׁעַת הַדְּחָק בְּדְּבָרֵינוּ, פִּינּוֹן דְּרִשְׁב"י בְּהָכִי הוּא דְּמִינְרִי, וְגַם מֵאֵי חִידוּשׁ הַש"ס בְּמַה שֶׁאָמַר דְּהָא דְּרִיב"ל לֹא בְּפִירוּשׁ אִיתְּמַר אֶלָּא מִפְּקֻלָּא אִיתְּמַר, אֶלָּא וְדַאי דְּרִשְׁב"י פְּלִיג עַל רַבֵּנוּ דְּרַבֵּנוּ ס"ל דְּלַעוּלָם הַזְּמַן הוּא רַק עַד עֲמוּד הַשַּׁחַר וְרִשְׁב"י ס"ל דְּלַעוּלָם הָיָה הַזְּמַן עַד הַנֶּזֶק הַחֲמָה, וְאָמַר מִתְּחִלָּה דְּרִיב"ל פֶּסֶק הַלְּכָה כַּר"ש דְּאֶפִּילוּ בְּמִזִּיד נְמִי, וְע"ז אָמַר הַש"ס דְּלֹא כֵן הוּא דְּלֹא אָמַר רִיב"ל הַלְּכָה כַּר"ש אֶלָּא אָמַר רַק פְּדַאי הוּא ר"ש לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק לְחוּד וְאֵע"פ שֶׁהוּא נֶגֶד דְּבָרֵינוּ רַבֵּנוּ אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַדְּחָק הַלְּכָה פְּדַאי רַבֵּנוּ, וְלִזָּה אָמַר רַבֵּינוּ דְּאַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ דְּהַלְּכָה כְּרַבֵּנוּ, אֶלָּא א"כ הָיָה אָנוּס, פְּדַאי הוּא ר"ש לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק, וְכֵן הוּא ג"כ בְּעֶלְמָא, פְּהָא דְּאָמַר רַב בְּשַׁבַּת דָּף מ"ה פְּדַאי הוּא ר"ש לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק, אֵע"ג דְּלִדְיָנָא אָמַר שָׁם מְפֻנְרֵשׁ דְּרַב כַּר"י ס"ל ע"ש, וְכֵן הוּא בְּנִדְהָ דָּף ו' ב' דְּאָמַר רַבֵּי פְּדַאי הוּא ר"א לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק אֵף ע"ג דְּלִדְיָנָא ס"ל כְּרַבֵּנוּ דְּפִלְיָגֵי עָלֵיהּ דַּר"א שָׁם ע"ש, וְכֵן הוּא בְּכָל דְּוִכְתֵי דְּאָמַר הָכִי, פַּנ"ל וְדו"ק: הַלְּכָה יג הַקּוֹרָא אַחַר שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם אֶפִּילוּ הָיָה אָנוּס לֹא יֵצֵא י"ח ק"ש בְּעוֹנְתָהּ, אֶלָּא הָרִי הוּא פְּקוֹרָא בַּתּוֹרָה בּו' עֵינּוֹ כ"מ שֶׁפָּתַב יֵשׁ שׁוֹאֵלִים מ"ט בְּשֹׁכֵר דְּרִשְׁיָנוּ כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִים עַל מִיטָתָם כּו' וְלָמָּה לֹא דְּרִשְׁוּ כֵּן וּבְקוּמָה כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם קָמִים דְּהֵינּוּ כָּל הַיּוֹם, וְכַתּוּב וי"ל דְּאֵין ה"ג דְּרִשְׁיָנוּ לִיהַ הָכִי וּמ"ה אָמְרִינוּ הַקּוֹרָא מְפָאן וְאֵילָף לֹא הַפְּסִיד בְּרִכּוֹת וְאֵלּוּ לֹא הָיָה זְמַן ק"ש כָּלָל הָיוּ בְּרִכּוֹתֵינוּ לְבִטּוּלָה, וּמַה שֶׁאָמְרוּ עַד שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת וְאֶסְמְכוּהָ אֶקְרָא אֶסְמְכָתָא בְּעֶלְמָא הִיא כּו' עכ"ל, וְלַע"ד דְּבָרֵי תִימָא קְאָמַר דַּא"כ לְמָה לֹא יֵצֵא גַם חוּבַת ק"ש וְאֵינוּ אֶלָּא פְּקוֹרָא

בתורה, ואיזה ענין הוא הברכות לק"ש, דהברכות נדאי הטעם הוא שלא הפסיד משום דעיקרם לא חלו בק"ש פלל, וכמ"ש הכ"מ בעצמו לקמן פ"ב ה"ז בשם הרשב"א שלא נתקנו הברכות על הק"ש פלל מדלא תקנו לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות ק"ש, ומ"ש דתלו טעמא בשלש שעות משום דדרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות, ואטו בני מלכים הווי רובא דעלמא, ג"כ תמוה דנדאי רובא דעלמא קמים בגין הסמה ולכן עיקר מצותה אז כמ"ש רבינו בה' י"א, רק משום דאיפא מיעוטא דבני מלכים בג' שעות וכתוב ובקומה קימה דיחיד, לכן תיקנו זמנה עד שלש שעות וכמ"ש תלמידי רבינו יונה, ולזה הוא דאמר ג"כ רשב"י דעד הגין הסמה אדם יוצא בה' י"ח ק"ש של לילה משום דאיפא אינשי דגנו בההיא שעתא, וכן אמר דיוצאין אז י"ח ק"ש של יום משום דאיפא אינשי דקיימי בההיא שעתא, אמנם עיקר השאלה לע"ד לאו שאלה היא פלל, דובקומה לא הנה פירושי' כל זמן שהם עומדים על רגליהם שהוא כל היום, אלא כל זמן שהם קמים ממישטתם והוא באמת כל הזמן שמע"ה עד ג' שעות ביום שבמשך ג' שעות אלו קמים ממישטתם כל בני אדם, מיעוטם מיד לאחר ע"ה, ורובם קודם גין הסמה, ומיעוטא דמיעוטא שהם בני מלכים בסוף הג' שעות, ותדע דאמרו בגמ' בטעמיהו דב"ש דא"כ נימא קרא בבוקר ובערב, לא אמרו ביום ובלילה אלא בבוקר ובערב, הרי מפורש דובקומה משמעותו הוא רק בבוקר ולא בכל היום, ונה פשוט לע"ד ודו"ק: פרק ב הלכה ו הנה עוסק באכילה כו' גומר ואח"כ קורא ק"ש ואם הנה מתירא שמע יעבור זמן קריאה ופסק וקרא ה"ז משנבחר: ובהשגות לא פי אלא מפסיק וקורא ואף ע"פ שי"ש שהיה לקרות מפני שהיה מן התורה ואם אין שהיה אפילו לתפלה דרבנן מפסיק כו' עכ"ל.

עיינ כ"מ מ"ש ע"ז, ועיינ לח"מ מה שהקשה עליו, ולשניהם דעת רבינו הוא דמצנה לאפסוקי ע"ש, ולע"ד דברי תימא הוא דהרי רבינו אמר מפורש גומר ואח"כ קורא, הרי דאמר גומר לכתחלה ואם הנה מצנה להפסיק איך אמר גומר לכתחלה, וגם בעיקר יישוב דברי רבינו דבריהם דחוקים ע"ש: לכן נלע"ד דדברי רבינו מחנורים ומוכרחים מאד בסוגיא בפשיטות מאד דרבא דאמר מאי קושיא דילמא הא דאורייתא הא דרבנן, הרי ס"ל מפורש דמתניתין בלולב דאורייתא, וכי רב ספרא מחלק גם בדאורייתא בין איפא שהיה ביום בין ליפא שהיה ביום דבאיפא שהיה גם בדאורייתא אינו מפסיק וכי ליפא שהיה גם בדרבנן מפסיק, ואפ"ה אינו פליג עליו לדינא, דאם הנה פליג עליו הכי הנה לו לומר רבא אמר הא דאורייתא הא דרבנן, ומדאמר רק מאי קושיא דילמא הא דאורייתא, ודאי משמע דרק ה"ק דאי משום קושיא זו עדיין לא לא הנה הכרח לרב ספרא לחלק בין איפא שהיה בין ליפא שהיה וכי גם בדאורייתא אין מפסיקין בדאיפא שהיה דדילמא חלוק דאורייתא מדרבנן, אלא אמר רבא דמשום קושיא אחריתא הוא שהוכרח רב ספרא לחלק בדאורייתא ג"כ בין איפא שהיה לליפא שהיה, דאי קושיא הא קושיא דבמתניתין דלולב דאורייתא עצמו ברישא אמר יטול על שולחנו אלמא דמפסיק ובסיפא אמר יטול בין הערבים אלמא לא מפסיק, אלא אמר רב ספרא לא קושיא הא דאיפא שהיה ביום הא דליפא שהיה, ור"ל דנה נדאי הנה הכרח גמור לחלק גם בדאורייתא בין איפא שהיה לליפא שהיה דבאיפא שהיה גם בדאורייתא אין מפסיקין, ובדליפא שהיה הוא דמפסיקין, ובזה אני מודה לרב ספרא דשפיר קאמר ודבריו מוכרחין, שאין חלוק בין דאורייתא לרבנן פלל, אלא דבאיפא שהיה גם בדאורייתא

אין מפסיקין ובלילפא שהות גם בדרבנן מפסיקין, והשתא הלא אמר רבא מפורש דס"ל ג"כ הכי לדינא פרב ספרא שאין שום חילוק בין דאורייתא לדרבנן אלא אף בדרבנן ויתא פלולב אמר המשנה מפורש דבאיפא שהות אין מפסיקין, וא"כ מה נצרך לן יותר אם מרא דשמעתא עצמו שאמר מתחלה לחלק בין דאורייתא לדרבנן הודה בעצמו שלא אמרו אלא לפום ריהטא אבל לפי האמת הדין עם רב ספרא שאין שום חילוק בין דאורייתא לדרבנן, אלא אף בדרבנן אין מפסיקין בדרבנן שהות, ולפ"ז גם מצנה אין בזה להפסיק לדידיה ולרב ספרא, דאם הנה מצנה סו"ס אין הכרח לדברי רב ספרא וכדקשה ר"ז, אלא ס"ל לרבא ולרב ספרא מפורש דגם מצנה אין בו להפסיק בדרבנן שהות גם בדרבנן, וא"כ לפ"ז אף אם הנה ר"ז חולק עליהם ג"כ בנדאי יש לן לפסוק פרב ספרא וכרבא נגד ר"ז שהוא יחיד לגבייהו וגם רבא הוא בתרא לגביה, ובפרט שבאמת גם דברי ר"ז הכי מתפרש ע"כ פדברי רבא דלא פא לאפלוגי עלייהו, מדלא אמר ר"ז אמר מצנה לאפסוקי, אלא אמר רק מאי קושיא ודלמא מצנה לאפסוקי, וע"כ ה"ק לרבא, דאי משום הא ג"כ אין הכרח עדיין לומר דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן, וכי בדרבנן ג"כ אין מפסיקין בדרבנן שהות, ודלמא ה"ק המשנה מצנה לאפסוקי פינן דדאורייתא הוא נאי לא פסק יטול בין הערבים, אלא אמר ר"ז דנדאי רק מחמת הקושיא הראשונה מתפלה ללולב הוא שהוכרח רב ספרא לומר שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן, אבל בכ"ע החילוק הוא רק בין איפא שהות לליפא שהות, דבאיפא שהות אין מפסיקין ואפ"ל מצנה ליפא להפסיק פהא דתפלה, נאי ליפא שהות הוא דמפסיקין פהא דלולב, דרישא דמתניתין נדאי איירי רק בדליפא שהות, ולכן אמרה המשנה דמפסיקין ולא משום מצנה אלא משום חובה, דאל"כ יקשה שפיר ממשנה דתפלה אמשה דלולב, נאי קושיא לך דלמא הא דאורייתא הא דרבנן, אינו כן דגם משנה דלולב איירי ע"כ ביו"ט שני שהוא דרבנן, אלא ע"כ מוכרח הוא פדרב ספרא שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן, וגם אין חילוק בין מצנה לחובה, אלא רק בין איפא שהות לליפא שהות, דבדאיפא שהות גם בדרבנן ג"כ אין מפסיקין, ובדליפא שהות חובה להפסיק גם בדרבנן, נמצא דגם ר"ז הסכים לדינא לדברי רב ספרא ורבא אלא שאמר דדברי ר"ז מוכרחין אדרבא מחמת קושיא ראשונה ולא מחמת קושיא אחרונה, ולכן פסק שפיר רבינו הכי דגם בק"ש דאורייתא אין מפסיקין אלא גומר גם לכתחלה ואפילו מצנה ליפא להפסיק פינן דאיפא שהות וכדאמר גומר נאח"כ קורא, והא דאסיק רבינו נאם הנה מתירא שפא יעבור זמן הקריאה ופסק וקרא ה"ז משנבח, מלתא דפשיטא היא בכ"מ, דהזריז ה"ז משנבח, אלא דבזה הוא ג"כ ברייתא מפורשת, דהרי רבינו איירי ע"כ בק"ש דערבית, דבק"ש דשחרית לא הנה אפשר לו לאכל קודם ק"ש ותפלה, אלא ע"כ בק"ש דערבית, והרי תניא בריש ברכות חכמים עשו סיניג לדבריהם פדי שלא יהא אדם פא מן השדה בערב ואמר אלך לביתו ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה נאח"כ אקרא ק"ש ואתפלל וחוטפתו שינה ונמצא ישן פל הלילה כו' וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ע"כ, אלא דשם איירי לענין לכתחלה, אבל רבינו איירי באם פבר הנה עוסק באכילה דמדינא אין לו להפסיק, אבל מי שהוא חושש לדברי חז"ל ומתירא שפא יחטפנו שינה פדחששו חז"ל לזה ופוסק וקורא נדאי ה"ז משנבח פכל עושה לפנים משורת הדין דכתיב ביה ועשית הישר והטוב ונקרא בשם חסיד,

כנלע"ד ברור ונכון בסיעד"ש בפשיטות מאד ודו"ק: הלכה ח וצריף להשמיע לאזניו
פשה הוא קורא ואם השמיע לאזנו יצא: וכתב הכ"מ בשם הר"ר מנוח להשמיע לאזניו
שיחתה קריאתו בשפתיו לא שיקרא בלבו עכ"ל: משמע דס"ל דזהו פירושו דלהשמיע
לאזנו שיחתה בשפתיו אבל אם חותה בשפתיו אע"פ שאינו משמיע לאזניו שפיר דמי
גם לכתחילה, ודברי תימא הוא דהרי אמרו מ"ט דר' יוסי משום דכתיב שמע השמע
לאזנה מה שאתה מוציא מפיה, הרי מפורש דאף אם מוציא מפיו אמר שצריף להשמיע
לאזנו דוקא, וכיין דקי"ל כר' יוסי לענין לכתחילה וכדכתב הכ"מ בשם הרי"ף וכמ"ש
רבינו, הרי דנדאי אף מחתה בשפתיו צריף להשמיע לאזנו דוקא, וכן כתב באמת מרן
בש"ע סי' ס"ב דאם לא השמיע לאזנו יצא ובלבד שיחתה בשפתיו, וכן כתב הטור וסיים
בדבריו אבל בהרהור שמטהר בלבו אינו יוצא דהרהור לאו פדבור דמי לצאת ידי
קריאה וד"ל: הלכה י והקורא בכל לשון צריף להזהר מדברי שבוש שבאותו הלשון
ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלשון הקדש: ובהשגות אין זה מקובל על הדעת
לפי שכל הלשונות פירוש הן ומי ידקדק אחר פירושו עכ"ל: ובזה"ז הוא מפורסם לכל
שכל לשון יש בו דקדוק באותיות ובגונדות ובשינוי האות וגם בגונדה משתנה הענין
כמו בלה"ק ולכן נדאי הוא מקובל על הדעת שפאשר קורא בפירוש בכל לשון שיהיה
שיצטרף לדקדק באותו לשון שלא ישתנה הענין כמו בלשה"ק וד"ל, שוב ראיתי שכן
כתב המג"ע: הלכה יא קרא פסוק וחזר קראו פעם שני' ה"ז מגונה קרא מלה אחת וכפלה
פגון שקרא שמע שמע משתקין אותו: הנה רש"י כתב להיפך דפסוק שלם משתקין אותו
ותיבה אחת אין משתקין אותו אלא הוא מגונה, וכתב הטור שיש לחוש לדברי שניהם,
וכן כתבו כל הפוסקים רק חילוק זה בין פירש"י ובין פירש רבינו והוא ג"כ פירוש
הרי"ף ור"ח, אבל לעד"ן שעוד חילוק יותר גדול יש בין דברי רש"י לדברי רבינו,
דרש"י פירש הטעם דמשתקין אותו משום דמקחזי כפתי רשויות וא"כ לפ"ז נדאי רק
בשמע שמע הוא דאמרו דמשתקין או וכן במודים מודים, אבל בשארי פסוקים שבק"ש
וכן בשאר התפלה לא שייך שתי רשויות, וכן כתב להדיא הב"י בשם הפלפול ובשם
הסמ"ק, אבל רבינו הרי כתב מפורש קרא פסוק וחזר וקראו, קרא מלה אחת וכפלה,
הרי אמר דבכל מלה ומלה משתקין אותו ואפילו בשארי מלות שבק"ש ואף בענין שאין
בו מלכות שמים, וע"כ לדידה הנה הטעם רק משום שהיא כמתלוצץ אבל בפסוק שלם
לא הנה כמתלוצץ אלא דמ"מ מגונה הנה, ונראה לע"ד דפירושם תלי ג"כ בטעמיהם
דלרש"י דהנה הטעם רק משום ב' רשויות ואינו אלא בשמע לבד שהוא עיקר קבלת עול
מ"ש לכן לא שייך ב' רשויות אלא בכל פסוק שמע עד אחד, אבל במלה שמע לבד לא
שייך ב' רשויות שאין במלה אחת שום משמעות קבלת עול מ"ש, משא"כ לרבינו דהטעם
הוא משום מתלוצץ ואפילו בכל הק"ש לכן פירש דבמלה אחת הוא דשייך מתלוצץ ולא
בקרא שלם, אבל א"כ לפ"ז צ"ע בדעת רבינו איך הוא דעתו במודים מודים, דלפ"ז הלא
י"ל דגם בכל התפלה דינא הכי דבמלה אחת שפופלה משתקין אותו, ורבינו בפ"ט מה'
תפלה ה' ד' לא הזכיר אלא מודים מודים משתקין אותו, ולא כתב ג"כ כמו הקא לחלק
בין מלה אחת לענין שלם, וצ"ל דמודים מודים נדאי דוקא הוא ולא שאר התפלה דהרי
במודים מודים פירש הש"ס טעמו מפורש משום דמקחזי כב' רשויות, ושם בנדאי אין
חילוק בין מלה אחת מודים מודים ובין כל המודים אם כופלו דגם מודים לבד הרי הניא

הודעה וכ"ש פל המודים ולכן אין שם חילוק לכ"ע בין אם פפל רק מלת מודים לבד
ובין אם פפל כל המודים דמשתיקין אותו בין לרבינו בין לרש"י, אלא דבק"ש ס"ל
לרבינו דלא שייך ב' רשויות אף בשמע שמע במלה אחת ולכן פרש"י משום דהנה
פמתלוצץ וא"כ שייך טעם זה גם בכל הק"ש ולא בשמע לבד, והגמ' דאמר ה'אומר
שמע שמע פאומר מודים מודים דמי, הוא רק לענן דין דמשתיקין אותו הוא דמדהו,
אבל לא לענן טעמו, ותדע דטעם דב' רשויות הלא לא נזכר במשנה כלל, אלא ע"כ רק
לענן הדין דמשתיקין אותו הוא מדהו אף ע"פ שטעמיהו אינו שוין, וגם בחלוקי הדין
שביין אמר פסוק וכפלו לאמר מלה וכפלו אינו שוין, ועדיין צ"ע בזה ודו"ק: פ"ק ג'
הלכה ב אין קורין לא בבית המרחץ ולא בבית הפסא אע"פ שאין בו צואה ולא בבית
הקברות ולא בצד המת עצמו כו' ובל מי שקרא במקום שאין קורין בו חוזר וקורא:
ובהשגות אמר על מי שקרא בצד המת שיחזור ויקרא לא אמר פלום עכ"ל: עוד בהלכה
ג' פתב רבינו, בה"ב החדש שהוכן ועדיין לא נשתמש בו מותר לקרות ק"ש לנגדו אבל
לא בתוכו כו'.

היו שני פתים זימן אחד מהן לבה"כ ואמר על השני וזה הרי השני ספק אם הזמינו לכה
אם לא לפיכך אין קורין בו לכתחלה ואם קרא יצא אמר גם זה הרי שניהם מזומנים ואין
קורין בהם: ובהשגות הרב פתב והזמנה בבית הפסא לצלוני בגו' בעיא ולא איפשטא
כו' ואיפא למימר בהא דלקולא כו' הלכה ספיקא לקולא עכ"ל: ונראה לע"ד דשני השגות
אלו מתרצי חדא בחברתא, ורבינו בעצמו השמיענו דינן' וטעמין' בזה, דהרי יש להבין
דברי רבינו דלקאורה הוא סותר ד"ע בה"ג' שפתב היו שני פתים זימן אחד מהן לבה"כ
ואמר על השני וזה הרי השני ספק כו' לפיכך אין קוראין בו לכתחלה ואם קרא יצא,
הרי פסק ג"כ פהראב"ד בזה בהשגה שני' דספיקא דאיבעיא לקולא הוא בזה וא"כ
הראשון נמי הרי רק ספיקא דאיבעיא הוא ולמה פסק בו דספיקא לחומרא, דהרי בשניהם
הוא דבעי ליה לרבינא בשנה בפ"ק דנדרים דף ז' דאמר שם רבינא חדא מגו חדא
קמיעביא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל יש זימון יש יד או אין יד תיעבי
ליה ע"כ, הרי דבשניהם מיעבי ליה בשנה, אלא ע"כ צ"ל דרבינו אזיל בזה לשיטתו בכל
מקום דפסק דאת"ל הנה כמו פשיטות, ולכן שפיר פסק בבעיא דבית הראשון לחומרא
כאת"ל ל'יש זימון, ובבית השני לקולא משום ספיקא דאיבעיא דלא נאמר בה את"ל,
והרי מסולק בזה דברי ההשגה השניה בפשיטות: אגמם אפתי אינו מוכן דמנ"ל לרבינו
דהאיבעיא הוא לענן דיעבד אם יצא י"ח ואין צריך לחזור ולקרות או לא דלמא הנה
האיבעיא רק לענן לכתחלה אם מותר לו לקרות בו לכתחלה, וזה קשיא גם להראב"ד,
דע"כ לא השיג על דברי רבינו אלא משום דספיקא לקולא, אבל אם היה ספיקא לחומרא
היה מודה לדברי רבינו דגם בדעבד אינו יוצא וצריך לחזור ולקרות, אלא ע"כ מוכרח
הראב"ד להודות דשמעין לי' מדברי רבא בברכות דף כ"ב ב' דאמר שם היה מתפלל
ומצא צואה במקומו אמר רבא הואיל וחסא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה, והיינו
שיחזור ויתפלל כמ"ש שם התוס' בשם ר"י, וכמ"ש ג"כ רבינו בה' תפלה פ"ד הלכה ט',
ואף דלא דמי דהתם מצא צואה במקומו משא"כ ה"כא הרי הוא בה"כ חדתי, אלא שמעין
לה מיתור לשונו של רבא דאמר הואיל וחסא, ש"מ דבכל מקום שאמרו חכמים דאסור
לו להתפלל שם, יהיה מאיזה טעם שיהיה תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל, ולכן

כ"כ בבה"כ חדתי שאין בה צואה אם הדין הוא דהזמנה מלתא הוא לענין זה ואסור לו להתפלל בו, גם בדיעבד תפלתו תועבה הואיל וחסא ועבר על דברי חכמים, וא"כ ה"ה לק"ש, ולכן פיון דלרבינו הנה מלתא דפסיקא בכ"מ דאת"ל הנה כמו פשיטותא שפיר פסק רבינו דבבית הראשון גם בדיעבד אינו יוצא, וגם הראב"ד מודה לזה, עוד שמענין מזה דלענין לכתחלה לא שייך ג"כ ספיקא דאיבעיא לקולא דהרי בבית שני דגם רבינו פסק ביה דספיקא דאיבעיא לקולא מ"מ אמר גם בו דאין קורין בו לכתחלה, וגם הראב"ד מודה בו, והוא משום פיון דאפשר בנגל לקרות במקום אחר למה יכניס עצמו בספיקא, ולכן נדאי כל עיקר האת"ל בהאיבעיא דרבינא לא הנה אלא לענין דיעבד, ומדברי רבא דאמר הואיל וחסא תפלתו תועבה וכמ"ש: ועתה הלא מסולק שפיר גם השגת הראב"ד הראשונה דכיון דכבר אסרו חכמים לקרות בצד המת ולכן אם עבר וקרא הוא בכלל דברי רבא הואיל וחסא תפלתו וקריאתו תועבה וצריף לחזור ולקרות ורואה אני שהדברים ק"ו מהזמנה דבית שהספק הוא אם אסרוהו רבנן כלל מלקרות בו לא יצא אף דיעבד רק משום האת"ל דהנה רק קרוב לפשיטות לדעת רבינו, בצדו של מת דמפורש אסרו רבנן ואם עבר וקרא הרי הוא חוטא גמור יותר מהמתפלל ומצא צואה במקומו שהיה רק שוגג ונדאי כ"ש הוא דאמרין בו הואיל וחסא קריאתו תועבה וצריף לחזור ולקרות, וזהו נדאי טעם של רבינו בלא ספק, וא"ש לנכון בפשטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: חצר המרחץ והוא המקום שבני אדם עומדין שם לבושין מותר לקרות בו ק"ש: הא שכלל רבינו בית האמצעי והפנימי כאחד בשם בית המרחץ, ולא חלק אלא בית החיצון לעצמו, וגם לא קראו בשם בית החיצון כלשון הש"ס אלא קראו בשם חצר המרחץ, וגם בדבר דברי הר"ר מנוח שהביא הכ"מ ע"ש.

הארבתי בזה בספרי תפארת זי"ו בסי' ה' ע"ש וינעם לה: הלכה ה וכן הפנויים כגון רחום וחנון ונאמן וכיוצא בהן מותר לאומרו בבית הפסא, אבל השמות המיוחדים והן השמות שאינו נמחקים אסור להזכירן בבה"כ ובבית המרחץ ישן.

עיינן כ"מ שכתב תמיהא לי מלתא דרבינו טובא שלא הזכיר שאסור לומר שלום בבית המרחץ, ובהדיא אמרינן פ"ק דשבת דף י' ע"ב אמר רב המנונא משמין דעולא אסור לאדם שימתן שלו לחבירו בבית המרחץ כו' עכ"ל וכן תמה עליו הלח"מ ע"ש.

ובהשגות לא מצאנו שם רחום פי אם על הבורא ואסור לאומרו בבה"כ עכ"ל, ועיינן בכ"מ מ"ש בשם הר"ר יונה ז"ל בזה: ואנכי ת"ל פבר תירצתי גם זה בספרי תפ"ז סי' ה' שם דס"ל לרבינו דהברייתא דשבועות דף ל"ה שחשבה להשמות שאינם נמחקים, בדוקא הוא, וכן כתב רבינו מפורש בפ"ק ו' מה' יסה"ת דרק ז' שמות שאינם נמחקים, וא"כ שלום הוא נמחק וכן רחום וחנון, וא"כ ע"כ צ"ל לפ"ז ברייתא דשבועות פליגי על הברייתא ועולא דשבת, דכיון דנמחק בידיים מכ"ש שמתר להזכירן בפיו גם במקום שאינו טהור, וכיון שרבינו פסק בה' יסוה"ת פדברי הברייתא דשבועות, לכן שפיר לא הזכיר שלו בקאן לאיסור והזכיר רחום להיתר וכלל את שלום בוכיוצא בהן ג"כ להיתר והוא כ"ש מרחום דשייך גם בבני אדם וכמה אנשים נקראים בשם שלום, וזה רמז רבינו בלשוננו הנה דאמר דרק השמות שאינם נמחקים אסור להזכירן והשמיענו בזה דינא וטעמא כאחד, וע"ש שהארבתי בזה ודו"ק: הלכה ו וכל צואה שריחה רע כגון אלו אסור

לקרות ק"ש פנגדון כו' אבל מי רגלים של בהמה קורין פנגדון, ובהשגות בירושלמי אמר מי רגלים של חמור שבא מן הדרך אסור לקרות ק"ש פנגדון וכן צואת תרנגולת האדונה עכ"ל.

ועיין כ"מ, והנה בתוס' דף כ"ה העתיקו דברי הירושלמי מפניש פדברי הכ"מ וז"ל. ועוד קאמר הירושלמי מרחיקין מגללי בהמה ד' אמות ר' שמואל בר' יצחק אמר ובלבד של חמור עכ"ל, וא"כ גללי חמור, וכן צואת תרנגלים, בודאי פלל רבינו באמרו וכל צואה שריחה רע כגו"ן אל"ו דייקא, והיגנו של חמור הפא מן הדרך וצואת תרנגלים האדונים שריחן רע פגון אלו ולא של שאר בהמות וכדברי הכ"מ וד"ל: הלכה יב ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות וקורא אם פסק הריח ואם לא פסק הריח מרחיק עד מקום שפסק הריח.

ובהשגות אינו פן אלא מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח וקורא דהא תניא פנותי דר"מ דס"ל הכי כו' עכ"ל. עיין כ"מ שפתב בטעם רבינו שפסק כר"ה נגד רב חסדא מחמת הפלל דאין הלכה פתלמיד נגד הרב, ע"ש, אבל אנכי פבר ברתתי ת"ל בכללי ההוראה שלי בפתיחה לספרי שערי טהר וגם בספרי תפ"ז ח"ש דבתלמיד חבר כר"ח נגד ר"ה ליתא בזה הפלל דהש"ס דאין הלכה פתלמיד במקום הרב לדעת הרי"ף, וגם רבינו פסק מפניש בכמה דוכתי כר"ח נגד ר"ה, דלא מצינו פלל זה אלא בתלמיד גמור בשבת דף ל"ט ב' ולא בתלמיד חבר ע"ש, וגם לבר מזה תמוהין דברי הכ"מ בזה דאיך אפשר לומר דפסק כר"ה בזה, ונהלא ר"ה לא זכר בדבריו פלל התנאי אם פסק הריח, אלא אמר סתמא מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש, ומשמע אף אם לא פסק הריח, וכן פירש"י שם מפניש וז"ל מרחיק ד' אמות מן העיקר ואע"פ שהריח פא אלו וכגון שהיא לאחוריו שאינו רואה אותה עכ"ל, וא"כ הלא רבינו שהתנה מפניש, אם פסק הריח, ואם לא פסק הריח מרחיק עד מקום שפסק הריח, הוא מפניש דלא כר"ה: לכן נראה או פדברי המ"ע דרבינו היה לו הגירסא בדברי ר"ח מרחיק ד' אמות ועד מקום שפסק הריח, וכן בפרייתא דתניא פנותי גריס הכי, ופסק שפיר כר"ח ולא כר"ה: או די"ל לע"ד דאף לפי גירסא דידן פסק דלא כר"ה ודלא כר"ח אלא פרב ששת, דהרי יש להבין דעת ר"ה מאי היא דאמר רק מרחיק ד' אמות ואף אם לא פסק הריח, מאי הוא דעתו בזה דאחר שלא פסק הריח האיה יקרא ק"ש, וגם ר"ח דאמר דצריך להרחיק עוד ממקום שפסק הריח ד' אמות מאי הוא דעתו בזה, וגם איה פליגא בפלוגתא רחוקה פזה, לכן נראה ודאי דהסברא הוא זה דד' אמות מהעיקר הנה פמחיצה מפסקת, וא"כ מד' אמות והלאה הנה תו פריח רע שאין לו עיקר, ופליגי בזה דר"ה סובר דריח רע שאין לו עיקר לאו פלום הוא וכדברי רב ששת דאמר שם אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי, וס"ל לר"ה דה"ה לק"ש דינא הכי, ור"ח סבר דריח רע שאין לו עיקר ג"כ צריך הרחקה ד' אמות ממקום שפסק הריח ולכן אף שפבר הרחיק ד' אמות מהעיקר אם עדיין לא פסק הריח צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח, וגם הפרייתא ג"כ הכי ס"ל כר"ח, וכיון שרב ששת פסק למעשה פריח רע שאין לו עיקר לענין דברי תורה דאין צריך הרחקה פלל, ואמר וה"מ בדברי תורה אבל בק"ש לא, מפלל דלק"ש דעתו דצריך להרחיק עד שיפסוק הריח, ודלא כר"ה ודלא כר"ח, וכן פסק רבינו לעיל בה' ט' בפמחיצה מפסקת דמותר לקרות והוא שלא יגיע לו ריח רע, וכן פסק לקמן בה' י"ד פרב ששת, לכן פסק בכאן

ג"כ פֿרַב שְׁשֶׁת דָּגַם בְּרִיחַ רַע שְׁיֵשׁ לוֹ עֵיקָר פֿינן שְׁהַרְחִיק עֲצָמוֹ ד' אַמּוֹת דִּהְוָה כְּמַחֲצִיחָה מְפֹסֶקֶת יְכוּל לְקָרוֹת מִיָּד לְאַחַר שְׁפֶסֶק הָרִיחַ וְכַדְבָּרָיו בַּה' ט' הַנ"ל, וְהַכְרִיעַ רַבִּינוּ בְּזֶה כַר"שׁ עַל כִּי הוּא כְּעֵין הַכְרָעָה בֵּין ר"ה לר"ת דד' אַמּוֹת צָרִיף לְהַרְחִיק רַק מִהָעֵיקָר כַר"ה וּמ"מ כ"ז שְׁלֹא פֶסֶק הָרִיחַ אָסוּר לְקָרוֹת כַר"ת, וְהוּא נֶכּוֹן לַע"ד בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: פָֿרַק ד' הִלְכָה ג' מִי שְׁמַת לוֹ מֵת שֶׁהוּא חַיִּיב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו פֶּטוּר מִק"ש עַד שְׁיִקְבְּרוּנוּ מִפְּנֵי שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָ לְקָרוֹת.

עֵינן כ"מ שְׁפֶתֶב, וְכַתֵּב רַבִּינוּ הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָ, לוֹמַר שְׁאִין הַטַּעַם כְּדִי שְׁיָהָא פְּנוּיָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּצָרְכֵי הַמֵּת שְׁאֲפִילוּ יֵשׁ לוֹ מִי שְׁיִשְׁתַּדֵּל פֶּטוּר כּו' עכ"ל: וְהִנֵּה לַפ"ז מִשְׁמַע דָּגַם כְּשֶׁנִּמְסַר לְכַתְּפִים פֶּטוּר עַד שְׁיִקְבֵּר וְכַדְבָּרֵי רַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ פֶּטוּר עַד שְׁיִקְבְּרוּנוּ, וְלְכַאוּרָה הוּא נֶגֶד דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' בְּרִישׁ פ' מִי שְׁמַתוֹ דָּף י"ח דְּאָמַר דְּנִמְסַר לְרַבִּים וְלְכַתְּפִים בְּטָלוּ אֲנִינּוֹת מִמֶּנּוּ ע"ש, וְהִנֵּה נִרְאֶה לְכַאוּרָה לוֹמַר דְּרַבִּינוּ סוֹבֵר כְּדָבָר הַנּוֹבִי"ת ס' ר"א שְׁפֶתֶב נִמְסַר לְכַתְּפִים הוּא רַק בְּמָקוֹם שְׁמוּלִיכִים הַמֵּת לְמָקוֹם רְחוּק וְהַאוּנָן אִינוּ הוֹלֵף עִמָּהֶם, אֲבָל אִם הוּא נִקְבֵּר בְּעִיר וְגַם הַאוּנָן הוֹלֵף עִמּוֹ בְּשַׁעַת קְבוּרָה לֹא מִהֲנִי הַמְּסִירָה לְכַתְּפִים ע"ש, וְא"כ יֵשׁ לוֹ לְהַנְב"י תַּנָּא גְּדוּל דְּמִסְיַיעַ לוֹ הוּא רַבִּינוּ ע"ה, וְלַפ"ז בְּחִינָם הַתְּרַעַם הַחֲכָמַת אָדָם ע"ז שְׁאִין הָאֲבָלִים מִתְּפַלְלִים עַד לְאַחַר הַקְּבוּרָה, וְכַמ"ש ג"כ הַפ"ת בְּסִי' שִׁמ"א אוֹת כ"א ע"ש: אָמְנָם בְּאַמַּת נִלְע"ד דְּלֹא כֵן הוּא אֲלֵא אֲדַרְבָּא מְפֹרֵשׁ מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן רַבִּינוּ שְׁבָא לְהוֹצִיא נִמְסַר לְכַתְּפִים וְכַדְבָּרֵי הִירוּשְׁלָמִי וְדִלֵּא כַהֲנוּב"י, דְּהָרִי לֹא אָמַר פֶּטוּר מִק"ש עַד שְׁיִקְבֵּר, אֲלֵא אָמַר עַד שְׁיִקְבְּרוּנוּ, דְּהֵינּוּ שְׁהוּא בְּעֲצָמוֹ יִקְבְּרוּנוּ שְׁהוּא מוּטָל עָלָיו לְקוֹבְרוֹ, אֲבָל בְּמָקוֹם שְׁיֵשׁ כַּתְּפִים שְׁהֵם יִקְבְּרוּהוּ חַיִּיב מִשְׁעָה שְׁנִמְסַר לִיָּדָם וְכַדְבָּרֵי הִירוּשְׁלָמִי, וְאַף דְּאֵינְרִי מְפֹרֵשׁ בְּנִקְבֵּר בְּעִיר וְהָאֲבָלִים הוֹלְכִים ג"כ עִם כָּל הָעָם לְקוֹבְרוֹ כְּדַמְבּוֹאָר בַּה' ו', וְיִמָּה שְׁאָמַר בְּטַעְמוֹ מִפְּנֵי שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָ לְקָרוֹת, הָרִי גַם בְּחֵתָן שְׁנִשְׂאָ בְּתוּלָה בַּה' א' ג"כ כַּתֵּב הָכִי לְפִי שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָ, וְהֵינּוּ שְׁהוּא טְרוּד טִירְדָה דְּמַצְוָה, וְכַדְהִתְחִיל בְּלִשׁוֹנוֹ שֵׁם מִי שְׁהוּא טְרוּד וְנִחְפְּז לְדַבֵּר מַצְוָה כּו', וְא"כ גַּם הָכִי הוּא שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָ מִשּׁוּם שְׁהוּא טְרוּד טִירְדָה דְּמַצְוָה לְהִתְעַסֵּק בְּמַתּוֹ, וְא"כ אֲדַרְבָּא וְדַאי אִין זֶה אֲלֵא כָּל זְמַן שְׁלֹא נִמְסַר לְכַתְּפִים וּמוּטָל הַפֶּל עָלָיו וְעַל יְתֵר הָאֲבָלִים דּוּמְיָא דְּחֵתָן דְּמוּטָל ג"כ הַפֶּל עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל כְּשֶׁנִּמְסַר לְכַתְּפִים וְאִין עָלָיו עוֹד שׁוּם דְּבָר לַעֲשׂוֹת, הָרִי אִינוּ טְרוּד עוֹד טִירְדָה דְּמַצְוָה חַיִּיב בְּכָל, וְאַף שְׁהוֹלֵף ג"כ לְלִנְתּוֹ לְקְבוּרָה לֹא גִרַע הוּא מִשְׁאָר כָּל הָעָם הַהוֹלְכִים לְלִנְתּוֹ, וְקוֹדָם הִלְוִי' וְדַאי הוּא חַיִּיב בְּכָל וְאַף בְּעַת הִלְוִי' אִם אִין לְמִיטָה צוֹרֵף בּוֹ חַיִּיב, וְאַף שֶׁהֵבִיֵּא שֵׁם הַנּוֹב"י בְּשֵׁם הַגַּה"מ דְּמִסְפָּקִי לִיָּה אִם הוּא הוֹלֵף עִם הַמֵּת בְּעַגְלָה אוּ בְּסַפִּינָה אִי דְּמִי לְנִמְסַר לְכַתְּפִים אוּ לֹא ע"ש, נִלְע"ד דְּדוֹקָא בַּכַּה"ג שְׁהוֹלֵף עִמָּהֶם לְמָקוֹם רְחוּק הוּא דְּמִסְפָּקִי לִיָּה, כִּי לְמָה הוֹלֵף עִם הַכַּתְּפִים לְמָקוֹם רְחוּק, ע"כ הוּא מִשּׁוּם שְׁהוּא חוֹשֵׁשׁ דְּלִמָּא יִתְרַמִּי לְהוּ אִיזָה אֲנִינְס בְּדָרָף אֲשֶׁר לֹא יִרְצוּ לְמִסְוֹר נִפְשָׁם עָלֶיהָ וְיִמְסוֹר הוּא נִפְשׁוֹ עָלָיו, וְלִכּוֹן שְׁפִיר יֵשׁ סְבָרָא לְדוּנוֹ טְרוּד עֲדִינן טִירְדָה דְּמַצְוָה עַד שְׁיִבֵּא לְקְבוּרָה בְּשָׁלוֹם, אֲבָל הַהוֹלֵף לְלִנְתּוֹ לְבֵית הַקְּבוּרוֹת שְׁבַעִיר הָרִי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אַחֲרִים הוֹלְכִים ג"כ לְלִנְתּוֹ, בְּוִדַאי אִין בְּזֶה שׁוּם סָפֵק, וּמִשְׁנִמְסַר לְכַתְּפִים וְדַאי הוּא חַיִּיב בְּכָל הַמַּצּוֹת כְּדָבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי, וְשְׁפִיר הַתְּרַעַם הַחֲכ"א עַל הַפּוֹטְרִים עֲצָמָם מִק"ש וְתַפְלָה גַם אַז, כְּנִלְע"ד וְדו"ק: הִלְכָה וּ קְבָרוֹ אֶת הַמֵּת וְחִזְרוּ כּו' אִם יְכוּלִין הָעָם לְהִתְחִיל וְלִגְמֹר כּו' יִתְחִילוּ וְאִם לֹא יִתְחִילוּ.

ובהשגות דוקא באותן הצריכין לראות פני האבל שהם קרויים פנימים והם הקרובים אליו עכ"ל. עיין במ"ע מ"ש בזה, ועיין גם בכ"מ שפתב דדעת הראב"ד לפסוק כר"י כו' והדוחק מבואר לכל: אמנם נלע"ד שאין פאן פלוגתא כלל, והראב"ד לא פתב דבריו דרף השגה פי בודאי גם רבינו מודה לו בזה, ושניהם פסקו דבריו המשנה דהעומדים בשורה הפנימיים פטורים והחיצונים חייבים, אלא דהראב"ד קאי על מה שאמרה המשנה וכן פתב רבינו דאם לאו לא יתחילו, ע"ז אמר שהוא רק אותן שצריכין לעמוד בשורה הפנימית לנחמו והם מקורביו הם לא יתחילו, אבל אותם שרצונם לעמוד רק בשורה החיצונה, הרי אף פשיעמדו בשורה יהיו חייבים, מכ"ש טרם שהגיעו לשורה שהם חייבים להתחיל, ואף אם לא יגמרו מה בכך יגמרו פשיעו לשורה, ובודאי מלתא דמסתבר הוא, וגם רבינו הנה מודה לו בזה, אלא פיון דרבינו פתב דגם פסוק אחד אם יכולין לגמור יתחילו ואם לאו לא יתחילו, נראה נדאי דגם הרחוקים ההולכים לעמוד בשורה החיצונה לא יתחילו פי פסוק אחד הרי הוא שמע ישראל ונהרי פתב רבינו לעיל פ"ב ה"ג דאין לקרות פסוק ראשון פשהוא מהלך אלא עומד במקומו וקוראו, אבל לענין כל הק"ש אם רק יוכל להתחיל ולגמור פסוק ראשון יתחיל ואם יעמוד בשורה החיצונה יגמור שם כל הק"ש, וכדברי הראב"ד, ואם ירצה לעמוד בפנימית יפסיק שם ולא יקרא עוד וד"ל: הלכה ז כל מי שהוא פטור מלקרות ק"ש אם רצה להתמיר על עצמו לקרות קורא והוא שתהא דעתו פנוי עליו.

אבל אם הנה זה הפטור מלקרות מבוהל אינו רשאי לקרות עד שתתנישב דעתו עליו. ובהשגות ומה בכך ויקרא ויהא פקורא בתורה כו' ואין זה דומה לתפלה ואין חוששין עתה ליהקרא כו' עכ"ל.

ועיין כ"מ שפתב דטעם רבינו הוא משום ינהרא, ולע"ד זה אינו דכיון דאם דעתו פנוי עליו פתב רבינו דרשאי לקרות. א"כ איזה ינהרא יש עוד בזה והלא כל מי שייראהו קורא יחשב בודאי פי דעתו פנוי עליו: אמנם נראה דדעת רבינו הוא זה דס"ל דק"ש דומה לתפלה בזה.

דהלא גם בק"ש אמרי דבעי פנונה בפסוק ראשון. וכדפסק רבינו לעיל בריש פ"ב.

הקורא את שמע ולא פנון בפסוק ראשון לא יצא י"ח, וכן בתפלה אמרו כל תפלה שאינה בכוננה אינה תפלה כמ"ש רבינו לקמן בה' תפלה פ"ד ה' ט"ו. וא"כ כמו בתפלה פתב רבינו שם, מצא דעתו משונבשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתנישב דעתו, והוא הלכה פסוקה בש"ס וכמ"ש שם הכ"מ, פן הוא ג"כ בק"ש פיון דשניהם שוים לענין פנונה, ולא דמי זה לכל להא דאמרו הקורא מפאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה, דהתם הלא קורא בכוננה אלא שהוא לאחר זמנו, אבל פשהוא מבוהל ואי אפשר לו לכונן כלל וגם מלכות שמים לא יוכל לקבל עליו הרי הוא פמבזה הק"ש וקבלת מ"ש ביחוד ונאמר עליו פי דבר ה' בזה, ונהרי זה דומה לשפוך שאסרו לו להתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה והטעם הוא משום שאין לו פנונה, וכמ"ש רבינו לקמן שם הלכה י"ז ע"ש, ואדרבא מצינו שהחמירו בק"ש בזה יותר מבתפלה, דאלו לענין תפלה אמרו בסוף פ' תפלה ש"א ר' יוחנן אני ראיתי את ר' ינאי דצלי ונהדר צלי א"ל ר' ירמיה לר"ז ודלמא מעיקרא לא פנון דעתיה וילבסוף פנון דעתיה כו', ומזה פסק ג"כ רבינו לקמן שם דאם

התפלל בלא פנונה חוזר ומתפלל בפנונה, ואלו בק"ש אמרו בפ' אין עומדין דף ל"ג ב' אמר ר"ז כל האומר שמע שמע פאומר מודים מודים דמי, א"ל ר"פ לאפיי ודלמא מעיקרא לא פנון דעתה ולבסוף פנון דעתה א"ל חברותא כלפי שמאי מי איפא אי לא פנון דעתה מעיקרא מחינו ליה במרזפתא דנפחא עד דמכוון דעתה, ולזה כתב רבינו שפיר דאם דעתו מבוהל עד שפנדאי לא יוכל לכנון כלל אינו רשאי לקרות כמו בתפלה וכמ"ש ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות ק"ש בסיעד"ש.

בריה רחמנא דסייעו הלכות תפלה פירק א הלכה א מ"ע להתפלל בכל יום כו'. עיין כ"מ מה שהביא דברי הרמב"ן שהרבה להשיג ולהקשות ע"ז, ולעד"ן דנדאי מדאורייתא הוא יוצא י"ח התפלה גם בברכת המזון שיש בו ג"כ שבח והודיה ובקשת צרכיו ככל ג' חלקי התפלה שכתב רבינו, ובזה מסולקים כל קושיותיו והשגותיו ע"ש ודו"ק: הלכה ה וכן תיקנו שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות כו', עיין כ"מ מ"ש בטעם רבינו שתפס דברי ריב"ל יותר מדברי ריב"ח אע"ג דתניא פנותי דריב"ח כמו דתניא פנותי דריב"ל, וכתב מדאמרו שם לימא תיהוי תיובתא דריב"ח, ואע"ג דשני, מ"מ משמע דאתיא הברייתא פריב"ל טפי ממאי דאתיא כריב"ח אידה ברייתא, והוא בלא טעם כלל ע"ש: ולעד"ן דא"ש בשלשה פנים, חדא דהלא אסיק שם הש"ס דגם ריב"ח ס"ל כפרייתא דריב"ל, ואמר לעולם אימא לך תפלות אבות תיקנום ואסמכינהו רבנו אקרבות כו', והשתא אם רבינו תפס לשון הברייתא דריב"ל הרי תפס בזה גם דברי ריב"ח דגם הוא מודה לזה: שנית דבאמת יש להבין דלמה מברייתא דריב"ל פריה הש"ס גימא תיהוי תיובתא דריב"ח, ומברייתא דריב"ח לא פריה כ"כ גימא תיהוי תיובתא דריב"ל, אבל בנדאי הטעם הוא זה דבאמת מברייתא דתניא פנותי דריב"ח דאמרה אברהם תיקון תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבוקר כו' יצחק תיקון תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה כו', יעקב תיקון תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום כו', מפל זה אינו מפורש כלל שתיקנו האבות התפלות הללו גם לזרעיהם אחריהם, אלא רק לעצמן הוא שתיקנו להתפלל בכל יום, ולכן אין ראיה כלל מזה להתפלות שלנו, ושפיר י"ל דגם הברייתא השנייה הכי ס"ל דהאבות תיקנו ג' תפלות אלו לעצמן ורבנו תיקנו אותן אח"כ לכל ישראל כנגד תמידיו, ולכן שפיר תפס רבינו דברי הברייתא השנייה לדידן: שלישית דהרי קי"ל פריב"ח דאמר תפלת ערבית רשות וכסתם משנה דאמרה תפלת הערב אין לה קבע, וכדפסק רבינו בסמוך בהלכה ו', וזהו ממש פדברי הברייתא דתניא פנותי דריב"ל דאמרה ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופדרים שלא נתעפלו מהערב קרבים והולכים כל הלילה, ור"ל דהא דאין לה קבע כולל שתי פנונות, חדא שאין לה זמן קבוע אלא זמנה כל הלילה, ושנית שהיא רשות, ולזה אמר טעם אחד על שתיהו, דהא שזמנה כל הלילה משום שתיקנוה כנגד אברים ופדרים דזמנון כל הלילה, ומה שהיא רשות, משום דגם אברים ופדרים אין להן קביעות בתדירות דרק אם לא נתעפלו מבערב הוא דקרבים כל הלילה, אבל אם נתעפלו מבערב הרי אינם קרבים בלילה כלל, ולכן לא קבעו חובה גם לתפלת ערבית, וזה אינו אלא לטעם זה דתפלות כנגד תמידיו תיקנום פריב"ל, אבל לריב"ח דתפלות אבות תיקנום למה יגרע תפלת יעקב אבינו שתהא רשות יותר מתפלת אברהם ויצחק שהם חובה, אלא ע"כ לריב"ח גם תפלת ערבית חובה כאפיי, וכיון שרבינו פסק פריב"ח דתפלת ערבית רשות, הרי שפיר

הנכרח לפסוק פריב"ל דתפלות פנגד הקרבנות תיקנום וכדברי הבריייתא דמניא פנומיה, וא"ש לנכון כסיעד"ש ודו"ק: הלכה י אין הצבור מתפללין תפלת נדבה לפי שאין הצבור מביאין קרבן נדבה.

ובהשגות מצינו קרבן נדבה בצבור והיא עולה הפאה מן המותר שהוא קיץ למזבח אלא שלא היתה מצוה: לע"ד אין בזה פדי תפיסה דקיץ המזבח לא פאה אלא לכבוד המזבח שלא יהא שולחן המקום ריקם, וגם זה הוא מצוה לע"ד, אבל עכ"ז לא פאה לדורן בשביל הצבור פקרבן יחיד, ולכן בתפלה הרי לא שייך טעם זה, והיחיד יוכל שפיר להתפלל תפלת נדבה לדורן כמו שמביא קרבן לדורן אבל לא צבור וד"ל: פירק ב הלכה ב בכל תפלה שבכל יום מתפלל אדם י"ט ברכות כו'.

בד"א פשמצא דעתי מכוננת ולשונו תמהר לקרות, אבל אם הנה טרוד ודחוק או שקצרה לשונו מהתפלל יתפלל ג' ראשונות וברכה אחת מעין פל האמצעיות ושלש אחרונות ויצא י"ח עכ"מ שכתב וידוע דהל' כר"ע מחברו וכיון דר"ג ור"י אינן בסברא אחת הו"ל הלכה כר"ע עכ"ל, והוא תימא לע"ד דהלא אמרו בשפת דף ל"ט ב' גם לגבי מקריע דהלכה פדברי המכריע בכ"מ מ"מ אין הלכה פדברי רע"ק המכריע נגד ר"א ור' יהושע משום דרע"ק תלמיד הוא ע"ש, ואיך א"כ נפסוק הלכה כרע"ק נגד ר' יהושע ור"ג דשניהם רבותיו היו, והלא הלכה כרע"ק מחברו אמרו ולא מרבו: לכן נראה לע"ד דבאמת רבינו כר' יהושע הוא דפסק ולא כרע"ק, דהרי רע"ק אמר אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל י"ח, דמשמע בכ"ע אף פשהו טרוד ודחוק, ורבינו הלא פסק להיפך דבטרוד ודחוק מתפלל מעין י"ח אף אם שגורה תפלתו בפיו, אלא ודאי כר"י הוא דפסק, אלא דס"ל לרבינו דגם ר"י לא אמר מעין י"ח אלא באונס קצת כגון שהוא טרוד ודחוק או שקצרה לשונו מהתפלל תפלה ארוכה, אבל בלא"ה ודאי גם הוא מודה דיתפלל י"ח, ובנדאי פן הוא דכי אם פולם יתפללו תמיד מעין י"ח בכל יום, מתי יתפללו י"ח וכי יש סברא לומר דר"י פליג על עיקר התקנה די"ח ברכות ולשונו, אלא ודאי לא איירי אלא במקום שהוא אנוס קצת בכה"ג דחשיב רבינו, ורע"ק פליג עליו לחומרא ואמר דדוקא באונס גמור שאינו שגורה תפלתו בפיו ואינו יודע איך להתפלל, והיינו רק האופן האחד שכתב רבינו שקצרה לשונו מהתפלל, הוא דיכול להתפלל מעין י"ח אבל אם שגורה תפלתו בפיו אלא שהוא טרוד ודחוק יתפלל רק י"ח, ור"ג ס"ל דאף באונס גמור יתפלל רק י"ח ועליו ללמוד סדר התפלה של י"ח שלמות, פי לא ס"ל פלל התקנה דהבינו, ופסק רבינו כר"י, משום דלגבי רע"ק בנדאי הלכה כר"י רבו, ואף לגבי ר"ג הלא אמר ר"נ אמר שמואל (בדף כ"ט) פל השנה פולה מתפלל אדם הבינו כו' והוא כר"י ולא כר"ג, ולכן פסק שפיר רבינו דאפילו בטרוד ודחוק ג"כ מתפלל הבינו, ודו"ק: הלכה יא שבת שחלה בחולו של מועד כו' במוסף מתחיל בברכה אמצעית בענין שבת ומשלים בענין שבת ואומר קדושת היום באמצע ברכה וחותרם בה בר"ח מקדש השבת וישראל ור"ח, ובחולו של מועד חותרם בה כמו שהוא חותרם ביו"ט: עיין בכ"מ מ"ש בזה, ולעד"ן דבכוננה שינה רבינו לשונו מלשון הבריייתא ביצה י"ז, דהבריייתא אמרה בלשונה, ומסיים בשל שבת, ורבינו אמר בלשונו, ומשלים בענין שבת, וכוננתו הוא שפמו ששהתחלה בענין שבת הוא לאו דוקא תחלת הברכה ממש, דהרי תחלת הברכה הוא אהה בחרתנו, ורק אח"כ בותרתנו לנו הוא שמזכיר ענין שבת, פן הוא בהשקלמת הברכה

מזכיר ענין שבת בןהשנינו, אבל בסיום והתתימה אמר מפניך לבסוף שחזתם בה כמו
שהוא חותם ביו"ט מקדש השבת וישאל ויהזמנים וכדברי רבי וכדברי הר"ן וכן פי'
רש"י והתוספות בפיצה שם ע"ש וד"ל: הלכה יז מקומות שהן צריכין להן בשומע תפלה
החמה פגון איי הים הרחוקין שואלין את הגשמים בעת שהן צריכין להן בשומע תפלה
עיין כ"מ שהביא לדברי רבינו בפ"ה המשנה, ודברי הרא"ש שמדקדק מדבריו שהוא
מחלק בין מקומות לבד לארץ שלמה, וכן כתב הטור ג"כ, והכ"מ חלק עליו ואמר שפני'
המשנה לא נחת לפירוש באיזה מקום מהתפלה ישאלו, ופה בחבור ביאר שבש"ת ישאלו
ע"ש: ולעד"ן דדברי הרא"ש נכונים וברורים מתרי טעמי, חדא דא"כ אם גם בפ"ה
המשנה לא נקט אלא דין הש"ס למה סיגים בלשונו "וכל זה סברא נכונה ונראית לעין",
והלא דין הש"ס הוא דבגולה שואלין ביום הששים לתקופה ואנשי ניגונה שואלין בעת
הצריף להם בש"ת, ואיזה סברא חידש בזה, שנית דברי אנשי ניגונה שאמר להם רבי
שדינו פרידים ושואלין בש"ת, הרי ודאי דינו כשאר בני גולה ששואלין בברכת השנים
ביום ששים לתקופה, אלא דאם נצרכים לגשמים גם בתקופת תמוז אמר להם לשאול
בש"ת, ורבינו בפ"ה המשנה הלא אמר מפניך שלא ישאלו כלל בברכת השנים בעת
שהגשמים סימן קללה להם, אלא ודאי הוא כדברי הרא"ש, דזה הוא שחידש מסברא
דר' לא אמר דכחידים הם אלא לאנשי ניגונה לחוד, אבל אם פל הארץ פספרד ואשפנו
אורה משתנה, יש להם לשנות ג"כ זמן השאלה בברכת השנים כפי הצורך לארצם,
דארץ שלמה דינה פריים ולא פרידים, ועל זה שפיר הוצרך רבינו לומר "וכל זה סברא
נכונה ונראית לעין" ודו"ק: הלכה יח פל השנה פולה חותם כו' מלה אוהב צדקה ומשפט,
ובעשרת הימים כו' חותם כו' המלה המשפט, עיין כ"מ בשם הר"ר מנוח שדחק עצמו
מאד בטעמו, ולעד"ן דהטעם הוא פשוט ע"ד האמת, כי סתם משפטו הוא מדת התפארת
שהוא מדת הרחמים, והוא מלשון מכריע בין שתי הקצוות חסד גמור מימין ודין גמור
משמאל והוא באמצע מכריע ביניהם, ורק לפעמים אנו מכניין להקב"ה מדת משפט על
שם שהוא שופט את עולמו בדין צדק, והוא דין המלכות שנקראת צדק המקבלת מצדיק
יסוד עולם, ודינא דמלכותא דינא, וצדקה הוא השפע היורדת מצדיק לצדק מיסוד
למלכות, וא"כ בכל השנה אנו אומרים מלה אוהב צדקה ומשפט, הוא דין המלכות
כשהיא מאוחד עם צדיק ומקבלת ממנו הצדקה והדין מתבסס ומתמתק ע"י הצדקה והוא
דינא רפיא, ולכן אנו מקדימין צדקה למשפט, אבל בעשי"ת אין לנו להזכיר בו יתב' שום
דין, לכן יש לנו לומר המלה המשפט שהוא מדת הרחמים והוא מדת התפארת והוא שם
הוי' ב"ה וד"ל: ובזה יבואר ג"כ דברי רש"י בחומש בפ' האזינו על קרא ותאחז במשפט
די ע"ש, גלאו המפרשים להבינו ע"ש, אבל בזה הוא מבואר בפשיטות ודו"ק: ומזה הנה
נ"ל להכריח כדברי הטור והש"ע בסמן תקפ"ב לחזור ולהתפלל בעשי"ת אם טעה ואמר
מלה אוהב צדקה ומשפט, וכן נראה דעת הגר"א ע"ה שם להלכה ע"ש, וכן פסק רבינו
מפניך לקמן בפירוש השירי הלכה י"ג, ודלא כהראב"ד שם ע"ש, ועיין בטור וכדברי
הרמ"א וכדברי האחרונים בסי' קי"ח מ"ש בזה, ועיין מ"ש א"ה לקמן פירק י' ה' י"ג
ודו"ק: פירק ג' הלכה א תפלת השחר מצותה כו' עד סוף שעה רביעית כו' ואם עבר או
טעה והתפלל אחר ארבע עד תצות היום יצא ידי חובת תפלה אבל לא יצא ידי חובת
תפלה בזמנה: עיין כ"מ שכתב דנפקי ליה מהא דאם טעה ולא התפלל שחרית מתפלל

מנחה שתיים כו' וכ"ש עד חצות דאפתי לא מטי זמן מנחה, אבל אם נזכר לאחר שהגיע זמן מנחה מתפלל תחלה תפלת מנחה ואח"כ תפלת שחרית, אלא דלפ"ז הקשה דא"כ הנה לו לומר עד חצות וחצי שעה יותר דהא עד חצי שבע לא מטי זמן תפלת המנחה, וכתיב דאין הכי נמי ועד חצות לאו דוקא הוא, אלא פתב דמדברי הרשב"א לא נראה הכי אלא חצות בדוקא הוא ע"ש, ועיין גם בלח"מ מה שהקשה עוד בזה ומ"ש בשם הב"י ע"ש: ולעד"ן דדברי רבינו מדוקדקים מאד ומבוארים בפשיטות, דהרי רבינו דייק בדבריו ואמר "ואם עבר או טעה והתפלל אחר ארבע עד חצות", אבל לתחלה הרי אסור לו להתפלל אחר ארבע שעות, וכמ"ש לקמן הלכה ח', כל מי שעבר עליו זמן תפלה ולא התפלל במזיד אין לו תקנה ואינו משלם ובשוגג או אנוס או טרוד משלם אותה תפלה בזמן תפלה הסמוכה לה כו', הרי דגם בשוגג ואנוס אסור לו להתפלל אחר זמן תפלה שהוא ד' שעות, ורק בזמן תפלה אחרת הסמוכה לה ישלם אותה, אבל שלא בזמן תפלה לא, וע"כ כן הנה תחלת התקנה בעת שתקנו זמן לתפלה, דאם יתפלל אותה בזמנה יתנה לו שכרתתה בזמנה, ואם לא יתפלל אותה בזמנה ישלם אותה בזמן תפלה הסמוכה ויהיה לי אז שכר תפלה לבד אבל לא שכר תפלה בזמנה כדאמר הש"ס בר"ש תפלת השחר ע"ש, ומינה דאם יתפלל אותה אחר זמנה ולא בזמן תפלה הסמוכה בודאי גם ידי חובת תפלה לא יצא ויצטרף לשלם אותה שנית בזמן תפלה הסמוכה, אלא דלפ"ז הלא יש להבין עיקר דברי רבינו והוא ג"כ דברי הרי"ף והרא"ש ז"ל, דאף אמרו דאם עבר והתפלל אחר זמן תפלה עד חצות יצא י"ח תפלה, ור"ל ואינו צריך לשלם אותה שנית בזמן תפלה הסמוכה לה, ואמאי והלא לא התפלל אותה לא בזמן שלה ולא בזמן תפלה הסמוכה לה: אמנם נראה לע"ד דטעמם הוא זה דאע"ג דאיפסקא הלכתא בגמרא כר"י דזמן תפלת שחרית הוא רק עד ארבע שעות מ"מ לענין דיעבד אם עבר והתפלל אותה עד חצות סמכינן אדברי רבנן דאמרי דזמנה היא עד חצות, דאף ע"ג דבכ"מ דאיפסקא הלכתא מפורש פחד מ"ד אסור לעשות כמ"ד השני, וכדאמרו בפ"ק דברכות בר"ט שהטה עצמו בערב לקרות פדברי ב"ש, דאמרו לו פדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה, אע"ג דגם לב"ה ש"ד גם בהט"י, אין זה אלא לענין לתחלה דבודאי אסור להתפלל אחר ארבע שעות פנין דאיפסקא הלכתא כר"י, אבל לענין דיעבד שכבר התפלל אחר ד' שעות שפיר נוכל לסמוך על דברי רבנן דאם התפלל עד חצות לא יצטרף לחזור ולהתפלל אותה בזמן תפלה הסמוכה פנין דגם אז לא יהיה לו שכר תפלה בזמנה, וא"כ לפ"ז אם התפלל אותה אחר חצות קודם זמן מנחה פנין דגם לרבנן כבר עבר זמנה וגם זמן תפלה הסמוכה עדיין לא הגיע, בודאי לא יצא אז גם י"ח תפלה לכ"ע, וצריך לו לשלמה ולהתפלל שנית בזמן תפלה הסמוכה לה, ולכן שפיר פתבו רבינו והרי"ף והרא"ש דרק עד חצות אם עבר והתפלל יצא י"ח תפלה ואינו צריך לשלמה אח"כ, אבל לא אחר חצות מיד וכמ"ש: ולפ"ז גם מ"ש רבינו לקמן בהלכה ט', טעה ולא התפלל שחרית ועבר חצי היום יתפלל מנחה שתיים, ג"כ בדוקא הוא, ולא כמ"ש הכ"מ גם שם דלאו דוקא הוא, אלא ודאי דוקא הוא דאם לא התפלל עד חצי היום, אף אם התפלל אותה מיד אחר חצי היום קודם שהגיע זמן מנחה לא יצא י"ח אלא יתפלל מנחה שתיים בזמן מנחה וכמ"ש כנלע"ד ודו"ק: הלכה ד וזמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה עד שישיאר מן היום שעה ורביע ויש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה.

נלע"ד דבזה הוא דמשמיענו מאי דאמר הש"ס דעבד פמר עבד ונדעבד פמר עבד ולכן
אמר תחלה זמן דר"י דזמן מנחה היא עד שישאר מן היום שעה רבע והוא עד פלג
המנחה, ונהדר אומר, ויש לו להתפלל, ר"ל ויש לו רשות להתפלל אותה עד שתשקע
החמה ויכרבנו דאמרי תפלת המנחה עד הערב, וכמו דאמר רבינו בסמוך בהלכה ז, ויש
לו להתפלל תפלת ערבית של לילי שבת בע"ש, דהכוננה הוא ויש לו רשות, וכן הוא
דרפ"ו של רבינו בכ"מ לומר לשון זה, וה"נ פן הוא, ומה דאמר רבינו בפ"א מה' תמידין
ה"ג לגבי תמיד של בין הערבים דזמנו הוא עד סוף היום, ג"כ הכי פוננתו דיכולין לעשות
כמו שירצו או עד פלג המנחה או עד שתשקע החמה, דשני זמנים אלו בנדאי פלולים
בלשון סוף היום, ובזה מסולק לע"ד כל דברי הלח"מ בזה בהלכה ב' ע"ש, וס"ל לרבינו
ג"כ פדברי הר"י דאין לו לאדם לעשות פקולות שניהם אלא או פולו פרבנו או פולו
כר"י וכמ"ש הכ"מ ע"ש, ודו"ק: הלכה ז ויש לו להתפלל תפלת ערבית של לילי שבת
בערב שבת קודם שתשקע החמה.

וכן תפלל ערבית של מוצאי שבת בשבת לפי שתפלת ערבית רשות ואין מדקדקין בזמנה
כו'. עיין כ"מ שכתב דלאו דוקא של שבת בע"ש או של מוצאי שבת בשבת דה"ה בכל
יום אלא שרבינו העתיק לשון הגמ' כו' עכ"ל: ולע"ד הוא דחוק גדול בכוננת דברי רבינו,
דבגמ' דלא ידעו הזמן דערבית בכל יום לענין הלכה אי כר"י אי פרבנו, שפיר הביאו
מהא שידעו מרב דצלי של שבת בע"ש, ויש ללמוד מזה דהלכה כר"י, וממילא ידעו
דה"ה בכל יום, אבל רבינו הלא איירי בדין ערבית דכל יום, הנה לו להזכיר ערבית
סתמא פסוגיית הש"ס שלמדו מהא דרב לזמן ערבית דכל יום, ועוד דרבינו הלא כתב
בה' הקודמת בדין תפ"ע דכל יום דזמנה הוא מתחלת הלילה, וא"כ אם עתה רוצה להורות
לן דיש לו רשות להתפלל אותה גם קודם הלילה, הלא בנדאי הנה לו לומר תפלת ערבית
סתמא, ומדאמר רק של לילי שבת בערב שבת, משמע נדאי דדוקא הוא ולא של כל יום,
אלא של כל יום הוא פדאמר מתחלה דזמנה הוא מתחלת הלילה, ורק של ליל שבת יוכל
להקדים אם ירצה: איברא דלפי דרכו של הכ"מ יש לומר הכי דרבותא קמ"ל דאפילו
של שבת בע"ש, ועוד יותר דאפילו של מוצאי שבת, וכ"ש של כל יום, והוא דבשל
שבת בע"ש הלא יש בו משום ובלבד שלא יקדים, וזה יש לומר גם בהא דרב צלי של
שבת בע"ש, דלרבותא אומר של שבת בע"ש אף שיש בו משום ובלבד שלא יקדים,
וכדקשו התוס' באמת הכי שם בגמרא על הא דרב ז"ל, תימא דהא אמרינו בפ' ב"מ
ובלבד שלא יקדים, וי"ל דהתם בשאינו מקבל שבת מיד, אבל ה"כא מירי שמקבל עליו
שבת מיד הלכך לא הנה הקדמה וטעמא משום דס"ל כר"י עכ"ל, וכ"כ הגר"א ע"ה בא"ח
סימן רס"ז סע"ב על דברי הש"ע שכתב ובפלג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת
ערבית, וז"ל ובפלג, אליבין דר"י כו' וקמ"ל דאף בשבת ואין זו הקדמה כו' עכ"ל, ובהא
דשל מצא"ש בשבת בנדאי הנה רבותא יותר גדולה אף שעושה מקודש חול, וכ"ש בכל
ימות החול: אמנם גם לפ"ז עדיין אינו מוכן טעמו של רבינו שאמר לפי שתפלת ערבית
רשות, ואף אם היתה חובה מה בקד פיון דדין דר"י הוא דמשמיענו בזה, ונהלא לר"י
עיקר זמנה הכי הוא, וכדדייק הש"ס מזה דרב הלכה כר"י ס"ל, וא"כ גם לדין דקי"ל
דעביד פמר עביד וכמר עביד, וכדפסק רבינו הכי לעיל בה' ד' דזמנה של תפלת המנחה
הוא עד פלג המנחה ויש לו רשות להתפלל עד שתשקע החמה, אף שתפלת המנחה

חובה היא, וא"כ תפלת ערבית נמי אף אם הייתה חובה, הרי יש רשות לכל אדם לעשות כר"י ולהתפלל אותה מפלג המנחה ואילך: עוד יש בזה השגות הר"ב ד"ל שכתב אין ראוי לעשות כן אלא לצורך שעה והלא צריך לסמוך גאולה לתפלה עכ"ל: לכן נראה לע"ד לומר דרבינו ס"ל ג"כ בדברי הר"ב ד"ו, וכן כתבו התוס' בגמרא וכמ"ש ג"כ הכ"מ בשם הר"ר מנוח ע"ש, ולכן ס"ל לרבינו דרב דצלי של שבת בע"ש דוקא הוא, אבל בכל ימי החול היה מחמיר על עצמו להתפלל משחשכה פרבנו, אלא דרב בשבת לבד הוא דצלי מבעוד יום משום צורך שעה, והוא משום צורך סעודת שבת שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה, ולאכל קודם תפלת ערבית אינו נכון שמה שמצוי בסעודתו וישפח מלהתפלל אח"כ, ומ"מ דניק מזה הש"ס דהלכה כר"י, דאי פרבנו בנדאי אין להתפלל מטעם זה קודם זמנה, אלא נדאי דהלכה כר"י ס"ל אלא דבימות החול היה מחמיר על עצמו לעשות פרבנו ולא היה מתפלל עד הלילה, וגם סעודת הערב היה אוכל רק בלילה לאחר תפלת ערבית, או דסעודת החול אינה חשובה והיה אוכל מבעו"י קודם תפלת ערבית ולא היה חושש שימשך בסעודתו פיון שהתחיל בהיתר, וכן מאן דצלי של מצא"ש בשבת ג"כ היה בנדאי משום איזה צורך ובהכי איירי גם רבינו וכדברי הר"ב ד"ו, ומ"מ אף לצורך משמע ליה לרבינו דאי לאו דתפלת ערבית רשות לא היו מקילין בה ג"כ, פיון דחזינו שבימות החול חשו לדברי רבנו ולא היו מתפללין קודם הלילה, וגם משום דצריך לסמוך גאולה לתפלה כמ"ש הר"ב ד"ו, אלא ע"כ משום דרשות היא וגם הסמיכות גאולה לתפלה הוא רשות לפ"ז ולפ"ז.

אין צורך לכל הדחוקים שדחק עצמו המג"א בריש סי' רס"ז ע"ש: ובזה יש ליישב ג"כ דברי הש"ס בברכות דף כ"ז שם דאמר הכי, אמר רב חסדא גחזי אנן מדרב צלי של שבת בע"ש מבעו"י ש"מ הלכה כר"י, ופריך עליה אדרבא מדר"ה ורבנו לא הנה מצלי עד אורתא ש"מ אין הלכה כר"י ע"כ, ולכאורה אינו מוכן לשון אדרבא דאמר דמשמע דלפ"ז אין ראיה עוד גם מרב דהלכה כר"י ס"ל, אלא אדרבא אין הלכה כר"י, ואמאי דהרי א"כ ע"כ פליגי ר"ה ורבנו אהא דרב, ואי דלענן הלכה לדין יש לן לפסוק כר"ה ורבנו נגד רב, דאף שפנולם תלמידיו היו עכ"ז הלכה פרבים גם נגד רבם היחיד (וכדברתי פלל זה בכללי ההוראה שלי בספרי שערי טהר ע"ש) א"כ הכי היה לו לומר ש"מ אין הלכה כר"י סבירא להו והלכה פרבים, ומדאמר סתמא ש"מ אין הלכה כר"י, משמע דלפ"ז נדאי דגם רב ס"ל הכי, וזה אינו מוכן פלל, אבל לפי פל ה"ל א"ש ברויחא, דר"ח רצה להוכיח מדרב צלי של שבת בע"ש ש"מ דהלכה כר"י גם בימות החול ואף בלא צורך פלל מותר להתפלל מבעו"י, אלא דרב החמיר רק על עצמו בימות החול לחוש לרבנו אבל ההלכה הוא כר"י, ולזה דחי ליה ואמר אדרבא מדר"ה ורבנו לא הוו מצלי עד אורתא ש"מ דגם רב לא אמר בה פלל מפני דהלכה כר"י דאל"כ לא הוו עברי אדרב רבן, אלא ע"כ רב לא צלי אלא של שבת לבד בע"ש משום צורך השבת אבל בימי החול גם הוא ס"ל שיש לחוש ולהחמיר בדברי רבנו וישל להתפלל עד הלילה (ובתשובה בספרי חפ"ז ח"ש הארכתי בזה) ודו"ק: פירק ד הלכה ד וכבר בארנו שעררא תיקון שלא יקרא בעל קרי בלבד בדברי תורה עד שיטבול, וב"ד שעמדו אחרי כן התקינו אף לתפלה שלא יתפלל בע"ק בלבד עד שיטבול.

עיינו כ"מ שפתי תמיה לי מלתא פינו דעזרא גזר לד"ת אף תפלה בכלל ומה צורך לב"ד שאחריו לגזור לתפלה, ועוד היכא איתא גזירה זו דב"ד שאחריהם עכ"ל: ולעד"ן דבאמת פל דברי רבינו מבוארים ומפורשים להדיא בש"ס, דהנה הא דעזרא גזר רק לדברי תורה הרי הוא מפורש להדיא בב"ק דפ"ב ב', ותיקון טבילה לבעלי קרייו, ופריה דאורייתא היא כו', ומשגי דאורייתא לתרומה וקדשים אמת איהו תיקון אפילו לדברי תורה ע"כ, ובברכות דף כ"א ב' אמר ריב"ל מנין לבעל קרי שאסור בד"ת שנואמר והודעתם לבניו וגו' וסמך ליה יום אשר עמדת, מה להלן בעלי קרייו אסורין אף פאן בעלי קרייו אסורין, וכן תניא בברייתא שם דף כ"ב מה להלן באימה וביראה ברתת וביזע אף פאן באימה כו', ודרשות אלו ודאי רק אסמכתא בעלמא הן דהרי רק עזרא תיקון טבילה ולא דאורייתא היא לד"ת וכדאמרו בב"ק פהג"ל, אלא ע"כ לומר דעזרא סמך עצמו על קראי אלו, וכן כתבו התוס' בב"ק שם, הרי שמעינו דעזרא לא תיקון אלא לדברי תורה לבד ומדסמך עצמו אהני קראי אבל לא לתפלה וא"כ הא דתנו בברכות דף כ"ב ב', הנה עומד בתפלה ונזכר שהוא בע"ק לא יפסיק אלא יקצר, ע"כ תקנת חכמים שאחר עזרא היתה, ותדע דתנו בברכות דף כ"א ב' בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפני ולא לאחריו כו', ר"י אומר מברך לפנייהם ולאחרייהם, ואמרו בטעמו שם דעשאן ר"י לברכות פהלכות דרוך ארץ, והשתא אם עזרא תיקון גם לתפלה, וכי הברכות לאו תפלה הן, אלא ע"כ לתפלה לא תיקון עזרא כלל אלא רק ב"ד שאחריו הוא דתיקנו לתפלה, ולכן אף אם נאמר דר"י לא פליג על עיקר התקנה לתפלה, שפיר ס"ל דרבנן לא תיקנו אלא לתפלה בלחש שהוא פעומד לפני המלה ולא בשארי ברכות, אבל אם היתה תקנת עזרא ודאי אין סברא שיחלק בה ר"י וכדפריה הש"ס בזה כ"ב ב' שם וניחזי עזרא היכי תיקון, עוד אמר רבא שם עזרא תיקון טבילה לבריא כו' ואתו רבנן והתקינו כו', הרי מפורש דהנה בזה ג"כ תקנה דרבנן בענין זה, לכן ודאי פל עיקר התקנה לתפלה רבנן תיקוניה, פינו דלא מצינו בעזרא שתיקון אלא לדברי תורה לבד, ומ"מ אמר רבינו בלשונו בהלכה ה' וכבר בטלה גם תקנה זו של תפלה, ולכאורה מאי גם דקאמר ונלא אמרנו דלדברי תורה יש סברא יותר לאסור מאסמכתא דקראי הנ"ל, דאנן דסמכינן אדר"י בן בתירה דאמר אין דברי תורה מקבלין טומאה, שפיר יש סברא לאסור בע"ק בתפלה יותר מד"ת, לזה אמר רבינו שפיר דכבר בטלה גם תקנה זו של תפלה וד"ל: הלכה ו מנהג פשוט בשנער וספרד שאין בעל קרי מתפלל עד שרוחץ בשוים משום הכון לקראת אלהיה כו'.

לכאורה אינו מובן האי רחיצה מאי היא, אי טבילה הרי כבר כתב שבטלה תקנה דטבילה, ואי ט' קבין הנה לו לומר מפורש גתינת ט' קבים עליו, פינו שיהא דוקא בגתינה עליו ולא בתוכו, ודוקא ט' קבין ולא פחות: ונראה לע"ד דרבינו פסק כר"ה דאיתא בברכות דכ"ב א"ל ר"ה לרבנן רבומי מפני מה אתם מזולזלין בטבילה זו אי משום צינה אפשר במרחצאות א"ל ר"ח וכי יש טבילה בחמין א"ל רב אדא בר אהבה קאי פנוטה, ופירש"י קאי פנוטה דבעי טבילה זו במקנה פשאר טבילות עכ"ל, מקלל דר"ה לא מצריה אלא רחיצה בחמין לבד, וכדאמרו שם ר"ז הנה יתיב באגנא דמיא בי מסותא א"ל לשמע' זיל ואיתי לי ט' קבין ושדי עלנאי, א"ל ר' חייא בר אבא למה ליה למר פולי האי והא יתיב בגנייהו א"ל פארבעים סאה מה ארבעים סאה בטבילה ולא בגתינה אף ט' קבין בגתינה ולא בטבילה, הרי דרחב"א ס"ל ג"כ דסגי במה דתיב ורחיץ בגנייהו, ור"ה לא מצריה

גם שישיב בגוייהו אלא שירחץ עצמו לבד, וע"כ לא משום טבילה הוא אלא משום הפוך לקראת אליהו ישראל, ולזה אמר רבינו דנהגו בני שנער ובני ספרד כנותני דר"ה בזה משום דמשמע להו דכל הני רבנן דמצרכי ט' קבין דוקא הוא רק טרם שפטלו לעיקר תקנה דטבילה, וכדאמר שם הש"ס מפדי כולהו אמוראי ותנאי בדעזרא קמיפלגי וניחזי עזרא היכי תיקן כו', אבל לאחר שפטלוהו לטבילה מעיקר הדין אין צריף כלום, אבל התמירו על עצמן לנהוג קצת חומרא פהא דר"ה, אבל לא נהגו אלא במרגיל שבעת שהיה התקנה דטבילה היה צריף מ' סאה דוקא, אבל לא בחולה לאונסו שגם בזמן התקנה היה פטור מכלום: אמנם אפתי אינו מוכן דלמה לא ביאר רבינו הדין בבריא לאונסו, שבזמן התקנה היה דיני' בט' קבין כדאמר רבא בגמ' שם, והאידהו היו נוהגין בזה בשנער ובספרד, ואולי צ"ל דה"ק דבבבירא וחולה המרגיל הוא מנהג פשוט בנדאי שצריכין רחיצה, ובחולה לאונסו ג"כ הוא פשוט שאין בו מנהג ואינו צריף רחיצה, אמנם בריא לאונסו אינו ידוע המנהג בדיניה ויש לדרוש בזה אחר המנהג, וכל זה הוא דלא כדברי הכ"מ שהבין דרחיצה שזכר רבינו הוא נתינת ט' קבין עליו והוא תמוה, ולעד"ן כמ"ש ודו"ק: פ"ק ה הלכה ג היה עומד במקדש מכונן פניו פנגד בית קדשי הקדשים, עיין לח"מ שפכתב ועוד שם בפרייטא היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו פנגד הפרוכת, ולא הונוכר זה בדברי רבינו ז"ל ולא ידעתי למה עכ"ל: ולעד"ן דשפיר השמיטו רבינו, דאיזה איש יוכל לעמוד בקדשי הקדשים ולהתפלל שם, והלא רק הכה"ג ביה"כ לבד וגם אז לא היה מתפלל התפלה קצרה שלו בבית קדשי הקדשים אלא בהיכל וכדתנן יומא דף נ"ב ב' יצא ובא לו בדרף בית פניסתו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון, וא"כ ע"כ הא דאמרה הברייתא בברכות היה עומד בבית קה"ק יכוין את לבו פנגד הפרוכת, הרי האי את לבו היינו פניו, ויותר נראה דלא גרסינן בפרייטא את לבו פלל וכמ"ש הכ"מ בשם פסקי הרא"ש, ובאמת פן כתבו התוס' מפני שם בברכות דף ל' ז"ל היה עומד בח"ל יכוין פנגד א"י ולא גרסינן לבו דאפניו קאי כו' עכ"ל, וא"כ לפ"ז פשיטא דגם בסיפא ה"ג היה עומד בקה"ק יכוין פנגד הפרוכת, וע"כ אכל מעשיו שעושה שם הקטרת והזיית הדם, והוצאות פה ומחמה בכלם יכוין את פניו פנגד הפרוכת ולא לענין תפלה כי לא היה שם תפלה פלל, וזה אין מקומו פאן אלא בהלכות עבודת יוה"כ ושם פתבי' רבינו באמת מפני, או די"ל עוד דמה שאמרה המשנה ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון רק תקנת חכמים היתה בדורות האחרונים שלא היו פדאים לשהות בבית קה"ק אבל בדורות הראשונים היו שוהין שם ומתפללין שם פחפצם ורק על העת ההוא הוא שאמרה הברייתא היה עומד בבית קה"ק יכוין פנגד בית הפפרת בתפלה ג"כ, אבל בזמן בית שני שלא היה הכה"ג פדאים הוא דאמרה המשנה ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון, ולכן שפיר השמיטו רבינו ז"ל: סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות והמהלך בפפינה יכוין את לבו פנגד השכינה ויתפלל: עיין לח"מ שפכתב דאע"פ שבמשנה אמרו דהמהלך בספינה או באסדא יכוין את לבו פנגד בית קה"ק, פתב רבינו פנגד השכינה משום דהוא ז"ל מפריש בפ"י המשנה שמה שאמר פנגד בית קה"ק דר"ל שיהיה לו פוונה בתפלתו ויראה לו פאלו עומד לפני בית קה"ק, וא"כ היינו מה שאמר יכוין את לבו פנגד השכינה עכ"ל, אבל אפתי לא ידעין למה פירש רבינו כן ומה הכריחו לזה: ונראה לע"ד דדברי רבינו מוכרחים דהרי במשנה הכי אמר היה רוכב על התמור ירד ואם אינו יכול

לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוון את לבו פנגד בית קה"ק, הנה מהלך בספינה או באסדה, יכוון את לבו פנגד בית קה"ק, והשתא למה ברוכב על התמור אמר יחזיר את פניו ובהי' הולך בספינה ובאסדה לא אמר יחזיר את פניו, אלא ע"כ דברוכב על התמור בדרך סלולה ודאי על פי רוב יוכל לכוון את הרוחות ולכן אמר ביה יחזיר את פניו לצד א"י, משא"כ בהולך בספינה ובאסדה על הנהר ועל הים אז ודאי דאינו יכול לכוון את הרוחות כלל לכן לא שינה בו דין דיחזיר את פניו, וא"כ לפ"ז פיון דבספינה אינו יכול לכוון את הרוחות הלא תנא בפרייתא שם סומא ומי שאינו יכול לכוון את הרוחות יכוון לבו פנגד אביו שבשמים שנאמר והתפללו אל ה', ואיך אמרה המשנה יכוון את לבו פנגד בית קה"ק.

ועוד דאיך יכוון את לבו פנגד בית הק"ק פיון שאינו יוכל לכוון את הרוחות הרי אינו יודע באיזה רוח הוא הבית ק"ק, אלא ע"כ מוכרח הוא דכוונת המשנה הוא ג"כ פדברי הפרייתא שיכוון את לבו בתפלתו כאלו הוא עומד לפני השכינה אשר בבית קה"ק, ולכן שפיר כתב רבינו לשון הפרייתא בסומא ומי שאינו יכול לכוון את הרוחות וכלל עמהם גם מהלך בספינה שהוא דין המשנה להורות שהכל דין אחד להן וטעם אחד להן ובכולם יכוון את לבו פנגד השכינה פדברי הפרייתא ושגם המשנה פנונה לזה, ואשמעינו דינא וטעמא כאחד וד"ל: הלכה ד ומניח ידיו על לבו פפותין הימנית על השמאלית כו'.

עיין כ"מ שהראה מקורו מהא דפ"ק דשבת רבא שדי גלימי וכפר ידיה ומצלי, וכפר ידוי היינו שחובק ידיו ומסתמא היא הימנית על השמאלית כו' ע"ש, אבל א"כ לא הנה פותב זה רבינו לדין גמור שיניח הימנית על השמאלית דוקא פיון שאין זה דין כלל אלא רק דמסתמא הכי הוא, ועוד דלמה הכי הוא מסתמא וכי א"א לחבק ידיו זה עם זה ושיהיה מונח השמאלית על הימנית, ועוד דרש"י פירש פכר ידי חובק ידיו באצבעותיו פאדם המצטער מאימת רבו ע"ש, ולא שמניח ידיו זע"ז, ועוד דרבינו הלא לא אמר כלל שיחבק את ידיו אלא אמר רק שיהיו פפותין על לבו, וא"כ לפ"ז ודאי דרבינו מפרש פכר מלשון פפותין והיינו שהיה דוחקו על לבו כאלו היו פפותין שם ולא יזיזם ממקומו, אבל שיניח אותם זה על זה הרי ליכא רמז בגמרא לכ"ע, ובפרט שיהא דוקא הימנית על השמאלית ולא להיפך: אמנם נראה ברור דבזה גלי' רבינו לדרעי' והאיר עינינו בחכמת האמת דבאמת הוא דין גמור ע"ד האמת להגביר הימין שהוא חסד על השמאל שהוא דין פיזוע א"מ ושמענו מזה גדולת רבינו בחכמת האמת שגם הלכות קבועות קבע בספרו ע"פ חכמת האמת וכמ"ש בפתח הספר ע"ש וד"ל: הלכה ה' ולא יעמוד בתפלה כו' ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים, נראה מפניו מלשון זה שמנהג מקומו של רבינו היה להתפלל ברגלים מגולות כי גם לפני הגדולים לא היו מקפידין ע"ז, ובזה א"ש בפשיטות דברי רבינו לעיל ריש פ"ד הלכה ג' שכתב דבשחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואח"כ יתפלל, וכתב עליו הראב"ד בהשגות לא ידעתי רגליו למה עכ"ל, ולפ"ז הלא מוכן בפשיטות מה שמצריך לרחוץ גם רגליו משום שכן היה דרכו להתפלל ברגלים מגולות, ולפ"ז ודאי דמפרש רבינו גם לדברי הש"ס שאמרו בשבת דף נ' ע"ב רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום שנאמר פל פעל ה' למענהו, שהוא לתפלת שחרית וכמ"ש המג"ע שם, ומשום שגם בימיהם היו מתפללין ברגלים מגולות, וכדאמרו בפ"ק דשבת רבה ב"ר הונא רמי פוןמקי ומצלי, מפלל דהפל היו

מתפללים ברגלים מגולות, וגם הוא לא רמי פנומקי אלא בשעת התפלה ומשום שפן הנה דרפן לעמוד לפני הגדולים בפנומקי, אבל שלא לפני גדולים ושלא בשעת תפלה גם הוא הנה הולך ברגלים מגולות, אלא דרש"י פירש פנומקי אנפלאות חשוכים, משום דהנה לו דוחק לומר דרבה בר ר"ה ילך כל היום בלא מנעלים דהלא אמרו לעולם ימפור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, ואולי גם לרבינו הכי הוא דת"ח שאני דהרי פיון דע"כ לפני גדולים הנה דרף המקום שהוא להקפיד שלא לעמוד ברגלים מגולות א"כ ת"ח הרי עומד תמיד לפני גדולים לפני התורה ולפני ת"ח, אבל לענון שאר כל העם בנדאי תלוי במנהג המקום ואם עומדים ברגלים מגולות גם לפני גדולים רשאין להתפלל ג"כ ברגלים מגולות ואז צריכין לרחוץ גם רגליהם בשחרית לתפלה וכמ"ש נד"ל: פרק ז' הלכה ח ביוה"כ ובט' באב שאין שם רחיצה אינו מברך על נטילת ידיים ולא המעביר חבלי שינה, עיין כ"מ שהביא לדברי הראב"ד שפכתב ומי הוא שלא ירחץ ידיו מפני הנקיות או מפני שיבתא ואם יש כלים טפוחים מקנח בהם פניו ועיניו כו' ר"ל דאם ירחץ ידיו מפני הנקיות או משום שיבתא הרי צריך לומר ענ"י, ואם יש לו כלים טפוחים ויקנח בהם פניו ועיניו הרי יצטרף לברך המעביר חבלי שינה, ולא כמו שהבין הכ"מ בדבריו ע"ש, אבל על רבינו לא ק"מ דהרי איהו אמר בכל הפרק לברך פל הברכות בעודו במיטתו קודם שיטול ידיו כפי אשר סידרו חכמי הש"ס בגמרא דאיירי ג"כ במי שידי נקיות גם בעת השינה וכגון שהוא ישן בבתי ידים שפודאי לא נגע בבשרו ובמקום הטינופת ולכן גם לתפלה לא יצטרף לרחוץ מפני הנקיות וגם שיבתא ליתן פת לתינוק לא יצטרף לרחוץ אלא האשה הנותנת פת לתינוק ולא האיש, וגם בנדאי איירי במי שאין לו כלים טפוחים להעביר ע"ג עיניו, אמנם בין מדברי רבינו ובין מדברי הראב"ד וכן מדברי רש"י ותוס' וכל הראשונים דשקלו וטרו בענון זה שמענו דכולם לא חשו על מה שילך לבהכ"נ וילך בכל היום בלא עירוי מים ג' פעמים על ידיו להעביר ר"ר מעל ידיו, ולית דחש להא דהתולעת יעקב שאמר כל ההולך ד' אמות בלא נט"י חייב מיתה לשמים, וכבר הארכתי בתשובה בזה ובררתי שלא חשו לזה גם שום אחד מהפוסקים נד"ל: הלכה י"ו פיצד אכל מעט ירק מברך לפניו ולאחריו וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומברך לפניו ולאחריו, ומונה פל הברכות כו'.

עיין בלח"מ שהבין דה"ק שיאכל תחלה מעט ויברך ואח"כ יחזור ויאכל מעט מאותו דבר עצמו, ולכן הקשה דזה אסור הוא משום גורם ברכה שאינה צריכה וע"ש מ"ש בזה: ולע"ד דבריו תמוהין, דהרי רבינו לא אמר וחוזר ואוכל מעט מירק זה, אלא אמר וחוזר ואוכל מעט מפרי זה הרי דאמר מפני שיאכל מעט ירק תחלה ואח"כ חוזר ואוכל מעט מפרי ולא מירק ומאי קשיא ליה, אמנם מה שאמר בלשונו מפרי זה, פנונתו הוא שיאכל פירות הרבה ולברך על כל אחד ואחד פשאין פולהו לפניו, וכדאמר אח"כ ומונה פל הברכות, ונהרי זה פאשר הנה כופל בלשונו לומר וחוזר ואוכל מפרי זה ומברך כו' והדר חוזר ואוכל מפרי זה ומברך כו' וזה פשוט לע"ד ודו"ק: פרק ח הלכה ט שלית צבור מוציא את אחרים ידי חובתן כו' בד"א כשאינו יודע להתפלל אבל היודע אינו יוצא י"ח אלא בתפלת עצמו, בד"א בשאר ימות השנה חוץ מר"ה ויוה"כ של יובל אבל בשני ימים אלו ש"ץ מוציא את היודע כו' עיין כ"מ שפכתב ודע דאסיקנא בגמ' דלא פטר ר"ג אלא עם שבשדות דאניסי במלאכה ולא דעיר, וכתב הרי"ף ועם שבשדות דאניסי ולא מצו

למיתני לבי פנישתא בר"ה ויוה"כ ש"ץ פנמי מוציא י"ח אכל דעיר אין שליח צבור מוציאן י"ח עד דאתו לבי פנישתא ושמעי מש"ץ מתחלה ועד סוף, ויש לתמוה על רבינו למה השמיט חילוק זה, ונ"ל שרבינו מפרש דהא דאמרין דלא פטר ר"ג אלא עם שבשדות לאו אתפלות דר"ה ויוה"כ אתמר אלא אתפלות שאר השנה הוא דאתמר דיקא נמי דקתני דאניסי במלאכה, ומאחר דבתפלות שאר השנה לא קי"ל פנותי' אלא פתחמי דלא מפלגי בין עם שבשדות לעם שבעיר פדין עשה שלא חילק בכך עכ"ל: ולע"ד אפתי אינו מיושב כל צרכו בזה דהרי את שאינו בקי גם רבנן מודו שהש"ץ מוציא גם בשאר ימות השנה, וא"כ לענין עם שבשדות הרי נדאי דאין לחלק בין בקי לשאינו בקי פינו דאניסי במלאכה, אמנם יש להוסיף עוד על דבריו דרבינו אינו מפרש בפירוש הרי"ף גם בזה, דלא שהיה מוציא עם שבשדות לר"ג אף אם לא יבאו כלל לבהכ"נ אלא הוא מפרש בפירוש התוס' דעם שבשדות גם לר"ג אינו מוציאם הש"ץ אלא כשיבאו וישמעו מש"ץ אלא משום דאניסי במלאכה וא"א להם לסדר תפלתם לכן אף הבקי הוא פאינו בקי, ולע"ד גם דעת רש"י הכי הוא פדכתב בלשונו שם בד"ה אכל דעיר לא, משום דלא אניסי ויכולין להסדיר תפלתן עכ"ל, והתוס' שלא פתבו הכי בשם רש"י בנדאי לא היה דברי רש"י אלו בגרסתם ע"ש, וא"כ לרבנן דפליגי עליה הרי ס"ל דגם עם שבשדות אינו מוציא אלא שאינו בקי ולא את הבקי: עוד נראה לומר דגם לפירוש הרי"ף, הרי לפ"ז ר"ג ס"ל תרתי א' דמוציא עם שבעיר אף הבקי פשישמע ויכוין לצאת, ב' דעם שבשדות הוא מוציא אף כשלא יבאו כלל לבהכ"נ לשמוע, וא"כ גם החכמים נדאי פליגו עליו בהגני תרתי דאין חילוק כלל בין עם שבשדות לעם שבעיר אלא פולם אינם יוצאין אלא כשיבאו לבהכ"נ ואז מוציא הש"ץ לאינו בקי אכל לא להבקי, וחדע מדא"ל ר"ג לחכמים לדבריהם למה ש"ץ יורד לפני התובה וא"ל להוציא את שאינו בקי, ולא א"ל גם להוציא עם שבשדות, וא"כ פינו דקי"ל פרבנן בתפילות דכל השנה נדאי דקי"ל לגמרי פנותם ושפיר עשה רבינו שלא חילק בזה ודו"ק: פרק הלכה יג עשרה ימים שמר"ה עד יוה"כ טעה וחתם בהם בכרכה שלישית האל הקדוש חוזר לראש, טעה וחתם בעשתי עשרה מלך אוהב צדקה ומשפט חוזר לתחלת הכרכה וחותם בה המלך המשפט.

ובהשגות יש מי שאומר שאינו חוזר לראש ומ"ש בגמרא לא יצא לומר שלא יצא י"ח ברכה כתיקונה, ומצאנו בענין ק"ש שאמרו הקורא עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא מפני שאנשי משמר מקדימין, והדבר ידוע שהיו קורין אחר עמוד השחר ובשעת הדחק אדם יוצא בה ומאי לא יצא דקאמרין אלא שלא יצא כתיקונה וגם זה כמו זה עכ"ל: והנה הרבה הוא תימא דא"כ מאי יאמר הרב"ד במה שאמרו דגם הקורא עם אנשי מעמד לא יצא מפני שאנשי מעמד מאחרים, ופירש"י (יומא דף ל"ז ב') מאחרין לקרות עד פלות עבודת התמיד, והלא ר"י אמר דתמיד קרב בד' שעות ביום ורבנן אמרי עד חצות, והלא אז כבר עבר זמן ק"ש גם לענין דיעבד, והרי האי לא יצא הוא בנדאי לא יצא י"ח כלל, וא"כ פשיטא דגם לא יצא דאמר לגבי הקורא עם אנשי משמר הוא לא יצא י"ח כלל דהרי לא יצא אחד אמר בשניהם, הקורא את שמע שחרית עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא מפני שאנשי משמר משפיימין ואנשי מעמד מאחרים, וכמו דאנשי מעמד מאחרין לאחר הזמן פן אנשי משמר משפיימין קודם הזמן, וכן פירש"י שם אנשי משמר כו' מקדימין לקראתה קודם היום כו', וכמו דלגבי אנשי מעמד לא יצא

לגמרי פו לגבי אנשי משמר לא יצא לגמרי, ואי מה שהקשה דהרי לאחר ע"ה אדם יוצא י"ח בשעת הדחק, זה אינו אלא לענן הלכה לדידו, דקי"ל לענן שעת הדחק כר' שב"י דאמר פעמים שאדם קורא ק"ש שני פעמים בלילה אחת קודם שיצלה עמוד השחר ואחת לאחר שיצלה ע"ה ויוצא ב"ה י"ח אחת של יום ואחת של לילה, אבל הברייתא דהקורא עם אנשי משמר ודאי לא ס"ל הכי, דהרי פליגי תנאי ואמוראי בתחלת זמנה בפ"ק דברכות דף ט' ב', במשנה שם תנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משניכיר בין תכלת ללבן ר"א אומר בין תכלת לכרתי, ובברייתא שם ר"מ אומר משניכיר בין זאב ללבלב, ר"ע אומר בין חמור לערוד, אחרים אומרים משיראה את חבירו רחוק ד' אמות ויפירונו, וכל זמנים הללו הן מאוחר הרבה לאחר ע"ה, ולענן הלכה פליגי אמוראי שם ר"ה אומר הלכה פאחרים ואב"י אמר לתפילין פאחרים ולק"ש פנותיקין שהיו גומרין עם הגזי הסמה, ולכן בנדאי הברייתא דיומא הג"ל ס"ל כמ"ד א מהו ולכן אמרה דהקורא עם אנשי משמר לא יצא שאנשי משמר משכימין לקרות קודם פל הזמנים הללו, ולכן אמרה דלא יצא י"ח פלל, ובנדאי צריף לחזור ולקרות לדברי הברייתא הזאת, וזה הוא דלא פדברי הר"ר מנוח שהביא הכ"מ לעיל פ"א מה' ק"ש ע"ש, אלא לדידו הוא דקי"ל דגם מיז לאחר ע"ה יצא י"ח בדיעבד או בשעת הדחק, ובאמת לפ"ז לדידו הקורא עם אנשי משמר יצא י"ח בדיעבד, וא"כ נדאי בנ"ד לענן המלך הקדוש והמלך המשפט אם אמרו לא יצא פירושו הוא לא יצא י"ח וצריף לחזור ולהתפלל פדברי רבינו, וכן פתבו התוס', וכן הוא דעת הרי"ף והרא"ש, ואף דבאמת בגמ' לימא לשון לא יצא פלל, אלא דמר"א הוא דשמעין לה דאיהו אמר יצא מפלל דלרב לא יצא, וגם מזה מוכרח פדברי רבינו דנדאי מדר"א אמר לשון יצא ש"מ דלענן לכתחלה גם הוא מודה לרב דיש לומר המלך הקדוש אלא דמ"מ לענן דיעבד אמר דיצא, מפלל דלרב לא יצא גם דיעבד, וצריף לחזור ולהתפלל: עוד נראה לע"ד דע"כ לא פליג ר"א ואמר יצא אלא בהאל הקדוש משום דמקרא מצא ניגבה ה"צ במשפט וגו' פדאמר שם, אבל המלך אוהב צדקה ומשפט משמע דגם הוא מודה דגם בדיעבד לא יצא: ובזה ניחא לי דברי הש"ס שם דאמר אחר הפלוגתא דרב ור"א, מאי הוי עלה נאמר, אמר רב יוסף האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט, רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והלכתא פרבה, ולכאורה אינו מובן פיון דפלוגתא דקדמאי הוא פלוגתא דרב ור"א והגמ' שאל רק מאי הוי עלה דהלכתא פמאן, הנה להו לרב יוסף ורבה ג"כ לומר רק הלכה, ולימא ר"י הלכה כר"א ורבה לימא הלכה פרב ולמה להו לאיפלוגא בפלוגתא בפ"ע, אבל לפי מ"ש ניחא בפשיטות דבאמת רב יוסף פליג אתרונניהו בין על רב בין על ר"א, דר"א לא פליג אדרב אלא בהמלך הקדוש אבל בהמלך המשפט גם הוא מודה לרב דגם בדיעבד לא יצא ורב יוסף אית ליה דבתרונניהו יצא, ולכן אמר דבריו שפיר בפ"ע דלא פתרוןניהו, ולכן גם רבה אמר דבריו בפ"ע לאיפלוגי רק על רב יוסף ואמר המלך הקדוש והמלך המשפט פדברי רב, ועכ"פ לענן הלכה חזינו דגם הראב"ד ס"ל דהמלך המשפט עכ"פ לא גרע מהמלך הקדוש ודין א' לתרונניהו, וא"כ למאי דקי"ל להלכתא פסיקתא בהמלך הקדוש דאם לאאמרו לא יצא וצריף לחזור לראש פן הוא ממש בהמלך המשפט וכדברי רבינו וכדברי התוס' וכדברי הרי"ף והרא"ש והטור והש"ע פסימן תקפ"ב, ונהו דלא פדברי הטור פסימן קי"ח דמסתפק בזה, וכן הרמ"א שם והאחרונים מחלקים בין המלך המשפט להמלך הקדוש,

ומשום שמזכיר מלה גם בכל ימות השנה, ומשום שמזכיר גם צדקה עם משפט לא גרע, אבל אנכי כבר כתבתי לעיל פ"ב הלכה י"ח טעם נכון בזה דמה שאנו מזכירין צדקה בהדי משפט הוא מגרעי' ליה טובא וכדאי הוא טעם זה לעכב גם לענין דייעבד, ולכן נדאי העיקר בדברי רבינו וכל סייעתי' דגם בהמלה המשפט לא יצא אם לא אמרו, ולפי מ"ש אדרבא הוא עדיף מהמלה הקדוש, וגם ר"א מודה בו, ומהאי טעמא דכתיבנא, ואולי גם הראב"ד לא אמר אלא בהמלה הקדוש אבל לא בהמלה המשפט והטעמא דכתיבנא: פרוק יא הלכה י מי שנוכנס להתפלל או לקרות מותר לו לצאת בפתח שפגגדו כו': עיין כ"מ בהלכה ח' שהביא לדברי הש"ס מגילה דף כ"ט אמר ר' אבנה אם היה שביל מעיקרא מותר א"ר נחמן ב"י הנכנס לבהכ"נ שלא על מנת לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא, וכתב ולא ידעתי למה השמיט רבינו פלל זה כו' עכ"ל: ונראה לע"ד דרבינו בעצמו רמז לן טעמ' בזה בסדר דבריו, דהלא דין דלא יעשונו קפנדריא כתב רבינו בהלכה ח', ואח"כ בהלכה ט' כתב דין אחר, מי שצריך להכנס לבהכ"נ לקרות תינוק או חברו יכנס ויקרא מעט פדי שלא יכנס בשביל חפציו לבד, ונהדר בהלכה י' חזר לדין קפנדריא ואמר, מי שנוכנס להתפלל או לקרות מותר לו לעשותו קפנדריא, ולכאורה אינו מוכן למה הפסיק בדיני קפנדריא והכניס בו דין אחר הנ"ל בה' ט', וכן כתב באמת הכ"מ בהלכה י' ונ"ל וצ"ע למה איחר רבינו דין זה ולא כתבי' אצל היה לב"ה שני פתחים עכ"ל: אמנם באמת קושיא חדא מתרצה בחברתה דבזה הוא דהשמיענו דינא וטעמ' פאחד, וכי בכונה גדולה השמיט דין דאם היה שביל מעיקרא מותר דלאו הלכתא היא פלל, דהרי מהאי דין דה' ט' שאסור לכונס לבהכ"נ בשביל חפציו לבד, שהוא דברי הברייתא בדרף כ"ח ב' שם דאין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ודברי רבא ורבינא ורב אדא בר מתנא שם דאמרו האי דעיילינן לבי כנישתא לאו משום מיטרא אלא משום דשמעתא בעי צילותא, ודברי רב אשי שם שאמר לרב אחא ברי' דרבה פי אצטריף ליה למקרי גברא מבי כנישתא אי צורפא מרבנן הוא לימא הלכתא כו', מפל זה שמעינן דכולהו פליגי על רבי אבנה דאמר אם היה שביל מעיקרא מותר, דסו"ס הרי אסור לכונס בשביל חפציו לבד, ולדידהו נדאי זהו פל עיקר טעם האיסור דלא יעשונו קפנדריא משום שאסור לכונס בשביל חפציו לבד, וא"כ אף אם היה שביל מעיקרא מה בכך פיון דסו"ס הוא נכנס בשביל חפציו לבד, וא"כ לפ"ז בנדאי גם רנב"י דאמר הנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא מותר לעשות קפנדריא, ולזה דייק בלשונו הנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא, ור"ל שנוכנס מפורש רק על מנת להתפלל או לקרות ולא לעשות קפנדריא בשביל חפציו, ולא פאשר העתיק הכ"מ שלא ע"מ לעשותו דמשמע שנוכנס סתמא, אלא על מנת שלא לעשותו, והיינו רק להתפלל או לקרות, ותדע דעל דבריו הוא שאמר ואמר ר' חלבו אמר ר"ה הנכנס לבהכ"נ להתפלל מותר לעשותו קפנדריא, ומדאמר ואמר ר' חלבו, משמע להדיא שמביא סייעתא לדבריו מר' חלבו, וקרוב אלי לומר דיותר יש לגרוס דא"ר חלבו, הרי מפורש דשניהם אמרו דבר אחד: ועתה הלא זה הוא דברי רבינו שהשפיל בדבריו להשמיענו דין האיסור לעשותו קפנדריא בהלכה ח', ואמר ביה טעמו שאסור לכונס בהן אלא לדבר מצוה, ונהדר אמר בהלכה ט' מיז הדין דמי שצריך להכנס לב"ה לקרות תינוק או חברו יכנס ויקרא מעט, להורות דמזה הוא שהוציא האי טעם דבדין הקודם דאיסור קפנדריא משום דאסור להכנס בהן

אֵלָא לְדָבָר מְצוּנָה, וְאִזּוּ הַשְּׂמִיעֵנוּ הַדִּין בְּהִלְכָה י' דְּהַנְּכַנְס לְהַתְּפַלֵּל אוּ לְקָרוֹת הוּא דְמוֹתָר לְעִשׂוֹתוֹ קַפְנֵדְרִיא אָבֵל בְּלֵא"ה אָסוּר אַף אִם הָיָה שְׁבִיל מְעִיקְרָא דְבִשְׁבִיל חֲפָצָיו לְבַד אָסוּר בְּכ"ע לְכַנְס וּדְלָא כַר' אַבְנָה, וּבְכַוּוֹנָה הוֹסִיף לוֹמַר ג"כ אוּ לְקָרוֹת אַף דְּדָבְרֵי ר' חֵלְפוֹ אָמַר ר"ה לֹא נִזְכָּר אֵלָא לְהַתְּפַלֵּל לְבַד, כְּדִי לְהוֹרוֹת לָן דַּע"כ דְּבָרֵי ר"נ בַּר יֶצְחָק דְּאָמַר הַנְּכַנְס ע"מ שְׁלֵא לְעִשׂוֹת קַפְנֵדְרִיא בְּהִכִּי מִתְּפָרֵשׁ שְׁנַכְנַס לְדָבָר מְצוּנָה לְהַתְּפַלֵּל אוּ לְקָרוֹת אָבֵל לֹא לְדָבָר הָרְשׁוּת וְכַמ"ש, וְהוּא נִכּוֹן מְאֹד בְּסִיעֵד"ש וְדו"ק: וְאִם הִי צָרִיף לְרוּק יְרוּק בְּבֵית הַכְּנֻסָּת.

עֵינֵן כ"מ שְׁפַתְב בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ, הֵהִיא דִּירוּשְׁלָמִי דְּאָסוּר לְרוּק בְּב"ה לֹא פְּלִיג אֲגַמְרָא דִּידוֹ, דְּהֵתֵם בְּשַׁעַת תְּפִלָּה דְּוָקָא עַכ"ל, אָבֵל לְעַד"ן דְּמִסְתִּימַת לְשׁוֹן רַבִּינוּ נִרְאָה דְּגַם בְּשַׁעַת תְּפִלָּה יָכוֹל לְרוּק דְּוָמִיא דְּמַקְלוֹ וּמְנַעְלוֹ וְאִפּוֹנְדָתוֹ וְאָבָק שְׁעַל רִגְלָיו, וְכֵן פָּתַב רַבִּינוּ מְפֹרֵשׁ לְעֵיל פ"ד הִלְכָה י"א נִזְדַּמֵּן לוֹ רוּק בְּתַפְלָתוֹ מְבַלִּיעוּ בְּטַלִּיתוֹ אוּ בְּכַגְדוֹ וְאִם הָיָה מְצַטְעָר בְּכַף זוֹרְקוֹ בְּיָדוֹ לְאַחוֹרָיו כְּדִי שְׁלֵא יֶצְטַעַר בְּתַפְלָה וְנִמְצָא טְרוּד עַכ"ל, וְגַם זֶה אֵינוֹ אֵלָא מְשׁוּם הַפְּסֵק בְּתַפְלָה אָבֵל בְּמַקּוּם דְּמוֹתָר לְהַפְּסִיק וְדַאי יוֹכֵל לְרוּק לְהַדְּיָא, וְכֵן נִרְאָה וְדַאי מְנוֹכַח מִן הַגְּמָרָא, דְּהָרִי בְּבִרְכוֹת דָּף ס"ב ב' הָכִי אָמַר אָמַר רַבָּא רְקִיקָה בְּבַהֲכ"נ שְׂרִיא מִיָּדֵי דְּהוּנָה אֲמַנְעַל מַה מְנַעַל, בְּהַר הַבֵּית אָסוּר בְּבַהֲכ"נ מוֹתָר אַף רְקִיקָה בְּהַר הַבֵּית הוּא דְּאָסוּר בְּבַהֲכ"נ שְׂרִי ע"כ, וְהַשְּׁתָּא פִּינוּ דְּמִמְנַעַל יְלִיף לָהּ הָרִי מְנַעַל גַּם בְּשַׁעַת תְּפִלָּה שְׂרִי, וְאִף לְמַאי דְּפָרִיף לִיהִי ר"פ שֵׁם אֲדִילִיף מְמַנְעַל לְיִלִּיף מִקַּפְנֵדְרִיא, וְאִסִּיק אֵלָא אָמַר רַבָּא פִּי בֵיתוֹ מַה בֵּיתוֹ אֲקַפְנֵדְרִיא קַפִּיד אֵינֵשׁ אַרְקִיקָה וּמְנַעַל לֹא קַפִּיד אֵינֵשׁ אַף בְּבַהֲכ"נ קַפְנֵדְרִיא הוּא דְּאָסוּר רְקִיקָה וּמְנַעַל שְׂרִי ע"כ, ג"כ ע"כ רַק אֲדָבְרֵי הִרְאִשׁוֹנִים סְמִיף, דַּאל"כ אֵין בִּיאוֹר לְדָבְרֵי שְׁאָמַר פִּי בֵיתוֹ, וְהִיכֵן יִלְפִינוּ בְּהַכ"נ מִבֵּית שְׁל חוֹל, אֵלָא ע"כ דַּה"ק דְּוָדַאי רְקִיקָה יֵשׁ לְיִלִּיף מְמַנְעַל וְלֹא מִקַּפְנֵדְרִיא, דְּקַפְנֵדְרִיא הוּנָה בְּזִיּוֹן טְפִי בֵין מְרְקִיקָה בֵין מְמַנְעַל, דְּהָרִי חֲזִינוּ דְּגַם בְּבֵיתוֹ אֲקַפְנֵדְרִיא קַפִּיד אֵינֵשׁ, אָבֵל אַרְקִיקָה לֹא קַפִּיד אֵינֵשׁ, כְּמוֹ דְּלֹא קַפִּיד אֲמַנְעַל לְכֵן גַּם בְּבַהֲכ"נ יֵשׁ לְדַמּוֹת רְקִיקָה לְמַנְעַל וְלֹא לְקַפְנֵדְרִיא, וְלְכֵן הַנְּצָרָף לוֹמַר תְּרַבּוּיָהּ אַרְקִיקָה וּמְנַעַל לֹא קַפִּיד אֵינֵשׁ, לוֹמַר דְּרְקִיקָה דּוֹמָה הוּא לְמַנְעַל וְלֹא לְקַפְנֵדְרִיא, וְלִפ"ז וְדַאי דְּכַמוֹ דְּמַנְעַל שְׂרִי גַם בְּעַת הַתְּפִלָּה כֵּן רְקִיקָה שְׂרִי גַם בְּעַת הַתְּפִלָּה, וְעוֹד דְּאֲדַרְבָּא לְצוּרָף תְּפִלָּה הָרִי גַם קַפְנֵדְרִיא שְׂרִי וְכַדְאָמְרוּ וְכַתְּבִי רַבִּינוּ בְּרִישׁ הִלְכָה זוֹ מִי שְׁנַכְנַס לְהַתְּפַלֵּל כו' מוֹתָר לוֹ לְצַאֲת בַּפְּתַח שְׁכַנְגָדוֹ, וְכ"ש רְקִיקָה, וְא"כ לְפִי דַּעְתּוֹ הָרִי בּוֹדַאי פְּלִיג גַּמ' דִּידוֹן עַל הִירוּשְׁלָמִי וְלִזְזָה פְּסֵק רַבִּינוּ כַּגַּמ' דִּידוֹן וְדַלָּא פְּהִירוּשְׁלָמִי: אֵלָא דִּי"ל דְּגַם פְּנוּנַת הַר"ר מְנוּחַ הָכִי הוּא בְּאָמְרוֹ דְּהֵתֵם בְּשַׁעַת תְּפִלָּה דְּוָקָא, דַּר"ל מְשׁוּם הַפְּסֵק בְּתַפְלָה, אָבֵל בְּמַקּוּם דְּמוֹתָר לְהַפְּסִיק גַּם לְהִירוּשְׁלָמִי מוֹתָר לְרוּק וְכַגַּמ' דִּידוֹן, אֲמַנְס בְּאַמַּת גַּם זֶה אֵינוֹ וְאִין צוּרָף לְכָל זֶה, דְּבִירוּשְׁלָמִי הָכִי אִי' בְּסוּף פ' מִי שְׁמַתוֹ, דַּר' חֲנִינָא אָמַר אֲנִי רְאִיתִי אֶת רַבִּי מְפַהֵק וּמְעַטֵּשׁ וְנוֹתֵן יָדָיו עַל פִּיו אָבֵל לֹא רוּקָר ר' יוֹחָנָן אָמַר אֲפִילוֹ רוּקָר כְּדִי שְׂיֵהָא פּוֹסוֹ נָקִי, לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוֹתָר לִימִינוֹ אָסוּר לְשִׂמְאַלוֹ מוֹתָר, כָּל עַמָּא מוֹדִי בְּהֵינן דְּרַקָּק אֵיֶצְטָלִין דְּהוּא אָסוּר, וְכַתְּבוּ שֵׁם הַפ"מ וְחַרְדִּים שְׁהוּא ט"ס בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְהַרְאָב"ד וְצ"ל דְּהוּא מוֹתָר וְכַגַּמ' דִּידוֹן דְּאָמַר ג"כ בְּסוּף מִי שְׁמַתוֹ מְבַלִּיעוּ בְּטַלִּיתוֹ וְאֵיֶצְטָלִין הִינְנוּ טַלִּיתוֹ, וְזֶה הוּא דְּלֹא כַּמ"ש הַכ"מ בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ לְעֵיל בַּפ"ד שֵׁם שְׁהִיָּה גוֹרַס אִם טִיִּלוּ בּוֹ אָסוּר, וּפִירֵשׁ אִם טִיִּלוּ מִדַּעְתּוֹ שְׁלֵא בְּאִנְס ע"ש אֵלָא הַגִּירְסָא הוּא כַּמ"ש דְּרַקָּק

איצטלין, ואח"כ אמר הירושלמי ר' יהושע בן לוי אמר הרוקק בבהכ"ל פרוקק בבת עינו, ר' יונה רמק ונשייף ע"כ, הרי מפונרש דפלוגתא היא בירושלמי דלריב"ל אסור לרוק אף שלא בשעת תפלה דהרי ר' יונה פליג עליה ורמק ונשייף, ובשעת תפלה הרי נדאי אסור לנשייף ברגלו, אלא ע"כ שלא בשעת תפלה הוא, ופליגי ביה ריב"ל ור' יונה, וגם בשעת התפלה פליגי ביה ר' חנינא ור' יוחנן דלר' חנינא לא הנה רוקק רבי בשעת התפלה ולר' יוחנן הנה רוקק, ולפניו אסור ורק לאחריו אולשמאל מותר, ובזה פליג גמ' דידן דאמר בשם ר' חנינא עצמו שראה את רבי שרק ג"כ פדברי הירושלמי בשם ר' יוחנן, ואסיק ג"כ הגמ' דידן דרב אשי הנה רוקק ופתקי לאחוריה והוא פדברי הירושלמי בשם ר' יוחנן, ולהבליע באיצטליתו אמר הירושלמי דלכ"ע מותר וכגמ' דידן, ולכן פסק רבינו שפיר כמ"ד המתיר בירושלמי וכגמ' דידן כנלע"ד ודו"ק: הלקה יד בני עיר שמכרו בהכ"ל יש להן ליקח בדמיו תיקה כו' אבל אם מכרו ס"ת אין לוקחין בדמיו אלא ס"ת אחרת שאין שם קדושה למעלה כו' לכאורה משמע מלשון זה דדוקא בדמי ס"ת יכול ליקח ס"ת אחרת פניו דאי אפשר לעלויה אבל בדמי בהכ"ל אינו רשאי ליקח בהכ"ל אחר, וכן פתב הכ"מ דזה הוא דעת רבינו, ולכאורה יש להוכיח פן מדברי הש"ס מגילה דף כ"ז דאיבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש פניו דלא מעלי ליה אסור, או דילמא פניו דליכא לעלויה עילוויי אחרניא שפיר דמי, מכלל דבדבר דאיכא לעלוויי עילוויי אחרניא פשיטא ליה דאסור בשונו, וא"כ גם למאי דפשיט ליה שם מדברי המשנה אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים הא תורה בתורה שפיר דמי, ודחי ליה מתניתין בדיעבד פי קא מבעי לן לכתחילה, ע"כ פל טעמי' לחלק בין לכתחילה לדיעבד ג"כ נדאי הוא רק משום דליכא לעלוויי עילוויי אחרניא הא בהכ"ל דאיכא לעלוויי עילוויי אחרניא גם בדיעבד אסור בשונו, אבל המגיה בלח"מ הקשה דא"כ רבינו בעצמו סותר דבריו בסמוך בהלקה י"ז שמתיר גם לכתחילה למפנר בהכ"ל לבנות בהכ"ל אחר בדמי ואסיק בצ"ע ע"ש: אמנם באמת נלע"ד דלא כן הוא דאדרבא מדברי הא בעיני הנ"ל מוכרח להדיא להיפך דמותר לבנות בהכ"ל בדמי בהכ"ל, דהרי האיבעיין לא אמר בלשונו מכר ס"ת מהו ליקח בדמיו ס"ת אחרת דזה פשיטא ליה דמותר אלא פל בעייתו הוא למפנר ס"ת לכתחילה ליקח בו חדש וכדפירש בעצמו דבריו אח"כ מתניתין דיעבד פי קא מבעי לן לכתחילה, והוא דבס"ת הלא האיסור הוא עיקר המכירה וכדאמר שם ר' יוחנן משום ר"מ אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה, ובברייתא יחא שם ת"ר לא ימפנר אדם ס"ת אע"פ שאין צריף לו, יתר על פן אמר רשב"ג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם, הרי דעיקר המכירה איסור גמור הוא, ולכן מבעי ליה שפיר מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש, ומפנרש דבריו בעצמו דלא לענן דמי ס"ת אם יכול להוציאן על ס"ת אחרת דזה פשיטא הוא דשרי אף בלא טעמא דליכא לעלוויי עילוויי אחרניא דרק מקדושה חמורה לקדושה קלה אין משנין אבל בשונו בנדאי פשיטא דש"ד, אלא פל בעייתו הוא לענן איסור מכירת ס"ת לכתחילה דאולי בכה"ג דליכא לעלוויי עילוויי אחרניא מותרת גם המכירה לכתחילה, משא"כ במכירת בהכ"ל הרי בנדאי אין שום איסור בעיקר המכירה כשאין צריכין לה, וכדאמר רב אשי שם בדרף כ"ו האי בי כנישתא דמתא מחסיא כו' אי בעינא מזבנינא לה, וכן תניא שם אמר ר"י מעשה בבהכ"ל של טרסיים שהיה בירושלים שמכרוה לר"א ועשה בה פל

צָרְכָיו, וְכֵן אָמַר שֶׁם רַבִּינָא הֵנּוּ לִיה תִּילָא דְבִי כְּנִישְׁתָּא אַתָּא לְקַמְיָה דְרַב אָשִׁי א"ל מַהוּ לְמִזְרְעָה א"ל זִיל וּבְנָה מִשְׁבָּעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעְמַד אַנְשֵׁי הָעִיר וְנֹרְעָה, וְהָא דְהָצְרִיף לְוַבְנָה בְּמַעְמַד אַנְשֵׁי הָעִיר הוּא רַק לְמִזְרְעָה, אַבְל מִתְחַלָּה זָבְנוּ לִיה רַק ז' טוֹבֵי הָעִיר לְבַד, וְכֵן אָמַר רַבָּא שֶׁם הָאִי בִּי כְּנִישְׁתָּא חֲלוּפָה וְנֹבֹנָה שְׂרִי, וּמִשְׁמַע מְכַל זֶה דְּאָף שְׁלֵא לְצוֹרְףָּה פָּלַל מוֹתֵר לְמוֹכְרָה אִם אֵינָם צְרִיכִין לָהּ, וְכֵן הוּא וְדָאִי בְּתִיבָה וּמִטְפָּחוֹת וּסְפָרִים, שְׁלֵא אָסְרוּ אֶלְא לְמַפּוֹר ס"ת לְבַד, וְלֹא אָסְרוּ אֶלְא לְסַתּוֹר בַּהֲכ"נ לְגַמְרֵי אַבְל לְמוֹכְרָה שְׁתַּשְׁאֵר בְּשִׁלְמוּתָהּ וּבְקִדּוּשְׁתָּהּ אֶצֶל הַלּוֹקֵחַ, אוֹ שְׁתַּפְקַע קִדּוּשְׁתָּהּ וְתַחֵל עַל דְּמִיָּה, לֹא אָסְרוּ פָּלַל, וְא"כ פִּינּוּ שְׁמוֹתֵרִים לְמַפּוֹר הַבַּהֲכ"נ גַּם לְכַתְחֻלָּה, הֲרִי אַח"כ יִהְיֶה הַשְּׁאֵלָה רַק עַל הַדָּמִים, בְּנֹדָאִי פְּשִׁיטָא הוּא דְיוֹכְלוּ לְבָנוֹת בַּהֲכ"נ אַחַר בְּדָמֵי אִם הֵם צְרִיכִין לָהּ פִּינּוּ שְׁאִינוּ מוֹרִיד אוֹתוֹן לְקִדּוּשָׁה קֵלָה מְהֵן, וְהָא דְאָמְרָה הַמְּשַׁנָּה בְּנֵי הָעִיר שְׁמַכְרוּ רַחוּבָה שְׁל עִיר לּוֹקְחִין בְּדָמֵי בַהֲכ"נ, בַּהֲכ"נ לּוֹקְחִין בְּדָמֵי תִיבָה כּו' הוּא רַק פְּשָׁאִינּוּ נְצַרְכִין לְבַהֲכ"נ אַחַר דְּכִינּוּ שְׁמַכְרוּ הַבַּהֲכ"נ מְסַתְמָא אֵינּוּ נְצַרְכִין לָהּ, אַבְל פְּשָׁאִינּוּ נְצַרְכִין לְבַהֲכ"נ בְּנֹדָאִי פְּשִׁיטָא שְׁיִכּוּלִין לִיקַח אוֹ לְבָנוֹת גַּם בַּהֲכ"נ, וּמִשּׁוּם דְּמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין אָמְרוּ, וְהֵינּוּ פְּשָׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּיִן מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין הָא בְּשׁוּיִן שְׁפִיר דְּמִי: וְעַתָּה לַפ"ז הֲרִי זֶה הוּא דְבָרֵי רַבִּינוּ שְׁאָמַר ג"כ הֵכִי מְפֹרָשׁ דְּבַה' זוֹ אָמַר, בְּנֵי עִיר שְׁמַכְרוּ בַהֲכ"נ, לְהוֹרוֹת שְׁגַם אִם אֵינָם נְצַרְכִים לְהַמְעוֹת יְכוּלִים לְמַפּוֹר בַּהֲכ"נ פְּשָׁאִינָה נְצַרְכַת לָהֶם, וְאִז אִם בָּאוּ אַח"כ לְשִׁאוֹל מַה לַעֲשׂוֹת בְּהַמְעוֹת, יֵשׁ לָנוּ לְהוֹרוֹת לָהֶם, דְּיֵשׁ לָהֶם לִיקַח בְּדָמֵי תִיבָה, אַבְל לֹא לְהוֹצִיאָן לְדַבַּר הַרְשׁוּת, אַבְל אִם מְכָרוּ ס"ת אֵין לּוֹקְחִין בְּדָמֵי אֶלְא ס"ת אַחֲרָת, אָף שְׁאִינָה נְצַרְכַת לָהֶם, שְׁאִין שֶׁם קִדּוּשָׁה לְמַעְלָה מִקִּדּוּשַׁת ס"ת, וּלְהוֹרִידָהּ לְקִדּוּשָׁה פְּחוּתָה מִמָּנָה אָסוּר, וְלָכֵן מוֹכְרִחִין לִיקַח רַק ס"ת אַחֲרָת, וְאָמַר בַּס"ת לְשׁוֹן אַבְל אִם מְכָרוּ וְלֹא אָמַר מְכָרוּ ס"ת, כְּבֹאִינָף הַקּוֹדְמִים כְּדִי לְהוֹרוֹת דְּהָאִי אִם מְכָרוּ ס"ת הוּא חֲלוּק מִמְכָרוּ בַהֲכ"נ וְכָל הַשְּׁאָר דְּהֵתָם גַּם לְכַתְחֻלָּה רְשָׁאִים לְמַפּוֹר אַבְל הַמְכִירָה דַּס"ת הוּא רַק לְעַנְיָן דִּיעֵבַד אִם כְּבָר מְכָרוּ דְלְכַתְחֻלָּה אָסוּר לְמַפּוֹר ס"ת, וְאַח"כ בַּה' י"ז אָמַר בְּנֵי הַכְּפָר שְׁרָצוּ לְמַפּוֹר בַּהֲכ"נ שְׁלָהּוּ, סַתְמָא מִשּׁוּם שְׁאִינָם צְרִיכִין לָהּ כְּמוֹ בַה' י"ד, אוֹ אֶפְיִלוּ פְּשָׁפּוֹנְתָם בְּמַכִּירְתוֹ, לְבָנוֹת בְּדָמֵי בַהֲכ"נ אַחַר, אוֹ אֶפְיִל לְקָנוֹת בְּדָמֵי תִיבָה אוֹ ס"ת שְׁיַעֲלוּ דְמִי לְקִדּוּשָׁה יוֹתֵר חֲמוּרָה ג"כ לֹא פָקַע לְגַמְרֵי הַקִּדּוּשָׁה מִבַּהֲכ"כ שְׁמַכְרוּ וְצְרִיכִים לְהַתְנוּת עַל הַלּוֹקֵחַ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹן ד' דְּבָרִים הַבְּזוּיִים שְׁחָשַׁב, נִמְצָא דְכָל דְבָרֵי רַבִּינוּ אַחַד הֵם, וְעֵינִין בְּטוֹר ש"ע סִימָן קנ"ג סע"ד וּבַמְג"א וּבַט"ז שֶׁם וְעֵינִין גַּם בַּתּוּי"ט בְּמַגִּילָה שֶׁם וּבַשְּׁעָה"מ מ"ש בְּזָה וְלַעֲד"ן כַּמ"ש וְדו"ק: הַלָּכָה טו וְכֵן אִם גָּבוּ הָעַם מְעוֹת כּו' אֵין מְשַׁנִּין אוֹתוֹן אֶלְא מְקִדְוֶשָׁה קֵלָה לְקִדּוּשָׁה חֲמוּרָה: עֵינִין כ"מ שְׁהִבִּיא לְדַבְרֵי הַרַמ"ךְ שְׁכַתְב, תִּימָא אִמָּאִי אֵין מְשַׁנִּין הַדָּמִים הָא הָוִי כְּטוּי לְאָרִיג דְּלִיכָא לְמ"ד, וְאַפְיִלוּ בְּלִבְנִים אֶמְרִינּוּ בְּתַחֲלַת הַפָּרָק דְּלִית בְּהוּ שׁוּם קִדּוּשָׁה כ"ש שְׁגָבוּ מְעוֹת כּו' עַכ"ל, וְאַנְכִי תַמְהִיתִי עַל תַּמְהִיתוּ דְּהֲרִי הֵתָם בְּלִבְנִים לֹא הִתִּירוּ אֶלְא לְאוֹזוּפִינְהוּ לְבַד, אַבְל לְשַׁנוּתוֹן לְגַמְרֵי הֲרִי גַם הַצְּדָקָה שְׁאִין בָּהּ בְּנֹדָאִי שׁוּם קִדּוּשָׁה אָמְרוּ דָּאִין מְשַׁנִּין מִצְדָּקָה לְצְדָקָה, וְאִיף יִשְׁנוּ הַדָּמִים שְׁגָבוּ לְצוֹרְףָּה בַהֲכ"נ לְדַבַּר הַרְשׁוּת לְגַמְרֵי וְד"ל: פָּרָק יב הַלָּכָה יֹא אֵין הַקּוֹרָא רְשָׁאִי לְהַגְבִּיָה קוּלוֹ יוֹתֵר מִן הַמְתַּרְגָּם וְהַמְתַּרְגָּם לֹא יַגְבִּיָה קוּלוֹ יוֹתֵר מִן הַקּוֹרָא הוּא דְבָרֵי הַש"ס בְּרַכּוֹת דָּף מ"ה א"ר שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי מְנִין שְׁאִין הַמְתַּרְגָּם רְשָׁאִי לְהַגְבִּיָה קוּלוֹ יוֹתֵר מִן הַקּוֹרָא שְׁנַאֲמַר מְשָׁה יְדַבֵּר וְהֶאֱלִהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוּל שְׁאִין ת"ל בְּקוּל

ומה ת"ל בקול בקולו של משה, וכתב הכ"מ ומקתם ליפא ראיה אלא שהקורא לא יגביה קולו יותר מן המתרגם, אלא דמשמע ליה להגמ' דקורא ומתרגם שוונים הם עכ"ל: ונוראות נפלאותי על שלא הביא דברי התוס' בשם הרי"ף שפירש הכי, דמשה בכל פחו הנה עונה פדי להשמיע קולו לכל העם, אבל הקב"ה לא הנה צריך להרים קולו שהרי לא הנה מדבר אלא למשה לבד, ואפ"ה הנה מגביה קולו פדי שלא יהא קולו של משה המתרגם רם יותר מקולו של הקב"ה שהנה קורא עכ"ל, וזה שכתב רבינו ג"כ שאין הקורא רשאי להגביהו קולו יותר מן המתרגם, משום דכן איתא ברייתא ג"כ שם ונ"ל ואם אי אפשר למתרגם להגביה קולו פנגד הקורא ימעף הקורא קולו ויקרא עכ"ל, וי"ל דגם זה יליף מהאי קרא דאף דכתיב קול ה' בכת עכ"ז אז מטף הקב"ה קולו לקולו של משה, אלא דא"כ למה השנה הקב"ה קולו לקולו של משה ממשי ולא נמוך מקולו של משה, לזה שמעינו גם זה דאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, ומשה הלא הנה מוכרח להגביה קולו לכל ישראל ולכן השנה הקב"ה קולו לקולו של משה ונ"ל: הלכה טו המפטיר מברך לפניו ברכה אחת כו', עיין כ"מ שתמה על שאנו מברכין שתי ברכות, וגם אם היא שתי ברכות למה אין אנו מזכירין מלכות בברכה שניה, ואם היא ברכה הסמוכה לתברתה למה אנו פותחים בה בברוך, וע"ש מ"ש בזה: ולעד"ן דא"ש בפשיטות דנדאי רק ברכה אחת היא, וברוך אתה ה' הבוחר בתורה כו' היא חתימת הברכה, וכמו ברפת התורה שאנו חותמין ברוך אתה ה' נותן התורה, פן אנו חותמין בברכה זו ברוך אתה ה' הבוחר בתורה ובמשה עבדו כו' אלא שאנו מאריכין בה קצת כי פולה היא מעין הפתיחה, כי בפתיחה אנו מברכין הבוחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת, הבוחר בנביאים טובים, היא ברכה על הנביאים עצמן ומשה רבינו ע"ה אב הנביאים ג"כ בכללם, ואנו מברכים לה' יתב' על שפחר בהם בהיותם רועים טובים ורחמנים, פי משה רבינו וכל הנביאים פולם מסרו נפשם על ישראל, וגם בעד האנמות אמר ישעיה הנביא ע"ה לפי למואב יזעק (ישעיה ט"ו) וכדאמרו חז"ל, וגם באנו לשלול בזה נביאי השקר אשר התעו את ישראל ולא חמלו עליהם אשר לא בחר בהם ה', ורצה בדבריהם הנאמרים באמת, קאי על דברי נבואתם, ואנו מברכים לה' על שרצה בדברים האמתים ההם, וגם התורה בכלל שרצה בה למנסרה לנו ע"י משה בחירו, ועל פל זה אנו חותמים בברוך ג"כ מעין הפתיחה, ברוך אתה ה' הבוחר בתורה ובמשה עבדו, והקדים בזה התורה למשה עבדו על פי היא היתה שעשוועי יתב' יום יום קודם שנברא העולם, ובישראל עמו, שנתנה לנו ולא לעם אחר, ובנביאי האמת, הם הנביאים האמתים עצמן, וצדק, הם דבריהם המצודקים, וכולה היא חתימה מעין הפתיחה ממשי ונ"ל: הלכה י"ו פמה הן הקוראין כו' ובימי התענית בשחרית ובמנחה קורין ג' כו': עיין כ"מ שכתב בפ"ק דתענית דף י"ב משמע דלא קרינו אלא במנחה וצ"ע, והיינו מדאמר שם אפיי מצפרא עד פלגא דיומא מעיינינו במילי דמתא מפאן ואילף ריבועא דיומא קרינו בספרא ואפטרותא מפאן ואילף בעיני רחמי כו': אמנם א"כ האם יאמר דגם תפלת שחרית לא התפללו מדאמר עד פלגא דיומא מעיינינו במילי דמתא לבד, אלא ע"כ הפנונה הוא מאחר תפלת שחרית עד פלגא דיומא, וא"כ אינה ראיה יש מזה שלא היו קורין ג"כ בשחרית, ואי משום שלא הזכיר קריאה ואפטרותא אלא לאחר פלגא דיומא, ודאי הוא משום דבשחרית הנה קריאה לבד בלא אפטרותא כבשני ובחמישי, וזה לא הוצרך להזכיר כמו

שלא הוצרך להזכיר התפלה בשחרית, ובמנחה היתה גם אפטרטא וגם הקריאה הנה חידוש במנחה שאינה אלא בשבת לבד, ולכן הוצרך להזכירה, ומדע דגם תפלת המנחה לא הזכיר כי אין זה דבר חדוש, וכן הוא מנהגנו ג"כ, ומפורש אמרו בפ' בתרא דמענית, שבתמענית של מעמדות עיקר קריאה היתה בשחרית ע"ש, וכן בתמענית דט"ב אמרו בסוף מגילה והאינדנא נהוג עלמא למיקרי פי תוליד בנים ומפטירין אסוף אסיפם, והיינו בשחרית, דבמנחה קורין ויחל ומפטירין דרשו, ובכל תענית צבור אנו קורין בין בשחרית בין במנחה ויחל, וכמ"ש רבינו לקמן בפ' י"ג הלכה י"ח, אלא דבשחרית ליכא הפטרה ובמנחה איכא הפטרה וד"ל: הלכה כב ויום שאין בו מוסף פשגומר תפלת שחרית אומר קדיש ומוציא ס"ת וקוראין בו ומחזירו ואומר קדיש ואח"כ אומר תהלה לדוד כו': אין הבנה פלל לזה דא"כ באיזה דבר הוא מחלק בין יום שיש בו מוסף ליום שאין בו מוסף, דהרי גם ביום שיש בו מוסף אמר בה' כ', פל יום שיש בו תפלת מוסף אחרי שיגמור ש"ץ תפלת שחרית אומר קדיש ומוציא ס"ת וקוראין בו ומחזיר ס"ת למקומה ואומר קדיש ומתפללין תפלת מוסף עכ"ל, וכזה ממש אמר הכי בה' זו ביום שאין בו מוסף, וא"כ למה חלק ביניהם, ואין לומר דאמירת תהלה לדוד וסדר היום איכא ביניהו, ודא דתהלה לדוד אומרים לעולם לאחר קה"ת גם בשבת ויו"ט ורק סדר קדושה לבד אין אומרים בשבת ויו"ט, וגם סדר קדושה רק בשבת ויו"ט אין אומרים קודם מוסף רק אומרים אותה קודם מנחה, אבל בר"ח וחו"ל של מועד אומרים גם סדר קדושה לאחר תהלה לדוד קודם המוסף וכמ"ש רבינו בסוף פ' ט' לעיל, הרי דגם בזה אין חילוק בין יום שיש בו מוסף ליום שאין בו מוסף, ועוד דהמנהג לאו הכי דבשני ובחמישי הרי אנו אומרים קדיש אחר הקריאה מיד קודם שמחזיר הס"ת למקומה, ועוד דגם בלא"ה אין שום טעם לקדיש זה דעל מאי קאי דאין לומר על קה"ת הקודמת שהרי הפסיק בהחזרת הס"ת: לכן נלע"ד פשוט דט"ס הוא ונהכי צ"ל בדברי רבינו, ומוציא ס"ת וקורין בו ואומר קדיש ומחזירו ואח"כ אומר תהלה לדוד כו', וזהו החילוק שביניהם דביום שיש בו מוסף אין אומרים קדיש אחר הקריאה בתורה אלא אומרים הקדיש קודם תפלת מוסף ולכן מחזיר הס"ת למקומה ואומרים תהלה לדוד וסדר קדושה ואח"כ קדיש ומתפללין מוסף כדאמר בה' כ', כי רק ביום שיש מפטיר פגון בשבת ויו"ט אז אומרים קדיש אחר הקריאה, אבל בר"ח וחו"ל של מועד אין אומרים קדיש אחר הקריאה לדעת רבינו, אלא שהטור והש"ע פסקו לומר קדיש גם בר"ח לאחר הקריאה, אבל לדעת רבינו לא"ה הוא וכמ"ש בה' כ', אבל בשני ובחמישי ובתענית שאין בהם מוסף, אמר רבינו בהלכה כ"ב לומר קדיש מיד אחר הקריאה קודם שמחזירין ס"ת למקומה, כי אח"כ אין טעם פלל לקדיש לבר מקדיש שלם שאומרים אחר סדר קדושה כנלע"ד וד"ל: פרק יג הלכה ד ואם חל ר"ח להיות בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית באחד קורין בו סדר אותה שבת ובשני קורא בו המשלים ובראשי חדשיכם והמפטיר קורא ענין ר"ה ומפטירין והיה מדי חזק בתדשו.

עיינו כ"מ שפירש דמשמענו בזה שאם רצו לקרות בספר שני קצת מהעולים הרשות בידם, אבל הקשה שכתב כאן שהמשלים הוא זולת המפטיר ובפ' שקודם זה כתב שעולה מן המנין, וצ"ל דהכא מייירי בשהפסיק בקדיש בין המשלים והמפטיר עכ"ל: והנה הרבה הוא תימא דהרי מפורש אמר רבינו שהמשלים קורא בו ובראשי חדשיכם, והרי רק אחד

שהוא המשלים לבד יוכל לקרות ובראשי חדשיכם ולא יותר מאחד ואיך אמר שקצת מן העולים יקראו בספר שני, וגם דא"כ הוא דהמפטיר אינו זה המשלים מאי אמר דהמפטיר קורא עגנן ר"ח איזה עגנן ר"ח הוא זולת ובראשי חדשיכם, ונהכי הנה לו לרבינו לומר והמפטיר חוזר וקורא ובראשי חדשיכם, ועוד דלקמן בהלכה כ"ב אמר רבינו חל ר"ח אדר להיות בשבת ונהיה סדר שבת בנאותה תצוה קורין ו' מנאותה תצוה עד ועשית פיור נחשת והו' חוזר וקורא מפי תשא עד ועשית פיור, ואם הנה סדר אותה שבת פי תשא עצמו קורין ו' פי תשא עד וניקהל והשביעי חוזר וקורא בספר שני מפי תשא עד ועשית פיור נחשת, הרי מפורש דאיירי בזה הפירק פשהמשלים הוא המפטיר, והוא השביעי ולא השמיני, וכי הוא עולה למגן, וכי לא הפסיקוהו בקדיש: אמנם נראה לע"ד דדברי רבינו מבוארים בפשיטות מאד דהכי קאמר רבינו, ובשני קורא בו המשלים ובראשי חדשיכם, ור"ל דהיינו השביעי והוא המפטיר כמו לקמן בהלכה כ"ב ה"ל, אלא משום שפיר פתב רבינו לעיל בה' י"ז שהמפטיר אינו עולה למגן ז' אלא פשלא הפסיקוהו בקדיש אבל אם הפסיקוהו בקדיש אינו מן המגן, ונהיה א"כ אפשר לטעות בדבריו דאיירי גם בכאן בכ"ע דאף אם הפסיקוהו בקדיש שאינו עולה מן המגן ג"כ המשלים קורא בספר שני ובראשי חדשיכם אע"פ שהוא המשלים איננו מפטיר, לזה פירש רבינו דבריו ואמר דלא כן הוא אלא, והמפטיר קורא עגנן ר"ח, ולא אחר זולתו, ור"ל ונהלא תדע דמה שאמרתי דהמשלים קורא ובראשי חדשיכם אינו אלא כשהוא ג"כ מפטיר אבל פשאינו מפטיר אזי קורא גם המשלים בספר הראשון בסדר אותו שבת, ובשני קורא רק המפטיר ולא המשלים, דרק במפטיר תלי קריאת עגנן ר"ח ולא במשלים, ולזה אמר עוד ומפטירין ונהיה מדי חדש בחדשו, ולכן גם הקריאה בתורה בעגנן ר"ח תלי ג"כ במפטיר, ועתה הלא לפ"ז כל דברי רבינו אחד הם והוא ההיקף מדברי הכ"מ וזה פשוט לע"ד ודו"ק: הלכה ו' שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בב"ה בפחות מיוז אע"פ שהכל תורה היא ומשה מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן.

ובהשגות לא שמענו דבר זה מעולם ומה שאמרו יחיד קורא אותם לומר שאינו מפסיק בהן ונהכי איתא בירושלמי במגילה ובמקומות הללו נהגו שהעולה לקרות בתורה הוא לבדו קורא כו' עכ"ל: ולעד"ן דדברי הסוגיא מוכחת להדיא פפירוש רבינו, דהכי איתא התם (מנחות דף ל') אמר ר' יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן בבהכ"נ, כמאן דלא כר"ש דתניא וימת שם משה אפשר משה חי וכתב וימת אלא ע"כ כתב משה מפאן ואילך פתב יהושע בן נון דברי ר"י ואמרי לה ר' נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת כו', אלא ע"כ הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב מפאן ואילך הקב"ה אומר ומשה פותב בדמע כו', אפילו תימא ר"ש הואיל ואשתמי אשתמי ע"כ, ונהשתא לפי הראב"ד והוא פי' רש"י שיחיד קורא אותן הוא שלא יפסיק בהן ויקראו שנים, קשה טובא מהו זה דאמר בלשונו יחיד קורא בבהכ"נ דייקא, דלאיזה כוונה מדייק לשון בהכ"נ בזה, ועוד דאי לאחמורי עלי קאתי, מהו זה שאמר כמאן דלא כר"ש, ונהלא אדרבא לר"ש דמשה פתביה מפי הגבורה יש להחמיר בהן טפי מלר"י ור"נ דאמרו דיהושע פתבי, ואי משום דלר"ש אין להחמיר בה יותר מבכל התורה, אדרבא לר"י דרק יהושע פתבי הרי פשיטא שאין להחמיר בהן גם בדברי תורה

אֵלָא יֵשׁ לְהַקְל בְּהֵן פְּדַבְרֵי נְבִיאִים דְּקִילָא מְדַבְרֵי תוֹרָה, דְּאֵלוּ דְבָרֵי תוֹרָה אֵין מְתַרְגְּמִין אֵלָא אֶחָד וּבְנֵיבֵיא גַם שְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין, וּבְתוֹרָה אֵין מְדַלְגִין מַעֲנִין לַעֲנִין וּבְנֵיבֵיא מְדַלְגִין מַעֲנִין לַעֲנִין אַחַר, וְא"כ כַּר"י הֵלָא בְּנֵדְאֵי לָא אֶתְיָא, וְאֶדְרַבָּא כַּר"ש שְׁפִיר אֶתְיָא דְמַדְמֵי לָהּ לְקַלְלוֹת דְתַנּוּן שְׁאֵין מְפָסִיקִין בְּהֵן בְּפ' בְּנֵי הָעִיר, וְא"כ הָאִיךְ אָמַר כְּמָאן דְלָא כַּר"ש, וְעוֹד מַהוּ זֶה שְׁאָמַר אֶפְיָלוּ תִימָא ר"ש הוֹאִיל וְאֶשְׁתַּנִּי אֶשְׁתַּנִּי, דְאִיזָה שְׁיָנוּי הֵיזָה בְּהֵן לַר"ש מַה שְׁמַשָּׁה כְּתָבָן בְּדַמְעָה, וְאִיזָה שְׁיָנוּי הוּא זֶה, וְהֵלָא אֶדְרַבָּא לַר"י הֵיזָה בְּהֵן שְׁיָנוּי גְדוֹל בְּיוֹתֵר שְׁלָא כְּתָבָן מַשָּׁה כְּלָל אֵלָא יְהוֹשֻׁעַ, וְעוֹד וְכִי מְשׁוּם זֶה שְׁמַשָּׁה כְּתָבָן בְּדַמְעָה יֵשׁ לְאַחְמוּרֵי בְּהֵן יוֹתֵר מְבַשֵּׁל הַתוֹרָה פְּנֻלָה שְׁמַשָּׁה הֵיזָה אוֹמַר וְכוּתְבָא, וְכָל זֶה קִשְׁיָה גַם לְפִי מְנַהֵג מְקוֹמוֹ שֶׁל הֶרְאָב"ד שֶׁהָעוֹלָה קוֹרָא לְבִדּוֹ וְאֵין הַחֲזוֹן קוֹרָא עֲמוֹ, וּמְפָרְשׁוּ דִיחִיד קוֹרָא אוֹתָן בְּהֵכִי, אָמְנָם לְפִי פִירוּשׁ רַבִּינוּ בְּזֶה א"ש הַפֶּל בְּפִשְׁטוּת, דְאֶדְרַבָּא לְאַקוּלֵי בְּהֵן אָמַר רַב שְׁגַם יְחִיד בְּלֹא מְנִין קוֹרָא אוֹתָן וּמְבַרַךְ עֲלֵיהֶן לְפָנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, וְלִזְהָ שְׁפִיר אָמַר לְרַבּוּתָא אֶפְי' בְּבַהכ"נ, וְשְׁפִיר אָמַר כְּמָאן דְלָא כַּר"ש, דְּאֵלוּ לַר"י וְלַר"נ א"ש דְכִינּוּ דִיִּהוֹשֻׁעַ כְּתָבָן שְׁפִיר מְקִילִינוּ בְּהֵן לְקוֹרְאָן וּלְבַרַךְ עֲלֵיהֶן גַם בִּיחִידֵי כִי אֵין דִּינּוּ כְּלָל כְּדִין תוֹרָה, אָבָל לַר"ש כִּינּוּ דְמַשָּׁה כְּתָבָן לְמָה נִקַּל בְּהֵן יוֹתֵר מְבַכֵּל הַתוֹרָה, וְשְׁפִיר מְשַׁנֵּי, כִּינּוּ דְאֶשְׁתַּנּוּ, וְהוּא שְׁמַשְׁמַעֵן הוּא שְׁנִכְתְּבוּ אַחַר מִיתַת מַשָּׁה, וְשְׁתַּנּוּ לְקוּלָא שְׁגַם יְחִיד מְוֹתֵר לְקוּרְוֹתָן בְּבַהכ"נ כְּאֵלוּ נִכְתְּבוּ בְּאַמְתָּ אַחַר מִיתַת מַשָּׁה כְּמוֹ לְדַעַת ר"י וְר"נ: וּמ"ש הֶרְאָב"ד שְׁכַן אֵיתָא בִּירוּשַׁלַּיִם מְגִילָה, אָמַת הוּא שְׁכַן אֵיתָא לִיהָ לְמ"ד אֶחָד שְׁם בְּסוּף בְּנֵי הָעִיר, אָבָל הוּא רַק דַּעַת מ"ד אֶחָד וְרַבִּים פְּלִיגֵי עֲלֵיהָ שְׁם, דַּר' יוֹסֵה בַר' בּוֹן הוּא דְאֵיתָא לִיהָ הֵכִי שְׁם דְאָמַר תְּמַנְתִּי פְּסוּקֵי אַחֲרֵי דְמַשְׁנָה תוֹרָה טְעוֹן בְּרַכָּה לְפָנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן, אָבָל רַב הוֹנָא וְר' סִימוֹן בְּשֵׁם רִיב"ל פְּלִיגֵי עֲלֵי שְׁם וְאָמְרוּ אֵין לָהּ טְעוֹן בְּרַכָּה לְפָנֵי וּלְאַחֲרֵי אֵלָא קַלְלוֹת שְׁבַת"כ וּקַלְלוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה וְר' סִימוֹן בְּשֵׁם רִיב"ל מוֹסִיף עוֹד שִׁירַת הֵיזָה וְעֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת, וְגַם ר' אַבְהוּ אָמַר שְׁם אֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּי נְרַאִין דְבָרִים בְּעֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת, לְכֹן הֵזָה ר' יוֹסֵה יְחִיד לְגַבֵּיִיהוּ וְאֵין הִלְכָה כְּדַבְרֵי, וְעַתָּה הֵלָא אֶדְרַבָּא גַם מְדַבְרֵי הִירוּשַׁלַּיִם הֵזָה רְאִיָה גְמוּרָה לְדַעַת רַבִּינוּ לַעֲנִין דִּינָא דְרַק בְּקַלְלוֹת הוּא דְאֵין מְפָסִיקִין, אָבָל בְּשִׁמּוּנָה פְּסוּקִים אֵלוּ מְפָסִיקִין שְׁפִיר, וְא"כ ע"כ הוּא מַה שְׁאָמְרוּ דְשִׁמּוּנָה פְּסוּקִים יְחִיד קוֹרָא אוֹתָן בְּבַהכ"נ מְוֹכְרָח הוּא כְּפִירוּשׁ רַבִּינוּ, וְא"ש לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הִלְכָה ז' קַלְלוֹת שְׁבַת"כ אֵין מְפָסִיקִין בְּהֵן כו' וּקַלְלוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה אִם רְצָה לְפִסּוּק בְּהֵן פּוֹסֵק.

וּכְבָר נְהִיגוּ הָעַם שְׁלָא לְפִסּוּק בְּהֵן כו' עֵינִין כ"מ שְׁפַתְב בְּשֵׁם הַר"ר מְנוּחַ דְבִירוּשַׁלַּיִם סוּף פ' בְּנֵי הָעִיר גְרַסִין כְּמִנְהִיגֵינוּ לְקוּרַת הַקַּלְלוֹת בְּגַמְגוּם אָבָל שְׁל מַשְׁנָה תוֹרָה אֵין צָרִיךְ לְגַמְגֵם עַכ"ל: דְבָרִים אֵלוּ מְגוּמְגָמִים הֵם דְלָא סְגִי דְהִירוּשַׁלַּיִם הוּא סְתִירָה לְדַבְרֵי אֵלָא גַם הוּא בְּעַצְמוֹ סוּתֵר דְבָרֵי בְּתוּכַד"ד, דְאָמַר תַּחֲלָה דְבִירוּשַׁלַּיִם גְרַסִין כְּמִנְהִיגֵינוּ, וְע"כ ר"ל כְּדַבְרֵי רַבִּינוּ דְכָבַר נְהִיגוּ הָעַם שְׁלָא לְפִסּוּק גַם בְּקַלְלוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה, וְזֶהוּ דְאֶסִיק בְּדַבְרֵי, לְקוּרַת הַקַּלְלוֹת בְּגַמְגוּם, וְהֵינּוּ ע"כ ר"ל דְגַם הַקַּלְלוֹת שְׁל מַשְׁנָה תוֹרָה יֵשׁ לְקוּרְוֹתָן פּוֹלֵן שְׁלָא בְּהַפְסֵק אֵלָא שְׁהֵם עֲלִיו לְמַשָּׂא וּמְגַמְגֵם בְּהֵם, וּמִיד אָמַר לְהִפְדּוּ, אָבָל שְׁל מַשְׁנָה תוֹרָה אֵין צָרִיךְ לְגַמְגֵם, וְע"כ ר"ל אֵלָא פּוֹסֵק אִם הֵם עֲלִיו לְמַשָּׂא, וְכַדְאָמְרוּ בַּגְמ' מְגִילָה דָף ל"א ב' לְשׁוֹן זֶה לוי בַר בּוּטַי הָוִי קָרִי וְקָא מְגַמְגֵם קַמִּיהָ דַר"ה בְּאַרוּרֵי א"ל אֶכְנַפְשֻׁךְ לֹא שְׁנוּ אֵלָא קַלְלוֹת שְׁבַת"כ אָבָל שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה פּוֹסֵק, וְהוּא תִימָא

שְׁפוֹתֵי דְבָרָיו בְּתַכּוּד, וְגַם בִּירוּשָׁלַיִם מְבוֹאֵר מְפֹרָשׁ כְּדַבְּרָיו הֶרְאִישׁוּנִים דַּס"ל כְּמִנְהַגוֹ שְׁכַתְבֵי רַבֵּינוּ, שְׁגַם בְּקַלְלוֹת דְּמִשְׁנֵה תוֹרָה אֵין מְפָסִיקִין דְּאָמַר שֵׁם ר"ה אֵין לֵה טְעוֹן בְּרָכָה לְפָנָיו וְלֹא חָרְיוֹ אֶלָּא קַלְלוֹת שַׁבַּת כִּי וְקַלְלוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה וְהוּא דְלֹא כְּדַבְּרֵי הַש"ס דִּידֵן שְׁאָמַר בְּשֵׁם ר"ה עֲצָמוֹ אֶבֶל שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה פּוֹסֵק, לְכֵן נִרְאֶה דַּס"ס יֵשׁ בְּזֵה וְהָכִי צ"ל בְּדַבְּרֵי הַר"ר מְנוּחַ לְקִרוֹת הַקַּלְלוֹת בְּגִמְגוּם, אֶבֶל בְּגַמ' דִּידֵן אָמְרוּ שֶׁל מִשְׁנֵה תוֹרָה אֵין צָרִיף לְגִמְגָם, וּלְפ"ז א"ש דְּבָרָיו וְד"ל: וְנִרְאֶה דְּזֵה תְּלִי בְּטַעֲמִיָּהם, דְּבַגְמ' דִּידֵן אָמַר הַטַּעַם דְּאֵין מְפָסִיקִין בְּקַלְלוֹת, א"ר חֲזִיָּא בְּרַ גְּמִדָּא א"ר אֲסִי דְּאָמַר קְרָא מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֵל תְּמַאֲס, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר לְפִי שְׁאֵין אוֹמְרִים בְּרָכָה עַל הַפְּוֹרְעָנוּת, וּבִירוּשָׁלַיִם אֵיתָא ג"כ הָנִי ב' טַעֲמִים בְּזֵה הַלְשׁוֹן א"ר חֲזִיָּא בְּרַ גְּמִדָּא אֵל תְּקוּן בְּתוֹכְחָתוֹ אֵל תַּעֲשֶׂה קוֹצִים קוֹצִים, וְהוּא סוּף הַפְּתוּב מוֹסֵר ה' בְּנֵי אֵל תְּמַאֲס, וְלְכֵן פִּירֵשׁ"י בְּגַמ' ג"כ דְּסִמְיָה עַל סִפָּא דְּקָרָא דְּכְתִיב בֵּיהּ וְאֵל תְּקוּן בְּתוֹכְחָתוֹ, וְאָמַר עוֹד הִירוּשָׁלַיִם א"ר לְוֵי אָמַר הַקַּב"ה אֵינוֹ בְּדִין שְׁיִהָא בְּנֵי מְתַקְלִין וְאֵנִי מְתַבְּרָה, וּלְפִי ב' טַעֲמִים אֵלוֹ שְׁפִיר אָמַר אַבְיֵי בְּגִמְרָא דִּידֵן ל"ש אֶלָּא בְּקַלְלוֹת שַׁבַּת כִּי דְּמִשְׁנֵה מִפִּי הַגְּבוּרָה אָמְרוּ וְשִׁיףָּ בֵּיהּ שְׁפִיר מוֹסֵר ה' וְגַם טַעַם הַשְּׁנִי שְׁיִהָא בְּנֵי מְתַקְלִין מִפִּי יתב' וְאֵנִי מְתַבְּרָה, אֶבֶל שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה פּוֹסֵק דְּמִשְׁנֵה מִפִּי עֲצָמוֹ אָמְרוּ דְּשְׁנֵי הַטַּעֲמִים לִיתְנַהּוּ בֵּיהּ, אֶבֶל בִּירוּשָׁלַיִם אֵיתָא עוֹד טַעַם שְׁלִישִׁי דְּאָמַר ר' יוֹסֵה ב"ר בִּין לֹא מְטַעַם הֵזֶה אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד לְקִרוֹת בְּתוֹרָה צָרִיף שְׁיִהָא פּוֹתַח בְּדָבָר טוֹב וְחוֹתֵם בְּדָבָר טוֹב, וְא"כ לְטַעַם זֶה וְדֹאֵי שְׁפִיר אָמְרוּ שֵׁם דְּגַם קַלְלוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה לֹא עֲדִיפִי מִשְׁלַל ת"כ מִשׁוּם דְּצָרִיף שְׁיִהָא פּוֹתַח בְּדָבָר טוֹב וְחוֹתֵם בְּדָבָר טוֹב וְדו"ק: פָּרַק יַד הַלְכָה הֵ אֵין הַמְּקָרָא רִשְׁאֵי לְהַקְרוֹת לְפָנֵינוּ עַד שְׁיִכְלֶה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר כו': עֵינֵן כ"מ שְׁהִגִּיהַ בְּדַבְּרֵי רַבֵּינוּ וְהִבִּין דְּדַעַת רַבֵּינוּ הוּא וְשִׁבְרָה מְתַחֲלִין הַפְּהָנִים מַעֲצָמוֹ וְהַמְּקָרָא אֵינוֹ מְקָרָא אוֹתָם יְבָרְכָה, וְלְכֵן מְסַפְקֵי לִיהַ לְפ"ז אִם הַש"ץ רִשְׁאֵי לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר בְּרַכְתָּם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּוִשְׁתוֹ שֶׁל אֱהָרֹן ע"ש, וְכַל דְּבָרָיו תְּמוּהִים בְּזֵה לַע"ד, דְּהָרִי מְפֹרָשׁ אָמַר רַבֵּינוּ וְש"ץ מְקָרָא אוֹתָם מְלָה מְלָה וְהֵם עוֹנִין שְׁנֵאֲמַר אָמֵן לָהֶם עַד שְׁיִאֲמַר, וְא"כ הָרִי פְּתִיב אֶמְוֹרְלָהֶם יְבָרְכָה, וּמַה שְׁאָמַר רַבֵּינוּ בְּהַלְכָה ג' וּמְתַחֲלִין יְבָרְכָה הוּא סִיּוּם הַסֵּדֵר שֶׁל נְשִׂאֵת כְּפִיָּהֶם שְׁחֲשִׁיב רַבֵּינוּ וּמִיָּד חָשׁ רַבֵּינוּ בְּאַמְתַּת שְׁלֹא נִטְעָה בְּדַבְּרָיו לֹאמַר דְּכּוֹנְנָתוֹ הוּא שְׁמְתַחֲלִין יְבָרְכָה מַעֲצָמוֹ בְּלֹא הַמְּקָרָא לְכֵן פִּירֵשׁ דְּבָרָיו מִיָּד וְאָמַר, וְש"ץ מְקָרָא אוֹתָם מְלָה מְלָה וְהֵן עוֹנִין, לֹאמַר שְׁאֵין מְתַחֲלִין יְבָרְכָה עַד שְׁש"ץ יְקָרָא אוֹתָם יְבָרְכָה וְכֵן כָּל מְלָה וּמְלָה, וְכֵן אָמַר מְפֹרָשׁ אַח"כ פְּשִׁמְשְׁלִימִין פְּסוּק רֵאשׁוֹן כו' וְחוֹזֵר ש"ץ וּמְקָרָא אוֹתָן פְּסוּק שְׁנִי, הָרִי גַם מְלִשׁוֹן וְחוֹזֵר ש"ץ וּמְקָרָא אוֹתָן פְּסוּק שְׁנִי מְבוֹאֵר לְהַדְיָא שְׁגַם פְּסוּק רֵאשׁוֹן הֵזֶה הוּא מְקָרָא אוֹתָן כְּלוֹ כְּמוֹ פְּסוּק שְׁנִי אַח"כ: וְכֵן פְּתַב רַבֵּינוּ מְפֹרָשׁ בְּפִי הַמְּשַׁנָּה בְּבְרָכוֹת פ' אֵין עוֹמְדִין בְּמִשְׁנֵה הָעוֹבֵר לְפָנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר הַפְּהָנִים וְז"ל סֵדֵר בְּרַכְתַּת פְּהָנִים לַעֲמֹד לְפָנֵי הַהִיכָל כו' וְש"ץ כְּנֻגַד הַפְּהָנִים פְּנִים אֵל פְּנִים וְיִשִּׁים בְּפִיָּהֶם שְׁלֵשׁ בְּרָכוֹת אוֹת בְּאוֹת, עַל עֲנִין זֶה אוֹמַר, ש"ץ אוֹמַר יְבָרְכָה וְיַעֲנֵנו הַפְּהָנִים יְבָרְכָה וּמְאָמְרָם לְקַהֵל, וְאַח"כ אוֹמַר לָהֶם ש"ץ ה' וְיַעֲנֵנו הַפְּהָנִים ה', וְאַח"כ יֹאמַר לָהֶם ש"ץ וְיַעֲנֵנו הַפְּהָנִים וְיַשְׁמְרָה אֲזַ יַעֲנֵנו כָּל הַקַּהֵל וְיֹאמְרוּ אָמֵן וְכֵן בְּשְׁלֵשׁ בְּרָכוֹת כְּוֹלֵן עַל הַסֵּדֵר הֵזֶה, וְכַשְׁעֲנֵנו הַצְּבוּר אָמֵן לֹא יַעֲנֶה ש"ץ אָמֵן שְׁמָא יִשְׁפַח אֵיזָה בְּרָכָה הִיא אֲשֶׁר סִיּוּם אֶבֶל יַחֲרִישׁ וּיְכַוֵּן לְבוֹ בְּבְרָכָה הַשְּׁנִית אֲשֶׁר יִשִּׁים בְּפִיָּהֶם כו' עַכ"ל הָרִי מְפֹרָשׁ כַּמ"ש: וּמ"ש רַבֵּינוּ כָּאֵן וְאֵין ש"ץ רִשְׁאֵי לַעֲנוֹת

אָמֵן כּו' שְׁמָא תִּטְרַף דְּעֵתוֹ וְלֹא יָדַע אֵיזָה בְּרָכָה מִקְרָא אוֹתָן אִם פְּסוּק ב' אוּ פְסוּק ג', וְדַיִק מִנִּיהַי הַכ"מ מִדְּלָא זָכַר גַּם פְּסוּק א' ע"כ הוּא דִּיבְרָכָה אֵינּוּ מִקְרָא אוֹתָם אֲלֵא הַפְּהִיגִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ מֵעֶצְמָן וְלִיכָא לְפִסּוּקֵי בֵּיה, ג"כ תְּמוּהָ הוּא, דְּכִי אָמַר רַבִּינוּ בַּלְשׁוֹנוֹ, וְלֹא יָדַע אֵיזָה בְּרָכָה הִקְרָא אוֹתָן, הֲלֵא אָמַר, אֵיזָה בְּרָכָה מִקְר"א אוֹתָן, וְהִינּוּ מַה שֶּׁהוּא צָרִיף לְהִקְרוֹתָן עִתָּה, יִטְעָה בָּהּ מִחֲמַת הָאָמֵן שְׁעֵנָה עַל סוּיִם בְּרָכָה הַקּוֹדֶמֶת וְלֹא יָדַע אֵיזָה בְּרָכָה צָרִיף לְהִקְרוֹתָן עוֹד, וְהֵלֵא מְנוּכָר לֹמַר אִם פְּסוּק ב' אוּ פְסוּק ג', דְּפִסּוּק אֶחָד הָרִי יָדַע שְׁכַבְרֵי הִקְרָא אוֹתָן וְעֵנָה אַחֲרָיו אָמֵן, אֲלֵא שִׁיטְרַף דְּעֵתוֹ וְלֹא יָדַע אִם עֵנָה אָמֵן עַל פְּסוּק רִאשׁוֹן וְצָרִיף עִתָּה לְהִקְרוֹת פְּסוּק שְׁנִי, אוּ עֵנָה אָמֵן עַל פְּסוּק שְׁנִי וְצָרִיף עִתָּה לְהִקְרוֹת פְּסוּק ג', וְכִדְאָמַר בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה שְׁמָא יִשְׁכַּח אֵיזָה בְּרָכָה הִיא אֲשֶׁר סִיגִים וְכַהֲנָ"ל: וְמַה שְׁמִסְתַּפֵּק הַכ"מ אִם יָכוֹל לַעֲנוֹת אָמֵן עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדּוּשְׁתּוֹ שֶׁל אֶהְרֹן כּו', מִלְּבַד דְּלִפ"ז הֲלֵא סְפִיקוֹ מֵעֵיקְרָא לִיתָא כִּיּוֹן דְּבִרְנָנוּ דְּצָרִיף לְהִקְרוֹת יְבָרְכָה, עוֹד גַּם בְּלֵא"ה אֵין בְּזָה שׁוּם סְפִיק לַע"ד, דְּנִדְּאֵי בְּרַפְתָּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדּוּשְׁתּוֹ שֶׁל אֶהְרֹן לֹא עֲדִיף מִשְׁאֲרֵי כָּל הַבְּרָכוֹת, וְכִי יֵשׁ סְפִיק שְׁאִם שְׁמַע ש"ץ אֶחָד מְבָרֵךְ בְּרַפְתָּ הַנִּהְיִין אוּ שְׁאֵר בְּרָכָה יַעֲנֶה אַחֲרָיו הַש"ץ אָמֵן בְּאֲמִצְעַת הַתְּפִלָּה אֲתַמְהָה, וְהֵלֵא אֲסוּר לַש"ץ לְהַפְּסִיק בְּאֲמִצְעַת הַתְּפִלָּה כְּמוֹ כָּל יַחֲדִיד וְיַחֲדִיד, וְהַמְּשֻׁנָּה לֹא הִנְצִיף לֹמַר שֶׁלֹּא יַעֲנֶה אָמֵן אֲלֵא אַחַר בְּרַפְתָּ פְּהִיגִים שֶׁהֵם שְׁלֵשָׁה פְּסוּקִים שְׁמִבְּרָכִין לְיִשְׂרָאֵל שְׁגַם הַש"ץ מִתְּבָרֵךְ מִהוּ, וְהוֹאִיל שְׁנִיתָן לוֹ לְהַפְּסִיק לְשֵׁלֶשֶׁה פְּסוּקִים אֵלּוּ לְהִקְרוֹתָן לַפְּהִיגִים, הִנֵּה מִן הַדִּין רִשְׁאֵי לְהַפְּסִיק גַּם לַעֲנִיית אָמֵן, אֲלֵא שֶׁלֹּא יַעֲנֶה מִפְּנֵי הַטְּוִיָּה: עוֹד מְפָרֵשׁ הַכ"מ מֵאֵי דְאָמַר רַבִּינוּ וְהַש"ס, וְאֵין הַפְּהִיגִים רִשְׁאִים לְהַתְּחִיל בְּבְרָכָה עַד שְׁיִכְלָה הַדְּבּוּר מִפִּי הַמְּקָרָא, דַּר"ל בְּרַפְתָּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדּוּשְׁתּוֹ שֶׁל אֶהְרֹן, וְדְבּוּר שֶׁל הַמְּקָרָא הוּא מֵלַת פְּהִיגִים, גַּם זֶה תִּימָא דְהֵלֵא עֲדִיין לֹא אֵיירִי רַבִּינוּ כָּלֵל בְּבְרַפְתָּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, וְשֶׁהַש"ץ צָרִיף לְקָרָא אוֹתָם בְּשֵׁם פְּהִיגִים, כִּי רַק לְקַמֵּן בְּהִלְכָה ח' הוּא שְׁמִזְפִּיר שֶׁהַש"ץ קוֹרָא אוֹתָם פְּהִיגִים, וּבְהִלְכָה י"ב הוּא שְׁמִזְפִּיר שְׁצָרִיכִין לְבָרֵךְ מִתְּחִלָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, וּבְכָאן לֹא אֵיירִי אֲלֵא בְּהַבְּרָכוֹת שְׁמִבְּרָכִין לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שְׁלֵשָׁה הַפּוּסְקִים, יְבָרְכָה, יָאֵר, יִשְׂא, וְגַם בְּהִלְכָה ח' אָמַר דְּרַק לְשִׁנִּים וְיוֹתֵר אוֹמַר פְּהִיגִים, אֲבָל לְאֶחָד אֵינּוּ קוֹרָא כָּלֵל, וְהִכָּא הֲלֵא אֵיירִי רַבִּינוּ בְּכָל עֲנִין וְאֵף בְּאֶחָד: עוֹד הוּא מְפָרֵשׁ מַה שְׁאָמַר רַבִּינוּ, וְאֵין הַפְּהִיגִים מִתְּחִילִין בְּבְרָכָה אַחֲרָת, שֶׁהוּא יְבָרְכָה, וְגַם זֶה הוּא תִּימָא דְאֵיף שְׁנִיף ע"ז לְשׁוֹן בְּרָכָה אַחֲרָת הֲלֵא בְּרַפְתָּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ הִיא בְּרָכָה לְהַקְב"ה, וְיְבָרֵךְ הִיא בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל, וְהִנֵּה לוֹ לֹמַר, וְאֵין הַפְּהִיגִים מִתְּחִילִים בְּבְרָכָה, וְלֹא בְּבְרָכָה אַחֲרָת, כִּיּוֹן שְׁאֵינָה מַעֲיִן בְּרָכָה הֲרֵאשׁוּנָה כָּלֵל: אָמְנָם נִלְע"ד פְּשׁוּט דְּגִירְסַת הַסְּפָרִים דִּידֵן נְכוּנָה הִיא, וְה"ק אֵין הַמְּקָרָא רִשְׁאֵי לְהִקְרוֹת לַפְּהִיגִים, הִינּוּ כָּל מַה שֶּׁהוּא מִתְּחִיל לְהִקְרוֹת, בֵּין פְּהִיגִים, בֵּין יְבָרְכָה, בֵּין יָאֵר, בֵּין יִשְׂא, עַד שְׁיִכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר, הִינּוּ כָּל אָמֵן וְאָמֵן שְׁיַעֲנוּ, בֵּין אַחַר הַטּוֹב שְׁמַה וְלֵךְ נֹאֶה לְהוֹדוֹת, בֵּין אַחַר אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, וּבֵין אַחַר וְיִשְׁמְרֵהּ, וּבֵין אַחַר וְיַחְוֶנֶף, וְהִדְר אָמַר, וְאֵין הַפְּהִיגִים רִשְׁאֵין לְהַתְּחִיל בְּבְרָכָה, קֵאֵי ג"כ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵן מִתְּחִילִין בֵּין בְּרַפְתָּ, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, בֵּין בְּרַפְתָּ הַשְּׁלֵשׁ פְּסוּקִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׁיִכְלָה הַדְּבּוּר מִפִּי הַמְּקָרָא, הִינּוּ ג"כ בֵּין קְרִיאָתוֹ פְּהִיגִים, בֵּין קְרִיאָתוֹ יְבָרְכָה, בֵּין כָּל מְלָה וּמְלָה שֶׁהוּא מִקְרָא, וְהִדְר אָמַר וְאֵין הַצְּבוּר עוֹנִין אָמֵן עַד שְׁתַּכְּלָה הַבְּרָכָה מִפִּי הַפְּהִיגִים, הִינּוּ ג"כ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל פְּהִיגִים בֵּין הַשְּׁלֵשָׁה בְּרָכוֹת שְׁמִבְּרָכִין לְיִשְׂרָאֵל וּבֵין הַבְּרָכָה הֲרֵאשׁוּנָה שְׁמִבְּרָכִין לְהַקְב"ה, אֲבָל הַעֵינָר קֵאֵי

הפל על הברכות שמברכין לישראל דרק בזה הוא דאיירי השתא, אלא דממילא ידעינו דה"ה בענין הברכה דאשר קדשנו, והדר אמר שפיר, ואין הפהגים מתחילין בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור, היינו ברכה השניה לישראל יאר, וברכה השלישית ישא, עד שיכלה אמן על ברכה הקודמת, וממילא ידעינו דה"ה בברכת אשר קדשנו וברכת יברכה, ואף דכבר השמיענו דגם המקרא אינו רשאי להקרות עד שיכלה אמן מפי הצבור, והפהגים אינו רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה הדבור מפי המקרא, מ"מ הוצרך להשמיענו דאם עבר המקרא וקרא טרם שפלה אמן מפי הצבור, הם אינו רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה אמן מפי הצבור ובהוא מפרש רבינו גם לדברי הש"ס סוטה דף ל"ט ב' אף ע"פ שרש"י אינו מפרש הכי כנלע"ד נכון ודו"ק: הלכה י ואומר את השם ככתבו כו' וזהו השם המפורש האמור בכ"מ, ובמדינה אומרים אותו בכינוי כו' ומשמט שמעון הצדיק פסקו הפהגים מלברך בשם המפורש אפילו במקדש כדי שלא ילמד אותו אדם שאינו חשוב ושאינו הגון, ולא היו חכמים הראשונים מלמדין שם זה לתלמידיהם ובניהם ההגונים אלא פעם אחת לשבע שנים כו': לכאורה אין לזה באור דאינה לימוד שייך בשם בן ד ככתבו, והלא הפל יודעים אותו מס"ת, ורש"י פירש בעשרה יוחסין דף ע"א, שם בן ד' אותיות קריאתו וכתובתו ופירושו, וגם זה אינו מוכן פלל, דאינה לימוד יש לקריאתו וגם לכתובתו, וגם פירושו מה הוא, אי הנה הנה ויהנה, ולמה יעלימו זה גם מכל אדם לכוון זה: אמנם בפ"ב מה' עבודת יה"כ הלכה ו' הארכתי בזה והבאתי דברי ס' הבהיר ודברי ס' הפרדס שהשמיענו סתרי פלאות בקריאת פל שם ושם שבכל ג' הפסוקים של ברכת פהגים שהם חלוקים פל אחד בנקודותיהם, והוא עצמו שם בן י"ב שהזכירו חז"ל, וכל שם פולל צירופים הרבה, וכל צירוף וצירוף מכל הג' שמות באחד מצטרפים לשם ע"ב, ע"ש ותרונה נחת, ובזה מוכן דברי רש"י הנ"ל שפיר, ובנדאי הוא צריך לימוד גדול, ושפיר מוכן מה שלא היו מלמדין אותו אלא להגונים ורק אחת לשבע שנים, ורבינו פל רז לא אגס ליה אלא שהעלימו וסתם הדברים ודו"ק: פרק טו הלכה ד מי ששטה רביעית יין בבת אחת אינו נושא את פפיו כו'.

לפי שהוקשה ברכה לעבודה, שטה רביעית יין בשתי פעמים, או שנתן לתוכה מעט מים מותר. עיין כ"מ שכתב בטעמו דאף שהוקש ברכה לעבודה מ"מ מדאסיקנא בפ"ג דכריתות דהלכה כר"א דאמר אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים כ"ש פטור אם נכנס למקדש, וכינון דבביאת מקדש פטור בנשיאת פנים מותר דהא דאימקיש ברכה לעבודה אסמכתא בעלמא היאכו' עכ"ל, ולע"ד יותר נכון לומר הכי דכינון דבעבודה פטור אכל אסור הוא, א"כ ע"כ האיסור דלכתחלה אינו אלא מדרבנן, דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד אלא ודאי דמדאורייתא גם בעבודה מותר לכתחלה, וא"כ בנשיאת פנים דאימקוש ברכה לעבודה ג"כ מותר לכתחלה, ואף דהתם יש איסור דרבנן, הכא בנשיאת פנים הרי לא מצינו ביה גזרה דרבנן, ולא אסרינו ביה אלא מדהוקש לעבודה ולכן פשיטא דכל מה דמותר מדאורייתא בעבודה מותר גם בנשיאת פנים כנלע"ד ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות תפלה בסיעד"ש.

בריה רחמנא דסייען. הלכות תפלין פרק ד הלכה א היכן מניחין תפלין של ראש מניחין אותן על הקדקד שהוא סוף השער שפנגד הפנים והוא המקום שמוחו של תינוק רופס בו וצריך לכוון אותם באמצע כדי שיהיו בין העינים.

ענין כ"מ שהביא לשון הש"ס פ' הקומץ דף ל"ז בין עיניו זה הקדקד היכא אמרי דבי ר' ינאי מקום שמוחו של תינוק רופס ע"ש: אמנם בירושלמי איתא בלשון זה "עד" מקום שמוחו של תינוק רופס, ולזה שינה הטור לשונו בסימן כ"ז מלשון רבינו וכתב ומקום תפילין של ראש מהתחלת עיקרי השער במלחו עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס והוא גובה כל הראש, עכ"ל, והוא ג"כ דברי הרא"ש הביאו הב"י שם, וז"ל והא דאמרינו לעיל במקום שמוחו של תינוק רופס לאו דוקא קאמר שינוח במקום המוח ולא יותר אלא מקום הנחת תפילין ממקום שמתחיל השער דהיינו מקום שעושה קרחה עד מקום שמוחו של תינוק רופס נמשך מקום הנחתו והיינו דאמרינו מקום יש בראש להניח שני תפילין, והא דקאמר מקום שמוחו של תינוק רופס ה"ק עד מקום שמוחו של תינוק רופס עכ"ל: והנה הב"י כתב שם, אבל הרמב"ם פתב מניחין אותו על הקדקד כו' והוא המקום כו', ונראה שהוא סובר שבמקום עיקרי השער רופס מוחו של תינוק, והא דאמרו מקום יש בראש להניח שני תפילין, אפשר דלא זה על זה קאמר אלא סמוכין זה אצל זה ברוחב הראש שפנגד בין העינים, אי נמי זה על זה ומקום הנחת שני התפילין מוח של תינוק רופס, וזה נראה יותר כי היכי דלא נשנויי' חולק בהדי הרא"ש וספר התרומה בענין דינא עכ"ל: אבל לעד"ן דאין לכונן זה בדעת רבינו, דמ"ש הב"י אפשר דלא זה על זה קאמר אלא סמוכין זה אצל זה ברוחב הראש, בנדאי אינו, דהרי מפורש כתב רבינו "וצריף לכונן אותם באמצע כדי שיהיו בין העינים", וכשיניח שני התפילין ברוחב הראש הרי יהיו על העינים ולא בין העינים, וכן פתוב מפורש באור זרוע סימן תקע"ג וז"ל מקום יש בראש להניח שני תפילין שאין לומר דהיינו לצדדין כלפי הצדעין שאין כאן בין עיניו, אלא נדאי ממקום התחלת השער שע"ג המצח עד למעלה לגבי גובה הראש פשיעור שני תפילין הנה מקום תפילין עכ"ל, אמנם גם מ"ש הב"י אח"כ דלרבינו מקום הנחת שני התפילין הוא במקום שמוחו של תינוק רופס, ג"כ אינו נראה לע"ד לומר שרבינו יחלוק במציאות עם הרא"ש ובעל התרומה והטור, ועוד דהרי הירושלמי אמר מפורש בדברי הרא"ש וסייעתו "עד" מקום כו', ואיך יחלוק רבינו על הירושלמי ויאמר "והוא" המקום כו': אמנם כבר הארכתי בזה בספרי תפארת זיו סימן א' ובררתי שאין שום פלוגתא בזה בין רבינו להרא"ש וסייעתו, ואין חילוק ביניהם אלא בפירוש דברי הש"ס, דהרא"ש מפרש לדברי הש"ס דידן שאמרו מקום שמוחו של תינוק רופס, דר"ל עד מקום פלשון הירושלמי, ורבינו נראה לו זה דוחק לכן הוא מפרשי' הכי דהבריתא אמרה בין עיניו זו הקדקד, וכיון שהקדקד כולל גובה הראש, לזה שאל "היכא" ור"ל דנדאי כל גובה הראש ממש א"א לומר שיקרא בין עיניו, ולזה אמרי דבי ר' ינאי מקום שמוחו של תינוק רופס, ור"ל לא כל הקדקד ממש אלא רק אותו המקום שבקדקד, מקום שמוחו של תינוק רופס, אבל לא למעלה ממנו בגובהו, אבל למטה מזה המקום לצד המצח פשיטא שהוא מקומו העיקרי והוא יותר בין עיניו וזה לא הוצרך להשמיענו, אלא בא לרבות עוד מקום אחד בגובהו ולמעט למעלה ממנו בגובהו לבד, וכן נראה מפורש מדברי התוס' בהקומץ שם וז"ל, מקום שמוחו של תינוק רופס, ה"ה הסמוך למצח כדמוכח לקמן מקום הראוי לטמא בנגע אחד, ואמרינו בעירובין מקום יש בראש שראוי להניח שם שני תפילין עכ"ל, וכן פתוב ג"כ בבבאור הגר"א ע"ה בסימן כ"ז מפורש דלמטה במקום עיקרי השערות כ"ש הוא שמוחו יותר בין עיניו וכמ"ש ע"ש, נמצא לפ"ז

דָּשָׁם קָדָקֵד הָרְאוּי לְמָקוֹם תְּפִילִין כּוֹלָל שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מְקוֹם אֶחָד בְּמָקוֹם עֵיקָרִי הַשְּׁעָרוֹת, וּמְקוֹם שְׁנֵי בְּמָקוֹם גְּבָהוּ מְעַט שֶׁהוּא מְקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס, וְלָזֶה בִּירוּשָׁלַיִם פִּירְשֵׁי מְפֹרָשׁ וְאָמַר "עַד" מְקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס, וְהַגְּמָ' דִּידָן הַנּוֹצְרָכָה לְפָרֵשׁ רַק סוּף הַמְּקוֹם שֶׁבְּקָדָקֵד שְׂרְאוּי לְתְּפִילִין וְהוּא הַמְּקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס וְלִמְעוּטֵי לִמְעָלָה מִמֶּנּוּ, אֲבָל תַּחֲלַת הַמְּקוֹם מִלְמַטָּה שֶׁהוּא בְּעֵיקָרִי הַשְּׁעָרוֹת לֹא הַנּוֹצְרָכָה לְפָרֵשׁ דַּכ"ש הוּא וְכַמ"ש: וְעַתָּה הֲלֹא דְבָרֵי רַבֵּינוּ מְבֹנְאָרִים שְׁדִיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ הִטְהוּר "מִנְיַחִין אוֹתָן עַל הַקָּדָקֵד", וְהוּא לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא דְהַקּוֹמִץ בֵּין עֵינָיָהּ זֹו קָדָקֵד, וְאַח"כּ מְפָרֵשׁ דְּהַאי קָדָקֵד לֹא בְּלוֹ מִמָּשׁ הוּא רַק שְׁנֵי מְקוֹמוֹת יֵשׁ בּוֹ, וְלָזֶה אָמַר "שֶׁהוּא" סוּף הַשְּׁעָר שֶׁכְּנָגַד הַפְּנִים, וּר"ל וְהוּא הַמְּקוֹם הָאֲחֵר הָעֵיקָרִי, "וְהוּא" הַמְּקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס בּוֹ, וּר"ל וְהוּא הַמְּקוֹם הַשְּׁנֵי שֶׁלִּמְעָלָה מִמֶּנּוּ בְּגֹבְהוֹ שֶׁהִשְׁמִיעֵנוּ דְּבֵי ר' יֵנְאִי, וְהַאי לְשׁוֹן "שֶׁהוּא" וְגַם לְשׁוֹן "וְהוּא" קָאִי עַל הַקָּדָקֵד, וּכְאוֹמֵר הַאי קָדָקֵד כּוֹלָל בּוֹ שְׁנֵי מְקוֹמוֹת אֵלוּ, סוּף הַשְּׁעָר, וְגַם מְקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס בּוֹ, וְהוּא מִמָּשׁ כְּדְבָרֵי הָרָא"ש וְסִייעָתוֹ, אֲלֵא דְהַסּוֹגֵיא אֵינוֹ מְפָרֵשׁ כְּדְבָרֵי הָרָא"ש אֲלֵא כְּדְבָרֵי הַתּוֹסֵ' וְכַמ"ש, וּבְסִפְרֵי הַנְּ"ל הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה יוֹתֵר ע"ש וְדו"ק: אֲמַנְם נִלְע"ד דְּחִילוּק אַחֵר שֶׁמְעִינָן מִשְׁיַנּוּי הַלְּשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּין לְשׁוֹן רַבֵּינוּ וּבֵין לְשׁוֹן הָרָא"ש וְהַטּוֹר, שֶׁרַבֵּינוּ הִשְׁמִיעֵנוּ רַק עֵיקָר שְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הַתְּפִילִין וְלֹא צִיִּין תַּחֲלַת הַמְּקוֹם וְסוּף הַמְּקוֹמוֹת, וְהָרָא"ש וְהַטּוֹר אֵיכְפְּלוּ לְצִיִּין תַּחֲלַת הַמְּקוֹם וְסוּף הַמְּקוֹם, מִהַתְּחַלַּת עֵיקָרִי הַשְּׁעָר בְּמַצְחוֹ עַד סוּף הַמְּקוֹם שְׁמוּחוֹ שֶׁל תִּינוּק רּוֹפֶס, דְּבָזֶה בָּאוּ הָרָא"ש וְהַטּוֹר לְהוֹרוֹת לָן שֶׁכָּל הַתְּפִילִין מְקַצֶּה הַתִּינוּקָא וְעַד קִצָּה הַמְּעַבְרָתָא כְּפֹלָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּמָקוֹם הַמְּצִיִּין הַזֶּה וְלֹא יֵצֵא גַם מִקְצָתוֹ לַחוּץ, אֲמַנְם רַבֵּינוּ הִשְׁמִיעֵנוּ רַק עֵיקָר הַמְּקוֹם שֶׁל הַתְּפִילִין וְלֹא צִיִּין תַּחֲלַת הַמְּקוֹם וְסוּף הַמְּקוֹם, לְהוֹרוֹת כִּי רַק עֵיקָרִי הַתְּפִילִין וְרֹבֵן מְנוֹכְרִיחִין לְהִיּוֹת מְנוֹחִין בְּמָקוֹם הַהוּא אֲבָל אִם מְקַצְתָּן יֵצֵאוּ לַחוּץ לִית לָן בֵּה דְרַבּוֹ כְּכֹלּוֹ הוּא כָּלֵל גְּדוֹל בְּכָל הַתּוֹרָה כְּפֹלָה: וְאֵעִפ"כּ אֵין שׁוּם פְּלוּגְמָא בְּזֶה לְע"ד, דְּרַבֵּינוּ אֵיירִי לְעַנְיָן דִּיעֵבַד לְצִאת י"ח הַמְּצִנָּה, וְהָרָא"ש וְהַטּוֹר אֵיירִו לְעַנְיָן לְכַתְּחִלָּה, וְהוּא דְלַעֲנִין לְצִאת י"ח הַמְּצִנָּה שֶׁל תְּפִילִין וְדַאי סָגִי כְּשֶׁגַם רַבְּבָה מְנוּחַת בְּמָקוֹם קְרֻחָה וּבְזֶה הוּא דְאֵיירִי רַבֵּינוּ, וְכֵן מִשְׁמַע מְדְבָרֵינוּ בְּהִלְכָּה ג' שֶׁכְּתִב הַמִּנְיַח תְּפִלָּה שֶׁל יָד עַל פֶּס יָדוֹ אוֹ שֶׁל רֹאשׁ עַל מַצְחוֹ ה"ז דְּרַף צְדוּקִים, דְּמִשְׁמַע רַק אִם כְּפֹלּוֹ וְה"ה רַבּוֹ הוּא עַל מַצְחוֹ ה"ז דְּרַף צְדוּקִים, אֲבָל מְקַצְתוֹ עַל מַצְחוֹ לִית לָן בֵּה, וְכַמ"ש דְּרַבּוֹ כְּכֹלּוֹ הוּא כָּלֵל גְּדוֹל בְּכָל הַתּוֹרָה כְּפֹלּוֹ, וְכַדְאָמְרוּ בְּזַבְּחִים דָּף מ"ח וְדָף מ"ט דִּילִיף מְקַרָּא דְּגַם הַמְּקַבֵּל דָּם קָדְשֵׁי קָדְשִׁים צְרִיף לְהִיּוֹת בְּצִפּוֹן דְּנֻקָּא, וְיִלִּיף לָהּ שֶׁם בֵּין לְמַצְנָה בֵּין לְעִיכּוּב, וְאַפ"ה אָמְרוּ שֶׁם דָּף כ"ו דָּאָף אִם עֵמֵד בְּדָרוֹם וְהַכְּנִיס רַק רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְצִפּוֹן כְּפֹלּוֹ, וּפִירֵשׁ"י כַּדְקִי"ל בְּכָל הַתּוֹרָה רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ עַכ"ל, וְהוּא מִמָּשׁ דִּין אֶחָד עִם תְּפִילִין, וְכֵן גַּם בְּתְּפִילִין כְּתִב הַט"ז בַּא"ח סִימָן ח' ס"ק"ד דְּדוּקָא בְּנִשְׁמָטוֹ רַבּוֹן צְרִיף לַחְזוֹר וּלְבַרְרָה דְּהִנְהוּ כְּמִנְיַחִין מְחַדֵּשׁ אֲבָל בְּנִשְׁמָטוֹ מְקַצְתָּן לֹא הִנְהוּ כְּמִנְיַחִין מְחַדֵּשׁ וְאֵין צְרִיף לַחְזוֹר וּלְבַרְרָה, וְכֵן קו"ל דְּתִלִי זב"ז, וְלֹא כְּהַב"י שֶׁכְּתִב שֶׁם דְּגַם בְּרַבּוֹ לֹא הִנְהוּ כְּמִנְיַחִין מְחַדֵּשׁ וְלֹא תִלִי זב"ז, אֲלֵא וְדַאי תִלִי זב"ז דְּבְרַבּוֹ שֶׁלֹּא קָיָים אִז מַצְנַת תְּפִילִין לְכֵן כְּשֶׁמְחַזְרִין לְמָקוֹמָן הִנְהוּ כְּמִנְיַחִין מְחַדֵּשׁ וְצְרִיף לַחְזוֹר וּלְבַרְרָה, אֲבָל בְּמִקְצָתוֹ דְּלֹא הִנְהוּ כְּמִנְיַחִין מְחַדֵּשׁ וְאֵינוֹ צְרִיף לַחְזוֹר וּלְבַרְרָה, ע"כ הוּא מִשׁוּם דְּגַם אִז קָיָים מַצְנַת תְּפִילִין כְּתִיבּוֹנוּ, וְאֵין זֶה עֲנִין כָּלֵל לְהָא דְאָמְרוּ שִׁיעוּרֵין הִלְכָּה לַמ"מ וְלֹא אָמְרִינוּ בְּהוֹ רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ, דְּהַתָּם הֲלֹא הִכִּי גְמִירֵי הִלְכָּה

שלא לפחות משיעורין אלו, אבל בכל התורה נדאי קי"ל דרובו פכולו וכדברי הש"ס דזבחים הנ"ל ופירש"י הנ"ל, ובזה הוא דאיירי רבינו, וגדולה מזו איתא בהוריות ג' ב' דאף במקום דכתיב מפורש פולו ג"כ רובו פכולו ע"ש: ואף דהח"א פתב ואם מניח אפילו מקצתו על המצח במקום שפלו השערות הוא הדרה הקראים עכ"ל הנה אף שלא נראה הכי מלשון רבינו וכן מלשון המשנה, מ"מ נדאי איירי באם מניח במתכונן מקצתו על המצח כדי לקיים בין עיניו ממש ולכן שפיר יש מקום לסברתו לומר דגם זה הנה מדרה הקראים, אבל בנשמת מאליו מקצתו שלא במתכונן בנדאי גם הוא מודה דלא שייך בזה דרה הקראים כלל פינו שאינו מכונן לדרפם כלל, וכיון שאין בזה דרה הקראים בנדאי יצא י"ח המצנה פתיקונה בדיעבד עכ"פ פינו דרובו מונח במקום תפילין וכמ"ש: אמנם הרא"ש והטור שציינו תחלתו וסופו של מקום תפילין באו להורות לן דין דלכתחלה, דאף בדיעבד יצא י"ח המצנה פשמונח רק רובו במקום הראוי, מ"מ לכתחלה הנה המצנה לדקדק שלא יצא כלל אף מקצתו ואף התיתורא והמעברתא חוץ למקום ההוא, וכמ"ש הט"ז בסי' כ"ז סק"י דקצה התחתון של התפילין צריכין להיות בעיקרי השער, וכמ"ש הבאה"ט בשם הבית יעקב דגם התיתורא צריכה להיות בעיקרי השער, וגם הט"ז בנדאי פנון לזה וכמ"ש האחרונים, וכן פתב הרא"ש מפורש בהלק"ט דמה שאין עושין הפתים רחבים ב' אצבעות לפי שהתיתורא והמעברתא רחבים ולא היה מקום בראש להניח שני תפילין, הרי מפורש דאפ"ל הרא"ש להשמיענו זה הדין שגם התיתורא והמעברתא צריכין להיות במקום תפילין, וזהו רק לענין לכתחלה, דכן הוא הדין בכל דבר דסגי ברובה בעינו לכתחלה פולה, וכדתנן בראש השוחט דאף דרובו של אחד פמוהו מ"מ לכתחלה צריף שישחוט כל שנים, ופירש"י שם דלכתחלה אצריכה רבנו פתנונייהו גם בעוף משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למעבד רובא דחד עכ"ל, וכן בריש חולין הפל שוחטין ושחיטתן פשרה, וכן כל הש"ס מלא מזה, ולכן בנדאי מצנה רבה להשגיח על ההמון ולהזהירם שלא יצא גם מקצת התפילין חוץ למקומן וגם לתקן להם הקשר אם הוא ארוך ביותר, אבל למחות בהן בכפני' אין צורה פינו שאינם עוברים אלא על מצנה דלכתחלה, וכדמצינו גדולה מזו בפסחים נ"ה ב' בשלשה דברים שלא מיחו חכמים באנשי יריחו, ואף שבכולן יש גם איסור דרבנו ע"ש, ולכן שפיר עבדי רבנו דלא מחו בההמון בכפני' רבה, אבל באזהרה ובגזרה בנדאי יש למחות בכל המוציאין תפיליהו חוץ למקומן אפילו מקצתן מחמת אריכות הקשר או מחמת היסח הדעת שאינן משגיחין בהשמטתן, ובפרט ההמון שאינם יודעים להבחין בין מקצתן לרובן שאז גם בדיעבד לא יצאו י"ח וגם ברכתם יהיה לבטלה אם יצא רובן חוץ למקומן, אמנם מי שהפריז על המדה וקרא לרוב ישראל היןצא גם מקצת תפילין שלהם חוץ למקומן בשם קרקפתי דלא מנחי תפילין ופושעי ישראל בגופן, ורבנו דלא מחו בהו בשם מעפבי הגאולה, דבר סרה על עם ה' ועתיד ליתן את הדין, דבאמת אף לאותן שיצא רובן של תפילין חוץ למקומן ג"כ אסור לו לקוראן בשמות אלו, וכמ"ש התוס' שבת דמ"ט בשם ר"ת דהא דאמרו פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנחי תפילין, לא איירי אלא באותן שעושין מחמת מרד ומבזין המצות כו' ע"ש, ולא כן אותן שפחפבין המצות ומניחין תפילין בכל יום ככל ישראל הפשרים, אלא דבשגיאה וחסרון ידיעה לבד אין רוב התפילין מונחים במקומן, עליהם נאמר בנדאי ועמך כולם צדיקים אלא שהם שוגגים בדבר זה, ונוכל

לומר עליהם רק שאין בינדם מצנות תפילין וגם ברכתם לבטלה בשגיאה, אמנם אותם שרק מקצת תפילין יצא חוץ למקומו הם מקיימים מצנות תפילין כתיקונן ואינם עוברים רק על מצנה דלכתחלה, ודינן כשוחט רוב א' בעוף ורוב שנים בבהמה, וכמקבל דם קדשי קדשים שמכניס רק ראשו ורובו לצפון, דשחיטתו וקבלתו כתיקונן, וכולם צדיקים גמורים הם, ונאמר בהם ישראל אשר בך אתפאר, וכדהארבתי בזה בתשובתי בספרי תפארת זיו סימן א', ובררתי שפן הוא דעת כל הראשונים והאחרונים מהפוסקים המפורסמים ואין מי שפקפק בדבר זה כלל, הארבתי קצת גם בכאן כדי לפרש דברי אשר בתשובתי ה"ל ביותר, ובזה סרו כל הפקפוקים שפקפקו איזה רבנים על דברי תשובתי ה"ל, וכתבו לי שדברי הט"ז בסימן כ"ז ודברי הח"א הם פגגדי, וכן עוד איזה דברי אחרונים שהזהירו על מקום התפילין, ועתה יראו שכולם הם שלמים אתנו, ובכל מקום שנמצא אזהרה על זה לא איירי אלא באחד מתרתי, או לענן לכתחלה, או גם לענן דיעבד אלא שמכונן להניח מקצתו במצחו לקנים בין עיניו ממש כדרך הקראים, אבל לא בנשמת מקצתו מאליו או מחמת אריכות הקשר קצת בלא מתכוון כלל וככל ה"ל ודו"ק: שוב ראיתי כי הרב המדבר סרה ה"ל לאחר שראה דברי תשובתי ה"ל בספרי תפ"ז, שב לחזק את דבריו בספר תורה מציון הינצא בירושלים ת"ו שנת תר"ס חוברת ד' סימן ד', וראיתי כי לא נהג בו לא מנהג חכמים ולא מנהג אנושי, כי הלא אמרו דמלתא דעבידי לגלויי לא משקרי בה אינשי והוא לא פן עשה, כי אנכי בספרי ה"ל פירשתי דברי התוס' עירובין דף צ"ה ב' ע"פ דברי הרא"ש בהלק"ט, ומה עשה הוא כתב "אם נפרש דברי התוס' ע"פ דברי הרא"ש בהלק"ט דהשער הנראה בין ציץ למצנפת מסתמא לא היה יותר משיעור הציץ", ועל לשון זה בנה בנינו להשיב על דברי, ואמר דכוננת התוס' והרא"ש הוא רק לענן שאין חיוב לעשות התפילין יותר מאצבעיים, אבל הוא שקר מוחלט רק לעור עיני המעיינים בחשבו שלא יבדקו אחריו, והאמת הוא דלשון הרא"ש שם הוא זה, "ומסתמא אותו מקום של תפילין היה אצבעיים פרוחב הציץ", פאשר העתקתי בספרי, וכן העתיק הב"י לשון זה, וכן העתיק המהרש"ל שם לשון זה, ופירש ג"כ הכי דברי התוס' והוא ראיה להשימושי רבה שאמר שלא יהיו פחותים מאצבעיים, והערים עוד יותר להביא דברי המהרש"ל בלשון "ומהרש"ל פירש"ל לעור עיני המעיינים שיחשבו דמהרש"ל פירש זה מדנפשיה, ובאמת המהרש"ל כתב זה רק בשם הרא"ש בהלק"ט להיפך ממה שהעתיק הוא דברי הרא"ש, לכן לאיש אשר אלה לו אין רצוני לטפל בדבריו כלל להשיב עליהם ויהי לו אשר לו, אמנם בדרך כלל אמנא פי בכל מ"ש מסולקים כל דבריו ממש מראשן ועד סופן ע"ש ודו"ק: הלכה ג העושה תפלתו עגולה פאגוז אין בה מצנה כלל.

נראה מלשון זה דדוקא עגולה פאגוז אין בה מצנה כלל, אבל אם אינם פאגוז אלא שאינם מרובעים יש בהם מצנה קצת, דאע"פ שכתב לעיל ריש פרק ג' דתפילין מרובעות הלמ"מ, ומעכב גם בדיעבד, ואם שינה פסול, זה אינו אלא לענן לצאת בהן י"ח מצנות תפילין אבל עכ"פ מצנה קצת יש בהם אע"פ שלא יצא י"ח, אבל עגולים פאגוז אין בהם מצנה כלל: ונראה דרבינו דייק זה מדברי הש"ס מגילה דף כ"ד ב' דאמרה המשנה שם העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצנה, ואמר בגמרא ע"ז לימא תנינא להא דת"ר תפילין מרובעות הלכה למ"מ, אמר ר"פ דעבידא פי אמגוזא, ולכאורה אינו מוכן דמאי

קשׁיָא ליה לימָא תְּנִינָא לְהָא דת"ר, וְלָמָּה לֹא, ומאי דוֹחַק יֵשׁ בְּזָה וְהֵלֵא לִיכָא מִיְדֵי בְּבְרִייתוֹת דְּלֹא רְמִיזי בְּמִתְנִיתִין, וְכֹן אָמְרוּ זֶה בְּכ"מ בְּלִשׁוֹן פְּסִיקָא, תְּנִינָא לְהָא דת"ר, וְגַם ר"פ לָמָּה לוֹ לְדַחֵיק עֲצָמוּ וְלוֹמַר דְּעֵבִידָא פִּי אִמְגוּזָא, וְאִי מִשׁוּם דְּאִמְרָה הַמְּשַׁנָּה סְפָנָה, וע"כ הוּא מִשׁוּם הַחֲשֵׁשׁ שְׁלֵא תִפְנִסְבְּרָאשׁוּ, וְאִין זֶה אֵלָא פְּדַעְבִּידָא פִּי אִמְגוּזָא, דְּהִתְיַנַּח לְפִירֵשׁ"י שְׁפִירֵשׁ הָכִי, אֲבָל לְפִירֵשׁ ר"ת בְּתוֹס' שֵׁם דְּמִפְרֵשׁ לְהָאִי סְפָנָה דְּבִשְׁעַת הַסְּפָנָה לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ גַּם וְיִכּוֹל לְהִסְתַּפֵּן כִּי לֹא תִגַּן עָלָיו הַמְּצָנָה וְלֹא יַעֲשֶׂה לוֹ גַּם כְּמוֹ לְאַלְיִשֶׁע בְּעַל כְּנָפִים ע"ש, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר, וְרַבִּינוּ נִרְאָה שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ ג"כ כְּפִירוּשׁ ר"ת, וְלָכֵן לֹא הִזְפִּיר בְּדַבְרֵיו סְפָנָה כְּדַבְרֵי הַמְּשַׁנָּה מִשׁוּם דְּזֶה לֹא הִיָּה שְׂיִיף אֵלָא בְּזִמְנֵיהֶם שְׁהִיו הוֹלְכִים בְּתַפְּלִין כָּל הַיּוֹם וְהִיוּ זֹהִירִים בְּהֶם בְּיוֹתֵר, וְלֹא לְדִידָן שְׂאִין אָנוּ זֹהִירִין בְּהֶן כ"כ, וְלֹא כְּדַבְרֵי הַכ"מ שְׁדַחַק עֲצָמוּ בְּזֶה ע"ש: אֵלָא ע"כ דְּזֶה הוּא דְקִשְׁיָא לִיָּה לְהַש"ס לִימָא תְּנִינָא לְהָא דת"ר תְּפִילִין מְרַנְבְּעוֹת הַלמ"מ, וּר"ל וְשְׁמַעֲיִן מִמִּתְנִיתִין דְּכִשְׂאִינָן מְרַנְבְּעוֹת אִין בְּהֶם מְצָנָה כְּלָל, וְזֶה לֹא הִיָּה נִיחָא לִיָּה כִּי הִיָּה מְשַׁמַּע לִיָּה דְּהִלְכָה לֹא בָּאָה אֵלָא לְעִנְיָן מְצָנָה כְּתִיקוּנָה לְצִאת בְּהֶן י"ח אֲבָל קִצַּת מְצָנָה וְדֹאִי אִיכָא גַּם בְּהֶם, וְלִזְהָ אָמַר ר"פ אִין הָכִי נְמִי דְגַם בְּאִינָן מְרַנְבְּעוֹת אִיכָא קִצַּת מְצָנָה, וּמִתְנִיתִין דְּאִמְרָה אִין בְּהָ מְצָנָה כְּלָל דְּעֵבִידָא פִּי אִמְגוּזָא, וְדו"ק: הִלְכָה י וְכֹן שְׁבַתוֹת וְיָמִים טוֹבִים אִינָן זְמַן תְּפִילִין כו'.

עִינָן הַגַּה"מ שֶׁהִבִּיא רְאִיָּה מִהִירוּשְׁלַמִי דְּחוּה"מ ע זְמַן תְּפִילִין הוּא, וְלַעֲד"ן לְהִבִּיא עוֹד רְאִיָּה נְכוּנָה לְזֶה מְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי שֶׁהִבִּיא הַכ"מ לְקַמָּן בְּהִלְכָה כ"ג, דר' יוֹחָנָן לֹא הִנֵּה מַנִּיחַ תְּפִילִין מִפְּסָחָא לְפְסָחָא וְהִנֵּה הַדֵּיִק רִישֵׁי מִפְּסָחָא עַד עֲצַרְתָּא עכ"ל, הָרִי מְפוֹרֵשׁ שְׁהֵנִיחַ תְּפִילִין בְּפִסְחָא, וע"כ בְּחוּה"מ ע הוּא שְׁהֵנִיחַ, וּמָה שְׁהֵנִיחַ בְּפִסְחָא יוֹתֵר מִכָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה י"ל מִשׁוּם דְּבִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן דְּחוּה"מ ע אָנוּ קוֹרִין קַדְשׁ וְהִיָּה כִּי יִבִּיאָה דְּכַתִּיב בְּהֶם הַמ"ע שֶׁל תְּפִילִין בְּרֵאשׁוֹנָה לְכֹן הִיָּה מַנִּיחָן אֹז, וְשׁוֹב לֹא הִיָּה יְכוֹל לְהִנִּיחָן עוֹד כָּל הַשָּׁנָה כְּוֹלָה וְד"ל: הִלְכָה יד חֵיִיב אָדָם לְמַשְׁמַשׁ בְּתַפְּלִין כו' שְׁקַדוּשְׁתּוֹ גְּדוּלָה מְקַדְוֶשֶׁת הַצִּיץ, שְׁהִצִּיץ אִין בּוֹ אֵלָא שֵׁם אֶחָד וְאֵלּוּ יֵשׁ בְּהֶם כ"א שֵׁם שֶׁל יוֹד הָא בְּשֵׁל רֵאשׁ וּכְמוֹתֵן בְּשֵׁל ד'.

הֵנָּה בְּגַמְרָא בְּפָרְק הַקּוֹמֵץ דָּף ל"ו אִיתָא בְּלִשׁוֹן זֶה ק"ו מְצִיץ וּמָה צִיץ שְׂאִין כְּתוּב אֵלָא אֲזַנְפָּרָה אַחַת אִמְרָה תוֹרָה עַל מְצָחוֹ תְּמִיד שְׁלֵא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמְּנוֹ תְּפִילִין שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּמָה אֲזַנְפָּרוֹת לֹא כ"ש ע"כ, וְהֵלֵא לֹא אִיכְפְּלוּ בְּעַלֵי הַגַּמ' לְסַפּוֹר הָאֲזַנְפָּרוֹת שְׁבַתְּפִילִין, וְא"כ לָמָּה אִיכְפְּל רַבִּינוּ לְסוּפְרָן וְאָמַר שְׂיֵשׁ בְּהֶם כ"א דְּוִקָא, וְכֹן לָמָּה דֵּיִיק רַבִּינוּ לְכַתּוּב שֵׁם שֶׁל יוֹד הָא דְּוִקָא, וְכֹן כְּתִב לִי דִּידֵי הַגָּאוֹן אֲדַר"ת מִירוּשְׁלַיִם ת"ו, וְז"ל אֲרִיכוֹת לְשׁוֹנוֹ בְּזֶה מוֹרָה שְׂיֵשׁ בְּזֶה סוּד עֲמוּק עכ"ל: אִמְנָם בְּוִדָאִי כֹן הוּא דְגַם בְּזֶה רַמְזוֹ לָן רַבִּינוּ גְּוֹדֵל דִּיעֲתוֹ בְּחֻכְמַת הָאֱמֶת וְשְׁכַל רַז לֹא אִנְס לִיָּה, כִּי כְּוֹן בְּזֶה לְדַבְרֵי הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ בְּסַפְרוֹ פְּרִי עֵץ חַיִּים רִישׁ פָּרְק א' מִשְׁעַר הַתְּפִילִין וְז"ל בְּתַפְּלִין שֶׁל רֵאשׁ יֵשׁ בְּהֶם כ"א אֲזַנְפָּרוֹת כְּמַנְיָן אַהִי וְד' בְּתִים נְגִד ד' אוֹתִיּוֹת אַהִי וְד' פְּרִשִׁיּוֹת נְגִד שֵׁם הַנִּיָּה, וְג' שְׁמוֹת אֵלּוּ גִי חַיִּים כִּי הֵם סוּד חֵיִי הַמְּלֵךְ כו' וע"ש שֶׁהָאֲרִיף הִרְבֵּה בְּסוּדָן שֶׁל דְּבָרִים: עוֹד הִיָּה נִרְאָה לוֹמַר דְּבְּזֶה שְׁדֵיִיק לוֹמַר שֵׁם שֶׁל יוֹד הָא כְּוֹן לְרַמְזוֹ לָן עוֹד דְּבָר גְּדוּל שְׂיֵשׁ בְּהֶם כ"א שֵׁם שֶׁל יוֹד הָא וְאֵו הָא שְׁהֶם עֲשָׂר אוֹתִיּוֹת וְעֲשָׂר פְּעָמִים כ"א הוּא ר"י וְעַם ז' שְׁמוֹת אֱלֹהִים דְּכַתִּיב ג"כ בְּשַׁמַּע וְהִיָּה אִם שְׁמַע הוּא בְּיַחַד רי"ז שֶׁהוּא כְּמַנְיָן אוֹתִיּוֹתָיו שֶׁל שֵׁם ע"ב

שְׁהֵם רִי"ו אוֹתִיּוֹת וְעַם הַכּוֹלֵל הוּא רִי"ז: עוֹד אָמַר לִי הַגָּאוֹן ר' מֵאִיר שְׁמֻחָה הִפְקֵה הַגֵּאב"ד דַּק"ק דְּוִינְסֵק שֵׁישׁ לְדִיִּיק עוֹד בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ מֵה דְמַסִּיִּים בְּדַבְרֵי וּכְמוֹתֵן בְּשֵׁל יָד", דְּלִכְאוּרָה שְׁפֵת יֵתֵר הוּא, אֲבָל כְּנֹון בְּזָה דְבִיחַד הֵם מ"ב שְׁמוֹת נִגְדָ שֵׁם מ"ב, וְאָמַר עוֹד דְּבִזָּה יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַש"ס וְרָאוּ כָּל ע"ה כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיהָ וְיָרְאוּ מִמֶּנָּה וְאָמַר ר"א הַגְּדוֹל אֱלוֹ תַפְּיִלִּין שְׁפָרְאֵשׁ, דְּהִטְעַם הוּא מְשׁוּם שֵׁם מ"ב שְׁבַשְׁנֵי הַתַּפְּיִלִּין, דְּאָמְרוּ בְּקִדּוּשֵׁין דָּף ע"א דְּהִיּוֹדְעוּ וְהִזְהִיר בּוֹ וְהִמְשַׁמְרוּ בְּטַהֲרָה אֲהוּב לְמַעַלָּה וְנִחְמַד לְמַטָּה וְאֵימָתוֹ מְנוֹטֵלַת עַל הַבְּרִיּוֹת כו', וְמֵה שְׁאָמַר ר"א הַגְּדוֹל רַק תַּפְּיִלִּין שְׁפָרְאֵשׁ, מְשׁוּם דְּבִזְמַן שְׁהֵם בְּרָאֵשׁ ע"כ הֵם שְׁנַיִם דְּשֵׁל יָד קוֹדֵם לְשֵׁל רֵאֵשׁ, וְלָכֵן כְּשֵׁהֵם בְּרָאֵשׁ אֲזַ שֵׁם מ"ב שְׁלֵם עֲלָיו, וְהוּא נִחְמַד וְדו"ק: הִלְכָּה טו תַּפְּיִלִּין צָרִיכִין גּוּף נָקִי שְׁיִזְהַר שְׁלֵא תִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ, מְלִמְטָה כָּל זְמַן שְׁהֵם עֲלָיו לְפִיכָּה אֲסוּר לִישֵׁן בְּהֵם לֹא שְׁיִנַּת קִבֵּעַ וְלֹא שְׁיִנַּת עֲרָאִי, עֵינֵין כ"מ שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַש"ס פ' בְּמֵה טוֹמְנִין דָּף מ"ט א"ר יִנְאִי תַפְּיִלִּין צָרִיכִין גּוּף נָקִי מ"ט אֲבַיִי אָמַר שְׁלֵא יִפִּיחַ בְּהוֹ רָבָא אָמַר שְׁלֵא יִישֵׁן בְּהוֹ כו' וְכַתְּבַ וְיֵשׁ לְתַמְוָה עַל רַבֵּינוּ לְמָה כְּתַב טַעַם אֲבַיִי דְּהָא קו"ל כְּרָבָא לְגַבֵּי אֲבַיִי כו' ע"ש: וְלַעֲד"ן דְּאֲדָרְבָא כְּרָבָא פִּסְק רַבֵּינוּ וְלֹא כְּאֲבַיִי, דְּבִאֲמַת גַּם רָבָא ס"ל טַעְמָא דְּשְׁלֵא יִפִּיחַ בְּהֵם וְכַדְפִּירֵשׁ"י בְּסוּפָה דָּף כ"ו דְּרָבָא אָמַר שֵׁם לְחַלְקַ בֵּין סוּפָה לְתַפְּיִלִּין מְשׁוּם דְּאִין קִבֵּעַ לְשִׁנָּה, וּפִירֵשׁ"י הִלְכָּה גַבֵּי סוּפָה אֲסוּר גַּם שְׁיִנַּת עֲרָאִי דְּזוֹ הִיא שְׁיִנַּתוֹ אֲבָל גַּבֵּי תַפְּיִלִּין דְּטַעְמָא שְׁמָא יִפִּיחַ בְּהֵם וְלֹא מְשׁוּם אֲסוּר שְׁיִנָּה בְּנֵיִים פְּנִרְתָּא לֹא אֲתִי לִידֵי הַפְּחָה עַכ"ל, וְא"כ ס"ל לְרַבֵּינוּ דַּע"כ בְּהָא הוּא דְּפִלְגִי אֲבַיִי וְרָבָא דְּאֲבַיִי אָמַר שְׁלֵא יִפִּיחַ בְּהֵם בְּרַצוֹנוֹ בְּעַת שְׁהוּא נַעוֹר אַע"פ שְׁאִינוּ בְּטוּחַ שְׁלֵא יִישֵׁן בְּהֵם וְיִפִּיחַ אֲזַ מֵאֲלִיו לֹא חִיִּישֵׁינּוּ לְזָה כִּיּוֹן דְּשִׁנָּה גּוּפָה אִינָּה אֲלֵא גְזִירָה שְׁמָא יִפִּיחַ וְא"כ הִנֵּה גְזִירָה לְגִזְרָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּפָה שֵׁם, וְרָבָא אָמַר דְּזָהוּ פְּשִׁיטָא דְּבַעֲיִנּוּ שְׁלֵא יִפִּיחַ בְּהֵם בְּרַצוֹנוֹ כְּשֵׁהוּא נַעוֹר אֲבָל בְּעֵינֵין ג"כ שְׁיִוְכַל לְהִזְהַר שְׁלֵא יִישֵׁן בְּהֵם ג"כ דְּדַלְמָא בְּעַת שְׁיִנַּתוֹ יִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ מֵאֲלִיו, וְא"כ לַפ"ז הָרִי מְפִרְשׁ פִּסְק רַבֵּינוּ כְּדַבְרֵי רָבָא דְּדִיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ, שְׁיִזְהַר שְׁלֵא תִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ מְלִמְטָה, לֹא אָמַר כְּלִשׁוֹנוֹ שְׁלֵא אֲבַיִי שְׁלֵא יִפִּיחַ דְּמִשְׁמַע בְּרַצוֹנוֹ כְּשֵׁהוּא נַעוֹר, אֲלֵא אָמַר, שְׁלֵא תִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ דְּמִשְׁמַע גַּם מֵאֲלִיו בְּשְׁיִנַּתוֹ, וְע"ז אָמַר מְפִרְשׁ, לְפִיכָּה אֲסוּר לִישֵׁן בְּהֵם, וְר"ל מְשׁוּם שְׁמָא תִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ מֵאֲלִיו בְּשְׁיִנַּתוֹ, וְזָהוּ מְפִרְשׁ כְּרָבָא, אֲלֵא דַּלְפ"ז צ"ל דְּרַבֵּינוּ מְפִרְשׁ לְדַבְרֵי רָבָא בְּסוּפָה דְּאָמַר אִין קִבֵּעַ לְשִׁנָּה וְלָכֵן אוֹסֵר עֲרָאִי חוּץ לְסוּפָה וּמִתִּיר עֲרָאִי בְּתַפְּיִלִּין אֵינְרִי בְּפָרִיס סוּדְרָא עֲלֶיהָ וְכַדְמוּקִי לָה הַש"ס אַח"כ שֵׁם ע"ש וְד"ל: הִלְכָּה יח בַּד"א בְּבַה"כ קְבוּעַ שְׁאִין נְצוּצוֹת נִיטְזוֹת עֲלָיו אֲבָל בַּה"כ עֲרָאִי לֹא יִכְנֵס בְּהוֹ כְּשֵׁהֵן גְּלוּלִים אֲלֵא חוּלְץ אוֹתָם וְנוֹתֵן לְחִבְרוֹ עֵינֵין כ"מ בְּהִלְכָּה י"ז שְׁכַתְּבַ וְדַע דְּגָרְסִינּוּ בְּגִמְרָא הַנְּכַנֵּס לְבַה"כ חוּלְץ תַּפְּיִלִּין בְּרַחוּק ד' אַמּוֹת א"ר שְׁשֵׁת לֹא שָׁנוּ אֲלֵא בַה"כ קְבוּעַ אֲבָל בַּה"כ עֲרָאִי חוּלְץ וְנִפְנָה לְאַלְתֵּר וְכְשֵׁהוּא מְנִיחֵן מְרַחֵיק ד' אַמּוֹת כו', וְהַשְׁמִיטָה רַבֵּינוּ וְגַם הָרִי"ף וְהָרָא"ש הַשְׁמִיטוּהָ וְצָרִיף טַעַם לְמָה עַכ"ל: וְלֹא הִבִּינוּתִי דְּהָרִי רַבֵּינוּ כְּתִבָּה מְפִרְשׁ בְּהִלְכָּה זוֹ וְלֹא הַשְׁמִיטָה כָּלֵל, דְּבַהֲלָכָה י"ז אָמַר אֲפִילוּ הוֹצֵרָה לְהַטִּיל מִים חוּלְץ תַּפְּיִלִּין בְּרַחוּק ד' אַמּוֹת, וְעַל זָה אָמַר בְּהִלְכָּה י"ח בַּד"א בְּבַה"כ קְבוּעַ אֲבָל בַּה"כ עֲרָאִי כו' חוּלְץ אוֹתָם, וְלֹא אָמַר בְּזָה בְּרַחוּק ד' אַמּוֹת, וְהָרִי הוּא כְּדַבְרֵי רַב שְׁשֵׁת מְשֵׁשׁ, אֲלֵא דְמֵה שְׁאָמַר וְנוֹתֵן לְחִבְרוֹ, בְּזָה פִּסְק מְפִרְשׁ דְּלֹא כְּרַב שְׁשֵׁת דְּאָמַר, וְנִפְנָה לְאַלְתֵּר, דְּהֵינּוּ כְּשִׁאוּחְזוֹן בְּיָדוֹ, וְהוּא דְּרַבֵּינוּ מְפִרְשׁ דְּהָאִי וְנִפְנָה לְאַלְתֵּר הוּא לְקַטְנֵים דְּהֵינּוּ לְהַשְׁתִּיּוֹ, דְּכֹן מְבֹאֵר

בְּכָל הַסּוּגָיָא שֶׁם דְּבַה"כ עֲרָאִי הוּא רַק לְקַטְנִים ע"ש, וְגַם לְשׁוֹן וְנִפְנָה שִׁינְיָה בְּקַטְנִים וְכַדְאִיתָא שֶׁם בְּבְרִייתָא כְּשֶׁהוּא נִפְנָה מְגַלְהָ לְאַחֲרֵי טַפְחָ וּלְפָנָיו טַפְחִימִים וְרַצָּה לְאוּקְמִי שֶׁם בְּקַטְנִים, הֲרִי דְגַם בְּקַטְנִים שִׁינְיָה לְשׁוֹן נִפְנָה וְלִכּוֹן ר"ש דְּאָמַר וְנִפְנָה לְאַלְתֵּר בְּבַה"כ עֲרָאִי וְדָאִי לְקַטְנִים הוּא דְּאָמַר, וְאַזְלוּ ר"ש לְשִׁיטְתוֹ דְּאָמַר שֶׁם רְבָא אָמַר רַב שְׁשֵׁת הַשְּׁתָּא בַה"כ קְבוּעַ שְׂרִי לְגִדּוּלִים בַּה"כ עֲרָאִי לְקַטְנִים מְבַעֲי דְלֹא ס"ל טַעַם דְּנִיצוּצוֹת וְלִכּוֹן ס"ל דְּגַם לְהַשְׁתִּין בְּהֶם כְּשֶׁהוּא אוֹחְזֵן בְּיָדוֹ שְׂרִי, אָבָל אֲנִן לֹא קִי"ל כִּי ר"ש בְּזַה דְּהִלָּא אֵיתוּתַב שֶׁם מְבְרִייתָא דְּאָמְרָה דְּבָרִים שְׁהַתְּרַתִּי לָהּ כָּאֵן בְּבַה"כ קְבוּעַ אֶסְרַתִּי לָהּ כָּאֵן בְּבַה"כ עֲרָאִי, וְכֹאֲדִיָּה בְּרִייתָא דְּאָמְרָה וְלֹא יִשְׁתִּין בְּהֶם מִים כְּשֶׁאוֹחְזֵן בְּיָדוֹ דְּאִתָּא גַם כִּב"ה וְכַדְאָמַר הַגְּמָרָא שֶׁם ע"ש, וְלִכּוֹן אָמַר רַבִּינוּ שְׁפִיר וְנוֹתְנָן לְחִבְרֵי דְּנוֹקָא אָבָל הוּא לֹא יֵאָחַז אוֹתָן בְּיָדוֹ כְּשֶׁעָה שְׁמִשְׁתִּין מִשׁוּם נִיצוּצוֹת, הֲרִי דְלֹא הִשְׁמִיט רַבִּינוּ מִיְמָרָא דִּר"ש אֲלֵא אֲדַרְבָּא כְּתָבִי מְפֹרָשׁ, דְּכַמְאִי דְּקִי"ל כִּי ר"ש כְּתַב מְפֹרָשׁ כְּדַבְּרֵי ר"ש וְכַמְאִי דְלֹא קִי"ל כִּי ר"ש כְּתַב ג"כ מְפֹרָשׁ דְלֹא כְּנוֹתִי: וְכֹזֶה מְסוּלָק בְּפִשְׁטוֹת ג"כ דְּבָרֵי הַהִשְׁגוֹת שְׁכַתְּבָ, נִרְאֶה בְּגַמ' דְּבַה"כ עֲרָאִי מִשְׁתִּין בְּהֶן וְתַפְּסִילִין בְּרֵאשׁוֹ אָבָל לֹא יִטְלֵם בְּיָדוֹ מִשׁוּם קְבוּעַ הַנִּיצוּצוֹת כּו' עכ"ל, וּלְפ"ז הֲרִי אֲדַרְבָּא מְבֹאָר בְּגַמְרָא לְהִיפָּךְ דְּגַם רַב שְׁשֵׁת דְּמַתִּיר לְאוֹחְזֵם בְּיָדוֹ כְּשֶׁעָה שְׁמִשְׁתִּין וְלֹא חִיָּשׁ מִשׁוּם נִיצוּצוֹת ג"כ אָמַר אָבָל בַּה"כ עֲרָאִי חוּלְצִין, וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְהַשְׁתִּין כְּשֶׁהֵן בְּרֵאשׁוֹ, וְכֹזֶה הִלָּא קִי"ל כְּנוֹתִי דְלֹא מְצִינוּ בְּגַמ' מִי שְׁפָלִיג עָלֶיהָ, וּלְפ"ז וְדָאִי מֵאִי דְּאָמַר שֶׁם אַחַר דְּבָרֵי ר"ש, אֵיבְעִיָּא לְהוּ מְהוּ שִׁיפְנִס אֲדָם בְּתַפְּסִילִין לְבַה"כ קְבוּעַ לְהַשְׁתִּין מִים, בְּנֹדָאִי ה"ק דְּאָף דִּר"ש אָמַר מְפֹרָשׁ אָבָל בַּה"כ עֲרָאִי חוּלְצִין וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְהַשְׁתִּין מִים כְּשֶׁהֵם בְּרֵאשׁוֹ, אִין זֶה אֲלֵא בְּבַה"כ עֲרָאִי שִׁשְׁתִּין מְעוֹמְדִי אֲשֶׁר הַקְּלוּחַ מִי רְגֵלִים נִתְּזִין לְמַרְחֹק כְּנֹגֵד הַתַּפְּסִילִין אֲזֵ הוּא דְּאָסוּר, וְכ"ש לְדִידֵן דְּקִי"ל דְּלְהַשְׁתִּין בְּבַה"כ עֲרָאִי אֵף לְאוֹחְזֵן בְּיָדוֹ אָסוּר מִשׁוּם נִיצוּצוֹת א"כ כ"ש בְּרֵאשׁוֹ דְּאָסוּר דְּאִיפָּא תְּרַתִּי, מִשׁוּם נִיצוּצוֹת שִׁיפְנִס בְּיָדוֹ וְשִׁמְאָ אַח"כ יַגַּע בְּתַפְּסִילִין, וּמִשׁוּם בְּזִיוֹן שְׁהַתַּפְּסִילִין מְגוּלִין נֹגֵד הַקְּלוּחַ, אָבָל בְּבַה"כ קְבוּעַ שִׁשְׁתִּין כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב דְּלִיפָּא לֹא מִשׁוּם נִיצוּצוֹת דְּהֲרִי מְוֹתֵר לְאוֹחְזֵן בְּיָדוֹ שֶׁם לִכ"ע, וְגַם לֹא יִהְיֶה הַקְּלוּחַ נֹגֵד הַתַּפְּסִילִין בִּישִׁיבָה מְהוּ, וְאָסְרִי רַב אֲדָא בַר מִתְּנָא וְרְבָא גַם שֶׁם, אָבָל בְּבַה"כ עֲרָאִי לְהַשְׁתִּין מְעוֹמְדִי פְּשִׁיטָא דְּגַם לְרַבִּינָא אָסוּר וְכַדְּבָרֵי רַבִּינוּ, וְא"ש לְנִכּוֹן בְּפִשְׁטוֹת מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הִלְכָּה כַּג הַנּוֹשָׂא מִשְׁאֵי עַל רֵאשׁוֹ חוּלְצִין תַּפְּסִילֵי כו' אָבָל צוֹנְיָ הוּא מְצַנְפָּתוֹ עַל תַּפְּסִילֵי: עֵינִן כ"מ שְׁכַתְּבָ וְהָא דְּאָמְרִינֵן בִּירוּשְׁלַמִי דִּר' יוֹחְנָן לֹא הָוֵה מְנִיחַ תַּפְּסִילִין אֲלֵא מְפַסְחָא לְפַסְחָא וְהָוֵה הַדִּיק רִישִׁיָּה מְפַסְחָא עַד עֲצָרְתָּא, הֵינֵנוּ לוֹמַר שְׁאֵע"פ שְׁהִיָּה מְכַסָּה רֵאשׁוֹ עַל הַתַּפְּסִילִין עכ"ז הִיָּה מְזִיק לוֹ הַקּוֹר לְפִי שְׁגוּבָה הַתַּפְּסִילִין מְפַסִּיק בֵּין הַכּוּבַע וְהָרֵאשׁ וְהָרוּחַ נִכְנָס בְּנִתְּיָם וּמְזִיק לוֹ עכ"ל וְהוּא דְּנוֹחַק: וְלַעֲד"ן דְּבַפְּשׁוּטוֹ נִיחָא דְּנֹדָאִי בְּעַת ק"ש וְתַפְּלָה צָרִיכִין לְהִיּוֹת הַתַּפְּלָה שֶׁל רֵאשׁ מְגוּלָה דְּרַק בְּתַפְּלָה שֶׁל יָד דְּכַתִּיב בִּיהָ וְהִיָּה לָהּ לְאוֹת עַל יְדִיָּה אָמְרוּ לָהּ לְאוֹת וְלֹא לְאַחֲרִים לְאוֹת אָבָל בְּתַפְּסִילִין שֶׁל רֵאשׁ הֲרִי כְּתִיב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֶׁם ה' נִקְרָא עָלֶיהָ, וְלִכּוֹן בְּעַת שִׁיּוּצָא י"ח תַּפְּסִילִין צָרִיף לְהִיּוֹת תַּפְּסִילִין שֶׁל רֵאשׁ מְגוּלָה, וְכֵן כְּתוּב בְּש"ע סו"ס כ"ז ע"ש וְלִכּוֹן הִיָּה מְזִיק לוֹ הַקּוֹר, וְאָף בְּלֹא"ה הֲרִי בְּעַת שְׁמַנִּיחַ הַתַּפְּסִילִין עַל הָרֵאשׁ הֲרִי מְגַבִּיָּה הַכּוּבַע וּמְנִיחַ הַתַּפְּסִילִין וְגַם זֶה הִיָּה מְזִיק לוֹ וְד"ל: הִלְכָּה כַּד בֵּית שִׁישׁ בּוֹ תַּפְּסִילִין כו' אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ מִטְּתוֹ.

ואם הניחן פלי בתוך פלי מותר להניחן תחת מראשותיו בין פר לקסת כו' ואפ' אשתו עמו במטה עיין כ"מ שהביא לדברי הר"ר יונה שפכת דאם אין אשתו עמו אפילו בכלי אחד סגי, אבל הרמב"ם לא חילק בין אשתו עמו לאין אשתו עמו ובכ"ע אמר שצריך פלי בתוך פלי עכ"ל, וכתב עליו הכ"מ ול"נ דאפשר דמשום דבאשתו עמו עסיק רבינו משו"ה נקט אם הניחן פלי בתוך פלי אבל אין הכי נמי דלרבינו נמי כשאין אשתו עמו לא בעינן פלי בתוך פלי עכ"ל: ולא הבינותי דנדאי הר"ר יונה דייק לה מלשון רבינו שאמר נאפילו אשתו עמו במטה דמשמע דה"ה כשאין אשתו עמו במטה נמי דאל"כ מאי אפילו דאמר, וכן תפס עליו הלח"מ, אבל באמת דברי הכ"מ נכונים, דהרי רבינו דייק בלשונו, ונאפ' אשתו עמו במט"ה דייקא, ושמעין מניה נדאי דה"ה אם אינה עמו במטה, אבל עכ"פ היא עמו בבית אלא שהיא במטה אחרת, ואז נדאי הוא דמצריך פלי בתוך פלי בכ"ע שפ"א יבא לשמש עמה במטה האחרת באותו בית, אבל כשאין אשתו עמו בבית קלל נדאי גם רבינו לא מצריך פלי בתוך פלי משום הנחתן מראשותיו לחוד וכדברי הר"ר ינ"ל: תם ונשלם באור הלכות תפלין בסיער"ש.

בריה רחמנא דסייעו. הלכות מזוזה פ"ק ה הלכה א פיצד כותבין את המזוזה כו', ואם כתבה בב' או בג' דפין בשורה ובלבד שלא יעשנה כזנב כו'.

עיין כ"מ שהראה מקורו במנחות דף ל"א ב', מזוזה שעשאה שתיים ושלש ואחת כשרה ובלבד שלא יעשנה כקופה ובלבד שלא יעשנה כזנב, ומפרש ה לה רבינו דה"ה ק שעשאה שתיים ושלש דפין כשרה כאלו לא עשאה אלא דף אחת עכ"ל: והוא תימא נפלא לתלות פירוש זר כזה ברבינו, דא"כ האי "ואחת", דאמר הש"ס למה פיון דמפניו אמר "כשרה", גם אם נאמר דלשון "ואחת", הוא כמו שהיה אומר "כאחת", א"כ "כשרה", דאמר למה לי, גם אינה לשון הוא לומר "ואחת", במקום "כאחת", ועוד הרי דף הוא לשון זכר ואי אדפים קאי הנה לו לומר שנים ושלשה ואחד, ועוד דהרי בש"ס אמר שם בטעמיה דכשרה משום שעשאה כשרה, וע"ז איתב' מהא דתניא עשאה כשרה או שירה כמותה פסולה, ומשני פי תניא ההיא בס"ת, וא"כ אינה שירה שיהו בשנים ושלשה דפים, וא"כ הלא מוכרח הוא כפירוש"י שם שקאי על השורות ולא על הדפים: לכן נלע"ד פשוט דמקורו הוא מהא דתניא שם בדרך ל"ג כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה, הא בסוף אחד כשרה ומוקי לה בראוי' לשני סיפין ומפרש לה רבינו כפירוש התוס' שם דהיינו בשתי חתיכות הוא דפסול הא בחתיכה אחת בשני דפין כשרה וכמ"ש ג"כ הכ"מ בסמוך דרבינו ס"ל כפירוש התוס', הרי מפניו דבשני דפין כשרה וה"ה בשלשה דפין, אלא דמ"ש רבינו עוד, ובלבד שלא יעשנה כזנב, נדאי הוא דברי הש"ס דדף ל"א ב' ה"ל וכדברי הכ"מ: אמנם אי לפ"ז קשה לשון "ויבלבד" שהסמיך רבינו להא דב' או ג' דפין, דאינה שייכות יש להן להדדי, ועוד תקשה דא"כ לפ"ז למה השמיט רבינו הדין "דשתיים ושלש ואחת" דהיינו שעשאה כשרה דכשרה ג"כ, אולם יש לדקדק בלשונו שאמר "כשרה", מלא יוד, והלא כשרה בכל מקום הוא בלא יוד, גם לשון "או", ג"כ מיותר בלשונו הטהור, כי מה הנה חסר אלו הנה אומר "בב' וג' דפין", ולמה הוצרך לומר "או בג' דפין": לכן נלע"ד דט"ס הוא והכי צ"ל, "ואם כתבה בב' וג' דפין או כשרה ובלבד שלא יעשנה כזנב", וכתב בזה שני הדינים בין הדין דדף ל"ג ה"ל ובין הדין דדף ל"א ב' ה"ל, וא"ש לפ"ז לשון "ויבלבד" דאמר בפשיטות, דנה קאי על

"עֲשֹׂאָה כְּשִׁירָה" דְּסָלִיק מִנִּיהַ וּכְדָבְרֵי הַש"ס הַנ"ל, כְּנֹלַע"ד נִכּוֹן וְאִמַּת בְּסִיעֵד"ש וְדו"ק:
פָּרָק ו הֶלְכָה ד בֵּית שְׂיִשׁ לֹו מְזוּנָה מִפְּאָן וּמִפְּאָן וְכִפָּה פְּמִין קִשְׁת כּו' אִם יֵשׁ בְּגוּבְהַ
הַמְזוּזוֹת יוֹד טְפָחִים אִו יִתֵּר חֲיִיב בְּמְזוּזָה וְאִם אִין בְּהוֹן יוֹד טְפָחִים פְּטוּר מִפְּנֵי שְׂאִין לֹו
מִשְׁקוּף.

עֵינֵין כ"מ שְׁפֵתָב, צ"ע שְׂאָם הַכְּפָה חָשׁוּב מִשְׁקוּף אֲפִילוּ אִין גּוּבָה בְּמְזוּזוֹת י' טְפָחִים
לִיתְכָשֵׁר, וְאִם אִין הַכְּפָה חָשׁוּב מִשְׁקוּף כִּי הוּוּ הַמְזוּזוֹת גְּבוּהוֹת י' טְפָחִים מֵאִי הָוִי אֲטוּ
גּוּבָה הַמְזוּזוֹת מְשׁוּי לְכִפָּה מִשְׁקוּף עכ"ל: לַעֲדוֹן דְּהִטְעַם הוּוּ זֶה דְּאִם יֵשׁ לָהּ מְזוּזוֹת גְּבוּהַ
י' דְּשָׁם מְזוּזוֹת עֲלִיהוֹן, אִזּוּ הַכְּפָה שְׁעֲלִיהוֹן שְׁפִיר נְחֻשְׁבַּת לְמִשְׁקוּף, אֲבָל אִם אִין גְּבוּהֵין
יוֹד לָאוּ שָׁם מְזוּזוֹת עֲלִיהוֹן פְּלִל, וְהָוִי כְּמוֹ שֶׁהַכְּפָה מִתְחַלֵּת מִן הָאֲרִץ, וְאִזּוּ רַק שָׁם מְזוּזוֹת
עַל הַכְּפָה וְלֹא שָׁם מִשְׁקוּף, כִּי אִין מִשְׁקוּף בְּלֹא מְזוּזוֹת, וְא"כ הָוּה זֶה כְּמוֹ בֵּית שְׂיִשׁ לֹו
מְזוּזוֹת בְּלֹא מִשְׁקוּף, אֲלֹא הַמְזוּזוֹת לְבָדָן הוּוּ שְׁמִתְקָרְבִין וּמִגִּיעִין זֶה לְזֶה לְמַעְלָה, וְזֶה
הוּוּ דְּאָמַר רַבִּינוּ שְׁפִיר שְׂאִין לֹו מִשְׁקוּף: אֲמַנָּם אִי קִשְׂיָא הָא קִשְׂיָא, דְּהָרִי בְּגַמְרָא יוֹמָא
דְּרַי י"א ב' אָמַר אַבְיֵי שָׁם בְּטַעְמוֹ רַק מְשׁוּם שְׂאִין בּוֹ רֹחֵב ד' וְאִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים לְרַבְּנָן,
אֲבָל בְּרוֹחֵב ד' בְּגוּבְהַ יוֹד לכ"ע חֲיִיבַת בְּמְזוּזָה, וְאִיף פְּתַב רַבִּינוּ לְפִנְטָרָה בְּכ"ע, וּמִטְעַם
אֲחֵר מִפְּנֵי שְׂאִין לֹו מִשְׁקוּף: וְהָגַה בַּה' שְׁבַת פָּרָק ט"ז הֶלְכָה כ' פְּתַב ג"כ רַבִּינוּ הָכִי, פְּתַח
שְׁצוּרְתוֹ כְּפָה אִם יֵשׁ בְּאֲוִרָף רַגְלֵי הַכְּפָה י' טְפָחִים הָרִי זֶה צוּרַת הַפְּתַח, וְכַתְּבַ שָׁם ה"ה,
נִלְמַד מִמְּחֻלְקֵת ר"מ וְחַכְמִים גְּבִי מְזוּזָה וּפְסַק פְּחַכְמִים, וְסוּבֵר רַבִּינוּ דְּלֹא בְּעֵינֵין רֹחֵב
ד' לְעַנְיָן צוּרַת פְּתַח וְלְעַנְיָן מְזוּזָה, וְעַד פְּאָן לֹא הִזְכִּירוּ שָׁם רֹחֵב ד' אֲלֹא מְשׁוּם ר"מ
דְּאִית לִיהַ חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים וְאִינוּ סוּבֵר כֵּן בְּמַה שְׂאִינוּ רֹחֵב ד' שְׂאִין לֹו שְׁעוֹר, אֲבָל
בְּשִׂישׁ בְּרַגְלֵי עֲשָׂרָה וְדֹאִי אִינְהָ צְרִיכָה רֹחֵב ד' עכ"ל, אֲמַנָּם גַּם לַפ"ז מַה שְׂאִינוּ מְחַשְׁבִּין
לְצוּרַת פְּתַח בְּפָחוֹת מִעֲשָׂרָה אִף אִם רֹחֵב ד', וְכֵן בְּמְזוּזָה שֶׁהוּוּ פּוּטֵר בְּכ"ע בְּאִינוּ גְּבוּהֵין
הַמְזוּזוֹת עֲשָׂרָה אִף בְּרוֹחֵב ד' מְשׁוּם שְׂאִין לֹו מִשְׁקוּף, עַדִּין נִשְׂאָר קוּשְׁיֵיתִינוּ בְּתוֹקְפָה,
דְּהָרִי הַגַּמ' אָמַר גַּם בְּטַעְמֵיהוּ דְּרַבְּנָן דְּפְטָרֵי מְשׁוּם דְּאִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים, הָרִי דְּאִם הָוִי
סְבָרֵי ג"כ דְּחוֹקְקִין לְהַשְׁלִים, אִו דְּאִין צוּרָף לְחַקִּיקָה כְּגוֹן דִּישׁ בּוֹ ד' גַּם בְּלֹא חַקִּיקָה הָוִי
מְחִיבִין ג"כ כר"מ: אֲמַנָּם נִרְאָה דַּא"ש, דְּבִאֲמַת טַעַם רַבִּינוּ מִפְּנֵי שְׂאִין לֹו מִשְׁקוּף, וְטַעַם
הַש"ס שְׂאִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים הַכֵּל טַעַם אֶחָד הוּוּ לְדַעַת רַבִּינוּ, דְּמִפְּרָשׁ הָכִי לְדָבְרֵי
הַש"ס, דְּבִין ר"מ וּבִין רַבְּנָן כ"ע ס"ל דְּבְּעֵינֵין שְׂיָהָ בְּרַגְלֵיו י' טְפָחִים וְאִם לָאוּ אִין שָׁם
מִשְׁקוּף עַל הַכְּפָה מְלַמְעָלָה, אֲלֹא דמ"מ ר"מ ס"ל דְּאִף שְׂאִינוּ גְּבוּהֵין הַמְזוּזוֹת י', וְגַם אִין
בְּרוֹחֵב ד' חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים עַד ד' בְּרוֹחֵב וְעַד י' בְּגוּבְהוֹן וְאִזּוּ הָוּה שְׁפִיר שָׁם מִשְׁקוּף עַל
הַכְּפָה, אֲבָל רַבְּנָן סְבָרֵי דְּאִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים לֹא בְּרוֹחֵב וְלֹא בְּגוּבְהַ, וְלִכֵּן בֵּין אִם אִין
בְּרוֹחֵב ד' וּבִין אִם יֵשׁ בְּרוֹחֵב ד' פְּטוּר מִמְזוּזָה וְגַם לֹא הָוּה צוּרַת הַפְּתַח אִם אִין בְּגוּבְהַ י'
וְאִין חוֹקְקִין לְהַשְׁלִים עַד י' וְלִכֵּן פְּטוּר מִמְזוּזָה כִּינּוּן שְׂאִין לָהּ מִשְׁקוּף, כְּנֹלַע"ד וְד"ל:
הֶלְכָה ו הַר הַבֵּית הַלְּשָׁכוֹת וְהַעֲזָרוֹת וּבְתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדֻרְשׁוֹת שְׂאִין בְּהוֹן דִּירָה פְּטוּרִין
לְפִי שְׁהוֹן קוּדְשׁ.

לְכַאוּרָה אִינוּ מוּכָן דְּאִם אִין בְּהוֹן דִּירָה הָרִי גַם שָׁל חוּל פְּטוּרִין וְכַדְאָמַר בְּרִישׁ דְּבָרֵינוּ
לְשִׁנֵי תְּנָאִים מְחוּלְקִין, וְיִהְיֶה הַבֵּית חוּל, וְיִהְיֶה עֲשׂוּי לְדִירַת אָדָם, וְגַם אֵתְהִיא קִשְׂיָא דְּהָרִי
בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדֻרְשׁוֹת אִם יֵשׁ בְּהוֹן בֵּית דִּירָה חֲיִיבִין בְּמְזוּזָה אַע"פ שְׁהוֹן קוּדְשׁ: אֲמַנָּם
בְּאֲמַת א"ש, דְּהָרִי בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדֻרְשׁוֹת וְכֵן הַלְּשָׁכוֹת וְהַעֲזָרוֹת הָרִי הָוִי מְלֵאִים כֵּל

היום אדם רב להתפלל וללמוד ולעבוד העבודה אשר בכה"ג בשל חול ודאי חייבין במזוזה וכדאמור בסמוך בהלכה זו רפת בקר שהנשים יושבת בה ומתקשטות בה חייבת במזוזה, ולזה הוצרך לומר בטעמן דאפ"ה פטורין מפני שהן קודש, ומה שאמר בריש דבריו ויהיה עשוי לדירת אדם ג"כ פנונתו אף לדירת עראי כרפת בקר שהנשים מתקשטות בה לבד, משא"כ של קודש, אינם חייבין במזוזה אלא אם יש בהן דירת קבע לאדם ביום ובלילה פלשפת פרהדרין לכה"ג וד"ל: הלכה ו בית הסבן בית הכפר כו' פטורין מן המזוזה כו' לפיכך אחד שערי חצרות כו': עיין כ"מ מ"ש בדעת רבינו, ועיין בספרי תפארת זיו ח"ר סי' ג' שכתבתי שדבריו תמוהין בזה, ודקדקתי שם הרבה בלשון רבינו ויישבתי דבריו בטוב טעם ודעת בסיעד"ש ע"ש: הלכה ט ב' סופות של יוצרים זו לפניו מזו החיצונה פטורה מן המזוזה לפי שאינה קבועה: ובהשגות אף הפנימי אין לה קבע עכ"ל, עיין כ"מ מ"ש בזה דרבינו מפרש דמ"ש בגמרא משום דלא קביעי קאי רק אחיצוזה דכיון דלא נעשית לשם דירת קבע אין לחייבה אפילו מטעם בית שער דהנה ליה פסוקה שהיא בית שער לבית דלא מחייבה עכ"ל, והוא בלא הבנה כלל חדא דאינה בית שער עשוי לשם דירת קבע והלא רק הבית היא שעשוי לשם דירת קבע ולא הבית שער שאינה עשוי אלא לצאת ולכנס דרוך שם מבית ולבית ולא לדירה ואפ"ה חייבת משום הבית, ועוד מה הוא זה שאמר דה"ל פסוקה שהוא בית שער לבית דלא מחייבה ומאין פסיקא ליה זה והלא הגמ' פריה על זה דהחיצונית שהיא סוכה לפני הבית הפנימי תתחייב משום בית שער לפנימית הרי דפסיקא ליה להיפך דסוכה שהיא בית שער לבית מתחייבה במזוזה, ומאי משני ליה משום דלא קביעי: אבל נראה דלשון הגמרא שאמר משום דלא קביעי בלשון יחיד מורה מפורש דלא קאי האי לא קביעי אלא על אחת דאל"כ הנה לו לומר משום דלא קביעו בלשון רבים, לכן מפרש לה רבינו דקאי אפנימית לחוד וכדפירש"י דמשום דהפנימית לא קביעי אינה חשובה להיות לה בית שער, וגם רבינו להכי פנון בלשוננו שאמר לפי שאינה קבועה דר"ל שהפנימית אינה קבועה ולכן אינה חשובה שתהיה לה בית שער דרק סוכה שלפני הבית חשובה בית שער להתחייב במזוזה ולא סוכה שלפני סוכת היוצר שאינה קבועה, וגם רש"י פנון לזה אלא משום דהאמת הכי הוא דגם החיצונית אינה קבועה לכן כתב לא זו ולא זו דבר קבוע אבל עיקר הפנונה הוא שהפנימית אינה קבועה וכדמסיים רש"י בלשוננו, ואין הפנימית חשובה להיות לה בית שער, דלפ"ז ודאי אף אם החיצונית היתה קבועה פינון שמצד עצמה אין לחייבה משום שאינה בית דירה, אלא משום בית שער דפנימית, וכיון שהפנימית אינה קבועה אין לה דין בית שער ג"כ ולכן אינה חייבת לא מצד עצמה ולא משום הפנימית כנלע"ד נכון וד"ל: הלכה יב והיכן קובעין את המזוזה כו' בתחלת שלישי העליון של גובה השער.

עיין כ"מ שהביא לדברי ההשגות שכתב הגע עצמה שהוא שער גבוה מניחה פנגד פתיפיו ודיו עכ"ל, וכתב הכ"מ ונה שכתב הרמב"ד הוא רישלמי בסוף מגילה, ורבינו סובר דמפנין שלא הוזכר כה בגמ' משמע דלא ס"ל הכי עכ"ל: ולעד"ן דגם רבינו וגם הגמ' איירו בודאי רק בסתם פתחים שגובהן הוא רק בגובה איש ולכן שליש הגובה הוא ג"כ שליש גובה האדם והוא פנגד פתיפיו אבל בשער הגבוה ודאי מודה גם הש"ס דידן וגם רבינו שמניחה רק פתיפיו שהוא שליש גובה האדם ולא למעלה מראשו שלא יוכל להגיע באצבעו עליה, וגם לא יוכל לראותה, וכמ"ש רבינו בה' שאח"ז חייב אדם להזהר במזוזה

כו' וְכַל זְמַן שִׁיכְנַס וַיֵּצֵא פָּגַע בְּיַחֲוֹד הַשֵּׁם שָׁמוּ שֶׁל הַקַּב"ה וַיִּזְכָּר אֶהְבְּתוּ וַיַּעֲזֹר מִשְׁנֵתוֹ כּו' הָרִי שְׁמוֹנָהָר הוּא לַפְּגוּעַ בְּמִזְוָה וְלִרְאוּתָהּ וְלִהְתְּבוֹנֵן בְּיַחֲוֹד הַשֵּׁם לְזַכָּר אֶהְבְּתוּ וְאִיךָ יִנְיָחָה לְמַעַלָּה מֵרֵאשִׁי וְשָׂאִין הָעֵינַן שׁוֹלֵט בָּהּ, אֲלֵא וַדַּאי כּמ"ש וְדו"ק: תָּם וְנִשְׁלַם בְּאוֹר הַלְכוֹת מְזוּזָה בְּסִיעַד"ש.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיְעוּ. הַלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה פָּרָק ז' הַלְכָה ב' וְהַמְלִיךָ מִצְוָה עָלָיו לְכַתּוּב ס"ת אַחַת לְעַצְמוֹ לְשֵׁם הַמְלִיךָ כּו': עֵינַן כ"מ שְׁפָתַב וּמ"מ צ"ע לְמָה לֹא פָתַב רַבִּינוּ שְׂאוּתָהּ שְׂיִוְצָאָת וְנִכְנָסָת עִמּוֹ וְעוֹשָׂה פְּמִין קָמִיעַ וְתוֹלָה בְּזוֹרְעוֹ פְּדַאִיתָא בְּבְרִייתָא כּו': וְלַעַד"ן דַּאִין זֶה צְרִיךְ לְשׁוּם עֵיוֹן, דְּבִהְדִּיא מִשְׁמַע בְּגַמְרָא דְהָאִי עוֹשָׂה פְּמִין קָמִיעַ רַק בְּבְרִייתָא הַשְׁלִישִׁית דְּרִשְׁבִּי"א מִשׁוּם ר"א בֶּן פֶּרְטָא שְׂאָמַר מִשׁוּם ר"א הַמּוֹדְעֵי גְרָסִינֵן לָהּ אֲבַלְלָא בְּבְרִייתָא הִרְאִישׁוֹנָה, וְכֵן רש"ל מְחַק זֶה מִפְּנֵי מְבְרִייתָא הִרְאִישׁוֹנָה, דְּר"ש בֶּן אֲלֵעָזָר הוּא דְדְרִישׁ לִיהַּ מְשׁוּיָתִי ה' לְגַגְדֵי תְּמִיד, וְאָמַר הַש"ס וְאִיזְדָּהּ הָאִי שְׁוִיָתִי מֵאִי דְרִישׁ בִּיָּה, וְהִינּוּ בְּרִייתָא דְר' יוֹסִי דְדְרִישׁ מְנֻכָּתָב אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת פָּתַב הָרְאוּי לְהַשְׁתַּנּוֹת, וְאִי דְגַם בְּבְרִייתָא הִרְאִישׁוֹנָה דְרִישׁ לִיהַּ הָאִי שְׁוִיָתִי לְזֶה הִיָּה לוֹ לְפָרוּךְ זֶה מִתְחַלָּה וְר' יוֹסִי הָאִי שְׁוִיָתִי מֵאִי דְרִישׁ בִּיָּה, אֲלֵא ע"כ דְּלֹא גְרָסִינֵן לָהּ בְּבְרִייתָא הִרְאִישׁוֹנָה פְּלִל וְכַדְבְּרֵי הַרש"ל, וְא"כ הָרִי הַבְּרִייתָא הִרְאִישׁוֹנָה וְר' יוֹסִי וְרַבִּי לֹא ס"ל הָאִי דְרִישׁא פְּלִל אֲלֵא ס"ל לְכוּלְהוּ פְּדַאֲמַר רַב חֲנָא בְּרַ בִּיזְנָא א"ר שְׁמַעוֹן חֲסִידָא דְאָמַר הַמְתַּפְּלִל צְרִיךְ שְׂיִרְאָה עַצְמוֹ פְּאֵלוּ שְׁכִינָה פְּגַדוּ שְׁנַאֲמַר שְׁוִיָתִי ה' לְגַגְדֵי תְּמִיד, וְכַדְאָמַר הַש"ס שָׁם, וְלִכּוֹן פִּינּוֹן דְּרַב חֲנָא בְּרַ בִּיזְנָא הִכִּי אָמַר שֶׁהוּא אֲמוּרָא לְכּוֹן לֹא פָתַבִּי רַבִּינוּ פִּינּוֹן שְׂרַק דַּעַת יַחֲוֹד הִיא וְרַבִּים פְּלִיגֵי עָלֶיהָ, וּבַפֶּרֶט דְּגַם רַבִּי פְּלִיגֵי עָלֶיהָ שָׁם, וּבַפֶּרֶט דְּרַב חֲנָא בְּרַ בִּיזְנָא שֶׁהוּא אֲמוּרָא לֹא ס"ל הִכִּי, וּבַפֶּרֶט דְּגַם הַסֵּתָם מִשְׁנֵה שָׁם לֹא פָתַבִּי פְּלִל וְכַדְבְּרֵי רַבִּינוּ הִלָּא הוּא דְכַרִּי הַסֵּתָם מִשְׁנֵה מְפֻרָשׁ ע"ש וְדו"ק: הַלְכָה יב ס"ת שְׂיִישׁ בּוֹ ג' טְעִיּוֹת בְּכָל דָּף וְדָף יִתְמָן, וְאִם הָיוּ אַרְבָּעָה יִגְנוּ.

וְאִם הָיָה רֹב הַסֵּפֶר מְנֻגָּה וְהַשְׂאָר יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה טְעִיּוֹת בְּכָל דָּף וְנִשְׂאָר אֶפְיָלוּ דָּף אֶחָד מֵאוּתוֹ הַשְׂאָר הַמְשׁוּבָּשׁ בְּלֹא ד' טְעִיּוֹת הָרִי זֶה יִתְמָן. עֵינַן כ"מ שְׁמִפְרָשׁ לָהּ דְרֹב הַסֵּפֶר מְנֻגָּה דְאָמַר רַבִּינוּ הִינּוּ רֹב אוֹתִיּוֹת הַסֵּפֶר פָּתוּב שְׁפִיר וְאִז אֶפְי' אִם בְּכָל הַדְּפִין יֵשׁ בְּכָל דָּף וְדָף ד' טְעִיּוֹת לְבַר מִדָּף אֶחָד שְׁנַמְצָא בְּכָל הַסֵּפֶר שְׂאִין בּוֹ אֲלֵא ג' טְעִיּוֹת ג"כ יִתְמָן ע"ש: וְהוּא תִימָא דְהָרִי רַבִּינוּ דֵּיִיק מְפֻרָשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ "וְנִשְׂאָר אֶפְיָלוּ דָּף אֶחָד מֵאוּתוֹ" הַשְׂאָר "הַמְשׁוּבָּשׁ בְּלֹא ד' טְעִיּוֹת", וְלֹא בְּאוּתוֹ רֹב הַסֵּפֶר הַמְנֻגָּה, וְעוֹד דְאִיךָ אֶפְשָׁר לֹמַר דְּהַתְּנָאִי שְׂיִהָא רֹב הַסֵּפֶר מְנֻגָּה הוּא בְּאוּתִיּוֹת שְׂיִהָיו רֹב אוֹתִיּוֹת הַסֵּפֶר מְנֻגָּה, וְכִי לְזֶה הַנְּצָרָה לְעִשׂוֹת תְּנָאִי מְחַדָּשׁ, וְהִלָּא גַם מִתְחַלָּה אֵיזְרִי בְּהִכִּי שְׂאָמַר "וְאִם הָיוּ אַרְבָּעָה יִגְנוּ", הָרִי שְׂאִין בְּכָל דָּף וְדָף פִּי אִם אַרְבָּעָה טְעִיּוֹת, אֲבָל רֹב אוֹתִיּוֹת הַדָּף הֵם פְּתִיקוּנֵן, וְלְמָה הַנְּצָרָה לֹמַר שְׁנִית "וְאִם הָיָה רֹב הַסֵּפֶר מְנֻגָּה", וְהִלָּא בְּהִכִּי הוּא דְאֵיזְרִי, וְהִכִּי הָיָה לוֹ לֹמַר "וְאִם הָיוּ אַרְבָּעָה יִגְנוּ וְאִם יֵשׁ בּוֹ דָּף אֶחָד בְּלֹא ד' טְעִיּוֹת ה"ז יִתְמָן", וְעוֹד דְאִיךָ שְׂיִיךָ לֹמַר לְשׁוֹן מוּג"ה עַל סֵפֶר שְׁמִיעוּט אוֹתִיּוֹת הַסֵּפֶר פְּוֹלֵן הֵם בְּטְעוֹת וְאִיזְהָ הַגָּהָה הָיָה בּוֹ: לְכּוֹן נִרְאָה לַע"ד דְּהַ"ק "וְאִם הָיָה רֹב הַסֵּפֶר מְנֻגָּה", הִינּוּ רֹב דְּפִי הַסֵּפֶר הָיוּ בְּלֹא טְעוֹת פְּלִל, וּבְמִיעוּט הַסֵּפֶר הַדְּפִין הַנְּשְׂאָרִים שְׂיִישׁ בְּהֵן ד' טְעִיּוֹת בְּכָל דָּף נִמְצָא ג"כ דָּף אֶחָד שְׂאִין בּוֹ ד' טְעִיּוֹת אֲלֵא רַק ג' הָרִי זֶה יִתְמָן אֶת פְּוֹלֵן, אֲבָל אִם אִין רֹב דְּפִי הַסֵּפֶר מְנֻגָּה בְּלֹא טְעוֹת אִינוּ מוֹעִיל אֶפְיָלוּ אִם יִמְצָא פְּמָה דְּפִין שְׁלִמִין אִף בְּלֹא טְעוֹת פְּלִל: וְזֶה

נלע"ד מוכרח יותר בגמרא במנחות דכ"ט ב', דבברייתא שם תניא דד' טעיות בכל דף ודף יגנו, ואם יש בו דף שלמה מצלת על כל הספר, הרי דאירי הברייתא מפניו פרוש אוטיות פתיקונו, ועל זה בא שם ר' יצחק בר שמואל בר מרתא משמי' דרב וחיידש ואמר, והוא דכתוב רוב הספר שפיר ע"ש, וא"כ מאי חיידש על הברייתא לדברי הכ"מ, אלא ע"כ כמ"ש דמצריה שיהיו רוב דפי הספר פתיקונו והטעוטים יהיה רק במיעוט הספר הנשאר, ואז אם ביניהם נמצא ג"כ דף אחת שלמה אז הוא שמצלת על הכל, וזה הוא ודאי חיידש גדול אשר אינו מבואר בברייתא והוצרה הוא לחידשו, וזה הוא בודאי גם דעת רבינו וכוונתו באריכות לשונו הטעור שהוסיף על דברי הש"ס לשון מוג"ה, ולשון דף אחד מאותו "השאר" המשופש דייקא וכמ"ש ודו"ק: פ"ק י הלכה ב ואסור לאדם למפורס"ת כו' ואפי' ישן ליקח בו חידש לעולם אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים שילמוד תורה בדמיו או שישא אשה בדמיו.

עיין כ"מ שהביא לדברי הר"ר מנוח שכתב דטעמא משום פשיעוּתא הלכה אם היה החידש פתוב והוא בבית הסופר ואינו מחוסר אלא נתינת דמים מוכרין עכ"ל: והנה הרבה הוא תימא דהרי בגמרא איתא להיפך ממש דכל האיבעיא (מגילה דף כ"ז) הוא משום דכיון דלא מעלי ליה אסור או דילמא פיון דליכא לעילויי עילוייא אחריןא שפיר דמי, הרי דחשש האיסור הוא רק משום מעלין בקודש דוקא ולא משום פשיעוּתא, וגם אי משום פשיעוּתא מאי אמר פיון דליכא לעילויי עילוייא אחריןא ש"ד, סו"ס הרי יש לחוש לפשיעוּתא: ועוד דאמר שם ת"ש גוללין ס"ת במטפחת חומשין כו' הא במטפחת ס"ת לא, והרי התם לא שייך פשיעוּתא כלל, וכן אמר ת"ש מניחי ס"ת ע"ג תורה כו', אע"ג דבכל זה לא שייך פשיעוּתא כלל: ועוד דאמר אח"כ שם להיפך ממש מפניו, דאמר ת"ש דאמר רבב"ח אמר ר' יוחנן משום רשב"ג לא ימפורס"ת ישן ליקח בו חידש, ודחי ואמר התם משום פשיעוּתא כי קאמרינן פגון דכתוב ומנח לאיפרוקי מאי, הרי דאמר מפניו דהאיבעיא הוא דוקא רק במקום דליכא משום פשיעוּתא: אלא דעל הר"ר מנוח עצמו איכא לתרוצי דהוא בא בזה לאיפלוגי על דברי רבינו דפסק בספיקא דהאיבעיא הזאת לחומרא ואיהו ס"ל לפסוק בספיקא דבאיבעיא לקולא, ולכן אמר שלא לחוש אלא לפשיעוּתא וכדברי רבב"ח אמר ר' יוחנן משום רשב"ג הנ"ל וכדמוקי ליה דטעמי' משום פשיעוּתא, אבל הכ"מ שהביא דבריו על דברי רבינו, הוא תימא גדולה שהרי הוא בעצמו כתב מפניו מקודם בדעת רבינו דמשום חומר קדושת ס"ת פסק רבינו לספיקא דהאיבעיא לחומרא, וכן הוא מוכרח בודאי בדעת רבינו דהרי אסיק רבינו בדבריו דלעולם אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים שילמוד תורה בדמיו או שישא אשה בדמיו, וכדברי ר' יוחנן משום ר"מ שם, אבל תורה בתורה לא וכדאמר שם הש"ס דברי האיבעיא ע"ש, ואיך א"כ הביא לדברי הר"ר מנוח לפירוש על דברי רבינו אשר דבריו הם היפך ממש מדברי רבינו, שוב ראיתי דגם הדרישה והב"ח והט"ז והש"כ בסי' ע"ר דעתם ה"כ הוא ג"כ כמ"ש ע"ש נד"ל: הלכה ד תיק שהוכן לספר תורה והנח בו כו' וכן רמוגי פס"ק ונהב כו' ואסור להוציאן לחול.

עיין כ"מ שהביא לדברי הטור שכתב על לשון זה של רבינו ומיהו בפ' בני העיר קאמר כו' אמר רבא ל"ש אלא שלא מכרו שבועה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרוהו זט"ה במעמד אנשי העיר אפילו למשתי ביה שכרא ש"ד, וכתב א"א ז"ל הילכה יחיד

שְׁמֹכר ס"ת שְׁלו מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָמָיו דְּדָמֵי לִזְט"ה וּלפ"ז הַתְּפוּחִים יְכוּלִין בְּעֲלִיָּהוּן לְמוֹכְרֵן וְהַלּוּקֵחַ יוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שְׁיִרְצֶה עכ"ל, וְכַתּוּב עָלָיו הַכ"מ וְאָנִי אוֹמֵר שְׂאִין זֶה סוֹתֵר דְּבָרֵי רַבִּינוּ דְּדִינְיָה שְׁל רַבִּינוּ אֵיתָא גַם לְדְבָרֵי הָרָא"ש בְּבַהכ"נ פְּפָרִים וְלֹא מְכָרוּהוּ זַט"ה בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר כו' עכ"ל, וְאָנִי לֹא הִבִּינְתִּי דְהָרֵי רַבִּינוּ אֵינְרֵי בְּזָה מְפֹנְרֵשׁ בַּס"ת שְׁל יַחֲדֵי כְּדָאֵמֵר בְּהִלְכָּה ב' וְאָסוּר לְאָדָם לְמִפְּנֵי ס"ת אֲפִילוּ אִין לֹו מַה יֵּאֲכַל כו' וְהִלָּא סוֹתֵר מְפֹנְרֵשׁ לְדְבָרֵי הָרָא"ש: אָמְנָם עכ"ז קוֹשְׁיָתִי הַטּוֹר לֹא ק"מ עַל רַבִּינוּ, דְּרַבִּינוּ לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל בְּפִרְקֵי י"א מַה' תְּפִלָּה הִלְכָּה י"ז וְהִלְכָּה י"ח דְּגַם בַּהכ"נ שְׁל כְּפָרִים לֹא יוּכְלוּ לְהַתְּנוֹת ז' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר אֲלֵא רַק עַל הַבַּהכ"נ עֲצָמוּ שְׁיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הַלּוּקֵחַ בְּכָל תְּשֻׁמִּישׁ שְׁיִרְצֶה אוֹ גַם עַל מוֹתֵר הַדָּמִים לְהוֹצִיאָן לְחֻלְיִין אֲבָל עַל עֵיקַר הַדָּמִים אִין לְהֵם רְשׁוּת לְהַתְּנוֹת לְהוֹצִיאָן ע"ש, וְלִכּוֹן שְׁפִיר קָאֵמֵר רַבִּינוּ גַם הִקָּא דְּגַם ס"ת וְתִשְׁמִישֵׁי שְׁל יַחֲדֵי לֹא גָרַע וְאָסוּר לֹו לְהוֹצִיאָן לְחֻלְיִין וְד"ל: הִלְכָּה וְ לֹא יֵאָחַז אָדָם ס"ת בְּזִרְעוֹ וְיִכְנַס בּוֹ לְבֵית הַמְּרֻחָץ אוֹ לְבֵית הַפֶּסֶס אוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת כו' וְלֹא יִקְרָא בּוֹ עַד שְׁיִרְחִיק ד' אַמּוֹת מִן הַמַּת אוֹ מִבֵּית הַמְּרֻחָץ אוֹ מִבַּהכ"נ.

עֵינֵין כ"מ שְׁפַתְבֵּי אַע"ג דְּבַפ' מִי שְׁמַתוֹ דָּף י"ח תַּנְיָא לֹא יִהְיֶה אָדָם בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְתַפְּלִין בְּרֵאשׁוֹבְזִרְעוֹ וְקוֹרָא וְאֵם עֲשֶׂה כֵן עוֹבֵר מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ, הָרֵי רֵאִינוּ אוֹסֵר אֲלֵא בְּקוֹרָא דְּנֻקָּא, ס"ל לְרַבִּינוּ דְּתַרְתִּי קְתַנִּי לֹא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְס"ת בְּזִרְעוֹ אוֹ קוֹרָא וְכָל חַד מִהֵנִי אֵיכָּא מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ עכ"ל: וְלַע"ד דְּבָרֵי תַיִמָּא הוּא, חֲדָא דְּאֵיף אֲפִשֵׁר לְפָרֵשׁ הַבְּרִייתָא דְּאוֹ קוֹרָא קְתַנִּי כִּינּוֹן דְּגַם הָאֲחִיזָה לְבַד אֲסוּרָה אִף בְּלֹא קִרְיָ פְּשִׁיטָא דְּאֵם אוֹחְזָה וְקוֹרָא בָּהּ שְׁהוּא אִיסוּר כְּפוּל, וְאִי דְּקוֹרָא בַּע"פ בְּלֹא ס"ת, הִלָּא גַם בְּלֹא"ה יֵשׁ אִיסוּר לְקָרוֹת בַּע"פ דְּבָרִים שְׁבַכְתְּב, וְאִי דְּאֵינְרֵי בְּלוּמַד הִיָּה לֹו לֹוּמֵר וְלוּמַד וְלֹא וְקוֹרָא דְּמִשְׁמַע מְקָרָא: וְעוֹד דְּאִי לַפ"ז דְּבִאֲחִיזָה לְבַד ג"כ אֵיכָּא מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ, הָרֵי רַבִּינוּ כְּתַב מְפֹנְרֵשׁ לְהִיפּוֹף דְּהָרֵי חֲלָקוֹן לְשִׁתֵּי כְּבוֹת דְּבִאֲחִיזָה אֵמֵר לְאַסְנֵר דְּנֻקָּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְלֹא בְּמַת יַחֲדֵי, וְלַעֲנֵין קִרְיָ אֵמֵר בְּבֹא בְּפִנֵי עֲצָמָה "וְלֹא יִקְרָא בּוֹ עַד שְׁיִרְחִיק ד' אַמּוֹת מִן הַמַּת", הָרֵי דְּכַמַּת יַחֲדֵי אֵינּוּ מְצָרִיף הַרְחַקַת ד' אַמּוֹת אֲלֵא בִּאֲחִיזָה וְקִרְיָ בּוֹ בְּיַחַד אֲבָל לֹא בִּאֲחִיזָה לְחוּד, הָרֵי דְּבִאֲחִיזָה אִין בּוֹ מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ אֲלֵא רַק בְּקִרְיָ לְבַד, וְכַדְבָּרֵי רַבִּינוּ הָרֵי בְּנֻדָּי א"א לֹוּמֵר שְׂאוּסֵר לְקָרוֹת בַּע"פ בְּלֹא אֲחִיזָה ס"ת וְתַרְתִּי קְתַנִּי דְּהָרֵי מְפֹנְרֵשׁ דְּנֵיִק בְּלִשְׁוֹנוֹ וְלֹא יִקְרָא "בּוֹ נֵאִין לֹוּמֵר דְּהָאֵי "עַד שְׁיִרְחִיק ד' אַמּוֹת מִן הַמַּת", דְּאֵמֵר רַבִּינוּ כְּפוֹנְתּוֹ הוּא דְּגַם בְּבֵית הַקְּבָרוֹת עֲצָמוּ יוּכַל לְקָרָא כְּשִׁירְחִיק ד' אַמּוֹת מִן הַקְּבָר, דֹּא"כ הִלָּא יִסְתַּר דְּבָרֵי הַקּוֹדְמִים דֹּא"כ מְשֻׁמַּע דְּדֻנְקָא לְקִרְיָ הוּא דְּצָרִיף לְהַרְחִיק ד' אַמּוֹת אֲבָל לְאַחִיזָה אִין צָרִיף לְהַרְחִיק כָּלֵל וּמִתְחַלָּה כְּתַב דְּגַם הָאֲחִיזָה לְבַד אֲסוּר בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְעוֹד דֹּא"כ הִיָּה לֹו לֹוּמֵר עַד שְׁיִרְחִיק ד"א מִן הַקְּבָרִים: לִכּוֹן נִלְע"ד דְּנֻדָּי בִּאֲחִיזָה לְבַד לֹא שְׁיִיף לוֹעֵג לְרֵשׁ, אֲבָל רַבִּינוּ כְּפוֹן בְּזָה לְדְבָרֵי הַזֶּה"ק פ' אַחֲרֵי דָּף ע"א שְׂאֵמֵר שֵׁם דְּהַמַּתִּים מְזַדְעָזְעִים מְאֹד כְּשִׁבְּאִים אֲלֵיהֶם בַּס"ת שְׂמָא יֵשׁ צַעַר בְּעוֹלָם, וְאֵם טְעוֹת בַּס"ת הֵיָּא אֵיכָּא גַם סְכָנָה גְּדוּלָּה בְּזָה ע"ש, וְא"כ כִּינּוֹן דְּגַם בְּגִמְרָא אֵמֵרוּ דְּאֵנוּ לֹא בְּקִיאִינּוּ בְּחִסְרוֹת וִיתִירוֹת א"כ נֻדָּי יֵשׁ אִיסוּר וְגַם סְכָנָה לְאַחְזוֹן ס"ת בְּזִרְעוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אֲבָל שְׁלֹא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אִין בּוֹ כָּלֵל מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ בְּתוֹף ד' אַמּוֹת שְׁל מַת הַמְּוֹנָח בְּבֵית אֲלֵא רַק בְּקִרְיָ לְבַד וְלֹא בִּאֲחִיזָה וְכַמ"ש כְּנִלְע"ד נְכוּן וְדו"ק: תַּם וְנִשְׁלַם בְּיִאוּר הַלְכוֹת ס"ת בְּסִיעַד"ש.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִינְעוּ. הַלְכוֹת צִיצִית פָּרַק א הֶלְכָה א עֲנָף שְׁעוֹשִׁין עַל פְּנֵי הַבְּגָד מִמֵּין הַבְּגָד הוּא הַנִּקְרָא צִיצִית כּו'.

וְאִין לְחוּטֵי הָעֲנָף מִנְּגוּן מִן הַתּוֹרָה, עֵינִין כ"מ שְׁפָתַב וּמ"מ יֵשׁ לְתַמּוּה דְאַמְרִינּוּן בַּפ"ק דִּיבְמוֹת גְּדִילִים לְשִׁיעוּרָא הָא דְאַתָּא גְּדִיל שְׁנַיִם גְּדִילִים אַרְבַּעַה וְהָכִי אַמְרִינּוּן בַּפ' הַתְּכַלֵּת דָּף ל"ט ב' מִשְׁמַע דְּמִן הַתּוֹרָה יֵשׁ מִנְּגוּן לְחוּטֵי הָעֲנָף וּצ"ע עכ"ל: וְלַעֲדוּן דְּלֹא קָשָׁה מִיַּדִּי, דְּהָרִי בַּפ' הַתְּכַלֵּת שָׁם רַב הוּא דְּאָמַר הָכִי גְּדִיל שְׁנַיִם גְּדִילִים אַרְבַּעַה וּרְבַב"ח פְּלִיג עָלֵיהָ שָׁם ע"ש, וְנִרְאָה דַּס"ל לְרַבֵּינוּ דְּגַם ב"ש וּב"ה דְּפָלִיגִי בַּבְּרִיָּתָא שָׁם דָּף מ"א ב' דְּאָמַר פְּמָה חוּטִין הוּא נוֹתֵן בַּש"א ד' וּבַה"א ג', גַּם הֵם לֹא דְרָשִׁי גְּדִיל גְּדִילִים, וְכֵן רְצוּ הַתּוֹס' שָׁם לֹאמַר הָכִי וְז"ל וַיִּתְּכֵן יוֹתֵר דַּב"ה לֹא דְרִישׁ גְּדִילִים וְכֵן מִשְׁמַע בְּסַפְרֵי כּו' וְכָתְבוּ זֶה לְדַבְרֵי ר"ת שָׁם דְּמַגְדִּיל לְבַד נִפְקָא לְהוּ לַב"ה שְׁלֵשָׁה דְּעֵבּוֹת מִתּוֹרָתָא עוֹבְדֵי גְּדִילוֹ, אֲלֵא שֶׁאֵח"כ לֹא כָתְבוּ הָכִי ע"ש, וְא"כ גַּם הָאֲמוּרָאִים ר"ה וְרַב יְהוּדָא וּר"פ דְּאִיָּרוּ שָׁם אֲלֵיפִיָּהוּ ג"כ לֹא דְרָשִׁי גְּדִיל גְּדִילִים, וּלְפ"ז י"ל עוֹד דְּגַם הָאֲמוּרָאִי דְדָף מ"ב שָׁם ג"כ לֹא דְרָשִׁי מַגְדִּיל גְּדִילִים כְּדַבְרֵי רַב, דְּאָמַר שָׁם רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב רָמִי אַרְבַּע וְעֵינִיף לְהוּ מִיעָרְף וּמְעֵינִיל לְהוּ בַּגְּלִימָא וְאֲבִיק לְהוּ מִיבָק קְסָבַר בְּעֵינֵי תַמְנָא בַּגְּלִימָא כִּי הִכִּי דְלִיָּהוּ גְּדִיל גְּדִילִים בְּמַקּוֹם פְּתִיל רַב יְרַמְיָה מְדִיפְתִי רָמִי תַמְנָא דְאִיָּהוּ שְׁתַּסְר וְלֹא אֲבִיק לְהוּ, גַּם הֵם לֹא דְרָשִׁי מַגְדִּיל גְּדִילִים כְּרַב לְמַנְּוּ אַרְבַּע דְּהָרִי הֵם מְצָרִיכוּ שְׁמוּנָה, וְרָשִׁי דְחַק עֲצָמוּ בְּזֵה שָׁם, וְהַתּוֹס' כָּתְבוּ דְדְרָשִׁי גְּדִילִים אַרְבַּעַה וְכֵן מִתְכַלֵּת ע"ש, אֲבָל רַבֵּינוּ דְּפֶסֶק דְּסַגִּי בְּחוּט אַחַד שֶׁל תְּכַלֵּת מִן הַשְּׁמוּנָה חוּטִין הַתְּלוּיִין ע"כ אִינוּ מְפָרְשׁ הָכִי, אוּ דִי"ל דְּגַם רַבֵּינוּ מְפָרְשׁ הָכִי לְדַבְרֵיהֶם, אֲבָל הוּא פֶּסֶק לְפֶסֶק הֶלְכָה כַּר"פ דְּאָמַר שָׁם בְּדָף מ"א ב' הַלְכָתָא ד' בְּתוּף שְׁלֵשׁ מְשׁוּלְשֵׁת אַרְבַּע וְהֵינּוּ דְּפֶסֶק כַּב"ש דְּאָמְרֵי הָכִי שָׁם ע"ש, וּמְבֹאָר בְּסַפְרֵי פ' שְׁלַח דַּב"ש אֲמַרֵי שְׁלֵשָׁה שְׁלַח צִמְר וּרְבִיעִית שְׁלַח תְּכַלֵּת, וּרַבֵּינוּ דְּפֶסֶק דְּהַשְׁמִינִית שְׁלַח תְּכַלֵּת בְּנוֹדָאֵי כֵן הִזָּה גִּרְסָתוֹ בְּסַפְרֵי, וְא"כ הָרִי בְּנוֹדָאֵי לֹא דְרָשִׁי גְּדִילִים אַרְבַּעַה דַּמ"נ אֵי גְּדִילִים הוּא מְלָכֵן לְבַד צָרִיכִין לְהִיּוֹת ד' חוּץ מִפְּתִיל תְּכַלֵּת וְאֵי בַּהֲדֵי תְּכַלֵּת הִזָּה רָאוּי לְהִיּוֹת שְׁנַיִם מְלָכֵן וּשְׁנַיִם מִתְכַלֵּת אוּ לְפָחוֹת ג' מְלָכֵן וְחוּט הַרְבִּיעִי שְׁלֵם מִתְכַלֵּת אֲלֵא וְדָאֵי לֹא דְרָשִׁי הָאֵי גְּדִילִים כְּלָל לְאַרְבַּעַה, וְהַסְגָּא דִּיבְמוֹת שְׁהִבִּיא הַכ"מ אִינָה אֲלֵא אֲלֵיבִי דְרַב וְלֹא קִי"ל הָכִי: עוֹד י"ל בְּפִשְׁטוֹת יוֹתֵר דְּאָף לְרַב דְּדְרָשׁ גְּדִילִים אַרְבַּעַה וְדָאֵי אִינוּ אֲלֵא שְׁלֵא לְפָחוֹת מֵאַרְבַּעַה דְּגְדִיל אִינוּ פָּחוֹת מִשְׁנַיִם וּגְדִילִים הֵם שְׁנֵי גְדִיל וְאִינוּ פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַה, אֲבָל הָרִי גַם יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַה וְגַם מֵאַה חוּטִין הֵם בְּכָלֵל גְּדִילִים, וְהָרִי א"כ לֹא הִזָּה לָן לְפִנְסָלֵן וְלַעֲבֹר עַל בַּל תּוֹסִיף אִם הוֹסִיף פְּמָה חוּטִין עַל אַרְבַּעַה, וְהָרִי קִי"ל שְׁעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף וְכַדְאָמְרוּ בְּסַנְהֶדְרִין דָּף פ"ח ב' וְהָאִיפָא צִיצִית דְּעִיקְרוּ מְדַבְרֵי תּוֹרָה וּפִירוּשׁוֹ מְדַבְרֵי סוֹפְרִים וַיֵּשׁ בּוֹ לְהוֹסִיף וְאִם הוֹסִיף גּוֹרַע, וְכָתְבוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת דָּף ל"ח דְּמִסְנֶגְדִּין זֹו דְּסַנְהֶדְרִין מִשְׁמַע דְּאִם הוֹסִיף חוּטִין גַּם בְּכָרְף א' פְּסוּל ע"ש וְכֵן מִשְׁמַע מִפְּרָשׁ"י בְּסַנְהֶדְרִין שָׁם, וְא"כ הָא דְּפְסוּל יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַה הָרִי זֶה הוּא רַב מְדַבְרֵי סוֹפְרִים וְאִינוּ מִן הַתּוֹרָה: אֲמַנְם כ"ז הֵן צָרְכֵנוּ רַב לְדַבְרֵי הַכ"מ דַּס"ל דְּדְרָשׁתָּ גְּדִיל גְּדִילִים הֵנָּה זֶה כְּמִפְּנֵי בַתּוֹרָה, אֲבָל בְּאַמְתָּ לְאוּ הָכִי הוּא דְּרָשׁא זֹו עֲצָמָה אִינָה אֲלֵא מְדַבְרֵי סוֹפְרִים, וְאִינָה נִקְרָאת מִן הַתּוֹרָה כְּלָל, וְכֵן פִּירַשׁ"י מְפֹרָשׁ בְּסַנְהֶדְרִין שָׁם וְז"ל וּפִירוּשׁוֹ מְדַבְרֵי סוֹפְרִים, ד' חוּטִין דִּילְפִינָן גְּדִיל ב' גְּדִילִים ד' עכ"ל הָרִי מְפֹרָשׁ דְּגַם הַדְּרָשׁא זֹו עֲצָמָה ג"כ נִקְרָאת רַב פִּירוּשׁוֹן מְדַבְרֵי סוֹפְרִים וְלֹא מִן הַתּוֹרָה,

ונהרי תמיהת הכ"מ מעיקרא ליתא וד"ל: הלכה ד והתכלת אינו מעכב את הלכן והלכן אינו מעכב את התכלת, פיצד הרי שאין לו תכלת עושה לכן לבדו וכן עם עשה לכן ותכלת ונפסק הלכן ונתמעט עד הפנף ונשאר התכלת לבדו פשר.

נראה מדברי רבינו דדוקא בכה"ג שעשה לכן ותכלת ונפסק הלכן ונשאר התכלת לבדו הוא דכשר, אבל אם מתחלה עשה תכלת לבד בלא לכן פסול, ולכאורה הוא תימא דהרי פסק פרבנן דריש פ' התכלת דשניהם אינו מעכבין זא"ז ולא פרבי שם, ובגמרא דאמרי הכי לא נצרכה אלא לגרדומין, הרי הוא לרבי דאמר דמעכבין זא"ז ומוקי למתניתין דאמרה דאינו מעכבין זא"ז דלא נצרכה אלא לקדם, דמצוה להקדים לכן לתכלת ואם הקדים תכלת ללכן הוא דאמרה המשנה דאינה מעכבת, וע"ז פריה התינח לכן דאינו מעכב את התכלת, תכלת דאינה מעכבת את הלכן מאי היא, ופי' רש"י מאי היא דמשמע אם הקדים לכן ומאי עיכוב איפא למימר, ור"ל דהרי עיקר מצוה ביהכי, ואמר רמי בר חמא לא נצרכה אלא לטלית שפולה תכלת, ור"ל דאז מצוה להקדים התכלת שהיא מין פנף, ורבא פליג עליה ואמר מידי ציבועא קא גרים, ולזה אמר אלא אמר רבא לא נצרכה אלא לגרודמין דאי איגרדום תכלת וקאי לכן ואי איגרדום לכן וקאי תכלת לית לן בה ע"ש, הרי מפורש דכולה סוגיא היא רק לרבי לפרש דברי המשנה אליבין דמתחלה נדאי מעכבין זא"ז ומה שאמרה המשנה דאינו מעכבין אמר תחלה לענין לקדם ורבא אמר לענין גרדומין, אבל לרבנן הלא לא קשיא ליה מאומה ונאמריא ליה שפיר דברי המשנה כפשוטה דגם בתחלה אינו מעכבין זא"ז וכדאמרו רבנן בפרייתא דאם אין לו תכלת עושה לכן לבדו ואם אין לו לכן עושה תכלת לבדו, וכדאמר שם בטעמיהו דרבנן וראיתם אותו כל חד לחודין משמע ולא פרבי דאמר עד דאיפא תרנוייהו בחד ע"ש, ואיך א"כ תפס רבינו אוקימתא דגמ' שהיא אליבין דרבי גם לענין ההלכה שפסק פרבנן דאם אין לו תכלת עושה לכן לבדו גם בתחילה: והנה הכ"מ פתב שרבינו אינו מפרש כפירש"י אלא הכי מפרש לה התינח לכן דאינו מעכב את התכלת שאם עשה חוטי לכן אף ע"פ שלא כרף עליהו תכלת יצא אלא תכלת אינו מעכב את הלכן מאי היא דמשמע שאם לא הטיל אלא חוט תכלת בלבד יצא, ואי אפשר לומר פן דהא קרא פתיב ונתנו על ציצית הפנף פתיל תכלת משמע דאין מקום לפתיל תכלת אלא א"כ יהיו ציצית דהיינו לכן עכ"ל, משמע שהוא מפרש לה לדעת רבינו שהוא מלתא באפי נפשין ולא קאי על האוקימתא דלקדם ואלבין דרבי, אלא רק אלבין דרבנן הוא דפריה התינח כו', והרבה הוא תימא דא"כ מאי אמר עליה רמי בר חמא לא נצרכה אלא לטלית שפולה תכלת, הרי דמפרש לה גם עתה לענין לאקדומי לבד, וכן הוא מבואר בדברי שמואל ללוי שם מפורש, דמפרש להא דלכן אינו מעכב את התכלת רק לענין דמלוה לאקדומי לכן ברישא ואי אקדים תכלת ללכן לית לן בה וא"ל ג"כ תינח לכן דאינו מעכב את התכלת, תכלת דאינה מעכבת את הלכן מאי היא, וא"ל רמי בר חמא ג"כ לא נצרכה אלא לטלית שפולה תכלת דמצוה לאקדומי תכלת ברישא ואי אקדים לכן ברישא לית בה עכ"ל: ועוד דלמה אי אפשר לומר לרבנן דבתכלת לבד בלא לכן ג"כ יצא דהרי טעמיהו דרבנן הוא מוראיתם אותו דכל חד לחודין משמע, הרי גלי קרא מפורש דונתנו על ציצית הפנף פתיל תכלת אינו אלא למצוה אבל לעכב לא אלא סגי גם בחד, וכמו דניחא ליה מה דסגי לכן בלא תכלת אע"פ שהכתוב אמר מפורש ונתנו על ציצית פתיל תכלת דוקא, פן הלא

ניחא מה דסגי לתכלת בלא לכו דהלא טעם אחד לשניהו מוראיתם אותו דכל חד לחודין משמע בין לכו בלא תכלת בין תכלת בלא לכו: אמנם עוד יש להבין דברי רבינו בהלכה ה' שאמר אע"פ שאין אחד מהו מעכב את חברו אינו שתי מצות אלא מ"ע אחת כו', ולכאורה אינו מוכן, דהרי תנו במשנה (מנחות דף כ"ח) ד' ציציות מעכבות זו את זו שארבעתן מצוה אחת, פן כתב רבינו בעצמו בה' זו, ובה' תפלין פ"ד הלכה ד' כתב תפלה של ראש אינה מעכבת של יד ושל יד אינה מעכבת של ראש מפני שהן שתי מצות זו לעצמה וזו לעצמה עכ"ל, הרי דתלו זב"ז דאם הן שתי מצות אינו מעכבין זא"ז, ואם הן מצוה אחת מעכבין זא"ז, וא"כ התכלת והלכו אם הן מצוה אחת לפה אינו מעכבין זא"ז: לכן נלע"ד דדעת רבינו הוא זה, דעד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא במצות וראיתם אותו בלבישה, דרבי אמר עד דאיפא תרנוייהו בטר פמו בנתינה, ורבנן אמרי וראיתם אותו כל חד לחודין משמע בעת לבישה, אבל במצות הנתינה דכתיב ונתנו על ציצית הפנף פתיל תכלת, דבעינו נתינת מין הפנף תחלה ואח"כ לתת עליו פתיל תכלת, לכ"ע הוא גם לרבנן, וכמ"ש רבינו בראש הפרק ענף שעושין על פנף הפגד ממין הפגד הוא הנקרא ציצית כו' וזה הענף הוא הנקרא לכו כו', ולוקחין חוט צמר שנוצב פעין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת כו', נמצאו במצוה זו ב' צווים שיעשה על הפנף ענף יוצא ממנה ושיכרוך על הענף חוט תכלת שנוצב ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הפנף פתיל תכלת, וא"כ לפ"ז הרי אף שמוצות ציצית היא מ"ע אחת מ"מ היא חלוקה לשתיים אחד בנתינה ואחד בלבישה, בנתינה המצוה היא לתת על הפנף מין פנף שהוא לכו ועליו פתיל תכלת, אבל בלבישה גלי רחמנא שגם באחד סגי, דוראיתם אותו כל חד לחודין משמע לרבנן, וא"כ לפ"ז אם יתן על הפנף מין פנף שהוא לכו בלא תכלת, הרי עשה המצוה של נתינת לכו פתיקונו שזה הוא עיקר המצוה לתת הלכו תחלה לבדו בלא תכלת, אלא שאח"כ המצוה לתת עליה עוד פתיל תכלת, ולכן אם אין לו תכלת עכ"פ המצוה של נתינת לכו עשה פתיקונו, אלא דאם לא היתה פתיב וראיתם אותו בלבישה ודאי דלא היתה יוצא ידי חובתו בלכו לבד פיון דלכו ותכלת תרנוייהו מצוה אחת היא והיו מעכבין זא"ז גם לרבנן כאשר ד' הציצית מעכבין זא"ז פיון דמצוה אחת הו, אבל פיון דגלי רחמנא בלבישה ואמר וראיתם אותו אפילו אחד לבד, הרי גלי רחמנא מפורש דגם באחד יוצא ידי חובתו, ולכן ס"ל לרבנן שפיר דהתכלת אינו מעכב את הלכו, שאם נתן לבדו בלא תכלת יצא י"ח, דהרי בנתינת הלכו קיים המצוה פתיקונו בין בנתינה, מצות ועשו להם ציצית, ונתנו על ציצית הפנף, מין פנף, ובין בלבישה, מצות וראיתם אותו אפילו חד נמי, אע"פ שלא קיים מצות תכלת בנתינה, משא"כ אם נתן תכלת בלא לכו פלל, הרי לא קיים לא מצות לכו ולא מצות תכלת בנתינה, דהמצוה הוא ליתן התכלת רק על לכו ולא על הפנף בלא לכו ונהרי נתנו שלא על מקומו פלל, וא"כ הרי לא יוכל אז לקיים פלל גם המצוה דוראיתם אותו בלבישה, דרחמנא אמר וראיתם אותו רק אם האחד שהוא רואה נעשה עכ"פ פתיקונו בנתינה שנתנו במקומו הראוי לו, אבל זה שלא נתנו במקומו הרי הנה כמו שהיה נותנו על הפותל דאטו יקיים בו וראיתם אותו אתמהה, ובשלמא אם הקדים התכלת ללכו בנתינה אע"ג שנתנו שלא פסדו, הסדר אינו מעכב בכ"מ, וכמ"ש התוס' בריש התכלת שם פיון דעכ"פ אחר שנתנו הלכו פרוך התכלת על הלכו וקרינו בו שפיר ונתנו על ציצית הפנף פתיל תכלת, דעיקר הנתינה היא

הפריכה, או אם נתן שתייהו לכן ותכלת פתיקונו בנתינה, ואח"כ נפסקו כל חוטי הלכן עד הפנף ולא נשאר בהן גם פדי עניבה, אבל התכלת נשאר קיים, גם בזה יצא י"ח שפיר, פיון דהנתינה היתה פתיקונו, והרי מקיים המצוה דנראיתם אותו חד בלבישה שפיר, אבל אם נתן מתחלה תכלת לבד בלא לכן פלל הרי לא נעשה גם נתינת התכלת פתיקונו פלל דלא עדיף מאלו תלה אותו על הפותל לכן בודאי אינו מקיים בו גם וראיתם אותו פלל וכהנ"ל: ועתה לפ"ז הרי גם לרבנן אין באור לדברי המשנה לכאורה, דהתינח התכלת אינה מעפכת את הלכן א"ש, דאפי' נתן לכן לבד ולא נתן עליו פתיל תכלת שפיר יצא י"ח וראיתם אותו אע"פ שלא קיים מצות תכלת פלל, אבל הלכן אינו מעפכ את התכלת מאי היא והלא אם נתן תכלת בלא לכן אינו פלום וכהנ"ל פיון שנתנו שלא במקומו, אלא ע"כ צ"ל גם לדידהו דהפנונה הוא במצוה דלהקדים, אבל א"כ יקשה לדידהו להיפך דהתינח לכן אינו מעפכ את התכלת אבל תכלת אינה מעפכ את הלכן מאי היא, דא"א לפרש עוד התכלת אינה מעפכת את הלכן באם נתן לכן בלא תכלת, דנדאי תרנוייהו פחד ענינא קמיירי, וכיון שהלכן אינו מעפכ את התכלת א"א לפרש באם נתן תכלת בלא לכן, בודאי כ"כ התכלת אינה מעפכת את הלכן ג"כ לא איירי בהכי שנתן לכן בלא תכלת, אלא ע"כ מוכרח הוא בודאי דגם לדידהו איירי המשנה רק לענו גרדומין דאי איגרדום תכלת וקאי לכן לית לן בה, והיינו התכלת אינה מעפכת את הלכן, וכו' אי איגרדום לכן וקאי תכלת לית לן בה, והיינו הלכן אינו מעפכ את התכלת, דאמרה המשנה, ואיירו תרנוייהו פחד ענינא: והשתא לפ"ז הרי ע"כ מוכרח הוא דכל הסוגיא איירי בין לרבי בין לרבנן, אלא דרק השואל דאמר לימא מתניתין דלא כרבי הוא דס"ד דלרבנן אחי שפיר המשנה בפשוטו דבין לכן בלא תכלת ובין תכלת בלא לכן יצא י"ח גם מתחלתו, אבל ר"י אמר רב דאמר אפילו תימא רבי לא נצרכה אלא לקדם בודאי ה"ק אפילו תימא רבי דע"כ גם לרבנן לא נצרכה אלא לקדם, והנה זה פמו לשון ולטעמך בכ"מ, וגם הא דפריף עליה התינח לכן דאינו מעפכ את התכלת, ונדאי הוא ג"כ בין לרבי בין לרבנן, ומדע דהכי הוא דהרי הא דא"ל לוי לשמואל לא תתיב אפרעף עד דמפרשת לי למתניתין ומוקי לה ג"כ בלקדם, הרי הם ודאי אליבניהו דרבנן הוא דאיירו ואליבן דהלכתא, והרי מפורש דגם לרבנן שאל והלכן אינו מעפכ את התכלת מאי היא, וגם לדידהו מוקי לה בלקדם, וגם לדידהו שאל עוד תינח לכן דאינו מעפכ את התכלת תכלת דאינה מעפכת את הלכן מאי היא, וגם לדידהו הוא דהוצרך רבא לומר לא נצרכה אלא לגר דומין וכמ"ש, ואף אם נאמר שהיא דוחק בדברי ר"י אמר רב פיון דמפורש איירי אליבן דרבי, עכ"פ בדברי שמואל ולוי ודאי הוא מוכרח דאיירו אליבן דרבנן ואליבן דהלכתא פיון דלא זכרו דברי רבי בדבריהם פלל, והרי ר"י אמר רב מוקי למתניתין אליבן דרבי בלקדם ושמואל מוקי למתניתין אליבן דרבנן בלקדם, ורבא דקאי אדברי שמואל ומוקי למתניתין בגרדומין הרי הוא ג"כ איירי מפורש אליבן דרבנן ואליבן דהלכתא פשוטא ולוי, אלא דממילא שמעינן דגם לרבי ע"כ מוקי רבא למתניתין בגרדומין ואתיא אליבן דכ"ע: ולפ"ז צ"ל דמ"ש רבינו פיצד הרי שאין לו תכלת עושה לכן לבדו, לאו דברי המשנה הוא, דהמשנה לא איירי בהכי פלל וכמ"ש, אלא דברי רבנן דברייתא הוא, וכ"ש כשעשה לכן ותכלת ונשאר לכן לבדו שהוא דברי המשנה, אבל בתכלת בלא לכן אמר שפיר שאינו פשר אלא באם עשה לכן ותכלת ואח"כ

הוא שִׁנְפֶסֶק הַלְכוּ וְנִשְׁאָר הַתְּכֵלֶת לְבָדוֹ, וְלֹא בָּאָם עֲשֵׂה מִתְחַלְתּוֹ תְּכַלֵּת לְבָדוֹ בְּלֹא לְכוּ וְכָכֵל הַנְּל, וְא"ש ג"כ מ"ש בְּהִלְכָה ה' דְּאִינוּ אֵלָא מ"ע אַחַת וְאֵפ"כ אֵין אֶחָד מִהוּן מְעַבְב אֶת חֲבָרוֹ, מִשּׁוּם דְּשִׁאֲנֵי מַצְוָה זֹו דְּגַלִּי קָרָא וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ דְּכָל חַד וְחַד לְחוּדְדִין מִשְׁמַע וְכַמ"ש, וְהָא שְׁלֵא הַזְּפִיר רַבִּינוּ בְּדַבְרֵיו דְּמַצְוָה לְאַקְדוּמֵי לְכוּ לְתַכְלֵת וְאִם הַקְדִּים תְּכַלֵּת לְלָכוּ יֵצֵא אֵלָא שְׁחִיפֶר מַצְוָה מִן הַמְּוִבָּחָר, מִשּׁוּם דְּבִפְרִיּוּשָׁא דְּמִתְּנִיתִין תְּפִס לְעִיקָר לְדַבְרֵי רַבָּא שֶׁהוּא בְּתָרָא דְּאִיגְרִי בְּגַרְדוּמִין וְלֹא בְּלַקְדָּם וּבְפִרְט דְּדַבְרֵי רַב וְשִׁמּוּאֵל דְּמוֹקִי לֵה בְּלַקְדָּם וְנִשְׁאָרוּ בְּקִשְׂיָא, אָמְנָם הַמַּצְוָה דְּלַכְתַּחְלָה לְקַדָּם הַלְכוּ הָרִי הַקְדִּים בְּרִישׁ דְּבַרְיוּ בְּרֵאשׁ הַפְּרָק וְהַעֲתַקְתִּי דְּבַרְיוּ לְעִיל, וּמִמִּילָא מוּבָן דָּאִם שְׂיָנָה וְהִיפָּהּ הַסְדֵּר עֵבֵר עַל הַמַּצְוָה דְּלַכְתַּחְלָה, אֲבָל אֵין הַסְדֵּר מְעַבְב בְּדִיעְבַד, כִּינּוּן שְׁלֵא עֲשֵׂה בְּזָה תְּנַאי מְפֻרָשׁ, וְא"ש לְנִכּוּן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הַלְכָה טו הַטִּיל צִיצִית עַל הַצִּיצִית אִם נִתְּכַנּוּן לְבַטֵּל אֶת הָרֵאשׁוּנָה מִתִּיר הָרֵאשׁוּנָה אוֹ חוֹתְכָה וְכִשְׂרָה, וְאִם נִתְּכַנּוּן לְהוֹסִיף אַע"פ שְׁחַתְּהָ אַחַת מִשְׁתִּיהוּן ה"ז פְּסוּלָה כו', וּבְהַשְׁגוֹת עֵינֵינִי בְּדַבְרֵיו וְלֹא מַצְאֵתִי בְּגִמְרָא כֵּן כו' עכ"ל.

וְעֵינֵין בְּכ"מ מ"ש בְּזָה, וְלַעֲד"ן דְּגַם רַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי רַבָּא בְּגִמְרָא פְּפִירֵשׁ הָרֵאב"ד וְהוּא ג"כ פִּירֵשׁ"י וְתוֹס' שֶׁם דְּרַבָּא אָמַר הַשְּׁתָּא בְּבַל תּוֹסִיף קָאִי מַעֲשֵׂה לֹא הוּי בְּתַחֲלָתוֹ אֵלָא בְּסוּף וְלָכוּן שְׁפִיר אָמַר ר"ז הַטִּיל לְמוֹטְלַת כְּשֶׁרָה, אָמְנָם מְפָרֵשׁ לֵה רַבִּינוּ דְּטַעֲמִין דְּרַבָּא הוּא מִשּׁוּם דְּאִזְגִּיל לְשִׁטְתּוֹ בְּתַמּוּרָה דְּף ד' ב' דְּכָל מִילְתָּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהַי, וְלָכוּן אָמַר שְׁפִיר דְּכִינּוּן דְּבָבֵל תּוֹסִיף קָאִי וְאָמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מְהַי כָּלל וּמַעֲשֵׂה לֹא הוּי מִתְחַלְתּוֹ וְלֹא הוּי זֶה מִן הָעֲשׂוּי, אֲבָל לְאַבְיֵי דְּאָמַר אִי עֵבִיד מְהַי גַּם כָּאֵן אַע"פ שְׁבָבֵל תּוֹסִיף קָאִי מ"מ אִי עֵבִיד מְהַי וְהוּי שְׁפִיר מַעֲשֵׂה מִתְחַלְתּוֹ וְהוּי זֶה מִן הָעֲשׂוּי כְּבָר וּפְסוּלִים אַף אִם חַתְּהָ אֶחָד מֵהֶם אִם רַק כִּינּוּן לְהוֹסִיף, וְא"כ לְאַבְיֵי בְּוֹדָאִי יִקְשָׁה עַל ר"ז דְּאִיף אָמַר הַטִּיל לְמוֹטְלַת כְּשֶׁרָה וְהָרִי הוּי זֶה תַעֲשֵׂה וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי וְהַזְּר קוֹשְׁיֵית הַש"ס לְדוּכְתִּין, וְלִזָּה בָּא ר"פ וְאַתְקִיף עֲלֵיהָ דְּרַבָּא וְאָמַר מִתְקִיף לֵה ר"פ מִמָּאִי דְּגַבְרָא לְאוֹסוּפִי קָא מִכְּפֻנּוּן דְּלִמָּא לְבַטוּלֵי קָא מִכְּפֻנּוּן וְבַל תּוֹסִיף לִיכָּא מַעֲשֵׂה אִיכָּא, וְר"ל דְּלָמָּה תְּלִית דִּין דְּר"ז בְּשִׁיטְתָּהּ דְּאִי עֵבִיד לֹא מְהַי דָּא"כ לְאַבְיֵי דַס"ל דְּאִי עֵבִיד מְהַי לִיתָא לְדַר"ז, וְהֵלָא שְׁפִיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי ר"ז לְהַלְכָה כַּכ"ע דְּאִיגְרִי בְּשִׁכּוּן לְבַטוּלֵי רֵאשׁוֹנוֹת וְא"כ לִיכָּא בַל תּוֹסִיף כָּלל וְלֹא מִכְּפֻנּוּן מַעוּלָם וּמַעֲשֵׂה אִיכָּא כִּי אֵין זֶה מִן הָעֲשׂוּי כָּלל אֵלָא מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּף אִיכָּא מַעֲשֵׂה וְלֹא הוּי זֶה מִן הָעֲשׂוּי כִּי לֹא נִפְסְלוּ כָּלל וְלָכוּן שְׁפִיר אָמַר ר"ז הַטִּיל לְמוֹטְלַת כְּשֶׁרָה אֲלִיבֵי דַכ"ע, וְנֵאֵד רַבִּינוּ בְּפִירוּשׁ זֶה בְּדַבְרֵי ר"פ מִפִּירֵשׁ"י וְהָרֵאב"ד, מִשּׁוּם דְּלִדְיָדְהוּ ר"פ בָּא לְהַחֲזִיר הַקּוֹשְׁיָא עַל ר"ז וְזֶה לֹא מִשְׁמַע כָּלל מִן הַש"ס דָּא"כ הָיָה לוֹ לְאַהֲדוּרֵי אַחַר תְּפִירוּצִים אַחֲרִים אוֹ לומר עַל דְּבַרֵי ר"ז קִשְׂיָא אֲבָל לַפ"ז א"ש בְּפִישִׁיטוֹת, וְהַשְּׁתָּא הֵלָא דַעַת רַבִּינוּ הוּא בַפ"י מַה' בְּכוּרוֹת הַלְכָה ה' דְּהַלְכָה כָּאֲבֵי בְּזָה דְּאִי עֵבִיד מְהַי וְכַמ"ש הַלַח"מ שֶׁם ע"ש, וְלִזָּה שְׁפִיר פְּסִק הָכָּא דְּלֹא עָרְבָא אֵלָא דְּאִי מְכַנּוּן לְהוֹסִיף חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה וְכִינּוּן דְּיִפְסְלוּ שׁוֹב לֹא מִתְּכַשְׂרֵי מִשּׁוּם תַעֲשֵׂה וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי וּפְסִק כַּר"ז וְכַדְמָפְרֵשׁ דְּבַרְיוּ ר"פ דְּבִמְכּוּן לְבַטֵּל דָּאֵז לֹא נִפְסְלוּ כָּלל וְלָכוּן מִתִּיר אֶת הָרֵאשׁוּנָה וְכִשְׂרָה, וְהוּא נְכוּן מְאֹד בְּסִיעַד"ש בֵּין בְּדַעַת רַבִּינוּ בֵּין בְּפִירוּשׁ הַסּוּגְיָא, וְהוּא רָאִיהָ גְמוּרָה לְדַבְרֵי הַלַח"מ הַנְּל שְׂנָה הוּא דַעַת רַבִּינוּ לְפִסּוּק כָּאֲבֵי בְּזָה אַע"פ שְׁמִפְרָשִׁים אַחֲרִים מְסַתְּפִקִים בְּזָה וְעֵינֵין בְּמֵלָא הָרוּעִים מ"ש בְּזָה וְד"ל: אָמְנָם דְּבַרֵי הַכ"מ בְּזָה תְּמוּהִין לַע"ד שְׁכַתְּבַת לְהִיפָּהּ דְּרַבָּא ס"ל, דְּכִינּוּן דְּקָאִי עֲלֵייהוּ

בְּכַל תּוֹסִיף שִׁפִּיר חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה בַתְּחִלָּה וְלֹא קָרִינוּ בִּיה מִן הַעֲשׂוּי, וְהוּא תִּמְאָ דְכִינוּ דְקָא
עֲלֵיָהּ בְּכַל תּוֹסִיף הָרִי פְּסוּלִין הֵן וְאִיךְ הֵנָּה זֶה מַעֲשֵׂה לְאֶכְשׁוּרֵיהֶן, וְכַדָּאֵר בַּפ'
הַנְּחָנְקִין דְּרַפ"ח שִׁחְשִׁיב לְצִיצִית לְדָבָר שֶׁעֵיָקְרוּ מִן הַתּוֹרָה וּפִירוּשׁוֹ מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וַיֵּשׁ
בוֹ לְהוֹסִיף וְאִם הוֹסִיף גּוֹרַע, וְעוֹד דְּאִיךְ נוֹכַל לְפָרֵשׁ זֶה בְּדַבְּרֵי רַבָּא דְהָרִי רַבָּא מְפוֹרָשׁ
ס"ל פֶּל מִקְלָתָא דְאָמַר רַחֲמֵנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֶבֶיד לֹא מְהֵנִי, אָבָל פֶּל מ"ש הוּא נְכוּן
בַּפְּשִׁטוֹת מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְכַהֲנָ"ל: הִלְכָּה יַח וְכֵן אִם נִתְמַעְטוּ חוּטֵי הַצִּיצִית אֶפְיָלוּ לֹא
נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶם אֲלָא פְּדֵי עֲנִיבָה פְּשָׁר.

וְאִם נִפְסַק הַחוּט מֵעֵיקְרוֹ אֶפְיָלוּ חוּט אֶחָד פְּסוּלָה: עֵינֵן כ"מ מ"ש לְתַמּוּהָ עַל רַבִּינוּ, וְכַתְּבֵן
בְּזֶה שְׁלֵשָׁה לְשׁוֹנוֹת, וּבְלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן פֶּתַח דְּלַרְבִּינוּ אִם עֲשֵׂה תִכְלַת לְבַדּוֹ בְּלֹא לְכוּן פֶּלֶל
בַּתְּחִלָּה. פְּשָׁר וְהִיא כ"ש מְלָכוֹן בְּלֹא תִכְלַת, וְסוּתֵר בְּזֶה לְדַבְּרֵי עֲצָמוֹ לְעֵיל בְּהִלְכָּה ד', וְגַם
אֲנִי בִּרְרַתִּי שֶׁם דְּזֶה לִיתָא ע"ש, וְכַתְּבֵן עוֹד דַּמ"ש וְאִם נִפְסַק הַחוּט מֵעֵיקְרוֹ אֶפְיָלוּ חוּט א'
פְּסוּלָה הוּא רַק אִם נִפְסַק מִין אֶחָד לְגַמְרֵי וּמִן הַמִּין הַשְּׁנִי הוּא שְׁנַפְסַק חוּט אֶחָד מֵעֵיקְרוֹ,
וְהוּא תִּמְאָ דְנִפְסַק מִין אֶחָד לְגַמְרֵי מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה בְּכָאוּן, וְעוֹד דְּבַנְפִּסַק מִין לְכוּן לְגַמְרֵי
וְעוֹד נִפְסַק חוּט אֶחָד שֶׁל תִּכְלַת, הָרִי פְּלוֹל נִפְסַק לְגַמְרֵי, דְהָרִי לַרְבִּינוּ הֵנָּה פֶּל הַתִּכְלַת רַק
חֲצִי חוּט אֶחָד, וְאִי בְּדַעֲשָׁאן פְּלוֹל מִמִּין אֶחָד פְּנוּנְתוֹ, הָרִי וְדָאִי רַבִּינוּ אֵינְרִי בַּכ"ע, וְכ"ש
רַבָּה בַּר רַב אֲדָא אָמַר רַב אֲדָא אָמַר רַב דְּאָמַר זֶה בְּגַמְרָא דְרַפ"ט, אֵינְרִי בְּוֹדָאִי בַּכ"ע
גַּם בְּמָקוֹם שֵׁישׁ בְּהֵן שְׁנֵי הַמִּינִין, גַּם מ"ש בְּלִשׁוֹן שְׁנֵי דְהָא דְמַכְשִׁיר בְּכַדִּי עֲנִיבָה הוּא רַק
בְּמִין אֶחָד וּמִין הַשְּׁנִי נִשְׁאָר שְׁלֵם ג"כ תַּמּוּהָ לַע"ד, דְהָרִי רַבִּינוּ אָמַר אִם נִתְמַעְטוּ חוּטֵי
הַצִּיצִית דְּוֹדָאִי פֶּל חוּטֵי הַצִּיצִית בְּמִשְׁמַע, לְכוּן הַעֵיקְרָא הוּא לַע"ד כַּמ"ש בְּלִשׁוֹן שְׁלִישִׁי
דְּכָל הַחוּטִין שְׁנַפְסָקוּ מִתְכַּשְׁרוּ בְּכַדִּי עֲנִיבָה, וְאִם נִפְסַק מִין אֶחָד הוּא דְוֹקָא עַד הַפְּנֵי וְלֹא
שְׁנַפְסָקוּ מִתּוֹךְ הַפְּנֵי אֲלָא נִשְׁתַּיֵּיר כ"ש עַכ"פ וּמִתְכַּשְׁרוּ שִׁפִּיר בַּכ"ש פִּינוּן שְׁמִין הַשְּׁנֵי
קִיָּים, אָבָל בְּנִפְסַק מֵעֵיקְרוֹ אֶפְיָלוּ חוּט אֶחָד וּמִין הַשְּׁנֵי קִיָּים בְּשִׁלְמוֹת פְּסוּלָה פִּינוּן שְׁאִין
בְּהֵן ד' חוּטִין כְּנַלַע"ד וְד"ל: עוֹד פֶּתַח הַכ"מ וְדַע דְּגַרְסִינוּן בְּגַמְרָא אֵיבְעֵיא לְהוּ פְּדֵי לְעֻנְבוֹן
פְּלוֹהוּ בְּהַדְדֵי אוֹ דִּיקְלָא פֶּל חַד וְחַד לְחוּדְדֵי תִיקוּ, וְהָרִי"ף וְרַבִּינוּ הַשְּׁמִיטוּ דִּין זֶה מִשְׁמַע
דְּסַבְּרֵי דְאֲזַלִּינוּן בְּהָ לְקוֹלָא דְשִׁיעוּר זֶה אֵינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן, וְגַרְסִינוּן תּוּ בְּגַמְרָא בְּעֵי רַב
אֲשִׁי אֵלִימִי וְלֹא מַעֲנָבִי וְאִי הוּוּ קִטְיָנִי מַעֲנָבִי מֵאִי א"ל רַב אֶחָא כ"ש דְּמִינְכֵר מְצוּנְתֵיהוּ,
וְהָרִי"ף וְרַבִּינוּ הַשְּׁמִיטוּהוּ וְטַעֲמָא פִּינוּן דְאֶתָּא בַּמַּכ"ש מִלְתָּא דְפְּשִׁטָּא הִיא כו' עַכ"ל.

וְלַע"ד הוּא דְוֹסַק גְּדוֹל דְמִלְתָּא דְמִיבְעֵי לִיה לְרַב אֲשִׁי הֵנָּה פְּשִׁטָּא לְדִידוֹן אַף אִם לְרַב
אֶחָא הֵנָּה זֶה כ"ש, אָמְנָם גַּם לְדִידֵיהָ הָרִי אָמַר רַק מִשׁוּם דְאֶתְיָא בַּמַּכ"ש וּפְשִׁטָּא הוּא
לְכוּן הַשְּׁמִיטוּהוּ אָבָל בְּלֹא"ה אַע"ג דְקוֹלָא הוּא לֹא הֵיךְ לְהוּ לְהַשְׁמִיטוּ, הָרִי תִבְרַב בְּזֶה
בְּעֲצָמוֹ לְגַזִּיזֵי' שְׁאָמַר מְקוּדָם דְלְכוּן הַשְּׁמִיטוּ הָא דְאֵיבְעֵיא לְהוּ פְּדֵי לְעֻנְבוֹן פְּלוֹהוּ בְּהַדְדֵי
אוֹ פֶּל חַד וְחַד לְחוּדְדֵי', הוּא מִשׁוּם דְסַפִּיקָא דְהָאֵיבְעֵיא הִיא לְקוֹלָא, וְכֵן הוּא בְּוֹדָאִי דְאֶדְרַבָּא
אִי ס"ל דְאֲזַלִּינוּן בְּזֶה לְקוֹלָא בְּוֹדָאִי הֵיךְ לְהוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְבִלֹא"ה בְּוֹדָאִי נַחְמִיר בִּיָּה מְסַפֵּק,
לְכוּן יוֹתֵר מְסַתְּבָרָא לְוֹמַר לְהִיפּוּ דְכִינוּן דְהַשְּׁמִיטוּהוּ וְסַתְּמוּ דְבַרְיָהֶם דְבַעֲיָנוּ שִׁשְׁתַּיֵּיר
מֵהֶם פְּדֵי עֲנִיבָה מִשְׁמַע אֵיזָה חוּטִין שִׁיָּהִיו וְאֵף אֵלִימִי וְוֹקָא פְּדֵי עֲנִיבָה מְכֻלָּהוּ בְּהַדְדֵי
לְהַחְמִיר בְּשְׁנֵי הָאֵיבְעִיּוֹת דְמִשְׁמַע לְהוּ דְרַב אֲשִׁי דְאֵיבְעֵיא לִיה לִית לִיה סְבָרָא דְרַב אֶחָא
דַּכ"ש הוּא וְלְכוּן סַתְּמוּ לְחוּמְרָא, וְכֵן פֶּתַח מְפוֹרָשׁ הָרֵא"ש וְהַטּוֹר וְהַש"ע בְּסִמְן י"ב
בְּבַעֲיָא הָרֵאשׁוֹנָה לְחוּמְרָא שִׁשְׁאָר פְּדֵי לְעֻנְבָם פְּלוֹלָם בְּיַחַד דְוֹקָא, וְגַם בְּבַעֲיָא דְרַב אֲשִׁי

הביא הב"י שם דברי מהרי"א שדוּחַק לומר זה שלא חשו להביאו משום דאֲתִיָּא במכ"ש שְהָרִי הָרָא"ש וְהַעֲיִטוּר וְאָדָם וְחִוָּה מְבִיאִים אוֹתוֹ ע"ש, לְכֹן וְדַאי מְסַתְבְּרָא לומר דאֲדַרְבָּא משום דאֲזִילִי גַם בְּזֵה לְחַנְמָרָא לְכֹן הַשְּׁמִיטוּהוּ וכמ"ש ודו"ק: פָּרַק ב' הִלְכָה ח הִיָּתָה בְּנִלְהָ תַכְלֵת עוֹשָׂה לְכוּן שְׁלָה מִשְׁאָר צָבְעוֹנִין חוּץ מִן הַשְּׁחוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּתַכְלֵת.

עיינן כ"מ שפֿתב ויש לתמונה על רבינו שפֿתב חוץ מן השחור ובגמרא לא אמרו אלא חוץ מקלא אילן והוא צבע תכלת בשאר צבעים שלא בדם חילזון, ועוד יש לתמונה למה לא חילק בין טלית בת ד' חוטין לבת ח' חוטין כמו בגמרא, וע"ש דדחק עצמו בזה: ולעד"ן דלא קשה מידי, דקונשייתו הראשונה בפשוטו גיחא, דהרי מפּוֹרֵשׁ פֿתב רבינו בהלכה ב' שגם החלזון דמו שחור כדיו, וא"כ מראה התכלת נעשה רק ע"י סממנין הנתינתין עמו וא"כ נדאי גם הקלא אילן שחור הוא כדיו ומראה התכלת נעשה ג"כ רק ע"י סממנין, וזה פֿלל רבינו בלשוננו בהלכה א' שפֿתב וְכֹל שְׁלָא צָבַע בְּאוֹתָהּ צָבִיעָה כְּגוֹן שְׁצָבְעוּ בְּאַסְטִיס אוּ בְּשַׁחוּר אוּ בְּשִׁאָר הַמְּשַׁחֲרִין ה"ז פֿסוּל לְצִיצִית, וּשְׁאָר הַמְּשַׁחֲרִין דְּאָמַר נְדַאי הוּא קְלָא אֵילָן בְּכָלְלָם, שֶׁהוּא ג"כ שַׁחוּר, וא"כ הגמרא דאמרה חוץ מקלא אילן הרי הוא לשון אֶחָד עִם לְשׁוֹן רְבִינּוּ שְׁאָמַר חוּץ מִן הַשְּׁחוּר, וְהַשְּׁמִיעֵנוּ רְבִינּוּ דְכִינּוּ דְהַגְמָרָא מִמַּעַט קְלָא אֵילָן שֶׁהוּא שַׁחוּר ה"ה לְכֹל שְׁאָר מִיַּנִּי שַׁחוּר, וכמ"ש דמראה התכלת לא נעשה אלא מסממנין בין בחלזון בין בקלא אילן בין בשאר שחור, והשמיענו עוד רבינו בזה דמדאמר הגמרא סתם חוץ מקלא אילן משמע דאפילו קלא אילן לחוד' בלא סממנין שצבעה שחור ג"כ לא יביא וה"ה לְכֹל מִיַּנִּי שַׁחוּר וְזֵהוּ דְכָתַב בְּטַעְמוֹ "מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּתַכְלֵת" אע"פ שאינו מראה תכלת ממש וד"ל: וקונשייתו השניה ג"כ נראה לע"ד דא"ש בפשיטות, דהרי רבינו פֿתב בִּפְ"א הִלְכָה ט"ו הַטִּיל צִיצִית עַל הַצִּיצִית אִם נִתְפַּוֵּן לְבַטֵּל הָרְאִשׁוֹנוֹת מִתִּיר הָרְאִשׁוֹנוֹת וְכִשְׁרָה וְאִם נִתְפַּוֵּן לְהוֹסִיף אִף ע"פ שִׁחְתָּהּ אֶחָת מִשְׁתִּיָּהּ פֿסוּלָה, הַרִי דָאָף בְּנִתְפַּוֵּן לְבַטֵּל צְרִיף הוּא לְהִתִּיר אֶת הָרְאִשׁוֹנוֹת וְאִם לֹא הִתִּיר פֿסוּל בְּכ"ע וְאִם נִתְפַּוֵּן לְהוֹסִיף אִיכָא ג"כ אִיסוּרָא דְבַל תוֹסִיף וּבכ"ע פֿסוּל, וְכָתְבוּ הַתּוֹסֵ' בְּרִישׁ הַתַּכְלֵת דְּגַם בְּכָרָה אֶחָד אִיכָא בַל תוֹסִיף, וא"כ לפ"ז הַרִי דְבְרֵי הַש"ס דְּמוֹקֵי לְחָדָא בְּטִלִית בַּת שְׁמוֹנָה חוּטִין וְלְכֹן אִם הִבִּיא קְלָא אֵילָן כְּשֶׁר וְכִלְשׁוֹן ב' שֶׁל רַש"י שְׁפֿתַב שֶׁהוּא עֵיקָר ע"ש, לְכַאוּרָה אֵינָן מוּבָנִים פֿלָל דְּהִלָּא אִיכָא בַל תוֹסִיף וּפֿסוּל גַּם בְּלֹא"ה, וְעֵינָן בְּתוֹסֵ' בְּרִישׁ הַתַּכְלֵת מ"ש בְּזֵה, אֲמַנָּם דַּעַת רְבִינּוּ הוּא זֵה לַע"ד, דְּבַדָּף מ"ב אָמַר הַש"ס, דְּרַב אֲחָא בְּרַי יַעֲקֹב רַמִּי אַרְבַּע וְעֵינָיָהּ לְהוּ מִיעָרָה, וְרַב יְרֵמְיָהּ מְדִיפְתָא רַמִּי תְּמַנְיָא דְּאֵינּוֹן שְׁיִתְסִיר ע"ש, ס"ל לְרְבִינּוּ דְּפִלְגִי בְּדַרְשַׁת גְּדִיל גְּדִילִים דְּדַרְשִׁינָן מְנִיָּה גְּדִיל שְׁנַיִם גְּדִילִים אַרְבָּעָה שָׁם דָּף ל"ט ב', דְּרַב אֲחָא ב"י סוּבְּר דְּמִשְׁנֵי הַמִּינִין בְּיַחַד צְרִיף לְהִיּוֹת אַרְבָּעָה וְלֹא יוֹתֵר, וְרַב יְרֵמְיָהּ מְדִיפְתָא סוּבְּר דְּמַכְּל מִין וּמִין יְכוּל לְהִיּוֹת אַרְבָּעָה וְאֵין בּוֹ מִשׁוּם בַל תוֹסִיף, וְכֹן רְצוּ גַם הַתּוֹסֵ' שָׁם לומר הַכִּי ע"ש, וא"כ הָא דְּקָאָמַר בְּדָף מ"א ב' כָּאֵן בְּטִלִית בַּת ד' חוּטִין כָּאֵן בְּטִלִית בַּת שְׁמוֹנָה חוּטִין ס"ל לְרְבִינּוּ דג"כ ה"ק דְּשְׁנֵי הַבְּרִייתוֹת פְּלִיגִי בְּזֵה דְּמַר אֵית לִיהָ דְּמַנְנָן הַחוּטִין בֵּין בְּנִלְן צְרִיכִין לְהִיּוֹת רַק ד' חוּטִין וְאִם הוֹסִיף אִיכָא מִשׁוּם בַל תוֹסִיף וּפֿסוּלָה, וּמַר סְבַר דְּרַשְׁאֵי לְהוֹסִיף עַד ח' חוּטִין וְיוֹתֵר מִשְׁמוֹנָה הוּא דְּאִיכָא בַל תוֹסִיף, וּמ"מ הוּא יוֹצֵא גַם בַּד' חוּטִין וְלְכֹן אִם הִבִּיא כְּשֶׁר פְּלִשׁוֹן ב' שֶׁל רַש"י וְכַהֲנָ"ל, וא"כ לפ"ז הַרִי רְבִינּוּ פֿסַק בְּפָרַק רִאשׁוֹן כַּמ"ד ד' חוּטִין וְלֹא יוֹתֵר וְאִם הוֹסִיף (עַל ד' חוּטִין פֿסוּלָה, א"כ לפ"ז הַרִי לְדִינָהּ א"א עוֹד לְחַלֵּק בֵּין טִלִית בַּת ד'

חוטין לטלית בת ח' חוטין וילאכשורי ביה קלא אילן בדיעבד דהלא בת שמונה חוטין פסול גם בלא"ה כנלע"ד נכון ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות ציצית בסיעד"ש.

בריה רחמנא דסייעו. הלכות ברכות פסק ב הלכה ב הפועלים שקיו עושין מלאכה אצל בעה"ב ואכלו פתו אין מברכין לפני' ומברכין לאחר סעודתן שתי ברכות בלבד כו' ברכה ראשונה פתיקונה, שניה פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותרם בברכת הארץ: עיין כ"מ שכתב בטעמו שאין מנין הברכות שאחר המזון מן התורה והנה קראי דמיימי בגמרא ללמד על כל ברכה וברכה אסמכתא בעלמא ניהו עכ"ל.

ועיין לח"מ שהקשה עליו דא"כ בברכת הין לחודי' די פינו דכל השאר הוי דרבנן, ועוד קשה פשנעלם ולא ידע אם ברה ברכת המזון שחוזר ומברך למה חוזר ומברך הפל לא הנה לו לברה אלא ברכת הין לחודי' דהיא מדאורייתא עכ"ל ע"ש: ולעד"ן דדברי הכ"מ נכונים וברורים, אלא שאין צריך לומר מה שכתב הכ"מ דהנה קראי אסמכתא בעלמא ניהו, דנדאי ענין הברכות פולם הם דאורייתא, בין ענין הין בין ענין הארץ בין ענין ירושלים, דהרי מפני הונפרו כל שלשת ענינים אלו בקרא פדתניא ברכות דף מ"ח, ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הין, על הארץ זו ברכת הארץ, הטובה זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר הנה הטוב הנה והלבנון ע"ש, ואין זו אסמכתא פינו שהיא מפני בכתוב, דאכלת ושבעת וברכת, הרי אמר שיברך על האכילה והשביעה שהוא ברכת הין, והדר אמר מפני, על הארץ, והדר אמר, הטובה, ולא מצינו לשון טובה אלא בירושלים, אלא דלא למדנו מהכתוב הנה אלא שיזכור כל שלשת הענינים האלו בברכתו, אבל לא שיברך על כל ענין וענין בברכה בפ"ע דהרי לא אמר אלא פעם אחד וברכת אכולהו, ולכן מדאורייתא יכול לכלול כל שלשת ענינים אלו בברכה אחת, אלא פינו דבזמן משה רבינו ע"ה עדיין לא הנה שיהי לברה על הארץ ועל ירושלים, לכן תיקון ברכת הין ולא פל בה לא ענין הארץ ולא ענין ירושלים, ואח"כ בימי יהושע שנתחדש להם ענין הארץ לא רצה לשנות בברכת הין ממטבע שטבע בה משה רבינו, ולכן תיקון ענין הארץ בברכה בפני עצמה, וגם הוא לא פלל בה ענין ירושלים פי עדיין לא פכשוה בימיו, ואחר שכבושה בימי דוד ושלמה לא רצו ג"כ לשנות ממטבע שטבעו משה ויהושע בברכותיהם, ולכן תיקנו ענין ירושלים והפית בברכה בפני עצמה, ואז נתחלקו שלשת הענינים הללו שהן מדאורייתא בשלש ברכות מחולקות, אע"פ שמדאורייתא הנה אפשר לכוללן בברכת אחת, ולכן נדאי הנה מנין הברכות רק דרבנן, אבל ענין הברכות נדאי דהנה מדאורייתא, ולכן עתה שחלקום לג' ברכות, לא רצו רבנן לתקן גם לפועלים שיכללו הפל בברכת הין פינו שאין שייכות פלל ענין הארץ וירושלים לברכת הין, והיו צריכים לשנות הרבה ממטבע שטבע בה משה, אלא פללו ענין ירושלים בברכת הארץ פינו שהן דומין זל"ז, ולא הוצרכו לשנות הרבה ממטבע שטבע בה יהושע, ולנה ג"כ פשנעלם ולא ידע אם ברה ברהמ"ז, שפיר חוזר ומברך לכל הברכות, פינו שפל שלשת הענינים הללו דאורייתא הם, ומדאורייתא אינו יוצא בברכת הין לחוד פינו שלא הזכיר בה לא ענין הארץ ולא ענין ירושלים, וכן אינו יוצא בברכת הין ובברכת הארץ פינו שלא הזכיר בהן ענין ירושלים, שוב ראיתי במג"א סימן קצ"א שכתב בקיצור ג"כ הכי ע"ש: אמנם לענין ברכת הטוב והמטיב כתב הלח"מ דאינו חוזר ומברך פינו שהיא דרבנן, ולעד"ד י"ל עוד דכיון שפל השלש ברכות הוא חוזר ומברך פאלו נדאי לא ברה, א"כ

ממילא יש לו לברך גם הטוב והמטיב דאם לא ברוך ג' הראשונות הרי הרביעית בנדאי לא ברוך, וכן פסק המג"א בסימן קפ"ד ס"ק ז' לברך גם ברכה רביעית, אלא שפכת בה טעם אחר דלא לזלזולי בה ע"ש ודו"ק: הלכה ג ברפת הארץ צ"ל הודיני' בתחלתה ובסופה כו' וכו', שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברפת הארץ לא יצא ידי חובתו וצריך להזכיר בה ברית ותורה כו'.

עיין לח"מ שהקשה למה בארץ חמדה ובמלכות ב"ד כתב רבינו ז"ל כל מי שלא אמר לא יצא י"ח, ובברית ותורה לא אמר פן אלא צריך להזכיר ברית ותורה לבד, והא בגמרא דף מ"ט בכולהו אמרו ואם לא הזכירו לא יצא י"ח, ואע"ג דרב אמר שם לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא, לית הלכתא פנותי' פדמשמע שם עכ"ל: ולעד"ן דלא ק"מ דהרי פן איתא בפרייטא שם, ר' אליעזר אמר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברפת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא י"ח, נחום הזקן אמר צריך שיזכור בה ברית, ר' יוסי אמר צריך שיזכור בה תורה, פלימו אמר צריך שיקדים ברית לתורה כו' ר' אבא אמר צריך שיאמר בה הודאה תחלה וסוף כו' וכל שאינו אמר ברית ותורה בברפת הארץ ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא י"ח, ע"כ, הרי דפלוגתא דתנאי היא בזה לענין דיעבד, דרב ר' אבא לבדו הוא דאמר דלא יצא י"ח, אבל נחום הזקן ור' יוסי ופלימו שלשתן פליגי עליה ואמרו ביה לשון, צריך להזכיר, לשון לכתחלה לבד, ולכן שפיר פסק רבינו פנותם דר' אבא יחיד הוא לגבייהו, ואע"ג דאמר אח"כ מסייע ליה לר' אילעא דאמר ר' אילעא אמר ר' יעקב בר אחא משום רבינו פל שלא אמר ברית ותורה בברפת הארץ ומלכות ב"ד בבונה ירושלים לא יצא י"ח, הרי האי משום רבינו הוא רב, והרי רב חננאל אמר רב שם אמר להיפך, לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא, ופליגי על ר' אילעא בדעת רב, ורב חסדא עבד בה עובדא פנותיה דרב חננאל אמר רב גם לכתחלה שם, ואע"ג דר"ז אמר ליה שם ואת שבקת כל הני תנאי ואמוראי ועבדת פרב, ורב ששת זקיף עליה לקועי' פתווא, הוא רק משום דלא אמרן גם לכתחלה, אבל לענין דיעבד אדרבא משמע דגם רב ששת הכי ס"ל דיצא י"ח מדלא אהדרינהו לר"ח לחזור לברך, ובפרט לדעת הערוך דהאי ר' אבא דברייתא הוא ניהו רב דנדאי פשיטא דהלכתא ככל הני תנאי דפליגי עליה ואמרו צריך להזכיר רק לכתחלה, פינו דלרב חננאל ורב חסדא גם רב הכי ס"ל, ולכן שפיר פסק רבינו פהני תנאי דצריך שיזכיר רק לענין לכתחלה, אבל בארץ חמדה ומלכות ב"ד פסק דלא יצא כדברי ר' אליעזר וככל שארי הני תנאי דלא פליגי עליה בזה אלא כל אחד מוסיף על דבריו, ודו"ק: פרק ד הלכה ו בירך על הפת פטר את הפרפרת שאוכלין בהן הפת ממיני התבשיל ופירות וכיוצא בהן אבל אם בירך על הפרפרת לא פטר את הפת בירך על מעשה קזרה פטר את התבשיל בירך על התבשיל לא פטר את מעשה קזרה: עיין כ"מ שהביא דברי הרמ"ך שפכת לא הבנתי למה פסק בהיפך ממה שמפניך בהלכה פי לדעת ת"ק פרפרת דהיינו התבשיל כמו שפירש הוא פטר מ"ק אבל מ"ק לא חזינו שיפטור פרפרת, ואם פסק כב"ש אין מ"ק פוטר פרפרת ולא פרפרת מעשה קזרה, ועוד תימא שהוא פירש פרפרת תבשיל ופירות ואם כדבריו פן הוא הא אין ברכותיהן שוות עם מ"ק ופרפרת שהוא פת הבאה בכסנין עכ"ל, ועיין כ"מ ולח"מ מ"ש בזה: ולעד"ן דא"ש בפשיטות, דהנה יש לדייק בדברי רבינו דלמה השמיט הדין אם פת פוטר מעשה קזרה או לא ודווקא לומר משום

דהגמרא אומר ברך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה, דאף דכ"ש הוא מ"מ הנה לו למיתנא כדי שלא נטעה, ועוד דכיון דרבינו מפרש פרפרת הוא שאוכלין בהן הפת א"כ אינה כ"ש הוא למעשה קדרה שאין אוכלין בהן הפת, ועוד דהדין דברך על מ"ק פוטר את התבשיל הלא לא נזכר כלל בגמרא: עוד יש לדקדק בשינוי לשונו דלגבי פת הזכיר פרפרת ומפרש אותו שהוא תבשיל ופירות וכיוצא בהן, ולגבי מעשה קדרה לא הזכיר פרפרת שהוא שם כולל לתבשיל ופירות וכי"ב, אלא הזכיר רק תבשיל לבד, הלא דבר הוא: אמנם נראה דרבינו הכי מפרש להאיבעיא, ב"ש ארישא פליגי דקאמר ברך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה, ר"ל וכ"ש דברך על מעשה קדרה דפטר את הפרפרת, ואתו ב"ש למימר לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה להו פת אלא אפילו מעשה קדרה נמי לא פטרה לפרפרת, והוא דפרפרת הוא כל דבר שהדרך לאכל בהן הפת בין תבשיל בין פירות בין בשר בין דגים וכי"ב, ומעשה קדרה פירש רבינו לעיל פ"ג הלכה ד' פגון לביבות ודגן שחלקו או פתשו פגון הריפות וגרש הפרמל, והוא מה שאמרו בגמרא דף ל"ז אלו הן מעשה קדרה חילקא טרגיס סלת זריז וערסן ע"ש, והני אין דרפן לאכל עם הפת אלא באין בפני עצמן בתוך הסעודה, ולפעמים אדם קובע סעודתו עליהם כשהם עבים גם בלא פת אלא שאוכלין עם תבשיל פגון הרוטב שנתבשל בו בשר בפ"ע, דכיון שהם עבים אוכלן עם רוטב רך ומרק, ונאד רבינו מפי רש"י בזה משום קושיות התוס' בדרף מ"א ב' ד"ה הלכתא ע"ש: והנה המשנה משמיענו ברך על הפת פטר את הפרפרת היינו אף הפרפרת כשאינו אוכלן עם הפת ג"כ פוטרן, אף שהפרפרת הוא ענין אחר לגמרי מהפת וגם אינו זיין כלל וברכתו רחוקה מברכת הפת וגם אינו אוכלה עם הפת שיהיה לה דין טפל ועכ"ז נפטרת בברכת הפת, משום דקביעת הסעודה הוא על הפת וכיון שברך על דבר שקבע עליו הסעודה ממילא נפטרה גם הפרפרת משום דברים הבאים בתוך הסעודה, וא"כ לפ"ז שמעינן דאם קבע סעודה על מעשה קדרה בלא פת ואוכל גם תבשיל באותה סעודה שזרכו תמיד לאוכלו עם המעשה קדרה אלא שעמה אוכל התבשיל לבדו דכ"ש דברכת המעשה קדרה פוטר את התבשיל דנדאי המעשה קדרה בין היא בין ברכתה קרובה יותר להתבשיל ולברכתה מפת וברכתו, וכיון שברך על דבר שקבע סעודתו עליו דהיינו המעשה קדרה פשיטא דגם התבשיל נפטרת מחמת דברים הבאים בתוך הסעודה, כיון דדרך לאכל תמיד אותו התבשיל עם המעשה קדרה כמו שדרך לאוכלו עם הפת: והדר אמרה המשנה, על הפרפרת לא פטר את הפת, וע"כ ג"כ הכי מתפרש כמו הרישא, ור"ל אם קבע סעודתו על הפרפרת ואוכל פת בפ"ע ג"כ בתוך הסעודה, אם בירך על הפרפרת לא פטר את הפת, והטעם בנדאי הוא זה דכיון דהדרך הוא תמיד לעשות הפרפרת טפל להפת אינו חשוב לקבוע סעודה עליו ולהחשיב להפת לדברים הבאים בתוך הסעודה אלא מברך ע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע, וא"כ לפ"ז לענין מעשה קדרה דהיינו אם קבע סעודתו על הפרפרת ואכיל מעשה קדרה בפ"ע אם פוטרת ברכת הפרפרת את המעשה קדרה או לא, יש בזה סברא לכאן ולכאן, די"ל ג"כ דמעשה קדרה לא גרע מפת כיון דהדרך הוא תמיד לעשות הפרפרת טפלה גם להמעשה קדרה לכן דינה כפת דלא חשיבא הפרפרת לקבוע סעודה עליו ולהחשיב להמעשה קדרה לדברים הבאים בתוך הסעודה, ולכן מברך ע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע, או די"ל דשאני פת שהוא וברכתו רחוק ביותר מפרפרת וברכתו

דְּזָה נִקְרָא לְחֵם וְזֶה גַם לֹא וַיִּינן, אֲבָל מַעֲשֵׂה קִדְרָה פִּינּוּ דְגַם הוּא לֹא נִקְרָא לְחֵם וְאִינוּ
רְחוּק כ"כ מֵהַפְּרָפְרֶת וּבִרְכָתוֹ דְּזֶה בִּרְכָתוֹ בּ"מ וְזֶה בִּרְכָתוֹ שֶׁהִפְלִי וַיִּינן לְפִינּוּ דְקִבְעֵ סְעוּדָה
עַל הַפְּרָפְרֶת וּבִרְכָתוֹ שֶׁהִפְלִי שְׁאֵם הָיָה מְכוּוֹן לְהוֹצִיא גַם הַמַּעֲשֵׂה קִדְרָה בְּבִרְכָה זֹו הָיָה
יֹוצֵא שְׁפִיר דְעַל פּוֹלָם אִם אָמַר שֶׁהִפְלִי יֵצֵא, וְלִכֵּן גַם אִם לֹא פּוֹנוֹן לְהוֹצִיא פִּינּוּ שְׁבִרָה עַל
דְּבַר שְׁקִבְעֵ עָלָיו, נִפְטָר גַם הַמַּעֲשֵׂה קִדְרָה, וְלֹא דְמִי לִפְתֵּי שְׁבִרְכָתוֹ הוּא הַמוֹצִיא לְחֵם
וְהוּא רְחוּק בְּיוֹתֵר מֵהַפְּרָפְרֶת, שְׁנֵה לְחֵם וַיִּינן וְזֶה אִינוּ לֹא לְחֵם וְלֹא וַיִּינן וְגַם מְבִרְכָתוֹ
הוּא רְחוּק בְּיוֹתֵר שְׁזֹו הִיא בְּרָכָה פְּלִלִית בְּיוֹתֵר וּפְתֵי הוּא בְּרָכָה פְּרָטִית בְּיוֹתֵר מִשָּׂא"כ
בּ"מ שְׁגַם הִיא הִיא בְּרָכָה פְּלִלִית: וְעַתָּה לִפ"ז פְּשָׁאֲמָרָה הַמְשַׁנָּה עכ"ז, בּ"ש אָף לֹא
מַעֲשֵׂה קִדְרָה, שְׁפִיר מְבַעֵי לְהוּ, ב"ש אַרְיִשָׁא קָאֵי, לְאַפְלוּגִי עַל עֵינָר הַדִּין שְׁאָמַר הַת"ק
דְּאֵם בְּרָה עַל דְּבַר שְׁקִבְעֵ סְעוּדָתוֹ עָלָיו דְּפִטְרַת הַפְּרָפְרֶת אָף כְּשֶׁאֲכָלָה בּ"פ"ע, מְשׁוּם דְּבָרִים
הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְעוּדָה, אֲלֵא ס"ל דְּרַק בְּרָה עַל הָעֵינָר פִּטְרַת אֶת הַטְּפִלָּה אֲבָל כְּשֶׁאֲיִנָּה
טְפִלָּה פְּגוֹן שְׁאִינוּ אֲכָלָה עִם הָעֵינָר בִּיחַד אֲיִנָּה נִפְטָרַת בְּבִרְכָתוֹ, דְּלֵא ס"ל פְּלִלִית הַדִּין
דְּדְבָרִים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְעוּדָה אֲיִנן צְרִיכִין בְּרָכָה, אֲלֵא וְדָאֵי צְרִיכִין בְּרָכָה בּ"פ"ע, וְלִזְה
אֲתוּ ב"ש לְמִימַר לֹא מְבַעֵי פְּרָפְרֶת דְּלֵא פְּטָרָה לְהוּ פִתֵּי דְרְחוּקִים זמ"ז הַרְבֵּה, אֲלֵא אֲפִילוּ
מַעֲשֵׂה קִדְרָה דְקָרוּבָה לְפְרָפְרֶת וּלְבִרְכָתָהּ נְמִי לֹא פְּטָרָה לְפְרָפְרֶת, וְא"כ לִפ"ז וְדָאֵי דָאִין
הִלְכָה כּב"ש, דְּהָרִי קי"ל כּר"פ דְּאָמַר בְּדָף מ"א ב' הִלְכָתָא דְּבָרִים הַבָּאִים מִחֲמַת הַסְעוּדָה
אִין טְעוּנִים בְּרָכָה לֹא לְפָנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם, וְא"כ וְדָאֵי קי"ל כּת"ק דְּבִין פִתֵּי וּבִין מַעֲשֵׂה
קִדְרָה אִם קִבְעֵ סְעוּדָתָא עָלֵיהוּ פּוֹטְרַת בְּרְכָתוֹ אֶת הַפְּרָפְרֶת, אוּ דְלֵמָּא בְּזוּ גַם ב"ש מוֹדוּ
לְהַת"ק, אֲלֵא דְאֲסִיפָא פְּלִיגִי, דְקָתְנִי בְּרָה עַל הַפְּרָפְרֶת לֹא פִטְרַת אֶת הַפִתֵּי, וַיִּשׁ מְקוּם לּוֹמַר
בְּדַעַת הַת"ק דְּרַק פִתֵּי הוּא דְלֵא פִטְרַת מְשׁוּם דְּרְחוּקִים הַרְבֵּה זמ"ז אֲבָל מַעֲשֵׂה קִדְרָה
דְקָרוּבִים זל"ז פִטְרַת, וְאֲתוּ ב"ש לְמִימַר אֲפִילוּ מַעֲשֵׂה קִדְרָה נְמִי לֹא פִטְרַת, וּמְשׁוּם דְּכִינוּ
דְּפְרָפְרֶת תְּמִיד הוּא טְפִלָּה גַם לְהַמַּעֲשֵׂה קִדְרָה אִינוּ חָשׁוּב לְקִבְעֵ סְעוּדָה עָלֵיהּ וּלְהַחֲשִׁיב
לְהַמַּעֲשֵׂה קִדְרָה לְדְבָרִים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְעוּדָה מִחֲמַת הַסְעוּדָה, וְלֹא גְרַע מִפְתֵּי דָאִין בְּרַפְתֵּי
הַפְּרָפְרֶת פּוֹטְרַת אוֹתוֹ, וּלִפ"ז פִּינּוּ דְבָאָמַת י"ל דְגַם הַת"ק הָכִי ס"ל אֲלֵא דְהַזְכִּיר פִתֵּי אֲטוּ
רִישָׁא דְנִקְטַת פִתֵּי לְרְבוּתָא, א"כ פְּשִׁיטָא דְהִלְכָה כּב"ש בְּזֶה דְפְרָפְרֶת לֹא פִטְרַת גַם מַעֲשֵׂה
קִדְרָה, חֲדָא דְאָף אִם הַת"ק פְּלִיגִי בְּזֶה עַל ב"ש ג"כ יִשׁ לְפִסְוִק כּב"ש דְרַבִּים גִּינְהוּ וּמְחַדְדִי
טוֹבָא, וְרַק נְגִיד ב"ה אֲפִסְקוּ דְלֵא פְּנוּתֵם, אֲבָל נְגִיד ת"ק וְדָאֵי דְהִלְכָה פְּנוּתֵם, שְׁנִית
דְאֲפִשֵׁר דְגַם הַת"ק מוֹדָה לְהוּ וְכַהֲנָ"ל: וְעַתָּה לִפ"ז הִלֵּא כֹל דְבָרֵי רַבִּינוּ מְדוּנִיקִים
וּמְבוֹרְרִים וּמְבוֹנָאֲרִים בְּאֵר הַטִּיב בְּפִשִׁיטוֹת מְאֹד, דְנִקְטַת תְּחִלָּה דִין הַמְפּוֹרָשׁ בְּמִשְׁנָה, בִּירָה
עַל הַפִתֵּי פִטְרַת אֶת הַפְּרָפְרֶת, וּמְפָרֵשׁ לִיהּ שְׁאוּכְלִין בְּהֵן הַפִתֵּי מִמִּינֵי הַתְּבָשִׁיל וּפְיָרוֹת וְכִיוּצָא
בְּהֵן שְׁהֵם בְּשִׁיר וְדָגִים וְיִרְק וְכַדוּמָה, וּמְשַׁמִּיעֵנוּ בְּזֶה דִינָא וְטַעְמָא, דְכִינוּ דְדִרְכּוֹן לְבוֹא
לְלִפְתֵּי בְּהֵן אֶת הַפִתֵּי לְכּוֹן אָף כְּשֶׁאֲכָלְנָן פְּעַת בְּפָנֵי עֵצְמָן ג"כ פִטְרַת אוֹתוֹן בְּבִרְכַתֵּי הַפִתֵּי, מְשׁוּם
דְּבָרִים הַבָּאִים מִחֲמַת הַסְעוּדָה בְּתוֹךְ הַסְעוּדָה, כֹּהִלְכָתָא דר"פ, וְכַדְפִּסְק רַבִּינוּ הָכִי ג"כ
לְקַמּוֹן בְּהִלְכָה י"א, וְאָמַר ג"כ סִיפָא דְהַמְשַׁנָּה, אֲבָל אִם בִּירָה עַל הַפְּרָפְרֶת, ר"ל כְּשֶׁקִבְעֵ
סְעוּדָה עַל הַפְּרָפְרֶת, לֹא פִטְרַת אֶת הַפִתֵּי וּמְשׁוּם דְלֵא חֲשִׁיבָא פְּרָפְרֶת לְאַקְבּוּעֵי סְעוּדָתָא
עָלֵיהּ, וְהָדַר אָמַר דִּין הַגְּמָרָא בְּהַאיבְעִיא, בִּירָה עַל מַעֲשֵׂה קִדְרָה, ר"ל כְּשֶׁקִבְעֵ סְעוּדָה
עָלֵיהּ בְּלֵא פִתֵּי, פִטְרַת אֶת הַתְּבָשִׁיל דִּיִּיקָא, וְלֹא אָמַר בְּזֶה פִטְרַת אֶת הַפְּרָפְרֶת מְשׁוּם דְעַם
מַעֲשֵׂה קִדְרָה אִין דְרָה לְאַכּוֹל אֲלֵא תְּבָשִׁיל לְבַד דְהִינּוּ מְרַק וְרוֹטֵב בְּעַת שְׁהַמַּעֲשֵׂה קִדְרָה

היא עבה, אבל לא פירות ובשר ודגים וירק וכי"ב הפלולים בלשון פרפרת, והוא ג"כ מטעם הנ"ל, משום דהנה התבשיל מדברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה, דאף לתלונה הראשונה של הבעינין דב"ש פליג ע"ז אין הלכה בזה כב"ש פינו דקי"ל פהלקתא דר"פ, והדר אמר בירך על התבשיל, ר"ל פשקבע סעודה עליו, לא פטר את מעשה קדרה, וכדברי ב"ש שפחלוקה הב' של הבעינין, ומטעם הנ"ל, חדא שי"ל דגם הת"ק הכי ס"ל, וב"ש לא באו אלא לאפוקי אם הת"ק לא ס"ל הכי, ושנית דבזה שלא איפסיקא הלכתא נגד ב"ש בנדאי אף אם הת"ק פליג עלליהו ג"כ הלכה כב"ש שהם רבים ודאין נחריפי טובא וככל הנ"ל, ובזה תמיהות הרמ"ך וכל שארי הספיקות בזה מעיקרא ליתנהו וגם שיטה הזאת בגמרא ובלשון רבינו היא יפה אף נעים מאד בסיעד"ש ודו"ק: ודע דמ"ש בלשון הרמ"ך הו"א אין ברכותיהן שוות עם מ"ק ופרפרת שהיא פת הבאה בכסנין, הנה לשון ופרפרת נדאי ט"ס הוא, אמנם גם מ"ש על מעשה קדרה שהיא פת הבאה בכסנין, ג"כ תמוה דהרי רבינו פתב מפורש לעיל פ"ג הלכה ד' שהיא לביבות וריפות וגרש, וכן הוא בגמרא וכמ"ש לעיל וד"ל: הלכה יא דברים הבאים בתוך הסעודה והו"מ מחמת הסעודה כו' ודברים שאינם מחמת הסעודה שפאו בתוך הסעודה כו'.

ודברים הבאים לאחר הסעודה בין מחמת הסעודה בין שלא מחמת הסעודה כו'. עיין כ"מ שמשפך בדעת רבינו אי ס"ל כפרש"י או כפי' התוס' ואמר שאין בדברי רבינו הכרע ע"ש: ולעד"ן דנדאי יש הכרע בדברי רבינו שהוא מפרש כפירוש התוס' ולא כפירש"י, חדא דבשתי בבות הראשונות אמר "שפאו בתוך הסעודה", אבל בבבא השלישית לא זכר, שפאו בתוך הסעודה, ועוד דהרי אמר בבבא שלישית בין מחמת הסעודה", ואי דבאו בתוך הסעודה כפירש"י הרי אם באו מחמת הסעודה לכ"ע אינן צריכין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, ועוד שהרי הוא תרתי דסתרי אהדדי אי זרפן לבוא לאחר הסעודה הרי א"א שיהיו מחמת הסעודה שהוא ללפת בהן את הפת, אלא נדאי מוכרח הוא שהוא כפירוש התוס', ומה שאמר "דברים הבאים לאחר הסעודה", ר"ל אם באו לאחר הסעודה, ולא שרגילין לבוא לאחר הסעודה, ובזה נאד רבינו מפירש"י וגם מדברי התוס', שהם מפרשים "דברים הבאים" שרגילים לבוא, ולכן הוצרכו התוס' לפירושם לומר דלא גרסינן בסיפא "דברים הבאים", אלא רק "לאחר הסעודה" לבד גרסינן, אבל רבינו גורס שפיר גם בסיפא שהוא בבא השלישית "דברים הבאים לאחר הסעודה" פגירסת רש"י, ואעפ"כ הוא מפרשי' כפירוש התוס' דר"ל אם באו לאחר הסעודה וד"ל: פרק ז הלכה ז השמש שעומד לפני המסובין אינו אוכל עמהן, ודרך רחמנות הוא ליתן לתוך פיו מפל תבשיל ותבשיל כו' ואם נתנו לו יין מברך על כל כוס וכוס.

עיין כ"מ שהביא דברי רב ור' יוחנן (חולין ק"ז ב') דרב אמר והשמש מברך על כוס וכוס ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה, ור' יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה, אמר ר"פ בשלמא דרב ור' יוחנן לא קשיא הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב, וכתב ע"ז ותימא שרבינו לא חילק בין איכא אדם חשוב לליכא אדם חשוב כו' וע"ש שדחק עצמו בזה: והנה הרבה הוא תימא דאיך יחלק בין איכא אדם חשוב לליכא אדם חשוב, לענין ברפת הפת פינו דרבינו אמר מפורש השמש העומד לפני המסובין אינו אוכל עמהן, ואמר ליתן לו דרך רחמנות רק מפל תבשיל ותבשיל אבל לא מן הפת, וא"כ אף אם ירצו ליתן לו גם פת אינן רשאין, דכיון שאינו אוכל עמהן, הרי לא נטל ידיו ואיך

יתנו לו פת, והלא רב בעצמו אמר שם לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש אלא א"כ יודע בו שנטל ידיו, והשתא לדין שאינו אוכל עם המסובין הרי בנדאי לא נטל ידיו ואסור ליתן לו פת, והכ"מ כ' שגם פת הוא בכלל כל תבשיל ותבשיל שאין אוכלין תבשיל בלא פת, והוא תימא דא"כ הרי הוא אוכל עמקו, ורבינו הלא כתב שאינו אוכל עמקו, ואם יאמר הכ"מ שאינו אוכל עמקו בישיבה על השולחן אבל אוכל כשהוא עומד, גם זה תימא הוא דהרי רבינו דייק בלשונו השמש "שעומד לפני המסובין אינו אוכל עמקו, הרי שאינו אוכל גם בעמידה, ומה שאמר "עמקו, ונדאי הפוננה הוא אלא אוכל אחר שיאכלו המסובין: אלא דלפ"ז יקשה על עיקר דברי רבינו מה שאמר שאינו אוכל עמקו ואין נותנין לו פת, והרי מדברי רב ור' יוחנן הנ"ל מבואר שהיו נותנין לו פת והנה אוכל עמקו, והכ"מ הביא מקורו מהא דכתובות דף ס"א דאבנה בר איה ומנימין בר איהי חד ספי מפל מין ומין וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדני' כו', וממילא משמע שאין השמש אוכל עם המסובין עכ"ל ולא ידענא שום משמעות מזה לפי מה שכתבתי דהלא אדרבא י"ל דגם פת הוא בכלל כל מין ומין: אמנם נלע"ד דמקורן של דברים הוא שם בפסגיא מקודם, דאמר רב הונא הפל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין, אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן, אמר רבא בשר שמן כל השנה פולה, יין ישן בתקופת תמוז, אמר רב ענון בר תחליפא הנה קאימנא קמיה דמר שמואל ואיתו ליה תבשילא דארדי ואי לא דיהיב לי איסתפני א"ר אשי הנה קאימנא קמיה דרב פהנא ואיתו לו גרגלידי דליפתא בחלא ואי לא דיהיב לי איסתפני, ר"פ אמר אפילו תמרתא דהנינוחא, כללא דמלתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא, הרי דכן פסקו כל הגני אמוראי בתראי דמפל תבשיל צריכין ליתן לו, דכל תבשיל הרי יש לו קיוהא וגם יש לו ריחא, אבל פת דאין לו ריחא ואין לו קיוהא א"צ ליתן לו ולכן פסק רבינו פנוחם, ואף דהם אמרו דגם בשר שמן יש ליתן לו, ויין ישן בתקופת תמוז, צ"ל דס"ל לרבינו דהצורך ליתן לו מבשר שמן הוא רק פשלא נתן לו מהתבשיל אבל אם נתן לו מהתבשיל אין צורך ליתן לו גם בשר, ויין פיון שאינו אלא ישן ורק בתקופת תמוז, י"ל שאין זה אלא בארצם בארץ המזרח שחום היום הנה גדול ביותר אבל לא בכל העולם, ולכן הזכיר הדין רק באם נתנו לו יין שצריך לברך על כל כוס וכוס, אבל לענין פת לא שייך כלל הדין אם צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה או לא לדין דקי"ל כ פהני אמוראי בתראי הנ"ל ודו"ק: הלכה יב הביאו להם מים לנטילה כל שמברך ברפת המזון הוא נוטל ידיו תחלה כדי שלא ישב הגדול וידיו מזוהמות עד שיטל אחר כו': ובהשגות אינו יודע מהו זה שהרי הגדול נותן רשות לקטן ממנו לברך, והטעם כדי שיעיין בבהמ"ז בעוד שהאחרים נוטלין ידיהם וכשהם מאה די לו בחמשה לעיין ולא יותר כדי שיהא סמוך לנט"י ברכה ונט"י שבינתים אינה הפסק עכ"ל.

ועיין בכ"מ שהבין דהשגתו הוא דלמה לא כתב רבינו דמתחילין מן הקטן עד שמגיעין אצל חמשה ע"ש, ולע"ד אין זה במשמעות דבריו כלל: אבל פנונתו הוא זה לע"ד, דרבינו כתב בטעמו כדי שלא ישב הגדול וידיו מזוהמות עד שיטל אחר, וע"ז הוא דמשיג דהתינוח כשמברך גדול, אבל כשהוא מכבד לקטן לברך מאי איכא למימר דלמה לו ליתול תחלה, ועוד דכשהם מאה הרי גם אם הגדול מברך אינו נוטל ידיו תחלה, הרי שאין אנו חוששין כלל למה שהוא יושב בידיהם מזוהמות, וכדאמר בש"ס דף מ"ו ב' פיון דלא מסלקי תפא

מקמי' עד דנמטי מיא לגבין, וא"כ גם פשיהם חמש או פחות נמי, ולכן מפרש הוא בטעמי דלכון המברך נוטל ידיו תחלה כדי שיעיין בברמה"ז בעוד שהאחרים נוטלין לידיהם, והוא פדאמר ליה ר' חייא לרב שאמר לו רבי ליטול ידיו, עיין בברכת מזוני קאמר לה, ולכן סגי ליה בתמשה לבד לצורך העיין אבל לא יותר משום דהנה הפסק יותר מדאי בין נט"י לברכה, אבל תמשה לא הנה הפסק פינון שהוא צורך העיין בבהמ"ז: אמנם דעת רבינו הוא דכינן דעיקר הברכה של הגדול הוא, פתקנה שהמברך יטול ידיו תחלה ג"כ עיקרה הוא משום הגדול ובדידיה הלא לא שייך טעמא שיעיין בברכת מזוני דהלא פינון דבדידיה הדבר תלוי פשירצה לברך בעצמו יענין בברכת מזוני קודם שיתטול ידיו, אלא ודאי הטעם הוא משום פבודו שגנאי הוא לו שקטנים ממנו יעבירו הגזקה מידיהם תחלה והא ישב בידיים מזוהמות, ולכן גם פשמכבד לקטן ממנו הוא נותן לו כל זכות שלו, אלא משום שהגדול יכול לכבד לאחר לבסוף לאחר שנטלו כולם לידיהם, ורבי פשאמר לרב ליטול ידיו תחלה ולא המתין עד לבסוף לומר לו לברך אמר ר' חייא שפיר לרב עיין בברכת מזוני קאמר לה ולכן אמר לה מתחלה שתטול ידיו תחלה, אבל בגדול עצמו לא שייך טעם זה ועיקר התקנה הלא בשבילו נעשה לכן הוא בודאי כדי שלא ישב בידיים מזוהמות, בעוד שהאחרים נוטלין לידיהם, אמנם אין זה אלא בתמשה לבד מדין הש"ס, אבל יותר מתמשה פינון שהיו מסלקין תפא מקמי' בעת הנטילה יהיה גנאי יותר גדול להיפך שישב הגדול בטל בלא תפא זמן ארוך ולהמתין לכולם, וגנאי זה הנה יותר גדול ממה שישב בידיים מזוהמות בעוד שהתפא לפניו, ולכן יש להרחיקים ליטול תחלה עד שגיעו להתמשה הקרובים אליו, ואז לא יהיה לו עוד שום גנאי לישוב בלא תפא זמן מועט כזה, ואז יטול הגדול תחלה כדי שלא ישב בידיים מזוהמות עד לבסוף: אמנם מה שלא כתב רבינו הדין לחלק בין חמש ויותר, ודאי הוא כמ"ש הכ"מ דדעת רבינו הוא דבזה"ז דלא מסלקינן תפא מקמי' המסובין לא שייך לחלק בין חמש ליותר, אלא אפילו מאה נוטל הגדול תחלה לכולן או האחר שפכדו הגדול לברך כדי שלא ישב בידיים מזוהמות בעוד שהאחרים יושבים בידיים נקיות ואף שישב בטל אח"כ עד אשר יטלו כולם לידיהם פינון דלא מסלקינן תפא מקמי' וי' אין שום גנאי בזה, וכן משמע מפירוש"י שהוא מפרש ג"כ כל הטעם שיותר מעל תמשה מתחילין מן הקטן משום שגנאי הוא שסלקו השולחן מלפני הגדול פשיטול ידיו וימתין ע"ש, משמע ג"כ דבזה"ז דלא שייך האי טעמא לעולם מתחילין מן הגדול, ומשום הפסק בין נט"י לברכה ג"כ דעת רבינו ודעת רש"י דליכא פלל בזה פשיושב ושותק, וכמ"ש רבינו בסוף פ' הקודם דהא דתיכף לנט"י ברהמ"ז הוא רק דלא יפסיק ביניהם בדבר אחר אפילו לשותות מים כו', אבל לישוב ולשתוק אין בזה משום הפסק פלל, כנלע"ד נכון ודו"ק: הלכה יג גמרו ליטול ידיהן ונגבו ידיהן וברכו ברכת המזון והביאו את המוגמר מי שברך ברהמ"ז הוא מברך על המוגמר כו'.

ובהשגות אף ע"פ שלא בירך ברהמ"ז אם לאחר סעודה בא הגדול מברך ואע"פ שנתן הגדול רשות לאחר לברך ברהמ"ז פכר עברה רשותו וחוזה הברכה לגדול שלא אמרו דהוא אומר על המוגמר אע"ג דאיכא דעדיף מניה אלא על המוגמר הבא בתוך הסעודה פדאייתא בירושלמי עכ"ל, וכתב הכ"מ דפשיט הירושלמי מסייע להראב"ד אף רבינו אינו פוסק פהירושלמי כו' ע"ש, אבל הוא דוחק גדול לומר זה בדעת רבינו לומר שאינו פוסק

פְּהִירוּשְׁלָמִי בְּמָקוֹם שְׁאִין חוֹלֵק עָלָיו מְפֹרֵשׁ בְּגִמְרָא דִּידָן: אָמְנָם נִלְע"ד דְּרַבִּינוּ מְפֹרֵשׁ לְהִירוּשְׁלָמִי בְּאִנְפֵּן אַחַר, דְּהֵנָּה ז"ל הִירוּשְׁלָמִי, מַה בֵּין מְוַגְמַר וּבֵין יֵינוּ מְוַגְמַר כְּוָלן מְרִיחִין יֵינוּ אֶחָד הוּא טוֹעַם עַכ"ל, וּמְפֹרֵשׁ לִיהַ רַבִּינוּ הֵכִי, דְּהָרִי בְּמִשְׁנֵה תַנּוּ הָיוּ יוֹשְׁבֵין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרַךְ לְעֶצְמוֹ הַסְּבֹו אֶחָד מְבָרַךְ לְכוּלָן, וְא"כ פְּשָׁמְבִיאִין הַמְּוַגְמַר לְאַחַר בְּרַהֲמ"ז הָרִי כְּבָר כְּלָתָה הַסְּבֵתָן וְאִם הָיוּ מְבִיאִין לָהֶם יֵינוּ אִז הָרִי וְדָאִי דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה צָרִיף לְבָרַךְ לְעֶצְמוֹ דְּהָרִי זֶהוּ הַדִּין דְּהָיוּ יוֹשְׁבֵין לְאַכֵּל דְּתַנּוּ בְּרִישָׁא, וְלָזָה אָמַר הִירוּשְׁלָמִי דַּמ"ש מְוַגְמַר דְּאַמְרָה הַמִּשְׁנָה דְּאַרְף שְׁהִבִּיאוּ לְאַחַר בְּרַהֲמ"ז אֶחָד הוּא דְּמְבָרַךְ לְכוּלָן, וְלָזָה אָמַר מְוַגְמַר כְּוָלן מְרִיחִין בְּפַעַם אַחַת כְּאֶחָד וְלָכֵן אֶחָד מְבָרַךְ לְכוּלָן מִיָּד כְּשֶׁהִבִּיאוּהוּ עַל הַשְּׁוֹלְתָן דָּאִם הָיוּ מְבָרְכִין זֶה אַחַר זֶה הָרִי הָיוּ שׁוֹהִינן הַרְבֵּה אַחַר שְׁכָבְר הַרִיחֹו וְנִמְצָא שְׁהָיוּ הָאֶחָדוֹנִים נִהְיִין מְהָרִיחַ בְּלֹא בְּרָכָה וְלֹא הָיוּ מְבָרְכִין עוֹבֵר לְעֶשְׂיִיתָן, אֲבָל יֵינוּ אֶחָד הוּא טוֹעַם לְאַחַר בְּרָכְתוֹ וְהַשְּׁאַר אֵינָם נִהְיִין כְּלָל בְּטַעֲיִמַת זֶה, וְלָכֵן בְּלֹא הַסִּיבָה שְׁפִיר כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרַךְ לְעֶצְמוֹ כְּשֶׁיִּבְא לְטַעוֹם מִמֶּנּוּ וַיְבָרַךְ עוֹבֵר לְעֶשְׂיִיתוֹ, וּפְיַרְשׁ זֶה וְדָאִי הוּא מְרַנּוּח מְאֹד בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי כִּינּוּ שְׁהַמִּשְׁנָה אָמְרָה מְפֹרֵשׁ שְׁאִין מְבִיאִין אֶת הַמְּוַגְמַר אֲלֵא לְאַחַר הַסְּעוּדָה כְּנִלְע"ד נְכוּן מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הִלְכָה יָד אִם הָיָה שֵׁם יֵינוּ מְבִיאִין כּוֹס מְחִזִּיק רַבִּיעִית כּו' וּמְבִיאִין בְּשָׂמִים וְאוֹחֲזִי אֶת הַיֵּין בְּיַמִּינוּ וְאֶת הַבְּשָׂמִים בְּשְׂמָאלוֹ וּמְבָרַךְ בְּרַהֲמ"ז וְאַח"כ מְבָרַךְ עַל הַיֵּין וְאַח"כ מְבָרַךְ עַל הַבְּשָׂמִים כּו': וּבְהַשְׁלוֹת אֲנִי תַמִּיָּה אִם עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה הוּא אוֹמֵר בְּגִמְרָא לָמָּה יֵאָחֲזוּ הַבּוֹשֵׁם בְּשְׂמָאלוֹ וּמַה צּוֹרֵף שְׁיִהְיָה טְרוֹיד לְשִׁמּוֹר בְּיָדוֹ הַבּוֹשֵׁם עַד שְׁיִגְמוֹר הַבְּרָכָה, וְאַנּוּ אִין מְפֹרֵשִׁים אֲלֵא עַל הַיֵּין שֶׁל רִשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁהַבּוֹשֵׁם הוּא שֶׁל רִשׁוֹת מ"מ מְקַדִּים אֶת הַחֲבִיב לוֹ אוֹ אֶת הַחֲשׁוּב לוֹ וְאַמְרוּ שְׁהַיֵּין הוּא הַחֲשׁוּב עַכ"ל: וְנִרְאָה לְע"ד דַּאֲע"ג דְּגַם רַש"י פְּיַרְשׁ כְּפִיֶרְשׁ הַרְאָב"ד מ"מ פְּיַרְשׁ רַבִּינוּ הִיא מְחַנּוּרַת וּמְקַרְחַת בְּש"ס, וְלָכֵן נֹאד רַבִּינוּ מְפִירוּשֵׁם וּפְיַרְשׁוּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, מִכְּמָה פְּנִים, א' אִיף אֶפְשָׁר לֹאמַר דַּב"ש וּב"ה פְּלִיגִי בְּבִרְכַת שְׁמֹן עָרֵב וּבְבִרְכַת יֵינוּ אֵיזָה קוֹדֶמַת, וְהֵלֵא ר"י וְרַבִּנּוּ פְּלִיגִי בְּהָיוּ לְפָנָיו מֵינִים הַרְבֵּה (בְּרָכוֹת דָּף מ' ע"ב) ר"י אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן מִין שְׁבַעָה מְבָרַךְ עָלָיו וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרַךְ עַל אֵיזָה מִהֶן שְׁיַרְצָה, וּבְגִמְרָא אִיכָא מ"ד דְּמַחְלוּקַת בְּשִׁבְרָכוֹתֵיהֶן שְׁוֹת אֲבָל בְּשְׁאִין בְּרָכוֹתֵיהֶן שְׁוֹת ד"ה מְבָרַךְ עַל אֵיזָה מִהֶן שְׁיַרְצָה תַחֲלָה וְאַח"כ מְבָרַךְ עַל הַשְּׁנִי וְהַיֵּינוּ עַל הַחֲבִיב לוֹ תַחֲלָה כְּדַבְרֵי חֲכָמִים, וְאִם כְּוָלָם הֵן מִמִּין שְׁבַעָה גַם כְּשִׁבְרָכוֹתֵיהֶן שְׁוֹת לַכ"ע חֲבִיב עֲדִיף, וְאִם אִין אֶחָד חֲבִיב מְחַבְרוּ קו"ל שֵׁם דְּכָל הַמְּוַקְדָּם לְאַרְץ הוּא קוֹדֶם לְבְּרָכָה ע"ש, וְכֵן פֶּסֶק רַבִּינוּ בְּפִרְקֵי שְׁלַח"ז: וְהַשְּׁתָא מַמ"נ אִם נֹאמַר דְּזִית שְׁמֹן דְּכַתִּיב בְּקָרָא הוּא גַם שְׁמֹן עָרֵב לְבִרְכַת הָרִיחַ הָרִי הוּא מְוַקְדָּם לְאַרְץ מִגְּפָן, דְּגִפָּן הוּא שְׁלִישִׁי לְאַרְץ, וְזִית שְׁמֹן הוּא רִאשׁוֹן לְאַרְץ, וְאִם אִין אֶחָד מִהֶן חֲבִיב עַל חֲבָרוֹ, לַכ"ע בְּרַכַת שְׁמֹן קוֹדֶמַת לְבִרְכַת הַיֵּין, וְהָרִי הוּא מְפֹרֵשׁ רַק כַּב"ש וְלֹא כַּב"ה, וְאִם אֶחָד חֲבִיב עַל חֲבָרוֹ מְבָרַךְ עַל הַחֲבִיב לַכ"ע, וְהָרִי הוּא מְפֹרֵשׁ דְּלֹא כַּב"ש וְדִלֵא כַּב"ה, דְּהֵם לֹא אֲזִלִּי בְּתַר חֲבִיב אֲלֵא ב"ש אָמְרִי לְעוֹלָם מְבָרַךְ עַל הַשְּׁמֹן תַחֲלָה וְאַח"כ עַל הַיֵּין, וּב"ה אָמְרִי לְעוֹלָם מְבָרַךְ עַל הַיֵּין תַחֲלָה וְאַח"כ עַל הַשְּׁמֹן, וְאִם נֹאמַר דְּזִית שְׁמֹן דְּכַתִּיב בְּקָרָא לְהַקְדִּימוֹ לְבְּרָכָה הוּא רַק לְעַנְיָן בְּרַכַת אֲכִילָתוֹ וְלֹא לְבִרְכַת הָרִיחַ הָרִי לַפ"ז פְּשִׁטָא דְּבֵין לַר"י וּבֵין לְרַבִּנּוּ חֲבִיב עֲדִיף וְהוּא דְּלֹא כַּב"ש וְלֹא כַּב"ה, וְעַכ"פ הַש"ס אִיף עֲשֵׂה עֶצְמוֹ כְּלֵא יָדַע כְּלָל מְפִלוּגְתָא דַּב"ש וּב"ה וְלֹא שְׁקִיל וְטָרִי בְּזָה, אֲלֵא וְדָאִי דְּפִלוּגְתָא דַּב"ש

וב"ה הוא רק לענן ברהמ"ז ולא לענן ברפת בורא פרי הגפן שעל יין וכפירושו של רבינו אלא דממילא לב"ה פינון שיכרה ברהמ"ז תחלה יכרה גם ברפת היין תחלה לברפת הריח של שמן שלא להפסיק ואין לו ענן כלל לפלוגתא דר"י ורפנן: פן ב' הלא תנו במשנה (דף מ"ב) ברה על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון, וא"כ אינה ברכה יש להיין שלאחר המזון, ובאמת קשיא זה גם לרש"י (בדף מ"ג ב') ותיגרין דפלוגתא דב"ש וב"ה הוא בחול שאין היין קבע ואין היין שלפני המזון פוטר עכ"ל, אבל רבינו בנדאי לא ניחא ליה תיגרין זה, דהרי רק האמוראים עשו חילוק זה ר' יוחנן וריב"ל בגמרא (דף מ"ב ב') ואמרו ל"ש אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על פוס וכוס, ואמר שם רבה בר מרי איקלע לבי רבא בחול סניי' דבריה לפני המזון ונהדר מברך לאחר המזון א"ל יישר וכן אמר ריב"ל, והשתא למה לא הביאו סייעתא לדבריהם מברייתא מפונרשת מפלוגתא דב"ש וב"ה ובפרט רבה בר מרי שהביא סייעתא לרבא מריב"ל הנה לו להביא טפי מב"ש וב"ה, אלא נדאי דב"ש וב"ה לא איירו כלל מיין שלאחר המזון ולענן ברכה שלפנייה אלא לענן פוס של ברהמ"ז וכפירושו רבינו: פן ג' הנה הש"ס הביא מקודם שם (דף מ"ג ב') ג"כ פלוגתא דב"ש וב"ה מעין פלוגתא זו בהביאו לפניו שמן נהדס ב"ש אומרים מברך על השמן ואח"כ מברך על ההדס וב"ה אומרים מברך על ההדס ואח"כ מברך על השמן, ונהנה בפלוגתא זו לא אמרו ב"ש או חזו השמן בימינו וההדס בשמאלו, וב"ה לא אמרו להיפך או חזו ההדס בימינו והשמן בשמאלו, אלא רק מברך על זה ואח"כ מברך על זה, ולמה בשמן ויין שינו לשונם לומר או חזו את זה בימינו ואת זה בשמאלו, אלא נדאי דאיירו בזה בכוס של ברהמ"ז והנה דרפם להביא גם בשמים להריח אז פאשר בשארי מקומות היו מביאין מוגמר לאחר בהמ"ז להריח, אלא דמוגמר הנה צריך למעשה רבה להביא פלי עם גחלים וליתן עליו המוגמר היו עושים זה לאחר ברפת המזון, ובמקום שלא הנה מוגמר היו מביאים בשמים או שמן ערב להריח, קודם בהמ"ז, והיו נוהגים בשמים או השמן להמברך על הכוס, על פי הוא הנה צריך לברך גם על הריח כדאמרה המשנה והוא אומר על המוגמר, ונהלא בבהמ"ז כבר היו מסלקים התפא מקמייהו בעת נט"י, ונהלא לא הנה לו מקום להעמיד שם הפלי של בשמים או השמן, ולכן הנה צריך לקבלו לידו פאשר קיבל הכוס של בהמ"ז לידו, לזה שפיר אמרי ב"ש או חזו השמן בימינו והיין בשמאלו מברך על השמן וחוזר ומברך על היין, ור"ל מברך על השמן קודם בהמ"ז ונותנו להמסובין להריח, ואח"כ מקבל היין לימינו ומברך עליו בהמ"ז ואח"כ ברפת היין, וב"ה אומרים או חזו היין בימינו והשמן בשמאלו, ומברך תחלה בהמ"ז, דלדידהו אסור להפסיק בין נטילת ידים לברהמ"ז דתיקף לנטילה ברכה, ולכן הוא מוכרח לאחוז השמן בשמאלו פי אין לו מקום להניחו, ואחר בהמ"ז מברך על הכוס ג"כ ברפת היין וחוזר ומברך על השמן, פי אז לאחר שטעם הכוס ונתנו להמסובין מקבל את השמן בימינו ומברך עליו, וזהו דברי רבינו, ומסלק מעליו כל דברי ההשגות בטוב טעם ונדעת, וכל דברי רבינו מחוננים ומוכרחים מאד מכל השלשה פנים בסיעד"ש ודו"ק: פרק ח הלכה ב ועל השמן בתחלה הוא מברך בורא פרי העץ בד"א שהנה חושש בגרונו ושתה מן השמן עם מי השלקות וכי"ב שהרי נהנה בשתייתו.

אָבֵל אִם שָׁתָה הַשָּׁמֶן לְבָדוֹ אוֹ שָׁלָא הָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ מִבְּרָךְ עָלָיו שֶׁהִפֵּל שְׁהָרִי לֹא נִהְיָה בְּטַעַם הַשָּׁמֶן. עֵינָיו כ"מ שֶׁפֶתַח וּמ"ש שָׁאֵם שָׁתָה הַשָּׁמֶן לְבָדוֹ שֶׁמִּבְּרָךְ שֶׁהִפֵּל, תִּמְנָה דְּכִיּוֹן דְּאִזּוּקֵי מִזִּיק אִין לְבָרַךְ עָלָיו וְכֹן פִּי רש"י וּכ"כ הָרִי"ף ז"ל וְאִי שְׁתִּי לִי מִשְׁתֵּיהָ אִזּוּקֵי מִזִּיק לִיָּה וְלֹא מִבְּרָךְ עָלֶיהָ וּכְבָר תִּמְנָה עָלָיו הַטּוֹר בְּסִימָן ר"כ, וְרַבֵּינוּ מְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא אָמְרוּ אִי דְשְׁתִּי לִיָּה אִזּוּקֵי מִזִּיק אֲלֵא לְאִפּוֹקֵי מַה שֶׁאָמְרוּ שִׁיבְרָךְ עָלָיו בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ אָבֵל פִּיּוֹן דְּאֵע"ג דְּאִזּוּקֵי מִזִּיק נִהְיָה הוּא מִבְּרָךְ שֶׁהִפֵּל עַכ"ל: וְלֵע"ד תְּפִירוּצוֹ תִּמְנָה דְּהָרִי הָא דְאָמְרוּ דְשָׁמֶן אִזּוּקֵי מִזִּיק הוּא מַה שֶׁהוּא רַע לְשְׁתֵּיהָ וְאִינוּ נִהְיָה כָּלֵל, דְּהָרִי ע"י פֶּת אוֹ ע"י אֲנִיגְרוֹן אָמַר דְּאִינוּ מִזִּיק, וְא"כ הָרִי לֹא נִהְיָה כָּלֵל וְלָמָּה הוּא מִבְּרָךְ עָלָיו שֶׁהִפֵּל: אָמְנָם נִרְאָה לֵע"ד דְּתִמְנָה מְעִיקְרָא לִיתָא, דְּהָרִי רַבֵּינוּ בְּעֶצְמוֹ פָּתַב ג"כ הָאִי דִּינָא בְּהִלְכָּהּ ז' דְאִזְכְּלִין שְׁאִין רְאוּיָין לְאֲכִילָהּ וּמִשְׁקִין שְׁאִינָן רְאוּיָין לְשְׁתֵּיהָ אִינָן טְעוּנִין בְּרַכָּה לֹא לְפָנֶיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶן, וְהָרִי אִית לִיָּה לְרַבֵּינוּ דְּבָרֵי עֲצוּמוֹ בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבוֹר, אָבֵל הֲלֵא יֵשׁ לְדִיִּיק בְּלִשׁוֹן עָלָיו כָּלֵל, וְאִיָּה א"כ יִסְתַּר רַבֵּינוּ דְּבָרֵי עֲצוּמוֹ בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבוֹר, אָבֵל הֲלֵא יֵשׁ לְדִיִּיק בְּלִשׁוֹן רַבֵּינוּ דְּמִתְחַלָּה אָמַר "שְׁהָרִי נִהְיָה בְּשְׁתֵּיתוֹ", וְלְבִסּוּף דִּיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ "שְׁהָרִי לֹא נִהְיָה בְּטַעַם הַשָּׁמֶן", גַּם דִּיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ לּוֹמַר "אָבֵל אִם שָׁתָה "הַשָּׁמֶן לְבָדוֹ", וְהָיָה לוֹ לּוֹמַר אָבֵל אִם שָׁתָה שָׁמֶן לְבָדוֹ, וּמֵאִי "הַשָּׁמֶן דְּאָמַר, אָבֵל פְּשׁוּט הוּא דְּבָבָא הַשְּׁנִיָּה הַזֹּאת דְּאָמַר אָבֵל אִם שָׁתָה הַשָּׁמֶן לְבָדוֹ כו', קֵאִי אֲבָבָא הֲרֵאשׁוּנָה שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, דְּמִתְחַלָּה אָמַר דְּאִינוּ מִבְּרָךְ עַל הַשָּׁמֶן בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ אֲלֵא בְּשְׁנֵי תְּנָאִים דְּנֻקָּא א' שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, ב' שֶׁלֹּא שָׁתָה אוֹתוֹ לְבָדוֹ אֲלֵא עִם מִי הַשְּׁלֵקוֹת, וְהָדָר אָמַר לְפָרֵשׁ כְּפִיּוֹנְתוֹ זֹאת, דְּאִם לֹא קִיָּים שְׁנֵי הַתְּנָאִים הִלְלוּ בֵּין שְׁקִיָּים תְּנָאִי הָא' דְּהִיָּינוּ שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, אָבֵל לֹא קִיָּים תְּנָאִי הַב' שֶׁלֹּא שָׁתָה אוֹתוֹ עִם מִי הַשְּׁלֵקוֹת אֲלֵא שָׁתָה הַשָּׁמֶן לְבָדוֹ, אוֹ שְׁקִיָּים תְּנָאִי הַב' שֶׁשָׁתָה אוֹתוֹ עִם מִי שְׁלֵקוֹת אָבֵל בְּלֹא תְּנָאִי הָא' שֶׁלֹּא הָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, בְּכַה"ג פִּיּוֹן שִׁישׁ בְּזָה תְּנָאִי אֶחָד עַכ"פ מִבְּרָךְ עָלָיו שֶׁהִפֵּל, וְכַתֵּב בְּכָל אֶחָד מִהֶבְבוֹת טְעָמוֹ וְנִימוּקוֹ, בְּבָבָא הֲרֵאשׁוּנָה כְּשִׁקִּיָּים שְׁנֵי הַתְּנָאִים דְּמִבְּרָךְ עָלָיו בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ אָמַר בְּטַעְמוֹ "שְׁהָרִי נִהְיָה בְּשְׁתֵּיתוֹ", לֹא אָמַר בְּזָה שְׁהָרִי נִהְיָה בְּטַעַם הַשָּׁמֶן, אֲלֵא שְׁהָרִי נִהְיָה בְּשְׁתֵּיתוֹ, וְהוּא דְּמִי הַשְּׁלֵקוֹת וְדֵאִי מְעַלְמִין טַעַם הַשָּׁמֶן לְגַמְרֵי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרַע לְחַכּוֹ וְאִינוּ נִהְיָה אֲלֵא מְטַעַם מ' הַשְּׁלֵקוֹת דְּטַעַם הַהוּא הוּא שֶׁעֲרַבְלוּ לְחַכּוֹ וְאִי אֲפָשָׁר לּוֹמַר בְּטַעְמוֹ שֶׁנִּהְיָה מְטַעַם הַשָּׁמֶן, אָבֵל אָמַר שֶׁנִּהְיָה בְּשְׁתֵּיתוֹ, וְהוּא הַהֲנָאָה שֶׁנִּהְיָה מִהֲרַפּוּאָה הַנְּעֻשִׁית לוֹ מִהַשָּׁמֶן, וְטַעְמוֹ ג"כ לֹא הִזִּיק לוֹ בְּחַכּוֹ, וְלָכֵן בְּעֵינָן בִּיָּה ב' הַתְּנָאִים הִלְלוּ, הַתְּנָאִי הָא' שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ וְאִזּוּקֵי מִזִּיק מִהַשָּׁמֶן בְּרַפּוּאָתוֹ, וְהַתְּנָאִי הַב' שֶׁשָׁתָה אוֹתוֹ עִם מִי הַשְּׁלֵקוֹת וְאִזּוּקֵי מִזִּיק לוֹ לְחַכּוֹ, וְלָכֵן מִבְּרָךְ עָלָיו אִזּוּ בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ, כִּי הַהֲנָאָתוֹ שְׁלֵמָה בְּלֹא פָּגָם, וּבְבָבָא הַשְּׁנִיָּה כְּשִׁאִין בּוֹ אֲלֵא תְּנָאִי אֶחָד לְבַד, אָמַר בְּטַעְמוֹ שְׁהָרִי לֹא נִהְיָה בְּטַעַם הַשָּׁמֶן, וּר"ל דְּאִם הָיָה בִּיָּה תְּנָאִי הָא' שְׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ וְנִהְיָה מִהֲרַפּוּאָה, אָבֵל לִנְגַד זֶה לֹא נִהְיָה בְּטַעַם הַשָּׁמֶן אֲלֵא פָּגָם וְהִזִּיק לְחַכּוֹ, וְלָכֵן א"א לוֹ לְבָרַךְ בְּרַכַּת בּוֹרָא פַה"ע, אָבֵל מ"מ פִּיּוֹן שֶׁעַכ"פ נִהְיָה מִרַפּוּאָתוֹ מִבְּרָךְ עָלָיו שֶׁהִפֵּל, וְאִם הָיָה בִּיָּה תְּנָאִי הַב' שֶׁשָׁתָה אוֹתוֹ עִם מִי שְׁלֵקוֹת, וְחָסַר לוֹ תְּנָאִי הָא' שֶׁלֹּא הָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, א"כ פִּיּוֹן שְׁאִין בּוֹ הַנְּאִת הֲרַפּוּאָה, הָרִי לֹא נִהְיָה מִן הַשָּׁמֶן כָּלֵל, דְּגַם לְחַכּוֹ הָיָה עָרַב לוֹ רַק טַעַם הַמִּי שְׁלֵקוֹת וְלֹא טַעַם הַשָּׁמֶן, וְלָכֵן מִבְּרָךְ עָלָיו רַק שֶׁהִפֵּל עַל הַנְּאִת הַמִּי שְׁלֵקוֹת, אָבֵל אִם הָיָה חָסַר בִּיָּה שְׁנֵי הַתְּנָאִים לְגַמְרֵי שְׁהָיָה שׁוֹתָה שָׁמֶן לְבָדוֹ, וְגַם לֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ בְּגֵרוֹנוֹ, שְׁאִין בּוֹ שׁוֹם הַנְּאִה,

לא הנאת רפואה ולא הנאת טעם, זה פתב רבינו בהלכה זו שכינון שאינו ראוי לשתייה אינו מברך עליו פלל, ולפ"ז הלא א"ש דברי רבינו בטוב טעם ונדעת בפשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: הלכה יא לקח פוס של שֶׁכַר בידו והתחיל הברכה על מנת לומר שהפל וטעה ואמר בורא פרי הגפן אין מחזירין אותו כו'.

ענין בהשגות מ"ש על זה, וכן הקשה הבעל המאור על הרי"ף ע"ש, וענין לעיל ריש ה' ק"ש שישבתי דברי רבינו בטוב טעם ונדעת בעזה"י ע"ש, ודברי רבינו אינו אלא בשֶׁכַר ענבים אבל בשֶׁכַר שעורים בנדאי לא יצא אם סיים בורא פרי הגפן, וכן ביאר רבינו בעצמו דבריו בתשובה לחכמי לוני"ל ע"ש שהארכתי בזה: הלכה יב שכח והכניס אןכלין לתוף פיו בלא ברכה אם היו משקין בולען ומברך עליהן בסוף בו'.

ובהשגות והוא שפדעתו לאכול יותר דאל"כ הנה ליה גמר, עוד נראה לי שאם יש לפניו משקין יותר שאינו בולע מה שבפיו אלא פולט ומה חסרון יש במלא פיו משקין אם יאבדו ולא יתנה מהן בלא ברכה, אבל כשאין לו יותר והוא דחוק לאותן שבפיו התירו לבולען ולא יאבדו ותאבד ג"כ הברכה שהרי גמר שאם יפלנט אותם גם כן תאבד שאין לו יותר עכ"ל: ענין כ"מ שהביא לדברי הרא"ש שפירש דברי רבינו שיקבר ברכה הראשונה לבסוף לאחר שבלען, וכן הבינו מפירוש הרמב"ם דבדעת רבינו, אבל הכ"מ אסיק בדבריו דטפי עדיף לפרש דברי רבינו דמברך עליהן בסוף דאמר, הוא רק ברכה אחרונה אבל ברכה הראשונה לא יברך פלל וכדברי הר"ח שהביא הרא"ש, ושכן פתב גם הר"ר מנוח ע"ש: ולעד"ן דהעיקר הוא פדברי הרא"ש והראב"ד בדעת רבינו, דהרי רבינו מדסתם דבריו ונדאי איירי בכל ענין בין בנשאר לו עוד מהמשקה ונדעתו לשותתו ובין כשלא נשאר לו עוד, ובכל ענין אמר רבינו בולען ומברך עליהן בסוף, והרי פשיטא דבנשאר יברך עליהן ברכה שלפניהם קאמר, וא"כ בלא נשאר נמי, וגם לשון, ומברך עליהן, דאמר ג"כ מורה לברכה שלפניהם, דאל"כ הנה אומר ומברך אחרונה, אלא ונדאי ברכה הראשונה קאמר בין כשנשאר בין כשלא נשאר, ומ"מ קושיות הרמב"ם שהקשה דאם לא נשאר ואין דעתו לשותת יותר הנה ליה גמר, נלע"ד דלא ק"מ על רבינו, דהתם איירי בשנזכר לאחר פדי דבור ולכן לא יברך למפרע, אבל הכא שנזכר בעודן בפיו יברך מיד כפדי דבור להבליעה, וזהו דמדייק רבינו בלשון הוה ואמר, ומברך עליהן "בסוף, ור"ל מיד בסוף בליעתו, וגם הרא"ש בנדאי פנון לזה, אלא שפנונתו לסלק גם קושיא השנייה של הרמב"ם באם נשאר לפניו עוד משקין למה התירו לו לבולען ומה חסרון יש במלא פיו משקין אם יאבדו ולא יתנה מהן בלא ברכה, ור"ל דהרי בעינן עובר לעשייתו דוקא ולא תחל הברכה על הקודמין, ולזה פתב הרא"ש דכיון שנזכר בעוד המשקין בפה דומה קצת עובר לעשייתו מה שנזכר קודם לבליעה אלא שלא היה יכול לברך, ולע"ד הנה נראה לומר עוד דמצות עובר לעשייתו הוא רק מצות לכתחלה, אבל פדיעבד או בשעת הדחק ש"ד גם אם מברך אח"כ מיד בתוף פדי דבור ואין זה פלל בכלל נהנה מן העוה"ז בלא ברכה, וכדקי"ל בטבילת נדה וגרים והדלקת הנרות בשבת ויו"ט וברפת להכניסו במילה ונטילת ידים ועל נטילת לולב אע"ג מדאגבהו יצא י"ח כמ"ש רבינו לקמן פרק י"א הלכה ט"ו וכן על ביעור חמץ שמשעה שגמר בלבו לבטל נעשה מצות הביעור כמ"ש רבינו לקמן שם הלכה ט"ו ודו"ק: פרק ט הלכה ג הביאו

לפניו שָׁמוֹן וְהִדָּס מְבָרָךְ עַל הַהִדָּס וּפּוֹטֵר אֶת הַשָּׁמוֹן מִפְּנֵי שֶׁבְּרַכָּה אַחַת לִשְׁתֵּיהֶן וְהִיא עֲצֵי בְּשָׂמִים.

הִנֵּה הַגְּנוֹסְקָא שֶׁלְּפָנֵינוּ בְּגַמ' דָּף מ"ג ב' הוּא, מְבָרָךְ עַל הַהִדָּס וְאַח"כּ מְבָרָךְ עַל הַשָּׁמוֹן, וְאַ"כּ אֵינִירֵי ע"כ בְּשָׁמוֹן אֶפְרָסְמוֹן שֶׁבְּרַכְתּוֹ הוּא בּוֹרָא שָׁמוֹן עָרֵב, וְלֹא בְּשָׁמוֹן כְּבִישָׂא דְּבְרַכְתּוֹ הוּא ג"כ בּוֹרָא עֲצֵי בְּשָׂמִים כְּמוֹ בְּרַפְתְּ הַהִדָּס, אֲבָל הָרִי"ף גּוֹרֵס מְבָרָךְ עַל הַהִדָּס וּפּוֹטֵר אֶת הַשָּׁמוֹן בְּדַבְרֵי ב"ה פְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ, וְאַ"כּ ע"כ גַּם גְּרַסְתָּ רַבִּינוּ הִכִּי הוּא בְּדַבְרֵי ב"ה, וְאַ"כּ לִפ"ז וְדַאי אֵינִירֵי הַש"ס וְגַם הָרִי"ף וְרַבִּינוּ רַק בְּשָׁמוֹן כְּבִישָׂא דְּבְרַכְתּוֹ הוּא ג"כ בּוֹרָא עֲצֵי בְּשָׂמִים כְּמוֹ בְּרַפְתְּ הַהִדָּס, וְאַ"כּ לִפ"ז י"ל לְדַעַת רַבִּינוּ דְּרַק בְּשָׁמוֹן זֶה הוּא דְּפָלִיגֵי ב"ה עַל ב"ש וְאַמְרֵי לְבָרָךְ עַל הַהִדָּס וְלִפְטוֹר הַשָּׁמוֹן, כְּדֹאֲסִיק רַבִּינוּ בְּטַעְמוֹ "מִפְּנֵי שֶׁבְּרַכָּה אַחַת לִשְׁתֵּיהֶן וְהִיא.

עֲצֵי בְּשָׂמִים", וְר"ל וְלִכְּנֹס"ל לִב"ה וְכֹן קו"ל דְּעֵדִיף לְבָרָךְ בּוֹרָא עֲצֵי בְּשָׂמִים עַל הַהִדָּס יוֹתֵר מֵעַל הַשָּׁמוֹן, כִּי הַהִדָּס הוּא בְּעֲצָמוֹ הָעֵץ וְשִׁינָּהּ בִּיהַ בְּרַפְתְּ עֲצֵי בְּשָׂמִים יוֹתֵר מִבְּשָׁמוֹן שֶׁאֵינוֹ עֵץ מִמֶּשׁ אֲלָא רַק הַיִּנְצָא מִן הָעֵץ, וְלִכְּנֹס אִף שֵׁישׁ לְשָׁמוֹן חֲשִׁיבוֹת עַל הַהִדָּס שֶׁזִּכְּנוֹ לְרִיחוֹ וְלִסְיִכְתּוֹ, עַכ"ז הֵיא טַעְמָא דְּשִׁינָּה בְּהִדָּס בְּרַפְתְּ עֲצֵי בְּשָׂמִים יוֹתֵר מִבְּשָׁמוֹן עֲדִיפָא לְהוֹי לִב"ה, מִשָּׂא"כּ בְּשָׁמוֹן אֶפְרָסְמוֹן דְּבְרַכְתּוֹ הוּא בּוֹרָא שָׁמוֹן עָרֵב, וְכִשְׁהוּא כָּא עִם הַהִדָּס יֵשׁ לוֹ לְבָרָךְ עַל זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְעַל זֶה בִּפ"ע, גַּם ב"ה מוֹדוֹ לִב"ש דְּצָרִיף לְהַקְדִּים בְּרַפְתְּ הַשָּׁמוֹן תַּחֲלָה עַל חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁזִּכְּנוֹ לְרִיחוֹ וְלִסְיִכְתּוֹ כְּדֹאֲמַר ר"ג, אֲלָא דר"ג בְּעֲצָמוֹ הִכְרִיעַ כִּב"ש מִטַּעַם זֶה גַּם בְּשָׁמוֹן כְּבִישָׂא לְעֵנִין בְּרַפְתְּ עֲצֵי בְּשָׂמִים, וּבְזֶה לֹא קו"ל כְּנוֹתֵי אֲלָא כִּב"ה וְכִרְבָּא דְּפָסֵק כְּנוֹתֵי, וּמִטַּעַם הַנַּ"ל דְּבְרַכְתְּ עֲצֵי בְּשָׂמִים שִׁיכַת בְּהִדָּס יוֹתֵר מִבְּשָׁמוֹן, אֲבָל בְּשָׁמוֹן אֶפְרָסְמוֹן דִּישׁ לוֹ בְּרַכָּה בִּפ"ע לֹא פְּלִיגֵי ב"ה כִּלְלֵי אֲלָא לִכ"ע בְּרַפְתְּ הַשָּׁמוֹן קְדָמָה דְּשָׁמוֹן הִנֵּה עֵיקָר טְפִי לְגַבֵּי הַדָּס בְּסַעוּדָה דְּזִכְּנוֹ לְרִיחוֹ וְלִסְיִכְתּוֹ: וְעֵינֵין כִּב"מ שֶׁהִבִּיא עַל גְּנוֹסְתָּהּ הָרִי"ף וְרַבִּינוּ הָא דר"פ דְּבָרְכִיף אֶהֱדָס בְּרִישָׂא וְהִדָּר בְּרִישָׂא אֲשָׁמוֹן, וּבּוֹדַאי ט"ס הוּא דְּלִגְרַסְתָּ הָרִי"ף וְרַבִּינוּ בְּדַבְרֵי ב"ה בּוֹדַאי גַּם בְּהָא דר"פ גְּרַסִּי הִכִּי דְּבָרְכִיף אֶהֱדָס וּפְטוֹר אֶת הַשָּׁמוֹן, וְכִדְבְרֵי ב"ה, וְנָד"ל: עוֹד נִרְאֶה לֵע"ד דְּבָגְרַסְתָּ הָרִי"ף לֹא גְרַס כִּלְלֵי הָעֵנִין דר"פ כִּלְלֵי בְּגִמְרָא דֹא"כּ הִיָּה לוֹ לְהִבְיָאוֹ מִשּׁוֹם דְּמַעֲשֵׂה רַב, וְלוֹמַר דְּהִלְכָה כְּרַבָּא וְר"פ דְּבִתְרָאֵי נִינְהוּ וּמַעֲשֵׂה רַב, וְלָמָּה אֵינוֹ מְבִיא אֲלָא דְּבָרֵי רַבָּא לְבַד, אֲלָא ש"מ שֶׁכֵּן הִיָּה בְּגִרְסָתוֹ, רַבָּא אָמַר הִלְכָה כִּב"ה, וְלֹא דר"פ אָמַר זֶה בְּשֵׁם רַבָּא, וְכ"ש שֶׁלֹּא הִיָּה בְּגִרְסָתוֹ הֵיא וְלֹא הֵיא וְכִמ"ש הַתּוֹס' שָׁם, וְהִכ"מ פְּתַב שִׂאע"פ שֶׁיִּשְׁנוּ בְּסַפְרוֹ לֹא רָצָה לְפָסוֹק כִּר"ג מִשּׁוֹם דְּלֹאוּ מְכַרְיַע הוּא כו' וּמ"ש וְלֹא הֵיא לֹא נִתְכַּוְּנוּ לֹמַר שֶׁאֵין הִלְכָה כִּב"ה אֲלָא דְּרַבָּא לֹא אָמַר כֹּן כו' עַכ"ל, וְהוּא תְּקִימָה דֹא"כּ לָמָּה הֶעֱתִיק הָרִי"ף, רַבָּא אָמַר הִלְכָה כִּב"ה, וְלָמָּה אָמַר וְהִלְכָתָא כְּרַבָּא דְּבִתְרָא הוּא, אֲלָא וְדַאי פְּשִׁיטָא הוּא דְּהֵיא וְלֹא הֵיא בּוֹדַאי לֹא הִיָּה בְּגִרְסָתוֹ, אֲלָא נ"ל דְּגַם הָא דר"פ לֹא הִיָּה בְּגִרְסָתוֹ אֲלָא רַק, רַבָּא אָמַר הִלְכָה כִּב"ה וְתוֹ לֹא: וּמ"ש הִכ"מ עוֹד דִּמ"ש רַבִּינוּ מִפְּנֵי שֶׁבְּרַכָּה אַחַת לִשְׁתֵּיהֶן אֵינוֹ טַעַם לָמָּה מְבָרָךְ עַל הַהִדָּס, אֲבָל הוּא טַעַם לָמָּה פּוֹטֵרָאֵת הַשָּׁמוֹן עַכ"ל, לִיתָא ג"כ לֵע"ד, דֹא"כּ לִפ"ז הִיָּה סְגִי בְּאֶמְרוֹ מִפְּנֵי שֶׁבְּרַכָּה אַחַת לִשְׁתֵּיהֶן, וְלָמָּה הוֹצֵרָף לְאֶסוּקֵי עוֹד "וְהִיא עֲצֵי בְּשָׂמִים", וְכִי עַד הִשְׁתָּא לֹא יִדְעִינוּ דְּבְרַכְתֵּן הוּא עֲצֵי בְּשָׂמִים, וְהִלָּא עַל הַשָּׁמוֹן הִשְׁמִיעֵנוּ רַבִּינוּ בְּרַכְתּוֹ בְּהִלְכָה זֹו עֲצָמָה וְעַל הַהִדָּס ג"כ הִשְׁמִיעֵנוּ בְּהִלְכָה א' שֶׁאֲמַר אִם הִיָּה זֶה שֵׁישׁ לְהָרִיחַ עֵץ אוֹ מִין עֵץ מְבָרָךְ בּוֹרָא עֲצֵי בְּשָׂמִים, אֲלָא ע"כ כְּנוֹן בְּזֶה לְכֹל

מ"ש להורות דרך בהדס ושמן פבישה הנה זה הדין דתרונוייהו ברכה אחת להו והברכה היא עצי בשמים, ולכן שייכת להדס יותר מלשמן שזהו עץ ממש וזהו רק מין הינצא מן העץ, אבל בהדס ושמן אפרסמון או שמן שבשמו שזכר מקודם שיש לכל אחד ברכה בפ"ע ואינה עצי בשמים, בנדאי יש להקדים ברכת השמן תחלה וככל מ"ש נד"ל: הלכה זה היו לפניו בשם שהוא עץ ובשם שהוא עשב אין ברכה אחת מהן פוטר את חברו אלא מברך ע"ז לעצמו ועל זה לעצמו.

ע"ן כ"מ שכתב בשם הטור דינראה לו שאם היו לפניו עצי בשמים עשבי בשמים ומיני בשמים וברך בורא מיני בשמים פטר הכל שהכל מיני בשמים אבל פשעצי בשמים ועשבי בשמים לפניו אז צריך לברך על כל אחד, וכן יראה דעת הרמב"ם שכתב היו לפניו בשם שהוא עץ ובשם שהוא עשב מברך על כל א' וא' לבד ולא הזכיר מיני בשמים עמהם, אבל ר"ע כתב היו לפניו ג' מינים עצי בשמים ועשבי בשמים ומיני הבשמים מברך על כל אחד בפני עצמה, עכ"ל, ואני אומר שדברי ר"ע אינן אלא לכתחלה דאלו בדיעבד על כולם אם אמר בורא מיני בשמים יצא, והשתא י"ל שרבינו ור"ע לא פליגי דלא נקט רבינו בנדקא עץ ועשב דה"ה אם היה עמהם דבר שאינו לא עץ ולא עשב לכתחלה מברך על כל אחד ואחד ברכה הראוי לו וכדברי ר"ע עכ"ל הכ"מ ולא הבינותי דהרי הטור אמר מפני דגם לכתחלה אם ברך על מיני בשמים בורא מיני בשמים תו לא צריך לברך על שאר המינים עצי בשמים ועשבי בשמים ואע"ג דבדיעבד גם לדידהו אם ברך מיני בשמים גם על עצי בשמים לחוד יצא אפ"ה אמר דכשעצי בשמים ועשבי בשמים לחוד לפניו אז צריך לברך על כל אחד, וא"כ הלא שפיר דייק מלשון רבינו דגם דעתו הכי הוא דלא אמר רבינו שמברך על כל אחד ואחד לכתחלה ואינו פוטר את שתי המינים בברכה אחת בורא מיני בשמים אלא כשאין ביניהם גם מיני בשמים אבל כשיש ביניהם גם מיני בשמים משמע דאם הקדים לברך בורא מיני בשמים על מיני בשמים שוב אין שתי המינים הנשארים צריכין ברכה פלל אפילו לכתחלה, אע"ג דאם פרי העץ ופרי האדמה ודבר שברכתו שהכל לפניו וברך שהכל על הדבר שברכתו שהכל צריך לברך בורא פרי העץ על פרי האדמה על פרי האדמה על פרי האדמה לעצמו ואינו פוטרם בברכת שהכל, אע"ג דעל כולם אם אמר שהכל יצא, ה"כ שאני משום שכל הבשמים מיני בשמים הם, דאל"כ אלא דגם ברכה זו דינה בברכת שהכל היה לו לרבינו להשמיענו רבותא יותר גדולה דאפילו אם היה עמהם גם מיני בשמים וברך על מיני בשמים בורא מיני בשמים ג"כ צריך עוד לברך על שתי מיני הנשארים על כל או"א בפ"ע, אלא ע"כ דאז באמת ברכת בורא מיני בשמים פוטר כל המינים אף שלא כוון לברכה אלא על מיני בשמים, ושפיר דייק הטור שזהו דעת רבינו נד"ל: הביאו לפניו יין ושמן או חזו יין בימינו ושמן בשמאלו ומברך על היין ושותהו וחוזר ומברך על השמן ומריח בו.

ע"ן כ"מ שכתב כבר נתבאר זה סוף פ' ז' ושנאו רבינו פאן לפי שהוא עסוק בדיני הריח עכ"ל: ולעד"ן דחידוש גדול השמיענו רבינו פאן מה שלא היה נשמע מהתם, דהתם השמיענו האי דין רק בכוס ברכת המזון שהוא קודם לברכת הריח ומשום שאין להפסיק בין נט"י לבהמ"ז דתיקף לנטילה ברכה וכמ"ש שם, וכאן משמיענו דאפי' כוס יין לשתייה ג"כ ברכתו קודמת לברכת הריח, ועוד יותר דהתם השמיענו עיקר הדין לענין בשמים

וילעגן ברפת הריח ע"ש, והכא משמיענו העיקר לעגן שמן דג"כ ברפת היין קודמת והוא חידוש דין גדול דאף דקי"ל דכל המוקדם בפתוב לארץ הוא קודם לברכה, וא"כ הלא זית שמן הוא ראשון לארץ וגפן הוא שלישי לארץ אעפ"כ ברפת היין קודמת לברפת הריח דשמן, והטעם הוא ודאי משום דהפתוב לא הקדים לזית שמן אלא לברפת אכילתו דומיא דכל שאר ששת המינין שבקרא ולא לעגן ברפת הריח, עוד י"ל דגם לברפת האכילה לא פנון הפתוב אלא לזיתים לבד ולא לשמן, ודברי על השמן אין שום ברכה דאזוקי מזיק, ואינו מברך עליו אלא פשהוא חש בגרונו ושותהו יחד עם מי השלקות כמ"ש רבינו בריש פרק ח' אבל שמן לבד ואינו חש בגרונו אין בו שום ברכה וכמו שפכתתי שם ע"ש, וכ"ש שלא פנון הפתוב לברכת הריח דשמן, ולכן ברפת היין אף של רשות קודמת לו, וגם אף דשמן זכינו לריחו ולסיכתו וילעגן ברפת הריח הוא קודם לברפת ההדס אם אין ברכותיהן שוין וכמ"ש לעיל בהלכה ג' ע"ש, מ"מ ברפת היין שהיא לשתייה היא קודמת לברכת השמן לריח, ויליף לה רבינו ג"כ מדברי ב"ה שפדף מ"ג ב' דאף דאיברי שם לעגן יין של בהמ"ז מ"מ מדסתמו דבריהם ואמרו הביאו לפניהם שמן יינין בסתמא ש"מ דגם ביין דרשות דינא הכי, ולזה פתב רבינו בלשונו ג"כ לשון הפרייתא אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו, ואף דלשון זה לא שינוי אלא בכוס של בהמ"ז וכמ"ש בריש פרק ח' ע"ש, מ"מ נקט לה רבינו גם ביין דרשות כדי להורות לן מקום מוצאו ומקורו שהוא ג"כ מדברי ב"ה לגבי פוס של בהמ"ז וסתימת לשונם שם וכמ"ש כנלע"ד נכון בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ח וכן המריח בפגדים שהן מוגמרים אינו מברך לפי שאין שם עיקר בושם אלא ריח בלא עיקר.

עיינן כ"מ שהביא לדברי הטור שכתב על דברי רבינו אלו, ולא הבנתי דברי פינן שהיא חושב אותו עשוי להריח שהרי לא פטר מלברך עליו אלא מפני שאין בו עיקר, וכן הוא אמת שנעשה להריח כדי שיתבשמו הפלים וא"כ למה אין מברכין עליו כו' עכ"ל: ולעד"ן דיש לרבינו מקור נאמן לדין זה, דבברכות דף נ"ג ת"ר הנה מהלך חוץ לפרך והריח ריח כו' ר' יוסי אומר אפילו רוב ישראל נמי אינו מברך דה"ל מיעוטא לכשפים ומיעוטא נמי לגמר את הפלים אשתכח רובא דלאו לריחא עביד, וכן אמר שם רחב"א אמר ר' יוחנן דמהלך בע"ש בטבריא ובמוצא"ש בצפורי והריח ריח אינו מברך מפני שחזקתו אינו עשוי אלא לגמר בו את הפלים ע"כ, והשתא הלא לאחר שנעשה המוגמר מוגמרים גם הפלים ואז הנה ריח מהפלים ולמה אין מברכין על הריח פל העת שהוא אף לאחר שבנדאי פבר נתגמרו הפלים וכבר פלה הריח הראשון של המוגמר עצמו וריח זה הוא בנדאי מהפלים, אלא ש"מ דגם על ריח הפלים אין לברך וע"כ הוא לפי שאין שם עיקר בושם וכדברי רבינו נד"ל: פרק י הלכה א הבונה בית חדש והקונה פלים חדשים בין יש לו פיוצא בהן בין אין לו מברך שהחיינו.

עיינן כ"מ שהביא דברי הרי"ף והרא"ש ז"ל שכתבו וקי"ל כו' יוחנן וכלי'שנא בתרא דאמר בין קנה פיוצא בהן בין לא קנה צריף לברך. וכתב ומדברי רבינו שכתב בין יש לו כ"ב ולא כתב בין קנה נראה שהוא פוסק פלישנא קמא דר"י וכבר תמה עליו הרמ"ך עכ"ל וע"ש שדחק עצמו בזה: ולעד"ן דרבינו ג"כ פסק פהרי"ף והרא"ש והתוס' וכל הפוסקים פלישנא בתרא פדרפו של רבינו תמיד בכ"מ לפסוק פלישנא בתרא, אבל עד כאן לא פליגי ר"ה ור' יוחנן אלא בלשון המשנה דאמרה קנה פלים חדשים ולכן סבר

ר"ה דלשון קנה משמע רק פעם אחד ולא קנה וחזר וקנה ור' יוחנן אמר דגם לשון קנה טובא משמע, אבל רבינו שינה בכינון מלשון המשנה "הקונה פלים חדשים, ולשון "הקונה נדאי פשיטא הוא דבכל זמן שקונה צריף לברך ואפילו מאה פעמים זאח"ז ולכולא הי' צריף לפרש אפילו קנה וחזר קנה אלא הוצרך לפרש בין יש לו פיוצא בהן בין אין לו וד"ל: הלכה ב וסניב אדם לברך על הרעה בטוב נפש פדרה שמברך על הטובה בשמחה שנא' ואהבת וגו' ובכל מאדך כו' שאפ' בעת שיצטר לו יודה וישבח בשמחה.

הנה מתחלה כתב "לברך על הרעה בטוב נפש", ולא אמר לברך על הרעה בשמחה כאשר כתב לגבי טובה "שמברך על הטובה", ולבסוף כתב "יודה וישבח בשמחה", משום דשמחה כולל בין שמחת הנפש בין שמחת הגוף, ועל הרעה בנדאי א"א לשמות שמחת הגוף וכדאמרו מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום קינה לדוד מבעי ליה, הרי דגם לגבי דוד לא היה שינוי מזמור על הרעה, לזה אמר רבינו מתחלה "לברך על הרעה בטוב נפש" לבד שהוא רק שמחת הנפש בלא שמחת הגוף אלא עיניו נזולות דמעה ולב שמח, ולגבי טובה אמר, בשמחה, שהוא בין שמחת הנפש בין שמחת הגוף, ולבסוף מפרש ליה דהאי בטוב נפש דאמר הוא שיודה וישבח בשמחה, והיינו בשמחת הנפש עכ"פ וד"ל פרק יא הלכה טו נטל את הלולב מברך על גטילת לולב שפינון שהגביהו יצא ידי חובתו.

ובהשגות, הנה לדבריו אם שכתב בעטיפת ציצית או בהנחת תפלין ולא בירך תחלה כשיזכור ויברך מברך על עטיפת ציצית ועל הנחת תפלין ואינו כן שהרי מצותו כל היום לפניו אבל גטילת לולב פינון שהגביהו נפטר ממנו כל היום כו' וכעל מג"ע הפליג דעת הראב"ד לדברים אחרים עכ"ל: ועיין בכ"מ שכתב דעת הראב"ד דדוקא בלולב אמרי שפינון שהגביהו נפטר ממנו כל היום ומש"ה מברך עליו בעל אבלי ציצית ותפלין שמצותן להניחן עליו כל היום אפילו שלבש ונתעטף מברך בלמד, ודעת רבינו דל"ש כו' עכ"ל ואני תמה תמיה גדולה ע"ז דהרי רבינו כתב ג"כ פדברי הראב"ד מפורש לעיל בהלכה ה', הרי שנתעטף בציצית או שלבש תפלין או שישב בסוכה ולא בירך תחלה חזר ומברך אחר שנתעטף אקב"ו להתעטף בציצית וכן מברך אחר שלבש להניח תפלין ואחר שישב לישב בסוכה, הרי דאמר רבינו ג"כ לברך אלו הברכות בלמד ולא בעל ורק בלולב לבד אמר לברך בעל ופדברי הראב"ד ממש, וזה הוא ג"כ בנדאי פנונת המג"ע, והתמיה היותר גדולה על הכ"מ שגם אחר שראה דברי המג"ע לא.

שפת לבו לזה, וכתב ובעל מג"ע הפליג דעת הראב"ד לדברים אחרים, ואף שבאמת אין הבנה לסוף דברי המג"ע שם ע"ש, אבל עכ"פ דברי רבינו שהביא הלא מפורשים הם פדעת הראב"ד וכמ"ש: אמנם באמת נראה דגם הראב"ד לא פנון להשיג בזה על רבינו אלא בא רק לפרש דברי רבינו שלא יקשה עליו מדידיה אדידיה מה' זו על דבריו שבהלכה ה' הנ"ל, וזהו דאמר "הנה לדבריו אם שכתב בעטיפת ציצית או בהנחת תפלין ולא בירך תחלה כשיזכור ויברך מברך על עטיפת ציצית ועל הנחת תפלין".

ור"ל וא"כ יקשה מדידיה אדידיה דלמה אמר לעיל בה' ה' שמברך להתעטף בציצית ולהניח תפלין, ואמר "אינו פו", ור"ל שאין פו פנונתו בכאן דלא דמו ציצית ותפלין ללולב "שהרי מצותו כל היום" ר"ל ציצית ותפלין מצותן כל היום ולכן אמר שפיר בהלכה ה' שמברך גם אח"כ בלמד "אבל גטילת לולב פינון שהגביהו נפטר ממנו כל היום"

ולכן אמר בְּזוֹה שְׁמִבְרָךְ בַּעַל, כְּנֹלַע"ד בְּרוּר בְּכֹנֹנֶת הַרְאָב"ד וְד"ל: וְכִּף הוּא מְבָרַךְ עַל
בִּיעוּר חֲמִץ בֵּין שְׁבִדָּק לַעֲצָמוֹ בֵּין שְׁבִדָּק לְאַחֲרִים וּבִהַשְׂגוֹת, קִשְׂה לִי עַל מִקְרָא מְגִילָה
כּו' קִשְׂה לִי גַר תְּנוּפָה, כּו' וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף קִשְׂיָא לִי עַל אֲכִילַת מִצָּה וְעַל אֲכִילַת מְרוֹר
כּו' עכ"ל, וְעִינֵן מְגִדֵל עוֹז מ"ש בְּזוֹה, וְעִינֵן כ"מ מֵה שְׁתַּמָּה עֲלֵיו: וְלַעֲד"ן דְּהִנְכוּן בְּזוֹה
כְּדַבְּרֵי הַמַּג"ע אֱלָא שְׁדַבְּרֵי מְחֻסְרֵין תְּבַלִּין, וְיֵישׁ לַהוֹסִיף מִיָּא וְלַהוֹסִיף קִמְחָא וְלַעֲשׂוֹת
בְּזוֹה עוֹד פְּלֵל חֲדָשׁ, דְּכָל דְּבַרְי רַבִּינוּ אֵינָם נְאֻמְרֵין אֱלָא בְּמִצְוָה שְׂאִין קְבוּעַ לָהּ זְמַן וְלָכֵן
כְּשִׁזְה מְקַיִּים הַמִּצְוָה שְׁבָאָה לְיָדוֹ, אַחֲרִים שְׁלֵא בָּאָה לְיָדָם בְּזְמַן זֶה אֵין מְקַיְימִין אוֹתָהּ,
וְלָכֵן חִילַק בְּזוֹה בֵּין עֲשֻׂאָה לַעֲצָמוֹ הַמִּצְוָה דְּאָז מְבָרַךְ בְּלִמָּד לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה וּבֵין עֲשֻׂאָה
לְאַחֲרִים דְּאָז מְבָרַךְ בַּעַל וְכַדְאָמַר בְּגִמְרָא דְּעַל מַעֲיָקְרָא מִשְׁמַע, וּר"ל לְדַעַת רַבִּינוּ עַל
הַמִּצְוָה שְׂעוּה לְכָל יִשְׂרָאֵל מְאֹז בְּהַר סִינַי, וְאָף דְּאִסִּיק הַגְּמְרָא וְהַלְכְּתָא עַל בִּיעוּר חֲמִץ,
מְפָרֵשׁ לָהּ רַבִּינוּ דְּלֵא מְשׁוּם דְּעַל לְהַבָּא מִשְׁמַע אֱלָא מְשׁוּם שְׁפִינּוֹן שְׁגָמַר בְּלַבּוֹ לְבַטֵּל
נַעֲשִׂית הַמִּצְוָה, וְלָכֵן לֹא אֶפְשָׁר לוֹ לומר לְבַעַר שְׁקָאֵי זֶה עַל הַמְּבַעַר עֲצָמוֹ אֱלָא עַל בִּיעוּר
שְׁנַצְטוּוּ בְּמִצְוָה זֹו כָּל יִשְׂרָאֵל מְאֹז בְּהַר סִינַי, וּבְזוֹה מְסוּלָּק שְׁפִיר קוֹשְׁיֵית הַר"ן עַל רַבִּינוּ
שְׁהִבִיא הַכ"מ דְּהַרְי כָּל הַחֹלְקִים אֵלוֹ לֹא אָמְרוּ אֱלָא לְמ"ד לְבַעַר וְהַגְּמ' הֵלֵא פֶּסֶק עַל
בִּיעוּר, וְאֵין צְוֵרָה לְמַה שְׁדַחַק הַכ"מ בְּזוֹה בְּהַלְכָה י"א ע"ש: עוֹד יֵישׁ בְּזוֹה פְּלֵל אַחַר דְּאָף
אִם קְבוּעַ לָהּ זְמַן וְכָל יִשְׂרָאֵל מְקַיְימִין מִצְוָה זֹו בְּזְמַן הַהוּא מ"מ אֵין מִצְוָתָה בְּרַבִּים אֱלָא
כָּל יְחִיד וְיְחִיד יְכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ בַּפ"ע כְּגוֹן מִצְוַת שׁוֹפָר וְגַר תְּנוּפָה אוֹ אָף אִם עוֹשֶׂה אוֹתָן
לַעֲצָמוֹ וְלְאַחֲרִים מְבָרְכֵן בְּלִמָּד, לְשִׁמּוֹעַ, לְהַדְלִיק, דְּכִינּוֹן שְׁמוּצִיא גַם אֵת עֲצָמוֹ וְאֵין מִצְוָתָה
בְּרַבִּים דְּוָקָא וּמְבָרַךְ הַבְּרָכָה עוֹבֵר לַעֲשׂוֹתָהּ, יוֹתֵר טוֹב שְׁיִבְרָךְ בְּלִמָּד, לְשִׁמּוֹעַ, לְהַדְלִיק,
שְׁפּוֹרֵט הַמִּצְוָה עַל עֲצָמוֹ שְׁהוּא נְצַטוּה בָּהּ לַעֲשׂוֹתָהּ, וְלֹא בְּדַרְךָ כְּלָל עַל שְׁנַצְטוּוּ בָּהּ כָּל
יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, לְבַר מְבַרְכַת גְּטִילַת לֵוִיִּב וּבְרַכַת בִּיעוּר חֲמִץ שְׂאֵע"פ שְׁהֵם מִצְוַת
שְׁקְבוּעַ לְהוֹן זְמַן וְכָל או"א עוֹשֶׂה אוֹתָן בְּבִיתוֹ בַּפ"ע וְאֵין מִצְוָתוֹן בְּצַבּוּר מ"מ פִּינוֹן שְׂאֵינָם
עוֹבֵר לַעֲשׂוֹתָן דְּבַלּוּלָב מְפִי אַגְבָּהוּ יָצָא י"ח וְכֵן בְּבִיעוּר מְפִי חֲשַׁב בְּלַבּוֹ לְבַטֵּלוֹ קִיָּים
מִצְוַת בִּיעוּר לָכֵן מוֹכְרַח לְבָרְכֵן בַּעַל, שְׁהוּא עַל שְׁנַצְטוּוּ בָּהּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּדַרְךָ כְּלָל כְּהַנ"ל:
עוֹד יֵישׁ בְּזוֹה כְּלָל שְׁלִישֵׁי דְּבְמִצְוָה שְׁקְבוּעַ לָהּ זְמַן וְכָל יִשְׂרָאֵל מְקַיְימִין כְּעַת מִצְוָה זֹו
וּמִצְוָתָה בְּרַבִּים דְּוָקָא אֹז אֶפְילוֹ אִם מְבָרַךְ אוֹתָהּ עוֹבֵר לַעֲשׂוֹתָהּ מְבַרְכָה בַּעַל, דְּכִינּוֹן
שְׁמִצְוָתָה בְּרַבִּים וְכָל יִשְׂרָאֵל מְקַיְימִין אוֹתָהּ כְּעַת יֵישׁ לְבָרְכָה ג"כ בְּדַרְךָ כְּלָל עַל זֶה
שְׁנַצְטוּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְקַיְימָה כְּעַת, וְלָכֵן בְּרַכְתָּהּ בַּעַל דְּמַעֲיָקְרָא מִשְׁמַע עַל מַה שְׁנַצְטוּוּ בָּהּ
כָּל יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, וְלָכֵן מִקְרָא מְגִילָה, שְׁעֵיִקֵר תְּקַנְתָּהּ הִיא לְקְרוֹתָהּ בְּרַבִּים מְשׁוּם
פְּרוּסוּמֵי גִיסָא, וְכֵן מִצְוַת אֲכִילַת מִצָּה וּמְרוֹרִים הִיא עַל הַפֶּסַח שְׁהִיוּ אוֹכְלִים אוֹתוֹ
בְּחֻבְרָה, וְכָל יִשְׂרָאֵל נְצַטוּוּ לְקַיְימֵן כְּעַת יֵישׁ לְבָרְכֵן בַּעַל, עַל מִקְרָא מְגִילָה, עַל אֲכִילַת
מִצְוַת וּמְרוֹרִים, עַל אֲכִילַת הַזֶּבַח, עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח: עוֹד יֵישׁ בְּזוֹה כְּלָל רַבִּיעֵי דְּאָף דְּבַר
שְׂאֵינּוֹ קְבוּעַ לָהּ זְמַן וְיְחִיד בְּעֲצָמוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בַּפ"ע, דִּישׁ לוֹ לְבָרַךְ בְּלִמָּד כְּשִׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ
רַק לַעֲצָמוֹ, מ"מ אִם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ לַעֲצָמוֹ וְלְאַחֲרִים בְּזוֹה יֵישׁ חִילּוּק בֵּין אִם הִיא חוֹבָה בֵּין
אִם הִיא רַק מִצְוָה וְלֹא חוֹבָה דְּאִם הִיא חוֹבָה יֵישׁ לוֹ לְבָרַךְ גַּם בְּזוֹה בְּלִמָּד אֲבָל אִם הִיא רַק
מִצְוָה וְלֹא חוֹבָה כְּגוֹן מִצְוַת עִירוּב מְבָרַךְ בַּעַל, עַל מִצְוַת עִירוּב: עוֹד יֵישׁ בְּזוֹה כְּלָל חֲמִישֵׁי
דְּאִם הִיא דְּבַר הַרְשׁוּת לְגַמְרֵי כְּשִׁחִיטָה וְכִסּוּי וּגְטִילַת יְדִים, אֹז מְבָרַךְ תְּמִיד בַּעַל אִפִּי
כְּשִׁעוֹשֶׂה רַק לַעֲצָמוֹ לְבַד, וְהוּא כְּדָאָמַר בְּש"ס וְכִי לֹא סְגִי דְּלֵא שְׁחִיט, וְכֵן בְּכוּלָּהוּ, דְּכִינּוֹן

דהמעשה עצמו לאו מצוה היא יש לו לברך בדרך כלל על המצוה שנצטוו בה כל ישראל, ובזה מסולק לע"ד כל הקושיות וכל הספיקות בזה ודברי רבינו נכונים וברורים בטעמן ברויחא מאד בסיעד"ש ודו"ק: ובזה מבואר ג"כ דברי הסוגיא בפשיטות מאד, דאמר שם (פסחים ז ב') בלבער כ"ע לא פליגי דודאי להבא משמע כי פליגי בעל ביעור מר סבר מעיקרא משמע ומ"ס להבא משמע מיתבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על המילה ה"תם היכי נימא נימא למול לא סגי דלאו איהו מהיל ע"כ, והקשו שם בתוס' דמאי אמר לא סגי דלאו איהו מהיל, וכי בשביל שאין אנו יודעין לתמן יאמר שקר, ולזה דחקו עצמן לומר דגם למ"ד זה על משמע ג"כ קצת להבא אלא דלשעבר הוא משמע טפי מלהבא ע"ש, אבל לפי מה שפרשתי בדעת רבינו האימעיךא משמע, הלא א"ש בפשיטות מאד, דעל ביעור מעיקרא משמע, לא הנה הפנונה על מה שפבר ביעור, אלא על מה שצנונו הקב"ה מכבד על מצוה זו בהר סיני לכל ישראל, אבל לבער מזוה על פרטות המצוה שיעשה הוא בלהבא, ואולי י"ל שגם התוס' פנונו לזה ולכן פתבו שפיר דמשמע נמי להבא אלא דלשעבר משמע טפי, דהיינו על פלוות המצוה לכל ישראל מאז שיבערו התמן בלהבא, ועכ"פ לדעת רבינו ודאי הכי הוא וא"ש בפשיטות ודו"ק: אמנם אף אם נאמר שהוא דוחק לכונן בדעת רבינו הפירוש דעל מעיקרא משמע, אלא נאמר דגם הוא מפרשי כפירש"י, ג"כ מסולקים כל הקושיות לפי כל הנ"ל בכלל זה לבד, דהמצוה הקבוע לה זמן לכל ישראל לעשות בזמן ההוא ועיקר מצותה היא בפרים ובפירסום פמקרא מגילה ואכילת הפסח על מצות ומרורים תיקנו אותה בעל, אע"פ שהיא חובה על כל או"א וכמ"ש בכל הנ"ל, והטעם דהמצוה שעושה לאחרים מברך בכ"ע בעל, הוא משום וכי לא סגי דלאו איהו עביד כדאמר הש"ס ודו"ק: הלכה טז וכן פל דבר שישתפק לה אם טעון ברכה אם לאו עושין אותו בלא ברכה עיין כ"מ שפתב ע"ז, קשה שהרי פתב רבינו בפרק ב' מה' ק"ש ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא ומברך לפני' ולאחר', והרי מספק הוא חוזר וקורא ולמה הוא חוזר ומברך כו' עכ"ל ועיין מ"ש בזה: ולעד"ן דקושיא זו תלי בקושיא היותר גדולה והיא קושית הרשב"א הביאו הכ"מ בפ' ב' שם הלכה י"ג דנהי דק"ש דאורייתא הפרכות הן מדרבנן ולמה חוזר ומברכן מספיקא, הרי דהפרכות שחוזר ומברך הוא רק מספיקא שמה לא ברכן מתחלה ולא שהק"ש הזאת שקורא מספיקא הוא שצריכין ברכה, דודאי אם הנה ברור לו שברך פבר ברכות ק"ש אלא שספק לו הק"ש לבד אם קראה או לא הנה צריך לברך עתה פלל הפרכות שנית על זה הק"ש שקורא מספק וא"כ מאי קשיא ליה: אמנם גם קושית הרשב"א הנ"ל נלע"ד דג"כ יש לתרץ בפשיטות, דכיון דק"ש דאורייתא וכל ספק דאורייתא אם ספק לו אם עשאה אי לא הנה פודאי לא עשאה, וא"כ גם הק"ש הרי הנה פודאי לא קרא, וא"כ אם לא קרא ק"ש פלל עדיין, הרי פודאי גם הפרכות של ק"ש לא ברך דאם הנה מברכן פודאי לא הנה מפסיק בהן שלא לקרות הק"ש, ולכן כיון שהצריכוהו לקרות לא מספק אלא מודאי שהוא פאלו ודאי לא קרא, א"כ הרי ממילא פודאי גם לא ברך ברכות' ולכן שפיר הצריכו רבינו לחזור ולברך לפני' ולאחר' כנלע"ד ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות ברכות בסיעד"ש.

בריה רחמנא דסייען. הלכות מילה פרק א הלכה ב וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדיל ולא ימול את עצמו הרי הוא מבטל מ"ע אבל אינו חייב פרת עד שימות והוא ערל במזיד.

ובהשגות אין בזה תבלין וכי משום התראת ספק פוטרין אותו מן השמים וכל יום עומד באיסור פרת עכ"ל. עיין כ"מ שהבין בדעת הראב"ד דמיום שגדל ולא מל הוא חייב למות בקיצור שנים ודעת רבינו הוא שאינו חייב למות בקיצור שנים כו', א"נ דה"ק רבינו שאינו מת בקיצור שנים, אף פשיגייע עתו למות ימות בקיצור ימים כו' עכ"ל: ולעד"ן דבריו תמוהים, דהנה אם יש בדעתו למול עצמו באחד מן הימים לאחר זמן הרי פשיטא שגם ביטול מ"ע אין ביזו פלל, דהרי במילה שלא בזמנה אין בה שום יום קבוע למצוה ואין בה אלא משום מצנת זריזין בלבד, וא"כ אף אם אינו חושב לע"ע למול עצמו באחד מן הימים אבל גם להיפך אינו חושב להשאיר ערל לעולם אשר בזה איירי רבינו, איך יתחייב פרת פינן שביזו לקיים המ"ע בכל יום ויום ואינו עובר אלא על מצנת זריזין לבד: לכן נלע"ד דבעיקר הדין לא פליגי פלל, וכן לרבינו ובין להראב"ד אין עליו חיוב פרת עד שימות ערל ואז ידון בקרת הנפש, ודברי הרמ"ד שהביא הכ"מ שכתב צ"ע לאחר שימות מאי פרת שייך ביה ונהלא פרת הוא בחצי ימיו ובחציו נפרעים ממנו עכ"ל, הוא תמוה ונהלא עיקר פרת הוא בנפש לאחר המיתה פדכתיב ונכרתה הנפש, ונכרתו הנפשות, ובמקום דכתיב הפרת תפרת אפרו הפרת בעוה"ז תפרת בעוה"ב, ומאי דאמר הפתוב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם אין זה בכלל פרת פלל, אלא דמ"מ פשעובר על חייבי פרייתות שא"א לו עוד לקיימה ואינו עושה תשובה הוא נענש גם בעוה"ז בקרת דשני או בקרת דיומי, משא"כ במצות מילה שהיא רק בשב ואל תעשה ויכול לקיימה בכל עת בנדאי אין בו אלא פרת דנפש לאחר מותו לבד, ועוד גדולה מזו נראה מלשון רבינו שאף אם כל ימיו לא רצה למול עצמו במזיד, וקודם מותו חשב למול עצמו ואירע לו אונס אז שלא היו יכול למול עצמו פגון שנפל להולי ומת מתוך חליו פשהוא ערל ג"כ אין עליו עונש פרת גם לאחר מותו פינן שהיה אנוס קודם מותו ולולא האונס היה מל עצמו, ולזה דייק לשון רבינו מפוך שאמר עד שימות והוא ערל במזיד, דמשמע להדיא דאם בשעת מיתה היה ערל באונס אין עליו דין פרת פלל לאחר מותו, וגם הראב"ד יודה בזה ג"כ בנדאי, אבל עיקר השגת הראב"ד הוא רק על לשון רבינו שאמר "הרי הוא מבטל מ"ע", דמשמע דדינו כמבטל שאר מ"ע, ובאמת מ"ע הזאת חמורה מכל שארי מ"ע דהרי מ"ע שיש בה פרת היא, והכי היה לו לרבינו לומר "הרי הוא מבטל מ"ע שיש בה איסור פרת", וזה הוא דדייק הראב"ד בלשונו לומר "אין בזה תבלין", ור"ל דנהי דהדין דין אמת אבל הלשון מחוסר תבלין וצריך תיקון, ולזה אמר "וכי משום התראת ספק", שמא ימול עצמו "פוטרין אותו מן השמים", על בטלו מ"ע חמורה שיש בה פרת "ולזה אמר וכל יום עומד באיסור פרת", ולא אמר בחיוב פרת, אלא באיסור פרת, ור"ל שהוא מבטל מ"ע שיש בה איסור פרת אע"פ שאינו חייב עונש הפרת עד יום מותו, ובאמת גם דעת רבינו וכוונתו הכי הוא, אלא שסמך עצמו על דבריו הקודמים בריש הפרק שאמר מילה מ"ע שחייבין עליה פרת, ולכן לא הוצרך לכופלו עוד הפעם כנלע"ד ודו"ק: הלכה ה לקח שפחה לעוברים או שלקח שפחה על מנת שלא להטבילה לשם עבדות אף ע"פ שנולד ברשותו נימול ביום שנולד שהרי הנולד הזה כאלו הוא מקנת כסף לבדו וכאלו היום קנהו שאין אמו בכלל שפחת ישראל פדי שיהיה הבן יליד בית, ואם טבלה אמו אחר שילדה הרי זה נימול לח': ובהשגות לדעת ר' חמא מחלקין בין ילדה ואם"פ הטבילה להטבילה ואם"כ ילדה עכ"ל, ועיין כ"מ מ"ש בזה, והנה מבואר

מדברי רבינו שפוסק כת"ק דברייטא שבת דף קל"ה ב' ולא כר' חמא שם דמחלק בין ילדה ואח"כ הטבילה להטבילה ואח"כ ילדה, דס"ל לר' חמא פסברת רב אפי שם דמילת שמיני תלוי בטומאת לידה, אבל הת"ק ס"ל דלא תלי בטומאת לידה פלל, ולכן פסק שפיר דאף אם טבילה אחר שילדה ג"כ שפיר נגימול לשמונה פיון דאז היא שפחת ישראל ואף שאינה טמאה לידה: אמנם בהלכה י' פתב רבינו דכל מילת עבדים דוחה שבת חוץ מיליד בית שלא טבילה אמו עד שילדה שאף ע"פ שנגימול לח' אינו דוחה את השבת, וע"כ טעמו הוא משום שאין אמו טמאה לידה, נהרי זה הוא כר' חמא ולא כהת"ק: וזהו פוננת הראב"ד בהשגתו ג"כ שהקדים לומר בהלכה זו דבריו אינו אלא כהת"ק ולא כר' חמא, והלא הוא סותר דבריו לקמן בהלכה י' שפסק כר"ח: ולזה פתב גם שם בהשגות לא ידעתי מהו זה ההפך, ואולימפני שהוא מסופק אם הלכה כר' חמא דמפליג בטבילה ולענן מידחי שבת לחומרא ולא דחי, וא"כ במקנת פסך שנגימול לח' נמי איכא לספוקי פי האי עכ"ל: והנה הכ"מ הביא בהלכה ג' לדברי הר"ן שפתב ג"כ פהראב"ד דמספקי להו להרי"ף ולרבינו הלכה כדברי מי אי כהת"ק אי כר' חמא ולכן אזיל הכא לחומרא והכא לחומרא שנגימול לח' דלמא הלכה כת"ק, ואין מחללין עליו את השבת דדלמא הלכה כר' חמא, וכתב הכ"מ שם דלדעת הר"ן ספק זה של הראב"ד בהלכה י' עצום הוא מאד, אבל נראה לו שרבינו פוסק לגמרי להת"ק, אלא דמספקי ליה בדברי הת"ק עצמו, אם הא שאינו מחלק בין ילדה ואח"כ הטבילה להטבילה ואח"כ ילדה כדאמר הש"ס קאי רק אמקנת פסך הנגימול לשמונה שהוא מונזכר בפריי, אבל לא על יליד בית הנגימול לאחד שאינו מונזכר בפריי, או דקאי נמי על יליד בית הנגימול לאחד, ולפיכך פסק לחומרא, א"נ שרבינו מפרש דאוקימתא דרב משרשיא דכיון שלקחה על מנת שלא להטבילה אע"פ שטבילה אחר שילדה פיון שלא טבילה קודם לידה מהני תנאי דלקחה על מנת שלא להטבילה לשלא יהיה נימיל לח', ור' ירמיה דלא אוקמה הכי ס"ל דאפ"ה מהני טבילה דאחר לידה ונגימול לח', ומשום דמספקי ליה אי הלכה כר' ירמיה או כרב משרשיא פסק לחומרא לענן שבת, ולענן מילה נגימול לח' שהוא הזמן הקבוע לכל הנגימולים עכ"ל: אבל כל רואה יראה ויבין גונדל הדוחק שיש בזה, דמ"ש ראשונה דמספקי ליה בדברי הת"ק עצמו אי קאי רק אמקנת פסך הנגימול לשמונה שהוא מונזכר בפריי, ולא על יליד בית הנגימול לאחד שאינו מונזכר בפריי, ותמהני והלא גם יליד בית שנגימול לאחד ג"כ מונזכר בפריי, ופתח ביה, דאמר יש יליד בית שנגימול לאחד, ויש יליד בית שנגימול לח', יש מקנת פסך כו': ועוד אטו הא דאמר דלת"ק אין חילוק בין טבילה מקודם שילדה לטבילה אח"כ, הוא מונזכר זה בפריי, ונאמר דלא קאי זה אלא על מה שנגזר בפריי, ונלא רק הגמרא הוא דאמרה זה, דכיון דר' אחא דפליג עליו הוא מחלק בזה, מפלל דלת"ק אין שום חילוק בזה, וא"כ הא"כ ניקום אנו ונאמר דאולי יש חילוק גם אליב"ג באיזה פרט: ועוד דזיל פתר טעמא דלמה אינו מחלק במקנת פסך הנגימול לח' משום דלא בעינו פלל שתהא אמו טמאה לידה, וא"כ ה"ה והוא הטעם ביליד בית שנגימול לאחד: גם מ"ש בשני' דמספקי ליה בדברי ר' ירמיה ורב משרשיא אולי פליגי זע"ז, ושהוא מפרש לדברי רב משרשיא דכיון שלקחה על תנאי שלא להטבילה מהני תנאי שלא תועיל לה הטבילה דאחר לידה פיון שלא טבילה קודם לידה, ג"כ אינו נראה פלל לע"ד, דנדאי הא דהצריף רב משרשיא לומר שלקחה על מנת

שלא להטבילה, ולא אמר רק שלא חשב להטבילה לעולם, הוא רק משום דא"כ הנה אסור להשהותה אצלו פלל, ולא משפחת שיהא מותר להשהותה אצלו בלא טבילה אלא באופן זה שלקחה מתחלה על מנת שלא להטבילה ולגנירה, וכדאמרו ביבמות דמ"ח ב' אינהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו, ופסקי רבינו הקא בהלכה ו', וכמ"ש התוס' בשבת שם, אבל עיקר הדין לאו משום התנאי הוא אלא משום שלא הטבילה, אבל פשיטבילה נדאי אין שום סבא להת"ק לגרוע אותה משום התנאי כיון שאין שום חילוק אליבין בין טבילה קודם לידה לטבילה אח"כ, וכיון שאם טבילה קודם לידה לא הנה חושש להתנאי נדאי ה"ה בטבילה לאחר לידה, וגם בין ר' ירמיה ובין רב משרשיא נדאי אין לנו לעשות פלוגתא בחדם, אלא זה מפרש למ"ד קננו פירות לאו קננו הגוף, וזה מפרש גם למ"ד דקננו פירות קננו הגוף דמי וכדאייתא בש"ס: ועוד קשה ביותר דא"כ הלא סו"ס יקשה עוד בדברי רבינו בדין יוצא דופן שפסק בהלכה זו שנימול לח' ובהלכה י"א פסק ביה שאינו דוחה את השבת, והלא הש"ס אמר שתלי זה בזה: אמנם נלע"ד שאין בזה שום קושיא פלל מעיקרא, וכל דברי רבינו מיושבים בפשיטות וברויחא מאד, דנדאי הכי הוא דרבינו פוסק לגמרי כהת"ק ולא כר' חמא ולא כר' אסי שם, ולת"ק לא בעינן פלל שיהא אמו טמאה לידה לענין מילה בשמיני, ולכן אין שום נ"מ אליבין בין טבילה קודם לידה ובין טבילה לאחר לידה, בין במקנת פסר, ובין ביליד בית, בין בזה שנימול לח', ובין בזה שנימול לאחד, בין לר' ירמיה ובין לרב משרשיא, ולא משפחת שיהא יליד בית נימול לאחד אלא בשלא טבילה אמו גם אח"כ פלל, והיינו שלקחה על מנת שלא להטבילה, אבל אם טבילה אח"כ נימול לח' וכמ"ש, ולכן שפיר כתב רבינו פאן דאם טבילה אמו אחר שילדה הרי זה נימול לשמונה: אמנם הרי התם בש"ס הכי אמרו על דברי ר' אסי דאמר דמילת שמיני תלי באמו טמאה לידה, אינו נהא איתמר יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורב חייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין עליו את השבת, ע"כ לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת אבל לח' נדאי מהלינן ליה, ומשני הא בהא תליא ע"כ, והנה יש להבין דברי הש"ס דפריף אינו, מאי הוא דעתו בזה דסבר דלא תליא הא בהא, והרי מ"ד אין מחללין נדאי טעמו הוא כדר' אסי משום דאין אמו טמאה לידה, וא"כ לענין מילה בשמיני גמי, וצ"ל בנדאי דטעמו הוא זה, דבשלמא לענין חלול שבת בשמיני דינענין ליה מקרא וביום השמיני ימול אפילו בשבת (שם דף קל"ב), ולכן בעינן ביה פל סדר הפרשה שם מתחלה וטמאה שבעת ימים, ואח"כ וביום השמיני ימול, אפילו בשבת, ושפיר תלי מילת השבת בטומאת לידה, אבל לענין מילה בשמיני דנקא.

הרי אמר שם בדרף קל"ב דינענין ליה מקרא דכתיב גביה אברהם (בראשית י"ז י"ב) וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת פסר וגו', זה לא תליא פלל בטומאת לידה וכדברי אב"י שהקשה לר' אסי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה, ולכן שפיר הקשה הש"ס על ר' אסי אינו נהא איתמר כו', ורק לר' אסי הוצרך לתרץ הא בהא תליא: והשתא לפ"ז אם לא נפסוק כר' אסי הרי נדאי יש לנו לומר כדעת הש"ס דפריף איני דלא תלי הא בהא פלל, אלא אף אם לענין מילת שמיני לא קי"ל כר' אסי, אלא דלא תלי פלל בטומאת לידה, ואף בזמן שאין אמו טמאה לידה מ"מ המילה בשמיני הוא וכדורות הראשונים כדברי אב"י, מ"מ לענין חלול שבת

שפיר י"ל דתלי רק בטומאת לידה, וכמ"ד דאין מחללין עליו את השבת, ועתה הלא לרבינו דפסק מפני דלא כר' אסי ודלא כר' חמא אלא כהת"ק דבריייתא דמילת שמיני לא תלי בטומאת לידה, הרי מוכרחין אנו לומר הכי דלא תליא הא ביהא פלל, ולא פליגי רבנן על ר' חמא אלא לענין מילה בשמיני לחוד, אבל לענין חילול שבת תלי בפלוגתא דר"ה ור' חייא בר רב, דלמ"ד דמחללין יאמר דהת"ק דר' חמא פליגי לגמרי על סברת ר' חמא ור' אסי וס"ל דגם חלול שבת לא תלי בטומאת לידה פלל, ומ"ד דאין מחללין יאמר בנדאי דע"כ לא פליגי רבנן על ר' חמא אלא לענין מילה בשמיני, אבל לענין חילול שבת מודו רבנן ג"כ לר' חמא דשפיר תלי בטומאת לידה ובכל סדר הפרשה דאשה כי תזריע, ולכן לכ"ע לא דחי מילת עבד את השבת אלא א"כ טבלה אמו קודם שילדה והיתה טמאה טומאת לידה: עוד י"ל לע"ד דלאחר שאמר בתנאי, ומצא תנא דמסייע לר' אסי דר' חמא עומד בשיטתו, אין צורך עוד לכ"ע לומר דהא ביהא תליא, והנינו דגם התרצן דאמר הא ביהא תליא לא דחק עצמו בזה אלא עד שלא ידע מר' חמא, ולכן פדי שלא נאמר דדברי ר' אסי הוא דלא כמאן הנצרך לומר הא ביהא תליא ונמצא לו חבר חד מ"ד עכ"פ דאמר לא מחללין עליו את השבת וה"ה לענין מילה בשמיני, אבל לאחר שמצא לו תנא דמסייע ליה לר' אסי את התנא ר' חמא, בנדאי גם התרצן הקודם יודה עתה דלא תלי הא ביהא פלל, אלא דבין ר"ה ובין ר' חייא בר רב לא ס"ל בנדאי להא דר' אסי לענין מילת שמיני, אלא לתרנוייהו מלין בשמיני, אף אם אין אמו טמאה לידה וכת"ק דבריייתא, ולא פליגי אלא לענין חילול שבת אליבין דהת"ק, ומ"מ לא קשה מדבריהם על ר' אסי דאיהו ס"ל כר' חמא, דנדאי דחוק גדול הוא לומר דהא ביהא תליא לדברי ר"ה ור"ח ב"ר דא"כ למ"ד דאין מחללין ה"ה דאין מילתו בשמיני פלל, א"כ הלא פשיטא דאין מחללין עליו את השבת דהלא הכתוב אומר דרק וביום השמיני ימול אפילו בשבת ולא ביום הראשון ולא ביום אחר והיה לו לומר אין מילתו בשמיני פלל, אלא נדאי דרק לענין שבת פליגי ולא לענין שמיני וככל הנ"ל: ועתה הלא פסק רבינו מוכרח הוא ולא מספיקא אלא מדין ברור, כי כן הוא עיקרא דמלתא דלענין מילת שמיני יש לן לפסוק בנדאי כרבנן דר' חמא ולא כר' חמא ולא כר' אסי, ובפרט אם נאמר דבין ר"ה ובין ר"ח ב"ר ס"ל לתרנוייהו רק כרבנן דר' חמא וכהנ"ל, אמנם לענין חילול שבת יש לן לפסוק בנדאי כהאי מ"ד דאין מחללין עליו את השבת כיון דלדידה ליכא פלוגתא בזה וגם רבנן דר' חמא מודים בזה, ועכ"פ יש בזה שלשה דעות מבוררות שאין מחללין עליו את השבת, דעת האי מ"ד ודעת ר' אסי ודעת ר' חמא, ושפיר י"ל דגם רבנן דר' חמא מודים בזה ולמעט במחלוקת עדיף, ולא פאידי מ"ד דמחללין דפליגי מפני דאפוליהו והנה יחיד לגבייהו, ולכן שפיר פסק רבינו לענין יליד בית שטבלה אמו לאחר שילדה לענין מילת שמיני בהלכה ה' שהוא נמול לשמיני כרבנן, ולענין חילול שבת בהלכה י' דאין מחללין עליו את השבת, ושפיר פסק ג"כ הכי לענין יוצא דופן בהלכה ז' שמלין בשמיני, ובהלכה י"א לענין שבת שאין מחללין עליו את השבת וכמ"ש: אמנם כל זה אינו אלא ביליד בית לבד, אבל במקנת פסוק ס"ל לרבינו דגם לר' חמא אם קנאו פשהוא עובר עם אמו מלין אותו בשמיני אפילו בשבת בכל ענין אף כשילדה ואח"כ טבלה, והוא דגירסת רבינו בגמרא הוא נדאי כגירסת השאלות שהביא רש"י בגמרא שם שלא הוזכר התנאי דטבלה ואח"כ ילדה בדברי ר' חמא כ"א ביליד בית לחוד ולא במקנת פסוק, וגריס מקנת

כֶּסֶף שְׁנַיִמּוֹל לְשִׁמוֹנָה כִּגוֹן שְׁלֶקַח שְׁפָחָה וְאַחֲכַי יִלְדָה, נִימּוֹל לְאַחַד נְמִי כִּגוֹן שְׁלֶקַח שְׁפָחָה וְיִלְדָה עִמָּה, וְשׁ"מ דְּטַעַמָּא דְּוִלְדָה עִמָּה הוּא דְּנִימּוֹל לְאַחַד, אֲבָל יִלְדָה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל בְּכַהֲ"ג דְּוִלְדָה עִמָּה דְּהֵינּוּ שְׁיִלְדָה קוֹדָם שְׁטַבְלָה נִימּוֹל לַח', הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּגַם לַר' אֶחָא אֵין חִילוּק בְּמִקְנֵת כֶּסֶף בֵּין טַבְלָה קוֹדָם לִידָה לְטַבְלָה לְאַחַר לִידָה, וְכַמ"ש רַש"י שָׁם כַּד"ה מִקְנֵת כֶּסֶף טַעַם לְגַרְסָא דִּידָן דְּאָמַר מִקְנֵת כֶּסֶף הַנִּימּוֹל לְאַחַד כִּגוֹן שְׁלֶקַח זֶה שְׁפָחָה וְזֶה עֹבֵר, דְּלָמָּה לֹא אָמַר כִּגוֹן שְׁלֶקַח שְׁפָחָה וְיִלְדָה עִמָּה כְּגַרְסַת הַשְּׂאֵלְתוֹת, מְשׁוּם דַּא"כ יִלְדָה קוֹדָם טַבְלָה הִיא, וּמֵאִי אֵינְרִיא נּוֹלֵד קוֹדָם שְׁלֶקַח אֶפִּילוּ נּוֹלֵד מִשְׁלֶקַחָה נְמִי לַר' חֲמָא נִימּוֹל לְאַחַד עַכ"ל, וּמִינַיָה דְּלִהַשְּׂאֵלְתוֹת דְּלֹא חָשׁ לְזֶה עַ"כ הָכִי הוּא בְּאַמְת דְּיִלְדָה קוֹדָם טַבְלָה בְּבֵיתוֹ נִימּוֹל לְשִׁמוֹנָה גַם לַר' חֲמָא, וְלֹא בְּעֵינָן בְּזֶה שְׁיֵהָא אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה כִּינּוּן שְׁהוּא מִקְנֵת כֶּסֶף וְלֹא יֵלִיד בֵּית, וְלֹא פְּלִיג ר' חֲמָא עַל הַת"ק אֶלָּא בִּילִיד בֵּית לְבַד, וְטַעַם גַּרְסָא זֶה נִלְע"ד מְשׁוּם דְּלֹא מְרַבִּינָן גַּם עֶבֶד גּוֹפ' כִּי תַנְרִיעַ דְּמַצְרִיָּה בְּהַ שְׁיֵהָא אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה אֶלָּא יֵלִיד בֵּית לְבַד, שְׁנַתְעַבְרָה וְיִלְדָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֵז קָרִינָן גַּם בְּהַ דְּבַר אֵל ב"י אִשָּׁה כִּי תַנְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר דְּהָרִי גַם הִיא הַזְּרִיעָה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְיִלְדָה זָכָר, וְאֵז קָרִינָן בְּהַ ג"כ וְטְמֵאָה שְׂבַעַת יָמִים, וְאֵז קָרִינָן בְּהַ, וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל אֶפִּילוּ בְּשַׁבָּת, וְלָכֵן בְּעֵינָן בְּהַ שְׁתַּטְפּוֹל וְאַחֲכַי יִלְדָה דְּרַק אֵז הוּא דְּקָרִינָן בְּהַ וְטְמֵאָה שְׂבַעַת יָמִים, מִשָּׂא"כ יִלְדָה וְאַחֲכַי כֶּסֶף טַבְלָה הִלָּא לֹא קָרִינָן בְּהַ וְטְמֵאָה שְׂבַעַת יָמִים דְּהָרִי אֵינְהָ טְמֵאָה לִידָה, לָכֵן לֹא קָרִינָן בְּהַ וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל אֶפִּילוּ בְּשַׁבָּת, וְזֶה הוּא לַכ"ע בֵּין לַר' חֲמָא בֵּין לְרַבְּנָן, אֲבָל לְעֵינָן מִילַת שְׁמִינִי פְּלִיגִי, דְּלַר"ח תְּלִי הָא בְּהָא וְלְרַבְּנָן לֹא תְּלִי הָא בְּהָא, כִּי מִילַת שְׁמִינִי בַּחוּל יִדְעֵינָן לֶה רַק מְקַרָּא דְּאַבְרָהָם וּבֵן שְׁמוֹנָת יָמִים יִמּוֹל לָכֵם וְכַמ"ש לְעֵיל, אֲמַנְם עֶבֶד מִקְנֵת כֶּסֶף שְׁהַעֲבוּר לֹא הִזְהָ כְּלָל בְּבֵית יִשְׂרָאֵל הָרִי אֵינְהָ מְרֹנֵז כְּלָל בַּפ' תַּנְרִיעַ דְּכַתִּיב בְּהַ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִשָּׁה כִּי תַנְרִיעַ, וְלֹא יִדְעֵינָן לִיה אֶלָּא מְקַרָּא דְּאַבְרָהָם לְבַד, וְלָכֵן לֹא בְּעֵינָן בְּהַ כְּלָל שְׁיֵהָא אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה אֶלָּא בַכ"ע מְשׁוּינָן לִיה לְמִילַת אַבְרָהָם שְׁיֵהָא נִימּוֹל לְשִׁמוֹנָה בֵּין בַּחוּל בֵּין בְּשַׁבָּת אֶפִּילוּ כְּשָׂאֵין אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה כְּדוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנִים גַּם לַר' חֲמָא, וְאֵין לוֹמַר כְּלָל דְּמְשׁוּינָן אוֹתוֹ לְמִילַת אַבְרָהָם אֶלָּא רַק לְמִילַת שְׁמִינִי בַּחוּל וְלֹא לְעֵינָן שַׁבָּת מְשׁוּם שְׂאֵין אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה כְּמוֹ בִּילִיד בֵּית לְרַבְּנָן. דְּהָרִי לַר' חֲמָא תְּלִי הָא בְּהָא וְלֹא מְחַלְקֵינָן בְּמִילַת שְׁמִינִי בֵּין חוּל לְשַׁבָּת לְדִידָה, וּכְיִנּוּ דַע"כ מְהַלִּינָן לִיה וְכִלְקָה אוֹתוֹ בְּהַדִּי יִשְׂרָאֵל בַּפ' אִשָּׁה כִּי תַנְרִיעַ וְכַהֲנָ"ל, וַא"כ מְנַיָה נִשְׁמַע גַּם לְרַבְּנָן דְּבִזָּה הָרִי לֹא פְּלִיגִי, וְאֵף דְּלִידָהּ לֹא תְּלִי הָא בְּהָא זֶה אֵינּוּ אֶלָּא בִּילִיד בֵּית שְׁפָלּוֹ הַפְּתוּב בְּהַדִּי יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה כִּי תַנְרִיעַ, אֲבָל לֹא בְּמִקְנֵת כֶּסֶף כְּמוֹ לַר' חֲמָא, אֲמַנְם כִּינּוּן דְּכַתִּיב בְּהַאי קָרָא דְּאַבְרָהָם וּבֵן שְׁמוֹנָת יָמִים יִמּוֹל "לָכֵם, לֹא שְׁמַעֵינָן מֵהַאי קָרָא לְמִילַת שְׁמִינִי אֶלָּא מִקְנֵת כֶּסֶף דְּדָמִי עַכ"פ בַּחַד צַד לְלָכֵם, דְּהֵינּוּ שְׁיִלְדָה עַכ"פ בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵף שְׁנַתְעַבְרָה מְקוֹדָם, מִשָּׂא"כ אִם גַּם יִלְדָה מְקוֹדָם וְלֶקַח שְׁפָחָה וְיִלְדָה עִמָּה, דְּלֹא דְמִיָּא לְלָכֵם בְּשׁוּם צַד אֲמַרִּינָן דְּבִיָּה לֹא אֵינְרִי הַאי קָרָא כְּלָל, אֶלָּא מְקַרָּא דְּהַמּוֹל יִמּוֹל יֵלִיד בֵּיתָהּ וּמִקְנֵת כֶּסֶף יִדְעֵינָן לִי דְּלֹא זָכָר בְּהַ שְׁמוֹנָת יָמִים, וְלָכֵן הוּא נִימּוֹל לְאַחַד וְכַפְרָש"י בְּגַמ' שָׁם: וְעַתָּה לַפ"ז הָרִי גַם קוֹשְׁיַת הָרַאב"ד שְׁבַהֲלָכָה י' מְסוֹלְקַת בְּפִשְׁיטוֹת, וּפְסָקִי רַבִּינוּ כּוֹלְהוּ מְכוּוֹנִין מְאֹד, דְּשִׁפִּיר כְּלָלָא כְּיִיל דְּכָל הַנִּימּוֹל לְשִׁמוֹנָה מְחַלְלִין עֲלֵיהָ הַשַּׁבָּת ג"כ לְבַר מִיִּלִּיד בֵּית שְׁטַבְלָה אַחַר שְׁיִלְדָה וַא"ש הַכֹּל לְנַכּוֹן בְּרוּיָחָא וּבְפִשְׁיטוֹת מְאֹד בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: שׁוּב רְאִיתִי בַכ"מ בְּהַלְכָה ז' שְׁכַתְבַּת בְּעֶצְמוֹ ג"כ

לעננו יוצא דופן שפכת רבינו שנימול לח' ואין מחללין עליו את השבת, משום דרבך לר' אסי הוא דאמר דהא ביהא תליא, אבל למאי דקיי"ל דלא כר' אסי לא תליא הא ביהא, אלא שפכת דלכן פסק כמ"ד אין מחללין משום דספיקא לחומרא ע"ש, אבל לכמ"ש הוא מעיקר הדין ודין ברור ולא מספיקא, ולפ"ז גזירה התימא עליו ביותר דלמה לא פירש הכי גם גבי עבד וכמ"ש, וצ"ל דקושניית הרמב"ד הנה דוחקתו דגם לפ"ז הנה נשאר אצלו קושניית הרמב"ד בתוקפה, אבל אנכי זכיתי ת"ל לתרץ גם קושניית הרמב"ד בפשיטות בסיעד"ע וככל הנ"ל: הלכה ו ואם מל פשהיה עכו"ם צריף להטיף ממנו דם ברית כו' וכו קטן שנולד פשהוא מהול צריף להטיף ממנו דם ברית ביום הח'.

עיינן כ"מ שפכת דהרי"ף ורבינו פסקו הכי כמ"ש הרי"ף בטעמו דאע"ג דפליגי רב ושמואל ביהא מלתא קי"ל כבתראי דאינון רבה ורב יוסף וקי"ל כרבה נגד רב יוסף ע"ש, והביא עוד לדברי הרא"ש שתמה עליו דהרי רק מאביי ורבא ואילף הלכה כבתראי אבל קודם לכן קי"ל כרבה לגבי תלמיד ואלו נחלקו רבה ורב יוסף על ר"י הנה הלכה כר"י ששהיה רבם כ"ש שהלכה כרבה רבו של ר"י פנגד רבה ורב יוסף, והכ"מ פתב בזה שני תירוצים, ובתירוץ השני פתב דאפשר דכי אמרינו אין הלכה כתלמיד במקום הרב היינו פשלא נחלק אחר עמו אבל הכא דשמואל פליג עלי' הנה ליה רב לגבי שמואל ורבה ורב יוסף יחיד לגבי רבים עכ"ל, והנה דברים אלו הם סייעתא גמורה לדידי, שכן העליתי בעזה"י בכללי ההוראה שלי בפתיחת ספרי שערי טהר, דבמקום דפליגי יחיד פנגד שלשה והיחיד הוא רבו של אחד מן השלשה דאז נפגשו שני פללים זה פנגד זה, הפלל דאין הלכה כתלמיד נגד הרב, והפלל דייחיד ורבים הלכה כרבים, בזה יש פלוגתא בין הרי"ף והרמב"ם להרא"ש דלהרי"ף והרמב"ם פללא דרבים עדיף בכ"מ ולהרא"ש פללא דרב עדיף ע"ש: אמנם עכ"ז נלע"ד דבכאן אין צורך לכל זה, דשפיר מותרא קושניית הרא"ש גם בלא"ה בפשיטות מאד, דכיון דפליגי רב ושמואל ורבה פסק פשמואל יש לן לפסוק פשמואל פיון דרבה פוסק פנותי', וכדאמרו בשבת דף כ"ב אמר אביי פל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד פשמואל מדליקין מנר לנר ומתירין מבגד לבגד והלכה כר"ש בגרירה כו', ובכולהו קי"ל פשמואל משום דרבה עבד פנותי', ולזה פונון פנדאי הרי"ף ג"כ בכאן שפכת פלשונו דאע"ג דפליגי רב ושמואל ביהא מלתא קי"ל כבתראי דאינון רבה ורב יוסף, ור"ל דפסקו פשמואל, דלעננו זה נדאי אמרינו בכ"מ דהלכה כבתראי במקום שפוסקין הלכה פחד מהראשונים ואף קודם אביי ורבא וזה פשוט לע"ד ודו"ק: הלכה יח אשה שמהלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה את פחו וכן מלה את השני ומת מחמת מילה בין מבעלה הראשון בין מבעלה השני ה"ז לא ימול את השלישי בזמנו אלא ממתנין לו עד שיגדיל ויתחזק פחו.

אין מלין אלא וליד שאין בו שום חולי כו'. הנה לכאורה דברי רבינו תמוהים במה שאמר, אלא ממתנין לו עד שיגדיל ויתחזק פחו, דהרי בפרייתא תניא פלשונו זה (יבמות ס"ד ב') מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רשב"ג אומר שלישי תמול רביעי לא תמול, ולשונו לא תמול ודאי משמע לעולם, דאל"כ היו אומרים תמתין עד שיגדיל, וכן אמר עוד שם בארבעה אחיות שמהלה ראשונה ומת כו', רביעית באת לפני רשב"ג אמר לה אל תמולי, דודאי משמע לעולם, וכן תניא (חולין דף ב') הפל שוחטין ואפילו פותי ערל כו', ואמר האי ערל ה"ד אילימא מתו אחיו מחמת מילה האי ישראל

מעליא הוא, הרי שהיה כבר גדול ואפ"ה היה ערל יאמרו עליו האי ישראל מעליא הוא, וכן זיל בתר טעמא דאמרו ביבמות שם בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא, הרי דלאו מחמת חלשות גופו הוא דמזיק ליה המילה אלא משום דרפי דמא של כל המשפחה אף הבריאים והגדולים וא"כ בנדאי אין למולו לעולם, ואי הא דר' נתן הבבלי (שבת קל"ד חולין מ"ז א') שראה שהוא אדום ואמר לה המתניני עד שיפלע בו דמו, וכן ראה שהוא ירוק אמר לה המתניני עד שיפול בו דמו אע"פ שפבר מתו לה שני בנים מחמת מילה, התם שאני דכיון שראה את השלישי שהוא אדום או ירוק תלה מיתת שני בנים הראשונים ג"כ בזה דמסתמא היו ג"כ אדומין או ירוקין, אבל במקום שאין בו שום ריעותא בנדאי גרע ולא מלין לעולם במתו אחיו מחמת מילה דתלינו ברפי דמא וכמ"ש, שוב ראיתי דגם בנובי"ת סימן קס"ה והתם סופר סימן רמ"ה עמדו ע"ז וע"ש שהאריכו בזה: אמנם לעד"ן דא"ש בפשיטות מאד, דנדאי גם רבינו הכי סובר דרבי ורשב"ג דאמרי לא תמול הוא לעולם, אבל ע"כ פינו דהגמרא אמרה בטעמו משום דאיכא משפחה דרפי דמא, איירו רק בשמתו מחמת הדם שיצאו ממנו הרבה בלא הרף וזה נדאי תלי במשפחה דרפי דמא, ובאופן בזה בנדאי אין למולו לעולם, אבל רבינו דניק בלשוננו ומת מחמת מילה שהכשילה את פחו לא מחמת רפיות הדם אלא ע"י חלשות פחו בזה אמר שפיר דיש לשלישי להמתין עד שיגדיל ויתחזק פחו, דכיון דהמילות הראשונות היה בכחן להכשיל את פחו עד שמתו הוכחה גדולה היא שגם בלאו המילה היה חלשות בגופן והרי זה כמו חולי וכיון שהחזקה האשה הזאת להיות בני' חלולים ביום השמיני יש להשלישי להמתין עד שיגדיל ויתחזק, דנדאי חלישות דביום השמיני ללידתו אינה הוראה פלל לשיהיו חלולים לעולם גם בגדלותו, ובפרט שאנו רואים שנתחזק פחו בגדלותו שפיר צריך למול אז, ולזה סיים רבינו ג"כ בלשוננו "אין מלין אלא נלד שאין בו שום חולי, להורות כי מה שממתנין לשלישי עד שיגדיל ויתחזק הוא משום דהראשונים שמתו מחמת המילה שהחלישה את פחו הוא הוראה שהיה בגופן איזה חולי בשמיני, ואינה ענין לדברי הש"ס דאיירי בשיוצא כל דמן מהן מחמת המילה ומשום דרפי דמן של כל המשפחה אף הגדולים והבריאים דנה נדאי לא ימול לעולם והוא הוא הערל שמתו אחיו מחמת מילה המנוזר בש"ס, ולזה פסקו גם הטור והש"ע סי' רס"ג פדברי רבינו ודייקו ג"כ בלשונם שהכשילה את פחו, ואף דלפ"ז יקשה דא"כ למה לא פתב רבינו גם דין הש"ס דאם מתו מחמת רפיון דמם לא ימולו לעולם, וצ"ל דממילא ש"מ דכיון דרק במילה שהכשילה את פחם אמר להמתין, מפלל דבמילה שהמיתה אותם ממש ע"י הוצאת כל דמו ממנו דפשיטא הוא דלא ימול השלישי לעולם דבזה לא שייך להמתין, וא"ש פסק רבינו ופסק הטור הש"ע בפשיטות מאד וע"ש בנובי"ת ובח"ס שדחקו עצמן מאד בזה ולעד"ן נכון כמ"ש ודו"ק: פירק ב הלכה ג יש ציצין המעפבין את המילה ויש ציצין שאין מעפבין את המילה.

פיצד אם נשאר מעור הערלה עור החופה רוב גובהה של עטרה הרי זה ערל כמו שהיה וזה העור הוא ציץ המעפב, ואם לא נשאר ממנו אלא מעט שאינו חופה רוב גובהה של עטרה זהו ציץ שאינו מעפב: הנה במשנה (שבת קל"ז) תנו בלשון זה, אלו הן ציצין המעפבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה, ובגמרא אמר ר' אבינא א"ר ירמיה בר אבא א"ר בשר החופה את רוב גובהה של עטרה, ורבינו שינה מלשון המשנה והוסיף

והאררף בַּה לומר ג"כ ויש ציצין שאין מעכבין את המילה, ואח"כ פירש דבריו עוד ואמר, ואם לא נשאר ממנו אלא מעט שאינו חופה רוב גובהה של עטרה כו': נלע"ד דבא בלשונו זה להורות לן תרתי, חדא שלא נטעה לומר דרוב גובהה של עטרה לאו דוקא אלא הפנונה הוא אפילו רוב גובהה וכ"ש רוב הקיפה של עטרה אע"פ שאינו רוב גובהה, וחומרא בא ר' אבינא להשמיענו, לזה נקט רבינו גם הדין דציצין שאין מעכבין המילה וכפל הדברים לענגן הקולא ואמר דאם אינו חופה רוב גובהה של עטרה זהו ציץ שאינו מעפב, להורות דדוקא רוב גובהה מעפב אבל אם אינו רוב גובהה אף ע"פ שהוא רוב הקיפה זהו ציץ שאינו מעפב, וכן נראה ודאי מלשון הש"ס דהרי בעלמא מבעי ליה להש"ס רוב גובהה או רוב הקיפה, ובחולין (דף ע"ו ב') אמר פי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו אמר ר"פ הלכך בעינו רוב עוביו ובעינו רוב הקיפו, והכא כשאמר ר' אבינא בלשון פסיקא בשר החופה את רוב גובהה ש"מ דוקא קאמר ולאפוקי מרוב הקיפה דאל"כ ה"ה לו לומר אפילו רוב גובהה, או בין רוב גובהה בין רוב הקיפה, כיון דלשון רוב כולל או זה או זה או תרנוניהו כא' אלא ע"כ דוקא קאמר וקולא הוא דבא להשמיענו מצד אחד וחומרא מצד אחר, דלרוב הקיפו לא חיישינו אלא לרוב גובהה לבד, אבל רוב גובהה מעפב אפילו במקום אחד: ונראה דזה הוא גם דעת רש"י שפכת רוב גובהה לא תימא רוב העטרה דקתני מתניתין רוב הקיפה אלא רוב גובהה במקום אחד עכ"ל, אשר לכאורה משמע מלשון אפילו דכ"ש רוב הקיפה, אבל באמת אינו, דלכאורה אינו מובן מהו הלשון לא תימא דאמר דמשמע דרוב הקיפה ה"ה יותר סבא לומר ובא להשמיענו דלא תימא הכי, ואיזה סבא הוא לומר רוב הקיפה יותר מרוב גובהה, וגם למה הוצרך רש"י לזה ומאי קשיא ליה שהוצרך לכל האריכות הנה, והכי ה"ה לו לומר רוב העטרה דקתני מתניתין אפילו רוב גובהה במקום אחד, וגם האי, במקום אחד, מיותר הוא דפשיטא דרוב גובהה בלא הקיפה הוא במקום אחד, אבל פנונתו הוא זה לע"ד, דבא לרמוז שלא יקשה דלמה הוצרך להשמיענו דבשר החופה את רוב העטרה הוא רוב גובהה פשיטא דרוב גובהה קאמרה המשנה דאי רוב הקיפה ה"ה לה לומר בשר הסובב את רוב העטרה, ומדאמרה החופה פשיטא דבגובהה קאמרי, לזה פירש"י דזהו דבא להשמיענו דלא תימא רוב העטרה דקתני מתניתין, דהיינו רוב גובהה היא ברוב הקיפה ג"כ, אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד, והאי אפילו על במקום אחד קאי, לומר דלא בעינו תרנוניהו רוב גובהה ורוב הקיפה אלא רוב גובהה אפילו במקום אחד נמי מעפב, אבל רוב הקיפה לחוד בלא רוב גובהה פשיטא דאינו מעפב דאין זה בכלל הלשון בשר החופה אלא בשר הסובב היתה נקראת, ואפילו אם יאמר בע"ד דגם רוב הקיפה היא בכלל בשר החופה, ג"כ א"ש דזהו דמשמענו דלא רוב הקיפה קאמרה המשנה אלא דוקא רוב גובהה ואפילו במקום אחד, וכמ"ש לעיל דחומרא בחד צד וקולא בחד צד הוא דבא להשמיענו, והאי אפילו גם בלא"ה ע"כ רק על במקום אחד קאי, ולא על רוב גובהה, דאיזה חומרא יש ברוב גובהה יותר מברוב הקיפה לחוד שייאמר ע"ז לשון אפי' אע"כ על במקום אחד קאי וכמ"ש: ובהו דנייק דברי הטור והש"ע י"ד סימן רס"ד סע"ה שפכתו בלשונם, אם נשאר מהעור עור החופה את רוב גובהה של עטרה אפילו במקום אחד, דקדקו מפניו לומר האי "אפי", על במקום אחד, ומגלה לן בזה גם על לשונו שפכתו בא"ח ריש סימן של"א בש"ע אפילו רוב גובהה של עטרה במקום אחד

כְּלִשׁוֹן רִשׁוֹנִי, דְּהַי אֶפִּילוּ קָאֵי עַל בְּמָקוֹם אֶחָד, וְזֶה הוּא דְּלֹא כַּמִּשׁוֹר הַשְּׁיִי בִּיד סִימָן
רס"ד דְּשֵׁם בִּיד הַלְּשׁוֹן הוּא מְהֻנָּה, אֲלֵא אֲדַרְבָּא בְּדוּקָא הוּא, גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא שֵׁם הַשְּׁיִי
מִלְּשׁוֹן הַרְמְזִים ג"כ לֹא ק"מ, דְּזוּ"ל שֵׁם, מִלְּשׁוֹן הַרְמְזִים לֹא מִלְּשׁוֹן הַחֹפֶה
רוֹב גּוֹבֵה הַעֲטָרָה מְעַכְבַּב הַמִּלָּה עַכ"ל, וְהֵלֵא מוֹבָן לְכָל דֵּה"ק וְאֶפִּילוּ מִלְּשׁוֹן הַחֹפֶה
שֶׁהֵבִישׁ חוֹפֶה רוֹב גּוֹבֵה הַעֲטָרָה ג"כ מְעַכְבַּב הַמִּלָּה וְזֶה פְּשׁוּט, וּלְפ"ז לֹא נִמְצָא בְּדַבְּרֵי
הַרְאִשׁוֹנִים מִי שִׁיאֲמַר דְּגַם רוֹב הַקְּיָפָה לְבַד ג"כ מְעַכְבַּב, וְהַחֲכָם סְפָרְדִי שֶׁהֵבִיא הַשְּׁיִי שֵׁם
בְּשֵׁם הַב"י דְּאֲמַר דְּגַם רוֹב הַקְּיָפָה לְחֹד מְעַכְבַּב יַחֲדָה הוּא בְּדַבְּרֵי זֶה, וְזֶהוּ דְּלֹא כַּח"ס
בְּסִימָן רמ"ח שֶׁלֹּא כְּתִב הַכִּי ע"ש: שְׁנֵית בָּא רַבִּינוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּאַרְיִכוֹת לְשׁוֹנוֹ זֶה לְאַפּוּקֵי
מִמֶּנּוּ דְּעֲטָרָה נִקְרָאת רַק הַחוּט הַגְּבוּהָ לְבַד אֲבָל כָּל הַבְּשָׂר שֶׁלְּצַד הַגִּיד אֵינוֹ בְּכָלֵל עֲטָרָה,
וּא"כ רוֹב גּוֹבֵהָ שֶׁל עֲטָרָה אֵינוֹ אֲלֵא מִשְׁהוּ בְּעֵלְמָא, לְזֶה בָּא רַבִּינוּ וְאֲמַר "וְאֵם לֹא נִשְׂאָר
מִמֶּנּוּ אֲלֵא מְעַט שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה רוֹב גּוֹבֵהָ שֶׁל עֲטָרָה זֶהוּ צִיץ שֶׁאֵינוֹ מְעַכְבַּב", דְּהַלְּשׁוֹן וְאֵם
לֹא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אֲלֵא מְעַט, הַרִי כָּלוּ מִיְּתָר הוּא, וְהִנֵּה לוֹ לֹמֵר וְאֵם אֵינוֹ חוֹפֶה רוֹב
גּוֹבֵהָ, אֲלֵא בָּא לְהוֹרוֹת לָן דְּאֵף בְּמִיעוּט שֶׁל הַעֲטָרָה ג"כ אֵינוֹ מִשְׁהוּ בְּעֵלְמָא אֲלֵא גַם הוּא
נִקְרָאת בְּשֵׁם נִשְׂאָר מְעַט עַכ"פ, כִּי הַעֲטָרָה נִקְרָאת כָּל אוֹתוֹ הַבְּשָׂר מִתְחַלֵּת הַחוּט עַד סוּף
הַגִּיד לְמַטָּה אֲלֵא שֶׁהַחוּט הוּא תְּחִלַּת הַעֲטָרָה וְעֵיקָרָה וְעַל שְׁמוֹ הוּא דְּנִקְרָא כָּל הַבְּשָׂר
בְּשֵׁם עֲטָרָה שֶׁהוּא כְּמוֹ טַבַּעַת עֲגוּל סָבִיב הַגִּיד, וּמַה שֶּׁנִּמְצָא לְפַעְמִים שֵׁם לְמַטָּה מִהַעֲטָרָה
עַל אוֹתוֹ הַבְּשָׂר, הַכּוֹנֵנָה הוּא לְמַטָּה מִתְחַלֵּת הַעֲטָרָה וְעֵיקָרָה, אֲבָל בְּנֻדָּי כָּל אוֹתוֹ הַבְּשָׂר
הוּא בְּכָלֵל רוֹב גּוֹבֵהָ שֶׁל עֲטָרָה, דְּעַל הַחוּט בְּעֵצְמוֹ בְּנֻדָּי לֹא שִׁינָה לֹמֵר לֹא רוֹב וְלֹא
מִיעוּט דְּכָל הַחוּט אֵינוֹ אֲלֵא מִשְׁהוּ בְּתִיבּוּק בֵּן שְׁמוֹנֵת יָמִים, וְלִשׁוֹן רַבִּינוּ "נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ
אֲלֵא מְעַט" בְּנֻדָּי לֹא שִׁינָה עַל מִיעוּט הַחוּט לְבַד וּכְמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי: וְרַאֲיָה גְּמוּרָה לְזֶה מִדְּבַרֵי
הַתּוֹס' שֶׁבַת קל"ז ב' בַּד"ה מִלְּשׁוֹן הַרְמְזִים לֹא פָּרַע עַדִּין רוֹב עֲטָרָה מְכֻסָּה
עַכ"ל, וְאֵי עַל הַחוּט קְאָמְרֵי הִנֵּה לְהוֹ לֹמֵר עַדִּין כָּל הַעֲטָרָה מְכֻסָּה, אֲלֵא פְּשִׁיטָא דְּכָל
הַבְּשָׂר הַהוּא נִקְרָאת עֲטָרָה, וְע"פ רוֹב נִחְתָּף קֶצֶת גַּם מְעוֹר הַפְּרִיעָה עִם הַחִזְיוֹת וְלָכֵן
לְאַחַר הַחִזְיוֹת מְקַצֵּת אוֹתוֹ הַבְּשָׂר בְּרֵאשׁוֹ אֲצֵל הַנִּקְבָּה הוּא מְגוּלָה קֶצֶתוֹ גַּם בְּלֹא פְּרִיעָה
וְלָכֵן אָמְרוּ שֶׁפִּיר דַּע"פ רוֹב עֲטָרָה מְכֻסָּה עַדִּין, וְכֵן מִשְׁמַע ג"כ מִלְּשׁוֹן רִשׁוֹנִי בְּמִשְׁנָה
שֵׁם שֶׁכְּתִב עֲטָרָה הִיא שְׁפָה גְבוּהָ הַמְקַפֵּת אֶת הַגִּיד סָבִיב וּמִמֶּנּוּ מִשְׁפַּע יוֹרֵד לְרֵאשׁוֹ
עַכ"ל, מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּגַם הַשְּׁפוּעַ הַיּוֹרֵד לְרֵאשׁוֹ הוּא בְּכָלֵל הַעֲטָרָה, אֲלֵא שְׁנָתָן טַעַם עַל
שֵׁם הַעֲטָרָה שֶׁהִיא מְחַמַּת הַחוּט שַׁע"ג הַשְּׁפוּעַ הַהוּא שֶׁהוּא מְקִיף אֶת הַגִּיד סָבִיב וְלָכֵן
נִקְרָא כָּלוּ בְּשֵׁם עֲטָרָה: וְכֵן מוֹכַח ג"כ לְהַדְיָא מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' יְבָמוֹת דָּף ע"ה ב' בַּד"ה נִקְבָּה
לְמַטָּה מִן הַעֲטָרָה, וְזוּ"ל וְאֵר"י דְּעַל גַּב גִּיד הַעֲטָרָה מְאַרְכָּה וּבְתַחְתּוֹנוֹ שֶׁל גִּיד הוֹלְכָתָה
וּמִתְקַצֶּרֶת לְרֵאשׁ הַגּוֹי"י כו' עַכ"ל, וְהַשְּׁתָּא אֵי רַק הַחוּט נִקְרָא בְּשֵׁם עֲטָרָה, אֵיף שִׁינָה עַל
הַחוּט לְשׁוֹן מְאַרְכָּה וְלִשׁוֹן מִתְקַצֶּרֶת, וְהַרִי הִיא עֲגוּל סָבִיב הַגִּיד פְּטַבַּעַת וְאֵיף שִׁינָה בִּינָה
לְשׁוֹן אֲרוֹן וְקֶצֶר, הַכִּי הִנֵּה לְהוֹ לֹמֵר עַל גַּב גִּיד הַעֲטָרָה עוֹלָה וּבְתַחְתּוֹנָה שֶׁל גִּיד הוֹלְכָתָה
יּוֹרֵדָתָה, אֲלֵא נֻדָּי פְּשִׁיטָא הוּא דְּכָל הַבְּשָׂר הַמְשׁוּפָּע ג"כ הִיא בְּכָלֵל הַעֲטָרָה, וְלָכֵן שֶׁפִּיר
אָמְרוּ דְּעַל גַּב הַגִּיד מְאַרְכָּת אוֹתוֹ הַבְּשָׂר מִתְחַתִּיתוֹ עַד סוּף הַחוּט לְמַעְלָה וּבְתַחְתּוֹנוֹ הוֹלְכָתָה
וּמִתְקַצֶּרֶת, וּמַה שֶּׁנִּקְרָא שֵׁם הַשְּׁיִי לְאוֹתוֹ הַבְּשָׂר בְּשֵׁם לְמַטָּה מִהַעֲטָרָה, הַכּוֹנֵנָה הוּא לְמַטָּה
מִתְחַלֵּתוֹ וְעֵיקָרוֹ וְאֲמַר לְשׁוֹן זֶה אֲטוֹ לְמַעְלָה מִן הַעֲטָרָה שֶׁאֲמַר שֵׁם: וְכֵן מוֹכַח ג"כ
לְהַדְיָא מִלְּשׁוֹן הַטּוֹר אַהֲע"ז סי' ה' וְזוּ"ל, בְּרֵאשׁ הַגִּיד יֵשׁ בְּשָׂר וּבְחַבּוּרוֹ לְגִיד הוּא גְבוּהָ

ומקייף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו הקיף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה כלפי הגוף ומתקצרת והולכת במחמתו עד קרוב לראשו של גיד ואותו הבשר אין דינו כשאר הגיד שאפילו אם נחתך פולו ולא נשאר אלא מלא החוט על פני רוב העטרה לצד הגוף פשר עכ"ל, והשתא גם לבר מ"ש אותו הלשון ממש שפתבו התוס' לשון מארכת ומתקצרת, עוד הלא אמר "בראש הגיד יש בשר ובחבורו (אותו הבשר) לגיד הוא (הבשר) גבוה ומקייף סביב הגיד", הלא אינרי בכל דבריו אלו בהבשר ואמר שהבשר בעצמו הוא שמקייף סביב הגיד כי החוט המקייף הבשר הכל אחד הוא, ועל כל זה הבשר אמר "ונקרא עטרה", הרי אמר מפניך דכל הבשר ההוא נקרא עטרה ולא החוט דלא זכרו כלל בדבריו, ואין לומר דקאי על הא דאמר "ומקייף", דהרי האי ומקייף ג"כ קאי על הבשר ולא חלקו בפ"ע, ועוד דהרי אמר מיד "ואותו הקיף אינו בעיגול" והנה לו לומר זה הלשון מתחלה, ואותו הקיף נקרא עטרה ואינו בעיגול ישר, אלא ע"כ דכל הבשר ההוא עם החוט כאחד הכל נקרא בשם עטרה ונקרא בשם זה על שהבשר ההוא בסופו בחבורו לגיד הוא מקיפו מסביב, והחוט אין לו שם אחר בפ"ע כלל אלא הכל בשם בשר נקרא, ואח"כ אמר עוד "ואותו הבשר אין דינו כשאר הגיד שאפילו אם נחתך פולו ולא נשאר אלא מלא החוט על פני רוב העטרה לצד הגוף פשר", קראו גם בזה את פולו בשם בשר ואמר שפולו שנה הוא שאפילו אם נחתך פולו ולא נשאר אלא מלא החוט על פני רוב העטרה פשר, וקרא את כל הבשר בשם עטרה גם בזה, ומה שאמר אח"כ שם, לפיכך ניקב למטה מהעטרה לצד הקרקע פשר ניקב העטרה עצמה כו', והוא ג"כ דברי הש"ס ביבמות דף ע"ו, הוא משום שרוצה לציין חילוק המקומות, דבזה פשר בכ"ע, ובזה אינו פשר בכ"ע, לכן קרא תחלת שפת העטרה בשם עטרה עצמה ולמטה ממנו בשם למטה מהעטרה ור"ל למטה משפת העטרה: וכן נראה להדיא מדברי התה"ד סימן רס"ד, דכל הבשר נקרא עטרה ע"ש, וכן כתב הש"כ בסימן רס"ד ס"ק ט' בשם הב"י אשר כתב בשם חכם ספרדי דעטרה דלגבי מילה הוא הבשר אשר בראש הגיד פולו ע"ש, והט"ז מביא בשם הב"י שהוא מחלוקת בין חכמי ספרד ע"ש, ועיין בח"ס סימן רמ"ח דפסיקא ליה בכל דבריו שם ג"כ דכל הבשר פולו הוא העטרה ע"ש, וכל זה הוא דלא כהבכור שור בשבת שם שכתב להוכיח מרש"י ותוס' יבמות שם ומלשון הטור הנ"ל דרק החוט לבדו הוא העטרה, והלא כל רואה יראה דאדרבא מכל המקומות הללו הוא מוכרח להקיף ממש וכמ"ש: ומ"ש עוד הבכור שור שם דאם מןסוה רוב הקיפו פשיטא דמעבב דא"א דיכסה רוב הקיפו שלא יכסה גם רוב גובהו במקום אחד דהרי העטרה מתקצרת למטה לצד הרגליים עכ"ל, אי משום זה לא אינרי אם המוהלים עושים התיתוף ג"כ בעיקום פקולמס כאשר עושים כל המוהלים המומחים, דבאופן אחר א"א כלל לגלות כל העטרה בשנה, וא"כ הרי שפיר אפשר שיהיה רוב הקיפו מןסוה ולא רוב גובהו אפילו במקום אחד: הנה הארכתי בכל זה לא להקל ח"ו בענין חיתוף הערלה דנדאי צריף לחתוף כל עור הערלה עד למעלה מהחוט המקייף ולא ישאר בו משהו ג"כ לא בגבהו ולא בהקיפו, אבל פוננתי ללמד סגוריא על המוהלים דזמנינו דלעולם אין חותכין כל הערלה ותמיד נשאר רוב הקיפו של העטרה מןסוה לאחר החיתוף ולא רוב החוט לבד אלא כל החוט הוא מןסוה אשר לפי דברי ח"ס שם וכ"ש לפי דברי הבכור שור שם רוב ישראל ערלים ח"ו והמוהלים אינם שומעים לקול

מורים וא"א לחכמי ישראל להעמיד הדת על תלה, לכן הארכתני בזה לברר דהאמתהווא דאינו מעכב אלא רוב גובהה של כל הפשר פולה ולא רוב הקיפה, לכן גם המילה דמוהלים דזמנינו היא פתיקונו ועמך פולם צדיקים כנלע"ד נכון בסיעד"ש ודו"ק: פרק ג הלכה וכן אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שהוא אינו זכר ודאי: עיין בהשגות, ועיין כ"מ שהביא שאלת חכמי לוני"ל ותשובת רבינו להם והשגת הרמ"ה על תשובתו, ולעד"ן דאין בדברי השגת הרמ"ה שום תפיסה על דברי רבינו, דרבינו ה"ק שעשה מתחלה הקדמה דמצנה דאורייתא ומצנה דרבנן שניהם שווין ממש לענין ברכה, דכל שהוא ודאי מצנה בין שהיא מן התורה בין שהיא מדרבנן תיקנו בה רבנן ברכה, אלא דעל ספק מצנה מצינו דברים סותרים דעל סופה בשמיני שהוא ספק מצנה לא תיקנו בה ברכה ועל ספק יו"ט תיקנו בה ברכה ועל ספק מעשר לא תיקנו בה ברכה, והשתא נחזי אנו מאיזה ספק מצנה נילף לכל שארי ספיקי דמצנה אם לברך עליהן או לא, והנה מספק מעשר שהוא דמאי א"א למילף דהרי אמר רבא טעמו משום דרוב ע"ה מעשרין הו, ואי מספק יו"ט הרי אביי אמר ביה טעם נכון משום דלא לזולתי ביה, ואף לרבא דלא ס"ל האי טעם בודאי הנה להו לחכמים טעם אחר מה שראו לתקן ביה ברכה, דבלא טעם כלל א"א לומר משום שכן הנה תקנתם מתחלה דעל כל מצנה בין ודאי בין ספק שיברכו עליה דהרי חזינו דבספק שמיני אפסיקא הלכתא דלא לברך אלא ע"כ דגם לרבא הנה להם איזה טעם מה שתיקנו לברך ביו"ט שני, וא"כ אין לן למילף אלא מספק שמיני דכמו דהתם איפסקא הלכתא שלא לברך פן בכל ספק ברכה אין לברך, דא"א לומר דהתם בספק שמיני מפורש תיקנו שלא לברך מטעם שברכה זו על הסופה עם ברכות הדין יסתרו זא"ז פדברי הרמ"ה או מאיזה טעם שיהיה, דהרי פליגי שם בסופה דף מ"ו ב' רב ור' יוחנן בזה אם לברך או לא ואם הנה בזה תקנה שלא לברך מאיזה טעם שיהיה בודאי לא הנה שייך פלוגתא בזה, אלא ע"כ שלא הנה ידוע להם שום תקנה בזה ופליגי רק בזה דרב סבר שיש לן למילף מספק יו"ט לברך על כל ספק מצנה ור' יוחנן סבר דאין לן למילף מספק יו"ט כלל דהתם שאני דמפורש תיקנו בה ברכה מאיזה טעם שיהיה לאפוקי ספק שמיני דלא ידענו בה שום תקנה אין לנו לברך מעצמנו דהיכא דתיקנו תיקנו והיכא דלא תיקנו אין לנו לברך מעצמנו על ספק מצנה, ואיפסקי הלכתא הכי דמיתב יתבינו ברוכי לא מברכין, הרי שמעינן מזה מפורש דבמקום דלא ידעינן שיש תקנה קבוע מחז"ל לברך על ספק זה שאין לנו לברך מעצמינו על ספק מצנה בין שהיא דרבנן בין שהיא דאורייתא דהכל דין אחד להן לענין ברכה: ומ"ש רבינו בלשוננו בתשובתו "בין שהיה ספק מדבריהם פגון י"ט שני, ונהרי עיקרו דאורייתא הוא, הרי לא אמר בלשוננו, ספק דבריהם, אלא ספק "מדבריהם" דהספק הנה הוא ודאי מדבריהם דמדאורייתא לא הנה לן לעשות יו"ט שני כלל אף למ"ד דספק דאורייתא מדאורייתא לחומרא, דהרי אנו בקיאים בקביעה דירחא ורק מתם שלחו הנהרו במנהג אבותיכם, ואף לבר מזה הרי הש"ס קרי ליה הכי כדאמרו בשבת דף כ"ג והא יו"ט שני דספק דדבריהם הוא ובעי ברכה, והוא ודאי מטעם הנ"ל, ומ"ש רבינו עוד בלשוננו וכל מצנה שעיקרה מן התורה כו' אין פוננתו לספק שמיני, אלא אעלמא קאי פגון מילת אנדרוגינוס, וה"ק וכל מצנה אפילו שעיקרה מן התורה כו' יש לן למילף מסופה בשמיני דלא תיקנו לה חכמים ברכה כ"ז דלא ידעינן דמפורש תיקנו לה ברכה כיו"ט שני, ובהה פל דברי השגות

הרמ"ה שם מעיקרא ליתנהו, וְכַל דְּבַרֵי רַבֵּינוּ מְדוּקְדָּקִים וּבְרוּרִים וּנְכוּנִים בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיְעוּ.

תם וְנִשְׁלַם בְּאוּר סֶפֶר אֲהָבָה, בְּעֶזְרַת רַם וְנִשְׂא דְגוּל מְרַבָּה, יִתְבַּרַךְ וַיִּתְעַלֶּה שְׁמוֹ לְדוֹר דוֹרִים, בּוֹ אֲבֹטַח כִּי יַעֲזָרְנִי גַם בְּס' זְמַנִּים, בַּעֲזַת הַיְּהוָה לְחַפְצִימִן וּבִינָה לְנִבּוֹנִים, אֲתַחִיל בְּבִאוּר סֶפֶר זְמַנִּים.

הַלְכוֹת שְׁבֵת פָּרָק א הֶלְכָה ה כִּיצַד גּוֹרֵר אָדָם מְטָה פֶּסָא וְסִפְסָל וְכִיּוֹצֵא בְהוֹן בְּשִׁבְת עֵינָיו כ"מ שְׁהִבִּיא דְּבַרֵי הַרְמ"ך שְׁפַתְב, נִרְאָה שֶׁהוּא גּוֹרֵס אֲבָל בְּגִדּוּלִים ד"ה מוֹתֵר וּלְכַף לָא מְפָלִיג וּמַתִּיר בְּכָל עֵינָיו, וּל"נ דַּא"כ מַאי מַהֵהיא דְּגוֹרֵר אָדָם לִימָא דְּהֵיא כַר"ש דְּמַתִּיר בְּכָל עֵינָיו מִתְכּוּנָן אֲפִילוּ בְּגִדּוּלִים דְּדַמְיָא לְפָסִיק רִישָׁא כו' עכ"ל בְּאוּר דְּבַרֵי דְּאָף אִם נִגְרָס אֲבָל בְּגִדּוּלִים ד"ה מוֹתֵר בְּדְבַרֵי עוֹלָא מ"מ מְדַהֲנָרַף לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבְגִדּוּלִים ד"ה מוֹתֵר ע"כ לר"ש אֲצֻטְרִיף לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּהַרֵי הֶלְכָה הוּא כַר"ש, וְע"כ לָאו מְלִתָּא דְּפָסִיקָא הִיא גַם לר"ש, וְהוּא דְּאָף דְּבַחַד צַד גְּדוּלִים קִילָא מְקַטְנִים מְשׁוּם דְּלָא אֲפָשֵׁר, מ"מ בַּחַד צַד הֵם חֲמִירָא מְקַטְנִים מְשׁוּם דְּדַמְיָא לְפָסִיק רִישָׁא דְּגַם ר"ש מוֹדָה דְּאָסוּר, וַא"כ מַאי אוֹתִיב רַב יוֹסֵף שֶׁם מְגוֹרֵר אָדָם מְטָה פֶּסָא וְסִפְסָל כו' קַתְנֵי גְדוּלִים וְקַתְנֵי קַטְנֵים קַשְׂיָא לְתַרְנוּנֵיהוּ, דְּאִיזָה קַשְׂיָא הִיא לְעוֹלָא דְּלָמָּא הַפֵּל מְשׁוּם ר"ש עֲצָמוּ הוּא דְּאֲצֻטְרִיף לְמַנְקֻט גַם גְּדוּלִים כְּדִי שְׁלָא נְטֻעָה לוֹמֵר דְּדַמְיָא לְפָסִיק רִישָׁא דְּגַם לְדִידִיָּה אָסוּר, אֲבָל בְּאַמַּת לְאַחַר דְּמַשְׁמִיעֵנוּ ר"ש דְּאִין בְּגִדּוּלִים פָּסִיק רִישָׁא י"ל שְׁפִיר דְּגַם ר"י מוֹדָה בְּהוּ דְּגְדוּלִים מוֹתֵרִין מְשׁוּם דְּלָא אֲפָשֵׁר פִּינּוֹן דְּחוּמְרָא דְּפָסִיק רִישָׁא לִיכָּא בְּהוּ א"כ הַרֵי יֵשׁ בְּהוּ הַקְּוֹלָא דְּלָא אֲפָשֵׁר וְכַעֲוֹלָא דְּגְדוּלִים ד"ה מוֹתֵר, אֲלָא ע"כ דְּגֵרְסִינּוּ אֲבָל בְּגִדּוּלִים ד"ה אָסוּר אָף לר"ש וּמְשׁוּם דְּדַמְיָא לְפָסִיק רִישָׁא וְלָזָה אוֹתְבֵי שְׁפִיר מְדַבְּרֵי ר"ש עֲצָמוּ דְּקַתְנֵי גְדוּלִים ג"כ לְהִתֵּר, זְהוּ בְּאוּר דְּבַרֵי לַע"ד: אֲבָל נִרְאָה דְּלָא ק"מ דְּנֻדְאֵי עוֹלָא עִיקָר דְּבַרֵי בְּאֵ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּמַחְלֻקָּת בְּקַטְנֵים וּלְאַפּוֹקֵי מַר' יְרַמְיָה רַבָּה דְּאָמַר בְּקַטְנֵים ד"ה אָסוּר מְשׁוּם דְּאֲפָשֵׁר, וְלָזָה אָמַר הוּא דְּאֲדַרְבָּא מַחְלֻקָּת בְּקַטְנֵים, וְרַק ר"י הוּא דְּאוּסַר בְּהֵם מְשׁוּם דְּאֲפָשֵׁר, אֲבָל ר"ש מַתִּיר גַם בְּהֵם, וַא"כ הָא דְּמַסִּיִּים אֲבָל בְּגִדּוּלִים ד"ה מוֹתֵר, ע"כ לר"י הוּא דְּאָמַר דְּגַם הוּא מוֹדָה בְּגִדּוּלִים דְּמוֹתֵר מְשׁוּם דְּלָא אֲפָשֵׁר, וְכַל מַחְלֻקוֹתַן אִינּוּ אֲלָא בְּקַטְנֵים, וַא"כ לַפ"ז הָא דְּלָא מְפָרֵשׁ ר"י בְּדְבַרֵי דְּבְגִדּוּלִים מוֹתֵר לְגֵרוֹר ע"כ הוּא מְשׁוּם דְּהוּא מְלִתָּא דְּפָסִיקָא לר"י דְּכִינּוֹן דְּלָא אֲפָשֵׁר מוֹתֵר, וְהַרֵי אָמַר עוֹלָא מְפֹרֵשׁ דְּגַם לר"י הָאוּסַר הָנוּה גְּדוּלִים מְלִתָּא דְּפָסִיקָא לְהִתֵּר וְלָא הִנְצָרַף לְפָרֵשׁ, וּמַכ"ש דְּלַר"ש הַמַּתִּיר הָנוּה גְּדוּלִים מְלִתָּא דְּפָסִיקָא לְהִתֵּר, וַא"כ לְמָה קַתְנֵי ר"ש בְּדְבַרֵי גַם גְּדוּלִים, אֲלָא ע"כ דְּפִלְגוּתָתָן הוּא בֵּין בְּגִדּוּלִים בֵּין בְּקַטְנֵים דְּלַר"י בַּכ"ע אָסוּר וְלַר"ש בַּכ"ע מוֹתֵר וְקַשְׂיָא שְׁפִיר לְתַרְנוּנֵיהוּ, וְלַכֵּן נֻדְאֵי א"ש גְּרַסַת רַבֵּינוּ דְּבְגִדּוּלִים ד"ה מוֹתֵר וְכֵן הוּא גְּרַסַת רַש"י וְתוֹס' וְדו"ק: הֶלְכָה ז כָּל הָעוֹשֶׂה מְלֻאכָה בְּשִׁבְת אָף ע"פ שְׁאִינוּ צְרִיף לְגוּפָה שֶׁל מְלֻאכָה חֲזִיב כו', עֵינָיו כ"מ שְׁפַתְב מ"כ הִתְפָּרֵשׁ שִׁישׁ בֵּין מְלֻאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה וּבֵין פָּסִיק רִישָׁא וְלָא מוֹתֵר דְּגַבֵּי פָּסִיק רִישָׁא אִינוּ מְכּוּנִין לְמְלֻאכָה כָּל עִיקָר אֲלָא שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בְּהַכְרַח כו', אֲבָל מְלֻאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה הוּא מְתַפְּנִין לְגוּף הַמְּלֻאכָה אֲלָא שְׁאִינוּ מְכּוּנִין לְתַכְלִיתָה עכ"ל: וְלַע"ד הוּא תְּמוּהָ דַּא"כ הַרֵי הִיָּה רְאוּי דְּמְלֻאכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה תְּהִיָּה יוֹתֵר חֲמוּרָה מְפָסִיק רִישָׁא וְלָא מוֹתֵר דְּבָזָה הוּא מְכּוּנִין לְמְלֻאכָה וּבָזָה אִינוּ מְכּוּנִין לְמְלֻאכָה כָּלָל, וּבְאַמַּת הָלָא מוֹדָה ר"ש בְּפָסִיק רִישָׁא דְּחֲזִיב, וּבְמְלֻאכָה שְׁאִינוּ

צָרִיכָה לַגּוֹפָה הוּא פּוֹטֵר, וְאִי מְשׁוּם דְּבִמְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה אִינוּ מְכּוּנִין לַתְּכָלִיתָהּ, הָרִי גַם בְּפֶסֶק רִישָׁא אִינוּ מְכּוּנִין לַתְּכָלִיתוֹ שֶׁהוּא נְטִילַת נְשָׁמָה, וְהָרִי בְּפֶסֶק רִישָׁא אִינוּ מְכּוּנִין לֹא לְמַלְאכָה וְלֹא לַתְּכָלִיתוֹ, וּבִמְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה אִינוּ מְכּוּנִין רַק לַתְּכָלִיתָהּ אֲבָל הוּא מְכּוּנִין לְעֵינָקֵר הַמְּלָאכָה: אֲבָל לַע"ד י"ל לְהִיפּוֹף מִמֶּשׁ עַל דְּרָף זֶה דְּבִמְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה אִינוּ מְכּוּנִין פְּלִל לְמַלְאכָה שֶׁהִיָּה בְּמִשְׁפָּן אֲלֵא לְהִיפּוֹף הוּא מְכּוּנִין לְדַבֵּר שְׁאִינָה מְלָאכָה פְּלִל פְּגוֹן פִּיבּוּי שְׁעֵינָקֵר הַמְּלָאכָה שֶׁל פִּיבּוּי שֶׁהִיָּה בְּמִשְׁפָּן הִיָּה בְּשִׁבִיל לַעֲשׂוֹת פֶּחֶם פְּדִי לְהִבְהִיבוֹ שִׁיְהִיָּה רְאוּי לְהִדְלֶקֶה בְּנִקְל, אֲבָל אִם הוּא מְכַבֵּה פְּתִילָה הַמְּהוּבַבֶּת בְּשִׁבִיל שִׁישְׁאָר הַפְּתִילָה אוֹ הַשְּׁמֹן הָרִי מְפָרֵשׁ לֹא פְּנוֹן לְמַלְאכָה שֶׁהִיָּה בְּמִשְׁפָּן אֲלֵא בְּשִׁבִיל דְּבַר שְׁאִינָה מְלָאכָה מִשָּׂא"כ בְּפֶסֶק רִישָׁא שְׁפּוֹסֵק רִישׁוֹ בְּשִׁבִיל הָרִישׁ וְלֹא בְּשִׁבִיל נְטִילַת נְשָׁמָה הָרִי הוּא מְכּוּנִין לְמַלְאכָה גְּמוּרָה שֶׁהִיָּה בְּמִשְׁפָּן שְׁגַם בְּמִשְׁפָּן הָיוּ הוֹרְגִין הַתְּחָשִׁים וְאֵילִים רַק בְּשִׁבִיל עוֹרָן, וּמָה לִי הָרִיגַת הַבַּע"ח בְּשִׁבִיל הָרִישׁ אוֹ בְּשִׁבִיל הָעוֹר, וְלָכֵן מוֹדָה בֵּיהּ ר"ש דְּחִיבִיב: אֲמַנְם בְּאַמַּת אֵין צְנֻרָף לְכָל זֶה דִּהְלֵא כְּבָר שְׁקֵלוּ וְטָרוּ רִש"י וְתוֹס' בְּזֶה בְּשִׁבֶת דָּף ע"ה וּבְדָף צ"ג ב' וְדָף צ"ד, רִש"י פֶּתַח דְּמַלְאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה הוּא שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹף הַמְּלָאכָה אֲלֵא רַק לְסַלְקָהּ מִעָלֶיהּ דְּבַרְצוֹנֵהּ לֹא בָּאָה לּוֹ וְלֹא הִיָּה צָרִיכָה לָהּ, וּפְסִיק רִישָׁא הוּא דְּצָרִיכָה לְהַמְּלָאכָה עֲצָמָה אֲלֵא דְּאִינוּ מְכּוּנִין לָהּ וְלֹא אֵיכְפַת לִיהּ אִי מִתְרַמִּי אִי לֹא, וְהַתוֹס' פִּירְשׁוּ דְּפֶסֶק רִישָׁא הוּא בְּמִידֵי דְּנִיחָא לִיהּ אִי מִתְרַמִּי דִּהְנָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה אֲבָל בְּמִידֵי דְּלֹא אֵיכְפַת לִיהּ לֹא מוֹדָה ר"ש מְשׁוּם דִּהְנָה מְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה, וּבְדָף ל"ד פִּירְשׁוּ דְּמַלְאכָה שְׁאִין צָרִיכָה לְאוֹתוֹ צְנֻרָף פְּעִין שֶׁהִיוּ צָרִיכִין בְּמִשְׁפָּן נִקְרָא מְלָאכָה שְׁאִינָה צָרִיכָה לַגּוֹפָה, וְהוּא מְעִין מ"ש, וְהַתִּימָא עַל הַכ"מ שְׁלֵא הִבִּיא דְּבַרְיָהּ פְּלִל וְדו"ק: הִלְכָה י הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי גֵרוֹת דּוֹלְקוֹת אוֹ פְּבוּיוֹת גְּתֻפּוֹן לְכַבּוֹת זֹו וְכַבֵּה אֶת זֹו כּו' חִיבִיב שֶׁהָרִי עֲשֵׂה מִן הַמְּלָאכָה שֶׁחֲשַׁב לַעֲשׂוֹתָהּ הָא לְמָה זֶה דּוּמָה לְמִי שְׁנִתְפּוֹן לְלַקֵּט תְּאֵנָה זֹו וְלִיקֵט תְּאֵנָה אַחֲרַת כּו'.

אֲבָל אִם גְּתֻפּוֹן לְהַדְלִיק רִישׁוֹנָה וְלְכַבּוֹת שְׁנֵיהּ אַחֲרֵי וְנִהְפֵּף הַדְּבַר וְכַבֵּה רִישׁוֹנָה וְאַח"כּ הַדְלִיק שְׁנֵי אַחֲרֵי פְּטוּר. עֵינִין בְּהַשְׁגוֹת וּבְכ"מ שֶׁהַשֵּׁיג עָלָיו בֵּין מִדְּבַרֵי הַסּוּגִיא וּבֵין מִצַּד הַסְּבָרָא, וְעֵינִין בְּמ"מ שְׁפָתַב ע"ז וְאֵין לִי לְהַאָרִיף וְלִכְשִׁיבְנָה ב"ה יְבֵא מוֹרָה צְדָק עַכ"ל: וְלַעֲד"ן דְּדַבְרֵי רַבִּינוּ נְכוּנִים וּבְרוּרִים בֵּין מִדְּבַרֵי הַסּוּגִיא וּבֵין מִצַּד הַסְּבָרָא, דִּהְנָה בְּסוּגִיא פְּרִיתוֹת דָּף י"ט מְבִיא הַש"ס פְּלוּגְתָא דְּאַבְיִי וְרָבָא בְּמִתְעַסֵּק דְּשִׁבֶת דְּפְטוּר דְּמֵאִי הוּא מִתְעַסֵּק, וְאָמַר אַבְיִי דְּדוֹנְקָא גְּתֻפּוֹן לְהַגְבִּיָּה הַתְּלוּשׁ וְחַתְמָה הַמְּחוּבָּר הוּא דְּפְטוּר הָא לְחַתְמוּ דְּהַתְּלוּשׁ וְחַתְמָה הַמְּחוּבָּר חִיבִיב וְרָבָא אָמַר פְּטוּר דְּהָא לֹא אֵיכְפּוֹן לְחַתִּיכָה דְּאִסּוּרָא ע"כ, מְבוּרָא מִזֶּה לְהַדְיָא דְּאִם הִיָּה מְכּוּנִין לְחַתְמוּ מְחוּבָּר זֶה וְחַתְמָה מְחוּבָּר אַחַר דְּגַם לְרָבָא חִיבִיב פִּינוּן דְּאִיכְפּוֹן לְחַתִּיכָה דְּאִסּוּרָא, הָרִי דְּלְרָבָא ג"כ לֹא נִקְרָא מִתְעַסֵּק אֲלֵא אִם הוּא מִתְעַסֵּק בְּדַבֵּר הַפּוֹתֵר וְלֹא בְּנִתְעַסֵּק בְּדַבֵּר הָאָסוּר, וְלִזֶּה כְּשֶׁאָמַר אַח"כּ פְּ שֵׁם ר"נ אָמַר שְׁמוּאֵל מִתְעַסֵּק בְּשִׁבֶת פְּטוּר מְלָאכָתּ מְחֻשְׁבֶּת אֶסְרָה תוֹרָה דְּמִשְׁמַע מְדַבְרֵיו לְטַעַם זֶה דְּאָפִילוּ מִתְעַסֵּק בְּאִסּוּר ג"כ פְּטוּר, אוֹתִיב עָלֶיהּ שֵׁם מִמְּשֻׁנָה דְּתִינּוּקָתָהּ, וְאַף ע"פ דְּשְׁנֵי לִיהּ אִיהוּ לְשִׁיטְתָהּ לֹא קִיבֵל מִמְּנוּ בְּנוֹדָאִי: וְעַתָּה לְפ"ז הֲלֵא יֵשׁ לְהַבִּין דְּבַרֵי הַש"ס שֵׁם אַח"כּ, כְּשֶׁאֵוֹתִיב רַב אוֹשְׁעִיָא עַל שְׁמוּאֵל דַּר' הַהוּדָה דְּפָלִיג שֵׁם עִם ר"ש וְר"ש שְׁזוּרִי בְּמִתְנִיתִין שֵׁם דַּע"כ פְּלִיגִי בְּמִתְעַסֵּק וְר"י אֵית לִיהּ דְּמִתְעַסֵּק חִיבִיב וְדִלָּא כְּדִשְׁנֵי שְׁמוּאֵל לְרַב הַהוּדָה דְּגַם ר' הַהוּדָה קָאִי פְּנוּתִי, וְדַחִי לִיהּ שֵׁם דְּפָלִיגִי בְּמִלְתָּא אַחֲרִיתָא ע"ש, אָמַר ע"ז שֵׁם

רְבָא אָמַר לְקַדָּם אִיפָא בִּינִיָּהוּ, וּפִירִשׁ"י וְתוֹס' שָׁם וְכֵן הוּא דַעַת הֶרְאָב"ד דְּבָא לְתַרְזֵן ג"כ קְוֹשְׁיַת רַב אוֹשְׁעִיָא עַל שְׁמוּאֵל וְאָמַר ג"כ דכ"ע אֵית לְהוּ דְשְׁמוּאֵל דְּמִתְעַסַּק בְּאִיסוּרָא ג"כ פְּטוּר, וְרַק לְקַדָּם אִיפָא בִּינִיָּהוּ בֵּין ר"י לר"ש ור"ש שְׁזוּרִי, וְהָרִי אֵיְהוּ פְּלִיג עַל שְׁמוּאֵל וּס"ל דְּמִתְעַסַּק בְּאִיסוּרָא חֲזִיב וְהָאִיד מוּקִי לְמִתְנִיתִין דְּלֹא פְּנוּתִי, וְלֹא עוּד אֲלֵא שְׁהִבֵּי עוּד סִינְעֵתָא לְדַבְּרֵי רְבָא מְבַרְיָתָא וְאָמַר, וְהִתְנַיָּא הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי גֵרוֹת דּוֹלְקוֹת וְנִתְפּוּן לְכַבּוֹת אֵת זֶה וְכִיבָה אֵת זֶה לְהַדְלִיק אֵת זֶה וְהַדְלִיק אֵת זֶה פְּטוּר כּו', וְהָרִי לְשִׁיטַת רְבָא לְעַצְמוֹ הִיא תְּיֻבְתָּא גְּמוּרָה, דְּהִבְרִיָּתָא אֲמָרָה מְפֻנְרֵשׁ דְּמִתְעַסַּק פְּטוּר אֲפִילוּ כְּשִׁמְתְּעַסַּק בְּאִיסוּרָא, וְהִיא קְוֹשְׁיָא עַצְמוֹהָ לַע"ד לְפִירִשׁ"י וְתוֹס' שָׁם וּלְגִירְסַתְּם פְּטוּרָא בְּבַרְיָתָא: אָמְנָם מְדַבְּרֵי הֶרְאָב"ד נִרְאָה מְפֻנְרֵשׁ שֶׁהוּא הִיָּה לוֹ הִגְיָרָסָא בְּבַרְיָתָא "חֲזִיב", אֲלֵא דְּמִפְּרֵשׁ לִיה בְּלַקְדָּם וְאִז הוּא חֲזִיב אֲבָל מִתְעַסַּק פְּטוּר, וּבְזֵה הֵנִיחַ לוֹ חֲדָא וְאִתְקִיף עַל חֲדָא, דְּקוֹשְׁיָא הַשְּׁנֵי מִהִבְרִיָּתָא עַל רְבָא לֹא יִקְשָׁה עוּד דְּנוֹדָאֵי רַק אֲלִיבֵי דְשְׁמוּאֵל הוּא דְּמוּקְמִינָן לְהִבְרִיָּתָא בְּלַקְדָּם, אֲבָל רְבָא לְשִׁיטָתוֹ בְּנוֹדָאֵי יֹאמַר דְּהִבְרִיָּתָא הִיא כְּפִשׁוּטָה בְּמִתְעַסַּק וְיִהִי אֲדַרְבָּא סִינְעֵתָא לְשִׁיטַת רְבָא מִהִבְרִיָּתָא דְּאֲמָרָה ג"כ דְּמִתְעַסַּק בְּאִיסוּרָא חֲזִיב וְתִיּוּבְתָא דְשְׁמוּאֵל, אֲבָל קוֹשְׁיָא הֶרְאִישׁוּנָה עֲדִינָן יִשְׁאַר בְּתוּקְפָה דְּאִיד מוּקִי רְבָא בְּעַצְמוֹ לְמִתְנִיתִין דְּלֹא פְּנוּתִי, וְאִם יֹאמַר הֶרְאָב"ד דְּגַם הוּא לֹא אָמַר דְּבַרְיֵי אֵלוּ אֲלֵא אֲלִיבֵי דְשְׁמוּאֵל, אֲבָל הוּא לְשִׁיטָתוֹ לֹא ס"ל הִכִּי, א"כ הֲלֵא הִשְׁגָּתוֹ עַל דְּבַרְיֵי רַבִּינוּ מְעִיקְרָא לִיתָא, דָּאִם רְבָא פְּלִיג עַל שְׁמוּאֵל הָרִי בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לוֹ לְפִסּוּק פְּרָבָא שֶׁהוּא בְּתָרָא, וּבְפֻרְט דְּגַם אֲבִי פְּנוּתִי ס"ל בְּזֵה וּמִחְמִיר עוּד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ דְּאֲפִילוּ אִם מִתְעַסַּק בְּחִתִּיכָה דְּהִיָּתִירָא הוּא מְחִיב, וְא"כ הֲלֵא שְׁפִיר פְּסַק רַבִּינוּ בְּזֵה דְּמִתְעַסַּק בְּאִיסוּרָא לְכַבּוֹת גַּר זֶה וְכַבָּה גַּר זֶה דְּחֲזִיב פְּדַבְּרֵי רְבָא וּכְפִשְׁטוֹת דְּבַרְיֵי הִבְרִיָּתָא דְּאִירִי בְּמִתְעַסַּק וְלֹא בְּלַקְדָּם, דְּרְבָא דְּאָמַר בְּלַקְדָּם אֵינּוּ אֲלֵא אֲלִיבֵי דְשְׁמוּאֵל אֲבָל לְדִידִיָּה אִירִי בְּמִתְעַסַּק וּמְחִיבִי, וּבְסִיפָא אֲמָרָה מְפֻנְרֵשׁ "לְהַדְלִיק וּלְכַבּוֹת וְהַדְלִיק בְּב' גְּשִׁימוֹת פְּטוּר", וְהָרִי הוּא מְפֻנְרֵשׁ כְּכֹל דְּבַרְיֵי רַבִּינוּ, דָּאִם פְּנוּן לְכַבּוֹת אֵת זֶה וְכַבָּה זֶה חֲזִיב, וְאִם נִתְפּוּן לְהַדְלִיק רִאשׁוֹנָה וּלְכַבּוֹת שְׁנֵיָה וְעָשָׂה לְהִיָּפּוּד בְּגִשְׁמִיָּה אַחַת חֲזִיב וּבְב' גְּשִׁימוֹת פְּטוּר, וְאִם קָשָׁה לוֹ הַסְּבָרָא בְּזֵה, יִקְשָׁה זֶה עַל דַּעַת רְבָא בְּדַבְּרֵי הִבְרִיָּתָא, אֲבָל רַבִּינוּ הָרִי יָפָה עָשָׂה שְׁפִסַּק כְּאֲבִי וְרְבָא נִגְדַּ שְׁמוּאֵל וְכַהֲבַנְתֶּם בְּדַבְּרֵי הִבְרִיָּתָא וּמֵאֵי קוֹשְׁיָא לִיה: אֲלֵא דַעכ"ז נִרְאָה לִי זֶה דוֹחַק לְכוּן זֶה בְּדַעַת רַבִּינוּ כִּי שִׁיטָתוֹ בְּכ"מ בְּש"ס הִיא בְּרוּרָה וּמְרוּנַחַת בְּפִשְׁטוֹת בְּלֹא שׁוּם דוֹחַק, וְעוּד כִּי עֲדִינָן אֵינּוּ מוּבָן דְּהָרִי רַבִּינוּ בְּעַצְמוֹ פְּסַק בְּהַלְכָה ט' דְּמִתְעַסַּק לְלַקֵּט תְּאֲנִים שְׁחוּרוֹת וְלַקֵּט לְבָנוֹת דְּפְטוּר, הָרִי דְּפִסַּק בְּעַצְמוֹ דְּמִתְעַסַּק גַּם בְּאִיסוּרָא פְּטוּר, וְלָמָּה אָמַר בְּה' י' דְּמִתְעַסַּק בְּגֵרוֹת חֲזִיב: לְכֹן נִרְאָה לַע"ד דְּשִׁיטַת רַבִּינוּ בְּסוּגֵיָא הוּא זֶה, דְּרְבָא דְּאָמַר לְקַדָּם אִיפָא בִּינִיָּהוּ, בָּא בְּזֵה לְחִלּוֹק מְפֻנְרֵשׁ עַל שְׁמוּאֵל וְלֹא לְתַרְזֵן דְּבַרְיֵי, וְקֹאֵי בֵּין עַל הַתְּרַצֵּן הַקּוּדָם דְּמִתְרַצֵּן כּוֹלָה מִתְנִיתִין אֲלִיבֵי דְשְׁמוּאֵל דְּגַם ר' הוּדָא סָבַר פְּנוּתִי, וּבֵין עַל רַב אוֹשְׁעִיָא דְּסָבַר דְּפִלִּיג בְּזֵה ר"ש ור"י דַּל"כ בְּמֵאֵי פְּלִיג, עַל זֶה אָמַר רְבָא דְּלֹא כֵן הוּא, אֲלֵא דְּאֲדַרְבָּא כ"ע לֹא ס"ל הָא דְשְׁמוּאֵל וְאָף ר"ש ור"ש שְׁזוּרִי ג"כ אֵית לְהוּ דְּמִתְעַסַּק בְּשֵׁם אֲחַד חֲזִיב וְרַק בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת הוּא דְּאֲמָרִי דַּר' יְהוֹשֻׁעַ פּוּטֵר, וְאֵי דְּקוֹשְׁיָא לָךְ בְּמֵאֵי פְּלִיג ר"י עֲלִיָּהוּ וְהֵלֵא אִירִי ג"כ בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת דְּהִיָּנוּ בְּשֵׁנֵי מֵינִים וְהִפֵּל אֲחַד הוּא אִם שְׁנֵי שְׁמוֹת בְּמִלְאָכָה בְּמִין אֲחַד אוֹ שֵׁם אֲחַד בְּמִלְאָכָה בְּשֵׁנֵי מֵינִים, וְא"כ ר"י דְּאָמַר תְּאֲנִים וְעַנְבִּים שְׁהֵם שְׁנֵי מֵינִים וְשֵׁם אֲחַד שָׁל

מְלֹאכֶת לְיָקוּט הָרִי הוּא מִמֶּשׁ כְּדַבְרֵי ר"ש ש ור"ש שְׁזוּרֵי דְאָמְרֵי דְפְלִיגֵי ר"א ור' יְהוֹשֻׁעַ בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת, בְּזָה הוּא דְפְלִיגֵי בְּלִקְדָם, דְמֵאֵי דְאָמַר ר' יְהוּדָה אֲפִילוּ נִתְּפוּן לְלִקּוּט תְּאֵנִים וְלִקּוּט עֲנָבִים, אֵיבְרֵי רַק בְּלִקְדָם שְׁנִתְּפוּן לְלִקּוּט תְּאֵנִים תְּחִלָּה וְאַח"כּ עֲנָבִים וְלִקּוּט עֲנָבִים תְּחִלָּה וְאַח"כּ תְּאֵנִים, וּבְזָה הוּא דְפְלִיגֵי דְלַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי לֹא עֲדִיף לְקַדָם מִמֶּתְעַסֵק וְלָזָה הוּא דְאָמְרוּ סְתָמָא "לֹא נִחְלְקוּ עַל דְבָר שֶׁהוּא מְשֵׁם אֶחָד שֶׁהוּא חֲזִיב", דְהֵינּוּ שֵׁם אֶחָד שֶׁל מְלֹאכָה וּמִין אֶחָד דְגַם לַר' יְהוֹשֻׁעַ חֲזִיב בֵּין בְּמִתְעַסֵק וּבֵין לְקַדָם "עַל מָה נִחְלְקוּ עַל דְבָר שֶׁהוּא מְשֵׁם ב' שְׁמוֹת", דְהֵינּוּ ב' שְׁמוֹת שֶׁל מְלֹאכָה אֲפִי בְּמִין אֶחָד אוֹ ב' מִינִים וְשֵׁם אֶחָד שֶׁל מְלֹאכָה "שֶׁר"א מְחֲזִיב חֲטָאֵת ור' יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר "בֵּין בְּמִתְעַסֵק וּבֵין בְּלִקְדָם, ור' יְהוּדָא אָמַר דְלֹא כֵן הוּא דְרַק בְּלִקְדָם לְבַד הוּא דְפְלִיגֵי בְּב' שְׁמוֹת שֶׁל מְלֹאכָה בְּמִין אֶחָד אוֹ שֵׁם אֶחָד שֶׁל מְלֹאכָה בְּב' מִינִים דְבְּזָה הוּא דַר' יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר, אֲבָל מִתְעַסֵק גְּרַע וְאַף בְּב' שְׁמוֹת וּב' מִינִים מוֹדָה ר' יְהוֹשֻׁעַ דְחֲזִיב כַר' אֱלִיעֶזֶר דְאָמַר דְבַכ"ע מִתְעַסֵק בְּאִסּוּרָא חֲזִיב, וְאַף "בְּלִקְדָם תְּמִיחֵנִי אִם פְּטֵר בָּהּ ר' יְהוֹשֻׁעַ א"כ לְמָה נְאָמַר בָּהּ פְּרֵט לְמִתְעַסֵק" בְּהִיתָר אֲבָל לֹא בְּמִתְעַסֵק בְּאִסּוּר, וְכַדְאוּקְמֵי שֵׁם הַש"ס לְפָרֵט דְמִתְעַסֵק דַר"א שֶׁהוּא כְּדַרְבָּא ע"ש, וְעַל זֶה אָמַר הַש"ס "וְהִתְנִיָא הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי גִירוֹת דּוֹלְקוֹת וְנִתְּפוּן לְכַבּוֹת אֶת זֹו וְכִיבָה אֶת זֹו לְהַדְלִיק אֶת זֹו וְהַדְלִיק אֶת זֹו חֲזִיב", כְּגִירְסַת הַרְאָב"ד, וּמְשֵׁם שֶׁהוּא מִתְעַסֵק בְּשֵׁם אֶחָד שֶׁל מְלֹאכָה אֶחָד וּבְמִין אֶחָד, וְה"ה בְּלִקְדָם כְּשֶׁנִּתְּפוּן לְהַדְלִיק אֶת זֹו תְּחִלָּה וְאַח"כּ לְהַדְלִיק הַשְּׁנִי וְנִהְפֵךְ בְּיָדוֹ וְהַדְלִיק הַשְּׁנִיָה תְּחִלָּה וְאַח"כּ הִרְאִישׁוּנָה דְחֲזִיב גַּם לַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי, וְכ"ש לַר"י, דְבִשְׁם אֶחָד וּמִין אֶחָד לְכ"ע חֲזִיב בֵּין בְּמִתְעַסֵק בֵּין בְּלִקְדָם, וְהִדַּר אֲמָרָה הַבְּרִייתָא "לְהַדְלִיק וּלְכַבּוֹת וְכִיבָה וְהַדְלִיק" שְׁזָהוּ לְקַדָם בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת שֶׁל מְלֹאכָה וּבְמִין אֶחָד "בְּנִשְׁמִיָה אֶחָד חֲזִיב בְּב' נִשְׁמִיּוֹת פְּטוּר", וְזָהוּ ג"כ אֱלִיבִי דְכ"ע בֵּין לַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי וּבֵין לַר"י, וְאָמַר תַּנָּא דְבְּרִייתָא הַחֲזִיב בְּשֵׁם אֶחָד וְהַפְּטוּר בְּב' שְׁמוֹת וּבְלִקְדָם מְשֵׁם שֶׁלֹא רָצָה לְהַכְנִיס רֵאשׁוֹ בְּמַחְלֻקַת שֶׁל ר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי עִם ר"י וְנִקְטַ מְלִתָא דְכ"ע מוֹדִים בָּהּ, וְהוּא סִייעָתָא גְּמוּרָה וְדַאי לְרַבָא, דְבְּזָה הוּא דְפְלִיגֵי ר"ש ור"י אִם מִתְעַסֵק בְּב' שְׁמוֹת הֵוָא כְּלִקְדָם וּפְטוּר אוֹ גְרַע מִלְקַדָם וְחֲזִיב, וְלָכֵן לֹא רָצָה תַּנָּא דְבְּרִייתָא לְהַכְרִיעַ כְּחַד מִזֵּינְהוּ, וְנִקְטַ הַחֲזִיב בְּמִתְעַסֵק בְּשֵׁם אֶחָד שֶׁהוּא אֱלִיבִי דְכ"ע, וְהַפְּטוּר בְּלִקְדָם בְּב' שְׁמוֹת שֶׁהוּא ג"כ אֱלִיבִי דְכ"ע, וּלְפ"ז א"ש דְבְּרֵי הַסּוּגִיָא וְדְבְּרֵי הַבְּרִייתָא בְּרוּיָתָא וּבְפִשְׁטוֹת מְאֹד בְּסִיעַד"ש: וְהִשְׁתָּא לְפ"ז הֲלֹא שְׁמַעִינָן דְלֹאֲוִקְמִיתָא דְרַבָא דְהִלְכְתָא כְּנוֹתִי פְלִיגֵי ר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי עִם ר"י בְּזָה, דְלַר"י רַק בְּלִקְדָם פּוֹטֵר ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּב' שְׁמוֹת אוֹ בְּב' מִינִים אֲבָל מִתְעַסֵק גַּם בְּב' שְׁמוֹת וּב' מִינִים דְאִסּוּרָא חֲזִיב גַּם לַר' יְהוֹשֻׁעַ, וְלַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי שְׁנָה מִתְעַסֵק לְלִקְדָם וּבְתַרְנוּוִיָהוּ בְּשֵׁם אֶחָד וּמִין אֶחָד חֲזִיב, וּבְב' שְׁמוֹת אוֹ ב' מִינִים פְּטוּר, וְלַעֲנִין הַהִלְכְתָא וְדַאי דִּישׁ לָנוּ לְפִסּוּק כַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי נִגְדַ ר"י דְאִין דְבְּרֵיו שֶׁל אֶחָד בְּמִקּוּם שְׁנִים: וְעָתָה הֲלֹא כָל דְבְּרֵי רַבִּינוּ מְבִנְרִים וּמְרַוְחִים בְּפִשְׁטוֹת מְאֹד, דְהֲלֹא פָּסַק מְפִנְרֵשׁ הָכִי כְּרַבָא וְכַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי, וְזָהוּ שְׁפַתְבּ בְּהִלְכָה ט' "נִתְּפוּן לְלִקּוּט תְּאֵנִים שְׁחֹרוֹת וְלִקְטַ לְבָנוֹת", שֶׁהוּא מִתְעַסֵק בְּשֵׁם אֶחָד וּב' מִינִים, "אוֹ שְׁנִתְּפוּן לְלִקּוּט תְּאֵנִים וְאַח"כּ עֲנָבִים וְנִהְפֵךְ הַדְּבָר וְלִקְטַ הָעֲנָבִים בְּתְּחִלָּה וְאַח"כּ תְּאֵנִים", שְׁזָהוּ לְקַדָם בְּשֵׁם אֶחָד וּב' מִינִים פְּטוּר", דְשְׁנִיָהּ דִּין אֶחָד לָהֶם כַר"ש ור"ש שְׁזוּרֵי וְלֹא כַר"י, וְאַח"כּ כְּתַב בְּהִלְכָה י' הַדִּין דְמִתְעַסֵק בְּשֵׁם אֶחָד וּמִין אֶחָד כִּיבּוּי וְכִיבּוּי אוֹ הַדְּלָקָה וְהַדְּלָקָה שֶׁהוּא שֵׁם אֶחָד בְּמִלְאכָה בְּשְׁתֵּי גִירוֹת

שהוא מין אחד דחייב, ואח"כ בהלכה י"א פתב דין דלקדם בכבוי והדלקה בגרות שהם שני שמות ומין אחד דפטור, ומינה דבשם אחד ומין אחד גם לקדם חייב כמו מתעסק, אלא דבהלכה ט' השמיענו הדין בב' מינים ושם אחד ובהלכה י"א השמיענו הדין בשני שמות ומין אחד, להורות דשקולים הם, וכדמבואר בש"ס להדיא בכריתות דף ד' דר"ש ור"ש שזוירי דאיירו בשני שמות ור"י דאיירי בב' מינים פריה דר"י היינו ר"ש ור"ש שזוירי ומאי בינייהו, הרי שקל דברי רבינו אחד הוא וכדברי רבא וכדברי ר"ש ור"ש שזוירי וכדברי הברייתא: ולפ"ז הלא כל דברי השגת הראב"ד מדברי הסוגיא מעיקרא ליתא, גם מה שהקשה מן הסברא ואמר "אני תמה איך חשב פזאת שאם חשב ללקוט תאנים ואח"כ ענבים ונהפך הדבר יהיה פטור, וכשחשב להדליק את זו והדליק את זו יהיה חייב, זה שעשה כל מלאכה שחשב לעשות פטור וזה שלא עשה כלום יהיה חייב זהו תמהונו לבב' עכ"ל, גם זה הלא מעיקרא ליתא ומאד תמוהין דבריו בזה, והלא מפורש פתב רבינו בה' ט' דגם כשחשב ללקוט תאנים שחורות וליקט לבנות פטור ומשום שהם ב' מינים, וכשחשב להדליק את זו והדליק את זו דמחייב, הוא משום שהוא מין אחד ושם אחד, ובכה"ג גם אם חשב להדליק את זו תחלה ואח"כ השנייה ונהפך הדבר והדליק השנייה תחלה ג"כ חייב אלא שלא הוצרך רבינו לפרש זה כיון דהשמיענו מכבר בהלכה ט' דשניהם שווין בדינו, ובהלכה ט' ובהלכה י"א השמיענו דשם אחד וב' מינים וב' שמות ומין אחד ג"כ שווין בדינו ומה צריך יותר, לכן תפס בהלכה י' ובהלכה י"א לשון הברייתא דדין דמתעסק נקטה לחיוב בכיבוי וכיבוי ובהדלקה והדלקה שהוא שם אחד ומין אחד, ודין דלקדם לפטור נקטה בכיבוי והדלקה שהם ב' שמות ומין אחד, ור' יהודא נקט דין דלקדם לפטור בב' מינים ושם אחד שזהו אליב"ד דכ"ע, לכן תפס רבינו דברי שניהם, בהלכה ט' תפס דברי ר"י ונקט דין דלקדם לפטור בתאנים וענבים כלשון ר"י, אלא כדי שלא נטעה לומר דפסק כר"י לכן פתב והסמיך לו גם דין דמתעסק לפטור באופן זה שהם שני מינים ושם אחד, ובהלכה י' וי"א תפס לשון הברייתא: אמנם טעם החילוק שבין שם אחד ומין אחד לב' שמות ומין אחד או שם אחד וב' מינים, פתב רבינו ג"כ מפורש, דמה שפטור בשם אחד וב' מינים אפילו לקדם שעשה כל מה שחשב, פתב רבינו בהלכה ט' ואמר "אע"פ שליקט כל מה שחשב הואיל ולא ליקט פסדר שחשב פטור שבלא פנונה עשה שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת", ור"ל ששחשב ללקוט תאנים תחלה ואח"כ ענבים ונהפך הדבר שלא בכוונה וליקט ענבים תחלה ואח"כ תאנים והוא לא ידע, הרי בעת שליקט הענבים לא נתכוון כלל להם וכן בעת שליקט התאנים לא נתכוון כלל להם ובאינו מתכוון פטור כי לא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת, ובזה הורה לנו עוד דאף דלא קי"ל כשמואל דאמר טעם זה דמלאכת מחשבת אסרה תורה אלא כדברי רבא, אין זה אלא במין אחד ושם אחד אבל בשני מינים או ב' שמות גם רבא מודה לטעם זה כיון שעשה זה בלא מתכוון למין זה או למלאכה זו, ורבא דאמר דאינו פטור אלא בנתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אבל בנתכוון לחתוך את המחובר וחתך מחובר אחר חייב הואיל ובאיסורא קעסיק, אין זה אלא במין אחד ושם אחד אבל בב' מינים או בב' שמות גם הוא מודה דפטור וכו"ו ור"ש שזוירי כיון שעשה זה בלא מתכוון למין זה או לשם מלאכה זו, דבכה"ג גם רבא מודה דלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת, ולפ"ז שמיענו ממילא דגם בדין דלקדם שבהלכה י"א

בכּיבוי והדלקה שהם שני שמות ומין אחד דפּטור ג"כ מהאי טעמא הוא דבעת שפּעשה מלאכת הכּיבוי לא נתפּנוין אליה פּלל וכן בעת שפּעשה מלאכת ההדלקה לא נתפּנוין ונהרי לא נתפּנוין בשפּיתוּן ולכן הוא פּטור, וכ"ש במתעסק שלא עשה פּלל המלאכה שחשב עליה דנדאי פּטור מטעם זה, ומה שחייב בשם אחד ומין אחד, כתב ג"כ רבינו טעמו בהלכה י' ואמר "שהרי עשה מן המלאכה שחשב לעשותה", ור"ל שחשב לכבות נר ונהרי עשה כמתחשבתו וכיבּה נר ומה לי נר זו או זופּנון שהפּל מין אחד הוא, וכתב עוד רבינו להסביר זה ואמר "הא למה הוא דומה למי שנתפּנוין ללקט תאנה זו ולקט תאנה אחרת, ור"ל דבזה הרי פּשיטא דחייב בדברי רבא דרק בנתפּנוין לחתוף את התלוש וחתוף את המתופּר הוא דפּטור אבּל בנתפּנוין לחתוף מתופּר זה וחתוף מתופּר אחר במין אחד עכ"פ הוא חייב, ואף זה פּיוצא בו, ובזה א"ש פּל דברי רבינו בין ע"פ הסוגיא בין ע"פ הסבּרא ברויחא ובפּשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: שוב ראיתי אחכ"ז בלח"מ והנה כתב לתרץ דברי רבינו כמו שרצייתי לומר מתחלה דרבא רק אליבין דשמואל מוקי לה בלקדמ וליה לא ס"ל ודחק עצמו מאד ע"ש, אבּל פּל מ"ש אני הוא מרנוח ומחנור ומנוכרח בפּשיטות מאד בסיעד"ש: פּרק ב הלכה פ היתה חצר שיש בה עפּו"ם וישראלים כו' פּירש אחד מהן לחצר אחרת כו' מפקחין עליו כו' אין מפקחין עליו עיין במ"מ ועיין בכ"מ שהביא לשאלת חכמי לונין"ל ותשובת רבינו והשגת הרמ"ה: והנה נראה דעת רבינו דפּירש אחד מהן לחצר אחרת ונפּל עליו אותו חצר מפקחין עליו משום דהנשארין נשארו בקביעותן והנה זה פּירש מן הקבוע דהנה פּירש מן מחצה על מחצה, אבּל אם נעקרו פּולן מקביעותן אז פּשפּירש אחד מהן אזלינן בתר רובא דהרי פּירש מן הננידיו, ושפּן הדין בכל התורה פּולה, ואין לזה הבנה דהרי בתשע חנויות אמרינן דנמצא הלא אחר הרוב אף ע"פ שהחנויות בקביעותן נשארו, והנה בתשובת חכמי לונין"ל להרמ"ה שהביא הכ"מ כתבו בלשונם דאע"ג דבשאר איסורין שבתורה פּגון תשע חנויות היכא דפּרוש פּולה והאחד מוכר גבלה ובעת עקירת פּולן פּירשה אחת מהן ונפּל אזלינן בתר רובא, וכן כתבו גם אח"כ שדין פּקוח נפש פּדין שאר איסורים שבתורה פּגון תשע חנויות דאי פּריש פּולהו ולא נמצא שם קבוע דאזלינן בתר רובא עכ"ל, והוא פּלא גדול לכאורה דאיך שייך פּריש פּולהו גבי תשע חנויות, וכי לא אמרו גבי תשע חנויות ובנמצא הלא אחר הרוב אלא רק אם נמכרו הבשר מפּל העשיר חנויות דוקא, והלא סתמא אמרו ובנמצא הלא אחר הרוב אפּילו אם לא ידענו פּלל אם פּכר מְכרו פּל התשע חנויות הפּשרות ג"כ, או אפּילו אם המוכרים בעצמן אינם יודעים פּלל אם מְכרו או לא ג"כ דינא הכי, והטעם הוא כמ"ש רש"י בחולין דף צ"ה דאע"ג דהחנויות קבועין הן ופּירש מן הקבוע מ"מ השתא שנמצא לאו קבוע הוא, ואע"ג דבכתובות דף ט"ו כתב רש"י הואיל והבא לפּנינו לא במקום קביעות לקחה וכבר פּירשה ע"י אחר וכל דפּריש מרובה פּריש עכ"ל, דתלי טעמא רק משום דכבר פּירשה ע"י אחר, ע"כ לאו דוקא הוא דהרי בחולין שם מוקמינן לה בנמצא ביד עפּו"ם דג"כ דינא הכי דאע"ג דהעפּו"ם לפּנינו אלא משום שהוא אינו נאמן אזלינן בתר רובא, וכן אמרו בכתובות שם מפּורש, ורוב העיר גמי אי דקאזלי אינהו לגבה פּל דפּריש מרובה פּריש כו', הרי דאף דכל בני העיר קבועין הן אם פּירש אחד ואזיל לגבה אף דהרוב נשארו בקביעותן אמרינן פּל דפּריש מרובא פּריש: גם דברי שאלת חכמי לונין"ל בעצמן ותשובת רבינו להם שהביא הכ"מ אינו מוכן

כָּלֵל, שְׁפָתָבוּ נִרְאָה מִן הַפְתוּב בַּסֵּפֶר בְּעִיר שְׂיִשְׂרָאֵל וְעָכוּ"ם דָּרִים בָּהּ מְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה מְפַקְחִין אֲבָל בְּרֹבָא עָפוּ"ם לֹא וּמִיָּמֵינוּ לֹא שְׁמַעְנוּ חֲדוּשׁ גְּדוּל כְּזֶה כּו', וְהוּא תִּימָה דְאִיָּה נִרְאָה זֶה מִן הַפְתוּב בַּסֵּפֶר, וְהָרִי אֲדַרְבָּא הֵכָא בַּסֵּפֶר כָּתַב רַבֵּינוּ מְפֻרְשׁ לְהִיפּוּף הַיְתָה חֲצָר שְׂיִישׁ בָּהּ עָפוּ"ם וְיִשְׂרָאֵלִים אִפִּי' יִשְׂרָאֵל אֲחַד וְאַלְף עָפוּ"ם כּו' פִּירֵשׁ אֲחַד מְהוּ לְחֲצָר אַחֲרַת כּו' מְפַקְחִין עָלֵיו", הָרִי דְאָמַר מְפֻרְשׁ דְּאִיָּה בְּרֹבָא עָפוּ"ם מְפַקְחִין, וְגַם תְּשׁוּבַת רַבֵּינוּ לְהֵם אֵינוּ מוּבָן כָּלֵל דְּאָמַר "אֲבָל אָנוּ אֲדַבְרִי ר"י סְמְכִינֵן דְּאָמַר ט' עָפוּ"ם וְיִשְׂרָאֵל אֲחַד בִּינֵיהֶם בְּאוֹתָהּ חֲצָר מְפַקְחִין בְּחֲצָר אַחֲרַת אֵין מְפַקְחִין וְאוּקְיָמָא בְּשִׁפְיָרְשׁוּ פֻלְם שְׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר שֵׁם קְבוּעַ וּלְפִיכָּה אִם פִּירֵשׁ אֲחַד מְהוּ לְחֲצָר אַחֲרַת אֵין מְפַקְחִין דְּכָל דְּפִרֵּשׁ מְרֹבָא פִּרֵּישׁ וְה"ה לְזֶה שְׁפִירֵשׁ מְעִיר שְׂרֹבָה עָפוּ"ם שְׂאִין מְפַקְחִין עָלֵיו', וְהוּא תִימָא כִּינֵן דְּאָמַר בְּעֲצָמוּ וְאוּקְיָמָא בְּשִׁפְיָרְשׁוּ פֻלְם שְׁהָרִי לֹא נִשְׂאָר שֵׁם קְבוּעַ, וְהָרִי הָאֵי שְׁפִירֵשׁ מְעִיר שְׂרֹבָה עָפוּ"ם לֹא פִירֵשׁוּ פֻלְם אֲלֵא פֻלְם נִשְׂאָרוּ קְבוּעִים בְּמִקּוּמָן וְאִיָּה מְדַמְיָנָהוּ לְהֲדָדִי, וְזֶה הַקְּשָׁה גַם הֵרַמ"ה בְּסוּף דְּבָרָיו, וְחֲכָמֵי לוֹנִי"ל לֹא הִשִּׁיבוּ לוֹ מְאוּמָה עַל זֶה ע"ש: גַּם מֵאֵי דְהַנְּצָרָה רַבֵּינוּ בְּתִשְׁבּוּתוֹ לֹמַר "וְאָנֹן עַל דְּבָרֵי ר"י סְמְכִינֵן" וְאִסִּיק בְּסוּף דְּבָרָיו מְשׁוּם דְּשְׂמוּאֵל וּר"י הִלְכָה כּו", וְלָמָּה לוֹ לַעֲשׂוֹת פְּלוּגָתָא בְּחֻמְסָא בֵּין שְׂמוּאֵל וּר"י בְּמִקּוּם דְּהַש"ס מְשׁוּנֵינָהוּ לְהֲדָדִי מְפֻרְשׁ בְּיוֹמָא דְּף פ"ד ב' דְּפִרֵּיָה עַל דְּבָרֵי שְׂמוּאֵל אֵינוּ וְהָאָמַר ר"א אָמַר ר"י כּו' וּמְתַרְץ לֹא קִשְׂיָא הָא דְּפִרֵּישׁ פְּנֻלָּהּ הָא דְּפִרֵּישׁ מְקַצְתִּינָהּ, הָרִי דְּמוּקֵי לְדְבָרֵי שְׂמוּאֵל בְּפִרֵּישׁ מְקַצְתִּינָהּ, וְהָרִי אֲתִינֵן דְּבָרֵי רַבֵּינוּ אֲלֵיבֵי' דַּכ"ע, דְּאִיָּהוּ הָרִי ג"כ הֵכִי אֹמַר, "בְּפִירֵשׁ אֲחַד מְהוּ לְחֲצָר אַחֲרַת", שְׁהוּא פִּירֵשׁ מְקַצְתִּינָהּ מְפַקְחִין וְכַדְבָּרֵי שְׂמוּאֵל, "וְאִם נְעַקְרוּ פֻלְן אֵין מְפַקְחִין" כְּדְבָרֵי ר"י וְגַם שְׂמוּאֵל מוֹדָה בּוֹ לְדְבָרֵי הַש"ס, וְגַם עַל חֲכָמֵי לוֹנִי"ל קִשְׂיָא טוּבָא הָאִיָּה נְסַתְּפָקוּ בְּזֶה וְהַקְּשׁוּ עָלֵיו מְדְבָרֵי שְׂמוּאֵל כִּינֵן דְּהַש"ס אוּקֵי לְדְבָרֵי שְׂמוּאֵל רַק בְּפִירֵשׁ מְקַצְתִּינָהּ, וּבְזֶה הָרִי גַם רַבֵּינוּ אֹמַר דְּמְפַקְחִין, וְגַם מֵאֵי דְהַנְּצָרָה חֲכָמֵי לוֹנִי"ל לְפִרֵּשׁ דְּבָרֵי רַבֵּינוּ דַּס"ל דְּלְבְּסוּף הַזֶּה בִּיָּה הַש"ס מְשִׁינֵינָא קָמָא וְגָרִיס בְּגִמְרָא אֲלֵא, ג"כ אֵינוּ מוּבָן דְּלִמְאֵי הַנְּצָרָה רַבֵּינוּ לְזֶה, וְלָמָּה לוֹ לְאוּקְמֵי דְבָרֵי עֲצָמוּ בְּפְלוּגָתָא בְּמִקּוּם שְׂיִכּוּל לְאוּקְמֵי דְבָרָיו בְּרוּיָחָא כַּכ"ע: אֲמַנְם נִרְאָה דַּא"שׁ הַפֵּל בְּפִשְׁטוּת מְאֹד, דְּוַדַּאי אֵינְרִי רַבֵּינוּ הֵכָא וְגַם בְּתִשְׁבּוּבָה רַק כְּשִׂרְאֵינוּ אוֹתוֹ שְׁפִירֵשׁ מִן הָרֹב וְנִכְנַס לְחֲצָר אַחֲרַת וְנִפְל עָלֵיו גַּל וְלֹא יְדַעִין הָאֵי שְׁפִירֵשׁ לְפָנָיו אִם יִשְׂרָאֵל הוּא אוֹ לֹא, דְּבַכָּה"ג הָרִי נוֹלַד הַסֵּפֶק לָנוּ בְּמִקּוּם קְבִיעוּת, וְלִכְן אָמַר שְׁפִיר דְּהוּא דֵינוּ כְּמְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה וּמְפַקְחִין עָלֵיו, וְלֹא אֲזַלִּינֵן בְּתַר רֹבָא אֲלֵא בְּנַעֲקָרוּ פֻלְן וְאִז אִם פִּירֵשׁ אֲחַד מְהוּ גַם לְפָנֵינוּ, כִּינֵן דְּמִן הַנְּיָיִדִין פִּירֵשׁ אֲזַלִּינֵן בְּתַר רֹבָא, וְכֵן הוּא מְמַשׁ הַדִּין גַּם בְּתִשְׁעַ חֲנוּיּוֹת וּבְשִׂאָר אִיסוּרִים דְּאִם לְקַח מִן הַקְּבוּעַ לֹא אֲזַלִּינֵן בְּתַר רֹבָא מְשׁוּם דְּנוֹלַד הַסֵּפֶק בְּמִקּוּם הַקְּבִיעוּת, אֲבָל בְּנִמְצָא דְהִלְף אַחַר הָרֹב הוּא מְשׁוּם דְּלֹא בְּפָנֵינוּ פִּירֵשׁ מִן הַקְּבוּעַ וְהַסֵּפֶק נוֹלַד לָנוּ רַק הַשְׂתָּא כְּשִׁהוּא פִּירֵשׁ וְנִיָּיד וְלֹא בְּמִקּוּם הַקְּבִיעוּת, וְלִכְן אֲזַלִּינֵן בִּיָּה בְּתַר רֹבָא אִיָּה שְׂנַשְׂאָרוּ פֻלְן בְּמִקּוּם הַקְּבִיעוּת, אֲבָל אִם בְּפָנֵינוּ פִּירֵשׁ מִן הָרֹב לֹא אֲזַלִּינֵן בְּתַר רֹבָא אֲלֵא אִם פִּירֵשׁ מִן הַנְּיָיִדִין שְׂנַעֲקָרוּ פֻלְן דּוּקָא, וְכֵן וַדַּאי הָוָה דִּינָא הֵכָא, דְּאִם לֹא פִירֵשׁ לְפָנֵינוּ וַדַּאי גַם אִם נִשְׂאָרוּ פֻלְן קְבוּעִין כִּינֵן שְׂמַצְאָנוּ לְזֶה שְׂנַפְלוּ עָלֵיו הַגַּל שְׁפִירֵשׁ מִן הַקְּבוּעִין שְׂלֵא בְּפָנֵינוּ וְנוֹלַד לָן הַסֵּפֶק הַשְׂתָּא כְּשִׁהוּא פִּירֵשׁ וְנִיָּיד, דְּוַדַּאי אֲזַלִּינֵן בִּיָּה בְּתַר רֹבָא ג"כ אַע"פ שְׂלֵא נַעֲקָרוּ פֻלְן, אֲלֵא דְבַכָּאן לֹא מְשַׁכַּחַת הָאֵי דִינָא כָּלֵל, דְּאִם מְצָאנוּ אֲחַד שְׂנַפְל עָלֵיו גַּל וְשְׂלֵא בְּפָנֵינוּ

בא לכאן הרי לא ידעינו פלל שפירש מאותו החצר שרובן עפוי"ם וישאל אהד ביניהם, ויש לו לילה בטר רוב העיר ולא בטר רוב אותו החצר פיון שלא ראינו פלל שפירש מאותו החצר, ואם ידעינו שפירש מאותו החצר הרי זה הוא פירש לפנינו ובעינו ביה דוקא שיפירשו פולן מקביעותן וכמ"ש רבינו: ועתה הלא דברי רבינו הקא מןושבים בפשיטות, וגם דברי חכמי לוני"ל בשאלתם ודברי רבינו בתשובתו ג"כ א"ש בפשיטות, דהם דינקו בשאלתם "בעיר וישאל ועפוי"ם דרים בה, לא הזכירו חצר אלא עיר, ואיירו בשלא פירש לפנינו, דכיון דבכל העיר הנה רובא עפוי"ם ודאי גם פשושאר פולן בקביעותן, פיון שנה פירש שלא בפנינו והספק נולד לו עליו השמא, הרי ודאי דינו הוא כאשר הנה פירש לפנינו מן הניידין ואזלינן ביה בטר רובא ולכן הקשו עליו שפיר מהא דשמואל, דהרי שמואל אמר בלשונו לא הלכו "בפקוח" נפש אחר הרוב, דמשמע מפירש דאף דבכל האסורים אזלינן ביה אחר הרוב, בפקוח נפש לא אזלינן, הרי דאיירי מפירש גם במקום דאזלינן בכל האסורים אחר הרוב, וא"כ הא דאמר לא קשיא הא דפרוש פולהו האדפרוש מקצתייהו, ומוקי לדברי שמואל בפרוש מקצתייהו, ע"כ פנונתו הוא דבפרוש מקצתייהו בכל ענין לא אזלינן אחר הרוב אף אם פירש שלא בפנינו דבכה"ג בשאר אסורים אזלינן אחר הרוב, בפקוח נפש לא אזלינן, דהרי שמואל לא איירי בחצר דוקא אלא איירי גם בעיר שרובה עפוי"ם, וא"כ אם פירש אהד לחצר שפיר יכול להיות שפירש שלא בפנינו ואפ"ה אמר דלא אזלינן אחר הרוב, ולכן הקשו שפיר על דברי רבינו דאיהו הרי אמר דין זה דפירש אהד מהו, בחצר ולא בעיר, וא"כ ע"כ הוא רק בפירש לפנינו, אבל בעיר כשפירש שלא בפנינו משמע דס"ל דאזלינן אחר הרוב ולכן הקשו שפיר משמואל, ולזה מתרץ להם רבינו ג"כ שפיר דאנו אדר"י סמכינן דאמר דבחצר אחרת אין מפקחין, ומשום דאיירי בחצר הוצרכו לאוקמי בשפירשו פולן והוא פירש מהו לפנינו ומשום דכל דפריש מרובא פריש, וא"כ ודאי דה"ה לזה שפירש מעיר שרובה עפוי"ם שלא בפנינו שאין מפקחין עליו אף ע"ג דכולם נשאר בקביעותן ובנדאי דאיהו פליג על שמואל וס"ל דפקוח נפש שנה לכל האסורים בזה: ולפ"ז אדרבא קושניית הרמ"ה על דברי רבינו במה שאמר וה"ה לזה שפירש מעיר שרובה עפוי"ם, ואמר מי דמי התם פירש פולהו וליכא קבוע עכ"ל, הוא תמוה, דבעיר ודאי איירי בשלא פירש לפנינו ולכן גם פשושאר פולן קבועין ג"כ אזלינן בטר רובא וכמ"ש, ולפ"ז א"ש ג"כ דברי חכמי לוני"ל בתשובתם להרמ"ה במה שכתבו דבשאר אסורים שבתורה פגון תשע חנויות היכא דפרוש פולהו כו', דר"ל בשאר אסורים בכה"ג דמפקחין דראינו אותו פירש לפנינו דאז בעינו בנדאי שיפירשו פולהו ויפירוש ניידי ולא מקבוע וככל הנה"ל, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: פירק ג הלכה ב וטוענין בקורות בית הבד ובעיגולי הגת חשקה.

עיינו מ"מ מה שהאריך לתרץ דעת הרי"ף ודעת רבינו, שהרי"ף העתיק דברי ר' יוסי בר' חנינא דאמר ר' ישמעאל היא, ודברי רבב"ח אמר ר' יוחנן דבמחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי דאסור, והוא תרתי דסתרי אהדדי, ודברי רבינו ג"כ דהכא לא מחלק בין מחוסרין דיכה או לא ולקמן בפ' כ"א הלכה י"ג מחלק בעצמו ג"כ בין מחוסרין דיכה למחוסרין שחיקה, וע"ש שהאריך בזה: ולעד"ן דא"ש בפשיטות יותר, דאף אם נאמר דהרי"ף ורבינו מפרשים כפירש"י בפשט דיגמור דאמר ר' ישמעאל ג"כ לא ק"מ, דדעת הרי"ף

ורבינו נדאי הוא זה, דר' יוסי בר' חנינא בנדאי לא פליג אר' יוחנן רבו דאמר במחוסרין דיכה לכ"ע אסור, ואפ"ה אמר דר' ישמעאל היא, דבאמת בקא דמתניתין דאמרה ושוןין אלו ואלו שטוענין קורת בית הבד ועיגולי הגת, לאו מחוסרין דיכה הן כלל וכדמפרש בגמרא שם דלכן מודו ב"ש לב"ה בזה משום דאי נמי עביד להו בשפת ליפא חיוב חטאת, וכדפירש"י במשנה בדרף י"ח, וז"ל דכי אמרינן סחיטת זיתים וענבים אב מלאכה הנ"מ בזיתים וענבים שלא ריסקן מבעוד יום דה"ל מפרק דבר ממשאו הגדול בתוכו והיא תולדה דדש אבל הקא אין נותנין קורה ע"ג זיתים עד שטוחנין תחלה בריחים וכן ענבים דורכין אותן תחלה ברגל ובלאו קורה נמי משקה נפיק ממילא אלא דלא נפיק שפיר כי השתא ולא דמי לדש עכ"ל, ואף ע"ג דבמנחות דף פ"ו חשב במשנה שם שלשה זיתים הן ובהן שלשה שלשה שמנים, ואמר הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכותשו כו' זה ראשון, חזר וטען בקורה זה שני חזר וטען וטען זה שלישי, התם למנורה ולמנחות, אבל הקא סתמא לאכילה ועושין הכל כהשלישי שטוחן ואח"כ טוען בקורה ואינו חסר עוד שום מעשה ואיזה מחוסר דיכה הוא, ולכן אמר שפיר ריב"ח ר' ישמעאל היא, דאף דר' ישמעאל לא אמר לגמור אלא במחוסר שחיקה לבד ולא במחוסר דיכה כדאמר ר' יוחנן, ס"ל לריב"ח דגם זה הוא רק כמחוסר שחיקה ולא כמחוסר דיכה, ונוכל לומר עוד דהא דאמר ריב"ח ר' ישמעאל היא לא בא לאפוקי את רע"ק, דרע"ק דאוסר גם במחוסר שחיקה ונדאי יפלוג על מתניתין דאמרה דשוןין הן ב"ש עם ב"ה בזה, אלא לדידיה פליגי ב"ש גם בזה, דזה ונדאי ליתא, דא"כ האם יספור רע"ק כב"ש ולא כב"ה וכדקשו הכי בתוס' ע"ש, אלא ונדאי דגם רע"ק יודה לזה, אלא דהוא ס"ל דהא דטוענין קורת בית הבד עדיפא טובא מהא דשום ובנסר ומלילות שרסקן דעכ"פ מחוסרין שחיקה, אבל בקא דזיתים שטוחן וענבים שדרכן לא חסר מידי, אלא דמ"מ אמר ריב"ח ר' ישמעאל היא ולא אמר ר"י ורע"ק היא משום דכר' ישמעאל הוא מלתא דפסיקא ומפורש יותר, ולא חש להאריך ולומר דעד כאן אינו אוסר רע"ק התם אלא משום דמחוסר שחיקה אבל הקא לא חסר מידי, ורק ר' אלעזר הוא דלא אמר כריב"ח לאוקמה כר' ישמעאל משום דסבר דהני נמי כמחוסר דיכה דמי, אבל ריב"ח סבר דהני לאו כמחוסר דיכה הוא, וכן משמע להדיא מלשון הש"ס שהוצרך להסיק אליבין דר' אלעזר "והני נמי כמחוסרי דיכה דמו", דלאו מלתא דפסיקי הוא אלא ר"א לבד הוא דאית ליה הכי ולכן עדיפי ליה לאוקמי כר' אלעזר בן שמוע ולא כריב"ח, מפלל דריב"ח לא סבר הכי אלא דהני לאו כמחוסרי דיכה דמו וגם לאו כמחוסרי שחיקה דמו וכמ"ש: ועתה אף אם נאמר דר' אלעזר ס"ל הכי באמת דגם לר' ישמעאל לא יודה ב"ש לב"ה בזה ג"כ אין לנו לחוש לענין דינא, חדא דגם לדידיה הרי אנו קי"ל כב"ה דמתירין בכל עם השמש, ועוד דהלא ריב"ח פליג עליו ואומר דהני לאו כמחוסרי דיכה דמו, אמנם באמת נראה ונדאי דגם ר' אלעזר לא אמר זה למלתא דפסיקא כלל, דא"כ האם יאמר דבין ר' ישמעאל ובין רע"ק תרנוניהו כב"ש אית להו, ועוד דאיהו הלא אמר דר"א ור"ש היא, וא"כ האם יאמר דר"א ור"ש סברי דגם במחוסר דיכה מותר ופליגי על ר' ישמעאל ורע"ק דאסרי תרנוניהו במחוסרי דיכה, וגם האם יאמר דהת"ק דידהו דאוסר פליג על הסתם משנה וסובר כב"ש ולא כב"ה אתמהה, ועוד דא"כ מנא ליה לר' יוחנן דבמחוסר דיכה גם ר' ישמעאל אוסר ופליג על ר' אלעזר ור"ש ולעשות פלוגתא בזה, יאמר דר' ישמעאל מתיר בכ"ע ואף במחוסר

דיקה ואתיא מתניתין שפיר כר' ישמעאל וכו' אור"ש, אלא ודאי ה"ק דלכּוּן עדיפא ליה לר"א לאוקמי המשנה כר"א ור"ש מלאוקמה כר' ישמעאל, דזה לאו מלתא דפסיקא היא דטעינת קורת בית הבד לאו פמחוסר דיקה הוא דיש מקום לבע"ד לומר דהני נמי פמחוסרי דיקה דמו, ולכּוּן עדיפא ליה לאוקמה כר"א דזה הוא מלתא דפסיקא בנדאי באין שום חולק, אבל לפי האמת ודאי דגם ר"א ס"ל הכי דהמשנה אתיא ככ"ע ואף כר' ישמעאל ואף כרע"ק דההיא עדיפא טובא דגם לאו פמחוסר שחיקה הוא פלל דאין אחר טחינה עוד שום מעשה כ"א טעינת הקורה לבד, ולכּוּן שפיר עשה הרי"ף שמביא בין דברי ריב"ח ובין דברי רבב"ח אומר ר"י, ושפיר עשה רבינו מה שלא חילק הכא בין מחוסר דיקה ובין מחוסר שחיקה דכאן לא שייך זה פלל, ושפיר עשה רבינו מה שחילק בפ' כ"א הי"ג בין מחוסר דיקה למחוסר שחיקה דנדאי הלכה כר"י והלכה כר' ישמעאל, דגם ריב"ח ס"ל כר' יוחנן וריב"ח הלא פסק כר' ישמעאל, וגם לבר מזה תימנהי על עיקר השושיא שהקשו דלמה לא מחלק הכא רבינו בין מחוסר דיקה למחוסר שחיקה, וכי דיקה ושחיקה שייך בזיתים וענבים, והלא ר' יוחנן לא אומר זה אלא בפלוגתא דר' ישמעאל ורע"ק בשום ובוסר ומלילות דשייך שם דיקה ושחיקה, אבל לענין משנתינו בזיתים וענבים הלא אומר לר' אלעזר רק דכמחוסר דיקה דמו וא"כ יש לאסור זה לגמרי אבל לא לחלק בין מחוסר דיקה למחוסר שחיקה דלא שייך ביה פלל, וגם לפ"ז אין זה אלא לב"ש וכמ"ש: ולפ"ז מיושב ג"כ מה שדקדק המ"מ מה שהוצרך ריב"ח לפסוק כר' ישמעאל ולא אומר הלכה כמשנתנו דבאמת גם רע"ק בנדאי ס"ל כמשנתנו ולא הנהיבנה הכרעה פלל כר' ישמעאל ולא כרע"ק אם הנהיבנה אומר הלכה כמשנתנו, וגם דלא שייך לומר הלכה פינן דליפא מאן דפליג עליה, ועוד דאפילו אם הנהיבנה נמצא מי שפליג עליה הלא לא הנהיב פליג אלא על מה שאמרה המשנה ושון דגם ב"ש מודו לב"ה בזה אבל בדעת ב"ה הרי בנדאי אין שום פלוגתא דהם מתירין הכל עם השמש אפילו בדבר דאי עביד להו בשפת הנה חייב חטאת ולא גזרו פלל אטו שבת וא"כ איך שייך הלכה בזה אליבין' דב"ש והלא לכ"ע הלכה כב"ה ומה לי אם ב"ש מודים לב"ה בזה או אינם מודים, ולכּוּן שפיר אומר הלכה כר' ישמעאל דהיינו בדין דידיה נגד רע"ק דאף דמחוסר שחיקה מותר פינן שאינו מחוסר דיקה, וא"ש הפל לנכון בפשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ד לפיכך אם גרף האש או שפיקסא אש הפירה באפר כו' הרי זה מותר לשהות עלי' שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמה יחמה באש.

עיינן כ"מ שהביא לדברי הרמ"ך שכתב צ"ע איך הסיח דעתו שהרי בדעתו לאוכולו בלילה ומי לא עסקינן דאין לו תבשיל אחר כי אם זה עכ"ל, ולעד"ן דלא ק"מ בנדאי אין פוננת רבינו לומר שהסיח דעתו מלאוכולו דהרי הוא מבשלו לאכילה, אבל הפוננה הוא שהסיח דעתו מלעסוק עמו בדבר הבישול יותר פינן שגרף או פסה הרי הוא מסתפק במה שיתבשל בשל כף מעצמו ואף אם לא יתבשל הטיב פל צרכו לא איכפת ליה, או דברי לו שבודאי יתבשל הטיב גם בכירה גרופה או פסויה ולכּוּן בנדאי לא יחמה עוד וזה פשוט לע"ד, וכן הוא הפוננה בהסיח דעתו שכתב רבינו בהלכה ח' לגבי חתיכה חי', ואין צורך למה שדחק שם הכ"מ בזה ע"ש ודו"ק: הלכה יח אין נותנין את הפת בתנור עם חשכה כו' אלא כדי שיקרמו פני' כו', ואם נשארו אחרי כן כו' מותר שאם יחמה יפסיד אותן, ואם נתן כו' ועדיין לא קרמו פני' אם במזיד אסור כו' ואם בשוגג מותר עיינן כ"מ שהביא

לדברי הרמ"ך שפכת תימא הוא זה דהא איהו גופי' פסק לעיל דכל תבשיל שלא בישראל
כל צרכו אם עבר ושיקה אסור לאוכלן עכ"ל: ואנכי בענ"ד תימתי על תימתי, ונהרי
רבינו פבר ביאר הטעם בעצמו לחלק פ מתבשיל במה שאמר "שאם יחטה יפסיד אותן",
ולכן מותר גם לכתחלה להשהות פת בתנור לאחר שקרמו פני' אף שעדיין לא נאפה כל
צרכו מ"מ חלוק הוא מתבשיל שלא בישראל כל צרכו שגם דייעבד אסור אם שיקה, והכא
בפת גם לכתחלה התירו לו להשהות בשלא נאפה כל צרכו, ומשום דהתם גזרו שמה
יחטה והכא לא שיקה שמה יחטה, וא"כ ודאי ה"ה בלא קרמו פני' בשוגג ג"כ לא דמי
לתבשיל מטעם זה עצמו, ותדע דהברייתא דרף קי"ז ב' דאמרה בלשונה שכת פת בתנור
וקודש עליו היום מצילין מזון ג' סעודות כו', ע"כ בלא קרמה פני' עד חשכה איירי, דאי
בקרמו פני' מאי איירא שכת אפילו לכתחלה נמי, ומאי איירא ג' סעודות אפילו פלו
נמי, וכדתנן במשנה דף י"ט ב' אין נוטנין פת לתנור עם חשכה ולא חררה ע"ג גחלים
אלא פדי שיקרמו פני' מבעוד יום, ואמרו בדרף קי"ז ב' הא קרמו פני' שרי, וכמ"ש רבינו
ברי' דבריו, אע"כ בלא קרמו פני' קאמרה דמצילין ג' סעודות ומשום דשוגג הוא
וכדברי רבינו נד"ל: הלכה כא היתה מדורה של קנים או של גרעינין אין צריך להדליק
הרוב כו' לפיכך אם אגד הקנים או הנ"ח הגרעינין בחותלות הרי הן כעצים כו', עיין מ"מ
שהביא לגירסת הגאונים בפלוגתא דר"ה ור"ח בגמרא להיפך מגרסתינו ורב פהנא
מסייע לר"ח ואמר ולפיכך פסק רבינו פרב חסדא, ור"ל משום דרב פהנא מסייע ליה,
ולא ידעתי מי הכריחו לזה והלא לפי גרסתינו בגמרא אתי דברי רבינו בפשיטות טפי
דפסק רבינו כר"ה מתרי טעמא חדא משום דהוא רבי' דר"ח ועוד דר"כ מסייע ליה, וכן
כתב בהג"מ דרבינו פסק כר"ה והיינו לפי גרסתינו, וצ"ל שהוצרך המ"מ לזה משום
דקשיא ליה דלפי גרסתינו הרי ר"כ מחלק בין קנים לגרעינים ורב בקנים הוא מסייע
לר"ה אבל בגרעינים הוא מסייע לרב חסדא והיה לו לרבינו לפסוק בגרעינים כר"ח
משום דר"כ מסייע ליה בזה, אבל אי משום זה לא איירא, דכיון דבין ר"ה ובין ר"ח
תרווייהו פליגי בזה על ר"כ דמחלק בין קנים לגרעינין ואינהו אמרי דאין חילוק ביניהם,
לכן אין לפסוק כר"כ אלא או כר"ה בין בקנים בגרעינים או כר"ח בין בקנים בין
בגרעינין, וא"כ ודאי דיותר יש לפסוק כר"ה דרבי' דר"ח הנה, ולכן שפיר פסק רבינו
כר"ה, או די"ל דגרסת רבינו בדברי ר"ה ור"ח הנה פגרסא דידן אלא בדברי ר"כ הנה
לו לרבינו גרסת הגאונים שלא זכר בדבריו אלא קנים לבד וכר"ה וא"ש בפשיטות לפ"ז
שפסק רבינו כר"ה ור"כ לגמרי נד"ל: פירק ה הלכה ג המדליק צריך להדליק מבעוד יום
קודם שקיעת החמה כו' משתשקע החמה עד שייראו שלש פוכבים בינונים הוא הזמן
הנקרא בה"ש עיין כ"מ שכתב רבינו לא הנפיר פה דין תוספת מחול על הקודש, וכתב
ה"ה בפ"א מה' שביתות עשור דטעמא משום דלית ליה תוספת דבר תורה אלא לענין
יוה"כ לבד כו', ומשמע לי דדבר תורה שכתב לאו דוקא דמדברבן נמי לית ליה תוספת
דאל"כ לא הנה ליה להשמיטו עכ"ל: ולעד"ן שאין לעשות פלוגתא בחנם בין רבינו
להרי"ף וכל הראשונים דאית להו תוספת גם גבי שבת דבר תורה, ואדרבא נלע"ד
דרבינו כתב בזה דין התוספת מפורש, דהרי ה"ה הביא בעצמו בכאן דברי ר"ת והרמב"ן
ז"ל שכתבו דשתי שקיעות הן, הראשונה משתשקע החמה לעובי הרקיע ונסתלק זריחתה
מעל הארץ והיא מהלכת כל עובי הרקיע ונהו מהלך ד' מילין, והשקיעה השנייה היא סוף

השקיעה משקיעה כָּבֵר ע"ש, וְדָבָר זֶה הוּא מְוֹכָרָה בְּגִמְרָא, דְּבִשְׁבַת דָּף ל"ד ב' אָמַר ר' יהודה אֵינְהוּ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה כּו', וּפְלִיגֵי שָׁם רַבָּה וְרַב יוֹסֵף אֵלִיבָנִי בְּשִׁיעוּר זְמַן בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּרַבָּה אָמַר תְּלַתָּא רִבְעֵי מִיל וְרַב יוֹסֵף אָמַר תְּרֵי תְּלַתָּא מִיל, וּבִפְסוּחִים דָּף צ"ד אָמַר ר' יהודה בְּעֶצְמוֹ דְּמִשְׁקִיעַת הַחֲמָה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים הוּא ד' מִילִין, וְע"כ מְוֹכָרָה הוּא כְּמוֹ שְׁחִילְקוֹ, דְּהֵתָם בְּפְסוּחִים דִּינִיק ר"י בְּלִשׁוֹנוֹ "מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה שְׁהוּא תַחֲלַת שְׁקִיעָה רֵאשׁוֹנָה, וּבִשְׁבַת דִּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ "מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה דְּהֵינּוּ מִשְׁשִׁקְעָה כְּנֹלָה, וְכַמ"ש הַתּוֹסֵף בְּשַׁבַּת דָּף ל"ה וּבְפְסוּחִים שָׁם בְּשֵׁם ר"ת ע"ש, וְא"כ ל"ז הָרִי גַם רַבִּינוּ דִּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ הָכִי מְפֹרָשׁ וְאָמַר "הַמְדְּלִיק צָרִיף לְהַדְּלִיק מִבְּעוּ"י קוֹדֵם שְׁקִיעַת הַחֲמָה", לֹא אָמַר קוֹדֵם "שְׁשִׁקְעָה הַחֲמָה, אֲלֵא קוֹדֵם "שְׁקִיעַת הַחֲמָה" וְהֵינּוּ קוֹדֵם תַּחֲלַת שְׁקִיעָה בְּעוֹד הַשְּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ וְאִת"כ אָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ "מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה עַד שְׁיִרְאוּ שְׁלֵשׁ כּוֹכָבִים בִּינּוֹנִים הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת", לֹא אָמַר בְּזֶה ג"כ "מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה כְּמִתְחַלָּה אֲלֵא "מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה, דְּהֵינּוּ מִשְׁשִׁקְעָה כְּנֹלָה, כְּלִשׁוֹן הַגְּמָרָא מִמֶּשׁ, וְהֵלֵא בֵּין זל"ז הוּא יוֹתֵר מִג' מִילִין, וְלָמָּה הַצָּרִיף לְהַקְדִּים הַדְּלִקַת הַנְּרוֹת כָּל זֶה הַשִּׁיעוּר אִם לֹא מִשׁוּם תּוֹסֶפֶת מְחוּל עַל הַקְּוֹדֶשׁ, הָרִי דְּדַעַת רַבִּינוּ הוּא כְּדַעַת כָּל הָרֵאשׁוֹנִים בְּדִין הַתּוֹסֶפֶת, וְאִדְרַבָּא רַבִּינוּ הַחֲמִיר עוֹד עֲלֵיהֶם, דְּאֵלוֹ ר"ת וְהַרְמַב"ן וְכֵן הָר"ן בְּשַׁבַּת וּבִיּוֹמָא ב' יוה"כ כְּתָבוּ דְּהַתּוֹסֵף א"א לומר לְאַסּוֹר בְּעוֹד הַשְּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ דְּהָא תָּנּוּ וּבְכּוֹלֵן ב"ה מִתִּירִין עִם הַשְּׁמֶשׁ, אֲלֵא דְזִמְן הַתּוֹסֶפֶת הוּא מִשְׁקִיעָה רֵאשׁוֹנָה עַד הַשְּׁנִיָּה הֵן כְּלוּ הֵן מְקַצְתוּ וּמְזַמְן שְׁקִיעָה שְׁנִיָּה עַד הַלִּילָה הוּא זְמַן בַּה"ש ע"ש, הָרִי דְּלְכּוֹלֵם מוֹתֵר לְהַדְּלִיק נְרוֹת עִם שְׁקִיעַת הַחֲמָה מִמֶּשׁ גַּם אַחַר הַשְּׁקִיעָה מְעַט, וְאֵלוֹ רַבִּינוּ הַצָּרִיף לְהַדְּלִיק קוֹדֵם שְׁקִיעַת הַחֲמָה.

דוּקָא, אֲלֵא דְזֶה לֹא קָשְׁיָא כָּלֵל דְּהֵם לֹא אָמְרוּ אֲלֵא מְעִיקֵר הַדִּין דְּכּוֹלֵן ב"ה מִתִּירִין עִם הַשְּׁמֶשׁ, אֲבָל רַבִּינוּ כְּתִב לְדִידוֹ דְּלֹא בְּקִיאִינוּ בְּשִׁיעוּרָא דְּרַבָּנּוּ, וְכַדְאִיתָא בְּשַׁבַּת דָּף ל"ה ב' א"ל רַבָּא לְשִׁמְעֵי אֲתוּן דְּלֹא קִים לְכוּ בְּשִׁיעוּרָא דְּרַבָּנּוּ אֲדַשְׁמֵשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלָא אֲתֵלוּ שְׁרָגָא ע"ש, אֲבָל עכ"פ לֹא הִיקֵל עֲלֵיהֶם וּבּוֹדָאֵי כָּל הַהַקְדָּמָה הַזֹּאת הוּא רַק מִשׁוּם תּוֹסֶפֶת, גַּם רַבָּא שְׁהַצָּרִיף לְהַקְדִּים כ"כ בְּעוֹד הַשְּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ בְּרִישׁ דְּקֵלָא ג"כ וְדָאֵי הוּא מִשׁוּם תּוֹסֶפֶת, דֵּאל"כ בִּינּוּ דְּגַם מִתְחַלַּת שְׁקִיעָה עַד תַּחֲלַת זְמַן בַּה"ש הוּא יוֹתֵר מִג' מִילִין, מִשׁוּם הָא דְּלֹא בְּקִיאִינוּ בְּשִׁיעוּרָא דְּרַבָּנּוּ הִיָּה סָגִי לְהַדְּלִיק עִם שְׁקֵה"ח בְּעַת שְׁהַשְּׁמֶשׁ מִתְחַלַּת לְהַתְעַלֵּם מִן הָעֵין דְּבְזֶה בְּקִיאִינוּ גַם אָנוּ, וְכֵן אָמְרוּ שַׁבַּת דָּף ל"ה ב' וְכַתְּבִי רַבִּינוּ לְקַמְן הַלְכָה י"ט שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת תּוֹקְעִין ע"ש כו' שְׁלִישִׁית לְהַדְּלִיק אֶת הַנֵּר כּו' וְשׁוּהָה כְּדִי צְלִיית דָּג קָטָן אוֹ כְּדִי לְהַדְּבִיק פֶּת בַּתְּנוּר וְתוֹקַע וּמְרִיעַ וְתוֹקַע וְשׁוֹבֵת, וּפִירֵשׁ"י לְהַדְּבִיק פֶּת בַּתְּנוּר וְעַדִּין יֵשׁ שְׁהוֹת כְּדִי שְׁיִקְרְמוּ פְּנִי שְׁהִיו מְמַהֲרִים הַתְּקִיעוֹת כְּדִי לְהוֹסִיף מְחוּל עַל הַקְּוֹדֶשׁ עכ"ל, וְרַבִּינוּ כְּתִב שָׁם דְּתְקִיעָה שְׁלִישִׁית הִיא קְרוֹב לְשְׁקִיעַת הַחֲמָה וְשִׁיעוּר שְׁהוֹת כְּדִי לְהַדְּבִיק פֶּת בַּתְּנוּר הָרִי וְדָאֵי שִׁיעוּר מוּעֵט מְאֹד וְא"כ הָרִי גַם תְּקִיעָה הָאֲחֵרוֹנָה לְשִׁבִיתָה ג"כ בּוֹדָאֵי הִיָּתָה קוֹדֵם שְׁקֵה"ח וְכַתְּבִי רִשׁ"י שְׁהוּא כְּדִי לְהוֹסִיף מְחוּל עַל הַקְּוֹדֶשׁ, לְכֵן נִרְאָה וְדָאֵי דְּגַם דַּעַת רַבִּינוּ הוּא כְּדַעַת הָרִי"ף רַבּוּ וְכַדַּעַת כָּל הָרֵאשׁוֹנִים דְּתּוֹסֶפֶת שַׁבַּת הוּא ג"כ דְּאוֹרֵייתָא, וְאִי"ה בַּה' שְׁבִיתוֹת עֲשׂוֹר אֲרַחִיב הַדְּבוּר בְּזֶה: וּמ"ש הַכ"מ דָּאֵם דְּבַר תּוֹרָה אֵין תּוֹס' גַּם מְדַרְבְּנָן אֵין תּוֹס', לָאוּ מְלִתָּא דְּפִסְקָא הוּא, דְּבִאָמַת תר"י בְּבִרְכוֹת הִבִּיא בְּשֵׁם הַר"י דְּאוֹרְלִינוּשׁ (הִבִּיאוּ הַמַּחֲה"ש

בסימן רס"ז) דס"ל דמדאורייתא אין תוס' אבל מדרבנן יש תוספת לשבת ע"ש, וי"ל דכוננת הכ"מ הוא רק דלרבינו הוא דצ"ל ה"כ, דאל"כ ה"ה לו לכתוב זה מפניך, ויבדאי ה"כ הוא דלרבינו ודאי התוספת דאורייתא הוא כמו להרי"ף ולא דרבנן וככל מ"ש כנלע"ד ודו"ק: ה"לכה ד משתשקע החמה עד שיראו שלש פוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בה"ש: עיין לח"מ שכתב בטעם דברי ר"ת ו"ל שיהיא ה"ה הוא מפני שהוא ו"ל סובר פסברת חכמי ישראל שגלגל קבוע ומזל חוזר ר"ל שגלגל השמש לעולם הוא קבוע אבל המזל שהוא גוף השמש הולך ממזרח למערב וא"ח"כ בלילה ינקב הרקיע ועולה למעלה כו' אבל קשה שהרי כבר אמרו בגמרא פסחים דצ"ד ב' שבדבר זה נצחו חכמי יון לחכמי ישראל והוא סברא בדוקה וחכמי ישראל עצמן חזרו וקבעו דינים על סברת חכמי יון שאמרו בלינת המים בפסח שהמים מתחממים מפני שהשמש הולך למטה מן הארץ כו', וא"כ איך קבע פסברא הזאת ר"ת ו"ל כו' עכ"ל: והנה כל דבריו הוא שלא בהשגחה, דמה שתלה הא דגלגל קבוע ומזל חוזר בהא דהשמש הולכת בלילה הרקיע, לאו ה"כ הוא כלל דלא תלו זב"ז כלל אלא סברות חלוקות, גם מה שאמר דבדבר זה נצחו חכמי יון לחכמי ישראל, ג"כ ליתא אלא הן שתי מחלוקות, ורק בהא דהחמה הולכת בלילה למטה מן השקיע הודו להן חכמי ישראל אבל לא בהא דגלגל חוזר ומזלות קבועין, כי כן הוא מבואר בגמרא שם, ת"ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרין וחכמי א"ה אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועים, אמר רבי תשובה לדבריהם מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון, חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע וחכמי א"ה אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הרקיע, אמר רבי ונראין דבריהם מדברינו שביום מעיינות צוננים ובלילה רותחין ע"כ, הרי מפורש דשתי מחלוקות הן, ובראשונה הכריע רבי בדברי חכמי ישראל, ורק בשניה הכריע בדבריהן, גם מה שהבין דהא דגלגל קבוע ומזל חוזר קאי על השמש, ג"כ לאו ה"כ הוא, דקאי רק על י"ב המזלות שהם בגלגל השמיני שהם טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד, אבל השמש הוא משבצה פוכבי לכת והוא גלגל הרביעי ממטה למעלה, ועיין בדברי רבינו בפ"ג מה' יסודי התורה בזה, גם מה שהבין דמזלות חוזרין הוא שהם מקיפים כל העולם, ג"כ ליתא וכמו שפירש"י בגמרא שם וז"ל, גלגל קבוע כו' אבל המזלות מהלכים סביב הילוך מועט ואין מקיפין את הגלגל אלא כל מזל משמש את החמה ונד מקומו ומוליכו עד חבירו וחוזר למקומו לפיכך אין עגלה נראית בדרום ולא עקרב בצפון שהרי אין מקיפין אלא מהלכין הלוך מועט וחוזרין עכ"ל (וידע דדברי רש"י שם בד"ה לא מצינו אינם מוכנים לכאורה שכתב דגלגל המזלות נתון ברקיע חציו למטה מן הרקיע וחציו למעלה מן הרקיע כו', והוא תימא ונהרי הוא מקיף את כל העולם, וכן כתב רש"י בר"ה דף י"א ע"ב דחציו הוא למטה מן הרקיע וחציו למעלה מן הרקיע ע"ש, ואולי י"ל דגם הכא ה"ק חציו למעלה מן הרקיע ר"ל מן הרקיע שפחת הרקיע, וחציו למעלה מן הרקיע שע"ג הרקיע וד"ל): אמנם בעיקר קושניית הלח"מ נראה ג"כ לע"ד דלא ק"מ, דודאי ר"ת פי אמר בלשונו שבשקיעתה מהלכת אחורי פפה ונכנסת לתוך ענבי הרקיע, הוא רק לסברת חכמי ישראל, אבל מ"מ אין מזה שום נ"מ במידי, דגם לסברת חכמי א"ה ג"כ ע"כ מוכרח לומר ה"כ שהחמה בשקיעתה היא יורדת בצדי הרקיע מתחלתה לרדת פחת הרקיע ושוהה בהלוכה זה יותר מג' מילין

עד אשר תרד ותבוא למטה מן הקרקע ואז הוא זמן בין השמשות, וגם לדבריהם יהיו ראיות ר' יהודה מכרחת כדאמר בגמרא שם דף צ"ד תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשרה פרסאות ומע"ה עד הגז החמה ארבעת מילין משקה"ח ועד צאת הכוכבים ארבעת מילין, נמצאת עונב' של הקרקע אחד מעשרה ביום, אלא דר"י עצמו שעומד בשיטת חכמי ישראל אמר בלשונו, נמצא עונביו של רקיע אחד מעשרה ביום, ועל לשונו הוא שקבע ר"ת דבריו לשיטתו, אבל לסברת חכמי א"ה יהיה ראיה זו עצמה על עונבי הקרקע ואין בזה שום חילוק לענין דינא קלל: עוד הקשה הלח"מ דלמה לא הזכיר רבינו בכאן מה שאמרו בגמ' פוכב א' יום ב' בה"ש ג' לילה כו', נלע"ד דג"כ לא ק"מ, דהרי הא דכוכב אחד יום הוא לאחר תחלת שקיעה, ורבינו הלא הצריך להדליק הנרות ולשבות עוד מבעוד יום קודם שקיעת החמה בעוד השמש על הארץ וכמ"ש לעיל בדבור הקודם וכדברי רבא דאמר אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשמשא בריש דיקלא אתלו שרגא, ואיך יסתור דברי עצמו ויאמר פוכב אחד יום, דזה לא נאמר אלא מעיקר הדין אבל לא לדין דלא בקיאין בשיעורין כנלע"ד ודו"ק: הלכה ח שמן שמדליקין בו לשבת צריך שיהא נמשך אחר הפתילה אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה כגון זפת ושענה כו' אין מדליקין בהן: עיין מ"מ שהביא לדברי הש"ס שאמרו שענה אצטרף ליה מהו דתימא לפתילה נמי לא קמ"ל, ופירשו בתשובת הגאונים ז"ל קמ"ל לפתילה מותרת שענה להדליק בה אבל במקום שמן לא ומתוך פ"י זה אסרו גרות ארופים משל שענה כו' וזה דעת רבינו כו' ומתוך כך לא הביא היתר שענה לעשותה פתילות כיון שלא נזכר פסולה בפתילות פשוט הוא שמותר עכ"ל, נלע"ד דלשון ומתוך כך"ד ט"ס הוא וצ"ל ומ"מ לא הביא היתר שענה כו', ור"ל דמתחלה כתב דזה דעת רבינו דרק במקום שמן הוא דאסרו שענה אבל לא לפתילה וכדדייק רבינו בלשונו ואמר "אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה כגון זפת ושענה", והאי "שמנין" הלא מותר הוא דהרי איירי בשמן ולמה הוצרך לחזור ולכופלו אלא לדיוקא הוא דכתבי דרק לשמנין הוא דאסרום אבל לפתילות מותרין, וע"ז אמר ומ"מ לא הביא היתר שענה לעשותה פתילות מפני, ואמר שלא הוצרך לזה דכיון שלא זכרו בפסול פתילות פשוט הוא שמותר ולכן סגי רק ברמז דיתור לשון "שמנין" דאמר, ולפ"ז אין עוד מקום קלל לדברי הכ"מ שאמר על דברי המ"מ הללו ואני איני רואה שום הוכחה בדברי רבינו דאי משום שלא כתב דין זה דנרות של שענה להיתירא כו', שהשיא דברי המ"מ לכוננה אחרת, ולע"ד הוא פשוט כמ"ש, ובנדאי שפיר יש הוכחה בדברי רבינו וד"ל: והנה כתב עוד המ"מ, וז"ל ויש תימא בדבר היאך תעשה פתילה משענה ואפשר שהיו יודעין בה הם איזה אימון ועושין ממנה פתילה עכ"ל, ולע"ד הוא פשוט שהיו פורכין שענה סביב פתילה של פשתן כדי שיתקשה הפתילה והיו עושין ממנה גר דקה של שענה והיו מעמידין אותו בהשמן והשמן הזה נמשך אחר הפתילה היטב אף שהשענה הזה מפסיק ביניהם, ולפ"ז נראה שאין צורך עוד למ"ש המ"מ מתחלה דמה שלא הביא רבינו היתר שענה לפתילה משום שלא זכרו בפסול פתילות פשוט הוא שמותר, אלא דבאמת הביא אותו רבינו וכתבו מפני, דהרי כתב בהלכה ו' הכורה דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אם להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מותר, וא"כ פשוט הוא דה"ה וגם כ"ש בגר של שענה שנותן בתוך השמן שפורה להקפף דבר שאין מדליקין בו על דבר

שִׁמְדִּיקִין בּוֹ כְּדֵי לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה וְהַשְּׁעוֹנָה כְּשֶׁתַּעֲמוּד בְּתוֹךְ שְׁמֵן שֶׁהוּא רוֹתֵחַ סָבִיב הַפְּתִילָה הַרִי גַם הִיא תְּהִיָּה נִמוּחַ וְלֹא תִחֻץ כְּלָל בְּעַד הַשְּׁמֵן לְהִיּוֹת נִמְשָׁף אַחַר הַפְּתִילָה מִוְּתֵר, וְאִם שָׁפְתָב רַבִּינוּ בַּה' ט' דְּשָׁמְנֵינִי שְׁאִין מְדִלִיקִין בְּהוּ שְׁעָרְבֵנוּ בְּשָׁמְנֵינִי שִׁמְדִּיקִין בְּהוּ לֹא יִדְלִיק מִפְּנֵי שְׁאִין נִמְשָׁכִין, הֵתָם שְׁאֵנִי דְשָׁנֵי הַשְּׁמָנִים צְלוּלִין הֵן וְלֹחַ בְּלַח מִתְעָרְבִין יַחַד, וְכַדְדֵינִיק רַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ וְאָמַר "עָרְבֵן בְּשָׁמְנִים", מִשָּׂא"כ הַשְּׁעוֹנָה שְׁסָבִיב הַפְּתִילָה אִם נַעֲשֶׂה רַךְ וְנִימֹחַ מִחֲמַת הַשְּׁמֵן הַרוֹתֵחַ שְׁסָבִיב הַפְּתִילָה עַכ"ז הוּא עוֹמֵד בַּפ"ע וְאִינוּ מִתְעָרֵב עִם הַשְּׁמֵן וְלָכֵן פְּשִׁיטָא שֶׁהוּא מִוְּתֵר כִּנְלַע"ד וְדו"ק: הֵלְכָה יב לֹא יִתֵּן אָדָם כְּלֵי מְנוּקָב מְלֵא שְׁמֵן ע"פ הַגֵּר בְּשָׁבִיל שְׂיֵהָא מְנוּטָף וְלֹא יִמְלֵא קַעֲרָה שְׁמֵן וְיִתְנַנֶּה בְּצַד הַגֵּר כו' גְּזִירָה שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן שְׁבַפְלֵי כו' וְאָסוּר לִיקְנוֹת בַּשַּׁבָּת מִן הַשְּׁמֵן שֶׁיֵּינֵן לַח"מ שֶׁהַקְשָׁה דְאֵמַאי לֹא כָּתַב רַבִּינוּ דְהַטַּעַם הֵנָּה מִשׁוּם מְכַבֵּה דְהָא מְסַתְּפָק מִן הַשְּׁמֵן שְׁבַפְרַר חֲזִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה כו' עכ"ל: וְלַעֲד"ן דְּלֹא ק"מ דְּהַרִי רַבִּינוּ דֵּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ פָּרַק י"ב הֵלְכָה ב' "וְהַמְסַתְּפָק מִן הַשְּׁמֵן" שְׁבַפְרַר חֲזִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה", הַרִי דְרַק אִם הַשְּׁמֵן הוּא בְּנֵר עִם הַפְּתִילָה בְּיַחַד אִזְ הוּא מְחִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה, אֲבָל כָּאֵן שֶׁהַשְּׁמֵן הוּא בְּכֵלִי בַּפ"ע וְרַק הוּא מְנוּטָף לְתוֹךְ הַגֵּר אִין בּוֹ מִשׁוּם מְכַבֵּה כְּלָל דְאִין זֶה אֵלָא גֵרָם כִּיבּוּי לְאַחַר זְמַן וְאִין בּוֹ חֲזִיב, וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּבִיצָה דָּף כ"ב בַּד"ה וְהַמְסַתְּפָק מִפְּנִי שֶׁהֵי ע"ש, וְלָכֵן שְׁפִיר כָּתַב רַבִּינוּ טַעְמֵנוּ רַק מִשׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן וְהוּא מְנוּקָצָה: עוֹד נִרְאֶה לַע"ד דְּבִצָּת שֶׁהַגֵּר דוֹלֵק לֹא חֲזִינְשֵׁינֵן כְּלָל שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן כִּמוֹ דְּלֹא חֲזִינְשֵׁינֵן לִיהּ בְּשָׁמֵן שְׁבַפְרַר עֲצָמוֹ, דְּלֹא חֲזִינְשֵׁינֵן לְזֶה אֵלָא בְּצָרִי שְׂרִיחוֹ טוֹב כַּמ"ש רַבִּינוּ בְּהֵלְכָה י' אֲבָל לֹא בְּשָׁמֵן, אֲבָל הַכָּא הַגְּזִירָה הוּא שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן לְאַחַר שְׂיֵכְבֵה הַגֵּר, וְזֶהוּ דְאָמַר רַבִּינוּ גְּזִירָה שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן שְׁבַפְלֵי כו' וְאִפְּלוּ כְּבִתְהָ הַגֵּר, כִּנְלַע"ד וְדו"ק: הֵלְכָה יד אִין פּוֹלִין לְאוּר הַגֵּר וְאִין קוֹרִין לְאוּר הַגֵּר כו' שְׁמָא יִשְׁפַח וְיִטֵּה וְאִם הֵיזוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעַנְיָן אֶחָד מִוְּתֵרִין לְקִרְוֹת לְפָנֵי הַגֵּר כו'.

עֵינֵינִי לַח"מ שֶׁהַקְשָׁה דְאֵמַאי לֹא כָּתַב רַבִּינוּ דְהַטַּעַם הֵנָּה מִשׁוּם מְכַבֵּה דְהָא מְסַתְּפָק מִן הַשְּׁמֵן שְׁבַפְרַר חֲזִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה כו' עכ"ל: וְלַעֲד"ן דְּלֹא ק"מ דְּהַרִי רַבִּינוּ דֵּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ פָּרַק י"ב הֵלְכָה ב' "וְהַמְסַתְּפָק מִן הַשְּׁמֵן" שְׁבַפְרַר חֲזִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה", הַרִי דְרַק אִם הַשְּׁמֵן הוּא בְּנֵר עִם הַפְּתִילָה בְּיַחַד אִזְ הוּא מְחִיב מִשׁוּם מְכַבֵּה, אֲבָל כָּאֵן שֶׁהַשְּׁמֵן הוּא בְּכֵלִי בַּפ"ע וְרַק הוּא מְנוּטָף לְתוֹךְ הַגֵּר אִין בּוֹ מִשׁוּם מְכַבֵּה כְּלָל דְאִין זֶה אֵלָא גֵרָם כִּיבּוּי לְאַחַר זְמַן וְאִין בּוֹ חֲזִיב, וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּבִיצָה דָּף כ"ב בַּד"ה וְהַמְסַתְּפָק מִפְּנִי שֶׁהֵי ע"ש, וְלָכֵן שְׁפִיר כָּתַב רַבִּינוּ טַעְמֵנוּ רַק מִשׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן וְהוּא מְנוּקָצָה: עוֹד נִרְאֶה לַע"ד דְּבִצָּת שֶׁהַגֵּר דוֹלֵק לֹא חֲזִינְשֵׁינֵן כְּלָל שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן כִּמוֹ דְּלֹא חֲזִינְשֵׁינֵן לִיהּ בְּשָׁמֵן שְׁבַפְרַר עֲצָמוֹ, דְּלֹא חֲזִינְשֵׁינֵן לְזֶה אֵלָא בְּצָרִי שְׂרִיחוֹ טוֹב כַּמ"ש רַבִּינוּ בְּהֵלְכָה י' אֲבָל לֹא בְּשָׁמֵן, אֲבָל הַכָּא הַגְּזִירָה הוּא שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן לְאַחַר שְׂיֵכְבֵה הַגֵּר, וְזֶהוּ דְאָמַר רַבִּינוּ גְּזִירָה שְׁמָא יִקַּח מִן הַשְּׁמֵן שְׁבַפְלֵי כו' וְאִפְּלוּ כְּבִתְהָ הַגֵּר, כִּנְלַע"ד וְדו"ק: הֵלְכָה יד אִין פּוֹלִין לְאוּר הַגֵּר וְאִין קוֹרִין לְאוּר הַגֵּר כו' שְׁמָא יִשְׁפַח וְיִטֵּה וְאִם הֵיזוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעַנְיָן אֶחָד מִוְּתֵרִין לְקִרְוֹת לְפָנֵי הַגֵּר כו'.

עֵינֵינִי לַח"מ בְּהֵלְכָה י"ו שֶׁהַקְשָׁה דְלָמָּה לֹא כָּתַב רַבִּינוּ דְבָרֵי ר"ה שְׁאָמַר בְּדָף י"ב ב' וּבְמְדוּרָה אֶפְּלוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם אָסוּר, וְאִדְרַבָּא רַבִּינוּ כָּתַב לְעִיל בְּהֵלְכָה ז' לְהִיפּוֹף דְּעוֹשִׂין מְדוּרָה בֵּין לְהַתְחַמֵּם כְּנִגְדָה בֵּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וְלֹא חִזְקָה בֵּין שְׂמִיּוּשׁ דְּבָרֵינִי בֵּין שְׂאָר שְׂמִיּוּשׁ, גַּם לָמָּה לֹא הִבִּיא הָא דְאָמַר רַבָּא שֶׁם אִם אָדָם חָשׁוּב הוּא מִוְּתֵר וְהוּא תִּמְאָ ע"ש: וְנִרְאֶה לַע"ד דְּדַעַת רַבִּינוּ הוּא זֶה, דְּבִגְמָרָא שֶׁם פְּרִיף עַל לִשׁוֹן הַמְשָׁנָה וְלֹא יִקְרָא לְאוּר הַגֵּר, חַד הוּא דְלֹא לִיקְרִי הָא תְּרִי שְׁפִיר דְּמִי וְהַתְנַיָּא לֹא אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם אָמַר ר' אֶלְעָזָר לֹא קָשְׂיָא כָּאֵן בְּעַנְיָן א' כָּאֵן בְּשִׁתֵּי עַנְיָנִים, וְהַזֵּר אָמַר ר"ה וּבְמְדוּרָה אֶפְּלוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם אָסוּר, וְא"כ לְדְבָרֵי ר"ה הֵלָא בְּפִשְׁטוּת טְפִי יֵשׁ לְתַרְץ דְּבָרֵי הַבְּרִיָּתָא דְאָמְרָה לֹא אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם דְּאִיָּירָה בְּמְדוּרָה, אֵלָא ע"כ ר' אֶלְעָזָר פְּלִיג עַל ר"ה וְסוֹבֵר לְהִיפּוֹף דְּרַק בְּנֵר אָסְרוּ לְקִרְוֹת מִשׁוּם שְׁמָא יִטֵּה אֲבָל בְּמְדוּרָה דְאוּרָה רַב לֹא חֲזִינְשֵׁינֵן שְׁמָא יִטֵּה אֶפְּלוּ לְאֶחָד וְכ"ש בְּמְדוּרָת עֲצִים דְלֹא שְׂיִיף כְּלָל שְׁמָא יִטֵּה אֵלָא שְׁמָא יִחֲתֶה בְּזֶה הֵלָא לֹא גְזָרוּ אֵלָא בְּתַנּוּר וְכִינְרָה וְלַעֲנֵן בִּישׁוּל אֲבָל לֹא לְעַנְיָן תְּשַׁמִּישׁ, וּמְפִנְרֵשׁ תַּנּוּן בְּמִשְׁנָה דָּף כ' וּמֵאֲחִיזִין אֶת הָאוּר בְּמְדוּרָת בֵּית הַמּוֹקֵד וּבְגָבּוּלִין כְּדֵי שְׁתַּאֲחֹזוּ הָאוּר בְּרִנְיָה, וְסַתֵּם מְדוּרָה שְׁבַגְבוּלִין הוּא בֵּין לְהַתְחַמֵּם בֵּין לְתַשְׁמִישׁ לְאוּרָה, וְהַשְׁתָּא פִּינּוּ דְהַש"ס מוֹקֵי לְהַבְּרִיָּתָא דְאָמְרָה לֹא לְאֶחָד וְלֹא לְשְׁנַיִם רַק כְּדְבָרֵי ר"ה דְּאִיָּירָה בְּנֵר וּבְשִׁתֵּי

ענינים ולא כר"ה דאיירי במדורה, ש"מ דס"ל להש"ס לעיקר כר' אלעזר ולא כר"ה, ואף אם נאמר דפסיקא להו דהברייתא איירי בגר ולא במדורה מ"מ מדברי המשנה דרף כ' ה"ל וכל הסוגיא שם ג"כ מוכרח הוא דמדורה עדיפא מגר, ובפרט פי מפורש לא אמרו בגר אלא שפא יטה ומדורה דעצים הרי לא שייך בה שפא יטה, ולכן סתמא דגמרא דאמרה דהא דאין קורין לאור הגר הוא משום שפא יטה פליגה על ר"ה ולא קי"ל פונתין וד"ל, ובדין דאדם חשוב צ"ל דס"ל לרבינו דאדם חשוב אינו אלא דומיא דר' ישמעאל בן אלישע שהביא שם הש"ס, ומדע דהא דתנו במשנה בדרף כ' מאחיזין את האור במדורת בית המוקד הוצרך לומר שם בטעמו משום דכהנים זריזין הו, ולא אמר משום דכהנים חשובין הו, וא"כ אם הפהנים ששמשו במקדש לא נקראו בשם חשובין בנדאי אין בזה"ז דין דאדם חשוב, ולכן שפיר השמיטו רבינו וד"ל: פרוק ו הלכה פב מי שהיה בא בדרף וקדש עליו היום והיו עמו מעות נותן פיסו לעפ"ם כו' אבל מציאה לא יתן לעפ"ם אלא מוליכה פחות פחות מד' אמות עיין בדברי רבינו לקמן פרוק כ' הלכה ז שפתב לא היתה עמו בהמה ולא עפ"ם כו' מהלך בו פחות פחות מד' אמות ואפילו מציאה שפאה לידו מהלך בה פחות פחות מד' אמות, אבל קודם שתבוא לידו אם יכול להחשיף עליה מחשיף ואם לאו מוליכה פחות פחות מד' אמות עכ"ל, וכתב שם המ"מ וז"ל ובפ"ו פתב ג"כ שפציאה אינו נותנה לעפ"ם אבל יוליקנה פחות פחות מד' אמות, והוא כשפאה לידו וכשאינו יכול להחשיף עכ"ל, וצ"ל דהכי פונתו כשפאה לידו או אף כשלא באה לידו אבל כשאינו יכול להחשיף עליה, אבל הרבה הוא תימא דכשפאה לידו הרי מפורש אמרו בגמרא בריש מי שהחשיף דכיסו דמי ונותנה לעפ"ם, ואף להאיכא דאמרי שם דרבא בעי לה ואסיק בתיקו, ג"כ תיקו דרבנן היא ולקולא, והכא הלא אמר רבינו דלא יתנה לעפ"ם, וא"כ הלא ע"כ איירי הכא רק כשלא באה לידו, לכן נלע"ד דט"ס הוא בדברי המ"מ שם וצ"ל והוא כשלא באה לידו וכשאינו יכול להחשיף עלי, ולפ"ז א"ש דבריו ברויחא דכשלא באה לידו בעינן עוד שלא יכול להחשיף עליה וד"ל: עוד הביא שם המ"מ דעת החולקים על רבינו בזה דאית להו דמציאה פשם שאסור לתתה לעפ"ם כף אסור להוליקה פחות פחות מד' אמות, והביא גם לתשובת רבינו בזה ע"ש, ועיין בכ"מ בכאן שהביא לדברי הרשב"א בתשובה שהשיב לשואליו, מה שהוקשה לכם דבגמרא לא משמע הכי פבר השיג עליו הראב"ד פן אלא שהרמב"ן הצילו מעט ונתן טעם לדבריו כו' ואינו מחנור פלל כו', גם בשם הרמ"ך פתב תימא דבגמרא משמע דבכיסו אם אין עפ"ם ולא חמור מוליכה פחות מד' אמות אלמא דמוליכה איכא למגזר יותר והוא התיר במציאה להוליקה ולא לתתה לנכרי כו' ע"ש: ולעד"ן דדברי רבינו נכונים וברורים בטעמן בפשיטות מאד, דהנה לענין פיסו אמרה המשנה רק ההיתר ליתנו לעפ"ם או על החמור אבל ההיתר להוליך פחות פחות מד' אמות לא הזכירה ואמרו בגמרא שלא רצו לגלותה משום פבנד אלקים הסתר דבר, שפענין מזה דליתן לעפ"ם עדיפא להו לחז"ל להתיר גבי פיס מלהוליך פחות פחות מד' אמות, וע"ז אמרו בגמרא דרק בכיסו לבד התירו ליתן לעפ"ם אבל במציאה פי לא באה לידו לא התירו ליתן לעפ"ם, ור' יצחק חידש בגמרא שאם אין עמו לא עפ"ם ולא חמור מותר לו להוליקו פחות פחות מד' אמות.

ועתה הנה לענן ההיתרים הנזכרים במשנה דייקה המשנה מפורש דרך לענן פיסו אמרוה אכל לא לענן מציאה, משא"כ ההיתר שאמר ר' יצחק אף שהוא מדוחק מ"מ לא אמר זה דוקא לענן פיסו ומשמע ודאי דה"ה לשאר דברים, ואף דלכאורה אין זה מובן דהרי גם ליתן על החמור שהוא עדיף יותר לא התירה המשנה אלא גבי פיסו מכ"ש היתר זה דלהוליה פחות פחות מד' אמות בנדאי אינו אלא גבי פיסו וכתמיהת הרמ"ך, אכל באמתהלא זה גופא פלא גדול הוא דמנא ליה לר' יצחק זה ההיתר פינון שהמשנה לא אמרהו, אכל פשוט הוא דר' יצחק ידע ליה ממקום אחר מהמוצא תפלין בעירובין דף צ"ז דתניא בברייתא שם ובספנה שלא יוכל להחשיף עליהן מוליכן פחות פחות מד' אמות אלקא דגם זה התירו חז"ל בתפלין וא"כ ה"ה לענן פיסו שאם אין לו עכו"ם ולא חמור מוליכו פחות פחות מד' אמות, ומינה פינון דמתפלין הוא דגמר לה הרי בתפלין אין בו טעם שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואפ"ה שרי ליה רבנן להוליקו פחות פחות מד' אמות, וא"כ ה"ה במציאה יש לו היתר זה ואף ע"ג דלא באה לידו ואין בו ג"כ הטעם דאין אדם מעמיד עצמו, ואף שבמציאה לא התירה המשנה ליתנה לעכו"ם, כ"כ גבי תפלין לא מצינו ההיתר דליתנו לעכו"ם דרך גבי פיסו התירו משום דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ולא בתפלין ולא בשאר מציאה, ואפ"ה חזינו דבתפלין שרו רבנן להוליקו פחות פחות מד' אמות, דאי משום בזיון כתבי קודש אפילו ליתנו לעכו"ם נמי, אלא ע"כ דהיתר זה גבי תפלין אינו כלל מחמת בזיון אלא ההיתר הוא גם בלא"ה לגבי תפלין, אלא דמשום בזיון שמו עליו לחובה להמוצא שיוליקם עמו פחות פחות מד' אמות אם ספנה הוא לו להחשיף עליהם, וא"כ ה"ה בשאר מציאה נמי יש לו היתר זה אכל לא ליתנו לעכו"ם לא מציאת מעות ולא מציאת תפלין, וע"כ מוכרחין אנו לומר דבמציאה בין במעות בין בתפלין הנה הסברא הפוכה מפיסו, דבפיסו ההיתר דליתנו לעכו"ם עדיפא ובמציאה בין מעות בין תפלין ההיתר דמוליכו פחות פחות מד' אמות עדיפא: ונראה לע"ד דנדאי הכי הוא וטעמא רבה אית בזה, דכל תקנת חז"ל הפל על דרך ההנה ונהרגיל תיקנו, כדאמרו בעלמא במקום דלא שכיחא לא גזרו רבנן, ולכן בפיסו הלא אין דרך כלל שיוליה אדם מישראל עמו את פיסו בעיר משחשקה, דהרי אמרו חייב אדם למשמש בגדיו בע"ש חשקה, ולכן אמרו האי דין דפיסו רק במי שהחשיף לו בדרך, ולכן פינון שהוא בדרך רחוק מן העיר ובלילה, לא רצו חכמים להתיר לו ההולכה פחות פחות מד' אמות פשיש לו איזה עצה אחרת, דמשום בעיתותא דדרך ודלילה יש לחוש שימיהר עצמו לביתו ויעבירנה כמה פעמים ד' אמות שלמות, ולכן שפיר עדיף להו להתיר לו ליתן לעכו"ם או על החמור שלא יוכל לבוא מזה לידי איסור דאורייתא מלהתיר לו להוליקה הוא בעצמו פחות פחות מד"א דקרוב לנדאי הוא שלא יעמיד עצמו מחמת בעיתותא ויעבירנה ד"א שלמות בר"ה, משא"כ מציאה בין מעות בין תפלין רגיל יותר שימצא ביום ובעיר וקרוב לביתו שאין לו בעיתותא כלל, לכן שפיר התירו בה להוליקה פחות פחות מד"א כשלא יוכל להחשיף עליו ואף אם מצאה בדרך ואף בלילה משום לא פלוג, פינון דלפי הרגילות יותר הנה ההיתר הנה מרנוח יותר מליתנו לעכו"ם שהוא שבות גמור, ושפיר התירו בפיסו ליתנו יותר לעכו"ם אף בעיר לפי הרגילות יותר שלא יארע זה אלא בדרך ובלילה, ובמציאה להוליקה פחות פחות מד"א ולא ליתנו לעכו"ם אף בדרך ובלילה לפי הרגילות יותר שיארע דבר זה ביום ובעיר, וא"ש לנכון בפשיטות מאד בסיעד"ש

ודו"ק: פָּרַק ז הַלְכָה ה פִּיצַד הַמְחַתֵּף אֶת הַיָּרֵק מְעַט לְבִשְׁלוֹ ה"ז חֲזִיב שְׂזוּ הַמְלֵאכָה תּוֹלְדוֹת טְחִינָה עֵינָן כ"מ בְּשֵׁם הַרמ"ך שִׁפְתָב הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּוָקָא יָרֵק שְׂאִינוּ נְאָכְל חֵי אָבֵל יָרֵק הַנְּאָכְל חֵי פְּגוֹן שׁוּם וְכִי"ב מְוֹתֵר לְחֻתְכוּ כְּמוֹ הַפֶּת כִּי הֵיכִי דְלֹא תִקְשָׁה לִיָּה יוה"כ שְׁמֹתֵר בְּקִנְיַבַת יָרֵק וצ"ע עכ"ל: ולעד"ן דְּרַבִּינוּ פִּירֵשׁ בְּזָה פֶּל הַצְּנֹרָף דְּהֵלֵא דִּינִיק מְפֹרֵשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ "הַמְחַתֵּף אֶת הַיָּרֵק מְעַט לְבִשְׁלוֹ" דִּינִיקָא, הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּשִׁלָּא לְבִשְׁלוֹ אֵלֵא לְאֶנְכְלוּ פֶּה חֵי אֵין בְּזָה מְשׁוּם טוּחֹן פֶּלֶל כְּמוֹ פֶּת, וְקִנְיַבַת יָרֵק בִּיּוה"כ הָרִי הוּא לְאֶנְכְלוּ פֶּה חֵי דְבִיּוה"כ הָרִי א"א לְבִשְׁלֵן דְּל"ל: שׁוּב רְאִיתִי בְּדִין קִנְיַבַת יָרֵק בִּיּוה"כ בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ בְּפָרֵק א' מֵה' שְׁבִיתוֹת עֲשׂוֹר הַלְכָה ג' שִׁפְתָב שֵׁם הַמ"מ דַּמ"ש שֵׁם רַבִּינוּ וִיקְצִץ הַשְּׂאָר אֵינוּ ר"ל דַּק דַּק שֵׁא"כ הָרִי זֹ תּוֹלְדוֹת טוּחֹן כּו', אָבֵל הַמְגִיָּה פֶּתָב עֲלֵיו עוִי"ל דְּהֶתֵּם מִיָּרִי שְׁמַחְתֵּף לְבִשְׁלוֹ וְכָאֵן מִיָּרִי שְׁמַחְתֵּף לְאָכְל חֵי, וְלִפ"ז לֹא ק"מ מֵה' שְׁהֲנִיִּם בַּכ"מ פ"ז מֵה"ש בַּצ"ע בְּשֵׁם הַרמ"ך כּו' עכ"ל, וְהוּא כַּמ"ש ת"ל: אֶמְנָם דַּעַת הַמ"מ צ"ל דְּכִינּוֹן שְׁמַחְתֵּכוּ דַּק דַּק לְהֲנִיִּם עַד הַלִּילָה וְלֹא לְאֶנְכְלוּ מִיָּד ג"כ אֵית בְּיָה מְשׁוּם טוּחֹן, וְאֵין בְּזָה הַיִּתֵּר אֵלֵא לְחֻתְכוּ וְלְאֶנְכְלוּ פֶּה חֵי מִיָּד וְלֹא לְהֲנִיִּם, וְכֵן פֶּסֶק בַּש"ע סִימָן שַׁכ"א סְעִיף י"ב ע"ש, אָבֵל בְּדַעַת רַבִּינוּ נִלְע"ד דַּא"א לֹא מִיָּד וְלֹא לְהֲנִיִּם, דְּהָרִי פֶּל חוֹתֵף כְּדִי לְבִשְׁלוֹ הוּא לְהֲנִיִּם וְלֹא לְאֶנְכְלוּ מִיָּד אֵלֵא רַק לְאַחַר שְׁיִתְבַּשֵּׁל, וְאַפ"ה אֵינוּ אוֹסֵר אֵלֵא כְּדִי לְבִשְׁלוֹ וְלֹא לְאֶנְכְלוּ פֶּה כְּשֵׁהוּא חֵי, הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּדַעַת רַבִּינוּ הוּא דְּלְאֶנְכְלוּ פֶּה כְּשֵׁהוּא חֵי אֶף לְהֲנִיִּם לְאֶנְכְלוּ לְאַחַר שְׁעָה וְשִׁתִּים ג"כ אֵין בּוֹ מְשׁוּם טוּחֹן דַּס"ל דְּאֵין טוּחֹן אֵלֵא כְּדִי לְבִשְׁלֵן וְלְאַפּוֹת פְּדִרָף פֶּל טוּחֹן שְׂאִינוּ לְאָכְל הַקְּמַח כְּמוֹ שְׁהוּא חֵי וְד"ל: וּבְזָה יְבֹאֵר לְנִכּוֹן דַּבְרֵי רַבִּינוּ לְקַמּוֹ בְּפָרֵק כ"א הַלְכָה י"ח דְּאָמַר "אָבֵל מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה וְאֶת הַנְּבֵלָה לְפָנֵי הַכְּלָבִים שְׂאִין טְחִינָה בַּפִּירוֹת", וְכַתֵּב עֲלֵיו הַמ"מ שֵׁם שְׂאִינוּ מוּבָן הַנְּסוּחָא הַזֹּאת ע"ש, וְלִפִּי מ"ש הָרִי הוּא מוּבָן בַּפְּשׁוּטוֹ דַּר"ל שְׂאִין טְחִינָה בַּפִּירוֹת דְּדַרְכֵּן לְאֶנְכְלוֹן חֵינָן וְלִכּוֹן גַּם דְּלוּעִין וְנְבֵלָה הַנִּיִּתְנִין לְפִי הַבְּהֵמָה חֵינָן אֵין בְּהֵם מְשׁוּם טוּחֹן וְהוּא פְּשׁוּט לַע"ד, וְע"ש שְׁהַאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה בְּזָה לְבָאֵר פֶּל דַּבְרֵי רַבִּינוּ שֵׁם אֲשֶׁר תִּמָּה עֲלֵיו הַמ"מ שֵׁם וְהֲנִיִּם בַּצ"ע, אֲשֶׁר בְּאֶמַת קָשִׁים לְהוֹלְמָן לְכַאוּרָה ע"פ סוּגְיַת הַש"ס, וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב הַפֶּל לְנִכּוֹן בַּפְּשִׁיטוֹת ע"ש וְדו"ק: פָּרַק ח הַלְכָה א הַחוֹרֵשׁ כ"ש חֲזִיב הַמְנַפֵּשׁ כּו' כְּדִי לְיִיפּוֹת אֶת הָאֵילָן כְּדִי שְׂיִצְמַח ה"ז מְעִין זוֹרַע אָבֵל הַמְשָׁקָה צְמַחִין וְאֵילָנוֹת בַּשְּׁבַת ה"ז תּוֹלְדַת זוֹרַע וְחֲזִיב בַּכ"ש.

הִנֵּה לְשׁוֹן "אָבֵל" דְּאָמַר בְּהַמְשָׁקָה צְמַחִין וְלֹא אָמַר "וְכֵן" נִרְאֶה לַע"ד דַּה"ק דְּזוֹמַר אֵינוּ חֲזִיב פֶּלֶל בַּכ"ש אֵלֵא דְּוָקָא שְׂיִצְמַר כ"כ עַד שְׂיִוְעִיל לְהָאֵילָן כְּדִי שְׂיִצְמַח וְאִז הוּא מְעִין זוֹרַע, אָבֵל הַמְשָׁקָה צְמַחִין בַּכ"ע הוּא תּוֹלְדוֹת זוֹרַע וְאֶף בַּכ"ש: אֶמְנָם עֵינֵךְ דִּין דְּהַמְשָׁקָה צְמַחִין הוּא פְּלוּגְתָא דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּרִישׁ מוּע"ק דְּאָמַר שֵׁם אֶתְמַר הַמְנַפֵּשׁ וְהַמְשָׁקָה מִים לְזִרְעִים בַּשְּׁבַת מְשׁוּם מֵאֵי מִתְרִינָן בִּיָּה רַבָּה אָמַר מְשׁוּם חוֹרֵשׁ רַב יוֹסֵף אָמַר מְשׁוּם זוֹרַע, אָמַר רַבָּה כְּנֹתִי דִּידִי מְסַתְבָּרָא מֵה דְּרַכּוֹ שֶׁל חוֹרֵשׁ לְרַפּוּי אַרְעָא הָאֵי נְמִי מְרַפּוּי אַרְעָא, אָמַר רַב יוֹסֵף כְּנֹתִי דִּידִי מְסַתְבָּרָא מֵה דְּרַכּוֹ שֶׁל זוֹרַע לְצַמוּחֵי פִּירָא הֵכָא נְמִי מְצַמַּח פִּירָא, א"ל אֶפְיִי לְרַבָּה לְדִידֵךְ קִשְׂיָא וְלְרַב יוֹסֵף קִשְׂיָא, לְדִידֵךְ קִשְׂיָא מְשׁוּם חוֹרֵשׁ אֵין מְשׁוּם זוֹרַע לָא, לְרַב יוֹסֵף קִשְׂיָא מְשׁוּם זוֹרַע אֵין מְשׁוּם חוֹרֵשׁ לָא, וְהָאֵמַר רַב פֶּהֲנָא זוֹמַר וְצָרִיף לְעֲצִים חֲזִיב שְׁתִּים אַחַת מְשׁוּם נוֹטֵעַ וְאַחַת מְשׁוּם קוֹצֵר קִשְׂיָא ע"כ, וְלִפ"ז

הלא קשה על רבינו בתרתי, חדא דפסק רב יוסף נגד רבה והלא קי"ל דהלכה כרבה בכ"מ לגבי רב יוסף לבר מתלת.

שנית דהרי בסמוך בהלכה ד' פסק רבינו בעצמו כרב פהנא דזומר וצריף לעצים חייב שמים והיה לו לפסוק גם בכאן דחייב שמים משום חורש ומשום זורע פדברי אבני שהקשה זה לרבה ונשאר בקשיא: עוד הקשה הכ"מ דהרי במנכש פסק מפני רבה בהלכה א' דחייב משום חורש, וע"ש שפתב דאפשר דהמנכש דמוע"ק הוא בזרעים והוא סיבה שיצמחו ביותר העשבים הטובים ולכן הוא תולדת זורע, ומנכש שפתב רבינו היינו שחופר בעיקרי האילנות האי הוא תולדה דחורש, ומ"מ יש לתמוה למה השמיט רבינו מנכש דמוע"ק עכ"ל, והנה מלבד הדוסק הגדול שהרגיש הכ"מ בתירץ זה, עוד מוכרח הוא דליתא לתירץ זה פלל דהרי רבינו פתב בהדי מנכש גם המקרסם עשבים דהנה ג"כ תולדה דחורש, ופירש"י בגמ' מקרסם קוצץ ענפים יבשים מן האילן, הביאו המ"מ, ורבינו פתב דלא באילן איירי אלא בעשבים ודאי ג"כ הכי הוא שקוצץ עשבים יבשים מן הזרעים כדי שיהיו סיבה שיצמחו ביותר העשבים הטובים, ודרי הוא ממש המנכש דזרעים דמוע"ק: אמנם נראה לע"ד דא"ש הפל בקנה א' בפשיטות מאד, דהרי רבינו פתב בתנאי מפני רבה דהנה תולדה דחורש הוא רק באם פנון ליפוח את הקרקע, והוא בריתא מפני רבה דהנה תולדה דחורש הוא רק באם פנון ליפוח את הדר בהלכה ב' אמר רבינו הזומר את האילן כדי שיצמח ה"ז מעין זורע, וממילא מוכן דה"ה המנכש כדי שיצמח ולא כדי ליפוח את הקרקע דהנה ג"כ תולדת זורע ולא תולדת חורש, והא דזומר ג"כ הוא דברי הש"ס בדרף ע"ג ב' ע"ש, ונהדר בהלכה ד' אמר דזומר וצריף לעצים חייב שמים, וממילא מוכן דזומר דהלכה ב' דאינו חייב שמים הוא באין צריף לעצים, וכן אמר שם בהלכה ד' כל זרע שקצירתו מצמח אותו חייב משום קוצר ומשום זורע, וממילא מוכן דהמנכש דהלכה א' איירי באינו צריף להעשבים וגם עוקרם לגמרי שלא יצמחו עוד, ולכן אין בהם לא משום קצירה ולא משום זורע, אלא פיון שפנונתו הוא ליפוח את הקרקע אית בהו משום חורש: ועתה הלא במשקה הצמחין דהלכה ב' דשם אינו מיפה הקרקע פלל הלא מוכרח הוא דאין בו משום חורש פלל אלא משום זורע, וכמו כן במנכש בכה"ג דאינו מיפה הקרקע כגון באגם, ולהצמחין הוא מועיל דודאי חייב משום זורע, וכדברי רב יוסף בריש מוע"ק, וכל דברי רבינו א' הוא: אמנם מה שפסק רבינו כרב יוסף נגד רבה וגם לא פאב"י, נלע"ד דטעמו הוא זה, דהלא על רבה נדאי קשיא מדברי הברייתא דשבת ק"ג ה"ל דאמרה מפני רבה דאינו חייב משום חורש אלא אם פנון ליפוח את הקרקע, אלא דצ"ל דרבה סבר דלאו דוקא מצריף הברייתא ליפוח את הקרקע, אלא גם אם מרפא הקרקע ג"כ תולדת חורש הוא, אבל רב יוסף סבר דדוקא קתני אם ליפוח את הקרקע, ואב"י שהקשה לרבה דא"כ יש לחייב שמים משום חורש ומשום זורע ודאי קשיא גמורה היא, אבל מה שאמר דגם לרב יוסף קשיא זה, ודאי אין זה אלא לדברי רבה דליפוח את הקרקע לאו דוקא הוא, אבל לרב יוסף עצמו בודאי לא קשה מידי, דאיהו ודאי אית ליה דליפוח את הקרקע דוקא הוא, אבל אם לא פנון ליפוח אין בו משום חורש פלל, ולכן במנכש ומשקה אם לא פנון ליפוח את הקרקע אין בהן אלא משום זורע לבד, והשתא פיון דרבה לא מצא תשובה ליישב דבריו, בודאי יש לו לפסוק בזה כרב יוסף, וכדברי הברייתא דשבת ק"ג דמשום חורש

אינו חייב אלא באם הוא מיפה את הקרקע, ולכן במשקה צמחין ואילנות דלא שייך בזה שפיר קרקע כלל שפיר כתב רבינו למלתא דפסיקא דהרי זה תולדת זורע, והא שלא חשב הש"ס גם זה בהדי הנהו תלת דהלכה פרב יוסף, ולומר לבר מארבע י"ל משום דבאמת אי לאו הברייתא דשבת ק"ג הרי לא היינו פוסקין פרב יוסף, נמצא דלא פרב יוסף פסקינו אלא כהברייתא הוא דפסקינו, והא דלא חזר וכפל רבינו דבריו במנפש ולומר ביה ג"כ דאם אינו מיפה הקרקע ה"ז תולדת זורע, דבאמת מנכש ברוב פעמים הרי הוא מיפה שפיר את הקרקע ואית ביה משום חורש, וזה פבר כתב רבינו בהלכה א', ובזרעים שהוא מועיל גם להצמיח יש לו לחייב שמים משום חורש ומשום זורע וזה כתב רבינו בהלכה ד', ובגריש מוע"ק דאמר רב יוסף גם במנפש דאינו חייב אלא משום זורע ולא משום חורש, הלא בנדאי איירי בלא פגון לזיפות את הקרקע, דאל"כ הנה לו לרבה לומר יותר בטעמו משום דמיפה את הקרקע ונהיה לו תנא דמסייע ליה התנא דברייתא דשבת ק"ג ולמה אמר ביה טעם אחר מסברא בעלמא, משום דמרפא לארעא, אלא ע"כ איירו תרנוייהו באם אינו מיפה את הקרקע, וכדאמרי רבה ורב יוסף בשבת ק"ג שם דבאגם שנו ע"ש, וזה לא הוצרך רבינו להזכירו אחר שאמר תנאי זה מפורש בהלכה א' דאינו חייב משום חורש אלא באם מיפה את הקרקע ולא באגם שאינו מיפה הקרקע, ולכן שפיר כתב דין זה רק במשקה דחייב משום זורע וממילא ידעינן דגם במנפש באגם דאינו מיפה הקרקע ולהצמחין הוא מועיל בכה"ג דמשקה דחייב ג"כ משום זורע, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ט אבל שאר שקצים ורמשים אין להם עור לפיכך החובל בהן פטור.

משמע אפילו אם יצא מהן דם פטור, והקשו עליו המ"מ והרמ"ד הובא בכ"מ מהא דאמרו בחזקתין דף מ"ו ב' מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהן דם, הרי דביצא מהן דם חייב גם עליהן: ונראה לע"ד דרבינו גירסא אחרת הנה לו בגמרא שם, מי לא תנן ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור, והוא משנה בריש פ' שמונה שרצים, ולא פגירסתינו מי לא תנא, וכמ"ש רש"י שלא ידע הך ברייתא היכא מתניא, דהרי גם בלא"ה קשיא טובא דלמה לו להביא מדברי ברייתא במקום שיש משנה מפורש דאמרה הכי, ובפרט דבברייתא לא נזכר כלל דאיירי בעינן חבלה, ובפרט דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא וכמ"ש רש"י הנ"ל, אלא ודאי דכן הוא האמת שאין זו ברייתא בשום מקום, והננוסחא הוא מי לא תנן ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור, ומסתימת הדברים ודאי משמע דבכ"ע פטור ואפילו יצא מהן דם, והטעם י"ל דכיון דאין להן עור שיעצור בעד דמן לא שייך בהן מפרק דכולן דם הו וקווי וקנימי, וכ"ש דצובע אין בהן ולא מידי עביד ולכן פריך שפיר דכ"כ הריאה שהאדימה דמניא להו ולא לקותא היא כלל, אמנם אף לפי גירסתינו מי לא תנא, ג"כ כיון דהמשנה אמרה החובל בהן פטור ולא מפליג בין לא יצא דם ליצא דם ודאי המשנה פוטרת בכ"ע ודלא כהברייתא, ויש לן לפסוק דדברי המשנה ובפרט דהברייתא לא מתניא בי ר"ח ור"א ולא נודע מקומה וכמ"ש רש"י, ולכן שפיר פסק רבינו הכי כלשון המשנה וד"ל פרק ט הלכה ו הגוזז צמר או שער כו' חייב, כמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט שארכו פרוחב הסיט פפול.

וכמה רוחב הסיט כדי למתוח מן ביהן של יד עד האצבע הראשונה פשיפתח ביניהן בכל פחו והוא קרוב לשני שלישי זרת: נראה דר"ל שרוחב הסיט פשוט הוא קרוב לשני

שְׁלִישֵׁי זֶרֶת וְהוּן ב' טְפָחִים, וּא"כ רֹחַב הַסֵּיט כְּפוּל הֵן ד' טְפָחִים, וְכֵן פִּירֵשׁ הַמ"מ ע"ש, וְכֵן פָּתַח רַבֵּינוּ בְּסוּמָה הַלְכָה י"ב הַמְנַפֵּץ אֶת הַצֶּמֶר כּו' חֲזִיב, וְכִמְה שִׁיעוּרוֹ כְּדִי לְטוּת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד אָרְכוֹ ד' טְפָחִים, וְכֵן בְּהַלְכָה י"ג הַצּוֹבֵעַ חוּט שְׁאָרְכוֹ אַרְבָּעָה טְפָחִים כּו', וְכֵן בְּהַלְכָה ט"ו הַטּוֹנָה אֲנָרָה ד' טְפָחִים מִפֶּל דְּבַר הַנְּטוּנָה חֲזִיב, הֲרִי שְׁפָסַק דְּשִׁיעוּר טוּי וְכֵן כָּל דְּבַר הָעוֹמֵד לְטוּי דִּינָן כְּטוּנֵי וְשִׁיעוּרָן ד' טְפָחִים, אֲמַנְם בְּאֲרִיג פָּתַח לְקַמֵּן בְּהַלְכָה י"ח הַמוֹסֵף כּו' וְהַשּׁוֹבֵט עַל הַחֻטִּין כּו', וְכֵן הָאֲוֶרֶג ב' חוּטִין בְּרוֹחַב ב' אֲצָבָעוֹת חֲזִיב כּו', וְכֵן פָּתְבוּ כָּל זֶה הַסֵּמ"ג וְהָא"ז, וְלִכְאוּרָה הוּא תִּימָה נִפְלְאָה, דְּהֲרִי בְּמִשְׁנֵה רִישׁ פ' הָאֲוֶרֶג הֲכִי תָּנּוּ, שִׁיעוּר הַמְּלָבֵן וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹנָה כְּפוּל רֹחַב הַסֵּיט כְּפוּל וְהָאֲוֶרֶג שְׁנֵי חוּטִין שִׁיעוּרוֹ כְּפוּל הַסֵּיט, וְהָלֵא מִשְׁמַע מְפֹרָשׁ דְּהַמְּלָבֵן וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹנָה הַפֶּל שִׁיעוּר אֶחָד הוּא עִם הָאֲוֶרֶג, אֲלֵא מִשּׁוּם דְּהָאֲוֶרֶג הֵם ב' חוּטִין לְכֵן שִׁיעוּרוֹ הוּא הַחֲצִי מִהַטּוֹנָה וְכָל אֵינְהָ שְׁהֵם רַק חוּט אֶחָד, דְּב' חוּטִין חֲצָאִין שִׁיעוּרָן כְּחוּט א' שְׁלֵם, וּא"כ לִפ"ז אִם מְלֵא הַסֵּיט הוּא ב' אֲצָבָעוֹת א"כ מְלֵא סֵיט כְּפוּל יֵשׁ לְהִיּוֹת שִׁיעוּרוֹ ד' אֲצָבָעוֹת, וְאִם מְלֵא סֵיט כְּפוּל הֵנָּה ד' טְפָחִים יֵשׁ לְהִיּוֹת הַסֵּיט שְׁאֵינּוּ כְּפוּל ב' טְפָחִים, וְאִיךְ פָּתַח רַבֵּינוּ דְּמְלֵא סֵיט פְּשוּט דְּהָאֲוֶרֶג הוּא ב' אֲצָבָעוֹת וּמְלֵא סֵיט כְּפוּל דְּטוּי וְכָל הָעוֹמֵד לְטוּי הוּא ד' טְפָחִים, וְכֵן פָּתַח הַמַּגִּיב בְּסֵמ"ג רִישׁ ה' שֶׁבֶת שְׁכַת הַסֵּמ"ג ג"כ כְּלִשׁוֹן רַבֵּינוּ, וְכַתֵּב עָלָיו הַמַּגִּיב וְז"ל, אֲכֵן לִפִּי סוּגְיִית הַגְּמָרָא וּמִשְׁנֵה דִּפ' הָאֲוֶרֶג לֹא מִשְׁמַע כֵּן דְּנוֹתָן שִׁיעוּר לְאֲרִיגָה בְּסֵיט וּלְטוּי בְּסֵיט כְּפוּל, וְאִח"כ פָּתַח בְּעַל הַסֵּפֶר עֲצָמוּ דְּשִׁיעוּר לְאֲרִיגָה אֲנָרָה ב' אֲצָבָעוֹת וּלִפ"ז הִזָּה שִׁיעוּר טוּי אֲנָרָה ד' אֲצָבָעוֹת וְלֹא ד' טְפָחִים וְצ"ע עכ"ל: אֲמַנְם בְּאֵמַת הַמ"מ פָּתַח בְּהַלְכָה י"ח, דְּרַבֵּינוּ מְחַלֵּק בֵּין לִשׁוֹן רֹחַב הַסֵּיט לְמְלֵא הַסֵּיט, דְּמְלֵא הַסֵּיט הוּא ב' אֲצָבָעוֹת, אֲבָל רֹחַב הַסֵּיט הוּא ב' טְפָחִים, וְרוֹחַב הַסֵּיט כְּפוּל הוּא ד' טְפָחִים ע"ש, אֲבָל לְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל זֶה מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ עֲצָמוּ בְּפִי הַמִּשְׁנָה עָרְלָה פ"ג מ' ג' שְׁפִי שָׁם דְּסֵיט הוּא שְׁתוּת זֶרֶת וְהוּא שְׁנֵי אֲצָבָעוֹת, וְכַתֵּב דָּאָרְף דִּישׁ בְּזֵה פִּירוּשִׁים אַחֲרֵים מ"מ תַּפְס פִּי זֶה מִשּׁוּם שֶׁהוּא פְּחוּת שְׁבִישִׁיעוּרִים וְיֵשׁ לְחוּשׁ בִּיהַ לְחוּמָרָא ע"ש, וּא"כ כָּאֵן לְעִנְיָן חֲזִיב חֲטָאת בְּשֶׁבֶת הֲרִי לֹא הִזָּה רְאוּי לֹא לְחַפּוּס פִּי זֶה, וְכַמ"ש הַמ"מ כָּאֵן בְּהַלְכָה ז' דְּלִכְּן פָּסַק רַבֵּינוּ כַּמ"ד סֵיט פְּשוּט וְלֹא כְּפוּף מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְקוּלָא וְאִין לְחֲזִיב אֲלֵא בְּרִאָה בְּרוּרָה ע"ש, אֲבָל רְאִיתִי בְּפִי הַמִּשְׁנָה בְּהָאֲוֶרֶג שָׁם, שְׁרָצָה רַבֵּינוּ בְּעֲצָמוּ מִתְחַלְּהַ לֹאמַר דָּאֵם רֹחַב הַסֵּיט הוּא שְׁתוּת זֶרֶת הֵנָּה רֹחַב הַסֵּיט כְּפוּל שְׁלִישׁ זֶרֶת, (וְהוּא כַּמ"ש לְעִיל) אֲבָל אִח"כ הִבִּיא לְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁהוּא הַמְּרַחֵק שִׁישׁ בֵּין אֲגוּדָל לְאֲצָבָע, וּמְדַבְּרִים אֵלּוּ הַכְּרִיעַ לְחַלֵּק בֵּין מְלֵא הַסֵּיט לְמְלֵא רֹחַב הַסֵּיט, (כֵּן הִיא הַגְּיֻרָסָא בְּפָנִים וְכֵן עֵינְקָר וּדְלָא כְּאֲשֶׁר מוּגָה שָׁם בְּצִדוֹ הַסֵּיט כְּפוּל) ע"ש, וְהוּא כְּדַבְּרֵי הַמ"מ מִמֶּשׁ, וּר"ל דְּמְלֵא הַסֵּיט הוּא שְׁתוּת זֶרֶת וְהוּא ב' אֲצָבָעוֹת, אֲבָל מְלֵא רֹחַב הַסֵּיט הוּא שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי זֶרֶת וְהוּא ב' טְפָחִים, וּמְלֵא רֹחַב סֵיט כְּפוּל הוּא ד' טְפָחִים, וְכַמ"ש רַבֵּינוּ כָּאֵן, וּמְדַבְּרֵי אֵלּוּ מִשְׁמַע שְׁנֵה נִתְחַדְּשׁ לֹא עֲתָה מְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן וְלֹא כְּאֲשֶׁר כָּתַב בְּפִי הַמִּשְׁנָה דְּעָרְלָה שְׁתוּפָס פִּי רַק מְחוּמָרָא אֲלֵא שְׁכֵן הוּא עֵינְקָר לְדַעְתּוֹ וְלִכְּן שְׁפִיר פָּסְקוּ גַם לְעִנְיָן חֲזִיב חֲטָאת דְּשֶׁבֶת: אֲמַנְם עכ"ז עֲדִינָן קִשְׁיָא טוּבָא עַל זֶה, דְּהֲרִי אָמְרוּ בְּשֶׁבֶת דָּרְף ע"ט עַל דְּבַרֵי הַמִּשְׁנָה הַנִּזְכָּר הַמְּלָבֵן וְהַמְנַפֵּץ כּו' אֲלֵמָא כֵּינּוּ דְּלְטוּי קָאִי שִׁיעוּרָה כְּטוּנֵי ע"ש, וּא"כ הֲרִי סָתַם חוּטִין לְאֲרִיגָה קָאִי וְהִזָּה רְאוּי לֹאמַר כֵּינּוּ דְּלְאֲרִיגָה קָאִי שִׁיעוּרָה כְּאֲרוּג, וּא"כ סו"ס הִזָּה רְאוּי שִׁיְהִיָּה שִׁיעוּר אֶחָד לְכוּלָן, וְאִם שִׁיעוּר הָאֲרוּג הוּא ב' חוּטִין בְּאֲנָרָה ב' אֲצָבָעוֹת,

יש להיות שיעור הטווי וגם הגזיזה והליבון והנפויז העומד לטווי ולאריגה ד' אצבעות, וכן פתבו התוס' בדרך ע"ט שם ונ"ל הנה ליה למינקט פיון דלאריגה קאי שהיא רחוק יותר אלא שמה לאו פולהו קנימי לאריגה עכ"ל, משמע להדיא דגם שיעור אריגה הכי הוא, ועכ"פ החוטין העומדין לאריגה בנדאי שיעור אחד להן, וכן לפירש"י נדאי הטווי והארוג שוין הו בשיעורן דשני חוטין מלא הסיט הוא ממש חוט אחד מלא סיט פפול, ולשיטת רבינו קשיא: אמנם נראה לע"ד דתורת אמת היא בפני הגאון ובפני רבינו ז"ל, וכי אדרבא לשיטתם הגיזה והטווי והארוג שוין הו בשיעורן ממש, ואעפ"כ זה הנה שיעורו בד' טפחים וזה הנה שיעורו בב' אצבעות ואלו ואלו שיעור אחד הוא ממש, והוא כי הנה מלאכת האריג נעשה ע"י שני מינים, השתי, והערב, וכשם שמלאכת האריג נעשה בהערב פן הוא נעשה בהשתי כי זה בלא זה לא אריג הוא, וא"כ החוט הטווי של ד' טפחים והם י"ו אצבעות פשהו עומד לאריג יש לחלקו בין לשתי בין לערב, והנה חזינו דעת רבנן דפליגי על ר"א בריש האורג שם ומצרכו דוקא שני חוטים גם בסוף בהערב, ובנדאי טעמן הוא משום דחוט אחד לא יתקיים אבל שני חוטים אף אם החוט התחתון לא יתקיים אבל הוא מחזיק בעד העליון שיתקיים, ולכן הם מחייבים בשני חוטים גם בתחלה, כי החוט הראשונה העליונה תתקיים משני הקצוות, מלמטה מחזיק בעדה חוט התחתונה השנית ומלמעלה מחזיק בעדה הבתי גירין, וא"כ לפ"ז במלאכת האריג בשתי שאין דבר שיעכב עליו משני צידיו נדאי בעינן גם לרבנן שלשה בתי גירין ואז פל בית ניר שבצדדין מעפבין בעד האמצעי שיתקיים, ולכן אמרה הברייתא בהאורג שם דשלשה בתי גירין הן הפחות שבשתי, דאמרה ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי גירין, וכן פתב רבינו לקמן בהלכה י"ח פלשון זה ממש ע"ש, והנה רש"י פ"א שם במשנה דחוט השתי הוא פפול בכל בית ניר ע"ש, וא"כ בשלשה בתי גירין הרי הן ששה חוטין של שתי, ובערב מצרכו רבנן שני חוטין, הרי ביחד לשתי ולערב צריכין להיות לא פחות מן שמונה חוטין, וא"כ לפ"ז הרי החוט הטווי של י"ו אצבעות שהם ד' טפחים פשנרצה לעשות ממנו אריג של שתי ושל ערב בתחלה, נצטרף לחלקו לשמונה חוטים ששה לשתי לשלשה בתי גירין ושנים לערב, והרי אז תהיה כל חוט ארפה ב' אצבעות, הרי מפנרש דב' אצבעות שבאריג הוא שיעור אחד ממש עם ד' טפחים שבגיזה ושבטווי וכדברי הש"ס דבדף ע"ט ה"ג"ל, ואף דכשמוסיף על האריג לבסוף סגי בב' חוטים לבד, עכ"ז פשנתנו חז"ל שיעור לגיזה ולטווי, נתנו להם השיעור של אריג שלמה מתחלתו שצריך לעשות מהחוט כל מעשה האריג לחלקה לח' חוטין של ב' אצבעות, וא"ש הפל בפשיטות, והוא פפתור נפרח בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ח הנוטל צפרניו כו' הרי זה תולדת גוזה וחייב והוא שישטול בכלי אבל אם נטלן בידו בין לו בין לאחר פטור, וכן החומה יבלת מגופו בין ביד בין בכלי פטור בין לו בין לאחר.

ומותר לחתוך יבלת במקדש ביד אבל לא בכלי, ואם הייתה יבשה חותכה אף בכלי ועובד עבודה, עיין מ"מ שכתב על מ"ש רבינו, וכן החומה יבלת מגופו בין ביד בין בכלי, הפלי שכתב רבינו הוא מתמיה אצלי כי לפי הסוגיא שבסוף עירובין דף ק"ג נראה בבבאור שהיבלת הלחה החותכה בכלי הרי הוא פחות צפרניו בכלי שהוא חייב וזה נ"ל פמןכרח שם ודברי רבינו צל"ע עכ"ל: והנה נפלאתי על המ"מ דלמה לו להביא מפרחק לחמו

מהסוגיא דעירובין, ולכן הוצרכו להניח זה בצ"ע, והלא בדברי רבינו עצמו מבואר דיבולת דיניה שנה ממש לנוטל צפרניו דבכלי הנה מלאכה גמורה דאורייתא ותייב עליה, תדא דהרי אמר בלשונו "וכן החותף יבולת", הרי דמדמהו ממש לנוטל צפרניו, דבנוטל צפרניו הרי אמר דאם נטלן בכלי חייב, ועוד דמיד אח"ז אמר דמותר לחתוף יבולת במקדש ביד אבל לא בכלי, ולמה מותר לחתוף ביד במקדש ע"כ משום שהוא רק שבות ואין שבות במקדש, וא"כ למה אמר אבל לא בכלי, וע"כ משום שהוא מלאכה גמורה דאורייתא, וכן אמר רבינו מפורש בפרק א' מה' קרבן פסח הלכה י"ח דבכלי אסור לחתוף משום שהיה יכול לעשות מאתמול וביד מותר משום שאין שבות במקדש כלל, והיינו דבכלי שהיא מלאכה דאורייתא אינו מותר גם לגבי פסח ואף שהותר בו שארי מלאכות דאורייתא, הוא רק משום שא"א לעשות אותם מאתמול, אבל זה שהיה אפשר לעשות מאתמול לא הותר, אבל ביד שהוא רק שבות דרבנן אף שהיה אפשר לעשות מאתמול שרי גם לכתחלה שאין שבות במקדש כלל, וע"ש מ"ש בזה, ועתה האיה אמר מתחלה דהחותף יבולת מגופו בין ביד בין בכלי פטור ונהרי אמר בעצמו דבכלי הנה מלאכה גמורה דאורייתא, וסותר ד"ע בתוף פדי דבור: לכן נלע"ד שאין צורך בזה לשום עיון כי ט"ס דמוכח הוא ונהכי צ"ל, "וכן החותף יבולת מגופו בכלי חייב וביד פטור בין לו בין לאחר", וכדין נוטל צפרניו ממש ולכן שפיר אמר ביה לשון וכן כנלע"ד ודו"ק: הלכה יא המכבס בגדים הרי הוא תולדת מלבן ותייב והסוחט את הבגד כו' ה"ז מכבס ותייב שהסחיטה מצרכי פיבוס הוא.

עיינ מ"מ שהביא דברי הרמב"ן שכתב, והסוחט בגד תולדת צבע פדרף מלבן והוא נמי בכל שמכבס בין במים בין ביין כו', וכתב עליו הכ"מ וז"ל ואיני יורד לעומק דעת הרמב"ן במאי דמרפיב בגד אחרי ריקשי אצובע ואמלבן כו' עכ"ל: ולעד"ן דכוננתו הוא פשוט דאף הבגד שנבלע בו יין אף שפכר נצבע בהיין מ"מ הסחיטה היא מצרכי הצביעה פדרף מלבן שהסחיטה ממים מלבן הבגד ואף שפכר נכבס מ"מ הסחיטה מלבן הכביסה יותר במה שפוחטו ממים העכורים שבו, פן אם נצבע בהיין הסחיטה מלבן הצביעה מיין העכורים שבו ונעשה הצביעה צלול יותר, ולכן הוא תולדות צובע משום מלבן כי אם לא היה הסחיטה תולדת מלבן הרי לא היה בזה גם חשש צביעה פיון דכבר נצבע מהיין, אבל פיון שהסחיטה היא תולדת מלבן ממילא הנה מלבן גם ביין ותייב בין אם התרו בו משום צובע בין אם התרו בו משום מלבן, ומ"מ החיוב אינו אלא א' משום מלבן דבלאו מלבן אין פאן גם משום צובע, ולכן בין אם הכבוס או הסחיטה הוא במים ובין אם הכביס או הסחיטה הוא ביין מלבן כנלע"ד ודו"ק: פרק י הלכה יד העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים פדי שיכנס להן האורה חייב משום בונה.

עיינ כ"מ שכתב ויש לתמוה דלקמן בסמוך כתב העושה נקב בין בעץ בין בבגין ה"ז תולדת מכה בפטיש, ובריש פ' כ"ג כתב העושה נקב שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההבל ה"ז חייב משום מכה בפטיש עכ"ל, וכן הקשה הלח"מ ודחק עצמו בזה ע"ש: ונראה לע"ד דא"ש בפשיטות מאד בעזה"י, דדעת רבינו הוא זה, דבונה ומכה בפטיש יש בכל אחד חומרא וקולא מה שאין בחברו, חומר בבונה מבמכה בפטיש שהבונה חייב בנקב אף אם לא עשוי אלא להכניס בלבד ולא להוציא פדרף חלון שהוא עשוי להכניס האור בבית ולא להוציא, מה שאין פן במכה בפטיש שאינו חייב אלא בנקב העשוי

להכניס ולהוציא פְּדֵרָה הפתח שהוא עשוי להכניס ולהוציא, חוֹמֶר בְּמִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ מִהַבּוֹנָה שְׂמִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ חֲזִיב בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין בְּכָלִים, מֵה שְׂאִין פֶּן בְּבוֹנָה שְׂאִינוֹ חֲזִיב אֶלָּא בְּבִנְיָן וְלֹא בְּכָלִים כִּי שְׂאִין בְּבִנְיָן בְּהִלְכָה י"ב וְהַבּוֹנָה ע"ג פְּלִים פְּטוֹר, וְכֵן פֶּתַח מִפְּרֵשׁ בְּפֶרֶק כ"ב הִלְכָה כ"ו שְׂאִין בְּבִנְיָן בְּכָלִים וְאִין סְתִירָה בְּכָלִים ע"ש: וּבָזָה א"ש הִפְּל דְּהָכָא דִּינִיק רַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ "הַעוֹשֶׂה נֶקֶב כ"ש כו' פְּדֵי שְׂיַפְנִס לְהֵן הָאוֹרָה", וְלֹא הִזְפִּיר בָּזָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ גַּם לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַהֶבֶל, הָרִי דְּמִיָּרִי בָּזָה שְׂעוֹשֶׂה הַנֶּקֶב רַק לְהַכְנִיס וְלֹא לְהוֹצִיא, דְּמִיָּרִי בָּזָה שְׂיֵשׁ בּוֹ נֶקֶב מִפְּכָר לְהוֹצִיא הַהֶבֶל אֶלָּא שֶׁהוּא עֹשֶׂה בְּמִקּוֹם שְׂאִין נֶכְס בּוֹ הָאוֹר וְעוֹשֶׂה נֶקֶב זֶה עֲתָה לְהַכְנִיס בּוֹ הָאוֹרָה לְבַד וְלֹא לְהוֹצִיא, וְלָכֵן כִּינּוּן דְּלוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים שֶׁל בְּנִין הוּא אָמַר דְּחֲזִיב מִשׁוּם בּוֹנָה וְלֹא מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ כִּינּוּן שְׂאִינוֹ עֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא, מִשָּׂא"כ בְּסִמּוּף בְּהִלְכָה י"ו אָמַר רַבִּינוּ בְּלִשׁוֹנוֹ "וְהַעוֹשֶׂה נֶקֶב כ"ש כו' בֵּין בְּבִנְיָן בֵּין בְּכָלִים ה"ז תּוֹלְדָת מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ וְחֲזִיב וְכָל פֶּתַח שְׂאִינוֹ עֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא אִין חֲזִיבִין עַל עֲשִׂיָּתוֹ, הָרִי מְפָרֵשׁ בְּעֶצְמוֹ דְּבָרֵיו מִפְּרֵשׁ דְּאִיָּרִי רַק בְּנֶקֶב שְׂעוֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא וּמְחִיב גַּם בְּכָלִים לְזָה אָמַר שְׂפִיר דְּזָה חֲזִיב מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ וְלָכֵן חֲזִיב גַּם בְּכָלִים, וְכֵן בְּרִישׁ פ' כ"ג אָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ "הַעוֹשֶׂה נֶקֶב שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא פְּגוֹן נֶקֶב שֶׁבְּלוּל הַתְּרַנְגוּלִין שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַכְנִיס הָאוֹרָה וְלְהוֹצִיא הַהֶבֶל ה"ז חֲזִיב מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ", דְּדִינִיק לְהִדְיָא דְּעֹשֶׂה לְהַכְנִיס הָאוֹרָה וְגַם לְהוֹצִיא הַהֶבֶל וְלָכֵן אָמַר שְׂפִיר דְּחֲזִיב מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ, וְאִיָּרִי הֵתֵם לְעַנְיָן פְּלִים דְּאִין בְּהֵם מִשׁוּם בּוֹנָה אֶבֶל אֵית בְּהֵם מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ, וְלָזָה דִּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ "פְּגוֹן נֶקֶב שֶׁבְּלוּל, וְהִיָּנוּ הַנֶּקֶב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָלִים פְּדֵרָה שְׂעוֹשֶׂה בְּלוּל שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַכְנִיס הָאוֹר וְלְהוֹצִיא הַהֶבֶל, פְּדֵי שְׂלֵא נִטְעָה לּוֹמַר דְּמָה שְׂאִמַר הַעוֹשֶׂה נֶקֶב שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא, הַפְּנוּנָה הוּא לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא פְּלִים אוֹ חֲפָצִים דְּרָף הַנֶּקֶב לְזָה הוּא מְפָרֵשׁ בְּעֶצְמוֹ דְּאִינוּ פֶּן אֶלָּא כְּמוֹ הַנֶּקֶב שֶׁבְּלוּל שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַכְנִיס אוֹר וְלְהוֹצִיא הֶבֶל גַּם זֶה פֶּתַח הוּא וְחֲזִיב מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ לִכ"ע, וְלָזָה אָמַר שֶׁם דָּאֵם עֹשֶׂה לְהַכְנִיס בְּלִבָּד אוֹ לְהוֹצִיא בְּלִבָּד אִין בּוֹ אֶלָּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן, וְאָמַר "וּמִפְּנֵי זֶה אִין נוֹקְבִין בְּחֻבֵית נֶקֶב חֲדָשׁ" כו', שֶׁהוּא פְּלִי וְלֹא בְּנִין לְהוֹרוֹת דְּלֹא אִיָּרִי בְּכָל דְּבָרֵיו אֱלוֹ אֶלָּא בְּכָלִים וְלֹא בְּבִנְיָן: וּבָזָה הוּא דְּמְפָרֵשׁ לָהּ רַבִּינוּ הַסּוֹגֵיָא דְּשַׁבַּת דָּף קמ"ו דְּתַנּוּ הֵתֵם וְאִין נוֹקְבִין מְגוּפָה שֶׁל חֻבֵית כו', וּבְבִרְיָתָא שֶׁם אִין נוֹקְבִין נֶקֶב חֲדָשׁ בְּשַׁבַּת כו' וְאָמַר רַבָּה שֶׁם דְּבַר תּוֹרָה כָּל פֶּתַח שְׂאִינוֹ עֹשֶׂה לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא אִינוּ פֶּתַח וְרַבְּנָן הוּא דְּגִזוּר מִשׁוּם לּוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים דְּעֵבִיד לְעִיּוּלָא אִוִּירָא וְלֹא פּוֹקֵי הֶבֶלָא כו', דְּאִיָּרִי שֶׁם ע"כ מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ וְלֹא מִשׁוּם בּוֹנָה כִּינּוּן דְּאִיָּרִי בְּחֻבֵית שֶׁהוּא פְּלִי, וְאֱלוֹ בְּשַׁבַּת דָּף ק"ב ב' פְּלִיגִי רַב וּשְׂמוּאֵל בְּנֶקֶב הַעוֹשֶׂה בְּלוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים דְּרַב מְחִיב מִשׁוּם בּוֹנָה וּשְׂמוּאֵל מְחִיב מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ, וְא"כ הִלָּא יִסְבּוֹר רַבָּה כְּשֶׂמוּאֵל וְלֹא פְּרַב, וְהִלָּא שֶׁם דָּף כ"ב אָמַר אֲבִי כָּל מִילֵי דְּמָר עֵבִיד פְּרַב לְבַר מִתְּלַת כו', אֶלָּא ע"כ הִכִּי הוּא דְּרַב אִיָּרִי רַק בְּנֶקֶב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְהַכְנִיס הָאוֹר לְבַד וְלֹא לְהוֹצִיא וְלָכֵן הוּא מְחִיב מִשׁוּם בּוֹנָה וְלֹא מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ, וְכֵן דִּינִיק לְהִדְיָא לְשׁוֹן הַש"ס שֶׁם דְּאָמַר בְּטַעְמֵי דְּרַב מִשׁוּם דְּדָמִי לְבִנְיָן דְּעֵבִידִי לְאִוִּירָא, לֹא אָמַר דְּעֵבִידִי לְאִוִּירָא וְלֹא פִיק הֶבֶלָא אֶלָּא דְּעֵבִידִי לְאִוִּירָא לְבַד דְּהִיָּנוּ לְהַכְנִיס הָאוֹר לְבַד פְּדֵרָה הַחֲלוּן וְכֵן מִשְׁמַע מִפִּירֵשׁ"י שֶׁם, וְלָכֵן שְׂפִיר הוּא מְחִיב רַק מִשׁוּם בּוֹנָה וְלֹא מִשׁוּם מִפְּהָ בְּפִטְיֵשׁ וְגַם רַבָּה הִכִּי ס"ל בְּנִדְאִי וּמִשׁוּם דְּאִיָּרִי בְּלוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים דְּבִנְיָן הוּא וְלֹא פְּלִי לָכֵן שְׂפִיר חֲזִיב

משום בונה, אבל בנקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא גם רב מודה דחייב משום מפה בפטיש משום דדמי לפתח וחייב גם בכלים, ואם אינו עשוי אלא להכניס לבד או להוציא לבד אם פלי הוא דאין בו משום בונה אינו אסור אלא מדרבנן, ובזה הוא דאיירי רבה לענן חבית שהוא פלי דאין בו משום בונה גם לרב אמר שפיר דדבר תורה הוא חייב אם עשוי להכניס ולהוציא משום מפה בפטיש, אבל אם עשוי להכניס לבד או להוציא לבד, אף דאין בו משום מפה בפטיש משום דאין עשוי להכניס ולהוציא, וגם לא משום בונה משום דכלי היא ואין בנן בכלים, מ"מ רבנן גזרו ביה משום לול של תרנגולים שהוא בנן ויש בו משום בונה גם בעשוי להכניס לבד, וא"ש הכל לנכון בפשיטות מאד, וזה ברור לע"ד בדעת רבינו בסיעד"ש ודו"ק: הלכה יז המפיס שחין בשבת כו' פדרף שהרופאין עושין שהם מתפונגין ברפואה להרחיב פי המפה ה"ז חייב משום מפה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא עיין כ"מ שפתב בשם הרמ"ך תימא מאי מפה בפטיש שייך בזה והלא אין זה גמר מלאכה כו' עכ"ל: ולעד"ן דלא לחיזם האריף רבינו בדבריו להסביר טעמו בזה שאמר פדרף שהרופאין עושין וגם כפל דבריו ואמר שהם מתפונגין ברפואה כו', וגם שילש דבריו ואמר שזו היא מלאכת הרופא, והלא הוא מוכן בטעמו בפשיטות לפ"ז שזו היא גמר מלאכת הרפואה שע"ז תתרפא במהרה וד"ל: ואם הפיסה להוציא ממנה הליחה שבה הרי זה מותר, עיין מ"מ שהביא מי שהקשה ע"ז דהרי בריש פ' שמונה שרצים איכא מאן דמתני עלה הא דאמר ר"י אמר רב דר"ש היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, וא"כ רבינו הרי פסק בפ"א כר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, וע"ש מה שתירץ בזה: ולעד"ן דקושיא מעיקרא ליתא בפשיטות מאד, דהרי להאי איכא דמתני ס"ל לרב דהאי פטור הוא ככל פטורי דשבת דפטור אבל אסור דהרי גם לר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור, וא"כ הרי שמואל פליג עליה מפורש ואמר בסוף האורג דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר, ומביא שם ראיה ע"ז ממשניות מפורשות, וא"כ אפילו אם היה פליג בזה רב מפורש על שמואל ג"כ היה מסתברא לפסוק בזה כשמואל פיון דמשניות מפורשות מסייעין ליה, וכ"ש דללישנא קמא שם לא אמר רב יהודא אמר רב דבריו כלל על זה ולא פליג כלל על שמואל, דבנדאי יש לנו לפסוק כשמואל דהוא פטור ומותר וזה פשוט לע"ד וד"ל: הלכה יח המסתת את האבן כ"ש חייב משום מפה בפטיש, המצדד את האבן ביסוד הבנן ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה חייב משום מפה בפטיש.

הנה גם בהמסתת פליגי רב ושמואל ושמואל הוא דמחייב משום מפה בפטיש ורב מחייב גם בו משום בונה, ומ"מ פסק רבינו בזה כשמואל ולא כרב, משום דר' יוחנן ג"כ אמר הכי שם כשמואל ע"ש, ואע"ג דבש"ס שם עביד צריכותא למימרא דרב ואמר דאי היה אמר רב במסתת דחייב משום בונה ה"א בהא קאמר רב משום דדרף בנן בכף אבל עושה נקב בלול של תרנגולים דאין דרף בנן בכף אימא מודה ליה לשמואל ע"ש, וא"כ אם ר' יוחנן ס"ל גם במסתת כשמואל אף ע"ג דדרף בנן בכף מכ"ש דאית ליה הכי בעושה נקב בלול של תרנגולים, ואיך פסק רבינו בהלכה י"ד בלול של תרנגולים כרב דחייב משום בונה ובמסתת כשמואל ור' יוחנן דחייב משום מפה בפטיש, נלע"ד דבאמת יש גם סברא להיפך, דנקב בלול של תרנגולים דמי לבנן טפי דעבדי לאוירא משא"כ במסתת, וכדאמר שם בהצריכותא, ואי אשמעין בהא קאמר רב משום דדמי לבנן

דעבדי' לאוירא אַבל שׁוּנְפֵתָא כּו' וּבְנֵדָא עֵבִיד הֵךְ צְרִיכּוּתָא גַם לַעֲנִין קַמִּיּוּתָא לַעֲנִין מְסַתָּת, דַּאל"כ הֵלֵא יִקְשֵׁה דְלִשְׁמַעִינּוּ תַרְתִּי בְּתַרְיִתָא וְלֵא הַקַּמִּיּוּתָא אֵלָא וְדָא דְכּוּנְנָתוּ הוּא גַם לַעֲנִין קַמִּיּוּתָא וְלוֹמַר דְּלוּל שְׁל תַרְנַגּוּלִים דְּמִי לְבַנְיָן טְפִי מְמַסְתָּת, וְכּו גַם בְּשׁוּנְפֵתָא בְּקוּפִינָא דְמָרָא דְפֶסֶק רַבִּינוּ ג"כ פֶּרַב לַעֲלִיל הֵלְכָה י"ג, ג"כ י"ל דֵּהוּא דְמִי לְבַנְיָן יוֹתַר מְמַסְתָּת, וְתַדַּע דְּבַהֲצְרִיכּוּתָא אָמַר רַק אֲבָל שׁוּנְפֵתָא בְּקוּפִינָא דְמָרָא דָּאִין דְּרַף בְּנִין בְּכַף, לֵא אָמַר דְּלֵא דְמִי לְבַנְיָן אֵלָא דָּאִין דְּרַף בְּנִין בְּכַף, וּר"ל דְּוֵדָאִי הוּא בְּנִין גְּמוּר דְּבִזָּה הָרִי נַעֲשֵׂה עֵינְקַר הַפְּלִי דַּאע"ג דְּרַבִּינוּ פֶּסֶק דָּאִין בְּנִין בְּכַלִּים, הֵכָא הוּא בְּנִין גְּמוּר דְּזָה בְּלֵא זָה לָאו פְּלִי הוּא פְּלָל וּכְשִׁמְכַנִּים וּמַחְבֵּר זָה בְּזָה אִז הוּא שְׁנַעֲשֵׂה פְּלִי וְנִהְיָ בְּנִין גְּמוּר (וְעִינּוּ בְּתוֹס' שָׁם שְׁפַתְבוּ ג"כ קְרוּב לְזָה) אֵלָא דַּמ"מ אִין דְּרַף שְׁאָר הַבְּנִינִים בְּכַף, אֲבָל זָה עֲצָמוּ בְּוֵדָאִי הוּא בְּנִין גְּמוּר, מִשָּׂא"כ מְסַתָּת דְּלֵא דְמִי לְבַנְיָן פְּלָל אֵלָא רַק קוּדָם הַתְּחַלְתַּת הַבְּנִין דְּרַכּוּ בְּכַף, וְלַכּוּן שְׁפִיר י"ל דַּר' יוֹחֲנָן מוֹדָה ג"כ לְרַב בְּהִנְףָּ תַרְתִּי אַע"ג דְּפְלִיג עָלִיו בְּמַסְתָּת, וְלַכּוּן שְׁפִיר פֶּסֶק רַבִּינוּ בְּמַסְתָּת כַּר' יוֹחֲנָן פִּינּוּ דְּמַפְרָשׁ פְּלִיג עָלִיהּ דְּרַב, וּבְהִנְףָּ תַרְתִּי פֶּרַב פִּינּוּ דְּלֵא שְׁמַעֲנוּ מַפְרָשׁ דַּעַת ר' יוֹחֲנָן דְּפְלִיג עָלִיו גַּם בְּהוּ וְד"ל: וְהִנֵּה דִין הַמְצַדֵּד אֵת הָאֶבֶן דְּחִיִּיב מִשׁוּם מַכָּה בְּפִטְיִשׁ, הוּא ג"כ דְּבָרִי שְׁמוּאֵל שָׁם בְּלֵא פְּלוּגְתָּא, וּבְוֵדָאִי גַם רַב מוֹדָה דְּלֵא דְמִי לְמַסְתָּת פְּלָל, דְּמַסְתָּת עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוּף הָאֶבֶן וְשְׁפִיר י"ל שְׁעוֹשֶׂה בּוּ מַעֲשֵׂה בְּנִין, מִשָּׂא"כ מַצַּדֵּד אֵת הָאֶבֶן הָרִי אִינוּ עוֹשֶׂה בּוּ שׁוּם מַעֲשֵׂה אִין בּוּ מִשׁוּם בּוֹנָה לַכ"ע: אֲמַנָּם הַכ"מ פְּתַב עַל זָה וְז"ל הַמְצַדֵּד אֵת הָאֶבֶן פְּתַב הַרמ"ך וְהוּא שְׁיִשִּׁים בְּפִנֵּי צְרוּרוֹת וְעֶפֶר כְּמוֹ שְׁמַפְרָשׁ בַּגְּמ', וְתִימָא הָאִיף הַנִּיחַ הוּא מַלְפָּרֵשׁ זָה עַכ"ל: וְלַעַד"ן דָּאִף אִם הִיָּה מְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא הֵכִי ג"כ לֵא הִיָּה ק"מ עַל רַבִּינוּ, דְּזָה אִי אֲפֻשֵׁר לְפָרֵשׁ אֵלָא לְשְׁמוּאֵל לְשִׁיטְתוֹ דְּאָמַר דָּאִף עוֹשֶׂה נְקוּב בְּלוּל שְׁל תַרְנַגּוּלִים דְּדְמִי לְבַנְיָן דְּעַבְדִּי לְאוּירָא אִין בּוּ מִשׁוּם בּוֹנָה וְלַכּוּן גַּם זָה אִין בּוּ מִשׁוּם בּוֹנָה, אֲבָל לְרַב וּלְמֵאִי שְׁפֶסֶק רַבִּינוּ כְּוִנְתִּיָּה בְּהֵלְכָה י"ד בְּוֵדָאִי חִיִּיב בְּזָה מִשׁוּם בּוֹנָה, דְּהָרִי הוּא בּוֹנָה מִמֶּשׁ שְׁמִשִּׁים צְרוּרוֹת וְעֶפֶר בְּסִבִּיבוֹת הָאֶבֶן שְׁיִהִיָּה לִיסוּד הַבְּנִין, וְהָרִי זָה הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּגוּף הָאֶבֶן וְהַצְרוּרוֹת וְהַעֶפֶר, וְגַם דְּמִי לְבַנְיָן, וְאִי אֲפֻשֵׁר לְרַבִּינוּ לְפֶסֶק פְּשׁוּאֵל בְּזָה אֵלָא כְּשִׂאִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם בְּנִין אֵלָא שְׁמַצַּדְדוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּשׁוּנָה לְבַד, אֲמַנָּם בְּאַמַּת אִין אָנוּ צְרִיכִין לְזָה פְּלָל, דְּגַם בְּגְמָרָא לֵא הַזְּכִיר צְרוּרוֹת פְּלָל אֵלָא הֵכִי אָמַר, תַּתָּא בְּעִי צְדוּדִי וְעַפְרָא, וְהַפְּוֹנָה הוּא לֵא לְהַבִּיא עֶפֶר מִמְּקוֹם אַחַר וּלְשׁוּם בְּפִנּוּי אֵלָא לְצַדְדוֹ לְהַנִּיחַ בִּין שֵׁר עַל הַעֶפֶר שְׁתַּחֲתִּיו, וְתַדַּע דְּהָרִי בְּדְבָרִי שְׁמוּאֵל לֵא נִזְכַּר עֶפֶר פְּלָל, אֵלָא אָמַר רַק הַמְצַדֵּד אֵת הָאֶבֶן חִיִּיב, וְכּו אָמַר עַל זָה, מְצִיעָא בְּעִי טִינָא, וּמְדָאֵר לְשׁוֹן "נְמִי" הָרִי מִשְׁמַע דְּגַם מֵה דְּבְעִי בְּתַתָּא בְּעִי בְּמַצִּיעָא אֵלָא דְּבְעִי עוֹד גַּם טִינָא, וַא"כ וְכִי הַדְּרַף הוּא לְהַנִּיחַ עֶפֶר בְּמַצִּיעָא, אֵלָא וְדָאִי דַּה"ק דְּבַתְתָּא בְּעִי לְצַדְדוֹ לְבַד בְּלֵא טִינָא וּבְמַצִּיעָא בְּעִי לְצַדְדוֹ עִם טִינָא, וְהַצְדוּד הוּא רַק לְהַנִּיחוֹ בְּמִישׁוֹר ע"ג קַרְקַע חֲלָקָה פְּדִי שְׁלֵא יִטָּה עֲצָמוּ לְכָאן וּלְכָאן, וְלַעֲנִין זָה הוּא שְׁהַזְכִּיר עֶפֶר דְּקַרְקַע קִשָּׁה אִינוּ רְגִיל לְהִיּוֹת חֲלָקָה אֵלָא הוּא מְכּוּיָן לְהַנִּיחַ אֵת הָאֶבֶן עַל עֶפֶר תִּיחּוּם וְאִז יוּכַל לְהַשִּׁיבוֹ בְּמִישׁוֹר עַל הַעֶפֶר, וְכּו מִשְׁמַע מִפִּירֵשׁ"י שָׁם, וְעַכ"פ רַבִּינוּ בְּוֵדָאִי מְפָרֵשׁ הֵכִי, וְזָה הֵלֵא פִּירֵשׁ רַבִּינוּ פֶּל הַצְּרוּף, וְכַפִּי הַנְּרָאָה דְּבַגְמָרָא שְׁל הַרמ"ך הִיָּה הַגִּירָסָא תַתָּא בְּעִי צְרוּרִי וְעַפְרָא וְלַכּוּן פְּתַב מ"ש וְד"ל: הֵלְכָה כַּד הַצַּד חִי וְעוֹף שְׁבַרְשׁוֹת כְּגוֹן אֲוּוּזִין וְתַרְנַגּוּלִין וְיוֹנֵי עָלִיָּה פְּטוּר.

ענין מ"מ שפתיב דיוני עליה ט"ס הוא דיוני עליה אינם ברשותו פדאיתא ריש פ' אין צדין הצד יוני שוכף ויוני עליה שקננו בטפיחין ובבירה חייב עכ"ל: ולעד"ן דלפי גירסא דידיה פנדאי לא ק"מ דהרי הפרייתא אמרה דרק אם קננו בטפיחין ובבירה דאז אין מזונותן עליו פדאמר הש"ס שם אבל היונים הגדלים בפעלי' שבבית אז פנדאי גם מזונותן עליו ומה לי יונים שבבית או יונים שבפעלי' וכי העלי' לאו בית הוא, אמנם גם לגירסתינו בגמרא יוני עליה וצפרין שקננו בטפיחין כו' ג"כ ודאי האי שקננו קאי גם על יוני עלי', אבל אם הם גדולים בפעלי' עצמה פנדאי דינם פאנוזים ותרגולים שבבית, ורבינו הלא אמר ויוני עלי' ולא זכר שקננו בטפיחין ולכן שפיר אמר פטור גם בהם וקרי להו שפיר שברשותו פנדאי בפעלי' ברשותו הוא פמו בביתו, אלא מחמת שהם פורחין ממקום למקום אין דרך לגדלן בבית אלא מיחדין להו מקום בפ"ע בפעלי' והו הו יוני עליה והו הו יוני הרדיסאות פנ"ל וד"ל: פרק יא הלכה א השוחט חייב ולא שוחט בלבד אלא כל הנוטל נשמה כו' בין בשחיטה או בנחירה או בהפאה חייב, החונק את החי כו' ה"ז תולדת שוחט, לפיכך אם העלה דג מספל של מים כו' חייב משום חונק.

הנה בגמרא דף ע"ה אמר שוחט משום מאי מחייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום נטילת נשמה, משום צובע אין משום נטילת נשמה לא אימא אף משום צובע ע"כ, הרי דלרב חייב בשחיטה שתיים משום צובע ומשום נטילת נשמה, ובחניקה ובחניקה חייב משום נטילת נשמה לבד, ולשמואל גם בשחיטה אינו חייב אלא משום נטילת נשמה לבד, ורבינו שמשנה שחיטה ונחירה והפאה ונחיקה להדדי, וגם מדלא אמר בשחיטה חייב שתיים, ש"מ דפסק פשמואל דגם בשחיטה אינו חייב אלא משום נטילת נשמה לבד, והקשה הלח"מ שפיר דמ"ט לא פסק פרב נגד שמואל וכדפסק בפרק הקודם בהלכה י"ג וי"ד פרב, וע"ש בלח"מ שדחק עצמו מאד בזה שכתב דנראה לו לרבינו טעמו של רב דחוק ולכן לא פסק פנותי', ומי יציית לו בזה והלא הש"ס פלגא פניל דהלכה פרב פאיסורא בכ"מ ואיך יחלק רבינו על פלל הש"ס מדעת עצמו בדבר שאין הכרח מהש"ס: אמנם נלע"ד דא"ש בפשיטות מאד, דרבינו לשיטתו אזיל דפסק לעיל פרק ט' הלכה י"ג דאין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקנים אבל צבע שאינו מתקנים פלל פגון המעביר סרק או ששר ע"ג ברזל או נחשת וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע פלום וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור עכ"ל, והוא דברי הסתם משנה פריש הפונה דף ק"ב ב' זה הפלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב, וכן כתב רבינו בפרק זה לקמן הלכה ט"ו אין הפותח חייב עד שיכתוב בדבר הרשום ועומד פגון דיו ושחור כו' ויכתוב על דבר המתקנים הפתח עליו פגון עור וקלף כו' אבל הפותח בדבר שאין רישומו עומד פגון משקין ומי פירות או שפתח בדיו וכי"ב על פלי ירקות ועל פל דבר שאינו עומד פטור אינו חייב עד שיכתוב בדבר העומד על דבר העומד עכ"ל, והוא ג"כ דברי סתם משנה פדף ק"ד ב' ודברי התוספתא הביאה המ"מ שם, וא"כ איך נוכל לחייב בדם ע"ג בפשר משום צביעה ודרי אין זה מלאכה המתקיימת פלל דע"י הדחה ושרי' ומליחה מתלבן הפשר מיד, ואף בחפלה בחי שיש לו עור פתח רבינו לעיל פרק ח' הלכה ז' דהחייב הוא משום מפרק ולא כדפירש"י משום צובע, ובנדאי הוא ג"כ מהאי טעמא דאין זה צביעה המתקיימת, ורב לעצמו פנדאי סובר דלא פעינו אלא בדבר המתקנים לבד ולא על דבר המתקנים ולכן פיון דדם ע"ג פגד הנה דבר המתקנים חייב

גם בדם ע"ג בִּשְׂר וּפְלִיג על התוספתא דאמרה דבעינו גם על דבר המתקנים, אבל לרבינו דפסק פהתוספתא דבעינו בדבר העומד על דבר העומד והפוחבבדיו על עלי ירקות פטור יש לנו לפטור גם בדם ע"ג בִּשְׂר, ואולי י"ל עוד דכמו דקי"ל פדברי רבא בדרה ע"ה ב' דאין עיבוד באוכלין וכמ"ש רבינו בסמוך הלכה ה', וכן קי"ל דאין דישה אלא בגדולי קרקע כמ"ש רבינו לעיל פ"ק ח' ה' ז פן אין צביעה באוכלין, והכל טעם א' להן דכיון דכל המלאכות ממשפן ילפינו לא הנה מלאכה אלא בדבר שנעשות המלאכות האלו במשפן ולא בשארי דברים, ורב ודאי לא סבר הכי, אבל לדין יש לן לפסוק פרבא דהוא בתרא דאמר אין עיבוד באוכלין וה"ה דאין צביעה באוכלין, ולכן שפיר הוכרח רבינו לפסוק בזה פשמואל כנלע"ד נכון בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ז הנוטל קיסם של עין מלפניו וקטמו לחצות בו שיניו או לפתוח בו את הדלת חייב: עוד בה' ח פל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה כו' מותר לקטוף (נראה שצ"ל לקטום) אותן בשבת מפני שאין בהן תיקון פלים, ומותר לקטום עצי בשמים להריח בהן אע"פ שהן קשים ויבשים ומפשח מהן פל מה שירצה בין שפשח עץ גדול בין שפשח עץ קטן: עיין במ"מ שהרבה לתמוה על רבינו שפל דבריו הוא נגד הסוגיא ביצה דף ל"ג ב', וסיים בדבריו ונחפשי פל צדדי סוגיא זו ולא מצאתי דבר נאות ישען בו רבינו ז"ל עכ"ל: ולעד"ן דדברי רבינו, נכונים ומיושבים בפשיטות מאד ע"פ הסוגיא ההיא וע"פ פירש"י, ורק בדבר אחד לבד הוא נאד מפירש"י: ומקודם יש לנו לדייק קצת בלשון רבינו, א' דדייק רבינו בתחלת דבריו לומר הנוטל קיסם של עץ "מלפניו" דייקא, ב' דמסיים בלשונו בהלכה ח' "בין שפשח עץ גדול בין שפשח עץ קטן", ומנא ליה זה לרבינו והיכן מרומז זה בסוגיא, דאי מה דאמר שם דר"י הנה מפשח ויהיב לן אלנותא אלנותא אף ע"ג דחזיא לקתתא דנרגי ונחציני, הלא לא אמר זה אלא לרבנותא דקשים ולא לגידולם, ועוד דהתינח עץ גדול דאמר רבינו אבל עץ קטן למאי אמר דהלא פשיטא הוא והכי הנה לו לומר "ונאפ"י עץ גדול" ותו לא, ומדאמר בין עץ קטן משמע שיש רבותא גם ביה, ג' הלא שם בסוגיא אסיק לאוקמי ההיא דשובר אדם את החבית דוקא במוסתקי, ופירש"י ותוס' במזונפת ורעועה אבל לא בשלמה, ואע"ג דאוקמה לה בהכי אליב"ד דר"א, ע"כ גם לרבנן איירי רק בהכי לפי הסוגיא ההיא, דאמר דלרבנן אינו מותר לקטום אלא משום דס"ל דלחצוץ בו שיניו ג"כ אינו אלא פטור אבל אסור, אבל אם הנה חייב גם לרבנן הנה אסור לקטום, וא"כ התם בחבית אם הנה מכונן לעשות פלי הרי פשיטא שהנה חייב לכ"ע, וא"כ יש לגזור בשלמה גם בלא מכונן שמא יבא לכונן, ולכן פסקו הכי באמת בטור ש"ע סימן שי"ד סע"א, וכן פתב הגר"א שם דגם לרבנן ע"כ הכי הוא ע"ש, וא"כ הלא תמוה לכאורה דעת רבינו דאיהו פתב האי דין דשובר אדם את החבית בריש פ' כ"ג לקמן ולא הזכיר מזה מידי שם אלא התיר לשוברה בסתמא דמשמע גם פשהוא שלמה ע"ש: לכן נראה לע"ד דרק בזה לבד דאוקימתא דמוסתקי הוא דנאד מפירש"י ותוס' ומפרש לה באופן אחר, אבל פל הסוגיא הוא מפרש ג"כ כפירש"י ואפ"ה צדק בכל דיניו בזה: דהנה רב יהודה דאמר אוקלי בהמה אין בהן משום תיקון פלי, ודאי מפרש לה רבינו דגם לקטום לחצוץ בו שיניו מותר גם לכתחלה וכפירש"י ולא כפירש הרי"ף בזה דנראה מדבריו דרק ליתול אותו הוא מתיר ולא גזרינו ביה שמא יקטום ע"ש, ומדאותבי רב פהנא ע"ז מהברייתא דאמרה מטלטלין עצי בשמים להריח כו' ולא יקטמו ואם קטם פטור אבל אסור, לחצוץ בו שיניו לא יקטמו ואם קטם

חייב תטאת, ור"י טרח לתרצה דאייירי רק בקשין ע"כ ס"ל לתרנוייהו דהלכתא הכי הוא, אלא משום דעיקר פרכתו דר"כ על ר"י הוא רק מהא דאמרה דאם קטם לחצוץ בו שיניו חייב תטאת, וע"ז הוא דטרח ר"י לתרצה ולאוקמה בקשין, אין לנו למשמע מזה אלא דבדין זה דקטם לחצוץ בו שיניו הלכה היא פדברי הפרייטא הזאת ואע"ג דבאמת ר"א היא ולא פרבנו, פדמניא בפרייטא השנייה שם דפליגי ר"א ורבנו בזה, ולרבנו אינו אלא פטור אבל אסור, מ"מ ס"ל לתרנוייהו דהלכה כר"א בזה, וכן את"כ דרמי תרי הפרייטות אהדדי, דתני חדא קוטמו ומריח בו, ונתניא אינדף לא יקטמנו להריח בו, ואמר ר"ז אמר רב חסדא לא קשיא הא ברפין הא בקשין, הרי דמוקו תרי הפרייטות הללו כר"א, ולא רצו לומר הא ר"א הא רבנו, שמעינו מזה ג"כ דתרנוייהו ס"ל ג"כ דהלכה כר"א וכרב יהודה דמוקי לברייטא קמייטא בקשין, אלא דעכ"ז לא שמעינו גם מדבריהם אלא דהלכה כר"א בדין דקטם לחצוץ בו שיניו דחייב תטאת ולא פרבנו, ולכן לא רצו לאוקמה ההיא דקוטמו ומריח בו פרבנו דאמרי דגם לחצוץ בו שיניו אין בו איסור דאורייתא, דלא פהלכתא, אבל בדין קטימה להריח אם הלכה כר"א דלא יקטום משום דגזרינו אטו קטימה לחצוץ בו שיניו, אין לנו ראיה לא מדברי ר"כ ור"י ולא מדברי ר"ז ור"ח, דמדברי ר"כ ור"י נדאי אין שום משמעות פיון דלא איירו בזה פלל, וגם מדברי ר"ז ור"ח דאיירו ביה ג"כ אין ראיה ברורה דהכי ס"ל לדינא, אבל מ"מ קצת משמעות יש מדבריהם דאכפלו לתרץ גם הא דתניא לא יקטמנו להריח בו ש"מ דס"ל דהלכה כר"א גם בזה, ומדאוקמוה בקשין פדברי ר"י ש"מ קצת דס"ל גם בדעת ר"י הכי דגם הוא פוסק כר"א בכל דבריו גם בהא דלא יקטום להריח, ועל זה אמר מתקיף לה רב אחא בר יעקב בקשין אמאי לא מ"ש מהא דתנו שובר אדם את החבית כו', ולא גזרינו שמא יבא לעשות פלי, ור"ל וא"כ מוכרח הוא דאין הלכה כר"א בזה שגזר גם שלא יקטום להריח, ועוד דמאי דמשמע מדבריהם דגם ר"י ס"ל הכי, זה בנדאי אינו דהרי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרנוייהו פי הוינו פי ר"י הנה מפשח ויהיב לן אלנותא אלנותא כו', הרי דר"י נדאי שובר דבזה אין הלכה כר"א אלא פסתם משנה דשובר אדם את החבית כו', דאם אינו עושה פלי מותר לכתחלה ולא גזרינו אטו יכוין לעשות פלי, ואמר לא קשיא הא ר"א הא רבנו, האי לא קשיא הוא כמו שהיה אומר אלא לא קשיא, ור"ל דבדעת ר"כ ור"י נדאי הוא דאף דבקוטם לחצוץ שיניו הוא חייב תטאת כר"א, אבל בקוטם להריח ס"ל דלא כר"א אלא פדברי המשנה שובר אדם את החבית דאמרה מפוךש דאף פי אם יכוין לעשות פלי יתחייב תטאת מ"מ פשאינו מכוין לעשות פלי מותר לכתחלה ולא גזרינו מידי, ולכן גם בקשין נדאי אף פי אם יכוין לעשות פלי לחצוץ בו שיניו חייב תטאת כר"א מ"מ באם קוטם רק להריח מותר גם לכתחלה, אמנם דברי הפרייטות דתני חדא לא יקטמנו ומריח לא נצטרף עוד לדחוקי לתרץ תרנוייהו אליבין דר"א והא ברפין והא בקשין פדברי ר"ז ור"ח, אלא לא קשיא הא ר"א והא רבנו, דלרבנו דגם בקוטם לחצוץ שיניו אינו אלא פטור אבל אסור בקוטם להריח מותר לכתחלה, ולר"א דחייב תטאת בקוטם לחצוץ שיניו, גם בקוטם להריח אסור לכתחלה, אבל אליבין דר"י א"א לומר הכי דהרי איהו ס"ל מפוךש כר"א בקוטם לחצוץ בו שיניו, ואפ"ה בקוטם להריח אמר דמותר להריח, ולכן איהו ע"כ ס"ל להלכה פדברי המשנה דשובר את החבית, אבל להפרייטות נוכל שפיר לתרץ הא ר"א הא רבנו, ולזה

פריה על זה ולית ליה לר"א הא דתנן שובר אדם את החבית כו', וכוונתו בזה נדאי לר"א ומחלקותו, דלפי דבריה הלא פליגי על המשנה דשובר אדם את החבית דס"ל להמשנה מפני דלא גזרינו אף במקום שיש בו חיוב חטאת, והאיה תאמר דגם לרבנן אינו מותר לקטום להריח אלא משום דס"ל שאין בזה שום חיוב חטאת דגם בקוטם לחצוץ שיניו הוא רק פטור אבל אסור, משמע דאם הנה גם לדידהו חיוב חטאת בקוטם לחצוץ שיניו גם הם היו גוזרים שלא לקטום להריח, והרי הוא מפני שלא פדברי המשנה, דמתרת לכתחלה לשפור החבית כשאינו מכוון לעשות פלי אע"פ שאם מכוון לעשות פלי חייב חטאת, אלא דעל ר"א הקושיא יותר חזקה דאיהו גזר מפני שלא יקטום להריח, אבל על רבנן עצמן לא קשיא מידי על עיקר דינם דהרי גם הם לא גזרו מידי, ולא הנה הקושיא לדידהו אלא לפי משמעות דבריו דמוקי להברייתא דקוטם ומריחא אלא לשיטת רבנן דלא שייך ביה חיוב חטאת גם בקוטם לחצוץ בו שיניו, הא בלא"ה גם לדידהו הנה אסור, אבל על ר"א דאמרו דהברייתא דלא יקטום להריח אתיא אליבין שגזר מפני שטו קוטם לחצוץ בו שיניו, הנה הקושיא חזקה בנדאי, ור"ל דהלא חזר אתקפתא דרב אחא בר יעקב מהמשנה הזאת לדוכתין גם לפי תירוץ זה כפאשר התקייף על דברי ר"ז אמר ר"ח, ולזה אמר, אמר רב אשי כי תניא הדיא במוסתקי, ר"ל לעולם ר"א אית ליה ג"כ דברי המשנה אבל כי תניא הדיא דלא יקטום להריח אליבין דר"א במוסתקי, והוא מוסטכי שהזכיר רבינו בפ"ט מה' ברכות ה' ו' בהדי לבונה שמברכין עליהם בורא עצי בשמים, וכן משמע מפירוש"י שם דעיקר שם מוסתקי הוא בעצי בשמים אלא דגם הזפת שהוא נקרא בשם מושאל ג"כ מוסתקי על שפא משרף של עצי בשמים וריחו דומה לריח לבונה ע"ש, ור"ל עץ של בשמים הנקרא מוסתקי שהוא עץ קטן, ובקטמו הוא עושה פלי שראוי ג"כ לחצוץ שיניו ולכן בזה הוא גזר שלא יקטום אף אם מכוון רק להריח כיון דסו"ס נעשה פלי בקטימתו, משא"כ בשבירת חבית הרי לא נעשה שום פלי בשבירתו אם אינו מכוון לשוברה בשונה כדי לעשותה פלי, ולכן מודה ביה ר"א ג"כ דלא גזרינו, ולזה שפיר מוקמינו להדיא ברייתא דקוטמו ומריח פרבנן ולא כר"א כי רצה לאוקמי הני שתי ברייתות בענין אחר במוסתקי, וברייתא השניה דלא יקטום כר"א, דאיהו גזר בעץ קטן שנעשה פלי ממילא, ורבנן לא גזרו גם בעץ קטן, ולפי האוקימתא הקודמת אזלי לטעמייהו משום שאין בו חיוב חטאת גם בקוטם לחצוץ בו שיניו, אמנם לר"י לא תלי זב"ז כלל אלא דאף לדידין יש חיוב חטאת בקוטם לחצוץ בו שיניו מ"מ בקוטם להריח מותר לכתחלה, וא"כ הוא יפרש ע"כ גם להברייתא דקתני בה קוטם להריח אליבין דכ"ע ואף כר"א ואף במוסתקי שהוא עץ קטן ג"כ מותר לקטום להריח אף ע"ג דלחצוץ שיניו יש בו חיוב חטאת, וכהמשנה דשובר אדם את החבית שלא חלקה בזה כלל דאף אם עושה פלי בשבירה ג"כ לא חיישינן כיון שאינו מכוון לעשות פלי, והברייתא דאמרה לא יקטום פליגה אברייתא דאמרה יקטום ושניהם אליבין דר"א ור"י פוסק לדינא כהברייתא דאמרה יקטום, כנלע"ד לפרש הסוגיא אליבין דרבנן, ולפ"ז בשני דברים הוא אד מפירוש"י, דרש"י פירש הא ר"א הא רבנן דקאי על ר"י דאיהו ס"ל פרבנן, ורבנן מפרש לה על רומיא דשני הברייתות הקודמים, והשנית דלפירוש"י קאי רב אשי בדבריו דאמר כי תניא הדיא במוסתקי, על דברי המשנה דשובר אדם את החבית, והוצרכו לדחוק עצמו דהזפת כיון שפא מעצי בשמים נקרא ג"כ בשם מוסתקי, ולרבנן

קאי על בְּרִייתָא דר"א, ומוסְתְּקֵי הוּא עֲצֵי בְּשָׁמַיִם מִמֶּשׁ, וא"ש זֶה יוֹתֵר בְּרוּיָחָא, וְגַם לְשׁוֹן פִּי תַנְיָא הֵיא ג"כ א"ש יוֹתֵר בְּרוּיָחָא, דלפּרש"י דְקָאֵי עַל הַמְשָׁנָה הֵיזָה לֹו לֹוּמֵר פִּי תַנּוּ, אָמְנָם בְּאַמַּת שְׁנֵי דְבָרִים אֱלוּ אֵינוֹ אֵלָא דְבָר אֶחָד פִּי תַלּוּיִים זב"ז וְד"ל: וְעַתָּה הֵלֵא דְבָרֵי רַבִּינוּ מְבוֹנָאֲרִים בְּפִשְׁטוּת, דְּשִׁפִּיר הִתְחִיל בְּלִשׁוֹנוֹ לֹוּמֵר הַנוּטֵל קִיסָם שָׁל עֵץ "מִלְפָּנָיו" דִּינִיקָא, שֶׁהוּא לִשׁוֹנוֹ שֶׁל ר"א, לְהוֹרוֹת לָנוּ פִּי הוּא פּוֹסֵק בְּזָה כר"א פִּי כֵן הוּא דַעַת ר"כ ור"י וְגַם דַעַת ר"ז ור"ח וְגַם דַעַת רב אַחָא בַר יַעֲקֹב הֵכִי הוּא, וְגַם סְנַגְיִית הַש"ס הֵכִי הוּא בְּדַעַת ר"י, וְלִכְּנֵן פֶּסֶק רַבִּינוּ שִׁפִּיר דְקוּטָם לְחֻצְרָן בּוּ שִׁנְיָו חֲזִיב חֲטָאָת, וְאַפ"ה פֶּתַב אַח"כ בְּהִלְכָה ח' דְכָל דְבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְמַאֲכַל בְּהִמָּה מוֹתֵר לְקַטּוֹם גַּם לְחֻצְרָן בּוּ שִׁנְיָו שְׁאִין בְּהֵם תִּיקוֹן כָּלִים, כר"י דְאָמַר הֵכִי וּכְפִירש"י בְּזָה פֶהֶג"ל, וְכַתֵּב עוֹד דְלִקְטוֹם לְהַרִיחַ מוֹתֵר גַּם בְּקָשִׁים, ג"כ כר"י דְפֶסֶק פְּבִרִייתָא הַשְּׁנֵיָה וְכַדְבָּרֵי הַמְשָׁנָה דְשׁוֹבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית, וּמִתִּיר גַּם בְּמוֹסְתְּקֵי שֶׁהוּא עֵץ קָטָן פִּי אֵין שׁוּם חִילּוּק בְּזָה לְדַעַת ר"י, וְזֶהוּ דְמִסְיָיִם רַבִּינוּ בֵּין שְׁפִשַׁח עֵץ גְּדוֹל בֵּין שְׁפִשַׁח עֵץ קָטָן, וְלִזְהָ שִׁפִּיר לֹא חִלַּק רַבִּינוּ בְּפֶרֶק כ"ג בְּדִין שְׁבִירַת חֲבִית בְּמִידָי, דְּנִדְאֵי לְדַעַת רַבִּינוּ גַּם בְּחֲבִית שְׁלֵמָה לֹא גָזְרוּ כָּלוּם וְכָל הַגְּ"ל דְלֹא כְפִירש"י בְּזָה, וא"ש הַפֵּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: שׁוֹב עֵינְיָתִי יוֹתֵר בַּמ"מ וְהִנֵּה הוּא הֶעֱתִיק דְבָרֵי הַסְּנַגְיָא וְהֶעֱתִיק "אֵלָא לֹא קָשְׂיָא הָא ר"א הָא רַבְּנָן" וְכַמ"ש, וְגַם הוּא מְפָרֵשׁ דְקָאֵי עַל רוּמְיָא דְהַבְּרִייתוֹת וְכַמ"ש וְלֹא כְפִירש"י, וּלְפ"ז תִּיקְמֵהֵנִי עֲלִיו לְמָה לֹא עָלָה לֹו לִיִּשָׁב דְבָרֵי רַבִּינוּ כַּמ"ש וְתַמָּה עֲלִיו כ"כ, אֵין זֶה אֵלָא פִּי מְקוֹם הַנִּיחַ לִי לְהַתְגַּדֵּר בּוּ ת"ל: פֶּרֶק יב הֵלְכָה ב אֲבַל הַמְכַבֵּה גַחְלַת שֶׁל מִתְכוֹת פֶּטוֹר וְאִם נִתְפָּוִן לְצַרְף חֲזִיב: וּבְהַשְׁגוֹת הַקְּשָׁה עֲלִיו תַּרְתִּי א' דָּאָם בְּמִתְפָּוִן חֲזִיב א"כ גַּם בְּלֹא מְכוּוֹן פֶּסִיק רִישִׁיָּה הוּא דָּגַם ר"ש מוֹדָה בּוּ, וְעוֹד דְבַמְס' יוּמָא אֲמַרִּינוּ דְצִירוּף דְרַבְּנָן הוּא וְחִיּוּבָא לִיכָא, וְגַם הַכ"מ בְּשֵׁם הַרַמ"ך תַּמָּה עַל רַבִּינוּ בְּשִׁתִּים אֱלוּ, וְעֵינֵן בַּמ"מ מ"ש בְּזָה: וְלַעֲדָן דְדַעַת רַבִּינוּ הוּא פְּדַעַת הַתּוֹס' בְּיוּמָא שֶׁם דָּף ל"ד ב' שְׁפִירְשׁוּ אֲבַל הֵכִא צִירוּף בְּלֹא מִתְפָּוִן דְרַבְּנָן הוּא גַּם לַר"מ, וא"כ כ"כ לַר"ש בְּפֶסֶיק רִישִׁי, וְלִכְּנֵן שִׁפִּיר פֶּתַב רַבִּינוּ דְבְּלֹא מִתְפָּוִן פֶּטוֹר ור"ל אֲבַל אֲסוּר מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם פֶּסִיק רִישִׁי, וְשִׁפִּיר פֶּתַב דְמִתְפָּוִן לְצַרְף חֲזִיב וְשִׁנֵּי הַתְּמִיהוֹת מְעִיקְרָא לִיתָא לַפ"ז, וּמָה שֶׁהַקְּשָׁה עוֹד הַהַשְׁגוֹת מֵהָא דְמִמְתַּקִּין אֶת הַסְּרָדֵל בְּיו"ט בְּגַחְלַת שֶׁל מִתְכַּת, כְּבָר פֶּתַב הַמ"מ בְּשֵׁם הַרַמְבַּ"ן דְהֵתֵם לִיכָא צִירוּף כָּלֵל דָּאֵין צִירוּף אֵלָא בְּמִים וְלֹא בְּסְרָדֵל, וְעַל הַרַבְּב"ד אֲנִי תַמָּה דְמֵאֵי מִקְשָׁה מִזָּה עַל רַבִּינוּ, וְכִי לְדִידְיָה דְצִירוּף דְרַבְּנָן מִי נִיחָא הָא דְמִמְתַּקִּין אֶת הַסְּרָדֵל, וְכִי שְׁבוֹת דְרַבְּנָן מוֹתֵר בְּיו"ט בְּמְקוֹם שְׁאֲפִשֵׁר מַעֲיו"ט, אֵלָא ע"כ גַּם הוּא יֹאמֵר דְבְּסְרָדֵל אֵין צִירוּף כָּלֵל, וְד"ל הֵלְכָה וְשִׁכַּח גַּר דְלוּק ע"ג טַבְּלָא מְנַעַר אֶת הַטַּבְּלָה וְהוּא נוֹפֵל וְאִם כְּבָה כְּבָה אֲבַל הַנִּיחוּ מְבַעֲרָב אַע"פ שְׁכַבָּה אֲסוּר לְטַלְטְלוּ.

הִנֵּה הָאֵי הַנִּיחוּ "מְבַעֲרָב" אֵין לֹו בְּאוּר וְכִי בְּרִישִׁיעֵי עֲסָקִינוּ שְׁיַנִּיחַ יִשְׂרָאֵל גַּר דְלוּק בְּעָרָב שְׁבֵת, וְעוֹד דְהָרִי גַּם אִם הַנִּיחוּ מִבַּעו"י הָרִי בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת נַעֲשֶׂה בְּסִיס לְדְבָר הָאֲסוּר, כַּמ"ש רַבִּינוּ לְקַמֵּן פ' כ"ה הֵלְכָה י"ז ע"ש, לִכְּנֵן נִלְע"ד דַּט"ס דְמוֹכַח הוּא וְהֵכִי צ"ל "אֲבַל הַנִּיחוּ אַע"פ שְׁכַבָּה מְבַעֲרָב אֲסוּר לְטַלְטְלוּ", וּלְפ"ז שִׁפִּיר מְדִיִּיק שְׁכַבָּה מְבַעֲרָב דָּאֱלוּ כְּבָה מִבַּעו"י לֹא נַעֲשֶׂה מַעוֹלָם בְּסִיס לְדְבָר הָאֲסוּר וְד"ל: פֶּרֶק יד הֵלְכָה א אַרְבַּע רְשׁוּיוֹת לְשִׁבְתָּה רַה"י וְרַה"ר כו' אֵיזָהוּ ר"ה מְדַבְּרוֹת וַיַּעֲרוֹת כו'.

עיינן מ"מ שפכתב מ"ש רבינו מדברות ויערות בכלל ר"ה הוא דבר מתמיה אצלי, שְהרי פ"ק דף ו' ב' שנינו איזהו ר"ה סרטיא ופלטאי גדולה כו', והקשו וליחשב נמי מדבר דהא תני איזהו ר"ה סרטיא כו' והמדבר, ותירץ אבני ל"ק פאן בזמן שהיו ישראל שרויים במדבר פאן בזה"ז, ופירש"י בזמן ההוא חשובה ר"ה בזמן הזה אינו מקום הלוח לרבים עכ"ל, ופי' ברייתא דקתני בה המדבר הא קמ"ל דאי איפא רבים מצניין עכשוו במדבר תדיה ג"כ הוא בכלל ר"ה, וא"כ רבינו ז"ל לא ה"ה לו להזכיר מדברות ויערים בסתם כו', ועיינן כ"מ שפכתב לתרץ זה בשם ר' אברהם בנו של רבינו שי"מ בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנותיהם סדורים בו ה"ה לגבן כמו בקעה ושידה וכו"ז שאין ישראל דרים בו אל כל מי שירצה להלך ועובר בתוכה הוא ר"ה וטעמא דמסתברא הוא כו': ולעד"ן דמלבד שאין זה טעמא דמסתבר פלל לומר דבשביל שהיו מחנות ישראל סדורים בו לכן לא היו למחנות ישראל דין ר"ה וה"ה לגבן כמו בקעה ושידה, דאינה ענין הוא לבקעה ושידה שהן של יחידים ואין רבים בוקעין בהן משא"כ כל מחנות ישראל הרי היו ששים ריבא בוקעים בו בכל יום: עוד הוא גמרא מפונרשת להיפך דאמר ר"י אמר שמואל בריש הזורק מקושש מעביר ארבע אמות בר"ה הנה: לכן נראה לע"ד דרבינו מפרש לדברי אבני כפי' רש"י ממש דבזמן שהיו ישראל שרויים במדבר איירי הברייתא שחשב גם למדבר בכלל ר"ה, פי הוצרכה לחושבו על פי כל ישראל היושם והוצרכו לידע שהמדבר הוא ר"ה, פאן בזה"ז דלא שכיחי הולכי מדבריות בין ישראל ואין דין זה מצוי פלל, ולכן לא חשבי' אידך ברייתא ולא איכפלה להודיענו דין זה דגם המדבר דין ר"ה יש לו פיון דלא נצרך דין זה בזה"ז פלל, אכל בנדאי אם אירע שאחד מישאל פירש למדבר בנדאי היא ר"ה גמורה גם בזה"ז, ולכן שפיר כתב רבינו דהמדברות הם ר"ה, ולפ"ז שפיר כתב עוד דגם היערות הנה ר"ה דלא גריע ממדבריות, ופירוש זה הוא לע"ד פירוש מרונח ונעים ומסתבר בפשיטות מאד והוא דעת רבינו בלא ספק בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ו אכל בין העמודים הואיל ורבים דורסין ביניהם הרי הן ר"ה.

עיינן מ"מ שפכתב דרבינו פסק פרב יהודה דהוא בתרא נגד ר' יוחנן, אכל הוא דוחק גדול דהרי רק מאב"י ורבא ואילך הלכה כבתראי, והלכה כר' יוחנן גם לגבי רב רבו וכ"ש לגבי שמואל רבו, וק"ו בן בנו של ק"ו לגבי רב יהודה תלמידיהם: אמנם גלע"ד דדעת רבינו הוא זה דפסק כאידך דברי רב דימי אמר ר' יוחנן שם דאמר לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לר"ה דאע"ג דזמנין דדחקי ביה רבים ועיילי לגנה פיון דלא ניחא תשמשת' פי כרמלית דמי, הרי דתלי טעמא בשני דברים חדא דרק דחקי רבים ועיילי לגנה, אכל אם היו דרסי ביה רבים בלא דוחק אע"ג דלא מסתגי להו בהדיא כר"ה דמי, שנית פיון דלא ניחא תשמשת' ככרמלית דמי, אכל אם ה"ה ניחא תשמשי' כר"ה דמי, וא"כ לפ"ז מכ"ש בין העמודים דדרסי ביה רבים בלא דוחק אלא דלא מסתגי להו בהדיא, וגם ניחא תשמשת' דפשיטא דהנה כר"ה, והוא ממש דברי רב יהודה שם דאמר ביה שני הטעמים הללו דאמר, אכל בין העמודים דניחא תשמשת' לא לישנא אחרינא אכל בין העמודים דזמנין דדרסי לה רבים כר"ה דמי, ור"ל דדרסי לה רבים בלא דוחק אלא דרק זמנין הוא ולא בתדירות דלא מסתגי להו בהדיא, הרי דרב יהודה אית ליה הא דר' יוחנן, ור' יוחנן אית ליה הא דר"י, אלא דאידך דברי רב דימי אמר ר' יוחנן פליג על זה ואמר בין העמודים נידון ככרמלית מ"ט אע"ג דדרסי בה רבים פיון דלא מסתגי

להו ביהדי פכרמלית דמניא, ונהרי הוא פליג מדידיה על דידיה דאמר תחלה בעצמו דרק קרון זוית דרק דחקי ביה רבים ולא ניחא תשמשתי היא דהנה פכרמלית, אבל בין העמודים דלא דחקה וניחא תשמשתי כר"ה דמניא, ולכן נדאי פשיטא הוא דלישנא אחרנא הוא בדברי רב דמי, וגם בלא"ה צ"ל הכי, דמתחלה אמר כי אתא רב דמי אמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא לקרון זוית, ומיד הדר אמר כי אתא רב דמי אמר ר' יוחנן, אלא ע"כ דלישנא אחרנא הוא דכי אתא ר"ד אמר ר"י הכי ולא פלשון ראשון, וא"כ לפ"ז פנין דלשון ראשון דרב דימי אמר ר' יוחנן אית ליה מפנרש פרב יהודה הכי קי"ל ולא פאידיך לישנא אליבין דר"ד אמר ר"י, וא"ש דברי רבינו לנכון בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: הלכה ט עמוד בר"ה גבוה י' ורוחב ד' הרי זה רה"י.

נעץ בגובהו כו'. עיין מ"מ שכתב בסוף דבריו היכא שמילא פולו יתדות כו' א"נ שלא מעטו אלא עד שלש בדוקא, ועיין בלח"מ שדחק עצמו בפירוש דבריו: ולעד"ן דהאי "א"נ" דקאמר אינו הר"ת של אי נמי הוא, אלא הר"ת של "אם נאמר" הוא, ור"ל היכא שמילא פולו יתדות ברחבו דאז ליכא טעמך משום תשמיש בני ר"ה אם נאמר דבזה מודה אתה לרב אדא בר אהבה דאינו ממעט אלא מלמעלה למטה עד שלש בדוקא מהקרקע ומשום שהוא רשות בפ"ע אבל לא למטה משלש או דלמא ל"ש, וא"ל דל"ש דגם בכה"ג ממעט גם למטה מג' לפי שמניח דף ע"ג היתדות ומשתמש וד"ל: אמנם לע"ד אין לשון רבינו סובל פירוש זה, דהרי רבינו אמר בלשוננו "שקרי תולין באותן היתדות ומשתמשין בהם", ולא אמר "שקרי מניחין דף על אותן היתדות ומשתמשין בו", לכן נראה לע"ד דרבינו אינו מפרש דברי רב אשי במניח דף, אלא ה"ק דנייה דדבר גדול לא אפשר לתלות ביד אדא כי שאר היתדות שמצד זה ושמצד זה יעכבו עליו, אבל אפשר דמנח ביה מידי ומשתמש, ור"ל דתולה דבר קטן בכל יתד ויתד ומשתמש בכלן, והאי דאמר דמנח ביה מיד"י הוא כאלו היה אומר דמנח ביה פל שהוא, ובכל זה אין מקום עוד להשגת הראב"ד על רבינו בזה ע"ש ודו"ק: פירק טו הלכה א עומד אדם בר"ה ומטלטל ברה"י פולו ועומד ברה"י ומטלטל בר"ה ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות ואם הוציא פטור מפני שהוא ברשות אחרת.

ובהשגות א"א שבוש הוא זה ובגמ' מסייע מזה לרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' אע"פ שהעבירו דרך עליו חייב כו' עכ"ל, וכן המ"מ פתב על דברי רבינו אלו, ופטור זה אינו אמת שקרי מבואר שם בגמ' אליבין דרבא דאמר המעביר חפץ דרך עליו חייב שפבר פסק רבינו פמותו פי"ב שהוא חייב וכ"כ הר"א ז"ל בהשגות ופשוט הוא שם וא"א לפרש הסוגיא בדרך אחרת, ובקצת ספרי רבינו נמצא חייב מפני שהוא ברשות אחרת, וזה אמת אלא שאין משמעות לשונו מכונן והיה לו לומר אע"פ שהוא ברשות אחרת עכ"ל: ואנכי תמהתי עליהם מאד ובפרט על המ"מ שהוא סגרו ופרקליטו של רבינו בכ"מ איך חשב כזאת לדחות דברי רבינו בקש נדף אשר באמת דבריו נכונים וברורים להלכה ואין עליו גם ריח קושיא לפי האמת אלא רק לפום רהיטא לבד: והנה זהו לשון המשנה עירובין דף צ"ח ב' עומד אדם ברה"י ומטלטל בר"ה ומטלטל ברה"י ובלבד שלא יוציא חוץ מארבע אמות, ובגמ' ובלבד שלא יוציא הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב, מי קתני אם הוציא חייב חטאת דלמא אם הוציא פטור אבל אסור, איכא

דאָמרי האַ הוציא פֿטור אַבל אָסור לימא תִּיהוּ תִיובֶתא דְרָבא דאָמר המַעבִיר חֲפֵץ מתחלת ד' לסוף ד' כו' חֲזִיב, מִי קִתְּנֵי הוציא פֿטור אַבל אָסור דלמא אַם הוציא חֲזִיב חטאת ע"כ, וּבִבְאֵמַת לְפּוּם רְהִיטָא וְדֵאֵי שְׁמַעִינָן מְזֵה דַעֲכ"פ לְרָבא דְקִי"ל פְּנוּתֵי וְדֵאֵי אַם הוציא חֲזִיב חטאת וּכְדִבְרֵי הַרְאַב"ד וְהַמ"מ: אָמְנָם הָרִי הַסּוּגִיא הַזֹּאת לְכֹאֲרָה תְּמוּהָ טוֹבָא דְהָרִי הִיא סוּתְרַת לְסוּגִיא דְשִׁבְתָּ דָף ח' ב', דְתִנְיָא שְׁם בְּבְרִייתָא אָדָם עוֹמֵד עַל הָאֶסְקוּפָה נוֹטֵל מִבְּעָה"ב וְנוֹתֵן לוֹ נוֹטֵל מִעֲנֵי וְנוֹתֵן לוֹ וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא יִטּוֹל מִבְּעָה"ב וְנוֹתֵן לְעֵנֵי מִעֲנֵי וְנוֹתֵן לְבְּעָה"ב וְאִם נִטֵּל וְנוֹתֵן שְׁלֵשְׁתָּן פֿטוּרִין, וּמוּקִי לָהּ שְׁם בְּגִמְרָא בְּאֶסְקוּפָה מְקוּם פֿטוּר כְּגוֹן דְּלִית לָהּ ד' עַל ד', וְכִי הָא דְכִי אָתָא רַב דִּימָא אָמַר ר' יוֹחָנָן מְקוּם שְׁאִין בּוּ ד' עַל ד' טְפָחִים מְוֹתֵר לְבְנֵי רַה"י וְלְבְנֵי רַה"ה לְכַתְּרָה עֲלֵיו וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא יִחְלִיפוּ, וְאָמַר לִימָא תִּיהוּ תִיובֶתא דְרָבא דאָמר המַעבִיר חֲפֵץ מתחלת ד' לסוף ד' בר"ה אע"פ שְׁהַעֲבִירוּ דְרָהּ עֲלֵיו חֲזִיב, וּמִשְׁנֵי הֵתָם לֹא נָח הָכָא נָח ע"כ: וְהִנֵּה לְכֹאֲרָה אֵינּוּ מוּבָן כִּלְלֵי מֵאֵי דאָמַר הֵתָם לֹא נָח הָכָא נָח, חֲדָא דְהָאֵי דאָמַר, הֵתָם לֹא נָח, מְיֻתֵר הוּא לְגַמְרֵי דְפְּשִׁיטָא הוּא דְאֵינּוּ חֲזִיב בְּהוּצָאת ד' אֲמוֹת בַּר"ה אֲפִילוּ לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה אֲלָא אַם לֹא נָח בְּתוֹךְ ד' אֲמוֹת, וְעוֹד דְאֵינּוּ לְשׁוֹן הוּא, הָכָא לֹא נָח, דְמַהֲיָכָא פְּסִיקָא לָהּ דְהָכָא אֵינְרֵי בְּנָח, וְהָכִי הִיָּה לוֹ לומר, הָכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן בְּנָח, וְאֵיךְ אָמַר זֶה לְמַלְתָּא דְפְּסִיקָא, הָכָא נָח, וְעוֹד דְאֵי בְּנָח בְּמְקוּם פֿטוּר פְּשִׁיטָא הוּא דְפֿטוּר דְהִיָּה זֶה עֲקִירָה בַּר"ה"י וְהַנְּחָה בְּמְקוּם פֿטוּר וְעֲקִירָה מְמָקוּם פֿטוּר וְהַנְּחָה בַּר"ה וּמֵאֵי קַמ"ל, וְעוֹד דְהָרִי בְּבְרִייתָא אָמַר לְמַלְתָּא דְפְּסִיקָא, וְאִם נִטֵּל וְנוֹתֵן שְׁלֵשְׁתָּן פֿטוּרִין, דְמִשְׁמַע דְּבָכָל עֲנִין שְׁלֵשְׁתָּן פֿטוּרִין וְאִין בּוּ צַד חֲזִיב כִּלְלֵי דַאל"כ הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ וְהָכִי הִיָּה לוֹ לומר, וְאִם נִטֵּל וְנוֹתֵן אַם נָח שְׁלֵשְׁתָּן פֿטוּרִין וְאִם לֹא הָעוֹמֵד חֲזִיב, וּמִדְאָמַר סְתָמָא לְמַלְתָּא דְפְּסִיקָא דְשְׁלֵשְׁתָּן פֿטוּרִין וְדֵאֵי מִשְׁמַע דְּבַכ"ע פֿטוּרִין: אֲלָא ע"כ פְּנוּתֵי הַש"ס הָכִי הוּא, הֵתָם, בְּדִבְרֵי רָבא, הַמַּעבִיר, קִתְּנֵי שְׁהִיָּה מְהִלָּה וְעוֹבֵר בְּגוּפוֹ מִתְחַלֵּת ד' לְסוּף ד', דְלֹא נָח גּוּפוֹ, אַבְל הָכָא עוֹמֵד, קִתְּנֵי שְׁנַח גּוּפוֹ בְּמְקוּם אֶחָד בְּמְקוּם פֿטוּר, וְלִכֵּן מִשְׁמַעֲנוּ הַבְּרִייתָא שְׁפִיר דְאָף דְנָח גּוּפוֹ מִתְחַלְתוּ הִנּוּ דֵינּוּ כְּאֲשֶׁר הִיָּה מִעֲמִיד עֲצָמוֹ לְאַחַר שְׁכָבָר עָקַר וְהִנּוּ הַנְּחָה בְּמְקוּם פֿטוּר וְלִכֵּן הוּא פֿטוּר, מִשָּׂא"כ רָבא דאָמַר, הַמַּעבִיר, שְׁהִיָּה מְהִלָּה וְלִכֵּן אַף שְׁהַעֲבִירוּ דְרָהּ עֲלֵיו ע"ג רֵאשׁוֹ שְׁהוּא מְקוּם פֿטוּר חֲזִיב דְמַהֲלָה לֹא כְּעוֹמֵד דְמִי וְכְדִתְנִיָּא שְׁם דָּף ה' ב' הַמוּצִיא מִתְּנִיָּה לְפִלְטִיא דְרָהּ סְטִיו חֲזִיב, וְאָמַר שְׁם בְּטַעְמוֹ מִשׁוּם דְמַהֲלָה לֹא כְּעוֹמֵד דְמִי וְלִכֵּן הוּא חֲזִיב אַף שְׁהַעֲבִירוּ דְרָהּ סְטִיו שְׁהוּא פְּרָמְלִית: וְכָל זֶה הוּא מְבֻנָּר וּמְפֻנָּרשׁ לְהַדְרִיא בְּדִבְרֵי רַבִּינוּ לְעִיל פְּרָק י"ד הִלְכָה ט"ו, וְז"ל הַמוּצִיא מִרַה"י לְרַה"ה וְעָבַר עַל מְקוּם פֿטוּר שְׁהִיָּה בִּינִיהֶן בְּהִלְכָתוֹ חֲזִיב שְׁמַהֲלָה אֵינּוּ כְּעוֹמֵד כּו', הִיָּה עוֹמֵד בְּמְקוּם פֿטוּר וְנִטֵּל חֲפֵץ מִרַה"י אוֹ מֵאָדָם הָעוֹמֵד שְׁם וְהִנִּיחוּ בַּר"ה אוֹ בִּיד אָדָם הָעוֹמֵד שְׁם פֿטוּר, וְכֵן אַם הַכְּנִיס מִרַה"ה לְרַה"י וְעָמַד בְּמְקוּם פֿטוּר פֿטוּר עַכ"ל, הָרִי מְפֻנָּרשׁ דְטַעַם הַפֿטוּר בְּזֶה הוּא מִשׁוּם שְׁעוֹמֵד בְּמְקוּם אֶחָד וְאֵינּוּ מְהִלָּה דְהִנּוּ זֶה כְּנָח גַּם הַחֲפֵץ שְׁם, וְלֹא בְּעֵינָן שְׁהִיָּה תְּחִלָּה וְאַח"כ יַעֲמֹד, אֲלָא גַם אַם עוֹמֵד מִתְחַלֵּה וְעַד סוּף וּמַעבִיר הַחֲפֵץ מִרְשׁוֹת זֶה לְרְשׁוֹת זֶה גַם בְּלֹא הַנְּחָת הַחֲפֵץ מִיִּקְרִי זֶה נָח כִּינּוּן שְׁהַגּוּף שֶׁל הַמַּעבִיר הוּא עוֹמֵד וְנָח בְּמְקוּם אֶחָד, וְלִזְהָ הַשְּׁפִיל רַבִּינוּ לְצַרְף שְׁנֵי הַדִּינִים הִלְלוּ בִּיחַד, אַף שְׁבַגְמ' הֵן שְׁתֵּי בְּרִייתוֹת חִלּוּקוֹת, וְגַם דִּין הַרֵאשׁוֹן מִתְנִיָּא בְּבְרִייתָא רַק לְעֲנִין פְּרָמְלִית וְלֹא לְעֲנִין מְקוּם פֿטוּר, וְדִין הַשְּׁנִי מִתְנִיָּא לְעֲנִין מְקוּם פֿטוּר, כִּי דִין הַרֵאשׁוֹן הוּא בְּבְרִייתָא הַרֵאשׁוֹנָה לְעֲנִין סְטִיו, וְדִין הַשְּׁנִי בְּבְרִייתָא הַשְּׁנִיָּה לְעֲנִין

אסקופה ומוקי לה בנת, ורבינו שינה וכתב גם דין הראשון לענין מקום פטור וצירף שני הדינים להדדי, וגם לא הזכיר בדין השני התנאי שיהא נח פדמוקי לה בגמרא, אלא בא להורות לן בזה דינא וטעמא ופירושי פאחד, דהא דאמרו בדין השני, הכא נח, אין ר"ל דהחפץ הנה נח על האסקופה דזה פשיטא הוא, אלא דר"ל דכיון דהאדם עומד שם וגופו נח במקום פטור אף שעומד ונח מתחלתו גם בעת עקירת החפץ, הנה דינא פאשר הנה מעמיד עצמו לאחר שעקר והנה ההנחה במקום פטור כי לא חייבו אלא בדין הראשון שהנה מהלך דרך מקום פטור ומשום דמהלך לאו פעומד דמי, משא"כ פעומד מתחלתו ועד סופו במקום פטור זה מיקרי נח פאלו נח החפץ שם וכמ"ש, ולפ"ז א"ש סוגיא דשבת בפשיטות מאד: ועתה לפ"ז פיון דשמעיון מסוגיא דשבת דמחלק בין הא דעומד אדם על האסקופה דפטור אבל אסור ובין הא דרבא דמחייב חטאת, משום דרבא דאמר בלשונו, המעביר, הוא במהלך דלא נח, והכא, עומד, קתני דנח, א"כ הלא דין המשנה דעירובין הנ"ל עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ה, הלא ג"כ, עומד, קתני דנח, והוא ממש דין הברייתא דעומד אדם על האסקופה כו', וא"כ נדאי פמו דבברייתא קתני ואם נטל ונתן שלשתן פטורין ומשום דנח, כן הוא נדאי בדין המשנה דקתני ובלבד שלא יוציא חוץ מארבע אמות, פנונתה הוא אם הוציא פטור אבל אסור דכיון דמדימי הא דעומד אדם ברה"י להא דרבא ע"כ הוא כפרש"י שם דאע"ג דעומד במקום גבוה בבית ושותה ונוטל חפץ ברה"ה ומגביהו למעלה מעשרה ונהעבירו דרך מקום פטור, והרי הוא ממש פעומד על האסקופה דכיון דגופו נח הנה פהנחת החפץ במקום פטור, והרי גם פאן גופו נח פשהוא שותה למעלה מעשרה במקום פטור ונהנה פהנחת החפץ שם ובנדאי הוא פטור אבל אסור ואיזה ענין הוא לרבא דאיירי במהלך, ונהרי אין מדברי המשנה הזאת לא סיעתא ולא תיובתא לרבא, ופשיטא הוא דהא אם הוציא פטור אבל אסור דייקינו מהמשנה ולא אם הוציא חייב חטאת, ועתה הלא סוגיא דעירובין הנ"ל תמוה הוא: אלא ע"כ מוכרחין אנו לומר דהאי סוגיא דעירובין אזלא רק לפי דעת המקשן דשבת דאמר ג"כ לימא תינהי תיובתא דרבא, שלא חילק ג"כ בין לשון עומד בין לשון מעביר, ובין נח גופו ולא נח גופו, דס"ד דהנחת גופו לאו פהנחת חפץ דמי ואין חילוק בין מהלך לעומד, אבל לפי המסקנא דשבת דמחלק בין מהלך לעומד דס"ל דעמידת גופו פעמידת חפץ דמי, וכן קי"ל בעלמא בכל מעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' ברה"ה דאם עמד לפוש בתוך ד' דפטור ולא חיישינו להחפץ אם הוא נח ג"כ או מתנענע בידו דכיון דנח גופו הנה פהנחת חפץ, ושמעיון עוד מברייתא דעומד אדם על האסקופה דאף אם הוא עומד מתחלתו עד סופו ג"כ הנה זה פעומד לפוש, א"כ נדאי דגם המשנה דעירובין עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ה, ג"כ להכי פנונה דאם הוציא פטור אבל אסור, ואין מזה סתירה לרבא פלל דאיהו המעביר אמר שהוא במהלך ולא נח, והמשנה עומד קתני שהוא נח: ועתה הלא שפיר פסק רבינו בפסק י"ב הלכה י"ד פדברי רבא דמדייק ביה ג"כ לשון, המעביר, דלא נח, ולכן אמר ביה שהוא חייב חטאת, ושפיר פסק בפסק י"ד הלכה ט"ו פדברי הברייתא דשבת דאם עמד במקום פטור והוציא מרה"י לרה"ה פטור, ומחלק שם מפורש בין מהלך לעומד, ולכן שפיר פסק גם הכא דכשעמד ברה"י וטלטל ברה"ה מתחלת ד' לסוף ד' דפטור אבל אסור ומדייק ביה ג"כ לשון עומד אדם וככל הנ"ל: והא שפכת רבינו בטעמו מפני שהוא ברשות אחרת נלע"ד דהורה לנו בזה שהוא מודה ג"כ לדינו

שֶׁל הָרֶאָב"ד בְּפִירוּשֵׁי לְדַבְרֵי רַבָּא לְעִיל בְּהַשְׁגוֹת פֶּרֶק י"ב הִלְכָה י"ד וְהוּא ג"כ פִּי ר"ח בְּתוֹס' שְׁבַת דָּף ח' ב' דְּפִירוּשׁוֹ הָא שְׁהַעֲבִירוּ דְרָךְ עָלָיו דְּאָמַר רַבָּא שְׁהַעֲבִירוּ לְפָנָיו כְּנֶגֶד גּוֹפּוֹ וְהוּא עֲמַד בְּמָקוֹם אֶחָד דְּקַמ"ל דְּאִין זֶה נַח אַף שְׁגוּפּוֹ עוֹמֵד בְּמָקוֹם אֶחָד, וְלִזְהָ הַשְׁמִיעֵנוּ רַבֵּינוּ דְּאָף שְׁדִין זֶה אֶמֶת הוּא לְדִינָא וְלֹא אֶמְרִינֵן דֶּהֲנִסְתָּ גּוֹפּוֹ כִּהְנִסְתָּ חֲפִץ דְּמִי, הֵתָם הוּא רַק מְשׁוּם שְׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ רְשׁוּת עֲצָמוֹ שְׁמַעְבִּיר הַחֲפִץ, דְּוַדַּאי הֵתָם שְׁפִיר לֹא אֶמְרִינֵן דֶּהֲנִסְתָּ הַגּוֹף הֵנּוּ כִּהְנִסְתָּ חֲפִץ אֲלֵא בְּעוֹמֵד לְפּוּשׁ אַחַר הָעֵקִירָה וְלֹא בְּעוֹמֵד מִתְחַלְתּוֹ עַד סוּפּוֹ, וְגַם רַבָּא לֹא הִנְצִירָהּ לִוְרֵי בְּלִשׁוֹנוֹ הַמַּעְבִּיר שֶׁהוּא בְּהַלּוּף לְפִי פִי רַבֵּינוּ אֲלֵא מְשׁוּם שְׁמַעְבִּיר הַחֲפִץ לְמַעַלָּה מְרֵאשׁוֹ שֶׁהוּא מְקוֹם פְּטוּר וְרְשׁוּת אַחֲרָת, אֲבָל לְמַטָּה מְעַשְׂרָה בְּוַדַּאי אַף אִם הִיָּה עוֹמֵד מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפּוֹ וְהִיָּה לִוְקַח הַחֲפִץ מִצַּד זֶה וְנוֹתְנוֹ לְצַד אַחַר לְסוּף ד' ג"כ הִיָּה חֲזִיב, וְכָל הַפְּטוּר דְּעֲמַד בְּרַה"י וְטִלְטַל בְּרַה"ה הוּא מְשׁוּם שְׁעֲמַד בְּרְשׁוּת אַחֲרָת בְּמָקוֹם פְּטוּר, כְּמוֹ בְּעוֹמֵד עַל הָאֶסְקוּפָה שֶׁהוּא ג"כ רְשׁוּת אַחֲרָת, וְרַק בְּזֶה הוּא דְּאֶמְרִינֵן דְּגַם עוֹמֵד מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּף הֵנּוּ כְּעוֹמֵד לְפּוּשׁ, אֲבָל בְּרְשׁוּת אַחַר לֹא וְדו"ק: אֶמְנָם כֹּל זֶה הוּא רַק לְפִירוּשׁ רַש"י בֵּין בְּדַבְרֵי רַבָּא וּבֵין בְּדַבְרֵי הַסּוּגְיָא דְּעִירוּבֵין הַנָּ"ל, וְכַשְׁנֶאֱמַר דְּגַם רַבֵּינוּ מְפָרֵשׁ כְּפִירֵש"י, אֲבָל בְּאֶמֶת נִלְע"ד דְּמִשְׁמַע מְפִירֵשׁ מְדַבְרֵי רַבֵּינוּ בְּפֶרֶק י"ב הִלְכָה י"ד שְׁאִינוֹ מְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי רַבָּא כְּפִירֵש"י דֶּהֲרַבּוּתָא הִיא מַה שְׁהַעֲבִירוּ מְעַל רֵאשׁוֹ שֶׁהוּא מְקוֹם פְּטוּר, אֲלֵא רַבֵּינוּ מְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי בְּפִשְׁיטוּת יוֹתֵר שֶׁאֵע"ג דֶּהֲמוֹצִיא חֲפִץ קַל עַל רֵאשׁוֹ פְּטוּר מְשׁוּם שְׁאִין דְּרָךְ הוֹצְאָה בְּכָף מ"מ הַמַּעְבִּיר הַחֲפִץ בִּידוֹ מִמְעַל לְרֵאשׁוֹ חֲזִיב דְּבִידוֹ בְּכָל עֲנִין הֵנּוּ דְּרָךְ הוֹצְאָה, וְלִזְהָ הַסְּמִיךְ רַבֵּינוּ דִּין זֶה דְּרַבָּא לְהָא שְׁכַתָּב שֶׁם מִתְחַלְתּוֹ דֶּהֲמוֹצִיא חֲפִץ קַל עַל רֵאשׁוֹ פְּטוּר ע"ש, דְּאִי כְּפִירֵש"י דֶּהֲרַבּוּתָא הִיא מִחֲמַת מְקוֹם פְּטוּר, הִיָּה לוֹ לְרַבֵּינוּ לְהַסְּמִיךְ דִּין זֶה בִּפ' י"ד הִלְכָה ט' לְדִינִים שֶׁל מְקוֹם פְּטוּר, אֲלֵא וַדַּאי הוּא כְּמ"ש דֶּהֲרַבּוּתָא הִיא מַה שְׁאִין הוֹצְאָה בְּכָף לְהוֹצִיא עַל הָרֵאשׁ, וְקַמ"ל דְּאִין זֶה אֲלֵא כְּשֶׁאִינוֹ מוֹצִיא בִּידוֹ אֲבָל כְּשֶׁמוֹצִיא בִּידוֹ בְּכ"ע דְּרָךְ הוֹצְאָה הִיא אֶפִּילוֹ לְמַעַלָּה מְהָרֵאשׁ, וְלִפ"ז מַה דְּפִרִיף עָלֶיהָ מִהַמְשַׁנָּה עוֹמֵד אֲדָם בְּרַה"י וְטִלְטַל בְּרַה"ה, צ"ל דְּמְפָרֵשׁ לָהּ רַבֵּינוּ ג"כ בְּהַכִּי דְּדִיִּיק הָא אִם הוֹצִיא פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר מְשׁוּם דְּאִין דְּרָךְ הוֹצְאָה בְּכָף לְהִיּוֹת עוֹמֵד בְּרְשׁוּת זֶה וְלִטְלַל בְּרְשׁוּת אַחַר, וְלִזְהָ פִּרִיף שְׁפִיר מְדַבְרֵי הַמְשַׁנָּה עַל רַבָּא דְּאָמַר דְּכָל שְׁמוֹצִיא בִּידוֹ בְּכ"ע דְּרָךְ הוֹצְאָה הִיא וְחֲזִיב וְהַמְשַׁנָּה הָרִי אֵינִי בְּמוֹצִיא בִּידוֹ וְאִפ"ה אֶמְרָה דְּפְטוּר מְשׁוּם דְּאִין דְּרָךְ הוֹצְאָה בְּכָף, וְכֵן בְּשְׁבַת דָּף ח' ב' ג"כ מְפָרֵשׁ לָהּ הַכִּי דְּאֶמְרָה הַבְּרִיִּיתָא וְאִם נִטַל וְנָתַן שְׁלִשְׁתָּן פְּטוּרִין, וְס"ד דְּכָל הַפְּטוּר הוּא מְשׁוּם דְּאִין דְּרָךְ הוֹצְאָה בְּכָף דְּאִי מְשׁוּם דֶּהוּא מְקוֹם פְּטוּר הָרִי תִּנְיָא בְּדָף ה' ב' שֶׁם הַמוֹצִיא מִחֲנוּת לְפִלְטִיא דְּרָךְ סְטִין חֲזִיב, אֵע"כ כֹּל הַפְּטוּר לְגַבֵּי הָעוֹמֵד וְנוֹטַל מִזֶּה וְנוֹתֵן לִזְהָ הוּא מְשׁוּם דְּלֹא דְּרָךְ הוֹצְאָה הוּא בְּכָף, דְּדְרָךְ הַהוֹצְאָה הוּא לְהוֹצִיא מִהַבֵּית לְחוּץ וְלִיתָן לְהַעֲנִי אוֹ שְׁהַעֲנִי יְכַנֵּס לְבֵית וְלִיטְוֹל אֲבָל לְעַמּוּד אִישׁ הַבְּיָנִים עַל הָאֶסְקוּפָה וְלִיטְוֹל מִבַּעַה"ב וְלִיתָן לְהַעֲנִי אִין זֶה דְּרָךְ הוֹצְאָה וְלִכֵּן הוּא פְּטוּר, וְלִזְהָ אֶמַר לִימָא תִּיְהִי תִיּוּבְתָא דְּרַבָּא דְּאָמַר דֶּהֲמוֹצִיא בִּידוֹ בְּכ"ע דְּרָךְ הוֹצְאָה הִיא וְאֶפִּילוֹ לְמַעַלָּה מְרֵאשׁוֹ, וְכ"ש זֶה הָעוֹמֵד עַל הָאֶסְקוּפָה וְמוֹצִיא בִּידוֹ, וְמִשְׁנֵי שְׁפִיר הֵתָם לֹא נַח וְכַמ"ש לְעִיל דֶּהֲרִי רַבָּא, הַמַּעְבִּיר אָמַר, שְׁמַהֲלָךְ בְּרַגְלִיו וּמַעְבִּיר, שְׁגַם גּוֹפּוֹ לֹא נַח וְלִכֵּן וַדַּאי כִּינּוֹן שְׁמוֹצִיא בִּידוֹ אֶפִּילוֹ שְׁלֵא כְּדְרָךְ הוֹצְאָה ג"כ חֲזִיב דְּכָל שְׁבִידוֹ בְּכ"ע הֵנּוּ דְּרָךְ הוֹצְאָה, הֵקָא נַח, גּוֹפּוֹ בְּמָקוֹם הָאֶסְקוּפָה וְלִכֵּן כִּינּוֹן שְׁהַגִּיעַ הַחֲפִץ נֶגֶד גּוֹפּוֹ הֵנּוּ כְּנַח גַּם

החפץ שם במקום שהוא נח, ואף שבאמת לא נחה ובהוצאה אחת נתן להעני, הנה זה שלא פדרף הוצאה אפילו כשמוציא בידו דידו בטר גופא גרירה בכ"מ, וא"כ לפ"ז גם התיובטא ממשנה דעירובין על רבא ג"כ מתרצה בהכי שפיר דנדאי דייקנין מהמשנה הא אם הוציא פטור אבל אסור דכיון דגם שם נח גופו במקום אחד כיון שהגיע החפץ כנגד גופו בתוך ד' אמות הנה פנח גם החפץ שם ולכן הוא פטור, משא"כ הא דרבא הרי לא נח גופו ולכן הוא חייב, ולכן שפיר פסק רבינו הא דרבא דהמוציא בידו אפילו למעלה מראשו ג"כ דרף הוצאה היא וחייב אבל דוקא התם במעביר ולא נח גופו, ושפיר פסק הקא בעומד ברה"י ומטלטל ברה"ה דאם הוציא פטור כיון דנח גופו הנה פנהחת החפץ כנגדו וקא דעומד על האסקופה בפרק י"ד הלכה ט"ו, ואמר ג"כ שפיר בטעמו מפני שהוא ברשות אחרת, דאם היה עומד ג"כ ברה"ה והיה מעביר בידו מצד זה לצד זה ד' אמות בנדאי היה חייב, דהרי זה הוא דרף הוצאה גמורה, ולא אמר רבא המעביר דוקא דלא נח גופו ג"כ, אלא משום שהוציא שלא פדרף הוצאה, אלא רק משום שהוציא בידו אמרינן דהוא דרף הוצאה מיקרי, ולכן אם היה נח גופו במקום אחד אמרינן דגם ידו בטר גופא גרירא ונהה פנח גם החפץ שבידו, ואם העביר ולא נח ידו עם החפץ, גם בידו מיקרי זה לאו דרף הוצאה, דדרף ההוצאה היא דבמקום דנח גופו שם ינוח גם היד עם החפץ, ולכן דייק רבא בדבריו רק המעביר שגם גופו לא נח, ולכן שפיר מיקרי זה דרף הוצאה אפילו למעלה מראשו, אבל אם הוא ברשות אחרת וידו מוציא ברשות אחרת דנדאי ידו בטר גופא גרירא, וכל זמן שהוא מעביר בידו שלא כנגד גופו הנה זה דרף הוצאה דכל שבידו הנה דרף הוצאה אף ברשות אחרת, אבל כשמגיע ידו עם החפץ כנגד גופו שהוא נח בנדאי גם בידו לאו דרף הוצאה היא אם לא תנוח גם היא במקום שהגוף נח ולכן פטור הוא אבל אסור, וזהו ג"כ הטעם של עומד על האסקופה דאע"ג דכשמהלך דרף האסקופה בהוצאתו חייב דמהלך לאו כעומד דמי ונהה זה דרף הוצאה גמורה מ"מ כשעומד על האסקופה כשמגיע ידו כנגדו הנה פנח על האסקופה ואע"ג שבאמת לא נחה הנה זה לאו דרף הוצאה אף ע"ג שמוציא בידו, ונהה הרב"ד לשיטתו שפירש דברי רבא כפירוש ר"ח בפרק י"ב שפיר השיג, אבל לשיטת רבינו בפירוש דברי רבא ובפירוש הסוגיא שפיר פסק הקא דפטור אבל אסור וככל ה"ל: ומזה תראה שאין ממש בדברי המג"א ריש סימן ש"נ שכתב לדברי הרב"ד והמ"מ להלכה פסוקה דאם הוציא חייב ולא חש כלל להביא עכ"פ גם דעת רבינו שהוא פטור כאלו הם דברים דחויים, ובאמת העיקר בדברי רבינו שהוא פטור, כי אף אם אין בדינו להכריע בין ההרים הגדולים עכ"ז כיון שהראנו פנים מסבירות לדברי רבינו לא יהא אלא ספק ג"כ יש לפוטרו, כי אין לחייב אלא בראיה ברורה כמ"ש המ"מ לעיל פרק ט' ה' ז' ובפרט שבאמת דברי רבינו ושיטתו היא מחנוורת מאד לפמ"ש בשני הפנים הללו בין בדברי רבא ובין בדברי הסוגיות וכל דבריו אמת וצדק ונכונים בפשיטות וברויחא בסיעד"ש ודו"ק: פרק טז הלכה ו' אם נזרע ממנו בית סאתים מותר לטלטל בכולו נלע"ד דט"ס הוא וצ"ל "אם נזרע מיעוטו ממנו בית סאתים מותר לטלטל בכולו דאם נזרע רובו אף בית סאתים אסור לטלטל בכולו כדאיתא בגמרא להדיא ע"ש וד"ל וענין מ"ש בזה בפרק ד' מה' מעשר הלכה י"ד: הלכה ז' מקום שהוקף שלא לשם דירה שיש בו בית ג' סאין כו' נפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת כשהיתה וחקרפה אסור כשהיה שאין

אָויר הַחֲצָר מִתִּירוּ וּבִהֲשָׁגוֹת אֵינוֹ תוֹפֵס דָּרָךְ הַגְּמָרָא אֲלֵא אֶפְיֵלוּ קַרְפָּף וּב"ס שְׁנַפְרִיץ
בְּמִלּוֹאוֹ לְחֲצָר הַקַּרְפָּף אָסוּר מִפְּנֵי שְׁאִין אָויר מְחִיצוֹת מִתִּירוּ וְהַחֲצָר מְוַתֶּרֶת כְּשֶׁהִיָּתָה
עַכ"ל, וְעֵינָן בַּמ"מ מֵהַ שְׁפָתַי בְּזֶה לְדַעַת רַבֵּינוּ וְאִסִּיק לְבִסּוּף וּבְאַמַּת שְׁאִין הַסּוּגֵיָא שָׁם
נִזְחָה לְפִי זֶה עַכ"ל, וְעֵינָן כ"מ מ"ש ג"כ בְּשֵׁם הַרַמ"ךְ לְתַמּוּהָ עַל דְּבַרֵי רַבֵּינוּ: וְלַעֲד"ן
דְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ נְכוּנִים וּמִתְיַשֵּׁב שְׁפִיר לְפִי הַסּוּגֵיָא עִירוּבִין דָּף כ"ג ב' וְדָף כ"ד שָׁם דְּאָמַר
שָׁם הֵכִי, קַרְפָּף שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּית סְאִתִּים שֶׁהוּקָף לְדִירָה נִזְרַע רְבּוּ הָרִי הוּא פְּגִינָה
וְאָסוּר, וְאִסִּיק שָׁם וְרַב יִרְמְיָה מְדִינְפְתִי מִתְּנִי לְקוֹלָא הָא מִיַּעוּטָא שְׁרִי אָמַר ר"ה בְּרִי' דְר"י
לֹא אָמַרְנוּ אֲלֵא בֵּית סְאִתִּים אֲבָל יוֹתֵר מִבֵּית סְאִתִּים אָסוּר ע"כ: וְהִנֵּה קַרְפָּף שְׁנַזְרַע אַף
אִם הוּקָף לְדִירָה הָרִי הִנֵּה פְּהוּקָף שֶׁלֹּא לְדִירָה וְאָמַר לְהִדְיָא דְאָף אִם נִזְרַע מִיַּעוּטָא פִּינּוּ
שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּית סְאִתִּים אָסוּר לְטַלְטֵל בְּתוֹכוֹ וְאָף שֶׁהוּא פְּרוּץ בְּמִלּוֹאוֹ לְרַבּוּ שֶׁלֹּא נִזְרַע
שֶׁהוּקָף לְדִירָה שְׁדִינוּ כְּחֲצָר מ"מ אָסוּר לְטַלְטֵל בְּתוֹכוֹ כִּי אֵין אָויר הַחֲצָר מִתִּירוּ, וְהָרִי
זֶה הוּא מִמַּשׁ דִּינְיָה שֶׁל רַבֵּינוּ לְעַנְיָן אִיסוּר הַקַּרְפָּף וְטַעֲמוֹ, אֲלֵא דְרַבֵּינוּ רַצָּה לְהַשְׁמִיעֵנוּ
ג"כ דִּין הַחֲצָר, לְכוּ תַפְסוּ בְּדַבְרֵי דְבַרֵי רַב חֲסֵדָא שְׁבַדָּף כ"ה ב' שָׁם דְּאָמַר קַרְפָּף שְׁנַפְרִיץ
בְּמִלּוֹאוֹ לְחֲצָר וְנִפְרָצָה חֲצָר פְּגִינָה (לְפִי גִירְסַת רַבֵּינוּ פְּדַכְתַּב הַמ"מ) חֲצָר מְוַתֶּרֶת וְקַרְפָּף
אָסוּר, וּמִפְּרֵשׁ לִיהַ רַבֵּינוּ דְּנֻדָּא אֵיבְרִי בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּית סְאִתִּים וְלֹא הוּקָף לְדִירָה,
וּמִשְׁמִיעֵנוּ דְּקַרְפָּף נִשְׂאָר בְּאִיסוּרוֹ וְאֵין אָויר הַחֲצָר מִתִּירוּ, וְהַחֲצָר נִשְׂאָר בְּהִתִּירוֹ פִּינּוּ
שֶׁהוּא לֹא נִפְרִץ בְּמִלּוֹאוֹ לְקַרְפָּף פְּדִינְיָא בְּלִשְׁוֹנוֹ דְּאָמַר לְגַבִּי קַרְפָּף שְׁנַפְרִיץ בְּמִלּוֹאוֹ, אֲבָל
לְגַבִּי חֲצָר אָמַר רַב וְנִפְרָצָה חֲצָר פְּגִינָה אֲבָל מִהֲצַדִּין נִשְׂאָרוּ גִיפּוּפִי, וְלְכוּ אֶפְיֵלוּ אִם
נִפְרִץ יוֹתֵר מִעֵשֶׂר אַמּוֹת ג"כ אֵין הַקַּרְפָּף אוֹסֵר הַחֲצָר פִּינּוּ דְּמִדְּאוּרֵיָתָא הַקַּרְפָּף רַה"י
גְּמוּר הוּא וְכַדְכְּתַב הַמ"מ, וְזֶהוּ דְלֹא בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' שָׁם בַּד"ה קַרְפָּף ע"ש, וְעַתָּה הִלֵּא דְבַרֵי
רַבֵּינוּ אֲמַתִּיִּים ע"פ שְׁנֵי הַסּוּגִיּוֹת הַלְלוּ: אָמַנְם כֹּל דְּבַרֵי הַסּוּגֵיָא בְּדָף כ"ה ב' שָׁם מְפָרֵשׁ
לֵה רַבֵּינוּ ג"כ בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא בֵּית סְאִתִּים בְּצַמְצוּם כַּפִּירֵשׁ"י דְּאָמַר ר"ז (וְרַבָּה לְפִי גִירְסַת
רַבֵּינוּ) וּמִדִּינָא בְּקַרְפָּף שְׁנַפְרִיץ בְּמִלּוֹאוֹ לְחֲצָר שְׁאָסוּר מ"ט הוֹאִיל וְאָויר חֲצָר מְיִתְרוֹ,
וְזֶהוּ דִין אַחַר שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ רַבֵּינוּ כָּלֵל כִּי לֹא הוֹצֵרֵךְ לְהִזְכִּירוֹ, וְהוּא דְעֵיקַר דְּבַרֵי נֻדָּא
הוּא אֵלִיבֵיָהוּ דְרַבְּנָן דְּאִית לֵהוּ דְחֲצָר אָויר הָאוּסֵר הוּא לְגַבִּי קַרְפָּף, אֲבָל לְמֵאֵי דְפָסֵק
רַבֵּינוּ בְּפֶרֶק ג' מֵה' עִירוּבִין הִלְכָה י"ח כַּר"ש דְּגִגּוֹת חֲצָרוֹת וְקַרְפִּיּוֹת רְשׁוּת אַחַת הִנּוּ,
לֹא שְׁיִיף דִין זֶה כָּלֵל, וְכַדְפְּרִיף עָלֶיהָ רַב יוֹסֵף שָׁם "וְכִי אָויר הַמְּוַתֵּר לוֹ אוֹסְרוֹ", וְהֵא
דְּאָמַר לוֹ אַבְבֵּי שָׁם כְּמֵאן כַּר"ש לַר"ש נְמִי הָא אִיכָא אָויר מְקוּם מְחִיצוֹת, וְנֻדָּא דְאֵין
כְּוֹנְנָתוֹ לְאוּקְמֵי דְבַרֵי רַבָּה בְּהֵכִי, דְזֶה פְּשִׁטָא הוּא פִּינּוּ דְעַכְשָׁיו נַעֲשֶׂה הַקַּרְפָּף יוֹתֵר עַל
בֵּית סְאִתִּים מִבְּלַעֲדֵי הַחֲצָר וּמֵאֵי קַמ"ל, וְעוֹד דְּאִיהוּ הָרִי אָמַר בְּלִשְׁוֹנוֹ "הוֹאִיל וְאָויר חֲצָר
מְיִתְרוֹ", לֹא אָמַר הוֹאִיל וְאָויר מְקוּם מְחִיצוֹת מְיִתְרוֹ, אֲלֵא אָויר חֲצָר מְיִתְרוֹ, הָרִי
מְפֹרֵשׁ טַעֲמוֹ הוּא דְאָויר הַחֲצָר אוֹסְרוֹ אַע"פ שְׁאֵין בְּקַרְפָּף גַּם עִם הַמְּחִיצָה בְּיַחַד רַב בֵּית
סְאִתִּים אוֹ פְּחוּת, אֲלֵא כְּוֹנְנַת אַבְבֵּי הוּא זֶה בְּנֻדָּא דְרַבָּה בְּעַצְמוֹ בְּנֻדָּא לֹא אָמַר דְּבַרֵי
אֲלֵא לְרַבְּנָן, אֲבָל מ"מ פְּרָכָא לֹא שְׁיִיף לְפְרוּכֵי עָלֶיהָ גַּם לְדִידִן דְקִי"ל כַּר"ש, מִשּׁוּם דְּגַם
לַר"ש מִשְׁכַּחַת הָאֵי דִינָא בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא בֵּית סְאִתִּים בְּצַמְצוּם, וְעַם מְקוּם מְחִיצוֹת הָרִי
נַעֲשֶׂה יוֹתֵר עַל בֵּית סְאִתִּים וְאָויר מְקוּם מְחִיצוֹת מְיִתְרוֹ, וְזֶהוּ דְּאָמַר דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא כו'
ר"ל דְלֹא תִימָא שֶׁהוּא דוֹחֵק לוֹמַר בְּדַבְרֵי רַבָּה שְׁיִאמַר דִּינָא אֵלִיבֵי' דְרַבְּנָן פְּדֵי שְׁנוּצִיָא
מִזֶּה דִין גַּם אֵלִיבֵי' דַּר"ש לְעַנְיָן קַרְפָּף מְצוּמָצוּם וְלְעַנְיָן אָויר מְקוּם מְחִיצוֹת דְּמִיִּתְרוֹ פִּינּוּ

דְּזָה דְּבַר פְּשוּט הוּא, לְזֶה מְבִיא מְדַבְּרֵי ר"ח דְּאָמַר קַרְפָּף שְׁנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ לְחֻצָּר וְנִפְרָצָה חֻצָּר כְּנִגְדּוֹ חֻצָּר מִתְּרַת וְקַרְפָּף אֲסוּר, חֻצָּר מ"ט מְשוּם דְּאִית לֵיה גִּיפּוּפִי, וּר"ל דְּנִדְּאֵי עֵיקַר דְּבָרָיו הוּא בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּית סְאֲתִים, וּמִשְׁמִיעֵנוּ בְּקַרְפָּף שְׁנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ נִשְׂאָר בְּאִסּוּרוֹ כְּמוֹ שֶׁהִיָּה, דְּאָף שְׁנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ וְנַעֲשֶׂה רְשׁוּת אַחַת עִם הַחֻצָּר מ"מ אֵין אֲוִיר הַחֻצָּר מִתִּירוֹ, וְהַחֻצָּר ג"כ נִשְׂאָר בְּהִתִּירוֹ כְּשֶׁהִיָּה וְאֵין הַקַּרְפָּף אֲוִיר פִּינּוֹן דְּאִית לֵיה גִּיפּוּפִי, אֲבָל מ"מ "וְהָא זִימְנִין דְּמִשְׁכַּחְתָּ לֵה אִיפְכָא", וּר"ל כְּגוֹן בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא פְּחוּת מִבֵּית סְאֲתִים וְאֵלִיבֵינְהוּ דְּרַבְּנָן, וְהִיָּה לוֹ לִר"ח לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו דְּאִיבְרֵי בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֵּית סְאֲתִים וְלֹא לֹאמַר סְתָמָא "קַרְפָּף שְׁנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ" שְׂאֵפְשֵׁר לְטַעוֹת בְּדְבָרָיו וְלֹאמַר דְּאִיבְרֵי בְּקַרְפָּף שֶׁהוּא פְּחוּת מִבֵּית סְאֲתִים וְאֵלִיבֵינְהוּ דְּרַבְּנָן וְנִקְשָׁה עָלָיו דְּלָמָּה אָמַר הָאִסּוּר בְּקַרְפָּף דְּנֹקָא וְלֹא לְהִקְפֹּה, אֲלֵא ע"כ דְּלִכּוֹן אָמַר קַרְפָּף סְתָמָא כְּדִי לְהוֹצִיא מִדְּבָרָיו גַּם דִּין קַרְפָּף מְצֻמָּצֵם וּע"י שְׁנִפְרִיץ נִתְוֹסַף עָלָיו מְקוּם מְחִיצוֹת וְנַעֲשֶׂה יֵתֵר מִבֵּית סְאֲתִים, דְּאִזּוֹ לֹא שְׁיִינְדֵּי הָאִסּוּר אֲלֵא בְּקַרְפָּף וְלֹא בְּחֻצָּר, וְלִכּוֹן שְׁפִיר אֵין זֶה דְּוֹסַק לֹאמַר גַּם בְּדְבָרֵי רַבָּה הָכִי וְכַהֲנָ"ל, כֵּן נִרְאֶה לַע"ד בִּיאוּר דְּבָרֵי הַסּוּגְיָא לְדַעַת רַבֵּינוּ וְהוּא מְחַנּוֹר מְאֹד לַע"ד: וְעַתָּה הֲלֵא כָּל דְּבָרֵי הַסּוּגְיָא הַזֹּאת לֹא הִיָּה לוֹ לְרַבֵּינוּ לְהַזְכִּיר לַעֲנִין פְּסַק הַלְכָּה כָּלל, דְּנִדְּאֵי בֵּית סְאֲתִים מְצֻמָּצֵם וּע"י מְקוּם מְחִיצוֹת נַעֲשֶׂה יֵתֵר מִבֵּית סְאֲתִים, דְּבַר פְּשוּט הוּא, וּמָה לִי אִם מִתְחַלְתּוּ הִיָּה יֵתֵר מִבֵּית סְאֲתִים אוֹ אִם אַח"כ נַעֲשֶׂה יֵתֵר מִבֵּית סְאֲתִים, וְגַם רַבָּה וְגַם ר"ח לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ זֶה כָּלל מְפֹרֵשׁ בְּדְבָרֵיהֶם וְכַמ"ש, אֲלֵא דְּרַבָּה עֵיקַר דְּבָרָיו הוּא אֵלִיבֵי דְּרַבְּנָן דְּלֹא קִי"ל כְּנִוְמִינְהוּ, וְעֵיקַר דְּבָרֵי ר"ח הוּא בְּקַרְפָּף יֵתֵר מִבֵּית סְאֲתִים וּמִשְׁמִיעֵנוּ רְבוּתָא בֵּין בְּקַרְפָּף בֵּין בְּחֻצָּר, בְּקַרְפָּף לְאִסּוּרָא דַּא"ע ג' דְּנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ אֵין אֲוִיר הַחֻצָּר מִתִּירוֹ וְכַסּוּגְיָא דְּרַב כ"ד הַנָּ"ל, וְלִכּוֹן אָף שֵׁישׁ שֶׁם לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן דְּלֹא אָמַר הָכִי, תְּפַס רַבֵּינוּ לְהַלְכָּה לְשׁוֹן הַשְּׁנִי דְּאֲתִיא כַּר"ח דְּהִכָּא, וְלִכּוֹן תְּפַס רַבֵּינוּ לְשׁוֹן ר"ח כְּדִי לְהוֹרוֹת לָן טַעְמוֹ דְּפַסַּק כְּלִשׁוֹן ב' שְׂבַדְרָף כ"ד מְשׁוּם דַּר"ח אִית לֵיה הָכִי, וּבְחֻצָּר לְהִתִּירָא, דְּכִינּוֹן דְּהוּא לֹא נִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ וְנִשְׂאָר גִּיפּוּפִי מִהַצְדָּדִין נִשְׂאָר בְּהִתִּירוֹ וְכַדְאָמַר אַבְיֵי, וְהוּא דְּבָרֵי רַבֵּינוּ מִפְּשֵׁ, וְא"ש הַפָּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: אָמְנָם דְּבָרֵי הַרְאָב"ד בְּזֶה אֵינָם מוּבָנִים כָּלל מ"ש "אֲפִילוּ קַרְפָּף ב"ס שְׁנִפְרִיץ בְּמִלּוּאוֹ לְחֻצָּר הַקַּרְפָּף אֲסוּר מִפְּנֵי שְׂאֵין אֲוִיר מְחִיצוֹת מִתִּירוֹ, וְזֶה הוּא בְּלֹא הִבְנָה כָּלל דְּזֶה נִדְּאֵי אֵינּוּ אֲלֵא לְרַבְּנָן דְּאִמְרֵי דְּחֻצָּר הוּא אֲוִיר הָאֲוִיר וְלִכּוֹן הַקַּרְפָּף שְׂאֵין לוֹ גִּיפּוּפִי וְאֵין לוֹ אֲוִיר מְחִיצוֹת אֲוִיר עָלָיו הַחֻצָּר אֲבָל הַחֻצָּר שֵׁישׁ לוֹ גִּיפּוּפִי אֵינּוּ נֶאֱסָר מִפְּנֵי הַקַּרְפָּף, אֲבָל אֲנִי הָרִי קִי"ל כְּדְבָרֵי ר"ש דְּקַרְפָּף וְחֻצָּר רְשׁוּת אַחַת הֵן וְאֵינָם אֲוִירִין זַע"ז כָּלל, וּבְגַמְרָא הֲלֵא אָמַר אַבְיֵי רַק לִר"ש גַּם הָאֵיפְכָא אֲוִיר מְקוּם מְחִיצוֹת וְהִיָּנוּ שְׁנִתְוֹסַף אֲוִיר מְקוּם מְחִיצוֹת עַל הַב"ס דְּקַרְפָּף וְנַעֲשֶׂה עַתָּה יֵתֵר עַל בֵּית סְאֲתִים כַּדְפִירֵשׁ"י וְכַמ"ש, וְהִיָּה לוֹ לְהַרְאָב"ד לֹאמַר מִפְּנֵי מְקוּם הַמְחִיצוֹת שְׁנִתְוֹסַפוּ עָלָיו, אֲבָל לְשׁוֹנוֹ שְׂאֵמַר "שְׂאֵין אֲוִיר מְחִיצוֹת מִתִּירוֹ", הוּא בְּלֹא הִבְנָה כָּלל וְצ"ע, וְדו"ק: פְּרַק יט הַלְכָּה כַּד בַּד"א כְּשֶׁהִיוּ בְּהֵן רְצוּעוֹתֵיהֶן וְהֵן מְקוֹשְׁרֵין קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין דְּנִדְּאֵי תְּפִלִּין הֵן אֲבָל לֹא הִיוּ רְצוּעוֹתֵיהֶן מְקוֹשְׁרֵין אֵינּוּ נִזְקָק לָהֶן.

בְּהַשְׁגוֹת אֲנִי רְאִיתִי ג"כ שֶׁטַעָה בְּמְקוּם אַחַר בְּזֶה שֶׁהוּא סִבַּר הַחֻצָּרוֹת שֶׁר' יְהוּדָה אֲוִיר מִפְּנֵי שְׁחֹשֶׁשׁ שְׂמָא קְמִיעִין הֵן וְאֵינּוּ כֵּן כִּי בְּנִדְּאֵי אֵין אָדָם טוֹרַח לַעֲשׂוֹת קְמִיעַת כְּעֵין תְּפִלִּין אֲלֵא חֻצָּרוֹת שְׂאֵינָן מְקוֹשְׁרוֹת לְפִי שְׂאֵין קוֹשְׁרֵין בְּשַׁבַּת כו' עכ"ל: וְעֵינִן מ"מ שְׂכַתְבֵּי ג"כ

הכי ונ"ל דברי רבינו בזה הוא פדברי ההלכות שפיתבו בחדשות מ"ט לא דתיישינו שמה קמיע גינהו אבל ישנות פינו דמקושרין גינהו לא טרחי אינשי פולי האי בקמיעין עכ"ל, ודע שהם דעות בגמרא עירובין צ"ו צ"ז רבא סבר דטעמא דחדשות הוא מפני חשש קמיעין כו' ולדבריו המוציא תכלת בשוק אפילו מצא חוטין פסוקין ושוזרין פסולה דטרח אינש לזיניף פולי האי וכ"כ רבינו בעיקר הגוססא הראשונה שלו בכ"ב מה' ציצית, ובאמת שאין מסקנת השמועה פדברי ההלכות ולא פדבריו אלו אלא לכ"ע לא טרח אינש לעשות קמיע פעין תפלין, וכן המוצא חוטי תכלת בשוק פסוקין ושוזרין פשרה דלא טרח לזיניף פולי האי וטעמא דתפלין חדשות שאינו נזקק להן הוא מפני שא"א לו לקושרן בשבת ולהכניסן ולפיכך אינו מכניסן כו' וכ"כ בהשגות פאן, ואף רבינו נשאל על דין הציצית מחכמי לונ"ל ונ"ל והשיב להם ודאי אמת פדבריכם ובעיקר העתקתי לגוססא שלי טעיתי וכו' הן הדברים אפילו מצא חוטין פסוקין פסולה ואם שזרין פשרה עכ"ל: ורבות נפלאתי על המ"מ שנקל לו כ"כ לדחות דברי הרי"ף ודברי רבינו בגילא דחטאת, ואף לפי הבנתו דדין דתפלין תלי בדין דתכלת ואם רבינו חזר בו בדין דתכלת ע"כ חזר בו גם מדין דתפלין, אבל הרי"ף הרי לא מצינו שחזר בו ואיך נקל לו לדחות דברי הרי"ף בשתי ידים וכי לא ידע הרי"ף וגם רבינו מסקנא דגמ' חלילה, וגם הלא אדרבא משאלת חכמי לונ"ל בדין התכלת לבד שמעינו דבדין התפלין הודו לו שהצדק אתו, וכן מתשובת רבינו להם שיתקנו הגוססא בה' ציצית ולא צינה להם לתקן גם הגוססא פאן בה' שבת בדין התפלין שמעינו ג"כ דמדבריו שפכאן לא חזר בו ואין דין תפלין תלי פלל בדין הציצית, ויש גם אחר שהעירו אותו חכמי לונ"ל מפל דברי הסוגיא ושמחמתה חזר בו לענין תכלת גם אז לא חזר בו לענין תפלין, וגם הלא בכאן פסק מפירש כמסקנא דגמרא לחלק בין מקושרין או לא וכן עשה הרי"ף, ואפ"ה פסקו פרבא הרי דס"ל לרבינו ולהרי"ף מפירש דגם לפי המסקנא העיקר פדברי רבא, ואיך תפסו אותם ממסקנא דגמרא: אמנם באמת המעיין בסוגיא יראה ויבין דאדרבא המסקנא דשמועה הוא דוקא פדברי ההלכות ודברי רבינו אלו, דהתם הכי איתא דרבא אמר טרח ולא טרח תנאי היא ר"מ ור"י, ואמר ע"ז הש"ס והשתא דתני אבוא דשמואל בר רב יצחק כו' דכ"ע לא טרח אינש, ור"ל ור"מ ור"י פליגי רק בזה דלר"מ אפילו חדשות שאינו מקושרות יוכל לענבן, או כדפרש"י שם דגם החדשות הם מקושרות אלא שאינם מקושרות בקשר של תפלין פעין דלית דלר"מ פשר אינה קשר שיהיה ולר"י אינו פשר אלא קשר של דלית וזה אסור בשבת שהוא קשר של קיימא, ופריך ולענבניהו מיענב ר"ל ר"י אמאי אסור בחדשות יעשה הקשר של עניבה אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפלין, ולדידה גם טעם המשנה הכי הוא וכמ"ש התוס' שם ע"ש, אב"י אמר ר"י לטעמין דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא כו' ור"ל אבל לר"מ עניב להו, וע"ש בסוגיא ובתוס', והשתא הלא לדברי אב"י רק ר"י לטעמין דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא ולכן אסור בחדשות, אבל לרבנן דר"י דאמרי עניבה מותר בשבת יש להתיר להמוצא תפלין להניחן זוג זוג אפילו בחדשות פדברי ר"מ, והלא יקשה על מתניתין שם דאמרה בד"א בישנות אבל בחדשות פטור, פמאן אתיא דלא כר"מ ודלא כר"י, כר"מ לא דהוא אמר אהד חדשות ואהד ישנות, וכר"י ג"כ לא דהלא ר"י אסור בחדשות והמשנה אמרה רק פטור אבל לא אסור, אע"כ דאתיא פרבנן דר"י דעניבה לאו קשירה היא ויוכל להניחן בעניבה

ולכן אין בזה איסור, אבל מ"מ אמרה המשנה פטור משום חשש שמא קמיעות הן, וכיון שאינו אלא חשש בעלמא איסור אין בהן אבל הוא פטור מלינזק ליה, ועתה הלא אסיק אב"י מפני שפירש פירוש רבא בטעמא דמתניתין ולא נדחו דברי רבא אלא בטעמי דר"י אבל בטעם המשנה אדרבא אב"י ג"כ אסיק פירוש, וכיון דאב"י ורבא תרנוניהו פליגי על ר"ח בודאי הלכה פנותיהו דבתראי גינהו, ובפרט דלשון המשנה דאמרה פטור דייקא פנותי דאב"י וכמ"ש, ולכן שפיר תפסו הרי"ף ורבינו דברייהם להלכה ולעיקר, וכתב רבינו מפני שפירש לשון המשנה דאמר אבל אם לא היו רצונומיהו מקנשרות אינו נזקק ליה, לא אמר לשון איסור בזה כר"י אלא אינו נזקק ליה שהוא לשון פטור דהמשנה, וכן חלק בין מקנשרין לאינו מקנשרין שהוא כמסקנא דגמ', ואפ"ה תפס לשון המשנה דפטור אבל אין בו איסור, להורות דדברי אב"י עיקר לגבי ר"ח שהוא לדברי רבא לענין טעם המשנה גם לפי המסקנא, דכל החשש באינו מקנשרין משום שמא קמיעין הן דאדם טורח לעשות קמיע פועל תפלין, ובמקנשרין פולי האי לא טרח וכדברי ההלכות, דמחמת זה פסק רבינו מתחלה גם לענין תכלת כרבא דתלינהו תכלת ותפלין זב"ז, וכיון דהלקחא פנותי לגבי תפלין גם לפי המסקנא משום דגם אב"י ס"ל פנותי, הלקחא פנותי גם לענין תכלת, ודלא כר' אלעזר דבתרא הוא לגבי ר"א, אבל לבסוף חזר בו משום דברייתא דתני אהבה ברי' דר"ז מסייע ליה לר"א ולכן ע"כ יש לחלק בין תכלת לתפלין דטירחא דתכלת לפוסקו ולשזורו דמאי לטירחא דתפלין המקנשרות, ופסוקין לבד דמאי לטירחא דתפלין שאינו מקנשרות, ואף דבאמת גם זה אינו מוכרח די"ל גם לפי המסקנא דהברייתא אתיא כר"מ ור"י דלא טרח, אבל לדינא קי"ל פסתם משנה וברבנן דר"י, דלדידהו טרח אינש גם פולי האי וכדברי רבא וכהנ"ל, ורבינו רק מגודל ענוותנותו השיב לחכמי לוני"ל שטעה בזה אבל באמת לא טעה כלל, ושפיר י"ל דתכלת דין אחד ליה עם תפלין לדינא, אלא דמ"מ פינו דמדברי אב"י אין ראיה דס"ל פרבא גם לענין תכלת, וסברא, גדולה יש לחלק בניהם כמ"ש, אין להוציא ברייתא סתמית מהלקחא, ושפיר י"ל דגבי תכלת לכ"ע לא טרח אינש פולי האי וכתפלין המקנשרות, אשר זה הוא בודאי דעת ר"א, ולכן שפיר חזר בו רבינו ופסק בדין התכלת כר"א וכדברי הברייתא, ובדין תפלין פסק כדברי רבא ואב"י בטעמא דמתניתין וכן הוא דעת ההלכות, וא"ש לנכון בפשיטות וברויחא מאד בסיעד"ש ודו"ק: פרק כ הלכה ג אסור לישראל להשאיל או להשפיר בהמה גסה לעכו"ם שלא יעשה בה מלאכה בשבת ונהרי הוא מצוה על שבייתת בהמתו ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לעכו"ם שמא ישאיל או ישפיר כו'.

נשאלתי מרב אחד דלמה השמיט רבינו גם טעם דנסיוני שאמרו בגמ' ע"ז דף ט"ו וכבר כתב הר"ן ז"ל שם הטעם, ולי נראה לתרץ הכי דהתם אמר הש"ס בלשונו דזימנין דזיבנה לה סמוך לשקה"ח וא"ל תא נסיי' ושמעה לקלי' ואזלה מתמתו, א"כ משמע דהוא לא פנון לזה דתיזיל מתמת' רק שמעה לקלי' מאלי', וא"כ הוא בגדר דבר שאינו מתפנון וזה אינו אלא לר"י, אבל להרב"ב"ם דפסק כר"ש דדבר שאינו מתפנון מותר הרי לא שנייד עוד טעם זה ולכן לא הזכירו הרב"ב"ם עכ"ל השואל: תשובה לע"ד זה אינו כלל, ודא דהרי שם בע"ז דייק הש"ס מפירוש בלשונו 'וניחא ליה דתיזיל', ואי בלא מתפנון ולר"י למה לן שיהא ניחא ליה דתיזיל פינון דאף בלא מתפנון כלל אסור, ועוד פינון דניחא ליה דתיזיל ע"י קלי' הרי שוב הנה זה מתפנון, ועוד דהתם הלא אמר ונהה ליה מחמר אחר

בְּהִמְתּוֹ בְּשֵׁבַת וְהִמְחִמּוּ אַחַר בְּהִמְתּוֹ בְּשֵׁבַת חֵיִב חֲטָאת, וְהָרִי עֵינָיו פְּלוּגָתָא דר"י ור"ש
בְּגִרְיָה דְמִטָּה כְּסָא וְסַפְסָל הוּא רַק אִיסוּר דְרַבְּנֵי שֶׁהוּא חוֹפֵר פְּלֹאֲחַר יָד, וְכִדְאָמַר הַש"ס
(שֵׁבַת דָּף מ"ו ב') וַאֲ"כ הֵלֵא הָאִיסוּר דר"י אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבְּנֵי, וּמִנָּה לִיה דְּגַם מִדְּאִוּרֵיִתָּא
יְתַחֲיִיב חֲטָאת לר"י בְּמַחְמַר גַּם בְּלֹא מִתְּכַוֵּן, וְכֵן מוֹכִיחַ לְכַאֲוָרָה הַסּוּגִיָּא דְפְסָחִים (דָּף
כ"ה ב') דְמוֹקֵי לְפָלְגוּתֵיהּ בְּאֶפְשָׁר וְלֹא קִמְכוּנֵי דְנֻקָּא אֶבֶל בְּלֹא אֶפְשָׁר וְלֹא קִמְכוּנֵי לְכ"ע
שְׂרִי וְגַלְיָה מְנִיָּה גַם לְעֵלְמָא ע"ש, וְאִי דְאִוּרֵיִתָּא הִיא מַה לִּי אֶפְשָׁר וּמַה לִּי לֹא אֶפְשָׁר,
וְעוֹד דְּהִתֵּם בְּמַחְמַר בְּלֹא מִתְּכַוֵּן שְׁמַדְבֵּר עִם הַעֲפוּ"ם וְהִיא שׁוֹמַעַת קוּלוֹ וְאֶזְלַת מְאֵלִי,
הָרִי זֶה הוּא מְמַשׁ מִתְּעַסֵּק דְפִטוּר לְכ"ע בְּשֵׁבַת דְמִלְאֲכַת מִחֲשֵׁבַת הוּא דְאֶסְרָה תוֹרָה,
וְכִדְאִיתָּא בְּכִרִיתוֹת (דָּף י"ט ב') דְאָף אִם עָשָׂה מַעֲשֵׂה מְמַשׁ אֶלָּא שְׁנִתְכַוֵּן לְדַבֵּר הַמּוֹתֵר
דְפִטוּר לְכ"ע ע"ש, וְכ"ש הֵכָא שְׁלֵא הִיָּה אֶלָּא דְבוּר לְבַד, וְאִיָּה אָמַר שֶׁם דְּהִמְחִמּוּ אַחַר
בְּהִמְתּוֹ בְּשֵׁבַת חֵיִב חֲטָאת.

דְאִיָּה מְחַמֵּר הוּא וְהֵלֵא רַק מִתְּעַסֵּק הוּא לְדַבֵּר עִם הַגּוֹי בְּדַבְרֵי הַמּוֹתֵרִים, וְעוֹד דְלָמָּה
לֹא נִגְזָר כ"כ גַּם לר"ש דְדִלְמָא יְכוּוֵן לְהַשְׁמִיעַ קוּלוֹ שְׁתִּיזֵל מִחֲמַתּוֹ, אֶלָּא וְדָאִי פְּשִׁיטָא
הוּא דְאִיָּרִי בְּמִתְּכַוֵּן שֶׁהוּא מְחַמֵּר מְמַשׁ, אֶלָּא דְלֹא חֵיִיבֵינּוּ שְׁתִּיזֵל לְמַחְמַר בְּשֵׁבַת עֲצָמוֹ
אֶלָּא שְׁתִּיזֵל לְמַחְמַר סְמוּךְ לְשִׁקָּה"ח וּבִתּוֹף כִּף תִּשְׁקַע הַחֲמָה וְתִיזֵל גַּם אִז מִחֲמַת קוּלוֹ
כִּי הוּא יְכוּוֵן לְהַגְבִּיָּה קוּלוֹ כְּדִי שְׁתִּיזֵל מִחֲמַתּוֹ, וְלִזְה דְיִיָּק וְאָמַר וְנִיחָא לִיה דְתִיזֵל, וְלִכּוֹ
אָמַר שְׁפִיר שֶׁהוּא מְחַמֵּר מְמַשׁ וְחֵיִב חֲטָאת, וְאִין זֶה עֲנִין לְפְלוּגָתָא דר"י ור"ש כְּלָל:
אָמְנָם בְּיָשׁוּב דְבָרֵי רַבִּינוּ לָמָּה לִיה לְדַחֲוֵק עֲצָמוֹ בְּפִירְצָה דְחֻקָּה בְּמִקּוּם שְׁיֵשׁ שַׁעַר מְרַנּוּחַ
פְּתוּחַ לְנִגְדוֹ, דְהֵלֵא הַגְּמָרָא אָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ וְהָהּ לִיה מְחַמֵּר, וְהִמְחִמּוּ אַחַר בְּהִמְתּוֹ בְּשֵׁבַת
חֵיִב חֲטָאת, וּמִשְׁמַע לְהִדְיָא דְרַק מְשׁוּם דְחֵיִב חֲטָאת הוּא דְגָזְרוּ בֵּיה, אֶבֶל אִי לֹא הִיָּה
חֵיִב חֲטָאת בְּמַחְמַר לֹא הָהּ גָּזְרוּ בֵּיה רַבְּנֵי מְשׁוּם נְסִיוֹנִי, וַאֲ"כ הָרִי רַבִּינוּ בְּעֲצָמוֹ הַקִּדִּים
לוֹמַר בְּהִלְכָה א' וּב' וְאָמַר לְפִיכּוֹ הַמְחַמֵּר אַחַר בְּהִמְתּוֹ בְּשֵׁבַת וְהִיָּה עָלֶיהָ מְשׁוּי פְטוּר,
וְאָמַר עוֹד וְהֵלֵא לָאו מְפֹרָשׁ בְּתוֹרָה כו' וְנִמְצָא לָאו שְׁנִתֵּן לְאִזְהֵרַת מִיתַת ב"ד, וְהוּא דְבָרִי
ר' יוֹחָנָן בְּשֵׁבַת קנ"ד, וְהֵלֵא בְּזֶה הַשְׁמִיעֵנוּ טַעְמוֹ וְנִימּוֹקוֹ דלפ"ז לֹא שְׁיָיָה עוֹד טַעַם דְנְסִיוֹנִי
בְּמִכִּירַת בְּהֵמָה גְּסָה, וְלִכּוֹן אָמַר מִיָּד בְּהִלְכָה ג' הַדִּין דְאִיסוּר לְמַפּוֹר בְּהֵמָה גְּסָה לְעַפּוּ"ם
מִחֲמַת ב' טַעְמִים הֵרָאשׁוּנִים שְׁאָמְרוּ בְּגַמ' מְשׁוּם שְׁאֵלָה וּשְׁכִירוֹת שֶׁהוּא לְכ"ע, וְזֶה הוּא
פְּשׁוּט בְּדַעַת רַבִּינוּ, וְגַם הָר"ן לֹא הִנְצִיָּה לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֶלָּא שְׁלֵא יִקְשָׁה עוֹד דְאָף אִם הוּא
פְטוּר מִחֲטָאת וּמִמְלָקוֹת מ"מ אֶפְתִּי לָאו אֵיכָּא בְּמַחְמַר גַּם לר' יוֹחָנָן, וְלָמָּה לֹא נִגְזָר גַּם
לְדִידִיָּה מְשׁוּם מְחַמֵּר דְלָאו לְחוּד, לְזֶה אָמַר הָר"ן דְּגַם זֶה מְשׁוּמֵינוּ רַבִּינוּ בְּמָה שְׁתִּלָּה
לָאו דְמַחְמַר בְּלָאו דְשִׁבִיתַת בְּהִמְתּוֹ, לוֹמַר דְכִי הֵיכִי דְלֹא חָשׂוּ לְגָזוּר מְשׁוּם לָאו דְשִׁבִיתַת
בְּנְסִיוֹנִי כֵּן אִין לְגָזוּר מְשׁוּם לָאו דְמַחְמַר לר' יוֹחָנָן כִּינּוּן שְׁאִין בּו ג"כ לֹא חֵיִב חֲטָאת וְלֹא
מְלָקוֹת כְּמוֹ בְּלָאו דְשִׁבִיתַת, וְלֹא גָזְרוּ אֶלָּא לְמ"ד דְמַחְמַר חֵיִב חֲטָאת וְלֹא לְדִידִין דְקִי"ל
כר' יוֹחָנָן וְכָל זֶה הוּא פְּשׁוּט וְדו"ק: אָמְנָם בְּאֲמַת תְּמָה אֲנִי גַם עַל דְבָרֵי הָר"ן בְּזֶה בְּמָה
שְׁהִבִין דְרַבִּינוּ תִּלָּה לָאו דְמַחְמַר בְּלָאו דְשִׁבִיתַת בְּהִמְתּוֹ, דְהֵלֵא רַבִּינוּ מְפֹרָשׁ מְחַלֵּק
בִּינֵיהֶם דְאָמַר בְּהִלְכָה א' דְבִשְׁבִיתַת בְּהִמְתּוֹ לִיכָּא אֶלָּא לָאו הֵבָא מְפָלַל עָשָׂה דְלִמְעַן יִנּוּחַ
שׁוֹרְךָ וְגו', וְרַק בְּמַחְמַר אָמַר שְׁיֵשׁ לָאו גְמוּר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וְגו' וּבְהִמְתּוֹ,
כְּדָאֲמְרוּ בְּרִישׁ מִי שְׁהַחֲשִׁיף, וַאֲ"כ הָאִיָּה אֶפְשָׁר לְזַמּוֹת לָאו דְמַחְמַר לְעָשָׂה דְשִׁבִיתַת
בְּהִמְתּוֹ, לִכּוֹן נִרְאָה דְלֹא כְּנוֹן רַבִּינוּ לְזֶה כְּלָל וְגַם הָר"ן כְּתִב רַק דְרָף אֶפְשָׁר, אֶבֶל דַּעַת

רבינו הוא פשוט כמ"ש דכיון דמ"ד זה שאמר גזירה משום נסיוני אמר מפורש בטעמו משום דהנה ליה מחמר והמחמר אחר בהמתו חייב חטאת מפלל דלמ"ד דאינו חייב חטאת לא גזרינו משום נסיוני וכמ"ש ובזה ג"כ ממילא מסולקת קושיות הר"ן שם דלמה הוצרך לומר בנסיוני הטעם דמחמר ולמה לא אמר משום שביתת בהמתו, דשביתת בהמתו כיון דאינה אלא עשה לא גזרו בה בנסיוני שהוא חשש רחוק מאד ולא גזרו אלא משום שאלה ושכירות שהוא חשש קרוב וכמ"ש הר"ן שם, וגם משום מחמר לא גזרו בנסיוני אלא משום שהוא חייב חטאת אבל לר' יוחנן דאינו חייב חטאת אע"פ שהוא לאו גמור ג"כ לא גזרו ביה משום נסיוני וכ"ש משום שביתת בהמתו שאינה אלא עשה, ולפ"ז אדרבא ילפינו שביתת בהמתו מחמר ולא מחמר משביתת בהמתו, ודו"ק: הלכה ז ונאפילו מציאה שפאה לידו מהלך בה פחות פחות מד' אמות אבל קודם שתבוא לידו אם יכול להחשיף עליה מחשיף ואם לאו מוליקה פחות פחות מד' אמות.

ע"ן מ"מ שפכת ובפ"ו פתב ג"כ שמוציאה אינו נותנה לעכו"ם אבל יוליכנה פחות פחות מד"א והוא כשפאה לידו וכשאינו יכול להחשיף עליה עכ"ל, וע"ש בפ"ו שפכתתי דט"ס הוא בדברי המ"מ והכי צ"ל והוא "כשלא" באה לידו וכשאינו יכול להחשיף עליה, ע"ש: וע"ן עוד שם שפכתתי טעם נכון לדעת רבינו בזה מה שבכיסו עדיף נתינה לעכו"ם מהולכת פחות פחות מד' אמות, ובמציאה הוא להיפך דלהוליך פחות פחות מד"א עדיף להו לרבנן שהתירוה בשעת הדחק, והנתינה לעכו"ם לא התירו בה כלל כשעדיין לא באה לידו ע"ש, ובזה א"ש ג"כ מה שבכיסו אף שלא התירו להוליכה פחות פחות מד"א אלא מדןחק כשאין לו לא עכו"ם ולא חמור ולא חש"ו, ואף עפ"כ לא הצריכוהו להחשיף עליה, ובמציאה קודם שבאת לידו דדעת רבינו הוא דדמיא ג"כ לכיסו לענין ההיתר דהולכה פחות פחות מד"א, ועכ"ז הצריך בה רבינו שיחשיף עליה אם יכול, והוא דבכיסו דהרגילות הוא להיות בדרך ובלילה וכל הדרכים בחזקת סכנה הם, ואם נצריכו להחשיף עליה הנה נצריכו ללון שם כל הלילה ואח"כ גם כל היום ולהחשיף עליה, זה הוא בנדאי בכלל אינו יכול ולכן לא הצריכוהו לזה כלל, אבל מציאה דהרגילות הוא למצא בעיר וביום שפיר הצריכוהו להחשיף עליה אם יכול, ומדע דהרי לא הצריכו אלא להחשיף עליה לבד והיינו להיות אצלה כל היום עד חשכה, אבל לא הצריכו ללון שם כל הלילה וגם יום המחרת עד חשכה דזה נדאי אינו יכול נקראת אף בעיר וכ"ש כשמוציאה בדרך בע"ש כשקודש היום ודו"ק: הלכה ז' ולא יצא הגמל עקוד ז' ולא עקוד רגל וכן שאר כל הבהמה.

הנה במשנה דף נ"ד אמרו לא עקוד ולא רגול, ובגמרא אמר ר"י עקוד עקינת ז' ורגל כעקינת יצחק בן אברהם, רגול שלא יכונה ידו ע"ג זרועו, וכתב המ"מ ורבינו ז"ל הנזכיר עקוד ז' ועקוד רגל שר"ל ז' אחת או רגל אחת והפל בכלל זה עכ"ל, ודבריו אינם מובנים לכאורה, ונלע"ד דרבינו מפרש דהבדליות שם לא פליגי לענין דינא כלל אלא רק בלשון עקוד ורגול ולכן בין להבדליות פוליהו שם בין לר"י כל ענין עקוד ורגול בין ז' אחת בין שתי ידים בין ז' ורגל בין שתי ידים ושתי רגלים בין רגל אחת הפל אסור, ולשון עקוד לכ"ע שייך על היד ולשון רגול שייך על הרגל, ור"י דאמר עקוד עקינת ז' ורגל, עיקר לשון עקוד הוא משום היד, ולזה אמר כעקינת יצחק בן אברהם דעיקר העקינה הנה משום היד שלא יקלקל הספין בידו מחמת בעיותה או שלא יניח בידיו

מלהשחט כָּלֵל, אֵלֶּא דְאָמַר יָד וְרַגְלֵי לְהוֹרוֹת דְּלֵאוּ דְּנֹקָא יָד לְבַד אֵלֶּא ה"ה יָד וְרַגְלֵי בְּיַחַד, וּא"כ יְדַעְיָנָא דְהַ"ה שְׁנֵי יָדִים וּשְׁנֵי רַגְלִים, וְרַגְלוֹ הֵוָה רַגְלֵי אַחַת שְׁכּוּפָא ע"ג שׁוּקוֹ וְהַ"ה בְּכּוּפָא הֵיָד ע"ג זְרוּעוֹ, וְלִזְה אָמַר ר"י לְרַבּוּתָא רַגּוּל שְׁלֵא יִכּוּף יָדוֹ ע"ג זְרוּעוֹ, אֲבָל שָׁם רַגּוּל בְּנֻדָּא קָאֵי עַל הַרְגְלֵי לְעִיקָר אֵלֶּא ר"י מְשַׁמְעֵנּוּ דְלֵא דְנֹקָא הוּא אֵלֶּא ה"ה יָדוֹ, וְכֵן הַפְּרִיטוֹת ס"ל הֵכִי אֵלֶּא דְאוֹתֵבְנִי עָלֶיהָ שָׁם מִהַפְּרִיטוֹת רַק עַל שָׁם עָקוּד דְאָמַר דְלֵא שְׁיִיף אֵלֶּא בְּיָד לְבַד, וְלִכֵּן שְׁפִיר פְּתַב רַבִּינוּ פִּלְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה וְכַלְשׁוֹן ר"י עָקוּד יָד וְעָקוּד רַגְלֵי וְהַאִיף שְׁיַעֲקֹדֵם אִם הֵם לְבַדָּן לְכּוּף יָד ע"ג זְרוּעֵי וְרַגְלֵי ע"ג שׁוּקוֹ אוֹ לְעָקֹדֵם בְּיַחַד יָד וְרַגְלֵי אוֹ שְׁנֵי יָדִים אוֹ שְׁנֵי רַגְלִים אוֹ פּוֹלֵם בְּיַחַד הַפֵּל בְּכָלֵל הַאִסּוּר לַכ"ע וְד"ל: הִלְכָה יב הַזְּכָרִים יוֹצְאִים כּו' וּבִמְטֻלְנֵיּוֹת הַמְּרוֹקְמוֹת שְׁמִיפִין אוֹתָן בְּהֵן.

וּבְהַשְׁגוֹת, אִין זֶה נִכּוֹן דְּהָא אָמְרִינוּ בֵּין לְנוּי בֵּין לְשִׁמְר אָסוּר עַכ"ל: וְהֵנָּה הַמ"מ בְּהִלְכָה י"ג פְּתַב לְעַנְיָן זּוּג דְנוּי הַרְגִיל לְכָל בַּחּוּל אָסְרוּ גַם בְּשֶׁבֶת, וְלִכֵּן הֵיָה הַזּוּג מְנוֹתָר אִם לֹא מִשׁוּם דְנִרְאָה דְאִזְזִיל לְחִינְגָא, וְאָסְרוּ כְּעִין זְהוּרִית וּרְצוּעָה בֵּין קַרְנֵי מִשׁוּם שְׁאִינוּ נוּי הַרְגִיל בַּחּוּל לְכָל ע"ש, וּא"כ יֵאמַר דְגַם הַנֵּי מְטֻלְנֵיּוֹת אֵינְרִי בְנוּי הַרְגִיל לְכָל בַּחּוּל, אֲבָל א"כ הֵיָה לוֹ לְהַרְי"ף וּלְרַבִּינוּ לְפָרְשֵׁי בְּהַדְיָא: לְכֹן נִרְאָה לַע"ד שְׁלֵא אָסְרוּ מִשׁוּם נוּי אֵלֶּא זְהוּרִית שְׁבִין עֵינָיו וּרְצוּעוֹת שְׁבִין קַרְנָיו שְׁאִינוּ דְרָף מְלַבּוּשׁ אֲבָל אֵלוֹ מְטֻלְנֵיּוֹת שְׁהֵם דְרָף מְלַבּוּשׁ לֹא גְרִיעֵי מִהַעוֹר הַקָּשׁוּר עַל לְבִיָּהֶם כְּדֵי שְׁלֵא יִפְלוּ עָלֵיהֶם זָאבִים וְד"ל: הִלְכָה יד כְּשֵׁם שְׁאָדָם מְצַנְוָה עַל שְׁבִיתָת בְּהִמְתּוֹ בְּשֶׁבֶת כָּף הוּא מְצַנְוָה עַל שְׁבִיתָת עַבְדוֹ וְאַמְתּוֹ כּו' שְׁנַאֲמַר לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְף וְחַמּוֹרָה וְיִנְפֹשׁ בֶּן אֲמַתָּה וְהַגֵּר.

עַמ"מ וְשִׁהֲקֵשָׁה דְבִיבְמוֹת מ"ח ב' מוֹקְמִינוּ לְקַרָא זֶה בְּעֶבֶד עֶרֶל אִיף מְבִיא אוֹתוֹ רַבִּינוּ לְעֶבֶד מְהוּל ע"ש: וְלַעֲד"ן דְלֵא ק"מ דְרַבִּינוּ כְּנוֹן לִילָף מִהַאִי קָרָא רַק הַהִיָּקֵשׁ שְׁאִיִּתְקַשׁ בֶּן אֲמַתָּה לְשׁוֹר וְחַמּוֹר לְעַנְיָן אֲזַהְרָה עַל הָאֲדוֹן לְמוֹנְעֵם מִמְּלָאכָה אִף שְׁעַל עֲצָמָן לֹא שְׁיִיף בְּהֵן שׁוּם אִסּוּר, וּא"כ יֵשׁ לְנוּ לְמִילָף עוֹד גַּם עֶבֶד וְאִמָּה שְׁמָלוֹ וְטָבְלוֹ שְׁהֵם מְנוֹזְהָרִים גַּם בְּעֲצָמָן מְלַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה גַם בְּשָׁבִיל עֲצָמָן דַּג"כ אֲזַהְרָה עַל הָאֲדוֹן לְמוֹנְעֵם מִכָּל מְלָאכָה דְלֵא גְרַעֵי מִבֶּן אֲמַתָּה לְעַנְיָן זֶה, וְעוֹד ק"ו הוּא, וְאִף דְגַם עֶבֶד וְאִמָּה אֲשֶׁר מְלוֹ וְטָבְלוֹ אֲתִקְשׁוּ לְשׁוֹר וְחַמּוֹר בְּקַרָא לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אִתָּהּ וּבְנָהּ וּבְתָהּ וְעַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ וְשׁוֹרָהּ וְחַמּוֹרָהּ וְגו', מִהֵתָם אִין רֵאזָה דְהֵלָא הַגַּמ' יְלִיף מִנְיָה מְחַמֵּר בְּרִישׁ מִי שְׁהִתְשִׁיף וְכַתְּבִיהָ רַבִּינוּ בְּרִישׁ פ' זֶה וְהֵיָנוּ שְׁהוּא עוֹשֶׂה הַמְּלָאכָה עִם הַשׁוֹר וְהַחַמּוֹר בְּיַחַד, וְלֹא יְדַעְיָנוּ מִזֶּה לְעַנְיָן עֶבֶד וְאִמָּה ג"כ אֵלֶּא לְעַנְיָן מְלָאכָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, עִם הָעֶבֶד וְהָאִמָּה בְּיַחַד כְּעִין חַרִּישָׁה וּמְחַמֵּר, אֲבָל שְׁיִהְיֶה הָאֲדוֹן מְנוֹזְהָר עָלֵיהֶם לְמוֹנְעֵם מִמְּלָאכָה גַם כְּשֶׁעוֹשִׂין הֵם לְבַדָּם בְּעֲצָמָם זֶה לֹא שְׁמַעְנוּ אֵלֶּא בְּמָה מְצִינוּ מִבֶּן אֲמַתָּה, וְהָא דְאָמַר בִּיבְמוֹת שָׁם כְּשֶׁהוּא אוֹמַר לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ כְּמוֹהַ הַרִי עֶבֶד מְהוּל אָמוֹר, הוּא רַק לְעַנְיָן אֲזַהְרָת הָעֶבֶד עֲצָמוֹ אֲבָל אֲזַהְרָה עַל רַבּוֹ וְדָאֵי לֹא שְׁמַעְנוּ מִקְרָא זֶה כָּלֵל, וְהַמ"מ שְׁפַתְב דָּאֵי לְאֲזַהְרָת עֶבֶד עֲצָמוֹ כְּכָר נִזְכָּר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וְגו' הַרִי כְּכָר כְּתַבְתִּי דְזֶה אִינוּ דְאֵתָא רַק לְעַנְיָן מְלָאכָה הַנַּעֲשֶׂה בְּשׁוֹתְפּוֹת הוּא וְעַבְדוֹ וּבְהִמְתּוֹ כְּעִין מְחַמֵּר, וְאֲדַרְבָּא קָרָא זֶה הוּא' אֲזַהְרָה עַל הָאֲדוֹן לְבַל יַעֲשֶׂה מְלָאכָה עִם עַבְדוֹ וּבְהִמְתּוֹ בְּיַחַד וְלֹא קָרָא לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ כְּמוֹהַ, וּא"ל דַּא"כ אֲכַתִּי מְנָא לִיָּה לְהַש"ס שָׁם דְּוִינְפֹשׁ בֶּן אֲמַתָּה הוּא עֶבֶד עֶרֶל דְלִמָּא עֶבֶד מְהוּל וְאַתָּא לְאִסְרָה עַל הָאֲדוֹן, דְּבִאֲמַתָּה אִם הֵיָנוּ מוֹקְמִינוּ לִיָּה בְּעֶבֶד מְהוּל ג"כ א"כ אִין שׁוּם מְשַׁמְעוֹת בְּקַרָא זֶה לְאֲזַהְרָה עַל הָאֲדוֹן, וְרַק עֲתָה דְמוֹקְמִינוּ לִיָּה

בְּעֶבֶד עָרַל דְּהוּא עֲצָמוּ וְדַאי דְּאִינוּ מְצַנְנָה כְּלָל, הוּא דִּינְדְּעִינן שַׁע"כ הוּא אֲזַהְרָה עַל הָאָדוֹן, וְאֲזַהְרָה עַל הָאָדוֹן בְּעֶבֶד מְהוּל וְדַאי יְדְעִינן ג"כ מְנִיָּה בְּמַה מְצִינּוּ וְגַם בַּק"ו וְכַמ"ש, וְלִכְּוֹן שְׁפִיר הִבִּיא רַבִּינוּ רַק קָרָא וַיִּנְפֹּשׁ בֶּן אֲמַתָּה: וּלְפ"ז נִלְע"ד דְּגַם מ"ש רַבִּינוּ בְּסוּף דְּבָרֵינוּ "בְּמִי נִאָּמַר וַיִּנְפֹּשׁ בֶּן אֲמַתָּה וְהִגֵּר זֶה גֵּר תּוֹשֵׁב שֶׁהוּא לְקִיטוֹ וְשִׁכְרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ בֶּן אֲמַתּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לְיִשְׂרָאֵל רַבּוֹ בַּשַּׁבָּת", וְדוֹקָא קְאָמַר שֶׁהוּא לְקִיטוֹ וְשִׁכְרוֹ, וְלֹא כְּדַבְרֵי הַמ"מ שֶׁפֶתַח דְּלָאוּ דְּוָקָא הוּא אֱלָא אֲפִילוּ אִינוּ שִׁכְרוֹ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה לִזְמַר לֹו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְצוּרָה יִשְׂרָאֵל שֶׁהִרִי כָּל שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ הַמְּלָאכָה בְּשַׁבִּיל יִשְׂרָאֵל הִרִי הוּא כְּשִׁכְרוֹ בְּאוֹתוֹ דְּבָר עַכ"ל, וְנִפְלְאִיתִי ע"ז דְּהִרִי רַבִּינוּ דִּינִיק בְּלִשׁוֹנוֹ כְּמוֹ בֶּן אֲמַתּוֹ דְּוָקָא שֶׁהוּא שִׁכְרוֹ הַקְּבוּעַ אֲצִלוֹ כְּמוֹ בֶּן אֲמַתּוֹ, וְדִינִיק עוֹד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה לְיִשְׂרָאֵל "רַבּוֹ דִּינִיק, וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל שְׁאִינוּ רַבּוֹ, אֲבָל בְּדַאי לְקִיטוֹ וְשִׁכְרוֹ דְּוָקָא קְאָמַר וְלַעֲנִי שֶׁהָאָדוֹן הוּא מְצַנְנָה לְמוֹנְעוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שׁוּם מְלָאכָה בְּשַׁבִּילוֹ, כְּמוֹ בֶּן אֲמַתָּה דְּקָרָא שֶׁהוּא אֲזַהְרָה עַל הָאָדוֹן כֵּן אִיִּתְקִישׁ הִגֵּר אֱלִיו לַעֲנִי שֶׁיְהִי הָאָדוֹן מְוָזָה עָלָיו לְמוֹנְעוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבִּילוֹ אַע"פ שֶׁלְעֲצָמוּ מְוָזָה לֹו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּפִרְהִסְיָא כְּעַפּוֹ"ם גְּמוּר אֲבָל בְּשַׁבִּיל אָדוֹנוֹ הָאָדוֹן מְוָזָה עָלָיו וְלִכְּוֹן בְּדַאי שִׁכְרוֹ וְלְקִיטוֹ בְּדוֹקָא קְאָמַר, אֲבָל בְּאִינוּ שִׁכְרוֹ בְּדַאי לֹא שִׁינָה אֲזַהְרָה עַל כָּל אֶחָד וְא' מִיִּשְׂרָאֵל לְמוֹנְעוֹ מִעֲשִׂיית מְלָאכָה כְּשֶׁעוֹשֶׂה בְּשַׁבִּילוֹ, דְּשִׁלָּא גַבִּי אָדוֹן לֹא עֲדִיף הוּא מְשַׁאֵר עַפּוֹ"ם שְׁאִין בְּזָה גַם אִיסוּר דְּרַבְּנָנוּ, כְּדָאֲמַרו עַפּוֹ"ם שְׁבָא לְכַבוֹת אִין אוֹמְרִים לֹו כְּבָה וְאֵל תְּכַבֵּה מְפִנִי שְׁאִין שְׁבִיתתוּ עֲלֵיהוֹ, וּבְדַאי גַם הִרְשִׁפִּי אַ דְּפִלִּיג עַל רַבִּינוּ לֹא אָמַר אֱלָא לַעֲנִי אֲמִירָה דַּס"ל דְּאֲסוּר לִזְמַר לֹו מְפִנִישׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה לֹו מְלָאכָה אַף ע"ג דְּאִינוּ שִׁכְרוֹ וְלְקִיטוֹ, אֲבָל בְּלֹא אֲמִירָה שֶׁיְהִי הַיִּשְׂרָאֵל מְוָזָה עָלָיו לְמוֹנְעוֹ בְּדַאי שְׁפִיר קְאָמַר רַבִּינוּ דְּלְקִיטוֹ וְשִׁכְרוֹ בְּדוֹקָא וּמְשׁוּם דְּאִיִּתְקוּשׁ לְבֵן אֲמַתָּה וְכַמ"ש, וְאַף לַעֲנִי אֲמִירָה לֹא בְּרִירָה לִי סְבָרְתָם דְּבַמַּאי הוּא עֲדִיף מְשַׁאֵר עַפּוֹ"ם דְּאֲמִירָה אִינוּ אֱלָא שְׁבוֹת, כִּינּוּן דְּעַל עֲצָמוּ אִין שׁוּם אִיסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה כְּשַׁאֵר עַפּוֹ"ם, וְלִמָּה יְהִי אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה לִזְמַר לֹו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה גַם בְּשַׁבִּיל יִשְׂרָאֵל אִם אִינוּ רַבּוֹ, וְאִי מְשׁוּם גִּזְזָה"כ, הִרִי וְדַאי שְׁפִיר קְאָמַר רַבִּינוּ דְּאִיִּתְקוּשׁ לְבֵן אֲמַתָּה שֶׁיְהִי שִׁכְרוֹ הַקְּבוּעַ דְּוָקָא, וְצ"ל דְּהֵם ס"ל דַּע"כ הֵאֵי וְהִגֵּר אִינוּ שִׁכְרוֹ דַּאי שִׁכְרוֹ הִינִינוּ בֶּן אֲמַתָּה אֱלָא ע"כ הוּא אִינוּ שִׁכְרוֹ וְגִזְזָה"כ הוּא שֶׁלֹּא לִזְמַר לֹו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבִּיל יִשְׂרָאֵל אַף שְׁבַעֲצָמוּ מְוָזָה לֹו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, וּלְפ"ז אוֹלֵי י"ל דְּלַדְעָתָם מְוָזָה ג"כ הַיִּשְׂרָאֵל לְמוֹנְעוֹ מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבִּילוֹ וְעֲדִיף מְשַׁאֵר עַפּוֹ"ם מְגִזְזָה"כ, אֲבָל דַּעַת רַבִּינוּ וְדַאי הוּא כַּמ"ש כְּנִלְע"ד וְדו"ק: פֶּרֶק כַּא הִלְכָה ח הָיוּ בָּאִין מְלַמְעֵלָה מַג' לְתוֹף שְׁלִשָּׁה כו'.

נִרְאֶה מִדְּבַרֵי הַמ"מ שֶׁיֵּשׁ חֲסָרוֹן בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ וְהִכִּי צ"ל "הָיוּ בָּאִין מְלַמְעֵלָה מַג' לְתוֹף שְׁלִשָּׁה מְוָזָה לְיִשְׁבַּע עֲלֵיהוֹ, הָיוּ גְבוּהִין שְׁלִשָּׁה אַע"פ שֶׁצִּדְּן אֶחָד שָׁנָה לְאַרְץ אוֹ שְׁנַיִם חֲלָל תַּחְתִּיָּהוּ ג' אֲסוּר לְיִשְׁבַּע עֲלֵיהוֹ" וְד"ל: הִלְכָה יַח הַמַּחְתָּה אֶת הִיָּרֵק דִּק דִּק לְבַשְׁלוֹ הִרִי זֶה תּוֹלְדָת טוֹחַן וְחִיִּיב, לְפִיכָה אִין מְרַסְקִין לֹא אֶת הַשַּׁחַת וְלֹא אֶת הַחֲרוּבִין לְפָנֵי בְּהֵמָה כו' מְפִנִי שְׁנִרְאֶה כְּטוֹחַן, אֲבָל מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה וְאֶת הַנְּבִלָה לְפָנֵי הַכְּלָבִים שְׁאִין טְחִינָה בְּפִירוֹת.

וּמִתִּירִין אֲלֻמּוֹת כו' וּמְפַסֵּס בְּיָדוֹ אֲלֻמּוֹת קְטַנּוֹת אֲבָל לֹא אֲלֻמּוֹת גְּדוּלוֹת מְפִנִי הַטּוֹרַח שְׁבָהוּ. עֵינֵי מ"מ שֶׁפֶתַח וּבְמִקְצַת סְפָרֵי רַבִּינוּ רְאִיתִי שְׁאִין טְחִינָה אֱלָא בְּפִירוֹת.

ובקצתן שאין טחינה בפירות, ולא הבנתי אהד מן הגנסתאות אבל הראשונה נראית יותר, ועוד אני תמה למה לא פתב רבינו דוקא נבלה הקשה כו' ומתירין אלומות כו', וא"א לנישב הנמצא בספרי רבינו לא לפי אוקימתא דר"ה ולא לפי אוקימתא דר"י דאתמר התם וצל"ע עכ"ל, ועיין בכ"מ שהביא גם בשם תשובת הרשב"א שתמה על רבינו בכל זה, וע"ש מ"ש בזה: ולעד"ן דדברי רבינו נכונים וברורים ומחנורים מאד בסוגיא, דנדי הגירסא הנכונה והאמתית בלשון רבינו הוא "שאין טחינה בפירות" ובזה יתישב הכל, והוא דרבינו הרי דייק בריש דבריו בלשון רבינו לומר המסתא את הירק דק דק כדי "לבשלו דייקא ה"ז תולדת טוחן, וכן פתב לעיל פ"ק ז' הלכה ה' המסתא את הירק מעט "לבשלו ה"ז חייב שזו המלאכה תולדת טחינה, הרי דדבריו ברור מללו דשלא לבשלו אלא לאוכלו חי אין בזה משום טוחן כלל, וכבר פתבתי שם דדעת רבינו הוא שאינו חייב משום טוחן אלא אם הוא עושה פ"ק ה' הטחינה לטחון התבואה לקמח ולאפותו או לבשלו אבל לא לאכול הקמח פשהוא חי, ולזה הוא דאמר שפיר בראשונה דהמסתא כדי לבשל ה"ז תולדת טוחן וחיוב טעאת מדאורייתא, ואמר לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה ר"ל מדרבנן מפני שגרא פטוחן, על פי הריסוק הוא כדי לרפון פ"עין הבישול ולכן גזרו ביה מפני שגרא פטוחן וכדאבאר בעזה"י, ונהדר אמר אבל מחתכין את הדלועין ואת הנבלה שאינן כדי לרפון וכינן שחותכן להאכילן חיינן מותר גם לכתחלה שאין טחינה בפירות ר"ל בפירות דרפון לאוכלן חיינן אין בהם משום טוחן ולכן שפיר מחתכין את הדלועין חיינן, ותלי הטעם בפירות משום דאין דרף לטוחנן ולעשות מהן קמח אלא אין טחינה אלא בתבואה שדרף לטוחנן כדי לבשל הקמח ולכן כל שחותף כדי לבשל הוא תולדות טחינה אבל החותף לאכל חי הנה פמו חתיכה בפירות לאוכלן חייים דלא פלום הוא, פי סתם פירות דרפון לאכל רק חיינן ולא מבושלין פי הבישול אינו מתקנן אלא מגרען ומשמתנין לגריעותא ואובדין את ברכתן כמ"ש רבינו בפ"ח מה' ברכות ה"ג ע"ש, והנה זה הוא באור דברי רבינו בדרף כלל, ועתה אבוא לבאר פ"ט דבריו ע"פ דברי הסוגיא בעזה"י: והנה ז"ל המשנה בדרף קנ"ה מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין, אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה ע"כ, ובמשנה דף קנ"ו ב' מחתכין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבלה לפני הפלבים כו', ובגמרא בדרף קנ"ה פליגי ר"ה ור"י, ר"ה אמר הן הן פקיעין הן הן כיפין פקיעין תרי קשרים פיפין תלתא קשרים זירין דארזא וה"ק מתירין פקיעי עמיר ומפספסין וה"ה לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר, קסבר למטרח באוכלא טרחינן לשויי אוכלא לא משוינן, ור"י אמר הן הן פקיעין הן הן זירין פקיעין תרי קשרים זירין תלתא כיפין דארזא, וה"ק מתירין פקיעי עמיר אבל פספסין לא וכיפין פספסין נמי מפספסין אבל לא הזירין לפספסין אלא להתיר, קסבר שויי אוכלא משוינן מטרח באוכלא לא טרחינן, תנן אין מרסקין את השחת ואת החרובין מאי לאו חרובין דומיא דשחת דרפיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ותיובתא דר"ה, לא שחת דומיא דחרובין דאקושי כו' ת"ש מחתכין את הדלועין לפני בהמה ואת הנבלה לפני הפלבים מאי לאו דלועין דומיא דנבלה דרפיכי אלמא טרחינן באוכלא תיובתא דר"י לא נבלה דומיא דדלועין דאשויי והיכי משפחת לה בבשר פילי כו' עכ"ל הסוגיא: והשתא הלא לכאורה לא אתנין דברי רבינו לא כר"פ ולא כר"י דלר"ה איירי הא דאין מרסקין

רק בקשין ולר"י איירי רק ברכיכין, וקא דמסתכין את הדלועין איירי לר"ה ברכיכין ולר"י רק באשונני, ורבינו פתכו בסתמא ולא חילק ביניהן וזה הוא דלא פחד, גם בגמרא אמר לר"ה הטעם דאין מרסקין משום דמשונניהו אוכלא ולר"י משום טירחא, ואלו רבינו אמר טעם אחר משום שנראה פטוחו, גם דנראין דבריו סותרין בתוך כד"ד דברקסוק השחת והחרובין אמר דנראה פטוחו, ובדלועין ונבלה אמר דאין טחינה בפירות, גם בקא דמפסס באלומות כתב המ"מ דדבריו הן לא דדברי ר"ה ולא דדברי ר"י ע"ש, אלו הן הספיקות שיש בדברי רבינו ע"פ הסוגיא: אמנם לפי מ"ש נלע"ד דדברי רבינו מובנים ומינשבין בפשיטות מאד, דהנה לכאורה אין דברי הסוגיא מובנת כלל, דהמשנה דתני בקא אחת לאיסורא ובקא אחת להיתירא, והיינו השחת וחרובים נקט להו לאיסורא, והדלעת והנבלה נקט להו להיתירא, הלא בנדאי איירי בתרנוניהו בענגן אחד, או תרנוניהו בקשין או תרנוניהו ברכיכין דאל"כ למה ליה למנקט איסורא באלו והיתירא באלו ליתני הכל בין האיסור בין היתיר בשחת וחרובין, או בדלועין ונבלה או בכל ארבעתו ולקפוג וליתני בדידה בין רפין לקשין: ועוד דהרי בכל בקא תני תדא מהרפין ונדא מהקשין, דבקא דאיסורא תני בה שחת מהרפין וחרובין מהקשין, ובקא דהיתירא תני ג"כ דלועין מהקשין ונבלה מהרפין, ואי דכל החילוק הוא בין רפין לקשין הנה לו למיתנא בבקא אחת הרפין ובקא אחת הקשין, לר"ה הקשין באיסורא והרפין בהיתירא, ולר"י הרפין באיסורא והקשין בהיתירא, אלא ע"כ דאיירי בנדאי בשתי הבבות בכל ענגן בין ברפין בקשין בין לאיסורא בין להיתירא, ועכ"פ בענגן אחד בנדאי איירי בשתי הבבות, ואיך א"כ מוקי לה ר"ה הבקא דאיסורא רק בקשין והבקא דהיתירא רק ברכיכין ור"י מוקי להו להקפוג הבקא דאיסורא רק ברכיכין והבקא דהיתירא רק בקשין, גם דברי הש"ס בקושיותו בין על ר"ה בין על ר"י ואמר מאי לאו ברכיכין, ג"כ אינו מובן דמאין פסיקי ליה זה דאיירי ברכיכין יותר מבקשין: עוד יש לדקדק בלשון הסוגיא דלגבי שחת וחרובין אמר בתירוצו אליבין דר"ה מה חרובין דאקושי אף שחת דאקושי, שאמר בזה לשון "דאקושי", ואלו אח"כ לגבי דלעת ונבלה בתירוצו לר"י אמר בלשוננו מה דלועין דאשונני אף נבלה דאשונני, אמר בזה לשון "דאשונני" ולא דאקושי כדאמר מתחלה, גם מהו זה שאמר הש"ס על זה והיכי משפחת לה בבשר פילי, מאין פסיקא ליה זה דבשר פילי קשה הוא יותר משאר בשר, הפילים משוננין הן בגדלם אבל בקשיות בשרם לא מצינו: לכן נראה לע"ד דדעת רבינו בפירוש הסוגיא היא זאת, דחייב של טוחן לא הנה אלא כדי לבשל לרפכו ע"י בשול פטחינת תבואה שהיא רק לעשות קמח ולבשלו ולאפותו, אבל אם חותכו לאוכלו כמו שהוא חי אין בו משום טוחן וכמ"ש לעיל, אמנם דבר שהוא קשה לאוכלו מצד עצמו כשהוא שלם ובא לחנותכו דק דק כדי לרפכו שיהא יפה לאכילה, בזה אסרוה מדרבנן לעשות בשביל בהמה משום דנראה פטוחן פי הוא בא ג"כ לרפך התבואה ע"י הטחינה והבשול שיהיו יפין לאכילה, אמנם דבר שהוא קשה לאכל לא מצד קשיותו, אלא מצד גדלו ועביו שהבהמה לא תוכל ליקח את פולו לתוך פיה ובא לחנותכו כדי להקטינו, בזה לא אסרו רבנן כלל פינון שלא בא לרפכו אלא להקטינו זה לא דמאי לטוחן כלל: ועתה בזה יתבאר הסוגיא בפשיטות מאד, דהמשנה דאמרה לאסור ולא לחייב בשחת וחרובין ולהתיר בדלועין ונבלה ונדאי מסתברא דאיירי בכל ענגן בין בקשין בין ברפין, ולכן חשבה בכל בקא אחד מהרפין ואחד מהקשין כדי לדמותן

זל"ז וזל"ז, והנה בשחת וחרובין דאמרה רק לאסור ולא לחייב, פשיטא הוא דהאיסור אינו אלא מדרבנן וא"כ ודאי בקשין הנה הטעם משום דנראה פטוחו, ואף שאין זה טוחו ממש דאין טחינה בפירות הנאכלין חיינן ואין זה מלאכה כלל מדאורייתא, מ"מ רבנן אסרוהו על שפחד צד דמאי ג"כ לטוחו שהתתיקה באה לרפכו מקשיותו בין בשחת בין בחרובין ולכן נראה פטוחו, אבל פשהו רפיכין הרי לא שינה בזה נראה פטוחו כלל, ולמה אסרה המשנה בזה אם לא משום טעמין דר"י משום דטירחא שלא לצורך הוא, ונהו דאמר הש"ס בפירכתו על ר"ה, מאי לאו חרובין דומיא דשחת מה שחת דרפיכין אף חרובין דרפיכין, ור"ל כיון דנקיט חדא דדרפכו להיות רפיד וחדא דדרפכו להיות קשה ע"כ בכל גוונא הוא דאוסר בין ברפיד בין בקשה ושחת דומיא דחרובין דקשין, וחרובין דומיא דשחת דרפיכין בכ"ע אסור מדרבנן, והשתא בשלמא שחת דומיא דחרובין בקשין, א"ש דאסרוהו רבנן משום דנראה פטוחו, אבל חרובין דומיא דשחת ברכיכין מ"ט אסרוהו רבנן הלא זה לא נראה פטוחו הוא כלל, אע"כ משום טירחא הוא, אלמא לא טרחינן באוכלין ותיובתא דר"ה, ואמר אמר לה ר"ה לא שחת דומיא דחרובין דאקושי, ר"ל ר"ה יאמר דלא איירי אלא בדאקושי לבד והאיסור הוא משום דנראה פטוחו, אבל ברכיכין באמת אין שום איסור, והדר אמר ת"ש מחתכין את הדלועין ואת הנבלה מאי לאו דלועין דומיא דנבלה דרפיכין, ור"ל דבדלועין ונבלה בודאי לא שינה כלל לאסור משום דנראה פטוחו אף בקשין דבין דלועין ובין נבלה אינו קשין כלל מצד עצמן, אלא קשיותו הוא רק משום גדלו ועוביין ואם בא לחותכו אינו בא לרפכו אלא רק להקטינו וא"כ בודאי בקשין יש שפיר היתר לחותכו לשווין אוכלא, אבל ע"כ הרי ודאי איירי בכ"ע בין בנבלה דומיא דדלועין ובין דלועין דומיא דנבלה, ובשלמא בנבלה דומיא דדלועין דקשין הו מחמת גודלו ועוביין שפיר יש היתר לחותכו לר"י משום דאשוויי אוכלא הוא, אבל דלועין דומיא דנבלה דרפיכין ג"כ התירה המשנה, אלמא טרחינן באוכלין ותיובתא דר"י ור"ל דהרי התירה המשנה בין לשוויי אוכלא ובין למטרח באוכלא, ומ"מ לא הקשה מזה גם על ר"ה, פי זה ידע שיאמר דכמו דמשנה הראשונה איירי אליבא דר"י רק בענין אחד באקושי, כן המשנה השנייה הזאת.

איירי ג"כ רק בענין אחד ברכיכין, אבל לר"י דמוקי למשנה הראשונה בכל ענין ע"כ כ"כ המשנה השנייה הזאת איירי ג"כ בכ"ע: או די"ל יותר דס"ד דהמקשה דהו סיפא ע"כ הנה רק מענין אחד ברכיכין דלועין דומיא דנבלה, דא"א לומר שהוא מתיר גם בקשין, דהרי בקשין בודאי יש לאסור משום דנראה פטוחו כמו ברישא אלא ודאי איירי רק ברכיכין לבד, ומשני אמר לה ר"י לא נבלה דומיא דדלועין ג"כ, מה דלועין דאשוויי אף נבלה דאשוויי, ור"ל דגם סיפא איירי בכ"ע כמו ברישא דלועין דומיא דנבלה דשניהם רפיכין מצד עצמן והחיתוף לא בא לרפכו, ונבלה דומיא דדלועין דאשוויי, לא אמר דאקושי אלא דאשוויי ר"ל עבה וגדול (מלשון עשת שן ואליף בעין מתחלה או מלשון שן סלע וכן מצינו בעירובין דף ב' דדמי כמשוניתא ופירש"י פשן סלע כו' ע"ש) דדלועין אף הקטנים שבהן א"א להבהמה לאוכלם כשהם שלמים דודאי תחנק עצמה מחמת עוביין וגדלו כן נבלה ג"כ איירי בנבלה גדולה שאף אבר אחד ממנה הוא גדול ועב שלא יוכלו הפלבים לאוכלה עד שיחתכוהו ולשוני אוכלה, ולזה אמר והיכי משפחת לה נבלה גדולה כזאת שגם אבר אחד ממנה יהיה גדול יותר מדאי שלא תהיה ראויה לפני הפלבים בלא

חתוּף, וְאָמַר שְׂפִיר בְּבֶשֶׁר פִּילִי דְנֻדְאֵי הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִדְּאֵי וְאִינְהָ רְאוּנִי לְכָלֵבִים בְּלֹא חַתוּף בְּשׁוּם אַנְפִּין: נִמְצָא לִפְנֵי אֲיִירֵי הַמְּשָׁנָה אֲלִיבֵי דְר"י בֵּין רִישָׁא בֵּין סִיפָא בְּכָל עֲנָן בֵּין בְּרַפְיָכִי בֵּין בְּקִשְׁיָן וְאִפְ"ה בְּרִישָׁא אָסְרָה בְּקִשְׁיָן מְשׁוּם דְּנִרְאָה פְּטוּחָן וּבְרַפְיָכִי מְשׁוּם טִירְחָא, וּבְסִיפָא הַתִּירָה ג"כ בַּכ"ע פִּינָן דְּכֻוּלָן רַפְיָכִין מִצַּד עֲצָמָן וְקִשְׁיָן מִצַּד גְּדָלָן וְעוֹבְבֵינוּ.

וְאִין בְּהֵם לֹא מְשׁוּם טוּחָן וְלֹא מְשׁוּם טִירְחָא, וְלִכְּנָן אֶתְיָא הַמְּשָׁנָה אֲלִיבֵי דְר"י בְּפִשְׁיטוּת טְפִי מְאֲלִיבֵי דְר"ה דְּאֲלִיבֵי לֹא אֲיִירָה פּוֹלָה אֲלֵא בְּעֲנָן אֶחָד לְבַד, וְגַם בְּגִמְרָא נְשֹׂאָר ר"ה בְּקִשְׁיָא, לְכֻן וְדְאֵי דְהֵהֱלַכְתָּא הוּא כַר"י: אָמְנָם צ"ל עוֹד בְּדַעַת רַבִּינוּ דְּהָא דְאָמַר וְהִיכִי מְשַׁכְּחַת לֵהּ בְּבֶשֶׁר פִּילִי, לֹא הוֹצֵרָהּ לְזֵה אֲלֵא עַל הַדּוּמְיָא דְדְלוּעִין שְׂבִשׁוּם אַנְפִּין לֹא תוּכַל הַבְּהֵמָה לִיקַח דְלַעַת שְׁלָם לְתוּף פִּי, וְדוּמְיָה לְזֵה הֵנָּה רַק בְּשֵׁר פִּילִי אֲבָל לְעֲנָן הַיָּתֵר הַחִתוּף לִר"י כְּדֵי לִישְׁנוּנֵי אוּכְלָא וְדְאֵי הוּא בְּכָל גְּבֻלָה דְבִלָּא חִתוּף אִינוּ רְאוּי לְאֲכִילָה לְכָלֵבִים שְׂאָר אִם לֹא יִחְנַק בְּאֶבֶר שְׁלָם כְּמוֹ הַבְּהֵמָה בְּדַלְעַת שְׁלָם, מ"מ אִינוּ רְאוּי לְאֲכִילָה בְּלֹא חִתוּף לְחַתִּיכוּת, וְאִשְׁוּוּי אוּכְלָא הוּא בְּכָל גְּבֻלָה וְלֹא טִירְחָא שְׂלֵא לְצוּרָה, וּבְזֵה מְסוּלָק כָּל הַקְּוִשְׁיָת וְהַסְּפִיקוּת שְׁהַעֲרָנוּ וְא"ש כָּל דְּבָרֵי הַסּוּגֵיָא בְּפִשְׁיטוּת בַּעֲזָה"י וְדו"ק: וְעַתָּה הֲלֵא דְבָרֵי רַבִּינוּ מְבוֹרְרִים, דְּמִתְחַלָּה אָמַר לְמַלְתָּא דְּפָסִיקָא "הַמְּחַתָּה אֶת הַיָּרֵק דֵּק דֵּק כְּדֵי לְבִשְׁלוֹ דְּוָקָא ה"ז תּוֹלְדַת טוּחָן וְחִיב" מְדְאוּרֵיָתָא, אֲבָל שְׂלֵא לְבִשְׁלוֹ אִין בּוּ מְשׁוּם טוּחָן מְדְאוּרֵיָתָא, וְהִדְר אָמַר "לְפִיכָה" פִּינָן דְּכְדֵי לְבִשְׁלוֹ אִית בִּיָּה מְשׁוּם טוּחָן דְּאוּרֵיָתָא, "אִין מְרַסְקִין לֹא אֶת הַשְּׁחַת וְלֹא אֶת הַחַרוּבִין לְפָנֵי בְּהֵמָה בֵּין דְּקָה בֵּין גְּסָה" מְדְרַבְּנָן "מְפָנֵי שְׁנִרְאָה פְּטוּחָן" מְשׁוּם דְּהַחַתוּף בְּהֵם הוּא כְּדֵי לְרַפְּכוּ וְדְמִי ג"כ בְּחַד צַד לְטוּחָן שְׁהוּא ג"כ כְּדֵי לְרַפְּכוּ, וּמְשׁוּם דְּסַתְּם חַרוּבִין הֵם קָשִׁים, וְשַׁחַת דּוּמְיָא דְּחַרוּבִין הֵם קָשִׁים ג"כ, וְלִזְה סַתְּם הַדְּבָרִים וְאָמַר טַעְמוֹ מְשׁוּם שְׁנִרְאָה פְּטוּחָן, וְזֵה לַכ"ע אֲסוּר בֵּין לִר"ה בֵּין לִר"י מְטַעַם זֵה, וְהִדְר אָמַר, "אֲבָל מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לְפָנֵי הַבְּהֵמָה וְאֶת הַגְּבֻלָה לְפָנֵי הַכָּלֵבִים", מְשׁוּם שְׁהֵם אִינְם קָשִׁים מִצַּד עֲצָמָן אֲלֵא רַק מְשׁוּם גְּדָלָן וְעוֹבְבֵינוּ וְהַחַתוּף בְּהֵם אִינוּ כְּדֵי לְרַפְּכוּ אֲלֵא כְּדֵי לְהַקְטִינוּ לְכֻן אִין בְּהֵם אִיסוּר אַרְף מְדְרַבְּנָן, וְאָמַר בְּטַעְמוֹ שְׂפִיר "שְׂאִין טְחִינָה בְּפִירוּת" דְּסַתְּמָא עוּמְדִין לְאֹכְלָן חִיִּין שְׂלֵא לְבִשְׁל וְהַחַתוּף בְּהֵן ג"כ אִינוּ לְרַפְּכוּ כִּי הֵם רַפִּין מִצַּד עֲצָמָן וְאִינוּ אֲלֵא כְּדֵי לְהַקְטִינוּ, וְזֵה הַיָּתֵר ג"כ הוּא לַכ"ע בֵּין לִר"ה בֵּין לִר"י, וְהִדְר בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ הַדִּין דְּטִירְחָא דְּבִשְׁחַת וְחַרוּבִין רַפִּין ג"כ אִין מְרַסְקִין דְּאַרְף שְׂאִין בְּהֵם מְשׁוּם טוּחָן עַכ"פ אֲסוּרִים מְשׁוּם טִירְחָא שְׂלֵא לְצוּרָה וְלְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׂפּוּסָא כַר"י וְלֹא כַר"ה, לְזֵה אָמַר "וּמִתִּירִין אֲלֻמּוֹת שְׁל עֶמֶיר לְפָנֵי בְּהֵמָה וּמְפַסְפָּס בִּידוֹ אֲלֻמּוֹת קְטַנּוֹת אֲבָל לֹא אֲלֻמּוֹת גְּדוּלוֹת מְפָנֵי הַטְּוֹרַח שְׂבָהָן", וְהוּא כַר"י דְּאָמַר מְטַרַח בְּאֹכְלָא לֹא טְרַחֲבִינוּ, וּמִמִּילָא שְׂמַעִינוּ דַּכ"כ לְשַׁחַת וְחַרוּבִין רַפִּין ג"כ א"א בְּהֵן אִיסוּר הַקּוּדָם דְּאַרְף שְׂאִין בְּהֵן הַטַּעַם דְּנִרְאָה פְּטוּחָן אֲבָל אֲסוּרִין מְשׁוּם טִירְחָה וְכַר"י, וְלִזְה סַתְּם הַדְּבָרִים בְּהֵאִיסוּר הַקּוּדָם בְּשַׁחַת וְחַרוּבִין מְשׁוּם דְּהֵאִיסוּר הוּא בֵּין בְּרַפִּין בֵּין בְּקָשִׁים אֲלֵא דְּהַטַּעַם אָמַר מִתְחַלָּה מְשׁוּם דְּנִרְאָה פְּטוּחָן מְשׁוּם דְּסַתְּמָן קָשִׁין הֵן וְכַמ"ש: אָמְנָם מַה שְׂמַחֲלֵק בְּאֲלֻמּוֹת בֵּין קְטַנִּים לְגְדוּלִים וּמִתִּיר הַפְּסוּס בְּקְטַנִּים, נִרְאָה לַע"ד דְּרַבִּינוּ מְפָרֵשׁ לְהָא דְּפָקִיעַ עֶמֶיר וְזִירִין בְּהֵכִי לְפִי דְּבָרֵי ר"י, דְּאָמַר פָּקִיעִין תְּרֵי קָשְׁרִים, וְהֵם אֲלֻמּוֹת קְטַנּוֹת שְׂאִינָן צָרִיכִין אֲלֵא לְתֵרֵי קָשְׁרִים, וְזִירִין תְּלִתָא קָשְׁרִים וְהֵן אֲלֻמּוֹת גְּדוּלוֹת הַצָּרִיכִין לְשִׁלְשָׁה קָשְׁרִים, וּמִסָּאת רַבִּינוּ בְּדוּדָא הֵכִי הוּא בְּדְבָרֵי ר"י "וְה"ק מִתִּירִין פָּקִיעֵי עֶמֶיר וּמְפַסְפָּסִין, וְכִיפִין פְּסוּסִין גְּמִי מְפַסְפָּסִין אֲבָל לֹא הַזִּירִין

לפספוס אלא להתיר", ובנדאי גירסא זו נכונה יותר דהשתא שפיר חלקה המשנה הזירין מפקיע עמיר משום שהן חלוקין בדינו, פקיע עמיר מפספסין אבל לא הזירין, משא"כ לגוססתינו הרי דינו שנה ולמה חלקן המשנה מהדדי ולא ערבינהו יחד לומר מתירין פקיע עמיר וזירין לפני הבהמה ומפספסין את הכיפין, אבל פפי הגוססא שכתבתי א"ש בפשיטות והיא גרסת רבינו בלא ספק, ולזה אמר רבינו שפיר דאלומות קטנות מפספסין והוא פקיע עמיר דהמשנה, ואלומות גדולות אין מפספסין והן הן הזירין וכמ"ש, ובזה עולין דברי הש"ס ודברי רבינו בקנה אחד, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: הלכה לא אין מקיין את האוכל בשבת בד"א בסם שמה ישחק סמנין אבל להכניס ידו לתוך פיו ולהקיא מותר, ואסור לדחוק פריסו של תינוק כדי להוציא הרעי שלו שמה יבא להשקותו סמנין המשלשלין, ומותר לכפות פוס על הטבור כו', וכן מותר ליחנק וללפף את הקטן ולהעלות אונים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי שכל אלו וכי"ב אין עושין אותן בסמנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו צער מהן: עיין מ"מ שכתב ואסור לדחוק כו' זה לא מצאתי מבואר אלא א"כ יהיה פירוש לאסוכי ינוקא שזכרו שבת קכ"ג ויפסוק רבינו כמאן דאוסר, והביאני לזה לפי שלא מצאתי בחבורו דין אסוכי שהנפרתי, וא"כ הוא יש לתמוה למה לא פסק כרב ששית דשרי וצ"ע עכ"ל: ולעד"ן אם באמת זה הוה דין אסוכי דפליגי ביה ר"נ ור"ש בשבת שם תמיהתו מעיקרא לא ק"מ, דבהגהת מיימוני אות ו' הביא באמת הגירסא מהופכת דר"נ שרי ורב ששית אסר ע"ש, וא"כ הלא שפיר פסק כרב ששית דאסור דהלכה פנותיה באיסורא: אמנם באמת נראה זה דוחק שיפרש רבינו דין האסוכי (בגמ' שלפנינו הגירסא אסוכי) דלא כפירוש כל הראשונים שפירשו שהוא מעין לפופי אלא שחילקו קצת ביניהן, עיין רש"י ותוס' שם, לכן נראה לע"ד דגם רבינו מפרשי כפירוש כל הראשונים שהוא מעין לפופי ופסק כרב ששית דגם זה שרי ואין חילוק בין לפופי ללפופי, ולכן סתם רבינו ואמר סתמא דמותר ללפף את הקטן באין חילוק בין ע"י בגדים בין ע"י ידיו: עוד נראה לע"ד יותר דרבינו ס"ל שאין חילוק כלל בין האי לפיפה ללפיפה דשבת קכ"ט ב', ומ"מ לא קשיא מר"נ אר"נ דבאסוכי אסר ר"נ ובלפופי בדרף קכ"ט ב' שרי ר"נ בעצמו, דהאי לפיפה דשרי ר"נ הוא ביום הנולד כדאיתא שם מפורש דספנה היא לו אם לא ילפפו ולכן אמר דמותר משום פקוח נפש, אבל האי אסוכי דאסר ר"נ הוא לאחר זמן שאין בו ספנה ולכן אסר משום מתקן, אבל רבינו התיר הלפיפה גם לאחר זמן כרב ששית: ובזה א"ש בפשיטות דקדוק עצום בדברי רבינו מה שכל דין הלפיפה שתי פעמים הכא ולעיל פרק ב' הלכה י"ד, וגם התם אמר בטעמו מפני שספנה היא לו, והכא אמר בטעמו מפני שכל אלו אין עושין אותן בסמנין כדי לחוש לשחיקה, אבל לפי מ"ש הלא א"ש בפשיטות דהתם בפ"ב אמר בלשוננו ומרחיצין את הנולד ביום שנולד כו' ומלפפין אותו, ולזה אמר בטעמו מפני שספנה היא לו, להורות לו דלכן גם ר"נ מודה בו דמותר, והוא הלפיפה דדרף קכ"ט ב', אבל הכא אמר בלשוננו וללפף את הקטן, לא אמר את הנולד וביום שנולד, אלא את "הקטן" והוא לאחר זמן, וזה הוא דין דאסוכי דדרף קכ"ג דשרי רב ששית גם בו ופסק פנותי: אמנם הדין דאסור לדחוק פריסו של תינוק פתב רבינו מסברת עצמו והיא ראוי אליו, והוא דברי המשנה שבת קמ"ז וכתבי רבינו לעיל בהלכה כ"ח כ"ט ל', סכין וממשמשין אבל לא מתעמלין ולא מתגרדין אין יורדין לקורדימה כו' ומפרש לה רבינו בהלכה כ"ח מפני שהוא רפואה

ור"ל וגזרינו משום שחיקת סמניו, הרי מפונרש דכל דבר שהוא משום רפואה אסור לעשות בשבת גם בינדים משום גזירה דשחיקת סמניו, ולזה כתב רבינו שפיר דלפ"ז אסור ג"כ לדחוק פריסו של תינוק אף שהוא בינדים ולא בסם, משום גזירה דשחיקת סמניו, אלא דרבינו דייק בלשונו בזה בטעמו שפא יבא להשקותו סמניו המשלשלין כדי שלא יוקשה לו ממה שכתב אח"כ דמותר לכפות פוס על הטבור ומותר ליחנק וללפף כו', וכן מהא דכתב מקודם אין מקיאין את האוכל בסם אבל ביזו מותר, הרי דמה שעושה בינדים אף לרפואה לא גזרינו משום שחיקת סמניו, לזה אמר בטעמו "שפא יבא להשקותו סמניו המשלשלין", ובטעם ההיתירים שאח"ז אמר בטעמו "שכל אלו אין עושין אותן בסמניו כדי לחוש לשחיקה", ור"ל שכל דבר שעיקר רפואתו באה מסמניו כמו להביא זיעה לחולה ולשלשל אז אסור לעשות הרפואה אפילו בינדים שפא יבא לעשות הרפואה הזאת ע"י סמניו ויבא גם לשוחקן בשבת והכל גזירה אחת הוא ולכן אין חילוק בהן בין ע"י סם בין ע"י מעשה בינדים, אבל דבר שעיקר רפואתו נעשית בינדים אף שלפעמים עושין זה גם ע"י סם, אז מותר לעשות הרפואה בינדים ואפילו בכלי כי אין שום חילוק בזה בין ביזו בין בכלי, אבל ע"י סם ודאי אסור, ולכן להקיא כי עיקרו נעשית בינדים ע"י יזו מותר וע"י סם אסור, ומה שלא הזכיר רבינו בהעלאת אננים דע"י סם אסור, משום שכתבו מקודם בדין דלהקיא, ובכל זה מסולק ג"כ כל מה שדקדק הכ"מ על דברי רבינו בזה ע"ש ודו"ק: אלא דאפתי איפא למידק בדברי רבינו במה שמתיר אפיקטוזין דהיינו להקיא ע"י יזו בכ"ע, ובגמרא משמע דאייירי רק במי שפא יבא רק לתענוג כדי שיהיה תאב לאכל, וכדתניא בדרף קמ"ז ב' ר' נחמיה אומר אף בחול אסור מפני הפסד אונקליו, וכן בדרף קכ"ג א"ר נחמן מנא אמינא לה דאסופי ינוקא אסור דתנו אין עושין אפיקטוזין בשבת, וע"כ משום דמפרש לה בשאינו עושה אותה לרפואה והאיסור הוא רק משום מתקן וכדפירש"י שם, וא"כ לפ"ז הלא י"ל דרק בכה"ג הוא דמתיר שם ביזו אבל לרפואה גם ביזו אסור, וצ"ל משום דהמשנה סתמא אמרה אין עושין אפיקטוזין בשבת, הלא בודאי איירי בכל ענין בין לרפואה בין לתענוג, וא"כ פשאמר עלה רבב"ח אמר ר"י לא שנו אלא בסם אבל ביזו מותר ודאי ג"כ מתיר ביזו בכל ענין, אלא דר' נחמיה הוא דאייירי לאסור גם בחול כשעושה לתענוג לבד, וגם ר"נ דייק לה מהא דאין עושין אפיקטוזין בכ"ע גם לתענוג, ובפרט שפן הוא מוכרח מהא דמותר לכפות פוס על הטבור וליחנק וללפף כמ"ש, ולכן שפיר מתיר רבינו האפיקטוזין ביזו בכל ענין גם לרפואה דלא גרעה מהא דמותר ליחנק וכל השאר משום דעיקרו אינו נעשין בסם אלא בינדים וכמ"ש, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: הלקה לג מגבל חייב משום לש לפיכך אין מגבלין קמח קלי הרבה כו' אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה כו' והיא הנקראת שתיית מותר לגבל והוא שיהיה רף אבל קשה אסור מפני שנראה פלש וצריך לשנות כו'.

עיינו לח"מ שכתב וקשה לדברי רבינו דמפרש דשתיית וקלי שני דברים היכי אמרו בגמ' קנ"ו פתוב אפוקסי דלוי כו' ולית חילא בידי' למיסר מדר"י בר"י, הא ר"י בר"י לא איירי אלא בקלי ואינהו הוו גבלי שתייתא ושתייתא עבה לכ"ע אסור עכ"ל, וע"ש מ"ש בזה: וכל דבריו תמוהין וכנראה שלא עיינו בגמרא כלל, דמ"ש הא ר"י בר"י לא איירי אלא בקלי, לא"ה הוא דר"י בר"י לא איירי אלא בקמח ומורסן ואמר אינו חייב בהן עד שיגבל, אלא שהגמרא דייק הכי דלדידה דגם בקמח ומורסן אינו חייב בנתינת מים לחוד

עד שִׁיגְבֹל, א"כ בְּקִלֵי גוֹבְלִין פְּלֹאֲחֵר יָד בְּשִׁינּוּי מְעַט מְעַט, וּכ"ש בְּשִׁתִּית שְׁמוֹתָר לְדִידִיהָ אַף בְּעֵבֶה וְקִשָּׁה ע"י שִׁינּוּי, וְהַבְּרִיָּתָא דְאַמְרָה וְשׁוּיָן שְׁבוּחֵשִׁין אֶת הַשִּׁתִּית, וְהִינּוּ דְגַם רַבִּי מוֹדָה בּוֹ פְּרִיָּה שְׁפִיר וְהָאֲמַרְתָּ אִין גוֹבְלִין, וּר"ל דְרַבִּי הָרִי אָמַר אִין גוֹבְלִין אֶת הַקְּלִי אֲפִילוּ ע"י שִׁינּוּי הָרִי ס"ל דְקִלֵי לֹא עֲדִיף מִקְמַח לְעֵנֵן גְּבוּל, וּא"כ לְדִידִיהָ הָרִי יֵשׁ לְגִזְרָה גַם בְּשִׁתִּית הַגְּבוּל אֲטוּ קְלִי, וְאָמַר ל"ק הָא בְּעֵבֶה אוֹסֵר רַבִּי בְּאַמְתָּ דְגְבוּל מִמֶּשׁ הוּא וְאִסוּר אֲטוּ קְלִי, הָא בְּרַכָּה הוּא דְמוֹדָה רַבִּי דְמוֹתָר דְלֹא גְבוּל הוּא אֲלֵא נְתִינָת מִים לְבַד דְזָה מוֹתָר גַם בְּקֵל גַם לְרַבִּי, וְכָל זֶה אֵינוֹ אֲלֵא לְרַבִּי אֲבָל לְר"י בְּר"י דְמַתִּיר הַגְּבוּל גַם בְּקִלֵי ע"י שִׁינּוּי, מִכ"ש דְמוֹתָר הַגְּבוּל גַם בְּשִׁתִּית עֵבֶה ע"י שִׁינּוּי, וְכֵן פִּירֵשׁ"י שֶׁם מְפוֹרָשׁ ע"ש וְכֵן הוּא ג"כ לְדַעַת רַבִּינוּ וּדְלֵא כַהֲלַח"מ גַם בְּזֶה מ"ש וְשִׁתִּיתָא עֵבֶה לִכ"ע אִסוּר, דְלֵא כֵן הוּא אֲלֵא גַם לְרַבִּינוּ מוֹתָר לְר"י בְּר"י הַשִּׁתִּיתָא גַם בְּעֵבֶה, וְכָל זֶה הֲלֵא מְבוֹאֵר בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ שְׁפִסְק בֵּין בְּקִמַח בֵּין בְּמוֹרְסוֹן בֵּין בְּקִלֵי בֵּין בְּשִׁתִּיתָא כְר"י בְּר"י, וְאֵע"ג דְבַכ"מ הִלְכָה פְּרַבִּי מְחַבְרוֹ שֶׁא"ה דְסַתֵּם מְשַׁנָּה שֶׁם סְתָמָה פְּנוּתִי דְר"י בְּר"י, וְגַם מְעַדוֹת לׁוֹי שְׁנֵהֲגוּ כְר"י בְּר"י וְלֹא הָיָה חֵילָא בִּידִיהָ דְרַבִּי לְמִיסֵר מִדְר"י בְּר"י, וְלִכְּן שְׁפִיר פְּסִק רַבִּינוּ כְר"י בְּר"י בְּקִמַח וּמוֹרְסוֹן וְכַסְתֵּם מְשַׁנָּה דְנוֹתְנִין מִים לְמוֹרְסוֹן אֲבָל לֹא גוֹבְלִין, וְלִכְּן גַם לְעֵנֵן קְלִי פְּסִק כִּי"א דְבְּרִיָּתָא דְגוֹבְלִין בְּשִׁינּוּי מְעַט מְעַט וְכַר"ח דְמוֹקִי לֵה כְר"י בְּר"י, וְלִכְּן שְׁפִיר פְּסִק בְּשִׁתִּיתָא דְבְּרַכָּה מוֹתָר אֲפִילוּ בְּלֵא שִׁינּוּי וּבְעֵבֶה מוֹתָר ע"י שִׁינּוּי וְהַפֵּל כְר"י בְּר"י, דְהָא דְאָמַר וְשׁוּיָן שְׁבוּחֵשִׁין אֶת הַקְּדוּרָה הוּא רַק בְּרַכָּה וְע"י שִׁינּוּי אֲבָל עֵבֶה פֶּלֶל פֶּלֶל לֹא זֶה אֵינוֹ אֲלֵא לְרַבִּי אֲבָל לְר"י בְּר"י גַם עֵבֶה מוֹתָר ע"י שִׁינּוּי כְּמוֹ לְרַבִּי בְּרַכָּה, וְכַמ"ש, וּלְפ"ז אִין צוֹרֵף ג"כ לְדַבְרֵי הַמ"מ שְׁפַתְב דְרַבִּינוּ גְרִיס בְּגִמְרָא וְהָא תְּנִיא וְלֹא וְהָאֲמַרְתָּ, אֲלֵא דְגַם לְרַבִּינוּ הַגִּיְרָסָא הוּא וְהָאֲמַרְתָּ וְכַמ"ש כְּנֹלַע"ד וְדו"ק: פֶּרֶק כַּב הִלְכָה ב לְפִיכָף גִּזְרוּ שְׁלֵא יִכְּנֵס אָדָם לְמִרְחָץ בְּשַׁבָּת אֲפִילוּ לְהַזִּיעַ, וְגִזְרוּ שְׁלֵא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ בְּחַמִּין כו', אֲבָל פְּנִיָּו יָדָיו וְרַגְלָיו מוֹתָר, בְּד"א בְּחַמִּי הָאוּר גִּזְרָה מִשׁוּם מִרְחָץ אֲבָל בְּחַמִּי טְבַרְיָא וְכִי"ב מוֹתָר לְהַשְׁטֵף בְּהוֹן כָּל גּוֹפּוֹ וְאִסוּר לְרַחוֹץ בְּמִים חַמִּין שְׁבַמְעָרָה מְפַנֵּי שְׁהַמְעָרָה יֵשׁ בָּהּ הֶבֶל וְיָבֵא לִידֵי זִיעָה וְנִמְצָאָת פְּמִרְחָץ, עֵינֵי לַח"מ שְׁפַתְב דְבְרֵי רַבִּינוּ מִתְמַיְהִין לְפִי סוּגִיָּת הַגְּמָרָא דְפ' חֲבִית דָּף קמ"ז שְׁהָרִי בְּגִמְרָא מְשַׁמַּע שְׁבַמִּי מְעָרָה רְחִיצָה אִסוּרָה שְׁטִיפָה שְׁרִיָּא הוּא כְר"ש כו' אֲבָל לְדִידוֹן דְקִי"ל כְר"י דְאִסוּר לְהַשְׁטֵף בְּחַמִּין כו' נִרְאֶה דְבַמִּי מְעָרָה אֲפִילוּ שְׁטִיפָה אִסוּר, וְכֵן מְבוֹאֵר בְּגִמְרָא פ' פִּירָה דְבַחְמֵי טְבַרְיָא אַף רְחִיצָה שְׁרִיָּא כו', וְהַשְׁתָּא קִשָּׁה בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ תְּרַתִּי, חֲדָא דְבַחְמֵי טְבַרְיָא פְּתַב מוֹתָר לְהַשְׁטֵף, מְשַׁמַּע דְלְרַחוֹץ אִסוּר, וּבְגַמ' מוֹכַח אִיפְכָּא כו', וְעוֹד דְבַמִּי מְעָרָה פְּתַב אִסוּר לְרַחוֹץ, דְמְשַׁמַּע דְלְהַשְׁטֵף מוֹתָר וּבְגַמ' מוֹכַח אִיפְכָּא כו', וְעוֹד קִשָּׁה בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ כו' אִיף אֲמָרוּ בְּגַמ' מְנִי ר"ש הִיא, הָא כְכ"ע מְצִי אֲתִי דַע"כ לֹא אֲסָרוּ הֵתֵם אֲלֵא בְּחַמִּי הָאוּר אֲבָל בְּחַמִּי טְבַרְיָא לֹא אֲסָרוּ לְהַשְׁטֵף כו' עכ"ל: וְנוֹ וְנִרְאֶה לַע"ד לְתַרְץ הַפֵּל בְּשִׁתִּי פְּנִים, פֶּן א' אִם נֶאֱמַר דְדַעַת רַבִּינוּ הוּא פְּדַעַת ר"ש"י וְתוֹס' לְפָרֵשׁ הָא דְמִי מְעָרָה בְּחַמִּי הָאוּר, דַּעַתוֹ הוּא זֶה, דְכִינּוֹן דְבַמְשַׁנָּה דְדָף קמ"ז פֶּלֶל מִי מְעָרָה וְחַמִּי טְבַרְיָא בְּהַדְדִי, וְאָמַר בְּתַרְנוּיָהוּ הָרוּחֵץ בְּמִי מְעָרָה וּבְחַמִּי טְבַרְיָא לְשׁוֹן דִּיעֵבַד, וְדִיִּיק מְנִיָּה בְּגַמ' הָרוּחֵץ דִּיעֵבַד אִין לְכַתְחֵלָה לֵא, שְׁמַעִינּוּ מְזָה דְגַם בְּחַמִּי טְבַרְיָא אִסוּר הָרְחִיצָה לְכַתְחֵלָה, (וְדִלֵא בְּדַבְרֵי הַתוֹס' בְּזֶה שְׁפַתְבוּ שֶׁם דְלֵא אָמַר הָרוּחֵץ לְשׁוֹן דִּיעֵבַד אֲלֵא בְּשַׁבִּיל מִי מְעָרָה לְחוּד ע"ש).

וא"כ נדאי הא דאמרו בדרב מ' ראו שאין הדבר עומד להן התירו להן חמי טבריא, אינו אלא להשתטף ואלויבין דר"י דאוסר גם השטיפה בחמי האור, אבל לר"ש דמתיר השטיפה גם בחמי האור, לדידן לא הקילו מידי בחמי טבריא, פי לא הוצרכה להתירה כלל לאחר שאסרוהו כיון שלא אסרו הכל גם מתחלה וכלא נשאר השטיפה בחמין להם והיה הדבר עומד ומתקנים שפיר, ולכן לדידיה הרחיצה נשאר באיסורי בתרנוניהו בין בחמי האור בין בחמי טבריא כמתחלה, והשטיפה מותרת בתרנוניהו, ולכן המשנה שפלה חמי טבריא בהדי מי מערה שהוא חמי האור לאסור הרחיצה לכתחלה בשתייהו ולהתיר השטיפה בשתייהו, אוקמה בגמ' שפיר כר"ש, אבל לר"י נדאי חלוקין הן בחמי טבריא לבד הוא דמותרת השטיפה בהן ולא הרחיצה אבל במי מערה אסור גם השטיפה, ואין לומר לפ"ז דלר"ש לבד הוא דאמר הרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא גם בחמי טבריא, כיון דלדידיה לא הקילו כלל בחמי טבריא, אבל לר"י דחזרו והתירו חמי טבריא התירו גם הרחיצה בהן כדמעיקרא קודם הגזירה, ונדאי אין זה סברא כלל לומר דלר"ש דמיקל בחמי האור על ר"י בשטיפה יחמיר על ר"י בחמי טבריא ברחיצה, וגם דלפ"ז הלא יהיה פלוגתא רחוקה בין ר"י לר"ש בחמי טבריא, דלר"ש לא הקילו מידי בחמי טבריא על חמי האור, ולר"י הקילו טובא להתיר בהן בין השטיפה בין הרחיצה, לכן ס"ל לרבינו כיון דסתם משנה הוא לאסור הרחיצה בין בחמי האור במי מערה ובין בחמי טבריא נדאי דכ"ע היא, ולא אמרו דר"ש היא אלא רק במאי דדייקין דלהשתטף שרי גם במי מערה שהוא חמי האור, ורק זה אתיא כר"ש, אבל לא לומר דכל לשון המשנה ר"ש היא, כי אדרבא נדאי לאו ר"ש היא, דהרי המשנה אמרה הרוחץ במי מערה ובחמי טבריא ונסתפג אפילו בפעור אלוטיות לא יביאם בידו, ואלו ר"ש אמר בכרייתא שם מסתפג באלוטיות אחת ומביאה בידו לתוך ביתו, ומסיק שם בגמ' דדברי המשנה הוא דברי בן חכנאי ע"ש, וא"כ הרי ע"כ הכי פונת הש"ס במאי דאוקמה תחלה כר"ש דבן חכנאי ס"ל בדין השטיפה כר"ש דמותרת אפילו בחמי האור אף ע"ג דבשאר דיני המשנה לא ס"ל פנותי דר"ש, וא"כ נדאי גם הא דאמר לשון הרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא גם בחמי טבריא, לאו דברי ר"ש לחוד היא אלא ככ"ע אתיא ואין חולק בזה, וא"כ נדאי מוכרח הוא דהא דאמרו בדרב מ' דהתירו להן חמי טבריא, אינו לגמרי כדמעיקרא אלא דרק השטיפה לבד התירו להן ולא הרחיצה וכו': עוד נוכל לומר לפ"ז יותר בפשיטות, דהא דדרב מ' דהתירו להן חמי טבריא, אתיא אליבין דכ"ע, דלר"ש דשטיפה מותרת גם בחמי האור, א"כ בחמי טבריא התירו גם הרחיצה, אבל לר"י דבחי האור השטיפה אסורה לא התירו בחמי טבריא כי אם השטיפה לבדה, וזה שמעינן ממתניתין דדרב קמ"ז דאמרה הרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא בין במי מערה בין בחמי טבריא, ודברי בן חכנאי הוא דס"ל כר"י בזה, אלא דלענין שטיפה ס"ל כר"ש דגם במי מערה שהוא חמי האור מותרת השטיפה, והוא דעת שלישיית דס"ל דחמי האור וחמי טבריא שווין בכל דבר ולא הקילו בחמי טבריא מידי, אבל לדינא קי"ל כר"י דבחי האור אסורה השטיפה, ובחי טבריא הוא דהתירו השטיפה ולא הרחיצה, ולכן פסק שפיר רבינו הכי, ואמר אבל בחמי טבריא וכי"ב מותר להשתטף בהן כל גופו, ומסולק בזה קושניית הלח"מ הראשונה בפשיטות: גם קושנייתו השניה נלע"ד דיש ליישב בפשיטות, דהנה הרי גם בלאו קושנייתו עיקר דברי רבינו בזה אין לו הבנה לכאורה מאי דהוצרך להשמיענו דאסור לרחוץ במים

חמים שבמערה, פשיטא והלא הוא חמי האור וכבר זכר איסורו אפי' בבית וכ"ש פשיטא במערה, וכי יש סברא לטעות ולומר דחמי האור פשיטא במערה יהיו עדיפין מפשיטא בבית, ועוד דאמר בטעמו מפני שהמערה יש בה הבל ויבא לידי זיעה ונמצאת פמרחץ, ור"ל ומחמת זה גרועין הן מחמי האור שבבית, והרי גם בבית שאין בה הבל אסרו הרחיצה, והרי שאיסור הרחיצה במים חמין היא מצד עצמה ולא משום זיעה: לכן מוכרחין אנו לומר ע"כ דהא דאמר רבינו ואסור לרחוץ במים חמין שבמערות, קאי על היתר הרחיצה שזכר מקודם בחמי האור, שאמר אבל פניו ידיו ורגליו מותר, ע"ז קאי ואמר ואסור לרחוץ גם פניו ידיו ורגליו במים חמין שבמערות, ואמר שפיר בטעמו מפני שהמערה יש בה הבל ויבא לידי זיעה ונמצאת פמרחץ, ור"ל דהא דהתיר מקודם לרחוץ פניו ידיו ורגליו נדאי הוא רק בבית אבל בבית המרחץ הרי גם הפניסה אסור משום זיעה, וכמ"ש רבינו מקודם לפיכך גזרו שלא יכנס אדם למרחץ בשבת אפילו להזיע, ואפילו אם נכנס לטייל במרחץ ג"כ אמר רבא בגמרא שם דדוקא של כרפין שרי אבל דכפרים לא דכיון דזוטרין נפיש הבלגיהו, ותדע דאטו רב דמתיר לרחוץ כל גופו אבר אבר בחמין שהוחמו מע"ש, הוא מתיר גם במרחץ, אתמיהה הרי עיקר גזירת מרחצאות היתה על חמין שהוחמו מע"ש משום דהתחלו הבלגין להחם בשבת ואומרים מע"ש הוחמו כדאמרו, שם, ומה לי כל גופו בבת אחת או אבר אבר לעגון גזירה זו, אלא ע"כ אינו מתיר אלא בבית, וע"ז פליג שמואל שם ואמר לא התירו לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו, וקי"ל פנותי, אבל במרחץ עצמו נדאי גם פניו ידיו ורגליו אסור, ולזה אמר רבינו שפיר דבמערה דינה פמרחץ ואסור גם רחיצת פניו ידיו ורגליו משום שיבא לידי זיעה פמרחץ, ומפרש רבינו דברי המשנה הרוחץ במי מערה בהכי דדיעבד אין לכתחלה לא אפילו רחיצת פניו ידיו ורגליו: פן ב' והוא העיקר לע"ד, והוא דרבינו אינו מפרש מי מערה דמתניתין בחמי האור כפירש"י ותוס', אלא שהוחמו מעצמן מהבל המערה, ועליהן לא היתה בנדאי גזירת מרחצאות כלל ודינן כצונן ממש לרחוץ בהן בבית, אבל המשנה אמרה הרוחץ במי מערה דיעבד אין לכתחלה לא בשרוחץ בהמערה עצמה ומשום דאית בה הבל ודינה פמרחץ, וזהו דאמר הגמרא שם מפלל ד דלהשתטף כל גופו אפילו לכתחלה ש"ד, אפילו במערה עצמה ולא גזרו בשטיפה משום רחיצה מני ר"ש היא דמתיר בשטיפה גם בחמי האור, דאלו לר"י דאסר השטיפה אע"ג דלאו רחיצה היא משום גזירת רחיצה, א"כ גם במערה יש לאסור משום רחיצה ומשום זיעה, והפל דנדא גזירה היא כדגזרו שטיפה משום רחיצה ורחיצה בבית משום רחיצה במרחץ וגם בחמין של ע"ש משום חמין שהוחמו בשבת וגם גזרו בזיעה משום רחיצה, ואטו שבת גזרו גם ביו"ט, וע"כ משום דהפל דנדא גזירה היא, וזהו דאמר רבינו שפיר ואסור לרחוץ במים חמין שבמערות, דמשמע שפן דרפן של מי המערות להיות חמין ואע"פ שבהן לא היתה גזירת מרחצאות אם היתה רוחץ במים הים בביתו דעדיפא טובא גם מחמי טבריא שעוברין על פתח גיהנם והוחמו מאש הריא ואעפ"כ במערות עצמן אסור הרחיצה בהן כמו מחמי האור שפא ע"י רחיצה והבל המערות ביחד יבא לידי זיעה ודינה כזיעת המרחץ, וא"כ ממילא מוכן דגם השטיפה אסור בהן פיון דהאיסור הוא משום זיעה ולא משום רחיצה עצמה, מה לי רחיצה מי לי שטיפה, ודינה במערות בחמי האור ממש שזכר איסור השטיפה מקודם, ולא פנון רבינו כלל לדייק בזה לשון רחיצה ולאפוקי שטיפה אלא איכפל להשמיענו טעם הרחיצה

שְׁאֵסוּר גַּם בְּהֵם מְשׁוּם הַכֵּל וְזִינְעָה, וְלַהוֹרוֹת דְּמִטְעֵם זֶה דִּינָן פְּחָמֵי הָאוּר, וּמִמִּילָא מוּבָן דְּהוֹנְשׁוּי לַחְמֵי הָאוּר לְכָל דִּינָיו, וְכֵן מִשְׁמַע לְהִדְיָא מִדְּבַרֵי הַמ"מ שֶׁהֵבִין הֵכִי בְּדַעַת רַבֵּינוּ דְּמֵי מַעְרָה לָאו חֲמֵי הָאוּר הֵן אֲלֵא שְׁהֵן חֲמִין מַעְצָמֵן מִהַכֵּל הַמַּעְרָה וּכְמ"ש, וְלַעֲגֵנָן דִּין רְחִיצָה בְּחֲמֵי טְבָרְיָא וְדַאי צ"ל כְּמ"ש בְּפָן הָא', וּבְזָה א"ש הַפֵּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד וְדו"ק: פָּרֵק כַּג הֶלְכָה ג אֲבָל אִם הִנִּיחַ שָׁם אֲנָכֵל פְּדִי לְהַצְנִיעוֹ וְנִמְצָא הַנֶּקֶב נִסְתָּם מוֹתֵר וּמוֹתֵר לְהַעֲרִים בְּדָבָר זֶה.

עֵינָן מ"מ שֶׁהִקְשָׁה עַל זֶה דְּבַגְמָרָא דְּף קל"ט ב' הוּא דְּאָמְרוּ זֶה, וְשָׁם אָמַר רַב אִשִּׁי בְּלִשׁוֹן זֶה, הַעֲרָמָה קְאָמְרַת הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן הוּא וְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן לֹא אֲתִי לְמַעַבְדַּד לְכַתְחַלְהָ, הָרִי דְלֹא שְׂרִי הַעֲרָמָה זֹו אֲלֵא לְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן וְלֹא לְאִינְשׁ דְּעַלְמָא, וְאִיף כְּתַב רַבֵּינוּ לְהַתִּיר הַעֲרָמָה זֹו בְּסַתְמָא לְכָל אָדָם, וְכַתְבַּ לְתַרְזַן וְז"ל וְאִוְלִי שְׁהוּא סוֹבֵר שְׁלֹא אָמַר וְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן בְּדוֹקָא אֲלֵא מְשׁוּם הַהַעֲבָרָה בְּמַבְרָא וְזֶה הוּא שְׁלֹא הַזְּפִיר רַבֵּינוּ הַדִּין הַהוּא פְּלֵל לְפִי שְׁאִין צוֹרְבָא מַרְבְּנָן מְצוּי עכ"ל, וְלַע"ד אִין זֶה תִּירָזַן פְּלֵל דְּהָרִי גַּם הַהַעֲבָרָה בְּמַבְרָא הוּא רַק הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן וְאִם אוֹתָהּ הַעֲרָמָה לֹא הִתְרָה אֲלֵא לְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן כ"כ וְדַאי פֵּל הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן דְּמ"ש זמ"ז: לְכֵן נִרְאָה לַע"ד דְּלַרְבֵּינוּ לִשׁוֹן הַגְּמָרָא קְשִׁיתָי' דַּאי ס"ד דְּאָסְרוּ רַבְּנָן הַעֲרָמָה לְכָל אָדָם לְבַר מְצוֹרְבָא דְּרַבְּנָן גַּם בְּדַרְבְּנָן, הֵכִי הִיָּה לוֹ לְזַמְרַת הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן הִיא וּבְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן לֹא גְזַרְוּ רַבְּנָן, וְזֶה הוּא זֶה שְׁאָמַר וְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן לֹא אֲתִי לְמַעַבְדַּד לְכַתְחַלְהָ, וְעוֹד דְּאִם אָסְרוּ הַעֲרָמָה לְכָל אָדָם הָרִי שְׁבוֹת גְּמוּר הוּא וְהָאִיף שְׂרִי לְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן, וְהָרִי בְּכָל הַשְּׁבוֹתִים לֹא חִילְקוּ בֵּין צוֹרְבָא מַרְבְּנָן לְשָׂאֵר אִינְשֵׁי, וְגַם בְּהֵנִי שְׁבוֹתִים עֲצָמָן שְׁל סְתִימַת הַנֶּקֶב בְּחִבִּית וְהַעֲבָרָה בְּמַבְרָא לֹא הוֹתֵר גַּם לְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן בְּלֹא הַעֲרָמָה, וְאִם גַּם הַעֲרָמָה שְׁבוֹת הִיא אִיף הוֹתֵר לְצוֹרְבָא מַרְבְּנָן וְזֶה לִי שְׁבוֹת זֶה אוֹ זֶה, לְכֵן מְפָרְשׁ לֵה רַבֵּינוּ לְדְבַרֵי רַב אִשִּׁי הֵכִי "הַעֲרָמָה קְאָמְרַת הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן הִיא" וּמוֹתֵר לְכָל אָדָם, וְעוֹד דְּהָכָא בְּצוֹרְבָא מַרְבְּנָן וְדַאי גַּם הַעֲרָמָה לִיכָא, כִּי "צוֹרְבָא מַרְבְּנָן לֹא אֲתִי לְמַעַבְדַּד לְכַתְחַלְהָ" גַּם הַעֲרָמָה כִּי הִיָּה בְּנִדְאֵי מַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ אִף שְׁמוֹתֵר מִן הַדִּין, אֲלֵא בְּנִדְאֵי כּוֹנֵן בְּאִמַּת לְאֲצוּנְעִי תִמְזֵן, וְגַם כּוֹנֵן בְּאִמַּת לְמִינֵט בְּמַבְרָא, וְלֹא לְהַעֲרָמָה אִיכּוּזִין, וְלִזְהָ שְׁפִיר כְּתַב רַבֵּינוּ "וּמוֹתֵר לְהַעֲרִים בְּדָבָר זֶה" בְּסַתְמָא, וְזֶה שְׁלֹא זָכַר הַהַעֲרָמָה דְּמַבְרָא בְּדַבְרֵי מְשׁוּם דְּהִיא הִיא פִּינּוֹן דְּגַם הִיא רַק הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן הוּא, וְתַדַּע דְּהֵכִי הוּא דְּהָרִי כ"כ הַתִּירוּ הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנָן לְכָל אָדָם בְּאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁנַפְלוּ לְבוּר בִּיו"ט מְשׁוּם צַעַר בַּע"ח וְכַתְבֵּי רַבֵּינוּ בַּפ"ב מֵהַל' יו"ט הֶלְכָה ד' ע"ש, וְכ"ש הָכָא מְשׁוּם הַפְּסֵד יֵינּוּ וְשְׁמִירַת פִּירוֹתָיו, כְּנַלַע"ד נִכּוֹן וְדו"ק: הֶלְכָה יז וּמְפִיס אָדָם עִם בְּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ עַל מְנָה גְדוּלָה כְּנִגְדַּ מְנָה קְטַנָּה מְפִי שְׁאִין מְקַפִּידִין.

עֵינָן מ"מ שְׁכַתְבַּ דִּישׁ חוֹלְקִין עַל דְּבַרֵי רַבֵּינוּ דְּכִינּוֹן דְּבַגְמָ' תְּלוּ טַעְמָא בְּדַרְבֵי יְהוּדָה אָמַר רַב דְּאָמַר מוֹתֵר לְאָדָם לְהַלוֹוֹת לְבָנָיו וְלִב"ב בְּרִיבִית, וְכִינּוֹן דְּלֹא קִי"ל כְּרַב אִף הַהַפְּסָה אֲסוּרָה בְּמְנָה גְדוּלָה כְּנִגְדַּ מְנָה קְטַנָּה, וְע"ש מ"ש עַל זֶה, וְעֵינָן בְּכ"מ שְׁדַחָה תִּירוּצוֹ, וְלְדְבַרֵי נְשָׂאֵר דְּבַרֵי רַבֵּינוּ בְּקִשְׁיָא: וְלַע"ד דְּקוֹשְׁיָא מַעֲיָקְרָא לִיתָא, דְּהָרִי רַבֵּינוּ בִּיָּאֵר דְּבַרֵי וְטַעְמוֹ מְפִירָשׁ דְּלֹא מְשׁוּם הָא דְר"י אָמַר רַב הוּא דְּפָסֵק הֵכִי, דְּהָרִי אָמַר בְּטַעְמוֹ "מְפִי שְׁאִין מְקַפִּידִין", וְאֵלוֹ טַעְמֵי דְר"י אָמַר רַב הוּא מְפִי שְׁהַפֵּל שְׁלוֹ הוּא כְּדַפִּירָשׁ"י בַּגְמ', וְשִׁיטַת רַבֵּינוּ בַּגְמ' פ' שׁוֹאֵל דְּף קמ"ט הוּא זֶה לַע"ד, דְּהַמְשָׁנָה אָמְרָה מְפִיס אָדָם עִם בְּנָיו וְעִם ב"ב עַל הַשְּׁוֹלְחָן וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא יְכִוּוֹן לַעֲשׂוֹת מְנָה גְדוּלָה כְּנִגְדַּ מְנָה קְטַנָּה,

וּפְשָׁטָא דַּמְתְּנִיתִין מִשְׁמַע דְּאִינוּ מִתִּיר בְּבָנֵי וּב"ב אֵלָא בְּמִנּוֹת שְׁוֹת וְלֹא בְּמִנָּה גְדוּלָּה
כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה, אֲבָל עִם אִישׁ אַחַר אֲפִילוּ בְּמִנּוֹת שְׁוֹת אֲסוּר, וּכ"ז אִינוּ אֲסוּר אֵלָא
בְּשַׁבָּת, אֲבָל בְּחוּל מְוֹתָר גַּם עִם אַחַר וּבכ"ע גַּם בְּמִנָּה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה, וּלפ"ז הֲלֹא
קוּשְׂיָא בְּהַ תְּלִתָּא, תְּדָא דְּבִשְׁוֹנָן לְמָה אֲסוּר גַּם עִם אַחַר, שְׁנִית דְּבְּמִנָּה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה
קִטְנָה הָרִי גַם בְּחוּל יֵשׁ לְאַסוּר לְאַחֲרִים דְּהָרִי הֵנָּה זֶה קוּבְיָא מִמֶּשׁ, שְׁלִישִׁית דְּעַם בְּנֵי
וּב"ב אֲמָרָה הַמְּשַׁנָּה דְּחִלּוּקִין מִעַם אַחַר וְלְמָה אִינוּ מְוֹתָר גַּם בְּמִנָּה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה
גַּם בְּשַׁבָּת, דְּוֹדָא לֹא שְׁיִיף דִּין דְּקוּבְיָא בְּבָנֵי וּב"ב שְׁאִינִם מְקַפִּידִין זַע"ז פְּלִל וּמְוֹתָרִין
תְּמִיד זל"ז, וְכִי גָרַע זֶה מְהָא דְּאִמְרוּ בְּאִיזְהוּ נְשִׂיף דָּף ע"ה אֲמַר ר"י אֲמַר שְׁמוּאֵל ת"ח
מְוֹתָרִין לְלוֹת זמ"ז בְּרִיבִית מ"ט מִיְדַע יְדַעֵי דְּרַבִּית אֲסוּרָה וּמְתָנָה הוּא דִּיְהִי אֶהְדָּדִי,
א"ל שְׁמוּאֵל לְאַבּוּהַ בַּר אֵי הֵלְוִינִי מָאָה פְּלִפְלִין בְּמָאָה וְעֶשְׂרִין פְּלִפְלִין וְאַרְיָ, הָרִי דְּגַם
בְּאִסוּר רִיבִית דְּאוֹרְיִיתָא הִתִּירוּ לַת"ח מִשּׁוּם דְּמְכַוְנִים לְמְתָנָה, וּכ"ש בְּקוּבְיָא דְּרַבְּנָן
דְּמְוֹתָר אָדָם עִם בְּנֵי וּב"ב דְּמְוֹתָרִי לְהֶדְדִי תְּמִיד יוֹתֵר מִת"ח זל"ז, וְלִזְהַ הוּא דְּאֲמַר
הַש"ס, עִם בְּנֵי וְעִם ב"ב אִין וְעִם אַחַר לֹא מ"ט, וּר"ל פִּינּוֹן דְּשְׁרִיא בְּבָנֵי וּב"ב ע"כ
הֶהְפְּסָה אִינָה אוֹת שְׁמַקְפִּידִין זַע"ז וּב"ב עִם אַחַר נְמִי, וְלִכּוֹן תְּלָה שְׁאֵלְתוּ בְּהֶהְיֵת דְּעַם
בְּנֵי וּב"ב, וְאַף שְׂיַדַע ג"כ מְהָא דְּר"י אֲמַר שְׁמוּאֵל דְּבְּנֵי חֲבוּרָה הַמְּקַפִּידִים כּו', אֲבָל
הִתְרַצִּין לֹא הִבִּין כְּפִינְתוֹ וְאֲמַר לוֹ כְּדֵר"י אֲמַר שְׁמוּאֵל דְּבְּנֵי חֲבוּרָה הַמְּקַפִּידִין כּו' וּר"ל
וְלִכּוֹן אִף שְׁאִינוּ יָדוּעַ שְׁמַקְפִּידִין הֵן הֶהְפְּסָה לְבַד הוּא אוֹת שְׁמַקְפִּידִין זַע"ז, וְלִזְהַ פְּרִיף
לִיהַ מִיָּד א"ה דְּהֶהְפְּסָה הוּא אוֹת הֶהְפְּסָה בְּנֵי וּב"ב נְמִי, וְאֲמַר בְּנֵי וּב"ב הֵיִינוּ טַעְמָא
כְּדֵר"י אֲמַר רַב, דְּגַם רִיבִית גְּמוּרָה מְוֹתָר לְדִידְהוּ מְפָנִי שְׁהַפֵּל שְׁלוֹ וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ מַה
שְׁמַקְפִּידִין זַע"ז, וְלִזְהַ פְּרִיף ע"ז א"ה מְנָה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה נְמִי, וּר"ל בְּשִׁלְמָא אִם
נְאֲמַר דְּגַם בְּבָנֵי וּב"ב חִיִּישִׁינּוּ אִם מְקַפִּידִין זַע"ז א"ש מַה דְּאֲסֵרוּ מְנָה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה
קִטְנָה, אֵלָא שְׁיִשְׂאָר קוּשְׂיִיתִי הִרְאִישׁוּנָה דֹּא"כ בְּשְׁוֹנָן נְמִי אִם נֹאמַר דְּהֶהְפְּסָה הוּא אוֹת
שְׁמַקְפִּידִין זַע"ז, וְאִם נֹאמַר דְּהֶהְפְּסָה אִינָה אוֹת הֶהְפְּסָה יִשְׂאָר קוּשְׂיִיתִי הַקּוּדְמָת דֹּא"ה
אַחַר נְמִי וּכ"ש שְׁיִקְשָׁה קוּשְׂיִיתִי זֹאת דְּאֲפִילוּ מְנָה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה נְחִי בְּבָנֵי וּב"ב,
וְאֲמַר אִין ה"נ וְחִסּוּרִי מְחִסְרָא, וּר"ל דְּהָרִי גַם בְּלֹא"ה צ"ל דְּחִסּוּרִי מְחִסְרָא פְּדִי שְׁלֹא
יְקַשָּׁה דְּעַם אַחַר בְּמִנָּה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה מֵאִי אִירְיָא בְּשַׁבָּת דְּלֹא הֲלֹא אִף בְּחוּל
אֲסוּר מִשּׁוּם קוּבְיָא, אֵלָא ע"כ דְּחִסּוּרִי מְחִסְרָא וְהָכִי קְתַנִּי כ"י, וְהִשְׁתָּא לַפ"ז בְּלֹא ר"י
אֲמַר רַב הֲלֹא יִשְׂאָרוּ פֶל הַשְּׁלֵשׁ קוּשְׂיִיתִי הַנָּ"ל בְּתוֹקְפוֹ, וְע"כ נְצַטְרָף לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַמְּשַׁנָּה
קִצָּת פְּדָבְרֵי הַמְּקַשָּׁן וּקִצָּת כְּרַבְרֵי הַתְּרַצָּן, וְלוֹמַר רַדְעַת הַמְּשַׁנָּה הוּא דְּעַם אַחַר הֵנָּה
הֶהְפְּסָה אוֹת גְּמוּרָה שְׁהֵן מְקַפִּידִין זַע"ז וְלִכּוֹן גַּם בְּשְׁוֹנָן אֲסוּרִין לְהַפֵּס בְּשַׁבָּת, וּבְמִנָּה גְדוּלָּה
כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה אִף ע אֲסוּר, אֲבָל עִם בְּנֵי וּב"ב אִין הֶהְפְּסָה אוֹת פְּלִל עַל הֶהְפְּסָה כִּי
אִין זֶה אֵלָא דְּרָף שְׁחֹק וְלִכּוֹן מְוֹתָר בְּבָנֵי וּב"ב גַּם מְנָה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה, דְּלֹא גָרַע
מֵאִידֵךְ דְּר"י אֲמַר שְׁמוּאֵל דְּמִתִּיר לַת"ח גַּם רִיבִית קְצוּצָה דְּאוֹרְיִיתָא וְכַהֲנָ"ל וּמְתַנִּיתִין
ע"כ חִסּוּרִי מְחִסְרָא וְכַהֲנָ"ל, וְלִכּוֹן פִּינּוֹן שְׁדָבְרֵי רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב אִידְחִי לֵה מְהֻלְכָה וְדָאִי
מְתַפְּרֵשׁ דְּבָרֵי הַמְּשַׁנָּה בְּהָכִי וְטַעַם הֶהְיֵת דְּעַם בְּנֵי וּב"ב הוּא מְפָנִי שְׁאִינִן מְקַפִּידִין זַע"ז
וּמְתַנִּיתִין חִסּוּרִי מְחִסְרָא וְעִם בְּנֵי וּב"ב מְוֹתָר אֲפִילוּ בְּמִנָּה גְדוּלָּה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה וְכַל
דְּבָרֵי רַבִּינוּ, וּא"ש הַפֵּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: אֲמַנְם בְּאֲמַת גַּם דְּרָף הַמ"מ הוּא נִכּוֹן
דְּבִאִיזְהוּ נְשִׂיף דְּדָחִי לְדָבְרֵי רַב וְאֲמַר לֹא הִיא, לֹא כְּפִינּוֹן לְדָחוּת גַּם לְסַתְמָא דְּמְתַנִּיתִין

דמותרת ההפסדה עם פניו וב"ב בסברא בעלמא לומר ולא היא, ואדרבא אם היה תלי דברי המשנה בדברי רב לא היה דחי גם לדברי רב בסברא בעלמא פיון דהמשנה מסייעת ליה, וגם לומר דס"ל להש"ס שם דדברי המשנה לא תלי טעמא ברברי רב, ג"כ א"א לומר פיון דהקא בשבת סתמא דגמ' הוא דתלה טעם המשנה בדברי רב, וגם התם סתמא דגמ' הוא דאמרה ולא היא, אלא ע"כ ה"ק התם דניהי דטעם המשנה הוא פהא דרב דעם פניו וב"ב אינם מקפידים זע"ז אין זה אלא בקוביא דדבריהם, אבל בריבית דאורייתא לא אמרה המשנה ודלא פרב גם בדיני' וצ"ל: פרק כד הלכה יא קטן שעשה מלאכה דבר שהוא משום שבות כו' אין ב"ד מצווין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו: עיין מ"מ שהקשה דהרי אף בעושה הקטן מלאכה גמורה דאורייתא אין ב"ד מצווין להפרישו כמ"ש רבינו בעצמו בהלכה מ"א ובפי"ב מה' אלו בדין קטן שפא לכבות והניח בצ"ע: ולעד"ן דלא לחינם אסיק רבינו בדבריו "וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו", דלכאורה הוא שפת יתר ומלתא דפשיטא פיון דגם אם ב"ד רואין בעצמן שעושה מלאכה מותרין להניחו, אבל פוננת רבינו בזה להורות דאורי' אף בעושה על דעת אביו אין ב"ד מצווין להפרישו ואין ממחין באביו שפניחו לעשות על דעתו, דבכה"ג במלאכה דאורייתא היו מצווין להפרישו כמ"ש רבינו בפי"ב בדין קטן שפא לכבות ע"ש וד"ל: פרק כה הלכה טז כלפלה שהיתה נקובה וסתם הנקב שלה באבן מותר לטלטלה כו', היתה הפלפלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובין כו' נוטל אותה כמו שהיא שאם ינער הפירות יטנפו בעפר כו'.

עיין בהשגות הראב"ד, ובמ"מ שהשיגו על רבינו דדין הא' הוא דברי רב ודין השני הוא דברי ר' יוחנן ופליגי זע"ז ואיך פסק רבינו פתרוןיהו: ולעד"ן דאין זה קושיא כלל, דהרי נדאי בכ"מ דפליגי רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, ולכן אף דפליגי רב על ר' יוחנן וס"ל דבכלפלה מלאה פירות אין היתר לטלטלה עם האבן משום דאפשר לנערינהו, אבל ר' יוחנן הלא ס"ל דמותר לטלטלה ואינו חושש להפירקא ולנערינהו געורי ומשום דיש לחוש דאף אם ינערינהו ויעלה האבן למעלה, כשיבא להטות הפלפלה שיפול האבן מתוכה יפלו גם מקצת הפירות עמו וינפסדו והלכה כר' יוחנן לגבי רב, אמנם בדין דרב בנדאי גם ר' יוחנן מודה בו שאם נעשה האבן דופן להפלפלה דמותר לטלטלה, אלא שהוא לא רצה לאוקמי בהכי, משום דרצה לאוקמה גם בכלפלה שלמה, ולכן הלכה פרב בזה פיון שגם ר' יוחנן לא פליגי עליו לענין דינא בזה, ודבר זה מבואר להדיא בלשון רבינו שאמר בלשוננו "שאם ינער הפירות יטנפו בעפר", ובגמ' הלא אמר זה בלשון נשדינהו שאמר נשדינהו לפירי ונשדי לאבן, וע"ז הוא דמירצו בפירות המיטנפין, ואח"ז הוא דפריף על תירוץ זה ולנערינהו געורי, ולא מצא מענה על זה, ואיך פתב רבינו שאם ינער הפירות יטנפו בעפר, ונהרי זה הוא תירוץ רק על נשדינהו לא על ולינערינהו, אבל פא רבינו בלשון זה להורות לן טעמו בזה דפסק כר' יוחנן ולא חש להפירקא ולינערינהו געורי משום דדעת ר' יוחנן הוא דגם בגיעור יש לחוש לטינוף הפירות ולכן קי"ל פנותי' לגבי רב, ולכן שפיר פסק רבינו בדברי ר' יוחנן וגם בדברי רב, משום דאע"ג דרב פליגי על ר' יוחנן בדיני', ר' יוחנן לא פליגי על רב בדינו ולכן הלכה פתרוןיהו וכהנ"ל, ואין צורך לפ"ז לומר דרבינו היה לו גירסא אחרת כמ"ש המ"מ אלא שפיר אתיין דברי רבינו גם לפי גירסתינו בגמ' וכמ"ש ודו"ק: הלכה כד נותנין פלי תחת הדלף ואם נתמלא בפלי

שׁוֹפֵף וְשׁוֹנֶה כּו' וְהוּא שְׁיִהְיֶה הַדְּלָף רְאוּי לְרַחֲצָה אֲבָל אִם אֵינּוּ רְאוּי אֵין נוֹתְנִין וְאִם נָתַן מוֹתֵר לְטַלְטְלוֹ בְּמִים הַמְּאוּסִין שְׁבוּ שְׁאִין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי לְכַתְחֵלָה.

עֵינִין בְּהַשְׁגוֹת מַה שֶׁהִשִּׁיג עַל זֶה, וְעֵינִין בְּמ"מ שְׂדַחַק בְּזֶה, וְתַמָּה עַל רַבִּינוּ דְלָמָּה לֹא בִינְיָר דְּבַמְקוֹם הַפְּסֵד יוּכַל לִיתָן לְכַתְחֵלָה מְטָתוֹ שָׁם ע"ש: וְלַעֲדוֹן דְּדַבְרֵי רַבִּינוּ נְכוּנִים בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד, כִּי בָּא לְתַרְזֵן בְּזֶה קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה מַה שְׁיִישׁ לְכַאוּרָה בְּדַבְרֵי רַבִּין זֶה, דְּהִנֵּה מְקוּר דִּין זֶה הוּא בְּבִיצָה דְּף ל"ו דְּתַנּוּ וּמְכַסִּין פִּירוֹת בְּכָלִים מְפָנִי הַדְּלָף וְאָמַר עוֹלָא בְּגַמ' וְאֶפְיָלוֹ אֲוִירָא דְלִבְנָא ר' יֶצְחָק אָמַר פִּירוֹת הֶרְאוּיִין וְאֶזְדָּא ר"י לְטַעְמִי דָּאֵמַר ר"י אֵין פְּלִי נִיטְל אֶלָּא לְדַבְרֵי הַנִּיטְל בְּשִׁבְתָּ, וּפְרִיָּה עַל ר' יֶצְחָק מְהָא דְתַנּוּ נוֹתְנִין פְּלִי תַּחַת הַדְּלָף בְּשִׁבְתָּ וּמִשְׁנֵי בְּדְלָף הֶרְאוּי ע"כ, וְעַתָּה הֲלֹא לֹא אוֹקְמָה הִכִּי בְּדְלָף הֶרְאוּי אֶלָּא לר' יֶצְחָק, אֲבָל לְעוֹלָא מִשְׁמַע דְּאִיְרִי גַם בְּדְלָף שְׁאִינוּ רְאוּי, וְא"כ הֲלֹא אָנוּ קי"ל דְּלֹא כר' יֶצְחָק, וְכַמ"ש רַבִּינוּ בַּה' הַקּוֹדֶמֶת דְּכָלִי נוֹטֵל גַּם לְכַפּוֹת עַל הַבִּיצָה וְעַל כָּל דְּבַר שְׁאִסוּר לְטַלְטְלוֹ, וְא"כ הֲלֹא יֵשׁ לָן לְפָסוּק דְּנוֹתְנִין פְּלִי תַּחַת דְּלָף שְׁאִינוּ רְאוּי ג"כ, וְזֶה הַקְּשָׁה בְּאַמְתַּת הַטּוּר עַל דְּבַרֵי רַבִּינוּ הִבִּיאוּ הַכ"מ ע"ש, וְעוֹד דְּעַל עֵיקַר פְּרָכְתּוֹ עַל ר' יֶצְחָק מְהָא דְּנוֹתְנִין פְּלִי תַּחַת הַדְּלָף קְשָׁה דְּכִינּוּ דַס"ד דְּאִיְרִי בְּדְלָף שְׁאִינוּ רְאוּי הֲלֹא יִקְשָׁה עֲלֶיהָ גּוֹפָה גַם בְּלֹא דר"י דְלָמָּה נוֹתְנִין וְהֲלֹא הוּא מְבַטֵּל פְּלִי מֵהִיכְנוּ, וְהֲלֹא ע"כ מְוַכְרַח דְּאִיְרִי רַק בְּדְלָף הֶרְאוּי לַכ"ע וּמֵאֵי פְּרִיָּה, וְכַדָּאֵמַר הַש"ס לְהִדְיָא הִכִּי בַּפ' פִּירָה דְּף מ"ג אֶלִּיבְנִי דר"ח ע"ש: אָמְנָם בְּאַמְתַּת לֹא ק"מ דַס"ד דְּמַקְשֵׁן דְּנִדְאֵי אִיְרִי גַם בְּדְלָף שְׁאִינוּ רְאוּי וְאֵין בְּזֶה מִשׁוּם מְבַטֵּל פְּלִי מֵהִיכְנוּ דְּאִינָם מְוַקְצִין כָּלִל, כִּי יִהְיֶה מוֹתֵר לְטַלְטְלוֹ וּלְשׁוֹפְכוֹ דְּהִנֵּה כְּגַרְף שֶׁל רְעִי שְׁמוֹתֵר לְסַלְקָם מִמֶּנּוּ, אֶלָּא דַס"ד דַמ"מ מוֹתֵר לְעֲשׂוֹתוֹ גַם לְכַתְחֵלָה דָּאֵם תַּרְד הַדְּלָף עַל הָאֶרֶץ יִגְרַע עוֹד שְׁלֹא יוּכַל גַם לְסַלְקוֹ מְעַלְיו, וְלָכֵן בַּכּה"ג יוּכַל לִיתָן הַפְּלִי תַּחַת הַדְּלָף גַם לְכַתְחֵלָה, אֲבָל מ"מ עַל ר' יֶצְחָק קְשָׁה דְּהַדְּלָף בְּעֲצָמוֹ בְּלֹא הַפְּלִי הֲלֹא לֹא יוּכַל לְסַלְקוֹ וְאֵינוּ נִיטְל בְּשִׁבְתָּ, וּמִשְׁנֵי לֹא בְּדְלָף הֶרְאוּי, וְא"כ לַפ"ז הֲלֹא ע"כ ה"ק דָּאֵף בְּלֹא דר' יֶצְחָק ע"כ אִיְרִי בְּדְלָף הֶרְאוּי דְּאֵי בְּשְׁאִינוּ רְאוּי הִרִי אֵין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי לְכַתְחֵלָה וּמוֹטֵב יוֹתֵר שְׁתַּרְד עַל הָאֶרֶץ מֵאֵלִיו מִשְׁיַעֲשֶׂה הַגְּרַף שֶׁל רְעִי בְּיַדִּים, וְאֵף אִם נֹאמַר שְׁאִינוּ מִשְׁנֵי אֶלָּא לר' יֶצְחָק, ע"כ גַּם לְדִידוֹן הִכִּי הוּא פִּינוּ דְּדִיְקוּ בְּדַבְרֵיהֶם בַּכ"מ אֵין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי, מִשְׁמַע דְּלַעֲשׂוֹת בְּיַדִּים הוּא דָּאִסוּר אֲבָל אִם יַעֲשֶׂה מֵאֵלִיו לִית לָן בַּה' וְאֵף אִם בְּלֹא עֲשִׂיתוֹ יִהְיֶה עוֹד גְּרַף יוֹתֵר גְּרוּעַ: וְהַשְׁתָּא הֲלֹא שְׁמַעֲיִנּוּ מְזָה דְּבְדְלָף שְׁאִינוּ רְאוּי חָלָה אֲסוּר לִיתָן פְּלִי מִתְחַתִּיו מִשׁוּם שְׁאִין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי לְכַתְחֵלָה, וּבְדִיעֵבַד אִם עֲשָׂהוּ מוֹתֵר לְסַלְקוֹ מְעַלְיו, וְזֶה הוּא שְׁפַתְב רַבִּינוּ שְׁפִיר "אֲבָל אִם אֵינוּ רְאוּי אֵין נוֹתְנִין וְאִם נָתַן מוֹתֵר לְטַלְטְלוֹ", וְכַדִּי שְׁלֹא נִטְעָה לּוֹמַר בְּטַעְמוֹ מִשׁוּם דְּהִכִּי אוֹקְמָה בְּגַמ' אֶלִּיבְנִי דר' יֶצְחָק בְּדְלָף רְאוּי דוֹקָא, וְהֲלֹא יוֹקְשָׁה לָן דְּהִרִי אָנוּ לֹא קי"ל כר' יֶצְחָק, לָזֶה פִּירֵשׁ רַבִּינוּ בְּטַעְמוֹ מְפִירֵשׁ דְּאֵין הָאִיסוּר דְּלְכַתְחֵלָה הוּא מִשׁוּם דר' יֶצְחָק אֶלָּא "מִשׁוּם שְׁאִין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי לְכַתְחֵלָה", וְהוּא טַעַם גַּם עַל הַהִיתֵר לְטַלְטְלוֹ בְּדִיעֵבַד דְּכִינּוּ דְּכָל הָאִיסוּר דְּלְכַתְחֵלָה הוּא רַק מִשׁוּם שֶׁהוּא גְּרַף שֶׁל רְעִי וְלֹא מִשׁוּם מְבַטֵּל פְּלִי מֵהִיכְנוּ וְלָכֵן הִרִי קי"ל דְּגְרַף שֶׁל רְעִי רַק לְכַתְחֵלָה אֵין עוֹשִׂין אֲבָל בְּדִיעֵבַד מוֹתֵר לְטַלְטְלוֹ וּלְסַלְקוֹ מְעַלְיו, וְלָכֵן שְׁפִיר אָמַר רַבִּינוּ טַעַם דְּאֵין עוֹשִׂין גְּרַף שֶׁל רְעִי לְבַסּוֹף לְאַחַר הָאִיסוּר דְּלְכַתְחֵלָה וְהַהִיתֵר דְּדִיעֵבַד, וּמְסוּלֵק בְּזֶה קוֹשְׁיָתַת הַהִישְׁגוֹת בְּפִשְׁיטוֹת: גַּם קוֹשְׁיָתַת הַמ"מ דְּלָמָּה לֹא בִינְיָר דְּבַמְקוֹם הַפְּסֵד יוּכַל לִיתָן מְטָתוֹ לְכַתְחֵלָה שָׁם, י"ל דְּרַבִּינוּ פָּסַק בְּזֶה

כַּאֲבִי דַעְבַּד עוֹבְדָא בְּנַפְשׁוֹ וְלֹא רָצָה לְהַכְנִיס מְטַתּוֹ שָׁם מִשּׁוּם דְּאִין עוֹשִׁין גְּרָף שְׁל רְעִי לְכַתְחֻלָּה, וְאַף שְׁאַמַר תִּיתִי לִי דַעְבְּרִי אֲדַמַר (בִּיצָה ל"ו ב') הוּא רַק מִשּׁוּם שְׁהִיָּה תַלְמִידוֹ וְלֹא הָיָה לוֹ לַעֲבֹר עַל דְּבָרָיו, אָבָל לְדִינָא בְּנֻדָּאי לֹא הָדַר בֵּיהּ וְלִכְּן פָּסַק שְׁפִיר רַבִּינוּ בְּנוֹתִיָּה, אָמְנָם מַה דְּאָמְרוּ בִּפ' פִּירָה דְּבָאִינוּ רָאוּי הָיָה מְבַטֵּל כְּלִי מְהִיכְנוּ, צ"ל כַּמ"ש הַכ"מ מִשּׁוּם דְּסַתְמָא קַתְנִי לְהַתִּיר בְּכָל דְּלָף וְאַף בְּמָקוֹם שְׁאִין בּוּ בֵּית דִּירָה ע"ש, וּבְזֵה א"ש כָּל דְּבָרֵי רַבִּינוּ וּמְסוּלָק מְעַלְיו גַּם קְוִשְׁנִית הַטּוֹר וְגַם דְּבָרֵי הֶר"ן שְׁהִבִּיא הַכ"מ בְּפִשְׁיטוֹת לַע"ד וְדו"ק: פָּרַק כּוּ הִלְכָה יֵא מְנוּרָה שְׁל חֻלְיוֹת כּו' הִיוּ בָּהּ חֻדְקִים כּו' אִם הִיתָה גְּדוּלָה הַנִּיטְלָת בִּב' יָדִים אָסוּר לְטַלְטְלָה מִפְּנֵי כְּבוֹדָהּ, הִיתָה קַטְנָה מִזּוּ מוֹתֵר, עֵינִין כ"מ שְׁתַּמָּה עַל דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּתַרְתִּי, חֻדָּא דְּבַגְמ' דָּף מ"ו מְבֻנָּא דַר' יוֹחֲנָן אֹסֵר גַּם בְּקַטְנָה וְלֹא מִשּׁוּם מְוַקְצָה אֲלָא מִשּׁוּם דְּגִזְרִינֵן אִטּוּ שְׁל חֻלְיוֹת, וְרִישׁ לְקִישׁ הוּא דְּאָמַר דְּלֹא גִזְרִינֵן, וְהָיָה לוֹ לְרַבִּינוּ לְפָסוּק כַּר' יוֹחֲנָן, וְעוֹד דְּלָמָּה אָמַר רַבִּינוּ דְּגְדוּלָה אָסוּר לְטַלְטְלָה מִפְּנֵי כְּבוֹדָהּ וְהוּא פְּטַעְמָא דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרוּ הוּאִיל וְאָדָם קוֹבַע לוֹ מְקוֹם, וְהָא אִיְדָחִי לִיָּה הָאִי טַעְמָא וְאַסִּיקְנָא בְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּגִזְרִינֵן בֵּיהּ אִטּוּ שְׁל חֻלְיוֹת, וְע"ש מ"ש בְּזֵה: וְלַעֲד"ן דַּא"ש בְּפִשְׁיטוֹת מְאֹד, דְּהִנֵּה הָתָם בְּסוּגְיָא הָכִי אָמְרוּ, כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר ר' יוֹחֲנָן הִלְכָה כַּר' בְּמֻקְצָה דְּאָסוּר, אָמַר רַב יוֹסֵף הִינֵנוּ דְּאָמַר רַבִּי חֲבִיב"ח אָמַר ר' יוֹחֲנָן אָמְרוּ הִלְכָה כַּר"ש, אָמְרוּ וְלִיָּה לֹא ס"ל, אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף וְאַתָּה לֹא תִסְבְּרָא דַר' יוֹחֲנָן כַּר"י הָא ר' אָסִי דְּנָפַל מְנַרְתָּא עַל גְּלִימִי וְלֹא טַלְטְלָה מ"ט לֹא מִשּׁוּם דַּר' אָסִי תַלְמִידוֹ דַּר' יוֹחֲנָן הָיָה וְר' יוֹחֲנָן כַּר"י ס"ל דְּאִית לִיָּה מְוַקְצָה, א"ל מְנַרְתָּא קְאָמְרַת מְנַרְתָּא שְׁאִנִּי דַא"ר אֲחָא בַר חֲנִינָא א"ר אָסִי הוֹרָה רִישׁ לְקִישׁ בְּצִינָן מְנוּרָה הַנִּיטְלָת בְּיָדוֹ אַחַת מוֹתֵר לְטַלְטְלָה בִּב' יָדָיו אָסוּר לְטַלְטְלָה, וְר' יוֹחֲנָן אָמַר כּו' בֵּין גְּדוּלָה בְּיָדוֹ אַחַת בֵּין גְּדוּלָה בְּשְׁתֵּי יָדָיו אָסוּר לְטַלְטְלָה, וְטַעְמָא מֵאִי רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַרְנוּיָהוּ הוּאִיל וְאָדָם קוֹבַע לוֹ מְקוֹם, א"ל אֲבִי לְרַב יוֹסֵף וְהָרִי פִּילַת חֲתָנִים דְּאָדָם קוֹבַע לוֹ מְקוֹם וְאָמַר שְׂמוּאֵל מִשּׁוּם ר' חֲזִיָּא פִּילַת חֲתָנִים מוֹתֵר לְנִטּוּתָהּ וּמוֹתֵר לְפָרְקָהּ בְּשַׁבָּת, אֲלָא אָמַר אֲבִי בְּשְׁל חֻלְיוֹת כּו' כְּעֵין חֻלְיוֹת דְּאִית בֵּהּ חֻדְקִי, הִלְכָּף חֻלְיוֹת בֵּין גְּדוּלָה בֵּין קַטְנָה אָסוּרָה לְטַלְטְלָה, גְּדוּלָה נְמִי דְּאִית בָּהּ חֻדְקִי גְּזַרְהָ אִטּוּ גְּדוּלָה דְּחֻלְיוֹת, כִּי פְּלִיגִי בְּקַטְנָה דְּאִית בָּהּ חֻדְקִי מֵר סָבַר גְּזַרִינֵן וּמֵר סָבַר לֹא גְּזַרִינֵן ע"כ: וְהִנֵּה לְכַאוּרָה דְּבָרֵי אֲבִי קְשִׁין טוֹבָא דְּמַתְחֻלָּה דְּאָמַר לְרַב יוֹסֵף וְאַתָּה לֹא תִסְבְּרָא דַר' יוֹחֲנָן כַּר"י וְהִבִּיא מְמַנְרָתָא דְּנָפַל עַל גְּלִימִי דַר' אָסִי הָכִי ס"ל מְפֻנְרָשׁ דְּכָל הָאִיסוּר לַר' יוֹחֲנָן בְּמְנוּרָה הוּא מִשּׁוּם מְוַקְצָה כַּר"י, וְרַב יוֹסֵף דַּא"ל מְנַרְתָּא שְׁאִנִּי וּמְנֻנְעַם דְּאָדָם קוֹבַע לוֹ מְקוֹם, הוּא רַק לְטַעְמִי וְשִׁיטָתוֹ, אָבָל אֲבִי דְּדָחִי לִיָּה הָאִי טַעַם וְהִבִּיא מְפִילַת חֲתָנִים, הָרִי בְּזֵה נְתַחְזֵק דַּעַת אֲבִי הַקּוּדְמַת דְּמְנַרְתָּא בְּכָל עֵינִין אָסוּר לַר' יוֹחֲנָן לְטַלְטְלָה מִשּׁוּם מְוַקְצָה דַּכַּר"י ס"ל, וְא"כ לָמָּה זֵה הָדַר אֲבִי בְּעַצְמוֹ מְדַבְּרִי הַקּוּדְמִין וְדַחַק עַצְמוֹ לְאֻקְמָה כְּדָאִית בָּהּ חֻדְקִי, וְהָרִי בְּאֲמַת לַר' יוֹחֲנָן אָסוּר לְטַלְטְלָה מְנוּרָה אֲפִילוּ בְּלִית בָּהּ חֻדְקִי כְּלָל מִשּׁוּם מְוַקְצָה, וְהָרִי קְשִׁיָּא בְּזֵה תַרְתִּי, חֻדָּא דְּלָמָּה הָדַר אֲבִי מְדַבְּרִי עַצְמוֹ, שְׁנִית דְּאָמַר לַר' יוֹחֲנָן אִינוּ אָסוּר אֲלָא בְּאִית בֵּיהּ חֻדְקִי וּמִשּׁוּם דְּגִזְרִינֵן אִטּוּ שְׁל חֻלְיוֹת, מִשְׁמַע דְּבְלִית בֵּיהּ חֻדְקִי גַּם ר' יוֹחֲנָן מוֹדָה שְׁהוּא מוֹתֵר, וְהָרִי ר' יוֹחֲנָן מְפֻנְרָשׁ אָמַר דְּהִלְכָה כַּר"י בְּמֻקְצָה דְּאָסוּר וְא"כ וְדָאִי דְּגַם בְּלֹא חֻדְקִי וְגַם קַטְנָה נְמִי אָסוּר מִשּׁוּם מְוַקְצָה, וְעוֹד דְּעִיקַר הַחֻלְיוֹק לְרִישׁ לְקִישׁ בֵּין קַטְנָה לְגְּדוּלָה אִינוּ מְבֻנָּאֵר הַטַּעַם בְּזֵה: לִכְּן דַּעַת רַבִּינוּ בְּסוּגְיָא הוּא זֵה לַע"ד, דַּאֲבִי פְּרִיף

לרב יוסף דלמה לא פשיט דר' יוחנן כר"י ס"ל במוקצה מההיא מנרתא דנפל על גלימין דר' אסי ולא טלטלה, והשיב ליה רב יוסף דמנרתא שאני, ור"ל דאי מההיא לא הנה שמענו דטעם האיסור הוא משום מוקצה, אלא דמנרתא לר' יוחנן גם לר"ש אסור משום דאדם קובע לו מקום, ואב"י דחי ליה דזה א"א לומר דהרי שמואל משום ר' חייא התיר בכילות חתנים, וא"כ הלא קושיא הקודמת על רב יוסף הדר לזכותי, דלמה לא פשיט מההיא מנרתא דר' יוחנן כר"י ס"ל, דע"כ טעמין דר' יוחנן לפ"ז במנורה לאסור הוא רק משום מוקצה וכר"י, ובכל מנורה אפילו אם לית בה חידקי ואפילו קטנה, ולזה אמר אלא אמר אב"י בשל חוליות, ר"ל דלכן א"א הנה לפשט מההיא מנרתא דנפל על גלימין דר' אסי, פי הנה אפשר לדחות ולומר דהיתה של חוליות וגם לר"ש אסור לטלטלה, ופריה אי הכי מ"ט דריש לקיש דשרי, ור"ל דסו"ס יש לפשט דר' יוחנן כר"י ס"ל במוקצה מההיא מנורה דפליגי בה ר' יוחנן וריש לקיש, דההיא אי אפשר לאוקמא בשל חוליות דא"כ גם ריש לקיש הנה מודה בה, ואמר מאי חוליות פועין חוליות דאית בה חידקי, ור"ל דהכי קאמינא שהיה אפשר לדחות ולומר דבין ההיא מנרתא דנפל על גלימין דר' אסי ובין ההיא מנורה דפליגי בה ר' יוחנן וריש לקיש הוא באית בה חידקי, וס"ל לריש לקיש דגדולה מפני כובדה דרגילה להיות של חוליות לכן גם באית בה חידקי לבד שהוא פועין חוליות גזרינן בה ג"כ משום חוליות, אבל קטנה שאינה כבדה שאין דרפה להיות של חוליות לא גזרינן בחידקי משום חוליות, ור' יוחנן סבר דגם בקטנה גזרינן, כן הנה אפשר לדחות ולומר שאין ראי' מזה דר' יוחנן כר"י ס"ל במוקצה אלא דגם הוא כר"ש ס"ל ובבית בה חידקי גם הוא מכשיר כר"ש, ולכן שפיר לא ידע רב יוסף דעת ר' יוחנן דס"ל כר"י במוקצה אלא מדברי ר' יצחק בן יוסף ומדברי רב"ח דאמרו מפורש הכי בשם ר' יוחנן, אמנם כ"ז הוא רק אם לא היינו שומעין דעת ר' יוחנן, אבל השתא דשמענו מפי ר' יצחק בן יוסף ומפי רב"מ דר' יוחנן פוסק מפורש כר"י במוקצה, בנדאי לא מוקמינן עוד ההיא מנרתא דנפל על גלימין דר' אסי בשל חוליות או בדאית בה חידקי דוקא אלא אף אם לא הנה בה חידקי כלל ג"כ אסור לר' יוחנן ולר' אסי תלמידו לטלטלה משום מוקצה, אלא דמנורה דפליגי בה ר' יוחנן וריש לקיש בנדאי גם לפי האמת צריכין אנו לאוקמה בדאית בה חידקי, ולא משום דר' יוחנן דלדידן בנדאי כל מנורה אסור לטלטל אפילו קטנה ולית בה חידקי ומשום מוקצה, אלא משום דריש לקיש שמחלק בין גדולה לקטנה, ומתיר בקטנה וע"כ הוא משום דאיהו כר"ש ס"ל דלית ליה מוקצה, וא"כ למה אסר בגדולה, אלא ע"כ איירי רק בדאית בה חידקי ולכן אסר בגדולה דגזר בה משום חוליות גם לר"ש, אבל קטנה שאינה כבדה ואין דרף לעשותה חוליות לא גזר בה וכהנ"ל, ויש לומר לפ"ז דגם ר' יוחנן אלמלא הנה פוסק כר"י גם הוא מודה דלר"ש אין לגזור משום חוליות אלא בגדולה דאית בה חידקי דדרפה להיות של חוליות מפני כבדה, אבל לא בקטנה אף דאית בה חידקי: ועתה לפ"ז הלא מבואר דברי רבינו, דאיהו הרי פסק במוקצה כר"ש לכן הרי מוכרח הוא לפסוק כריש לקיש בזה דקטנה מתרת לטלטל דלית בה מוקצה ומשום חוליות לכ"ע לא גזרינן בה, ובגדולה שפיר פסק ג"כ דאסורה מפני כובדה ור"ל דלכן דרפה להיות של חוליות ולכן אף אם אינה של חוליות אלא דאית בה חידקי שהיא פועין חוליות גזרינן בה משום חוליות גם לר"ש, ובכל זה נדאי דגם ר' יוחנן מודה בה דלר"ש הכי הוא דגדולה אסורה וקטנה מתרת, אלא דלדידיה הלכה

כר"י וגם קטנה אסורה משום מוקצה, אבל לדין דקי"ל כר"ש אין בזה פלוגתא פלל
אלא לכ"ע הגדולה אסורה וקטנה מותרת וכדברי רבינו, וא"ש לנכון בפשיטות מאד
בסיעד"ש ודו"ק: הלקה יג ומטלטלים פנונא מפני אפרו אע"פ שיש עליו שברי עצים
מפני שהוא פגור של רעי ואין עושין גרף של רעי לכתחלה בשבת: ובהשגות אינו תופס
לשון הגמרא פלל כו', וכן תמה עליו המ"מ ע"ש: ולעד"ן דדברי רבינו נכונים מאד ע"פ
הסוגיא ושפיר תפס לשון הגמרא, ויש לפרש דברי רבינו בשני פנים, פן א' דאינו מפרש
הסוגיא בדרג מ"ז כפירש"י, דלפירש"י קשה טובא דברי רבא שם, דהכי איתא התם,
אביי אמר בטעמו של רבי שהתיר לטלטל מחמה באפורה משום דהנה פגור של רעי,
ופריד עליה רבא ואמר שתי תשובות בדבר חדא גרף של רעי מאיס והאי לא מאיס, ועוד
גרף של רעי מיגלי והאי מיפסי, ואמר אלא אמר רבא כי הוינו בי רב נחמן הנה מטלטלינו
פנונא אנב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים ע"כ, ולכאורה איזה דמיון הוא לכנונא
וקיטמא של עצים דמיגלי ובדאי מאיס ונהה פגור של רעי גם לדידה, משא"כ במחמה
ואפר של לבונה דמיפסי ולא מאיס וכדפריד על אביי, והרי גם לדידה איכא אותן שתי
תשובות עצמן, ולזה פרשה רבינו דהאי פנונא באמת ההיתר הוא רק משום דהנה פגור
של רעי, וה"ק דחזינו דכינו דמותר לטלטל הפנונא מפני אפורה שהוא פגור של רעי לכן
מותר לטלטלה גם עם שברי עצים אשר עליה, לכן גם במחמה באפורה פל הרבותא היא
משום שברי עצים אשר עליה ואיירי באפר מוכן כמו לפירש"י בזה ע"ש: פן ב' דשפיר
מפרש לה רבינו לגמרי כפרש"י, אלא שיש לדייק בלשון רבינו דאסיק בדבריו ואין
עושין גרף של רעי לכתחלה שאין לו שייכות פלל לכאן לכאורה, אבל נראה דאיירי ג"כ
בכנונא ואפורה של ע"ש המוכן ואינו מוקצה כפירש"י, וכל הרבותא הוא משום שברי
עצים, אלא שפא לרמז לן שלא יקשה על זה, דהרי בשבת דף קמ"ב פריד על הא דנוטל
אדם פלפלה והאבן בתוכה ואמאי תיהוי פלפלה בסיס לדבר האסור ואמר רבב"ח א"ר
יוחנן הקא בכלפלה מלאה פירות עסקינו ופריד על זה ולישדינהו לפרי ונשדי לאבן
ומוקי לה בפירות המטונפין ע"ש, ופסקי רבינו לעיל פ' כ"ה הלקה י"ו, וא"כ גם הקא
לישדינהו לשברי עצים מעל הפנונא, ולזה תירץ רבינו שפיר ואמר מפני שהוא פגור
של רעי ואין עושין גרף של רעי לכתחלה, ור"ל השברי עצים פשיהו מושלכין בביתו
על הרצפה יהיו פגור של רעי, דכשהו מונחין על הפנונא לא הנה פגור של רעי, אבל
פשיהו מושלכין על הרצפה בודאי יהיו פגור של רעי, ואף ע"פ דא"כ הרי יהיו מותרין
גם אז לסלקם ולטלטלן גם בפ"ע מ"מ אין עושין גרף של רעי לכתחלה, וא"ש דברי
רבינו לנכון גם לפירש"י בסיעד"ש ודו"ק: הלקה טו אוצר תבואה כו' אע"פ שמותר
להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצנה כו' וכיצד מפנין אותו פל או"א
ממלא ד' או ה' קנפות עד שגומרין ולא יכבדו כו' אלא נכנס ויוצא בו ועושה שביל
ברגליו כו'.

ובהשגות זה המחבר מזכיר שטרך לבי תרי שמפרש משנתנו פרב חסדא וכשמואל, עכ"ל,
וגם המ"מ פתב דלגירסתינו בדברי שמואל ואי בעי אפילו טובא נמי, תפס בחדא כר"ח
ובחדא פשמואל, וכן פתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל עכ"ל: ובענ"ד תמהתי על פולם דאידי
הבינו בדעת רבינו שתפס בחדא כר"ח, ונהלא ר"ח אמר ד' דוקא וגם ה' דוקא, ואלו רבינו
אמר מפני ד' או ה' הרי אמר מפני ד' או דוקא, וגם אמר מפני ד' עד שגומרין, הרי

מְפֹרֵשׁ דָּגַם ה' לְאוֹ דְוָקָא, אֱלָא כְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר וְאִי בְּעֵי אֲפִילוּ טוּבָא נְמִי, אֱלָא דְרַבִּינוּ מְפֹרֵשׁ לְדַבְרֵי שְׁמוּאֵל בְּהֵכִי, דְּלֹא לְחַנּוּם תְּפֹסָה הַמְשַׁנָּה לְשׁוֹן ד' וְה' קְנוּפוֹת אֱלָא לְהוֹרוֹת דָּאָם הָאוּצָר גְּדוּל אֵין לְפָנוֹת כְּלוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי הַצְּנוּרָה בְּחַנּוּם, אֱלָא כָּל או"א מֵהַתְּלִמִּידִים אוֹ מִן הָאוֹרְחִים יִפְנֶה לוֹ מְקוּם לְעַצְמוֹ, וְכַדְאִסְיָק הַגַּמ' שָׁם דְּרַב צְנוּה וְעֵימָר וְלַעוֹלָם כָּל חַד וְחַד מִפְּנֵי לְנַפְשֵׁי ע"ש, וְלִכְּנָן מִן הַסְּתָם סְגִי בַד' אוֹ ה' קְנוּפוֹת, אֲבָל אִם לֹא סְגִי בְּזֵה יוּכַל כָּל א' לְפָנוֹת גַּם יוֹתֵר עַד שְׁגוּמְרִין עַד הַקְּרָקַע, וְכַפְשֵׁטָא דְּבְרִייתָא שָׁם דָּף קכ"ז לְגַבֵּי כְּדֵי יִזְן וְשָׁמֹן דְּתַנִּי חֲדָא מִפְּנֵין אֲפִילוּ אַרְבַּע וְחַמֵּשׁ קְנוּפוֹת וְתַנְיָא אִידָּךְ בְּעֵשֶׂר וּבְחַמֵּשׁ עֵשְׂרֵה, וְהַשְׁקָלָא וְהַטְרִיא שֶׁל הַגַּמ' שָׁם הוּא רַק לר"ח כַּדְפִירֵשׁ"י שָׁם ע"ש, אֲבָל לְשְׁמוּאֵל הוּא כְּפִשׁוּטוֹ דְּאָפִי טוּבָא נְמִי: נִמְצָא דְּדַבְרֵי רַבִּינוּ הוּא כְּלוּ דְּשְׁמוּאֵל דְּמוּקִי לְמַתְנִיתִין אֲלֵיבְנֵי דְּהִלְכְתָא כר"ש, וּבְזֵה מִינּוּשָׁב דְּקִדּוּק גְּדוּל בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ שְׁאָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ "אֲסוּר לְהַתְּחִיל בּוֹ לְפָנוֹתוֹ", וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוּכָן הָאִי לְשׁוֹן "לְהַתְּחִיל בּוֹ" דְּאָמַר, וְכִי אִם כְּבָר הַתְּחִיל בּוֹ מֵע"ש מוֹתֵר לוֹ לְפָנוֹת אֲפִילוּ שְׁלֹא לְדַבֵּר מִצְנוּה אֲתַמְהָא, אֲבָל כְּנוֹן רַבִּינוּ בְּזֵה לְהוֹרוֹת לָן דְּתַפְס דְּבְרֵי שְׁמוּאֵל בְּפִשְׁט דְּבְרֵי הַמְשַׁנָּה דְּמְפֹרֵשׁ לָהּ כר"ש דְּמַתִּיר גַּם לְהַתְּחִיל וְלֹא כר"ח דְּאוּסָר לְהַתְּחִיל כר"י, וְאַף דְּלַעֲלֵל בְּהִלְכָה י"ד כְּתַב רַבִּינוּ שְׁמוּתֵר לְהַתְּחִיל לְהַסְתַּפֵּק מֵאוּצָר בְּשַׁבָּת, וְלֹא הַתְּנָה שְׁיַסְתַּפֵּק, רַק לְדַבֵּר מִצְנוּה, הֵתֵם לְהַסְתַּפֵּק לְאַכִּילָה קָאָמַר דְּכָל אֲכִילָה שֶׁל שַׁבָּת הִיא שֶׁל מִצְנוּה, מִשָּׂא"כ הֵכָא לְהַתְּחִיל כְּדֵי לְפָנוֹתוֹ, אָמַר שְׁפִיר שְׁאִין הֵיִתֵר אֱלָא לְדַבֵּר מִצְנוּה כְּמַשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַמְשַׁנָּה שְׁלֹא הַתִּירָה לְפָנוֹת אֱלָא מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין וּמִפְּנֵי בִיטוּל בֵּית הַמְּדַרְשׁ וְלֹא לְדַבֵּר הֶרְשׁוּת: וְעַל מ"ש רַבִּינוּ "אֱלָא נִכְנָס וְיוֹצֵא בּוֹ וְעוֹשֶׂה שְׁבִיל בְּרַגְלִיו", הַקְּשָׁה הַמ"מ שְׁמַדְבְּרֵי הַגְּמָרָא נִרְאָה דְּבַמְקוּם שְׁאִין מוֹתֵר לְפָנוֹת הִיא הַפְּנוּנָה, וּמְפֹרֵשׁ לְדַבְרֵי רַבִּינוּ דְּאֵיירֵי בְּזֵה לְעַנְנֵן דְּבַר הֶרְשׁוּת, וְכֵן כְּתַב בְּשֵׁם הַרְמְב"ן ז"ל שְׁרַבּוּתִיו מֵעַמִּידִין הַבְּרִייתָא דְּדָף קכ"ז אֵין מִתְּחִילִין בְּאוּצָר תְּחִלָּה אֲבָל עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל, בְּדַבֵּר הֶרְשׁוּת, ע"ש, וְלַע"ד גַּם זֶה הוּא תִּימָה רַבָּה לְכַוֵּן זֶה בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ, דְּבִשְׁלֵמָא הַבְּרִייתָא דְּאָמְרָה הִיא אֲבָל עוֹשִׂין בּוֹ שְׁבִיל עַל הָא דְּאֵין מִתְּחִילִין בְּאוּצָר, שְׁפִיר נוֹכַח לְפָרְשָׁה בְּדַבֵּר הֶרְשׁוּת דְּאֵין מִתְּחִילִין לַכ"ע, אֲבָל רַבִּינוּ הֵרִי אָמַר הִיא אֱלָא נִכְנָס וְיוֹצֵא וְעוֹשֶׂה שְׁבִיל, עַל הָא דְּלֹא יִכְבְּדוּ קְרַקְעוּתִיו, דְּאֵיירֵי מְפֹרֵשׁ בְּשִׁפְכָר פִּינְהוּ לְדַבֵּר מִצְנוּה וְאִידָּךְ נִפְרֵשׁ הִיא אֱלָא נִכְנָס וְיוֹצֵא בּוֹ בְּשִׁלָּא פִּינְהוּ וְלַדְּבַר הֶרְשׁוּת אֲתַמְהָא, וְגַם הַבְּרִייתָא אֵין הֶכְרַח לְאוּקְמָה בְּדַבֵּר הֶרְשׁוּת דְּוָקָא, כִּי נוֹכַח לְאוּקְמָה גַּם לְדַבֵּר מִצְנוּה וְאַלְיָבְנֵי דר"י דְּאִית לִיה מוּקְצָה וְאַפ"ה מַתִּיר לְעֵשׂוֹת שְׁבִיל בְּרַגְלִיו כִּי הוּא טַלְטוּל מִן הַצַּד וְשָׂרִי גַם לר"י, אֱלָא דְּרַבּוּתִיו שֶׁל הַרְמְב"ן רָצוּ לְאוּקְמָה אֲלֵיבְנֵי דְּהִלְכְתָא כר"ש לְכֵן אוּקְמוּהּ בְּדַבֵּר הֶרְשׁוּת, אֲבָל לְדַבְרֵי רַבִּינוּ וְדֹאֵי דֹא"א לְאוּקְמָא בְּהֵכִי וְכַמ"ש: לְכֵן נִלְע"ד פִּשׁוּט דְּרַבִּינוּ ה"ק דֹּאֵע"פ שְׁאִין מְכַבְּדִין קְרַקְעִיתוֹ שֶׁל אוּצָר בְּמַכְבֵּד, מ"מ מוֹתֵר לְעֵשׂוֹת בּוֹ שְׁבִיל בְּהַלּוּכּוֹ לְפִי תַנּוּמוֹ ע"י שְׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא וְכַדְפִירֵשׁ"י לְפָנוֹת בְּרַגְלִיו לְכָאֵן וְלְכָאֵן כָּל מָה שְׁנִשְׂאָר, וְלִמַּד רַבִּינוּ זֶה מִדְּבְרֵי הַבְּרִייתָא הַנִּזְלָה, דְּאִידָּךְ שְׁנִפְרֵשׁ אוֹתָהּ בֵּין לְמ"ד דְּאֵין מִתְּחִילִין בְּאוּצָר כָּלל, וּבֵין שְׁנִפְרֵשׁ אוֹתָהּ לְדַבֵּר הֶרְשׁוּת וְלַכ"ע, הֵרִי שְׁמַעְנוּ דְּאָף דְּאֵין מִתְּחִילִין כָּלל מ"מ מוֹתֵר לְעֵשׂוֹת שְׁבִיל בְּרַגְלִיו, מַכ"ש דְּלַדִּידוֹן וְלַדְּבַר מִצְנוּה דְּשָׂרִי לְפָנוֹת הַכָּל בְּיָדִים, דְּוְדֹאֵי פְּשִׁיטָא הוּא דְּמוֹתֵר לְעֵשׂוֹת שְׁבִיל בְּרַגְלִיו בְּמָה שְׁנִשְׂאָר בְּקַרְקַעִיתוֹ דְּרָךְ הִילּוּכּוֹ וְלֹא חִיְיָשִׁינָן לְאַשְׁוּנֵי גּוּמוֹת בְּזֵה, וְכַמ"ש רַבִּינוּ לַעֲלֵל בְּהִלְכָה י"ג רוּק שְׁעַל הַקְּרָקַע דוֹרְסוֹ לְפִי תַנּוּמוֹ וְהוֹלָה, וְהוּא דְּבְרֵי הַש"ס בְּדָף קכ"א ב' וּפְרֵשׁ"י וְאֵין

בזה משום מְמַרְח וְאֲשׁוּוּי גְנוּמוֹת, וְזֶה מְשַׁמְעֵנוּ ג"כ הַבְּרִיָּתָא הַזֹּאת דְּעוֹשֶׂה שְׁבִיל בְּרַגְלֵיו אֲפִילוּ עַד קַרְקָעֵיתוּ וְאֵין בְּזֶה מְשׁוּם אֲשׁוּוּי גְנוּמוֹת, וְזֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר לַע"ד וְדו"ק: הַלְכָה י"ו כֹּל שֶׁהוּא רְאוּי כּו' וְאֵת הַחֲרָדֵל מְפַנֵּי שֶׁהוּא מְאָכֵל לְיוֹנִים, עֵינֵינוּ מ"מ שְׁתַּמָּה מְאֹד עַל הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ שֶׁפְּתָבוּ הֵיטֵר בְּחֲרָדֵל, וְהָרִי בְּמִשְׁנֵה דָף קכ"ו ב' שְׁנֵינוּ וְלֹא אֵת הַלוּף וְלֹא אֵת הַחֲרָדֵל, וְהֵיא סְתָם מִשְׁנֵה בְּלֹא מַחְלֻקָת ע"ש, וְעֵינֵינוּ בַכ"מ מ"ש בְּשֵׁם הַר"ן לְתַרְזֵן דְּבַרְיָהֶם: וְלַע"ד"ן דְּבַפְּשׁוּטוֹ נִיחָא דְהָרִי רַשְׁבַּ"ג פְּלִיג בְּמִשְׁנֵה וּמַתִּיר בְּלוּף וּכ"ש דְּמַתִּיר בְּחֲרָדֵל וּכַמ"ש הַתּוֹסֵף שֶׁם וְהִבִּיאֵם הַכ"מ, וְנִיחָא דְבְּלוּף אֵין הַלְכָה פְּרַשְׁבַּ"ג מְשׁוּם דְּאוּקְמִין אַבְיֵי בְּשִׁטָּה ע"ש, עַכ"פּ בְּחֲרָדֵל יֵשׁ לְפָסוּק פְּנוּתִין, חֲדָא דְהַלְכָה פְּרַשְׁבַּ"ג בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְעוֹד דַּת"ק דְּבַרְיָתָא ס"ל פְּנוּתִין, וְלָכֵן שְׁפִיר פְּסָקוּ הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ פְּרַשְׁבַּ"ג וְת"ק דְּבַרְיָתָא דְּמַתִּירִין בְּחֲרָדֵל וְד"ל: פָּרַק ל הַלְכָה ט וְאֵם הֵיזָה חוּלָה מְרֻב הָאֲכִילָה אוֹ שְׁהֵיזָה מִתְעַנָּה תְּמִיד פְּטוּר מַג' סְעוּדוֹת.

עֵינֵינוּ מ"מ שְׁפִירֵשׁ הָא שְׁהֵיזָה מִתְעַנָּה כְּגוֹן תְּעַנִּית חֲלוּם כּו', נִרְאָה שְׁלֹא הֵיזָה בְּגִרְסָתוֹ בְּלִשׁוֹן רַבֵּינוּ מִתְעַנָּה "תְּמִיד, וּכַמ"ש הַכ"מ, אֲבָל לְפִי גְרַסְתֵּינוּ, מִתְעַנָּה תְּמִיד, צ"ל דַּה"ק דְּכִינוּן שְׁדַרְכוּ לְהַתְעַנּוֹת תְּמִיד לְכֹן קָשָׁה עָלָיו הָאֲכִילָה גַם בְּשַׁבָּת גַם בְּלֹא חוּלִי, גַם הוּא פְּטוּר מַג' סְעוּדוֹת, וְגִירְסָא זֹו בְּנֻדָּאֵי מְחַוְּנֵרֵת יוֹתֵר, דְּאֵם הֵיזָה מִתְעַנָּה מְשִׁשׁ בְּשַׁבָּת צְרִיכָא לְמִימַר דְּפְטוּר מְאָכִילָה, וְגַם אֵיךְ שְׁיֵיךְ לֹאמַר בּוּ פְּטוּר מַג' סְעוּדוֹת, דְּמִשְׁמַע אֲבָל לֹא מִשְׁתִּי סְעוּדוֹת, אַע"כּ כְּנֻדָּאֵרְנֵן וְד"ל: תָּם וְנִשְׁלַם בִּיאוּר הַלְכוֹת שַׁבָּת בְּסִיעֵד"ש.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיְעֵנוּ. הַלְכוֹת עִירוּבִין פָּרַק א הַלְכָה טו אֲבָל אֵם נִתְּנוּ בְּבֵית שְׁעַר אֲפִילוּ שְׁעַר שֶׁל יַחֲיד כּו' אֵינוּ עִירוּב: עֵינֵינוּ מ"מ שְׁתַּמָּה דְּהָרִי בַגְמ' אֵיתָא לְהִקְפֹּה בְּדָף פ"ה ב' דְּאָמַר ר"י בְּרִי' דְּרַב שְׁמוּאֵל בְּר שִׁילֵת כֹּל מְקוּם שְׁאָמְרוּ הַדָּר שֶׁם אֵינוּ אוֹסֵר הַנּוֹתֵן אֵת עִירוּבוֹ אֵינוּ עִירוּב חוּץ מִבֵּית שְׁעַר דִּיחִיד, וְע"כּ ה"ק חוּץ מִבֵּית שְׁעַר דִּיחִיד דְּאָף ע"ג דְּאֵינוּ אוֹסֵר עִירוּבוֹ עִירוּב, וְהֵאֵיךְ פָּסַק רַבֵּינוּ לְהִקְפֹּה, וְלָזֶה אָמַר דְּרַבֵּינוּ הֵיזָה לוֹ גִּירְסָא אַחֲרֵת בַּגְמ' ע"ש, וְעֵינֵינוּ בַכ"מ שֶׁפְּתַב דְּשְׁפִיר גְּרִיס רַבֵּינוּ כְּגִירְסָא דִּידֵן אֲלֵא דְּדַחֵי לָהּ מִהַלְכָה מְשׁוּם דְּבַמָּה דְּאֵית לָהּ דְּבֵית שְׁעַר דִּיחִיד אֵינוּ אוֹסֵר אֲתֵינֵן דְּבָרֵינוּ כְּשְׁמוּאֵל בְּדָף ע"ה ב', אֲבָל ר' יוֹחָנָן הָרִי ס"ל הֵתָם דְּגַם בֵּית שְׁעַר דִּיחִיד אוֹסֵר, וְא"כּ כְּמוֹ דְּלֹא קי"ל פְּנוּתִין בְּהָא דְּאָמַר דְּבֵית שְׁעַר אֵינוּ אוֹסֵר דְּהָרִי קי"ל כּו' יוֹחָנָן נִגְדַּ שְׁמוּאֵל כֹּן לֹא קי"ל פְּנוּתִין בְּהָא דְּאָמַר דְּעִירוּבוֹ עִירוּב ע"ש, וְדְּבָרֵינוּ תְּמוּהִין לַע"ד דְּאֲדַרְבָּא פִּינוּ דְּאָמַר דְּאָף לְשְׁמוּאֵל דְּאֵינוּ אוֹסֵר מְשׁוּם דְּלֹא הֵנָּה בֵּית דִּירָה מ"מ עִירוּבוֹ עִירוּב, מַכ"ש דְּלֹא יוֹחָנָן דְּאֵית לָהּ דְּבֵית דִּירָה גְּמוּר הוּא וְאוֹסֵר דְּפְשִׁיטָא דְּעִירוּבוֹ עִירוּב: לָכֵן נִלְע"ד דְּנֻדָּאֵי הַכִּי הוּא, דְּרַבֵּינוּ הֵיזָה גוֹרְס ג"כ כְּגִירְסָא דִּידֵן פִּינוּ דְּלֹא מְצִינוּ בְּרֵאשׁוֹנִים הַגִּירְסָא בְּאוֹפֵן אַחֵר, וּמ"מ א"ש דְּבָרֵינוּ בְּפְשִׁיטוֹת מְאֹד, דְּהָרִי יֵשׁ לְהַבִּין דְּבָרֵינוּ ר"י בְּרִי' דְּרַב שְׁמוּאֵל דְּכִינוּן דְּאֵית לָהּ כְּשְׁמוּאֵל דְּגַם בֵּית שְׁעַר דִּיחִיד שְׁמִי בֵּית שְׁעַר, א"כּ הָרִי לְדִידֵן וְנָדָא הָא דְּאָמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁם בְּדָף פ"ה ב' הַנּוֹתֵן אֵת עִירוּבוֹ בְּבֵית שְׁעַר כּו' אֵינוּ עִירוּב וְהַדָּר שֶׁם אֵינוּ אוֹסֵר, אֵינִירֵי גַם בְּבֵית שְׁעַר דִּיחִיד, וְא"כּ הַ אֲמָרָה הַמִּשְׁנָה דְּאֵין עִירוּבוֹ עִירוּב וְהֵאֵיךְ אָמַר ר"י בְּרִי' דְּרַב שְׁמוּאֵל לְהִקְפֹּה וְחִילְקֵן בֵּין עִירוּבוֹ עִירוּב לְאוֹסֵר, וְהַמִּשְׁנָה הַשְּׁוִינָהּ לְהַדָּדִי, וְאֵם נֹאמַר דַּאֲע"ג דְּאֵית לָהּ כְּשְׁמוּאֵל מ"מ מוֹקִי לָהּ לְהַמִּשְׁנָה בְּבֵית שְׁעַר דְּרַבִּים, אֲבָל בֵּית שְׁעַר דִּיחִיד עִירוּבוֹ עִירוּב אַע"ג דְּהַדָּר שֶׁם אֵינוּ אוֹסֵר, הַכִּי הֵיזָה לוֹ לֹאמַר לֹא שְׁנוּ אֲלֵא בֵּית שְׁעַר דְּרַבִּים אֲבָל בֵּית שְׁעַר דִּיחִיד עִירוּבוֹ עִירוּב וְהַדָּר שֶׁם אֵינוּ אוֹסֵר,

וְלָמָּה אָמַר דְּבָרָיו בַּפ"ע שְׁלֵא בְּדָרָךְ פִּירוּשׁ עַל הַמְשָׁנָה, וְעוֹד דֵּהֲמַשְׁנָה הַקְדִּימָה לוֹמַר דִּהְנוֹתָן עִירוֹבוֹ בְּבֵית שְׁעַר אֵינוֹ עִירוֹב וְהִדַּר אָמְרָה וְהִדַּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו, וְאִיהוּ עֲשֵׂה כָּלֵל לְהִיפּוֹף וְאָמַר כָּל מְקוֹם שְׁאֲמָרוּ הִדַּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר הַנּוֹתָן אֶת עִירוֹבוֹ אֵינוֹ עִירוֹב, דְּמִשְׁמַע דְּמָה שְׁאֵינוֹ עִירוֹב תְּלוּי בְּמָה שְׁאֵינוֹ אוֹסֵר, וְהוּא לְהִיפּוֹף מִמִּשְׁמַעוֹת הַמְשָׁנָה, וְעוֹד דָּאָם בְּאֶמֶת ס"ל דְּתַלִּי זב"ז דְּכִינּוּן שְׁאֵינוֹ אוֹסֵר לְכַן עִירוֹבוֹ אֵינוֹ עִירוֹב, א"כ לָמָּה יִשְׁתַּנֵּה בֵּית שְׁעַר דִּיחִיד דְּבִדְיָדִיָּה לָא תְּלִי זב"ז, אֲלֵא דֵאֲע"ג דְּאֵינוֹ אוֹסֵר מ"מ עִירוֹבוֹ עִירוֹב, וְעוֹד דְּגַם זֶה הָיָה דוֹחֵק גְּדוֹל לְאוּקְמֵי דְּבָרָיו רַק כְּשִׁמוּאֵל וְלֵא כר' יוֹחָנָן, וְגַם הַתּוֹסֵף בְּדָף ע"ה ב' טָרְחוּ עֲצָמָן לִיִּישֵׁב דְּבָרָיו אֲלֵיבְנֵי דר' יוֹחָנָן ע"ש: לְכַן ס"ל לְרַבֵּינוּ דְּנוֹדָי ר"י בר' דר"ש קָאֵי אֲמַתְּנִיתִין לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי דה"ק הַנּוֹתָן עִירוֹבוֹ בְּבֵית שְׁעַר כו' אֵינוֹ עִירוֹב, מִשּׁוּם דֵּהִדַּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו, דְּלֵא הָיָה בֵּית דִּירָה כָּלֵל, וְלָזֶה עֲשֵׂה כָּלֵל וְאָמַר כָּל מְקוֹם שְׁאֲמָרוּ הִדַּר שָׁם אֵינוֹ אוֹסֵר ור"ל מִשּׁוּם דְּלֵא חָשִׁיב בֵּית דִּירָה, הַנּוֹתָן אֶת עִירוֹבוֹ אֵינוֹ עִירוֹב, דְּתֵלוּ זב"ז, אֲבָל בְּמְקוֹם דֵּהִדַּר שָׁם אוֹסֵר דְּחָשִׁיב בֵּית דִּירָה הַנּוֹתָן אֶת עִירוֹבוֹ הָיָה עִירוֹב, חוּץ מִבֵּית שְׁעַר דִּיחִיד, ר"ל דְּאָף ע"ג דֵּהִדַּר שָׁם אוֹסֵר כר' יוֹחָנָן מ"מ הַנּוֹתָן עִירוֹבוֹ שָׁם אֵינוֹ עִירוֹב, דֵּהֲפָלֵל הוּא רַק דְּבְמְקוֹם שְׁאֵינוֹ אוֹסֵר אֲזַי אֵין עִירוֹבוֹ עִירוֹב, אֲבָל לְהִיפּוֹף בְּמְקוֹם דְּאוֹסֵר לֵא הָיָה זֶה כָּלֵל בְּכ"מ שְׁיִהְיֶה עִירוֹבוֹ עִירוֹב דְּבְבֵית שְׁעַר דִּיחִיד אֵין עִירוֹבוֹ עִירוֹב אֶף ע"ג דְּאוֹסֵר, וּמִשּׁוּם דְּלַעֲנִין לִיתָן בּוֹ אֶת הָעִירוֹב צָרִיף בֵּית דִּירָה יוֹתֵר גְּמוּרָה מְלַעֲנִין לְאוֹסֵר, וְהַטַּעַם הוּא נִדְּאֵי מִשּׁוּם דְּאֲזַלִּינוּ בְּהָ לְחוּמְרָא הֵכָא וְהֵכָא, וּמְפָרֵשׁ לְדְבָרֵי ר' יוֹחָנָן בְּהֵכָא דְּלֵא אָמַר ר' יוֹחָנָן דְּבֵית שְׁעַר דִּיחִיד אוֹסֵר אֲלֵא לְחוּמְרָא, אֲבָל לֵא מִשּׁוּם דְּחָשִׁיב בֵּית דִּירָה גְּמוּרָה, וְלְכַן לַעֲנִין שְׁיִנְיָחוּ שָׁם הָעִירוֹב אֲזַלִּינוּ ג"כ לְחוּמְרָא וְאֵין מְנִיחוּן בּוֹ אֶת הָעִירוֹב, וְלָזֶה שְׁפִיר פְּסֵק רַבֵּינוּ הֵכָא דְּאֵינוֹ עִירוֹב, וְלִקְמָן בַּפ"ד לַעֲנִין שְׁיִאֲסֵר הִדַּר שָׁם פְּסֵק ג"כ שְׁפִיר דְּאוֹסֵר, וְא"ש לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: פָּרֵק ב הֵלְכָה דְּאֶחָד שְׁעֵירֵב אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁלֵא עִירֵב אֲבָל הָאֶחָד שְׁלֵא עִירֵב מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁעֵירֵב וּבְהַשְׁגוֹת וְהוּא שְׁמַת הַג' שְׁעֵירֵב זֶה עֲמוֹ אֲבָל אִם הוּא חֵי צָרִיף לְבַטֵּל לְשִׁנְיָהֶם עכ"ל, וְכֵן תְּמָה הַמ"מ עַל רַבֵּינוּ דֵּהֲרִי רַבָּה (בְּדָף ע') דְּאָמַר צָרִיף לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אוּקְמָה דְּאָמְרָה אֶחָד שְׁלֵא עִירֵב נוֹתָן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁעֵירֵב, בְּדֵהִי עוֹד אַחַר עֲמוֹ וּמִית, וְא"כ פִּינּוֹן דְּרַבֵּינוּ פְּסֵק בַּה' ב' כְּרַבָּה הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּדוֹקָא בְּמִית הַג' ע"ש: וְלַעֲדוֹן דְּלֵא ק"מ דְּנוֹדָי אֵיירִי רַבֵּינוּ בְּשִׂאִין רַק אֶחָד שְׁעֵירֵב, אֲבָל לֵא הַנּוֹצְרָף לְפָרֵשׁ בְּשְׁמַת הַג' דְּבְאֶמֶת אֵיכָא לְאֲשִׁכּוּחֵי הָאֵי דִּינָא אֶף בְּשִׁלָּא הִיָּה גַם מִתְחַלָּה אֲלֵא רַק אֶחָד לְבַד שְׁעֵירֵב, וְכַגּוֹן שְׁעֵירֵב הָאֵי אֶחָד עִם בְּנֵי חֲצַר אַחֲרַת וְכַדְפֵּסֵק רַבֵּינוּ בַּפ"ד הֵלְכָה כ' שְׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוּנָה וְלֵא עִירֵב הַפְּנִימִית בְּהַתִּירָה עוֹמְדָת, אֲלֵא דֵּהֲחִיצוּנָה אֲסוּרָה מִפְּנֵי זֶה שְׁשִׁכַח וְלֵא עִירֵב, וְא"כ אַח"כ פְּשִׁיבְטֵל רְשׁוּתוֹ בְּנוֹדָי סְגִי כְּשִׁיבְטֵל לְהָאֶחָד שְׁעֵמֹ בַּחֲצָרוֹ לְבַדוֹ דְּאֵז יִהְיֶה כָּל הַחֲצָר שֶׁל אוֹתוֹ שְׁעֵירֵב עִם בְּנֵי הַחֲצָר הַפְּנִימִי וּשְׁתִּיבְטֵל יִהְיֶה מִן חֲצָרוֹת אֶף שְׁלֵא בְּטֵל לְכָל בְּנֵי הַחֲצָר הַפְּנִימִי, דַּע"כ לֵא מְצָרִיף רַבָּה לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֲלֵא לְכָל הַדְּרִים עֲמוֹ בַּחֲצָרוֹ שְׁהִיָּה אוֹסֵר עַל כּוֹלֵן מְלִטְלֵטל בַּחֲצָר, אֲבָל בַּחֲצָר הַפְּנִימִי שְׁלֵא אֲסוּר זֶה שְׁלֵא עִירֵב כָּלֵל עָלֵיהֶן בְּנוֹדָי גַם הוּא מוֹדָה דְּסְגִי שְׁיִבְטֵל רַק לְכָל בְּנֵי הַחֲצָר הַרְּאִשׁוֹן שְׁעֵירֵבוּ וְאִם אֵין בּוֹ אֲלֵא אֶחָד סְגִי שְׁיִבְטֵל לְאוֹתוֹ הָאֶחָד לְבַד, וְרַבָּה שְׁהוֹצְרָף לְאוּקְמָה הַבְּרִייתָא בַּה' אַחַר עֲמוֹ וּמִית, הוּא רַק מִשּׁוּם דְּקַתְּנֵי בְּהָ שְׁנַיִם שְׁעֵירֵבוּ נוֹתְנִין לְאֶחָד שְׁלֵא עִירֵב, דְּפְשִׁיטָא דְּאֵיירִי רַק בַּחֲצָר א', אֲבָל הָאֵי דִּין דֵּהֲרִישָׁא דְּאֶחָד

שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב, בודאי אפשר לאוקמי באחד ממש וכשעירב עם בני חצר הפנימי בדברי המשנה דשתי חצרות זו לפני זו ע"ה, ולכן שפיר לא הוצרך רבינו לפרש רק במת הג' אלא אמר סתמא דמבטל רשותו לאחד שעירב, בכל אופן שאין רק אחד שעירב בין במת ובין לא הנה מתחלה רק אחד וכמ"ש נד"ל: הלכה ו מי שבטל רשותו וקור וטלטל ברשותו שבטל אם במזיד הוציא הרי זה אוסר עליהושהרי לא עמד בבטולו ואם בשוגג הוציא אינו אוסר שהרי הוא עומד בבטולו.

ע"ן לח"מ שהקשה דהרי בגמ' דף ס"ח ב' תלו דברי רב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין בפלוגתא דר"מ ור"י אי קנסו שוגג אטו מזיד או לא נרב כר"מ דקנסו שוגג אטו מזיד ולא כר"י ולרבא דאמר דכ"ע אין מבטלין וחוזרין ומבטלין הנה דברי רב דלא כמאן ואיך פסק רבינו פרב דמבטלין וחוזרין ומבטלין ופסק כר"י דבשוגג אינו אוסר והוא תרתי דסתרי אהדדי ע"ש: ולעד"ן דלא ק"מ דודאי רבא דאמר דכ"ע אין מבטלין וחוזרין ומבטלין אגיל לשיטתו דאמר שם מקודם אגא פשמואל ס"ל דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ואף דסבר כר' יוחנן דיש ביטול מחצר לחצר, דהטעם דאין מבטלין הוא משום דלא ליהוי מלתא דרבנן פחוכא ואטלולא, אבל רבינא הרי פליג עליו שם ואמר דהא דמבטלין ואין מבטלין תלי ביש ביטול מחצר לחצר או אין ביטול, ופשמואל דאמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין אגיל לטעמי' משום דכינן דבטלי' לרשותי' אסתלק ליה מהכא לגמרי והנה ליה פכו חצר אחרת ואין ביטול רשות מחצר לחצר, ור' יוחנן דסבר יש ביטול רשות מחצר לחצר ס"ל ע"כ דמבטלין וחוזרין ומבטלין, דאע"ג דאיסתלק ליה מהכא לגמרי והנה ליה פכו חצר אחרת ג"כ יש ביטול מחצר לחצר, וכן רב דסבר דמבטלין וחוזרין ומבטלין ע"כ סבר כר' יוחנן דיש ביטול מחצר בחצר, וא"כ לדידיה הרי אין זה ענין פלל להאי פלוגתא דר"מ ור"י אם שוגג אוסר או לא, פיון דבין לרב ור' יוחנן בין לשמואל אסתלק ליה מהכא לגמרי, וא"כ שוגג בודאי מדינא אינו אוסר פלל לכ"ע, וע"כ ר"מ ור"י בקנסו שוגג אטו מזיד קמפלגי, ולזה שפיר פסק רבינו פרב רבינא דהוא בתרא וכרב ור' יוחנן לגבי שמואל דמבטלין וחוזרין ומבטלין ויש ביטול מחצר לחצר, וכר"י לגבי ר"מ דלא קנסו שוגג אטו מזיד וא"ש לנכון בפשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: פרק ד הלכה פ שכת אחד מן החיצונה ולא עירב הפנימית בהיתרה עומדת: ע"ן מ"מ שפל בבא זו לא הנה בגירסתו, והעיקר הוא פגירסתו נד"ל: תם ונשלם באור הלכות עירובין בסיעד"ש.

בריה רחמנא דסייען הלכות שביתות עשור פרק א הלכה ו פשם ששבות מלאכה בו בין ביום בין בלילה כף שבות לעינוי בין ביום בין בלילה. וצריך להוסיף מחול על הקודש בכניסתו וביציאתו שנאמר ועניתם את נפשותיכם בט' לחדש בערב.

פלומר התחל לצום ולהתענות מערב ט' הסמוך לו. וכן ביציאה שוהה בעינוי מעט מליל י"א סמוך לו שנאמר מערב עד ערב תשבתו שבתכם: ע"ן מ"מ שהבין בדעת רבינו דרק לענוי עינוי מצריף להוסיף מחול על הקודש אבל לא לענוי מלאכה לא ביוה"כ ולא בשבת ויו"ט, וע"ש מ"ש בזה, אבל לע"ד תימא רבה הוא זה, דהנה בר"ה דף ט' אמרו ודמוסיפין מחול על הקודש מנלן דתניא בתריש ובקציר תשבנות ר"ע אומר אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית כו', אלא חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית כו'

ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות כו', ור' ישמעאל מוסיפין מחול על הקודש מנ"ל, נפקא ליה מדתניא וענייתם את נפשתיכם בתשעה יכול בתשעה ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשף ת"ל בתשעה הא פיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על הקודש, אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב, אין לי אלא יוה"כ שבתות מנין ת"ל תשבתו ימים טובים מנין ת"ל שבתכם, הא פיצד כל מקום שיש בו שבות מוסיפין מחול על הקודש, ורע"ק האי וענייתם מאי עביד ליה מפעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתא כו' וענייתם כו' וכי בתשעה מתעניין והלא בעשירי מתעניין אלא לומר לה כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב פאלו התענה תשיעי ועשירי ע"כ, ועתה הלא לשון רבינו הוא ממש לשון הברייתא דר' ישמעאל ואסיק בלשונו ג"כ סוף הכתוב תשבתו שבתכם והלא מתשבתו שבתכם דריש ר' ישמעאל והאי ברייתא גם לשבתות וימים טובים לתוספת מחול על הקודש: ועוד מדלא אמרה הברייתא ור' ישמעאל אין לי אלא ענוי, מלאכה ביוה"כ מנין ת"ל תשבתו שבתות מנין ת"ל שבתכם, ושוב לא הנה מיתר קרא לימים טובים, ע"כ מוכרח הוא דלמלאכה ביוה"כ לא איצטריך ריבוי בפ"ע, דכיון דהכתוב משמיענו דמוסיפין מחול על הקודש ביוה"כ לענין ענוי שמענין מניה לכל מילי דיוה"כ וגם למלאכה, ולכן איתר שפיר תשבתו שבתכם לשבתות וימים טובים, והאיך נאמר לרבינו שכתב בעצמו ג"כ דרשא זו דלא ס"ל דין תוספת לענין מלאכה: ואף אם נדחוק לומר דלישנא בעלמא דר' ישמעאל והברייתא תפס רבינו משום שהוא דרשא פשיטא אבל לדינא קי"ל כרע"ק מחברו, הרי גם איהו יליף להוסיף מחול על הקודש בכל מקום מהא דבחריש ובקציר תשבות דאיירי מפורש רק לענין מלאכה, ואין לומר פלל דלרע"ק לא ילפינו מניה לעלמא דא"כ מנא ליה לרבינו תוספת לענין ענוי ביוה"כ, והרי ע"כ צ"ל בדעת רבינו אחד מתרתי, או דפסק כרע"ק וסובר בדעת רע"ק דיליף משביעית גם לעלמא, ותפס רק לישנא דהברייתא ור' ישמעאל, או דפסק לגמרי כר' ישמעאל משום דתנא דברייתא ג"כ פנותי' ס"ל ואין הלכה כרע"ק מחברו, והרי בין פה ובין פה מוכרח הוא דמוסיפין מחול על הקודש בין לענין ענוי בין לענין מלאכה בין ביו"כ בין בשבת ויו"ט: ועוד דנדאי מוכרח הוא דגם לרע"ק ילפינו משביעית לעלמא, חדא דהרי התם איירי לענין יובל ואמר בברייתא שם דף ח' ב' לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחלתה פה מתקדשת והולכת בסופה ואל תתמה שהרי מוסיפין מחול על קודש, וע"כ ה"ק דאף אם תאמר דגזה"כ הוא מה שמתקדשת והולכת מתחלתה ואין למילף מניה גם שמתקדש ותלף בסופה, מ"מ אל תתמה אם נאמר שמתקדש ותלף גם בסופה משום דהרי קי"ל בעלמא דמוסיפין מחול על הקודש לכן יש למילף מעלמא גם ליובל שמתקדש ותלף גם בסופה, ת"ל יובל היא שנת החמשים, שנת החמשים אתה מקדש ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת, ור"ל דגזה"כ הוא דביובל אין להוסיף מחול על הקודש בסופה, ועל זה בעי ודמוסיפין מחול על הקודש מנלן, ומביא מרע"ק דיליף להוסיף מחול על הקודש משביעית ומר' ישמעאל דיליף מיוה"כ, הרי מפורש דאי לאו קרא יתירה לגבי יובל שאין להוסיף ביה מחול על הקודש הנה ילפינו לרע"ק משביעית ולר' ישמעאל מיוה"כ להוסיף גם ביה מחול על הקודש הרי מפורש דבין לרע"ק ובין לר' ישמעאל ילפינו להוסיף מחול על הקודש בכל מקום, לרע"ק משביעית ולר"י מיוה"כ: ועוד דאי לרע"ק לא ילפינו

משביעית לעלמא, א"כ מאי פְּעִי ורע"ק האי וענייתם מאי עביד ליה, הרי פִּינּוֹן דְּמִבְּחָרִישׁ וקציר לא יליף אלא לשביעית לחוד, הרי גם לדידה אצטריף האי וענייתם לתוספת יוה"כ ושבתות ויו"ט פמו לר' ישמעאל, אלא ודאי פשיטא ליה לגמ' דלרע"ק ילפינן משביעית גם לעלמא בין ליוה"כ ובין לשבתות ויו"ט וכמ"ש: ואין להקשות דא"כ גם ר' ישמעאל למה ליה האי תשבתו שבתכם לשבתות ויו"ט ולא יליף להו מיוה"כ, דנדאי אין לומר משום דמענינו אין למילף לענין מלאכה, דא"כ גם ממלאכה דבחריש וקציר אין למילף לענינו דיוה"כ, וסו"ס מאי פְּעִי ורע"ק האי וענייתם מאי עביד ליה, אלא ע"כ דל"ש דשבות משבות ילפינן, וא"כ למה לא יליף גם ר' ישמעאל שבתות ויו"ט מיוה"כ, דנדאי מיוה"כ אין למילף לשבתות וימים טובים דשאני יוה"כ כשחייב גם בעניו ולא הותר מפללו וכדפריף בפ' יוה"כ דף פ"א ע"ש, אבל משביעית לרע"ק ודאי ילפינן לעלמא, וכמ"ש בקל הג"ל, הרי מפורש דבין לרע"ק ובין לר"י מוסיפין מחול על הקודש מדאורייתא בכ"מ: וכן אמרו מפורש במע"ק דף ד' הלקתא לר' ישמעאל קראי לרע"ק ע"ש, הרי דגם לר"י דלא יליף לתוספת אלא ליוה"כ ולשבת ויום טוב, ג"כ מלתא דפסיקא היא להש"ס דגם בשביעית אית ליה תוספת, אלא משום דלית ליה קרא לשביעית אמר הש"ס דע"כ מהלכה ידע לה הרי דמלתא דפסיקא היא דבכ"מ מוסיפין מחול על הקודש לכ"ע, והא דהוצרך לומר הלקתא לר"י ולא אמר דיליף משבת ויו"ט גם לשביעית, י"ל משום דעיקר קרא תשבתו שבתכם ביוה"כ פתיב אין למילף מניה לעלמא בלא ריבוי בפ"ע לכל אַחַד וְאַחַד בפ"ע ולכן הוצרך ליו"ט ג"כ ריבוי בפ"ע ולא יליף ליה משבת, ולשביעית דליפא ריבוי הוצרך לומר שפיר דידע לה מהלכה: ועתה לפ"ז מסולק בפשיטות מ"ש המ"מ, וז"ל ופ"ק דר"ה דף ט' אמרו דר"י דורש תוספת מנענייתם ורע"ק דורש לך האוכל ושותה בתשיעי וסובר רבינו שהם חולקים וידוע דהלכה כרע"ק מחברו עכ"ל, וילפי מ"ש ליתא זה פלל דלא פליגי אלא במשמעות דורשין דר"ע יליף לתוספת משביעית אעלמא ור"י יליף מיוה"כ, ושביעית ידע לה מהלכה, וכיון שאין למדין מהלכה לכן מצריף קראי בפ"ע ליו"כ ושבת ויו"ט, ורע"ק יליף שביעית מקרא ולכן יליף מניה גם לעלמא, אבל עכ"פ לשניהם הנה תוספת דאורייתא בכ"מ: ובזה מסולק גם פל דברי הלח"מ שם במה שחתר ליישב דברי המ"מ ע"ש, ואף בלא"ה ליתנהו דבריו שם שכתב דהש"ס דבְּעִי ורע"ק האי וענייתם מאי עביד ליה, פשיטא ליה דרע"ק אינו סובר פלל תוספת ביוה"כ, משום דבפסחים דנ"ד ב' מביא ברייתא דאין בין ט' באב ליוה"כ אלא שזו ספיקו אסור וזה ספיקו מותר, ופירושי' הוא ספק בין השמשות, והקשו בתוס' שם דהרי אפילו תוספת נמי אסור, ולכן מתמת קושניית התוס' הזאת בפסחים פסיקא ליה לגמ' דר"ה דרע"ק לית ליה תוספת בעניו, והיא ברייתא דפסחים אתיא כרע"ק, דאי ליפא תנא דלית ליה תוס' בעניו הדיא ברייתא אמאן תרמיני' עכ"ל, והנה מלבד מה שהוא רחוק ודחוק מאד לומר דהגמ' בר"ה תסמוך עצמה על הברייתא דפסחים, ועל קושניית התוס' בשם, ושמתמת זה תרמיני' על רע"ק דוקא, אף שרע"ק יליף מפורש מקראי לתוספת, ושמתמת זה יתיה פשוט ליה שרע"ק ע"כ לא יליף משביעית לעלמא, ולפרוץ מתמת זה ורע"ק האי וענייתם מאי עביד ליה, ותנאי אחרניא שקליה ליה מעלמא לאוקמי הדיא ברייתא פנותם, ולומר עכ"פ בפרכתו והיא תנא דאין בין ט' באב ליוה"כ האי וענייתם מאי עביד ליה, ולמה רמי עצמו על רע"ק דוקא: עוד זאת דאף לפי

דְּבָרָיו הֵלֵא רַק בְּהִהוּדָה אֲמִינָא הוּא שְׂרָצָה לְפָרֵשׁ הֵכִי שָׁם הָאֵי סָפֵק דְּבַרְיִיתָא בְּסָפֵק בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת, אָבֵל הַש"ס הָרִי דְחִי לִיה הֵתֵם וְאוּקְמִיה בְּסָפֵק דְקַבִּיעַ דִּירְחָא, וְנ"ל הַגַּמ' שָׁם מֵאֵי סְפִיקוֹ מְוֹתֵר לָאו בַּה"ש לֹא פְדָאֵר רַב שִׁישָׁא בְרִיָּה דְרַב אִידִי לְקַבִּיעַ דִּירְחָא הֵכִי גַמִּי לְקַבִּיעַ דִּירְחָא עַכ"ל, וְהַתּוֹס' הַקְּשׁוֹ קְוִשְׁיִיתֵם ג"כ רַק לְהַה"א עַל הַמֵּאֵי לָאו דְאָמַר פְּלוּמַר וְדִקְאָרִי לֵה מֵאֵי קְאָרִי לֵה דְאִידָּ טְעָה וְס"ד לֹמַר בְּסָפֵק בַּה"ש דְהָרִי בִיוּה"כ אֲפִילוּ בְּנֻדָּאֵי יוֹם אָסוּר מְשׁוּם תּוֹסְפֵת, אָבֵל לְפִי הַמְּסַקְנָא הָרִי לֹא קִשְׁיָא לֵהוּ מִיַּדִּי, וְגַם עַל קְוִשְׁיִיתֵם זֹאת תִּירְצוּ שְׁפִיר דְנָקֻט סְפִיקוֹ מְשׁוּם תְּשַׁעָּה בָּאָב לְאֲשַׁמְעִינוּ דְתְּשַׁעָּה בָּאָב גַּם סְפִיקוֹ מְוֹתֵר, וְהוּא תִירוּץ נָכוֹן וּמְסַפִּיק, וְהַלַּח"מ אִם סָגִי לִיה תִּירוּץ הַנְּכוּן שֶׁל הַתּוֹס', אָבֵל אִידָּ יֹאמַר שְׁהַגְמ' בַּר"ה סְמָכָה עֲצָמָה עַל הַה"א וְעַל קְוִשְׁיִית הַתּוֹס' וְלֹא עַל תִּירוּצֵם וְלֹא עַל הַמְּסַקְנָא, וְתֵלָה עוֹד זֶה בְּדַעַת רַבִּינוּ: וְעוֹד דְאָם בְּאֲמַת הַבֵּין רַבִּינוּ בְּדַבְרֵי רַע"ק דְלִית לִיה תּוֹסְפֵת פְּלֵל בְּעַנּוּי דִּיוּה"כ וְהַלְקָה כְּרַע"ק מְחַבְּרוּ פְּדַכְתַּב הַמ"מ, א"כ לְמָה פָּסַק רַבִּינוּ לְהִקְפֹּד דִּישׁ תּוֹסְפֵת בְּעַנּוּי דִּיוּה"כ וְכַמ"ש לְעֵיל, וְעֵינֵן בַּלַּח"מ שְׁתִּירָץ גַּם זֹאת וְאָמַר דְבָזָה נִרְאָה לוֹ לְרַבִּינוּ שְׁלֵא לְפָסוֹק כְּרַע"ק מְדָאֵר בְּבִיצָה דָּף ל' דְהָא תּוֹסְפֵת יוּה"כ דְאוּרְיִיתָא הִיא וְאֶכְלִי וְשִׁתִּי עַד שְׁחֻשְׁכָּה וְלֹא אֲמַרִּינוּ לֵהוּ וְלֹא מִיַּדִּי, אָבֵל בְּאֲמַת נִרְאָה דְאֵי מְהֵתֵם וְדָאֵי דִישׁ לוֹ לְפָסוֹק אִיסוּר תּוֹסְפֵת גַּם בְּמִלְאָכָה, דְהָרִי תּוֹסְפֵת יוּה"כ סְתָמָא אָמַר דְהָהּ דְאוּרְיִיתָא דְמִשְׁמַע לְעַנְנֵן פֶּל מְלִי דִיוּה"כ וְאָף לְעַנְנֵן אִיסוּר מְלָאכָה, דַּאל"כ הֵכִי הָיָה לוֹ לֹמַר דְהָא תּוֹסְפֵת יוּה"כ בְּעַנּוּי דְאוּרְיִיתָא הִיא, וְאָף שְׁלֵא הַזְּפִיר אַח"כ בְּדַבְרֵי אֵלָא דְעַבְרֵי עַל תּוֹסְפֵת עַנּוּי דְאֶכְלִי וְשִׁתִּי עַד חֻשְׁכָּה וְלֹא אָמַר גַּם דְעַבְדִּי מְלָאכָה עַד חֻשְׁכָּה, הוּא מְשׁוּם דְעוֹבְדָא הֵכִי הָהּ דְמְשׁוּם פְּחַד הַתְּעַנִּית הָיוּ אוֹכְלִין הַרְבֵּה עַד חֻשְׁכָּה אָבֵל מְלָאכָה לֹא הָיוּ עוֹשִׂין אַז, וְלָכֵן וְדָאֵי אֵין לֹמַר בְּדַעַת רַבִּינוּ אֵלָא אֶחָד מִתְּרַתִּי, אוֹ שְׁפָסַק כְּרַע"ק וְס"ל דְגַם רַע"ק יְלִיף אִיסוּר תּוֹסְפֵת מְשַׁבִּיעִית אַעְלָמָא, אוֹ דְפָסַק כַּר' יִשְׁמַעְעָל וְכַתְּנָא דְבַרְיִיתָא דְסַבְרֵי אִיסוּר תּוֹסְפֵת בַּכ"מ וְכַמ"ש לְעֵיל, וְכַדְבְּרֵי הַש"ס הַנ"ל דְאָמַר לְמַלְתָּא דְפָסִיקָא דְהָא תּוֹסְפֵת יוּה"כ דְאוּרְיִיתָא דְמִשְׁמַע בֵּין בְּעַנּוּי בֵּין בְּמִלְאָכָה וְה"ה לְשִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים פְּדַבְרֵי ר' יִשְׁמַעְעָל וְתַנָּא דְבַרְיִיתָא וְכַמ"ש: אֲמַנְם פְּתַב עוֹד הַמ"מ דַּבַּפ' יוּה"כ נִרְאָה שְׁמַחְלוֹקַת תַּנָּאִים הִיא, וְנִפְלְאֵתִי גַם עַל זֶה, דְהֵתֵם הֵכִי אִיתָא בְּבַרְיִיתָא הִרְאִישׁוֹנָה, יְכוֹל יְהֵא עַנּוּשׁ עַל תּוֹסְפֵת מְלָאכָה ת"ל וְכַל הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה פֶּל מְלָאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַל עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם עַנּוּשׁ פְּרַת וְאִינוּ עַנּוּשׁ פְּרַת עַל תּוֹסְפֵת מְלָאכָה יְכוֹל כּו' אָבֵל יְהֵא עַנּוּשׁ פְּרַת עַל תּוֹסְפֵת עַנּוּי ת"ל כִּי כָל הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲוֹנָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה עַל עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם עַנּוּשׁ פְּרַת וְאִינוּ עַנּוּשׁ פְּרַת עַל תּוֹסְפֵת עַנּוּי יְכוֹל לֹא יְהֵא בְּכָלֵל עוֹנֵשׁ אָבֵל יְהֵא מְוֹנָהָר עַל תּוֹסְפֵת מְלָאכָה ת"ל וְכַל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַל עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הוּא מְוֹנָהָר וְאִינוּ מְוֹנָהָר עַל תּוֹסְפֵת מְלָאכָה יְכוֹל כּו' יְהֵא מְוֹנָהָר עַל תּוֹסְפֵת עַנּוּי וְדִין הוּא כּו' אָבֵל אֲזַהְרָה לְעַנּוּי שֶׁל יוֹם עֲצָמוֹ לֹא לְמַדְנוּ מִנֵּין כּו' ע"ש, וְהַזֵּר מְבִיא בְרִייתָא הַשְּׁנִיָּה וְעֵינֵתֵם אֵת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה יְכוֹל יִתְחִיל וְיִתְעַנֶּה בְּתַשְׁעָה ת"ל בְּעֶרְב כּו', וְהֵינְנוּ הִיא בְרִייתָא דַּר"ה דָּף ט' דַּר' יִשְׁמַעְעָל סוֹבֵר כְּוֹנְתָהּ פַּהֲנ"ל, וְהַזֵּר אָמַר וְתַנָּא דְעֶצֶם עֶצֶם (הוּא תַנָּא דְבַרְיִיתָא הִרְאִישׁוֹנָה הַנ"ל) הִיא בַּט' לְחַדֵּשׁ מֵאֵי עֶבְדִּי לִיה מְבַעֵי לְכַדְתַּנִּי חִיָּא בַר רַב מְדִיפְתָא כּו' פֶּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ בְּתַשְׁעֵי מַעְלָה עָלָיו הַכְּתוּב כָּאֵלוֹ הַתְּעַנָּה תְּשִׁיעִי וְעֲשִׂירִי ע"כ וְעַתָּה נַחֲזִי אֲנִן תַּנָּא דְבַרְיִיתָא הִרְאִישׁוֹנָה הָרִי אָמַר מְפֹרֵשׁ דְבַעֲיָנוּ קָרָא דְבַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בֵּין בְּמִלְאָכָה בֵּין בְּעַנּוּי לְמַעַט הַתּוֹסְפֵת

מפּרַת בֵּין בְּמִלְאָכָה בֵּין בְּעֵנּוּי, וּא"כ פִּינּוּ דְרַק מְפַרַת אֶפְקֵי הָרִי אִיסוּר עַכ"פ אֵית בְּהוּ
בְּשִׁנְיָהֶם מְדַאֲרֵינָא, וְאִי הָא דְמַמְעֻטִי גַם מְאֻזְהָרָה הָרִי ע"כ הַפְּנוּנָה הוּא לְעֵנּוּן מְלִקוּת
שְׂאִין בּוּ אֻזְהָרָה אֵלֹא אִיסוּר עֲשֵׂה לְבַד, דְּהָרִי כ"כ אָמַר שְׂאִין אֻזְהָרָה גַם בְּתוֹסְפַת עֵנּוּי,
וְדוּמְיָא לְמֵאִי דְאָמַר אֲבָל אֻזְהָרָה לְעֵנּוּי שֶׁל יוֹם עֲצָמוּ לֹא לְמַדְנּוּ, וְהָרִי הֵתֵם כְּתִיב בְּיָה
עֲשֵׂה וְגַם עֲנֹשׁ פֶּרַת, אַע"כ הַפְּנוּנָה לְלֹא וּלְמִלְקוּת, וְעוֹד דְּאִי פְּנוּנְתוֹ לְמַעוּטִי גַם מְאִיסוּר
א"כ מֵאִי פְּרִיָּה לְבִסּוּף וְתַנָּא דְעֵצִים עֵצִים הָאִי בַט' לְחֻדְשׁ מֵאִי עֶבֶד לֵיה, וְהֵלֵא אֶצְטְרִיף
גַם לְדִידְיָה לְרַבִּי לְאִיסוּר עֲשֵׂה עַכ"פ, אֵלֹא ע"כ אִין פְּנוּנְתוֹ בְּאֵמַת אֵלֹא לְמַעֲטוֹ מְלֹא
וְכַרַת אֲבָל אִיסוּר יִדְעִינוּ בְּיָה מְמִילָא מְדַמְעֻטוֹ רַק מְפַרַת וְלֹא ש"מ דַּע"כ פ"פ אִיסוּר יֵשׁ בּוּ,
א"כ הָאִי בַט' לְחֻדְשׁ מֵאִי עֶבֶד לֵיה, וְכַדְפִּירֵשׁ יִשְׁמֵ וְז"ל, וְתַנָּא דְעֵצִים עֵצִים, מְדַאֲצְטְרִיף
לְמַעוּטִי לְתוֹסְפַת הַחֹל מְעֻנָּשׁ וְאֻזְהָרָה מְמִילָא שְׂמַעִינוּ דְמוֹסִיפִין וְהָאִי וְעֵנְיָתֵם בְּתַשְׁעָה
מֵאִי עֶבֶד לֵיה עַכ"ל: וְעוֹד דְּגַם ש"ס עָרוּף הוּא דְאִינוּ מְמַעֲטוֹ אֵלֹא מְעֻנָּשׁ וְאֻזְהָרָה אֲבָל
אִיסוּר דְאֻזְרֵינָא יֵשׁ בּוּ, דְבִסּוּפָה דְּרַב כ"ח ב' אָמַר סד"א הוּאִיל וּמֵיַעַת רַחֲמָנָא לְתוֹסְפַת
עֵנּוּי מְעֻנָּשׁ וּמְאֻזְהָרָה לֹא נִתְחַיְיְבוּ נָשִׁים כָּלֵל קמ"ל, הָרִי מְפֻנָּשׁ דְּגַם לְהָאִי תַנָּא אֲנָשִׁים
פְּשִׁיטָא דְחֵיבִין בְּתוֹסְפַת עֵנּוּי, וְהָאֲזַרְח מְרַבִּי גַם לְנָשִׁים לְתוֹסְפַת עֵנּוּי ע"ש, וְהוּא כמ"ש:
וְעוֹד דְּהֵלֵא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְלִשׁוֹן תַּנָּא דְּבְרֵינָא עֲצָמָה שְׂיֵשׁ לוֹ לְיָמוּד מְפֻנָּשׁ לְאִיסוּר
הַתוֹסְפַת בֵּין בְּעֵנּוּי בֵּין בְּמִלְאָכָה, דְּהָרִי מִתְחִיל בְּדַבְּרֵי לוֹמַר יָכוֹל יְהֵא עֲנוּשׁ עַל תוֹסְפַת
מְלָאכָה ת"ל, וּמֵאִי יָכוֹל הוּא דְאָמַר דְּמֵאִין הֵינּוּ טוֹעִין לוֹמַר שְׂעֻנּוּשׁ גַם פֶּרַת עַל אִיסוּר
הַתוֹסְפַת אִם עֲדִינּוּ לֹא יִדְעִינוּ שְׂצָרִיף גַם לְכַתְחֻלָּה לְהוֹסִיף מְחֹל עַל הַקּוּדְשׁ, וְלָמָּה לוֹ
קָרָא לְהַכִּי לְמַעַט הַתוֹסְפַת מְפַרַת פִּינּוּ שְׂאִין לְנוּ שׁוּם לְיָמוּד שְׂיֵשׁ תוֹסְפַת לִיּוּה"כ, אֵלֹא
ע"כ סוּמָּה עֲצָמוּ עַל לְיָמוּד אַחַר שְׁהֵיָה פְּסִיקָא לֵיה שְׂמִלְמַדְנּוּ שְׂצָרִיף לְהוֹסִיף מְחֹל עַל
הַקּוּדְשׁ בִּיּוּה"כ בֵּין בְּמִלְאָכָה בֵּין בְּעֵנּוּי, וְלָכֵן אָמַר שְׂפִיר פִּינּוּ שְׂלַמְדְנּוּ מְקָרָא שְׂצָרִיף
לְהוֹסִיף מְחֹל עַל הַקּוּדְשׁ יָכוֹל שְׂדִין הַתוֹסְפַת הוּא כִּיּוּה"כ עֲצָמוּ גַם לְעֵנּוּן פֶּרַת ת"ל כו',
וְשְׂפִיר הַצְּרִיף הַפְּתוּב מֵיַעוּט מְפֻנָּשׁ לְזָה: וְנִרְאָה לַע"ד בְּרוּר דְּזָה הוּא ג"כ דַּעַת הָרִי"ף
ז"ל, דְּקוּדְשׁ שְׁהַעֲתִיק דְּבָרֵי הַבְּרֵינָא הָרֵאשׁוֹנָה הַזֹּאת לְמַעַט הַתוֹסְפַת מְעֻנָּשׁ וְאֻזְהָרָה,
הַקְּדִים לְהִבְיָא דְּבָרֵי הַבְּרֵינָא הַשְּׂנִי, וְעֵנְיָתֵם אֵת נְפִשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה כו' לְלַמַּד מִנֵּיהּ
שְׂמוֹסִיפִין מְחֹל עַל הַקּוּדְשׁ, וְאִח"ז אָמַר יָכוֹל יְהֵא עֲנוּשׁ גַם פֶּרַת בְּתוֹסְפַת ת"ל כו', וְהִיא
לְשׁוֹן הַבְּרֵינָא הָרֵאשׁוֹנָה הַזֹּאת, וְעֲשֵׂה מִשְׁתֵּי הַבְּרֵינָתוֹת הַלְלוּ דְבוּר אֶחָד וְהִיפּוּ הַמְּאֻנְחָר
לְמִקְדָּם ע"ש, כִּי בָּא לְהוֹרוֹת לָן בְּזָה בְּכָל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ שְׁהַבְּרֵינָא הַזֹּאת הָרֵאשׁוֹנָה סוּמְכַת
עֲצָמָה ג"כ עַל הַלְיָמוּד שְׂבַבְרֵינָא הַשְּׂנִי לְמִילָף מוֹעֲנִיָתֵם אֵת נְפִשׁוֹתֵיכֶם בְּתַשְׁעָה
שְׂמוֹסִיפִין מְחֹל עַל הַקּוּדְשׁ לַמ"ע עַכ"פ אַע"ג דְּמַעֲנוּשׁ וּמְאֻזְהָרָה מֵיַעֲטוֹ הַפְּתוּב, וְשְׂאִין
שׁוּם פְּלוּגְמָא בְּזָה, אֵלֹא דַלְכ"ע עֲנוּשׁ וְאֻזְהָרָה אִין בּוּ וְאִיסוּר עֲשֵׂה יֵשׁ בּוּ וְזָהוּ בְּדוּדָי גַם
דַּעַת רַבִּינוּ שְׂפַתְב ג"כ לְשׁוֹן הַבְּרֵינָא הַשְּׂנִי הַנ"ל לְמִילָף מוֹעֲנִיָתֵם לְאִיסוּר הַתוֹסְפַת,
וּמְמִילָא הָרִי שְׂמַעִינוּ מְדַבְּרֵי הַבְּרֵינָא הָרֵאשׁוֹנָה דְאִיסוּר הָעֲשֵׂה יֵשׁ בּוּ בְּתוֹסְפַת בֵּין
בְּעֵנּוּי בֵּין בְּמִלְאָכָה וְאִין בֵּינְיָהֶם שׁוּם פְּלוּגְמָא וְכָלֵל הַנ"ל: וְאַף דַּלְפ"ז ג"כ יוֹקְשָׁה
קוּשְׁתֵּינוּ הַנ"ל, דַּא"כ מֵאִי פְּרִיָּה הַש"ס וְתַנָּא דְעֵצִים עֵצִים הָאִי בַט' לְחֻדְשׁ מֵאִי עֶבֶד לֵיה,
וְהָרִי אָמַרְנוּ דְּגַם הַתַּנָּא הֵזָה סוּמָּה דְּבָרֵינוּ עַל קָרָא זָה וְיָלִיף מִנֵּיהּ לְאִיסוּר עֲשֵׂה בְּתוֹסְפַת,
י"ל דְּהַכִּי פְּרִיָּה דְהַשְׁתָּא דְכְּתִיב עֵצִים עֵצִים לְמַעַט הַתוֹסְפַת מְעֻנָּשׁ וְאֻזְהָרָה, הָרִי מְמִילָא
שְׂמַעִינוּ מֵהָאִי קָרָא לְבַד לְהַצְּרִיף תוֹסְפַת לְהוֹסִיף מְחֹל עַל הַקּוּדְשׁ בְּעֲשֵׂה עַכ"פ, וְא"כ

הרי תו לא בעינן האי בט' לחדש לזה, ואמר שפיר דמבעי ליה לכל האוכל ושותה בתשיעי כו', ור"ל אי לאו קרא דעצם עצם הנה שמעינן מניה ודאי לתוספת וה"א דדיניה כיוה"כ עצמו וגם לעונש ואזהרה דפשוטא דקרא הכי משמע, אבל השתא דכתיב עצם עצם תו לא מבעי ליה לתוספת ולכן דרשינן מניה ג"כ לכל האוכל ושותה בתשיעי וכהנ"ל: ולפ"ז ודאי י"ל עוד דגם הברייתא השניה הזאת דיליף מבט' לחדש לתוספת ג"כ ס"ל האי דרשא לכל האוכל ושותה בתשיעי פתנא דעצם עצם ממש, דאי לתוספת לבד הרי שמעינן מקרא דעצם עצם אלא דכוננתו הוא דשני הדרשות שמעינן מינן' ואי לאו קרא דעצם עצם ודאי לא היה שמעינן מניה אלא התוספת לבד, אבל השתא דכתיב עצם עצם שמעינן מניה ג"כ הא דכל האוכל ושותה בתשיעי כמו לתנא דעצם עצם: ובזה מיושב בפשיטות קושיות הלח"מ, דהכא פתב רבינו למילף תוספת מבט' לחדש פברייתא השניה, ואלו בפ"ג מה' נדרים הלכה ט' נראה מדבריו דאיסור הצום בערב יוה"כ הוא דאורייתא, וע"כ הוא ג"כ מבט' לחדש פדתני חייא בר רב מדיפתי וכתנא דעצם עצם, ולפי מ"ש הרי א"ש בפשיטות דלכ"ע דרשינן שני הדרשות מקרא זה וכמ"ש: עוד נוכל לומר דבאמת מברייתא דעצם עצם הרי לא שמעינן אלא רק זאת דיש לו להאי תנא לימוד ממקום אחר דמוסיפין מחול על הקודש, אבל מאיזה מקום הוא דילפינן לה זה לא שמענו, ונהרי תלי זה בפלוגתא דרע"ק ור' ישמעאל בר"ה ט' הנ"ל, דלר"י ילפינן לה מוועניתם, ולרע"ק ילפינן לה מבחריש ובקציר תשפנות, ולכן אחר שהביא הברייתא השניה דיליף לה מוועניתם דהנה זה רק לר' ישמעאל, פריד שפיר ותנא דעצם עצם האי בט' לחדש מאי עביד ליה, ור"ל דהניחא אי סבר לה כר' ישמעאל שפיר ס"ל ג"כ פהאי ברייתא, אלא אי סבר לה כרע"ק הרי יליף לתוספת לאיסור עשה מבחריש ובקציר תשפנות, וא"כ האי בט' לחדש מאי עביד ליה, לזה אמר שפיר דמבעי ליה לכל האוכל ושותה בתשיעי כו', ובדברי הש"ס דר"ה ט' הנ"ל ממש דאמר ג"כ הכי לרע"ק, אמנם פיון שאין זה מוכרח בדעת האי תנא דהרי אפשר לומר שפיר דס"ל כר' ישמעאל ולא כרע"ק ויליף ג"כ תוספת מוועניתם לכן תפסו הרי"ף ורבינו דרשא זו דוועניתם בלשונם לאיסור עשה בתוספת מדפשטות הכתוב הכי משמע, ומ"מ פסק רבינו גם להא דאוכל ושותה בתשיעי בפ"ג מה' נדרים פיון דלרע"ק מוכרח הוא ואפשר דגם האי תנא הכי ס"ל וכדאמר הש"ס וכהנ"ל: עוד י"ל יותר ברויחא דהנה רב אחא בר יעקב אמר שם דילפינן לאזהרה לענוי של יום עצמו משבת שבתון משבת בראשית ור"פ אמר הוא גופי' שבת איקרי דכתיב תשבתו שבתכם, ואמר הש"ס ראב"י מ"ט לא אמר כר"פ מבעי ליה לכדתניא ועניתם כו', והיא ברייתא השניה הנ"ל דיליף מתשבתו שבתכם לתוספת לשבת ויו"ט, וא"כ לפ"ז ר"פ ע"כ לא סבר לה להאי ברייתא ולדידיה הרי תקשה דמנ"ל תוספת לשבת ויו"ט, דמיוה"כ ודאי דאין למילף וכדעת האי ברייתא דמצריף לשבת ויו"ט קראי בפ"ע, ומשום דאיכא למפרד וכמ"ש לעיל, וא"כ ע"כ יאמר הוא דידעינן ליה מבחריש ובקציר תשפנות ורע"ק, ומשמע ודאי דתרווייהו אמרו דבריהם אלו אליבן' דהאי תנא דעצם עצם ע"ש, וא"כ לפ"ז הרי פליגי ראב"י ור"פ אליבן' דהאי תנא דכמאן ס"ל אי כרע"ק אי כר"י, דלר"פ ס"ל להאי תנא כרע"ק ולרב אחא ב"י ס"ל להאי תנא כר' ישמעאל, ולזה פריד שפיר אליבן' דר"פ ותנא דעצם עצם האי בט' לחדש מאי עביד ליה דלדידיה הרי ס"ל להאי תנא כרע"ק דיליף לתוספת מבחריש ובקציר תשפנות, ואמר

שפיר לְכָל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה בְּתוֹשִׁיעֵי, וְכִדְאָמְרוּ בַר"ה ט' אֱלִיבֵי דְרַע"ק וְכַהֲנָ"ל, וְעַתָּה פִּינּוּ דְלֹרָאב"י גַּם הָאֵי תַנָּא ס"ל לְדַרְשָׁא דְנוֹעֲנִיתֶם לְתוֹסַפְתּוֹ וּפְשֻׁטֵי דְקִרְא ג"כ הֵכִי מִשְׁמַע, לְכֹן תַּפְסוּ הָרִי"ף וְרַבִּינוּ ג"כ דְרַשָׁא זוּ לְתוֹסַפְתּוֹ, וּמ"מ פֶּסֶק רַבִּינוּ גַּם לֵהָא דְהָאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה בְּתוֹשִׁיעֵי, פִּינּוּ דְרַע"ק וּבְרִייתָא דְחִיָּיא בַר רַב מְדִיפְתִי וּר"פ הֵכִי ס"ל, וְגַם הַתַּנָּא דְעֵצִים עֵצִים הֵכִי ס"ל לַר"פ, וְגַם בְּדִין הַתוֹסַפְתּוֹ לֹא פְּלִיגֵי אֱלָא דִילְפּוֹ לֵהּ מְקַרָּא אַחֲרֵינָא וְכַהֲנָ"ל, עַכ"פ הָרִי בְּרַנּוּ שְׂאִין שׁוּם מַחְלֻקְתָּ בְּדִין הַתוֹסַפְתּוֹ אֱלָא דְלִכ"ע מוֹסִיפִין מַחֲוֹל עַל הַקְּוֹדֵשׁ מְדֹאֲרֵייתָא בֵּין בִּיּו"כ בֵּין בְּעַנּוּי בֵּין בְּמִלְאָכָה וּבֵין בְּשִׁבְתָּ וִיּו"ט, וְדַבְּרֵי הַמ"מ קָשִׁים לְהוֹלְמָן וְכָל הַנְּ"ל: אָמְנָם נִלְע"ד לִיִּישָׁב גַּם שִׁיטַת הַמ"מ בְּדַעַת רַבִּינוּ בְּאִפְּוֹן זֶה, דְּהִנֵּה שָׁם בְּיוֹמָא דָּף פ"א פְּרִיָּה עַל הַבְּרִייתָא הֶרְאֵשׁוּנָה דְעֵצִים עֵצִים, אֵיכָּא לְמַפְרָךְ כּו' וְאָמַר רַבִּינָא הָאֵי תַנָּא עֵצִים עֵצִים בְּעֵצִים לָאו מְוֹפְנֵי הֵם דְצָרִיכִין לְגוֹפִיָּהוּ ע"ש, לְכֹן אָמַר שָׁם עֲלֵה דְבֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל תְּנִי נְאֻמָּר כָּאֵן עַנּוּי וְנְאֻמָּר לְהֵלֵן עַנּוּי כּו' רַב אַחָּא בַר יַעֲקֹב אָמַר יְלִיף שִׁבְתָּ שִׁבְתָּן מִשִּׁבְתָּ בְּרֵאשִׁית כּו' ר"פ אָמַר הוּא גּוֹפְלֵי שִׁבְתָּ אֵיכָּרִי דְכְּתִיב תִּשְׁבְּתוּ שִׁבְתְּכֶם, וְאָמַר רַבִּי מ"ט לֹא אָמַר כַּר"פ מְבַעֵי לִיָּה לְכַדְתַּנְיָא וְעַנִּיתֶם כּו' מְכָאן שְׁמוֹסִיפִין מַחֲוֹל עַל הַקְּוֹדֵשׁ כּו' וְאִין לִי אֱלָא יוה"כ שִׁבְתוֹת מִנִּין ת"ל תִּשְׁבְּתוּ כּו' יו"ט מִנִּין ת"ל שִׁבְתְּכֶם כּו' ע"כ, וּמִשְׁמַע לִיָּה לְהַמ"מ אֱלִיבֵי דְרַבִּינוּ דְהָא דְתַנִּי דְבֵי ר' יִשְׁמַעְאֵל וְהִנֵּי אֲמוּרָאִים פְּלִיגֵי עַל הַבְּרִייתָא הֶרְאֵשׁוּנָה דִילְפִי עַנּוּי מְמִלְאָכָה מְשׁוּם דְאֵיכָּא לְמַפְרָךְ כְּדַעַת הַמְקַשֵּׁן וּס"ל לְהָאֲמוּרָאִים דַּא"כ הָאֵי בְּרִייתָא מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא פִּינּוּ דַא"א לְתַרְצָה דְלֹא ס"ל הָא דְרַבִּינָא, וְכֹן ר"פ דְדַרְשֵׁי מִתְּשַׁבְּתוֹ שִׁבְתְּכֶם לְיוה"כ עֵצִים וְלֹא פְּהַבְּרִיתָא הַשְּׁנִי' ע"כ ס"ל ג"כ דְבְּרִייתָא הַשְּׁנִי' מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא בְּזֵה דִילְפִי מִתְּשַׁבְּתוֹ שִׁבְתְּכֶם לְשִׁבְתָּ וִיּו"ט דְלְגוֹפְלֵי אֲצֻטְרִיכוּ, וְיֵשׁ פַּח פַּח בֵּינֵי הָאֲמוּרָאִים לְחֻלּוֹק בְּכַה"ג עַל דְבַרִי בְּרִייתָא דְקִשְׁיָא לְהוּ וְלֹא מְצוּ לְתַרְצָה כְּדַמְצִינוּ כֹּן בְּכַמְהָ דְוֹכְתִי, וְגִדּוּלָה מִזּוּ פְּתַב הָר"ן בְּגִדְרִים דָּף ע"ג בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְז"ל וְכִינּוּ דְבַגְמָרִין נְקֻטִינּוּ דְאוּתָה דְוֹקָא לֹא אֵיכַפְתּוּ לָן בְּמֵאֵי דְתַנְיָא בְּתוֹסַפְתָּא דְדִלְמָא מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא וְלֹא מִתְּנִיָּא בֵּי ר"ח וּר' אוֹשְׁעִיָּא עַכ"ל, הָרִי שְׁדַחוּ דְבַרִי הַתוֹסַפְתָּא שְׂאֲמַרְתֶּם בְּשֵׁם ר"י בַר"י וּר"א בַר"ש דְאוּתָה לָאו דְוֹקָא וּמְפִירִין לְשִׁתֵּי נְשִׁים כְּאַחַת, וְאֵע"פ שְׂאִין עֲלֵיהָ שׁוּם פִּירְכָּא וְשׁוּם קִשְׁיָא אֱלָא רַק מְשׁוּם דְסַתְמָא דַגְמ' לֹא סְבָרֵי הֵכִי, הָרִי מְפִירְשׁ דְסַתְמָא דַגְמ' תּוֹכֵל לְחֻלּוֹק עַל בְּרִייתָא אִף דְלֹא יְדַעִינּוּ עֲלֵהָ שׁוּם פִּירְכָּא, וּכ"ש שְׂיֵשׁ פַּח בֵּינֵי אֲמוּרָאִים לְחֻלּוֹק עַל בְּרִייתָא בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ לְהֵם עֲלֵיהָ פִּירְכָּא, וְא"כ לַפ"ז הֵלֵא לַר"פ אִין לָן לְתַפּוּס לְדִינָא מְשִׁתֵּי בְּרִייתוֹת הֵלְלוּ אֱלָא רַק רִישָׁא דְבְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה לְבַד לְדַרוּשׁ מוֹעֲנִיתֶם לְתוֹסַפְתּוֹ עַנּוּי לְבַד וְלֹא לְמִלְאָכָה אִף בִּיּוה"כ וּכ"ש לְשִׁבְתָּ וִיּו"ט, וּמַעֲנִי לְמִלְאָכָה לֹא יְלַפִּינּוּ דְאֵיכָּא לְמַפְרָךְ דְשִׁאנֵי עַנּוּי שְׁלֹא הוֹתֵר מְפַלְלוּ וּכְמ"ש לְעֵיל, וְא"כ לְדַעַתוֹ וְדַאִי דְאִף בְּפִלּוּגְתָּא דְר"י וְרַע"ק בַר"ה ט' הַנְּ"ל דְאָמַר שָׁם דַּר' יִשְׁמַעְאֵל יְלִיף לְהוֹסִיף מַחֲוֹל עַל הַקְּוֹדֵשׁ מוֹעֲנִיתֶם, ג"כ יִסְבּוּר ע"כ דְלֹא ס"ל לַר"י אֱלָא כְּרִישָׁא דְבְּרִייתָא לְבַד דִּילִיף מוֹעֲנִיתֶם לְתוֹסַפְתּוֹ עַנּוּי יוה"כ אֲבָל לֹא כְּסִיפָּא דְבְּרִייתָא דִילִיף גַּם לְשִׁבְתָּ וִיּו"ט גַּם לְמִלְאָכָה: וְעַתָּה לַפ"ז אִין לָנוּ לְחַקּוֹר עוֹד אֱלָא רַק כְּמֵאֵן גְּפִסּוּק אֵי כַר"פ אוּ כְּרַב אַחָּא ב"י, וְהִנֵּה יֵשׁ לָנוּ לְפָשׁוּט סְפֵק זֶה מְסוּגֵיָּא דְרִישׁ מַע"ק דָּף ג' ב' וְדָף ד' א' שָׁם, וְגַם מְדַבְּרֵי ר' יוֹחָנָן שָׁם דְאָמְרוּ דְתוֹסַפְתּוֹ שְׁבִיעִית יְדַעִינּוּ לַר' יִשְׁמַעְאֵל מִהֲלָכָה וְלַרַע"ק מְקַרָּאִי, וְעַתָּה אִם נֹאמַר דַּס"ל דְהָאֵי בְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה הַנְּ"ל דַּר' יִשְׁמַעְאֵל ס"ל כְּנוֹתִיָּה, הַסִּיפָּא דִיָּדָה לָאו מְשַׁבְּשָׁתָא הִיא כְּדַבְּרֵי רַב אַחָּא ב"י וּס"ל

לר' ישמעאל ככל דברי הברייתא דגם בשבת ויו"ט ילפינן מקראי דמוסיפין מחול על הקודש א"כ למה ליה לר' ישמעאל ההלכה לתוספת שביעית ולמה לא יליף לשביעית משבת ויו"ט, אע"כ ס"ל לר"י ולכל הסוגיא דשם ג"כ כר"פ דסיפא דברייתא משבת היא דהאי תשבתו שבתכם אצטריו לגופי, ור' ישמעאל לא יליף מועניתם אלא לתוספת ענוי לבד, ומניה נדאי דאין למילף לעלמא דשאני ענוי דלא הותר מפלוג' וכהנ"ל, ולכן שפיר בעינו ההלכה לתוספת שביעית, והלא שמעינן דר' יוחנן וגם ר' יצחק שם וסתמא דגמ' שם פוליהו ס"ל כר"פ דאין איסור תוספת לר' ישמעאל אלא בשביעית מהלכה ובענוי של יוה"כ מקרא דועניתם, ומתנונייהו לא נוכל ליליף לעלמא ולענון מלאכה, דמשביעית אין למילף לעלמא דאין למדין מהלכה, ומענוי אין למילף שפן לא הותר מפלוג', ורק לרע"ק דיליף תוספת שביעית מקראי ילפינן מניה גם לעלמא, ויש איסור תוספת לרע"ק בכל מקום, ולר' ישמעאל אין תוספת אלא בשביעית וענוי יו"כ לבד: ולפ"ז לא נשאר לן לספוקי עוד אלא בזה אי הלכה כרע"ק או כר' ישמעאל ורישא דברייתא דועניתם, נהרי חזינן דר' יוחנן דאמר עשר נטיעות חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה הלכה היא הלא הוא פוסק כר' ישמעאל וכדפירש"י ותוס' שם ע"ש, ולכן נדאי דיש לן לפסוק לדינא כר' ישמעאל וכו' יוחנן, ולזה שפיר פסק רבינו לאסור תוספת רק בענוי יוה"כ לבד ותפס הדרשא דועניתם רק לענון ענוי פרישא דברייתא לבד וכו' ישמעאל וכו' יוחנן דפסק הכי וכמ"ש: שוב ראיתי בב"ח סי' תר"ד שכתב ג"כ המקור לדעת רבינו כפי שיטת המ"מ, מר"פ דפליג על שתי הברייתות וכמ"ש ע"ש, אבל הוא לא כתב שום הכרח לזה דלמה פסק כר"פ ולא כראב"י, אבל לפי מ"ש א"ש כל זה ברויחא בפשיטות מאד בסיעד"ש ודו"ק: אמנם כל זה אינו אלא לשיטת המ"מ בדעת רבינו שעשה פלוגתא ביני' להרי"ף ושאר פוסקים, ומשום דלא מצא לרבינו שיקתוב דין התוס' אלא בענוי יוה"כ לבד, אבל לעד"ן דאין שום פלוגתא ביניהם כלל, פי כמעט להדיא כתב רבינו דין התוספת גם גבי שבת, דזה הוא לשון רבינו בפ"ה מה' שבת ה' ג' "המדליק צריף להדליק מבעו"י קודם שקיעת החמה", ואח"ז בה"ד כתב בלשוננו "משתשקע החמה עד שייראו שלש פוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום" כו' עכ"ל, והנה מדדייק בלשוננו מתחלה לומר קודם "שקיעת החמה" ולא אמר קודם שתשקע החמה כדאמר לבסוף, וכן לבסוף דייק לומר "משתשקע החמה" ולא אמר משקיעת החמה כדאמר מתחלה, הרי ע"כ פנונתו הוא לומר דבה"ש מתחיל רק משתשקע כולה שהוא סוף שקיעה, ואעפ"כ מצריף להדליק קודם תחלת שקיעה דנקא, ודיוק זה הוא מוכרח בגמ', וכן פתבו התוס' מפני שבת דף ל"ה ובפסחים דף צ"ד, דבשבת שם אמר ר"י איזהו בה"ש משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין כו' ופליגי שם רבה ורב יוסף בשיעור ביה"ש דרבה אמר תלתא ריבועי מיל, ורב יוסף אמר תרי תלתא מיל, והקשו בתוס' דהרי בפסחים שם אמר ר"י בעצמו דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים הוא ד' מילין, ותיגר ר"ת דהתם בפסחים מייירי בתחלת שקיעה והכא משתשקע מסוף שקיעה אחר שנקנס חמה בעובי הרקיע עכ"ל, וע"כ דייק זה ר"ת משינוי הלשון דבפסחים אמר "משקיעת החמה", ולא משתשקע החמה והיא מתחלת שקיעה, ובשבת אמר בלשוננו "משתשקע החמה" ולא אמר משקיעת החמה, וכדדייק ר"ת בלשוננו "והכא משתשקע מסוף שקיעה", וא"כ הרי חזינן דשיעור

גדול יש לכ"ע בין תחלת שקיעה לסוף שקיעה, לרבה ג' מילין ורביע, ולרב יוסף ג' מילין ותיקתא, וא"כ למה מצריף רבינו להדליק עוד קודם זה הזמן הגדול ומצריף להדליק קודם תחלת שקיעה, וע"כ הוא משום תוספת, דאל"כ ודאי דהיה סגי להדליק עם שקיעה, ואדרבא רבינו עוד הקמיר בזה על שאר הפוסקים, דאלו ר"ת וקה"מ"ן הביאם המ"מ בה' שבת שם וקה"ן בשבת וביומא שם, ס"ל דהתוספת א"א לומר לאסור בעוד השמש על הארץ, דהא תנו וכו' ב"ה מתירין עם השמש, אלא דשתי שקיעות הן שקיעה הראשונה היא משתשקע החמה בענבי הרקיע ונסתלק זריחתה מעל הארץ והיא עדיין פגוד חלונה, שקיעה השנייה היא שנוכסה ברקיע אחורי סופה, ומשקיעה ראשונה עד השנייה הוא זמן שלשה מילין ושליש או שלשה מילין ורביע, ומשקיעה שנייה עד לילה הוא תרי תיקתא מיל או ג' רביעי מיל למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה, ומשקיעה ראשונה עד שנייה הוא זמן התוספות הן כולו הן מקצתו, ומזמן שקיעה שנייה עד לילה הוא זמן בה"ש עכ"ל, הרי דלכולם דאית להו תוספת בשבת ג"כ מותר להדליק הנרות גם אחר תחלת שקיעה ורבינו הקמיר על כולן להדליק דוקא קודם תחלת שקיעה, אלא דמ"מ נראה דאין בזה ג"כ שום פלוגתא, דהם לא איירו אלא בעיקר הדין דבכולן ב"ה מתירין עם השמש, אבל רבינו פסק זה לדין דלא בקיאינו בשיעורא דרבנן, וכהא דא"ל רבא לשמע' אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן, אדשמשא בריש דיקלא אתלו שרגא, אבל עכ"פ לא היקל רבינו על כל הפוסקים דאית להו איסור תוספת בשבת מפורש, וגם רבא שצינה לשמע' להקדים כ"כ ודאי הוא ג"כ רק משום איסור התוספת, דאל"כ ודאי דגם לאינן בקיאי הנה סגי להקדים להדליק עם שקיעה ממש, והוא אדשמשא בריש ארעא ולא להקדים עוד כשהיא בריש דיקלא, וכ"ש רבינו שלא נתן שום סימן להדלקה אלא אמר סתם קודם שקה"ח בודאי אי לאו משום התוספת הנה סגי להדליק עם שקה"ח כשהשמש על הארץ ומתחיל לשקוע, אע"כ משום תוספת הוא: ואין לומר פלל דכל התוספת הנה אינו אלא דרבנן, חדא דאם נאמר שאין תוספת מדאורייתא גם מדרבנן אין תוספת כי לא נמצא גזירה זו בשום מקום מפורש, ומדברי רבא הנ"ל אין ראיה דלא אמר זה אלא לשמע' אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן, אבל לכ"ע לא, וכן כתב הב"י בסימן רס"א והכ"מ בה' שבת שם הלכה ג' דלרבינו אם לא ס"ל דין התוספת מדאורייתא גם מדרבנן אין שום איסור מדלא פירש ע"ש, ועוד דאף אם הנה ביה איסור דרבנן, וכן נראה דעת הר"י דאורלינוש הבא בתרי ונהיאו המחזה"ש בסימן רס"ז ע"ש, מ"מ מחמת איסור דרבנן ודאי דלא הנה לן לגזור עוד גזירה לגזירה להקדים להדליק עוד קודם תחלת שקיעה שהוא זמן ארוך יותר מזמן הילוף שלש מילין קודם זמן התוספת שהוא משהו קודם סוף שקיעה וקודם התחלת זמן ביה"ש, אלא ודאי דאורייתא היא, ולכן אף כי אין שיעור לתוספת וסגי מדאורייתא בשיעור כ"ש קודם סוף שקיעה, מ"מ לדין דלא בקיאינו בשיעורין שפיר יש לנו להקדים לזמן מסויים ביותר לכל שלא נטעה והוא קודם תחלת שקיעה אדשמשא בריש דיקלא: ואף שכתב רבינו שם אח"ז ספק חשכה ספק אינה חשכה אין מדליקין ואי דמוסיפין מאי איריא ספק חשכה אפילו ודאי אינה חשכה אין להדליק משום תוספת, אבל הלא זה הוא לשון המשנה בבמה מדליקין, וא"כ איך יפרשוה כל הפוסקים דפסקו מפורש דין התוספת בשבת, אבל באמת הרי התוס' הקשו זה בר"ה ט', ותיקצו שפיר דמשום דתוספת הוא רק משהו לא חשיב ע"ש, וכן

הוא נדאי דעת רבינו כמ"ש לגבי תוספת עינוי בכאן שוהה בענויו "מעט", ולא נתן בו שום שיעור אלא אמר רק מעט בלא שיעור, ומה שהקמיר בתוספת שבת להקדים הרבה נדאי אינו אלא לכתחלה ולא לענוין דיעבד: ועוד דגם בלא"ה א"ש, דהרי התוספת אף שהיא אסור מדאורייתא מ"מ אין בו לא עונש ולא אזהרה כדאמרו ביומא שם, לזה משמענו דבספק חשכה יש בו ג"כ ספק עונש ואזהרה, ובזה א"ש מאד מאי דמסיים רבינו מיד על זה בהלכה ד' "הוא הזמן הנקרא ביה"ש בכ"מ כו' ולפיכך אין מדליקין בו והעושה מלאכה בה"ש כו' בשוגג חייב חטאת ממ"נ כו', עכ"פ שמענו דרבינו מצריף ג"כ תוספת לשבת כדעת כל הפוסקים, וכן פתב רבינו עוד להלן שם בה"י"ט ותוקע ומריע ותוקע ושובת, ואח"כ בהלכה כ' אמר דתקיעה השלישית תוקעין קרוב לשקיעת החמה ע"ש, הרי דאמר ג"כ מפניך דקרוב לשקיעת החמה צריף לשבות, והלא הוא נדאי רק משום תוספת מחול על הקודש וכמ"ש, וע"כ ס"ל או כרע"ק דיליף תוספת מבחריש ובקציר תשבות ויליף מגויה לעלמא, או כר' ישמעאל וכל דברי הברייתא דוענייתם, א"כ הרי נדאי ה"ה ביו"ט וגם במלאכה דיוה"כ וכדעת כל הפוסקים וכמ"ש: שוב ראיתי בבאור הגר"א ע"ה ה' שבת סי' רס"א ע"ב, שכתב טעם לדעת רבינו שאין תוספת בשבת ויו"ט, מדברי הירושלמי ריש שביעית, וכן הוא בגמ' דידן מע"ק ד' ר' יוחנן אמר ר"ג וב"ד מדאורייתא בטל להו מ"ט גמר שבת שבת משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפני' ולא חרי' מותרין כו', וכן משמע בספ"ב דשבת דקאמר עם חשכה אין ספק חשכה לא ואם איתא הרי תוספת שבת קדים, ותוס' פ"ק דר"ה ט' דחיק משום דתוספת לית ליה שיעורא, וכבר פתב הרא"ש בפ"ד דברכות סימן ו' דע"כ יש שיעור כו', וכן הוא מסקנת התוס' שם דא"צ תוספת אלא גבי יוה"כ כהרמב"ם כו' עכ"ל, אבל לא זכיתי להבין ד"ק, דמשמע מדבריו שכתב דכן הוא מסקנת התוס' שם דא"צ תוספת כו', דמהא דשביעית דעת התוס' הוא ג"כ דראיה גמורה היא שאין דין תוספת בשבת, אלא רק מהא דספ"ב דשבת הוא דדחו התוס' דאין ראיה משום דלית ליה שיעורא, ועל זה אמר דדעת הרא"ש אינו כן, והוא תימא נפלאה דהרי לפי דברי התוס' שאין ראיה מזה שלא חשיב התוספת משום דלית ליה שיעורא, אין שום ראיה לפ"ז גם מהא דשביעית, דכיון דלית ליה שיעורא לא חשבי', וכן פתבו התוס' מפניך בעצמן במע"ק שם בד"ה מה להלן, וז"ל ואי קשיא והא מקמינו מקרא במסכת יומא בפ' בתרא דצריף לעשות תוספת גבי שבת כו' איכא למימר ההיא פורתא לא קא חשיב פניו דלא הוי אלא כ"ש, וכי ההיא שיעורא נמי יהא מודה ר"ג דצריף להוסיף עכ"ל, וא"כ לפ"ז ע"כ דברי התוס' בר"ה במסקנא מ"ש ועוד דר"ג דפ"ק דמע"ק לית ליה תוספת כלל כו', הכי מתפרש "ועוד" אפילו יחלוק בע"ד ויאמר דלא סגי בתוספת משהו א"כ הרי "דר"ג דפ"ק דמע"ק לית ליה תוספת כלל", אבל הם בעצמן לפי דבריהם הקודמים ושפן הוא דעתם מפניך במע"ק נדאי דאין שום ראיה גם מר"ג וכמ"ש מפניך במע"ק כהנ"ל, אלא ע"כ מוכרחין אנו לומר בכוננת הגר"א ע"ה דכל יסודו הוא על דברי הרא"ש שכתב דע"כ יש לו שיעור ודלא פהתוס', אבל איך אפשר לפרש ולכונן זה בדעת רבינו דאיהו הרי ס"ל מפניך כדעת התוס' שאין לו שיעור לתוספת ודלא פהרא"ש, וכדדייק בלשונו פאן ואמר, שוהה בעינוי "מעט" מליל י"א, בלא שיעור כלל, וכמ"ש לעיל, וע"ש עוד בדברי הגר"א ז"ל שהרגיש ג"כ מהא דתקיעות של ע"ש, וכתב שאינו אלא למצוה, אבל

בדברי רבינו א"א לכונן זה דהרי כתב בלשונו בה' שבת שם המדליק "צריף" להדליק מבעו"י קודם שקה"ח, ולשון צריף ודאי משמע מדינא ולא למצנה לבד, ובפ"ט להכ"מ וב"י שכתב דאם אין תוספת מדאורייתא גם מדרבנן אינו, א"כ איזה מצנה היא זו, ואף להר"י דאורליינשוש שהבאתי לעיל דסובר דאף אם אין תוספת מדאורייתא מ"מ מדרבנן ישנו, ג"כ ודאי פיון שלא נתנו בו שיעור ג"כ אינו אלא משהו, ובפ"ט לדעת רבינו דאמר מפניך דשוהה רק מעט וכמ"ש, ולמה א"כ הצריף להקדים עוד קודם שקיעת החמה שהוא זמן ארוך יותר מדאי וכמ"ש לעיל, אלא דהגר"א ו"ל פליג שם על התוס' ושאר פוסקים ואמר דבין השמשות מתחיל מיד לאחר תחלת שקיעה, אבל להתוס' וכל הפוסקים שכתבו דבה"ש מתחיל רק לאחר סוף שקיעה, וזמן התוספת הוא מזמן תחלת שקיעה עד סוף שקיעה שהיא יותר מג' מילין וכן כתב בש"ע שם, ודאי אם לא היה התוספת דאורייתא לא היה צריף להקדים הדלקת הנרות עוד קודם תחלת שקיעה וכמ"ש לעיל, לכן נלפע"ד ברור דכל דוחקין דהגר"א ו"ל להעמיס זה בדעת רבינו הוא רק לדברי מרן המחבר בש"ע שם שכתב דין התוספת רק בשם י"א על שעומד בשיטת המ"מ שכתב דלרבינו אין דין תוספת כלל בשבת ויו"ט, ולזה כתב ג"כ הגר"א ו"ל הכי דמה שכתב יש אומרים הוא משום דהרמב"ם אינו סובר הכי ע"ש אבל הפל הוא רק לדעת מרן והמ"מ, אבל באמת למעט במחלוקת עדיף, וכל זמן שאין לנו הכרח מפניך אין לומר דרבינו פליג על הרי"ף רבו פדרכו בקודש ברוב ההלכות, וס"ל ג"כ דין התוספת בשבת ויו"ט ובמלאכה דיוה"כ וכדעת כל הפוסקים וכל מ"ש ודו"ק: פ"ק ב הלכה ה' אכל אכלין שאינן ראויין למאכל אדם כו' או ששתה משקין שאינן ראויין לשתיה' כגון ציר או מורייס וחומץ חי אפילו אכל ושתה מהן הרבה הרי זה פטור מן הפרת אבל מכין אותו מפת מרדות.

הנה במשנה דף פ"א תנו שטה ציר או מורייס פטור, ובגמ' הא חומץ חייב מתניתין מני רבי היא דתנא רבי אומר חומץ משיב את הנפש, דרש רב גידל בר מנשה כו' אין הלכה כרבי, לשנה נפקו כולי עלמא מזגו ושתו חלא, שמע רב גידל ואיקפד אמר אימר דאמרי אנא דיעבד לכתחלה מי אמרי, אימר דאמרי אנא פורתא טובא מי אמרי, אימר דאמרי אנא חי מזוג מי אמרי ע"כ, ולזה הקשו הב"י בטור והלח"מ בכאן דלמה כתב רבינו להיפך דאפילו אכל ושתה מהן הרבה ה"ז פטור, וכן הטור אמר סתמא דעל חומץ חי הוא פטור ולא חילק בין מעט להרבה, ואלו בלכתחלה ובמזוג פסקו כרב גידל, ועיין בב"י שדחק הרבה בזה ואמר דמ"ש רבינו ושתה מהן הרבה לא קאי אלא על ציר ומורייס לבד ולא על חומץ, וזה ודאי אינו חזק דבציר ומורייס לא מצינו שיהא רבותא בהרבה יותר מבמעט, ועוד דא"כ היה לו לרבינו לפרש דחומץ חי לאו דינא הכי אלא פי שטה ממנו הרבה הוא חייב ואיך פלגן להדדי ואמר על פולן פאחד דאפילו בהרבה הוא פטור, וגם הטור לא היה לו לסתום דבריו, עוד כתב רבינו לא היה בגירסתו אימר דאמרי אנא פורתא טובא מי אמרי, וגם זה דוחק גדול הוא, וגם דא"כ לדין שיש לשון זה בגמ' הלא יש לנו לפסוק דבשתה הרבה הוא חייב, והלח"מ ג"כ מדחיק עצמו בזה ועיין גם בט"ז שכתב ג"כ כהלח"מ, ועיין גם במג"א מ"ש בזה: ואע"ג גם אני חלקי בזה ואומר דדברי רבינו והטור נכונים ומקורחים וא"ש בפשיטות וברוחא, ולא לחינם כלל רבינו אכילה ושתיה בהדדי ואמר בלשונו אפי' אכל ושתה מהן הרבה, אלא כדי להשמיענו בזה טעמו

וננימוקו, והוא דהלא זה ודאי הוא דבכל האכילות שאינן ראויין למאכל אדם אין שום חילוק בין מעט להרבה, וכן בציר ומוריקים ג"כ לא מצינו שום חילוק בין מעט להרבה, וא"כ לרבנן דס"ל דחומץ דינו הוא בציר ומוריקים בנדאי לדידהו גם בחומץ אין שום חילוק בין מעט להרבה דבכ"ע פטור, וא"כ רב גידל דאמר אימר דאמרי אנא פורתא טובא מי אמרי בנדאי רק דעתא דנפשי' הוא דבטובא דעתו לפסוק שפיר פרבי אף ע"ג דרבנן פליגי עליה, והוא דבפורתא י"ל מדלא שתה טובא בנדאי לית ליה הנאה מניה ואינו משיב את הנפש כרבנן ולכן אינו פוסק בזה פרבי, אבל כדשתה טובא ודאי אית ליה הנאה מניה ולכן דעתו לפסוק בזה פרבי ולא כרבנן (ובזה מסולק קושיות המג"א בזה דהדעת נותנת דהרבה חומץ חזק מזיק לו טפי ע"ש, דאין זה אלא לדין אבל רבי ורב גידל לא סברי הכי): ועתה לענין הלכה ודאי הא דלא פסקינו פרבי אלא כרבנן לאו מחילי' דרב גידל הוא דפסק הכי, דגם בלא"ה הרי קי"ל דאין הלכה פרבי מחבריו, ואף דסתם משנה היא פרבי, מ"מ הרי אמרינן בכ"מ מתניתין יחידאי היא ולא קי"ל פנותיה, וכן אמרו בחולין נ"ה ב' ושאר דוכתי דאמר ר' יוחנן אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה, ופירש"י פלומר יחידאי היא ולא קניימיה פנותי, אף שר' יוחנן בעצמו הוא דאמר הלכה כסתם משנה, וכ"ש לדין דקי"ל דאין הלכה פרבי מחבריו דלא קי"ל גם כסתם משנה דסתם כדבריו, ובפרט דגם במשנה לא נאמר מפוש דלא כרבנן אלא רק מדיוקא שמעינן לה, ורב גידל דפסק בטובא פרבי בנדאי לא ס"ל כלל דאין הלכה פרבי מחבריו, ותדע מדהוצרך לפסוק בפורתא דלא פרבי, אבל לדין דקי"ל דאין הלכה פרבי מחבריו בנדאי קי"ל כרבנן לגמרי דאין שום חילוק בין פורתא לטובא בחומץ כמו שאין חילוק בזה בכל האוכלין ובציר ומוריקים בין פורתא לטובא אלא בכ"ע פטור ולא פרב גידל דמחלק ביניהם, וזה הוא שהשפיל רבינו בלשוננו הצח וכלל חומץ בהדי ציר ומוריקים, והדר פליניהו יחד בהדי אכילה ואמר, אפילו אכל ושתה מהן הרבה הרי זה פטור לומר דחומץ אינו חלוק לא מן ציר ומוריקים ולא מן האוכלין שאינן ראויין שאין חילוק בכלן בין פורתא לטובא וכהחכמים דפליגי על רבי ודלא פרב גידל וכמ"ש, וא"ש בפשיטות בסיעד"ש ודו"ק: הלכה י קטן בן תשע שנים וכן עשר שנים מחנכין אותו לשעות כו', בן י"א שנה בין זכר בין נקבה מתענה ומשלים מדברי סופרים כדי לחנכו במצות, בת י"ב שנה ויום אחד וכן י"ג שנה ויום אחד שהביאו ב' שערות הרי הן כגדולים לכל המצות ומשלימין מן התורה כו'.

ובהשגות גירסא זו לא מצאנו בספרים שיהיו הזכר גם הנקבה שנים כו' עכ"ל, ועיין במ"מ ובדברי בעל המאור ובדברי המלחמות ובדברי הר"ן מ"ש בזה: והנה גירסתינו בגמרא דף פ"ב הוא זה אמר ר"ה בן ח' וכן ט' מחנכין אותו לשעות בן עשר וכן אחת עשרה משלימין מדרבנן בן י"ב משלימין מדאורייתא בתינוקת, ור"נ אמר בן ט' בן י' מחנכין אותו לשעות בן י"א בן י"ב משלימין מדרבנן בן י"ג משלימין מדאורייתא בתינוק ור' יוחנן אמר השלמה דרבנן ליכא בן עשר בן י"א מחנכין אותו לשעות בן י"ב משלימין מדאורייתא ע"כ: אמנם גרסת הרי"ף הוא זה, דבדברי ר"ה לא גרס בסוף דבריו לשון בתינוקת, ובדברי ר"נ גרס בן י"א משלימין מדרבנן בן י"ב משלימין מדאורייתא כמו בדברי ר"ה ולא גרס בסוף דבריו, בתינוק, ובדברי ר' יוחנן גרס בן שנים עשרה משלימין מדאורייתא בתינוקת וכן שלש עשרה משלימין מדאורייתא בתינוק, ולענין

דינא פתב הרי"ף אע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר תינוקת בת שתיים עשרה ותינוק בן שלש עשרה משלימין מדאורייתא קי"ל כר"ה ור"נ דבתראי אינון דמשלימין מדרבנן כדי לחנכן מבו אחת עשרה בין לתינוק בין לתינוקת, וכן תשע וכן עשר מחנכין אותן לשעות כרב נחמן כו' עכ"ל, והוא ממש פדברי רבינו: ולזה הקשה הראב"ד בין על רבינו בין על הרי"ף דמשווי תינוק ותינוקת להדדי ואמר דגירסא זו לא מצאנו בספרים שיהא הזכר גם הנקבה שוים, והוא דלפי גירסא דידן מפנרש חילקו ר"ה ור"נ ביניהם, וגם לפי גירסת הרי"ף איירו שניהם ר"ה ור"נ בתינוק ופליגו רק בחינוך דשעות, אבל בהשלמה בין בהשלמה דרבנן ובין בהשלמה דאורייתא לא פליגי, ולשניהם בן י"א משלים מדרבנן וכן י"ב משלים מדאורייתא, ומשום דס"ל דתוה זמנו פלאחר זמנו כמ"ש הרמב"ן והר"ן ע"ש, ומינה דבתינוקת ג"כ תוה זמנה פלאחר זמנה ויש לה להשלים בשנה קודם מזכר, בת י' מדרבנן ובת י"א מדאורייתא, כן הוא פוננת דברי הראב"ד בהשגתו לע"ד: אבל בדעת הרי"ף צ"ל דכיון דר' יוחנן אמר בלשונו לפי גירסתו בן עשר בן אחת עשרה מחנכין אותן לשעות בן שתיים עשרה משלימין מדאורייתא ותינוקת וכן שלש עשרה משלימין מדאורייתא בתינוק, דמחלק בין תינוק ותינוקת רק בהשלמה דאורייתא אבל בחינוך דשעות לא קמחלק ביניהם, הרי מפנרש דמשנה תינוק ותינוקת להדדי בענין חינוך דרבנן ולא מחלק ביניהם אלא בהשלמה דאורייתא, וא"כ ודאי דכ"כ לר"ה ור"נ אין שום חילוק במלתא דרבנן ביניהם כלל אלא בין בחינוך דרבנן ובין בהשלמה דרבנן לדידהו שוין תינוק ותינוקת להדדי, ואין חילוק ביניהן אלא בהשלמה דאורייתא כמו לר' יוחנן דבזה הרי לא פליגי, וכמ"ש הרמב"ן במלחמות והר"ן שם דלא ראו חכמים להחמיר בחינוך על הנקבות יותר, דעיקר חינוך לנער הוא פדאמרו בנזיר בנו חייב לחנכו במצות בתו אין חייב לחנקה ע"ש, וא"כ לפי גירסת הרי"ף בנדאי לא ק"מ, אבל לפי גירסתנו בגמ' לכאורה קושית הראב"ד קושיא אלימתא היא, וע"כ מוכרחין אנו לכאורה לומר דרבינו הנה בגירסתו ג"כ פגירסת הרי"ף: אמנם באמת נלע"ד שאין צורך לזה כלל דשפיר אתיין דברי רבינו לנכון גם לפי גירסתנו בגמרא, דהרי לכאורה קשיא טובא דאיך אפשר לומר דר"ה איירי לענין חינוך בתינוקת, דהרי אמר בלשונו בן ח' וכן ט' מחנכין אותן לשעות הפל בלשון זכר, ובתינוקת הרי הנה לו לומר בת ח' ובת ט' מחנכין אותה לשעות, ומאי בן בן דאמר, ומאי אותו דאמר, וכן בהשלמה דרבנן אמר בן עשר וכן אחת עשרה משלימין מדרבנן, ג"כ הפל בלשון זכר, ולא אמר בת עשר ובת אחת עשרה משלימות מדרבנן, אלא ע"כ רק הא דאמר לבסוף בן י"ב משלימין מדאורייתא הוא דאיירי בתינוקת, והא דאמר לבסוף בתינוקת קאי רק על סוף דבריו אהשלמה דאורייתא ולא על כל דבריו הקודמין על חינוך שעות והשלמה דרבנן, ואע"ג דגם לפ"ז יקשה מאי דאמר גם בהשלמה דאורייתא לשון זכר בן י"ב משלימין ולא אמר בת י"ב משלימות, בנדאי משמענו בזה דגם ברישא לא איירי בבן לבד אלא איירי בין בבן בין בבת דבחינוך והשלמה דרבנן שוין בן ובת שהוא תינוק ותינוקת להדדי, ולא אמר בהו לשון זכר אלא משום דאיירי גם בזכר, ולכן גם בסוף דבריו אף דאיירי בתינוקת לבד אמר בה ג"כ לשון זכר אגב רישא דאמר ביה לשון זכר אף דאיירי גם בתינוקת, וכן כתב הרמב"ן במלחמות לפי גירסת הרי"ף בדר' יוחנן בן שתיים עשרה משלימין מדאורייתא בתינוקת, דאמר בה לשון בן ומשלימין משום רישא וסיפא משום סירכא

דיקה ע"ש, ולפ"ז נדאי גם ר"נ דאמר בן ט' וכן י' מסנכין אותו לשעות בן י"א בן י"ב משלימין מדרבנן, איירי ג"כ בין בתינוק בין בתינוקת ואמר בלשון זכר משום תינוק, ופליג בזה על ר"ה, והא דאמר בסוף דבריו בן י"ג משלימין מדאורייתא בתינוק, רק בזה לבד איירי בתינוק ולא בתינוקת, ורק בזה לבד הוא דלא פליג עם ר"ה לענין השלמה דאורייתא, דר"ה איירי בתינוקת לבד ור"נ איירי בתינוק לבד, אבל בחינוך דרבנן והשלמה דרבנן תרנוניהו איירו בין בתינוק בין בתינוקת ופליגי, ור' יוחנן פליג אתרנוניהו בתלתא ואמר דהשלמה מדרבנן ליפא פלל בין בתינוק בין בתינוקת, וגם חינוך לא מקדימין פולי האי אלא מכן י' וי"א, בין בתינוק בין בתינוקת, וגם השלמה דאורייתא מתחיל גם בתינוק מכן י"ב, משום דאזיל לשיטתו בפ' יוצא דופן דף מ"ה ב' דתוף זמן פלאחר זמן, ובתינוקת י"ל דס"ל ג"כ דתוף זמן פלאחר זמן ומשלימות מבת י"א ואילך, ואין בה חינוך לשעות לדידה אלא בבית י' בכריאה בתינוק שמתחיל מכן י', ולכן לדינא כיון דאיפסקא הלכתא בפ' יוצא דופן שם דלא כר' יוחנן אלא תוף זמן הוא פלפני זמן, לכן הלכתא כר"ה ור"נ בזה דרק בן י"ג משלים מדאורייתא בתינוק ובת י"ב בתינוקת, וכזה פסק רבינו, ולענין הפלוגתא דר"ה ור"נ בזמן החינוך והשלמה דרבנן, פסק רבינו ג"כ פהרי"ף דפסק כר"נ משום שהוא מלתא מציעאי בין ר"ה לר' יוחנן וכדכתבו הפעל המאור והרמב"ן במלחמות והר"ן ז"ל, וכן לענין השלמה דרבנן פסק דלא כר' יוחנן אלא כר"ה ור"נ דבתראי אינון פדברי הרי"ף וגם דר' יוחנן הוא יחיד לגבייהו, ועתה הלא א"ש דברי רבינו בפשיטות מאד גם לפי גרסתינו בגמ': ולפ"ז נלע"ד דגירסתינו א"ש טפי מגירסת הרי"ף, דלגירסת הרי"ף פבר הקשו הרמב"ן והר"ן דר' יוחנן סותר ד"ע בפ' יוצא דופן, דאמר שם תוף זמן פלאחר זמן והכא אמר דרק בן י"ג משלים מדאורייתא ותוף זמן פלפני זמן, והוצרכו לדחוק בזה ולומר דהדר ביה ר' יוחנן מההיא משום דאיתותב שם, אשר הוא דוחק פפול, לומר דהדר ביה מחמת דאותיבו עליה רב המנונא ור"ז שם שלא בפניו פלל, וגם לומר דדבריו ביומא מאוחרין מדבריו שבבבב, וגם לפי גירסא זו איתנין גם דברי ר"ה ור"נ דלא פהלקתא, במאי דאמרי בן י"ב משלימין מדאורייתא משום דסברי תוף זמן פלאחר זמן, אשר גם זה הוא דוחק גדול, דר"נ אמר שם בעצמו כתנאי ודחו לו דלכ"ע תוף זמן פלפני זמן, ואיך יאמר בכאן להיפוך, אבל לפי גרסתינו א"ש הפל לנכון דר"ה ור"נ תרנוניהו סברי דתוף זמן פלפני זמן פהלקה, ור' יוחנן ג"כ אינו סותר דבריו פלל אלא אדרבא אזיל גם הכא לשיטתו דתוף זמן פלאחר זמן, וא"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: פרק ג הלכה ב ומדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק: עיין לח"מ שפכת דבגמרא אמרו משום שיבתא, ופירש"י רוח רעה השורה על הלחם הנלקח בידיים שלא נטלן שחרית, והתוס' פירשו בענין אחר ואמרו דאותה ר"ר אינו מצוי בינינו, ולזה הקשה על רבינו דהלא בפרק ד' מה' תפלה פשהזכיר נטילת שחרית לא הזכיר עירוני על הידיים ג' פעמים פדכתב הטור וכהא דא"ר נתן בפ' ח' שרצים דף ק"ט בת חורין היא זו ומקפדת עד שירחון ידיו ג' פעמים, וע"כ ס"ל לרבינו דאין אותו רוח רעה ג"כ מצוי בינינו, וא"כ ממ"נ קשה על רבינו דהאיך הוא מפרש האי משום שיבתא, אי כפרש"י שהוא הר"ר של שחרית הלא ס"ל דאינו מצוי בינינו ואי פפירש התוס' הרי פשיטא דלכ"ע אין אותו ר"ר מצוי בינינו מדאין אנו זהירין בו פלל גם בכל ימות השנה, וא"כ למה מצריף להדיח ידה במים

כְּשֶׁנִּזְמַנְתָּ פֶת לְתִינוּק ע"ש: וְנִרְאָה לַע"ד דא"ש בְּפִשְׁיטוֹת דְּדוֹדַי רַבִּינוּ מְפָרֵשׁ כַּפִּירֵשׁ"י שֶׁהוּא מִשׁוּם הַר"ר הַשּׁוֹרָה עַל הַיְדִים כְּשֶׁלֹּא נִטְלָן שְׁחָרִית, וְכִי הוּא מְצוּי גַם בִּיְבִינֵנו, אֲבָל קוֹנְשֵׁי זֶה הֵיךְ לֹא לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל רַש"י דְּאִיךְ אֲפָשָׁר לְהִיּוֹת דְּהַאי שְׂיִבְתָּא הוּא הַר"ר הַשּׁוֹרָה עַל הַיְדִים בְּלֹא נְטִילַת שְׁחָרִית, דא"כ לְמָה אָמַר רַשְׁבַּ"ג מְדִיחָה יְדָה אַחַת בְּמִים, דְּמִשְׁמַע דְּסָגִי בְּהַדְחָה אַחַת, וְלְמָה אֵינוֹ מְצָרִיךְ לִיטְלָה ג' פְּעָמִים וְנִקָּא כְּדַבְרֵי ר' נֶתָן, אַע"כ מְוַקְרָחִין אֲנֵנו לֹמַר דְּלִפִּירֵשׁ"י פְּלִיג רַשְׁבַּ"ג עַל ר' נֶתָן וּס"ל דְּגַם לַר"ר שֶׁל שִׁינַת הַלְיָלָה לֹא בְּעֵינָן פְּלִל רְחִיצַת ג' פְּעָמִים אֲלָא סָגִי גַם בְּהַדְחָה אַחַת וְעוֹבֵר מֵעַל הַיְדִים, וְלָזֶה אָמַר רַשְׁבַּ"ג מְדִיחָה לְבַד, וּלפ"ז הֵלָא גַם עַל רַבִּינוּ לֹא ק"מ דְּדוֹדַי גַם הוּא הֵכִי ס"ל, וְלָזֶה שְׁפִיר לֹא מְצָרִיךְ בַּה' תְּפִלָּה לְעֵרוֹת עַל יְדֵיו ג"פ, דְּאֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ בְּכָאן דְּפֶסֶק כְּרַשְׁבַּ"ג דְּפְלִיג עַל ר' נֶתָן וּמִשׁוּם דְּהַחֲכָמִים הִרְאִישׁוּנִים וְשִׁמְעִי הִזְקֵן עֲבָדוּ עֲוֹבְדָא כְּנוֹתִי, וְאַבְי"ג דְּפָרִישׁ דְּבָרָיו מִשׁוּם שְׂיִבְתָּא ס"ל ג"כ כְּנוֹתִי בְּאֵין חוֹלָק, וְלָזֶה שְׁפִיר פֶּסֶק הֵכָא דְּמְדִיחָה אֲשֶׁה יְדָה אַחַת וְנוֹתְנָת פֶּת לְתִינוּק, וְהוּא מִשׁוּם הַר"ר שֶׁלֹּא נִטְלָה יְדָה שְׁחָרִית, וּבְהַדְחָה פַּעַם אַחַת סָגִי לְהַעֲבִירוֹ, וּמִכָּאן תְּשׁוּבָה לְאוֹתָן שֶׁהוֹצִיאוּ לַעֲזָה עַל רַבִּינוּ שְׂאִינוּ מֵאֲמִין בְּשָׂדִים וּר"ר הַנְּאָמְרִים בְּש"ס דְּהַרִי מְפָרֵשׁ פֶּסֶק הֵכָא סְכָנַת ר"ר לְדִינָא, אֲבָל מ"ש רַבִּינוּ בַּפ' הַמְּשֻׁנָה בַּפ"ד דַּע"ז שֶׁהָאֲרִיךְ שָׁם בְּבִטּוּלָם, הוּא רַק לָזֶה שְׂנוֹזֵהר מֵהֶם ע"פ דִּינָא דַּגְמ', וְלֹא לְמִי שְׁעוֹבֵר עַל אֲנָהְרַת חַז"ל כְּדִינָא דַּנ"ד וְדו"ק: תָּם וְנִשְׁלַם בִּיאוּר הַלְכוֹת שְׂבִיתוֹת עֲשׂוֹר כַּסִּיעַד"ש.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיְעֵן הַלְכוֹת שְׂבִיתוֹת יו"ט פֶּרֶק א הַלְכָה הַ כָּל מְלָאכָה שְׂאֲפָשָׁר לְהַעֲשׂוֹת מְעָרַב יו"ט וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ לֹא הַפְסֵד וְלֹא חֶסְרוֹן אִם נַעֲשִׂית בַּעֲיו"ט אֲסָרוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בִּיּו"ט אַע"פ שֶׁהִיא לְצוֹרֶךְ אֲכִילָה כּו' גִּזְרִיהָ שְׂמָא יְנִיחַ אָדָם מְלָאכּוֹת שְׂאֲפָשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מַעֲיו"ט לִיּו"ט וְנִמְצָא יו"ט כְּנִלוֹ הוֹלֵךְ בַּעֲשִׂיּוֹת אוֹתָן מְלָאכּוֹת כּו'.

וּבְהַשְׁגוֹת אֵין לָזֶה טַעַם אֲלָא מְפָנִי שֶׁהוּא מְכַוֵּן מְלָאכּוֹתָיו בִּיּו"ט וּמְרַבֵּה הַטְּוֶרַח לְיוֹם קֹדֶשׁ עַכ"ל: בְּאוֹר דְּבָרָיו דְּלְמָה לֹא לְרַבִּינוּ לֹמַר דְּגִזְרוּ מְלָאכָה אַחַת אִטּוּ מְלָאכּוֹת הַרְבֵּה אֲלָא גַם מְלָאכָה אַחַת אֲסָרוּ מְפָנִי שְׂכַוֵּן מְלָאכּוֹתָיו בִּיּו"ט וּמְרַבֵּה בָּהּ הַטְּוֶרַח לְיוֹם קֹדֶשׁ, אֲבָל דַּעַת רַבִּינוּ הוּא דְּאִי מִשׁוּם מְלָאכָה זֶה לְבַד לֹא הֵיךְ רְאוּי לְקוֹנְסוֹ גַם בְּדִיעֵבַד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָהּ בִּיּו"ט מִשׁוּם שְׂמִחַת יו"ט וְהֵיךְ מְסַפִּיק אִם הִיוּ אוֹסְרִין זֶה לְכַתְחֻלָּה שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ וּלְכַוֵּן מְלָאכּוֹתָיו לִיּו"ט אֲבָל לֹא לְאַסּוֹר עָלָיו גַם בְּדִיעֵבַד, לָזֶה אָמַר טַעַם יוֹתֵר מְסַפִּיק דְּגִזְרוּ בְּדִיעֵבַד לֹא מִשׁוּם קִנְס עַל פַּעַם הַהוּא לְבַד אֲלָא כְּדִי שֶׁלֹּא יְנִיחַ כָּל הַמְּלָאכּוֹת בְּפַעַם אַחֲרַת לִיּו"ט וְיִמְנַע מִשְׂמִחַת יו"ט לְגַמְרֵי וְלָכֵן רְאוּ חַז"ל לְמִוֹנְעוֹ מִשְׂמִחַת יו"ט פַּעַם אֶחָד בְּדַבָּר אֶחָד כְּדִי שֶׁלֹּא יִמְנַע תְּמִיד מִשְׂמִחַת יו"ט לְגַמְרֵי וְד"ל: הַלְכָה וּ וּמִזֶּה הַטַּעַם עֲצָמוּ לֹא אֲסָרוּ הַהוֹצָאָה בִּיּו"ט כּו' כְּדִי לְהַרְבּוֹת בְּשְׂמִחַת יו"ט כּו' וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ שְׂיָדִיו אֲסוּרוֹת כּו'.

וּבְהַשְׁגוֹת לֹא אָמַר זֶה אֲלָא כְּנֶגֶד מְשֻׁלוֹחַ מְנוֹת וּמְשֻׁלוֹחַ פְּלִים אִישׁ לְרַעְהוּ כּו' וְכָל אֲלָה אֵינָן צְרִיכִין לָזֶה הַטַּעַם אֲלָא מְפָנִי שֶׁהוּא כְּבוֹד הַיּוֹם כּו': בְּאַמַּת כְּנוֹנַת רַבִּינוּ הוּא בְּהוֹצָאָת מֵאֲכָלִים וּמִשְׂקִים לַעֲצָמוּ בִּיּו"ט וְלְמָה לֹא אֲסָרוּהָ עָלָיו מִטַּעַם זֶה שֶׁהַרִי הֵיךְ יְכוֹל לְהִבִּיא וּלְהַכִּין הַכָּל מְעָרַב יו"ט וְלְמָה עֲדִיף הַהוֹצָאָה מְקַצְרָה וְדִישָׁה וְטַחֲיִנָה, וְלָזֶה הַנּוֹצָרָה שְׁפִיר לֹמַר בְּטַעְמוֹ שֶׁלֹּא אֲסָרוּ אֲלָא מְלָאכָה גְמוּרָה שִׁישׁ בָּהּ עֶסֶק אֲבָל לֹא הַהוֹצָאָה שְׂאִין בָּהּ עֶסֶק וְלֹא אֲסָרוּהָ כְּלָל מִשׁוּם שְׂמִחַת יו"ט וְד"ל: הַלְכָה יָד בְּנֵי הַחִיל שְׂנַתְנוּ קִמַּח לִישְׂרָאֵל

לעשות להם פת ביו"ט אם פשוטנים פת ממנה לתינוק אין מקפידין מותר לאפותו להו
ביו"ט שפך פת ופת ראוי לתינוק.

ענין מ"מ שכתב שאין זה סתירה להא דאמר ריב"ל ופסקי רבינו לעיל הלכה י"ג דאין
מזמנין עכו"ם ביו"ט שמא ירבה בשבילו, דהקא אם לא היו אופין כל הפת לא היו יכולין
לאפות ממנו פת אחת ולתתו לתינוק, אבל בזמון עכו"ם בשל ישראל לא יגרע פח
הישראל אם לא יזמנהו כו' עכ"ל, וענין כ"מ שהקשה עליו מדברי הר"ן שכתב דבכה"ג
גם הרי"ף מודה דשרי דדידיה קא טרח, והראב"ד וכן המ"מ בעצמו הרי פתבו דהרי"ף
פליג על זה, וכתב לתרץ דכוננת הראב"ד הוא דהרי"ף פליג רק לענין פירוש דופליגא
דאמר הש"ס אבל לא לענין דינא ע"ש: אבל הרבה הוא תמוה, חדא דא"כ מנא ליה
להראב"ד ולהמ"מ דרבינו פליג על הרי"ף גם בפירוש דופליגא, פנין דזה מותר גם
לריב"ל הלא לפ"ז נוכל לומר דגם רבינו גריס ופליגא ומפרש ג"כ פהרי"ף דפליג על
הא דרב, ואפ"ה פסק דכשנותנין פת לתינוק ממנה אין מקפידין מותר לאפותו, משום
דבכה"ג גם ריב"ל מודה דמותר, ורב איירי פשיכול לאפות הפת לתינוק גם בשלא יאפה
כל הפת ולכן אמר הש"ס דפליגי, וכדכתב הר"ן לדעת הרי"ף, ואין לומר משום דא"כ
למה אמר רבינו פטעם רב עצמו שפך פת ופת ראוי לתינוק, הלא גם בלא"ה מותר משום
דדידיה קא טרח, דנדאי דידיה קא טרח לא שייך אלא בפת אחת, אבל בכל הפת הלא
אין היתר בנדאי גם להרי"ף אלא משום דכל פת ופת ראוי לתינוק, ואין לומר דלהרי"ף
יהיה ההיתר משום הא דממלאה אשה תנור פת אע"פ שאינה צריכה אלא לפת אחת,
ופסקי רבינו לעיל הלכה י', דא"כ הלא יקשה גם על רב עצמו דלמה לו לטעם זה שפך
חדא וחדא חזיא ליה לינוקא, והלא אף אם איירי פשיכול לאפות לתינוק פת אחת אף
כשלא יאפה בשבילם, מ"מ הלא יוכל למלאות כל התנור גם מפת שלקח בשביל פת
התינוק, וכן רבינו אף אם נאמר דפסק כרב ג"כ הלא ההיתר פשוט בזה יותר משום הא
דממלאה אשה תנור, ולמה לו לטעם שפך פת ופת ראוי לתינוק, אלא ע"כ צ"ל דהיתר
דממלאה כו' אינו אלא בשל ישראל ולא בשל עכו"ם, וכן פתבו התוס' מפני ששם (דף
כ"א) ד"ה עיסה דבחצ"י של עכו"ם אין היתר משום הא דממלאה כו' ע"ש, וא"כ נדאי
ע"כ גם להרי"ף הכי הוא ואין היתר גם לדידיה אלא משום דכל חדא וחדא חזיא לינוקא,
וא"כ נדאי לדברי הכ"מ הקושיא חזקה דמנ"ל לכולהו דרבינו פליג על הרי"ף גם
בפירושא, ועוד דא"כ הלא גם על הש"ס יקשה דמנ"ל דפליגי דלמא איירי רב בדלא
אפשר לאפות בשביל תינוק אם לא יאפה כל הפת דריב"ל מודה לו ג"כ בזה, ובפרט
דסתמא דמלתא כף הוא דלא מקפדו אלא רק כשהישראל אופה בשבילו, אבל לא שיקח
קמח שלקח ולאפות בשביל התינוק לבד, וגם על הר"ן יקשה זה דאיך אפשר לאוקמה
הא דרב פשיכול לאפות מקמחם לתינוק לבדו, וכי בשופטני עסקינו, ועוד דעל המ"מ
בעצמו בנדאי לא שייך תירץ הכ"מ דפליגי רבינו והרי"ף רק בפירושא, דהלא המ"מ
אמר מפני ש לקיים דיניה של רבינו ולא פירושו לבד, דסיים בלשונו ודינו קיים ויש לו
בזה הוראת בעל הריב כו': אמנם נלע"ד דקושית הכ"מ לא ק"מ, דנדאי הראב"ד והמ"מ
לא סבירא להו פלל לדברי הר"ן, אלא ס"ל דפלוגתא גדולה היא בין רבינו להרי"ף
בעיקר הדיו, והוא רב דאמר חזינא אי יתבי ליה ריפתא לינוקא ולא קפדי, משמע להדיא
שלא מצריך כלל שיהיה נצרך הריפתא להינוקא ושייתן אח"כ באמת הריפתא להינוקא,

אֵלָא רַק אִי לֹא קִפְדֵי פְּשִׁירָצָה לִיתְּמֵן לִינְוִקָא סְגִי בְּזָה וְאַזְ מוֹתֵר לְאַפּוֹת לְהֵן אַף שְׁהִינְוִקָא
אִינוּ צָרִיף לּוֹ פְּלֵל וְאַף פְּשִׁילָא יִתְּנוּ לּוֹ אַח"כּ פְּלֵל ג"כ אֲמָרִינֵן כָּל חַד וְחַד חֲזִינָא לֵיה, וְאַף
דְּלֹא שְׁיִיף בְּזָה בְּדִידִיָּה קָא טְרַח, וְרִאָיָה גְמוּרָה לְזָה מְדַבְּרֵי הַש"ס שָׁם כ"א דְּפָרִיף עֲלֵיהָ
מְהָא דְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי שְׁשִׁחְטוּ לְהֵם עֲגֵל וְהֶאֱכִילוּם שְׁאָמַר ע"ז לְכֵם וְלֹא לְעַפּוֹ"ם, וְאַמְאִי
וְהָא חֲזִי לְמִיכַל מְנִיָּה, הָרִי דְהֵתֵם לֹא אֲכָלוּ מְנִיָּה פְּלֵל וְגַם לֹא הִוְצְרְכָה לְהֵם פְּלֵל כְּדָאמַר
שָׁם דְּעֲגֵל טְרַפְּהָ הָוֵאִי, וְאַעפ"כּ כַּדס"ד שְׁהִיָּתָה פְּשִׁרָה פְּרִיף וְהָא חֲזִי לְמִיכַל מְנִיָּה, הָרִי
מְפִנְרֵשׁ דְטַעֲמִיָּה דְרַב הוּא רַק מְשׁוּם דְחֲזִי לְתִינּוֹק וְאַעפ"כּ שְׁבָאָמַת לֹא נִצְרַף לֵיהָ פְּלֵל וְגַם
לֹא יֵאכַל מְנִיָּה פְּלֵל וְאַף שְׁלֵא שְׁיִיף עוֹד בְּזָה בְּדִידִיָּה קָא טְרַח, וְצ"ל דְמַזְמִי לֵיהָ לְהָא
דְבַהֲמָה מְסוֹפְנָת דְמְשׁוּם הֶפְסֵד מְמוֹנוֹ הַתִּירוֹ לּוֹ לְשׁוֹחֲטָה רַק בְּאֵם יֵשׁ שְׁהוּת לְאַכֵּל מְמַנָּה
כְּזִית וְאַף אִם בְּאָמַת אִינוּ נִצְרַף לְאוֹתוֹ כְּזִית וְגַם לֹא יֵאכַל אוֹתוֹ פְּלֵל בִּיו"ט, וְכַדְפִּסְקִי
רַבִּינוּ לְעֵיל הֶלְכָה י"ב וְכַמ"ש הַמ"מ שָׁם ע"ש, וְכֵן בְּאוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁנַפְלוּ לְבוּר דְמִוֹתֵר
לְהַעֲרִים וְלְהוֹצִיא שְׁנֵיָהֶם מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ הֶפְסֵד מְמוֹן וְכַמ"ש ג"כ רַבִּינוּ לְקַמֵּן פ"ב הֶלְכָה ד',
וְכֵן מוֹלַח אָדָם כְּמָה חֲתִיכוֹת בְּשִׁר אַף ע"פ שְׁאִינוּ צָרִיף אֵלָא לְחֲתִיכָה אַחַת, וְפִסְקִי רַבִּינוּ
לְעֵיל ה' י', וְבַכְרֵט לְפִי מָה שְׁפִסַּק הַרְשֵׁב"א פְּרַב אֲדָא בְּרַ אֶהְבָּה דְמַעֲרִים וְמַלַּח גְרָמָא
גְרָמָא וְכַתְבֵּי דְמְשׁוּם חֲשֵׁשׁ הֶפְסֵד מְמוֹנוֹ שְׁלֵא יִסְרִיחַ הַתִּירוֹ לּוֹ הַעֲרָמָה זֹו כַּמ"ש הַמ"מ
שָׁם, וְלִכְּן גַּם הָכָא מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ הֶפְסֵד וְנִזְקֵי גְדוֹל מִהַחִיל הַתִּיר ג"כ מְשׁוּם דְחֲזִי לִינְוִקִי
אַעפ"כּ שְׁאִינוּ צָרִיף לּוֹ, וְלְזָה פְּרִיף שְׁפִיר עֲלֵיהָ שָׁם מְהָא דְבַלְשֵׁת שְׁהִיָּה ג"כ חֲשֵׁשׁ הֶפְסֵד
וְנִזְקֵי כְּזָה וְלֹא הַתִּירוֹ מְשׁוּם דְחֲזִינָא לְהוּ, וְכַה"ג הוּא שְׁהַתִּיר רַבִּינוּ ג"כ, וְזָה הוּא ג"כ דַּעַת
הַרְאָב"ד וְהַמ"מ, וְלְזָה שְׁפִיר כְּתַב הַמ"מ דַּלְפ"ז ע"כ א"א לְפָרֵשׁ הָאִי וְפְּלִיגִי עַל רַב דְּנִדְאִי
גַם רִיב"ל מוֹדָה בְּזָה: וְעַתָּה אַף לְדַבְּרֵי הַר"ן דְּהַר"ף ג"כ יוֹדָה דְאֵם א"א לְאַפּוֹת לְתִינּוֹק
כְּשִׁילָא יֵאכְּהָ בְּשִׁבְלֵם כָּל הַפֶּת דְשָׁרִי מְשׁוּם דְבְּדִידִיָּה קָא טְרַח, וְדָאִי לֹא אִיָּרִי אֵלָא אִם
הַתִּינּוֹק נִצְרַף בְּאָמַת לְאוֹתוֹ הַפֶּת וְרַצוֹנוֹ לִיתְּמֵן לּוֹ לְאַחַר הָאֲפִינִי דְבְּזָה הוּא שְׁשִׁיָּה לּוֹמַר
בְּדִידִיָּה קָא טְרַח, אֲבָל אִם אִינוּ חוֹשֵׁב פְּלֵל לִיתְּמֵן פֶּת לְתִינּוֹק וְדָאִי לֹא יִהְיֶה מוֹתֵר לְהַר"ף
דְּבָזָה הָרִי לֹא שְׁיִיף בְּדִידִיָּה קָא טְרַח, הָרִי דְפְּלִיגִי הַרְבֵּה בְּעֵיקַר הַדִּין, וְשְׁפִיר כְּתַב
הַרְאָב"ד שְׁלֵא הַסְּכִים לְדַעַת הַר"ף, וְהָא דְהַר"ן בְּדַעַת רַבִּינוּ וְדָאִי לֹא ס"ל לְהַרְאָב"ד
וְהַמ"מ פְּלֵל אֵלָא כַּמ"ש, וְלְדִידִיָּהוּ גַם בְּשִׁיטַת הַר"ף י"ל הַכִּי, דְּהוּא מְפָרֵשׁ ג"כ לְהָא דְרַב
בְּהַכִּי וְכַמ"ש, אֵלָא דְמְפָרֵשׁ לְהָא דְאָמַר וְפְּלִיגִי דְרִיב"ל דְקָאִי אֲדַרְב, וּר"ל דְכִינּוֹן דְרַב
בְּעַצְמוֹ אִינוּ מַתִּיר אֵלָא בְּדָלָא קִפְדֵי לִיתְּמֵן לְתִינּוֹק א"כ לְרִיב"ל דְגִזַּר שְׁמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבְלוֹ
וְגִזַּר גַּם בְּדָאִינוּ מְרַבָּה אִטּוּ יִרְבֵּה, א"כ לְדִידִיָּה וְדָאִי גַם בְּהָא דְרַב הוּא גּוֹזֵר בְּדָלָא קִפְדֵי
אִטּוּ קִפְדֵי וְלִכְּן פִּסְקַר פְּרִיב"ל, וְא"ש הַפֶּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: עֵיטַת הַפְּלָבִים בְּזָה
שְׁהַרְוֵעִים אוֹכְלִים מְמַנָּה נִאֲפֶת בִּיו"ט.

הוּא דְבָרֵי הַמְשַׁנָּה חֲלָה פ"א הוּבָא בְּבִיצָה כ"א, וְאָמַר שָׁם רַב חֲסָדָא בְּטַעֲמוֹ דְאָף ע"ג
דְּאֲפִשֵׁר לְמַפְלִגִי בְּלִישָׁה מ"מ מוֹתֵר הוּאִיל וְאֲפִשֵׁר לְפִיָּסֵן בְּנִבְלָה, וְפָרִיף וּמִי אִית לֵיה
לְר"ח הוּאִיל כו' וְאָמַר אֵלָא כְּגוֹן דְאִית לֵיה נִבְלָה ע"כ, וְלְזָה כְּתַב ה"ה בְּשָׁם הַעֵיטוֹר
וְהַרְשֵׁב"א דְלִידִין דְקו"ל הוּאִיל אַף אִי לִית לֵיה נִבְלָה שָׁרִי, וְעֵינֵן בַּלח"מ שְׁהַקְשָׁה עַל זָה
דְּהַרִי אַף מֵאֵן דְאִית לֵיה הוּאִיל מ"מ אִיסוּרָא מִיָּהָ אִיכָא כַּמ"ש רַבִּינוּ שְׁאִין אוֹפִין
וּמְבַשְׁלִין לְצוֹנְרָה עִפּוֹ"ם וְלְצוֹנְרָה פְּלָבִים, וְטַעֲמָא דְהוּאִיל אִינוּ מוֹעִיל אֵלָא לְאַפְטוֹרִי
מְמַלְקוֹת וְע"ש שְׁדַחַק עַצְמוֹ בְּזָה: וְלַעֲד"ן דְאָף רִיחַ גּוֹשְׁיָא לִיכָא בְּזָה, דְּנִדְאִי לְשַׁחוּט אוֹ

לְאִפּוֹת וּלְבָשֵׁל לַעֲפוּ"ם וּלְכִלְבִּים לְבַד דְּבָלָא הוּאִיל אִיפָא אִיסוּרָא דְאִוּרִייתָא מְשׁוּם
מְלֵאכָה, לְכֹן ע"י הוּאִיל מְסַלְקִינָן אִיסוּרָא דְאִוּרִייתָא, אָבֵל אִיסוּרָא דְרַבְּנָן עֲדִינָן עֲלֵיהָ
כְּמוֹ בְּאוּפָה מִיּו"ט לְשִׁבְתַּת דְּאַף דְּאַמְרִינָן הוּאִיל לְרַבָּה פְּסָחִים מ"ו ב' מ"מ יֵשׁ אִיסוּר דְרַבְּנָן
עֲלֵיהָ אִם לֹא ע"י ע"ת, וְכֹן בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחֹול אָמַר רַבָּה דְּאַיְנוּ לֹוּקָה מְשׁוּם הוּאִיל
וְאִיסוּר דְרַבְּנָן רַבִּיעֵי עֲלֵיהָ, אָבֵל לְאִפּוֹת לְצֹנְרָה רוּעִים וְכִלְבִּים בְּיַחַד הָרִי בְּנֹדָאֵי אִין בּוֹ
שׁוּם אִיסוּר דְאִוּרִייתָא אַף בְּלֹא הוּאִיל, דְּהָרִי אָמַר רַבְּבִי אַ בִּיצָה י"ז וּפְסָקִי רַבִּינוּ לְעִיל
הֶלְכָה י' דְּמִמְלָאָה אֲשֶׁה כָּל הַתְּנַוּר פֶּת אַע"פ שְׁאַיְנָה צְרִיכָה אֶלָּא לְפֶת אַחַת מִפְּנֵי שֶׁהַפֶּת
נֶאֱפָה יָפָה, וְא"כ הָרִי עֵיסַת כְּלָבִים בְּזִמְן שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה הָרִי לֹא גָרַע ג"כ מִהָא
דְרַבְּבִי אַ הַנ"ל, אֶלָּא דִּמ"מ מְדַרְבְּנָן מִיָּהָ אִיסוּר דְכִינּוֹן דְּאַפְשָׁר לְמִיפְלָגָה בְּלִישָׁה יֵשׁ לְגִזְרוּר
שְׁמָא יֶאֱפָה לְכִלְבִּים לְבַדּוֹ, וְכַדְאָמַר ר"ת שֶׁם עֵיסָה חֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחֲצִיָּה שֶׁל עַפְו"ם
אִיסוּר לְאִפּוֹתָהּ בִּיּו"ט דְּהָא אֶפְשָׁר לְמִפְלָגָה בְּלִישָׁה, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֶׁם בְּבִיצָה כ"א דְּאִין
בְּזָה הֵיטֵר מְשׁוּם הָא דְרַבְּבִי אַ הַנ"ל, דְרַבְּבִי אַ לֹא הִתִּיר אֶלָּא אִם כְּנֹלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא
בְּחֲצִי שֶׁל עַפְו"ם ע"ש, אָבֵל ע"כ אִינָה אֶלָּא דְרַבְּנָן מְשׁוּם גְּזִירָה וְכִמ"ש כִּינּוֹן דְסו"ס הַפֶּת
שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶאֱפָה יָפָה בְּיֹוֹתֵר בְּשִׁבִיל פֶּת שֶׁל עַפְו"ם, וְא"כ כִּינּוֹן שְׁגָם בְּלֹא הוּאִיל אִינָה
אֶלָּא דְרַבְּנָן, לְכֹן ע"י הוּאִיל נֹדָאֵי דְשָׁרְיָא לְגַמְרִי, מְכ"ש מְשׁוֹחַט בִּיּו"ט לְחֹול דְּהוּאִיל
מְסַלְקֵם גַּם אִיסוּר דְאִוּרִייתָא מְכ"ש שֶׁמְסַלְקֵם אִיסוּר דְרַבְּנָן, דְּלֹא גְזָרוּ רַבְּנָן גַּם בְּמִקּוּם
הוּאִיל אֶלָּא בְּמִקּוּם שֵׁישׁ בּוֹ אִיסוּר דְאִוּרִייתָא בְּלֹא הוּאִיל אָבֵל בְּמִקּוּם דְלִית בֵּיהָ אֶלָּא
אִיסוּר דְרַבְּנָן בְּלֹא הוּאִיל לֹא גְזָרוּ מִיַּדִּי בְּמִקּוּם שֵׁישׁ בּוֹ הוּאִיל, וְזָה פְּשׁוּט לַע"ד וְד"ל:
וּבְזָה נִיחָא לִי ג"כ מִלְתָּא אַחְרִיתָא כִּי רֵאִיתִי קוֹשְׁיָא בְּסַפְרֵי בְּנִין שְׁלֵמָה סִי' י"ט בְּהָא דְאַמְרוּ
בִּיצָה ד', אוֹשְׁפִיזִיכְנִי דְרַב אַדָּא בַר אַהֲבָה הוּוּ לִיהָ הֵנָּה בְּצִים מִיּו"ט לְשִׁבְתַּת אֶתָּא לְקַמְי'
א"ל מֵאִי לְאַטְוִינְהוּ הָאִידְנָא וְנִיכְלִינְהוּ לְמַחַר, א"ל מֵאִי דַעְתָּהּ רַב ור' יוֹחָנָן הֶלְכָה כַר'
יוֹחָנָן אֶפְילוּ ר' יוֹחָנָן לֹא קָא שָׁרִי אֶלָּא לְגוֹמְעָה לְמַחַר אָבֵל בְּיֹוֹמוֹ לֹא וְהִתְנַיָּא אַחַת בִּיצָה
שְׁנוּלְדָה בְּשִׁבְתַּת וְאַחַת בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בִּיּו"ט אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ כו', וְהַקְשָׁה לוֹ גְּדוּל אַחַד
טַעְמָא דְאַסוּרָה בְּטַלְטוּל אָבֵל בְּלֹא הֵנָּה מְוֹתֵר לְאַטְוִינְהוּ מִיּו"ט לְשִׁבְתַּת, וְהָא לְמֵאִי
דְקו"ל כְּרַבָּה דְאַמַר הוּאִיל, הֵלֵא אָמַר רַבָּה מְפֹרָשׁ בְּפְסָחִים מ"ו ב' דְּכָל הַהֵיטֵר לְאִפּוֹת
מִיּוֹם טוֹב לְשִׁבְתַּת הוּא מְשׁוּם הוּאִיל דְמַקְלְעֵי לִיהָ אוֹרְחִים וְחֻזֵי לִיהָ לְיוֹמָא, וְהֵלֵא בִּיצִים
אַסוּרִין לְיוֹמָא כִּינּוֹן שְׁנוּלְדוֹ הַיּוֹם וְלִיכָא בְּהוּ הוּאִיל וְהָאִיף הֵנָּה מְוֹתֵר מִיּו"ט לְשִׁבְתַּת אַף
בְּלֹא טַעְמָא דְאַסוּר מוֹקְצָה ע"כ, אָמְנָם לְפִי כָּל הַנ"ל גַּם זָה לֹא ק"מ דַּע"כ לֹא מְצָרִיף
רַבָּה טַעְמָא דְהוּאִיל בְּאוּפָה מִיּוֹם טוֹב לְשִׁבְתַּת אֶלָּא לְסַלְקֵם מְעַלְיוּ הָאִיסוּר דְאִוּרִייתָא, וְאַפְתִּי
נְשָׂאָר עֲלִיו אִיסוּר דְרַבְּנָן וְאוֹתוֹ מְסַלְקִינָן ע"י ע"ת, מְשֵׁא"כ בִּיצִים הֶלְלוּ הַנּוֹלְדִים בִּיּו"ט
אַף דְאַסוּרִין לְיוֹמָא כָּל הָאִיסוּר אִינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן לר' יוֹחָנָן דְאִית לִיהָ מְשׁוּם מְשַׁקִּין שְׁזָבוּ
כְּדַאמְרוּ בְּרִישׁ בִּיצָה, וְלִית לִיהָ הִכְנָה דְרַבָּה כְּדַאמַר הַש"ס הַתָּם, וְהָאִיסוּר דְרַבְּנָן הֵלֵא
שְׁפִיר מְסַלְקִינָן ע"י ע"ת אַף בְּלֹא טַעְמָא דְהוּאִיל, דְּהוּאִיל לֹא נֶצְרָף אֶלָּא לְסַלְקֵם הָאִיסוּר
דְאִוּרִייתָא, וְלִכּוֹן הֵנָּה שְׁפִיר לְאַסוּרֵם רַק מְשׁוּם טַלְטוּל: אָמְנָם גַּם לְזָה לֹא הֵנָּה כְּנֹו אֶלָּא
לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת בִּיצָה י"ב דְּמְלֵאכָה שְׁלֵא לְצֹנְרָה כְּלָל מְדְאִוּרִייתָא אִיסוּרָה וְלֹא אֶמְרִינָן בְּהָ
מִתּוּף, אָבֵל לְרַש"י שֶׁם שְׁכַתְּבַת דְאַמְרִינָן מִתּוּף כַּכ"ע אַף שְׁלֵא לְצֹנְרָה כְּלָל, אֶלָּא רַק רַבְּנָן
גְזָרוּ בְּמִיַּדִּי דְלֹא צְרִיף כְּלָל מְשׁוּם טְוִירָחָא, וְא"כ לְדִידְיָה צ"ל דְּהָא דְהָאוּפָה מִיּו"ט לְחֹול
דְּהֵנָּה רַבָּה לְהוּאִיל, ור"ח דְלִית לִיהָ הוּאִיל אָמַר דְלוֹקָה וְלֹא אָמְרוּ בֵּיהָ מִתּוּף כְּדַהֲקָשׁוּ

התוס' שם בייצה י"ב, ע"כ צ"ל משום דתרנונייהו לית להו מתוה, דרבה מפנרש לית ליה מתוה כדפריה בביצה שם ממאי דבמתוה פליגי כו', ולכן שפיר הוצרף להואיל דהואיל הנה סברא מעלייתא טפי ממתוה, כדבררתי זה במקום אחר, ורב חסדא דלית ליה גם הואיל מכ"ש דלית ליה מתוה, אבל לדידן דאית לן מתוה נדאי גם בלא הואיל לית ביה איסור דאורייתא אלא רק איסור דרבנן שלא לאפות ולבשל שלא לצורף היום משום טירחא, ולכן מיו"ט לשבת הרי תיקנו עירובי תבשילין והתירו לאפות ולבשל לשבת, ולזה אי לא האיסור בביצים הללו משום טלטול בנדאי הנה מותר לאטווינהו ע"י עירובי תבשילין לצורף שבת בפשיטות ודו"ק: הלכה טו המבשל ביו"ט לעכו"ם או לבהמה או להניח לחול אינו לוקה שאלו באו לו אורחים הנה אותו התבשיל ראוי להן כו': עיין לח"מ מה שתמה על זה דלמה צריף להואיל שהוא דוקא בראוי למאכל אדם תיפוק ליה משום מתוה נאפילו באינו ראוי למאכל אדם, ותירץ רבינו ס"ל דלכם דממעט עכו"ם ובהמה אהדרין ללאו קמא, ודלא כדברי התוס' בייצה י"ב ונהו גזה"כ שלא לומר ביה מתוה ולכן בלא הואיל הנה לקי, והשתא דאמרין הואיל מועיל לאפוקי מלאו דלא לקי אבל עובר בעשה דלכם, זהו ת"ד: ולע"ד בין תמיהתו ובין תירוצו תמוהין, דתמיהתו מעיקרא ליתא, דהרי בין רש"י ובין תוס' בביצה שם ס"ל דלענין מתוה שיהא מותר לגמרי בעיני צורף היום קצת, אלא דלרש"י בלא צורף היום כלל הוא דרבנן לבד משום טירחא, ולהתוס' הוא דאורייתא, וא"כ איך נאמר מתוה במבשל לעכו"ם או לבהמה או לחול שאינו צורף היום כלל, ואף לצורף שבת לא הותר מחמת זה אלא ע"י ע"ת וכמ"ש לעיל, ולכן שפיר הוצרף להואיל וכשראונן למאכל אדם דוקא, ומלשון רבינו דאמר שאינו לוקה משום הואיל, דמשמע דבלא"ה הנה לוקה, יש להוכיח דס"ל כהתוס' דבדבר שאינו צורף היום כלל למאכל אדם לא אמרינן ביה מתוה ומדאורייתא אסור ולוקה, ובלא א"ש דברי רבינו בפשיטות, ותירוצו ג"כ תמוה ביותר מ"ש אבל עובר בעשה דלכם: ולפי דבריו משמע שהבין דה"ה בלהניח לחול שאינו לוקה משום הואיל, מ"מ עדיין הוא עובר בעשה, דהרי כל מלאכת יו"ט הוא עשה ול"ת, והואיל מסלק רק הל"ת לדבריו אבל העשה נשארת בתוקפה, והוא תימא נפלאה דא"כ מאי הוא זה דאמר ליה רבה לר"ח בפסחים מ"ו ב' לדידך דלא אמרינן הואיל מיו"ט לשבת היכי עבדינן וא"ל משום ע"ת וא"ל ומשום ע"ת שרינן איסור דאורייתא, וא"כ אם נאמר דגם לדידיה הואיל אינו מסלק אלא הל"ת לבד אבל העשה נשארת במקומה, הלא תקשה זאת גם לנפשו ומשום ע"ת שרינן איסור דאורייתא העשה של יו"ט, אלא ע"כ מוכרח הוא דלרבה דאמר הואיל אין בו עוד שום איסור דאורייתא אלא איסור דרבנן לבד ואיסור זה הוא שנסתלק ע"י ע"ת וכפי הנראה זה גרם להלח"מ מה שדחק עצמו גם בהלכה הקודמת, מה שסבר דאף לאחר דאמרין הואיל אפתי נשאר עליו איסור דאורייתא, אבל זה ליתא כלל שאין בו אלא איסור דרבנן לבד, וכן כתב רש"י מפנרש בייצה י"ז ב' ד"ה איסורא דשבת וז"ל אבל עבר נאפה מיו"ט לשבת איסורא דרבנן הוא דעבד עכ"ל, ולכן א"ש גם דברי רבינו בהלכה הקודמת בפשיטות וכמ"ש לעיל ודו"ק: הלכה י"ו רחיצה וסיכה הרי הן בכלל אכילה ושתין אותה ביו"ט שנאמר אף אשר יאכל לכל נפש לכל שצריף הגוף, לפיכך מחמין חמין ביו"ט ורוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל כל גופו אסור משום

גזירת מרחץ, וסמין שהוחמו מערב יו"ט רוחץ בָּהֶן כָּל גופו ביו"ט שלא גזרו על דָּבָר זֶה אֵלָא בַשְּׁבֵת לְבַד.

הנה דעת רבינו בזה הוא פדעת הרי"ף ו"ל בשבת פ' פירה ל"ט ב' ובביצה פֶּרֶק יו"ט כ"א שכתב ג"כ דרחיצה הוא שנה לכל נפש וכל גופו אינו אסור אלא מדרבנן, ולפיכך הוא מתיר בסמין שהוחמו מערב יו"ט לרחוץ גם כל גופו, ודלא כהתוס' שבת שם וביצה שם שכתבו דרחיצה אינה אלא למעונגין, ולכן ההבדלה לצורך רחיצה אסורה מדאורייתא ביו"ט כמו בשבת, ולדידהו ודאי דאין חילוק כלל בין שבת ליו"ט ואסור גם ביו"ט סמין שהוחמו בעיו"ט כמו בשבת בסמין שהוחמו בע"ש וכמ"ש הר"ן שם ע"ש: אלא דלפ"ז מהו זה שכתב רבינו דכל גופו אסור משום גזירת מרחץ, ואיזה גזירת מרחץ איתא ביו"ט פֶּינֶן דְאָמַר דְהַרְחִיצָה הִיא שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ וּמִתְרַת בְּיו"ט, אֲבָל הַפְּנוּנָה הוּא מִשׁוּם גְּזִירַת מְרַחֵץ דְשֵׁבֵת, וְכִדְאָמְרוּ בַשְּׁבֵת מ' דְגָזְרוּ עַל הַזִּיעָה בְּיו"ט מְשַׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֵבִירָה שֶׁל שֵׁבֵת, וְעֵינֵן בַּתּוֹס' שָׁם, וְזֶהוּ דְלֹא כְּדַבְרֵי הַפ"י בַשְּׁבֵת שָׁם שֶׁכָּתַב בְּטַעַם הַרִי"ף דְהַגְזִירָה הִיא אֲטוּ שְׁאָר מְלֵאכּוֹת הָאֲסוּרִים בְּיו"ט, אֵלָא דְהַגְזִירָה הִיא אֲטוּ שֵׁבֵת וּכְמ"ש, וּמִזֶּה קָשְׁיִין לִי דְבַרֵי הַט"ז וְהַמַּג"א בְּסִימָן תְּקִי"א שֶׁכָּתְבוּ הַטַּעַם לְדַבְרֵי הַמְּחַבֵּר שָׁם בְּאִסוּר רְחִיצַת כָּל הַגּוּף, מִשׁוּם שְׁאִינָה אֵלָא לְמַעֲוֹנְגִין, וְהוּא דַעַת הַתּוֹס' הַנ"ל, וְהַמְּחַבֵּר הֲלֵא פָּסַק הֵתָם מִפְּנֵי פְדַעַת הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ דְסָמִין שֶׁהוּחְמוּ בְּעִו"ט מִתְּרַת בְּיו"ט גַּם לְרַחֲצָה כָּל הַגּוּף ע"ש: אֲמַנָּם אִי לִפ"ז לְכַאוּרָה קָשְׁיָא טוֹבָא עַל דַּעַת הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ מְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי בִּיצָה פ' יו"ט עַל דְּבַרֵי הַמְּשַׁנָּה לֹא יָחַם אָדָם סָמִין לְרַגְלֵיו כו', וְנ"ל פְּלוֹסוֹף אֶחָד שָׂאל לְבַר קַפְרָא כו' מִתְּרַת לְשִׁתּוֹת וְאֲסוּר לְרַחוּץ, וְאָמַר לוֹ שְׁלֵא יִתְפַּרֵץ, וְר"ל שְׁלֵא יִתְפַּרֵץ בְּשְׁאָרֵי מְלֵאכּוֹת הָאֲסוּרוֹת, לְאַחַר שְׁיָצָא א"ל תְּלַמִּידֵיו רַבֵּינוּ לְזֶה דְחִית בַּקְּנָה וְלָנוּ מָה אַתָּה מְשִׁיב, א"ל וְהָרִי כְּכָר נֶאֱמַר אֶף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדוּ יַעֲשֶׂה לָכֶם עַכ"ל, הָרִי דְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי הִזָּה סוֹתְרִין לְדַבְרֵי הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ מְרִישָׁא לְסִיפָא בֵּין מָמָה שְׁהַשִּׁיב לְהַפְּלוּסוֹף וּבֵין מָמָה שְׁהַשִּׁיב לְהַתְּלַמִּידִים, דְּלֵהַפְּלוּסוֹף הַשִּׁיב שְׁהוּא דְרַבְּנָן גְּזִירָה מִשׁוּם שְׁאָר מְלֵאכּוֹת וְלֹא מִשׁוּם גְּזִירַת מְרַחֵץ דְשֵׁבֵת, וְלֵהַתְּלַמִּידִים הַשִּׁיב שְׁהוּא דְאִוּרִייתָא וּמִשׁוּם שְׁאִינָה שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ, וְהוּא כְּדַבְרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל, וְלִזְהָ וְדַאי פְּוֹנוּ ג"כ הַתּוֹס' בַּשְּׁבֵת שָׁם שֶׁכָּתְבוּ וְכֵן מְשַׁמַּע בְּיִרוּשְׁלַמִי, וּבְנֻדַאי פְּוֹנוּ לִירוּשְׁלַמִי הִזָּה: וְנִרְאֶה לַע"ד דַּא"ש לְנִכּוֹן וְאֲמִינָא דְאֶדְרַבָּא כַּד נַעֲמִיק בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי הִזָּה נִרְאֶה לְהַדְיָא דְדַבְרֵי הֵם מִמֶּשׁ כְּדַבְרֵי הַרִי"ף וְרַבֵּינוּ, וְכִי מִפְּנֵי הוּא שְׁלֵמְדוּ אֶת דְּבַרֵיהֶם בְּזֶה, דְּהִנֵּה לִפִּי פְּשׁוּטוֹ אִין הִבְנָה לְכָל דְּבַרֵי הִירוּשְׁלַמִי הַלְלוּ, דְּקָשָׁה חֲדָא דְהַפְּלוּסוֹף הִזָּה שְׁיַדַע דְּמִתְּרַת לְשִׁתּוֹת וְאֲסוּר לְרַחוּץ הֲלֵא בְּנֻדַאי יַדַע מַכ"ש מִהַקְרָא הַמְּפֹרָשׁ אֶף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ, וְא"כ מֵאִי שְׂאֵל, וְע"כ צ"ל דְּסִבַּר דְּרַחֲצָה הוּא שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ וּמִתְּרַת מְדִאוּרִייתָא אֵלָא דְרַבְּנָן אֲסֻרוּהָ וְשְׂאֵל טַעְמוֹ, א"כ לְמָה הִנְצִירָה לְהַשִּׁיב לְתַלְמִידֵיו קָרָא זֶה בְּסִתָּם כְּאֵלוּ הוּא דְבַר חֲדָשׁ וְהִזָּה לוֹ לִוְרֵי בְּקִיצוֹר דְּרַחֲצָה אִינוּ שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ, וְאֶף אִם נֶאֱמַר דְּהַפְּלוּסוֹף לֹא יַדַע מִהַקְרָא, אֲבָל הַתְּלַמִּידִים הָרִי בְּנֻדַאי יַדַעוּ קָרָא הַמְּפֹרָשׁ, וְא"כ כְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ וְלָנוּ מָה אַתָּה מְשִׁיב הָרִי גִילוּ דַעְתָּם דְּגַם לָהֶם קָשָׁה זֶה, וְהָרִי בְּנֻדַאי סָבְרוּ שְׁהוּא שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ א"כ מֵאִי הַשִּׁיב לָהֶם לְשׁוֹן הַקְרָא וְהִזָּה לוֹ לִוְרֵי לָהֶם דְּרַחֲצָה אִינוּ שְׁנָה לְכָל נֶפֶשׁ, ב' לְמָה תְּלִי הַפְּלוּסוֹף שְׂאֵלְתוֹ בְּמָה שְׁמִתְּרַת לְשִׁתּוֹת וְלֹא שְׂאֵל סִתָּם עַל הַרְחִיצָה דְלְמָה אֲסוּרָה, אֵלָא ע"כ שְׁיַדַע טַעְמוֹ אֵלָא שְׁהִזָּה קָשָׁה לוֹ דַּא"כ לְמָה מִתְּרַת לְשִׁתּוֹת וְלֹא אֲסֻרוּהָ ג"כ

פְּהַרְחִיצָה, וְנָה אֵינוֹ מוּבָן כָּלֵל, ג' הֲלֹא הַפְּלִסּוֹף הֵיךָ מְקַבֵּל יוֹתֵר אִם הֵיךָ מְשִׁיב לּוֹ מְקַרָּא מְפֹנְרֵשׁ בַּתּוֹרָה מִמָּה שֶׁהִשִּׁיב לּוֹ שֶׁהוּא רַק דְּרַבְּנָן, וְלָמָּה לֹא הִשִּׁיב לּוֹ כְּמוֹ לְהַתְּלִמִּידִים, וְלוֹמֵר שֶׁהַתְּלִמִּידִים קִבְּלוּ מִנֶּיךָ מָה שֶׁאָמַר דְּרַחֲצִיעָה אֵינוֹ שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ, וְהַפְּלִסּוֹף לֹא הֵיךָ מְקַבֵּל מִנֶּיךָ, זֶה הוּא דְּוָחַק גְּדוֹל שֶׁהוּא פְּלוּגְתָּא בְּמִצִּיאוֹת, וְלוֹמֵר שֶׁלְּהַפְּלִסּוֹף לֹא רָצָה לְהַגִּיד הָאֱמֶת שְׁלֹא לְלַמְדוֹ תּוֹרָה, גַּם זֶה הוּא דְּוָחַק: אֲלֵא ע"כ מְוַכַּרְח הוּא כְּדַבְּרֵי הֶרִי"ף וְרַבֵּינוּ דְּרַחֲצִיעָה וְדַאי מִיקַרֵּי שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ וּמְוַתְרַת מְדַאוּרֵייתָא וְאִסּוּרָה רַק מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם גְּזִירַת מְרַחֵץ דְּשַׁבַּת, וְגַם הַפְּלִסּוֹף יָדַע זֶה, וְלִכֵּן תָּלַה שְׁאַלְתוּ רַק בְּמָה שֶׁמְוַתְרַת לְשִׁתּוֹת, וּר"ל דָּאָם גְּזָרוּ עַל הֶרְחִיצָה שֶׁמָּא יָבֵא לְהַחֵם גַּם בְּשַׁבַּת א"כ הֵיךָ לְהוֹ לְרַבְּנָן לְגַזֵּר כְּמוֹ כֵּן עַל הַשְּׁתִּיָּה לְהַחֵם חֲמִין לְשִׁתִּיָּה בִּיּו"ט שֶׁמָּא יָבֵא לְהַחֵם גַּם בְּשַׁבַּת לְשִׁתִּיָּה, וְלֹא הֵיךָ לְהַחֵם לְהַתִּיר הַשְּׁתִּיָּה בְּחֲמִין כ"א בְּחֲמִין הַטְּמוּנִים מֵעִיּו"ט כְּמוֹ בְּשַׁבַּת, וְלִזְה דְּחָה אוֹתוֹ בְּקִנְיָה וּא"ל דְּהַגְזִירָה לֹא הֵיטָה מִשּׁוּם חֲמִין דְּשַׁבַּת אֲלֵא שְׁלֹא יִתְפָּרֵץ בְּשַׁאֲרֵי מְלֹאכּוֹת בִּיּו"ט עֲצָמוֹ, וְלִכֵּן שֶׁפִּיר לֹא גְזָרוּ אֲלֵא עַל הֶרְחִיצָה שֶׁהוּא דוֹמָה לְמְלֹאכָה וְלֹא הַשְּׁתִּיָּה שֶׁהִיא בְּכָלֵל כֹּל אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ דְּלֹא גְזָרוּ בָּהּ, אֲבָל הַתְּלִמִּידִים יָדְעוּ שֶׁהִיא דְּחִיָּה בְּעֵלְמָא כִּי יָדְעוּ דְּכָל הַגְּזִירָה הֵיטָה מִשּׁוּם מְרַחֵץ שֶׁל שַׁבַּת, לְזַה אָמְרוּ לּוֹ וְלָנוּ מָה אַתָּה מְשִׁיב, וּר"ל וְלָמָּה בְּאֱמֶת כְּמוֹ כֵּן לֹא גְזָרוּ עַל הַשְּׁתִּיָּה אֲטוּ שַׁבַּת, וְלִזְה הִשִּׁיב לָהֶם וְהֵרִי כְּבָר נֹאמֵר אִיךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ וְגו', וּר"ל וְשִׁתִּיָּה הֵרִי הִיא בְּכָלֵל אֲכִילָה, וּא"כ כִּיּוֹן דְּהַשְּׁתִּיָּה מְפֹנְרֵשׁ בַּתּוֹרָה לְהֵיטֵר לֹא הֵיךָ פַּח בְּיַד חֲכָמִים לְאִסּוּרָה וְכַמ"ש הַט"ז בִּי"ד רִישׁ סִימָן קי"ז וְכֵן בֵּא"ח סוּף סִימָן תַּקפ"ח ע"ש, וְאִיךְ בְּלֹא דְּבַרֵי הַט"ז ג"כ י"ל כִּיּוֹן דְּכַתִּיב בֵּיהּ הַהִיתֵר מְפֹנְרֵשׁ בַּתּוֹרָה לֹא רָצוּ חֲכָמִים לְגַזֵּר בּוֹ וְלִאִסּוּרוֹ, מִשָּׂא"כ רַחֲצִיעָה דְּלֹא כְּתִיב בֵּיהּ הַהִיתֵר מְפֹנְרֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁפִּיר גְזָרוּ בֵּיהּ רַבְּנָן אֲטוּ מְרַחֵץ דְּשַׁבַּת, וְכַבָּר הָאֲרַכְתִּי בְּזַה בְּסַפְרֵי תַּפְאָרַת זִיו חֻלְק רֵאשׁוֹן סִימָן י"ד ע"ש, וּא"ש לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הֲלִכָּה יוֹ כֹּל שֶׁאִסּוּר בְּשַׁבַּת בֵּין מִשּׁוּם שֶׁהוּא דוֹמָה לְמְלֹאכָה אוֹ מְבִיא לְיַד מְלֹאכָה בֵּין שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת הֵרִי הוּא אִסּוּר בִּיּו"ט אֲלֵא א"כ הֵיךָ בּוֹ צְוֻרָה אֲכִילָה כו', הִנֵּה כֹּל דְּבַרֵי רַבֵּינוּ אֵלּוּ הֵם דְּבַרֵי הַמְּשַׁנָּה בִּיצָה ל"ו ב', כֹּל שֶׁחֲזִיבִין עֲלֵיו מִשּׁוּם שְׁבוּת מִשּׁוּם רְשׁוּת מִשּׁוּם מְצָנָה בְּשַׁבַּת חֲזִיבִין עֲלֵיו בִּיּו"ט כו', אֵין בֵּין יו"ט לְשַׁבַּת אֲלֵא אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ בְּלַבָּד: עוֹד כָּתַב רַבֵּינוּ בְּפָרֶק ד' הֲלִכָּה י"א לֹא תַּפְנִס אִשָּׁה בֵּין הָעֲצִים לְיִטּוֹל מִהֶן אוֹד לְצִלוֹת בּוֹ, וְאֵין סוּמְכִין אֶת הַקְּדוּרָה וְלֹא אֶת הַדָּלֶת בְּבִקְעַת שֶׁל קוּרָה שְׁלֹא הִתִּירוּ לְטַלְטֵל עֲצִים בִּיּו"ט אֲלֵא לְהַסְקָה בְּלַבָּד עכ"ל, וְהוּא ג"כ דְּבַרֵי הַמְּשַׁנָּה שָׁם ל"ב ב', וְאֵין סוּמְכִין אֶת הַקְּדוּרָה בְּבִקְעַת וְכֵן בְּדָלֶת, וּבְגָמ' דְּרֵשׁ רַבָּא אִשָּׁה לֹא תַּפְנִס לְדִיר הָעֲצִים לְיִטּוֹל מִהֶן אוֹד: עוֹד כָּתַב רַבֵּינוּ פָּרֶק ה' הֲלִכָּה ה', מִי שֶׁהָיוּ לּוֹ פִּירוֹת עַל גְּגוֹ כו' לֹא יוֹשִׁיטֵם מִגַּג לְגַג כו' אֲבָל מְשִׁילִין דְּרָף אֲרֻבָּה כו' עכ"ל, וְהוּא ג"כ דְּבַרֵי הַמְּשַׁנָּה שָׁם ל"ה ב' מְשִׁילִין פִּירוֹת דְּרָף אֲרֻבָּה בִּיּו"ט אֲבָל לֹא בְּשַׁבַּת כו': וְעַתָּה הִנֵּה הִרְבֵּה הוּא תִּימָא דְּשִׁלְשָׁה פְּסָקִים הִלְלוּ הֲלֹא הֵם סוּתָרִים זא"ז, דְּז"ל הַש"ס שָׁם ל"ז עַל דְּבַרֵי הַמְּשַׁנָּה כֹּל שֶׁחֲזִיבִין עֲלֵיו מִשּׁוּם שְׁבוּת כו', וְרַמְיָנָהּ מְשִׁילִין פִּירוֹת דְּרָף אֲרֻבָּה בִּיּו"ט אֲבָל לֹא בְּשַׁבַּת אָמַר רַב יוֹסֵף ל"ק הָא ר"א הָא ר' יְהוֹשֻׁעַ כו' וּפְרִיף שָׁם עֲלֵיהָ וְאָמַר אֲלֵא אָמַר ר"פ לֹא קִשְׁיָא הָא ב"ש הָא ב"ה, וּא"כ הֲלֹא בֵּין לְרַב יוֹסֵף בֵּין לְר"פ אֲתִיָּא הֵהִיא דְּאֵין בֵּין יו"ט לְשַׁבַּת אֲלֵא אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ, דְּלֹא כְּהַלְכָתָא, דְּלְרַב יוֹסֵף אֲתִיָּא כו' וְלְר"פ אֲתִיָּא כו' ש, וְהֵהִיא דְּמְשִׁילִין אֲתִיָּא לְרַב יוֹסֵף כו' יְהוֹשֻׁעַ וְלְר"פ כו' ה', וְאִיךְ פְּסַק רַבֵּינוּ כְּשִׁתִּי הַמְּשַׁנָּיוֹת הִלְלוּ הַסוּתָרִין זא"ז: עוֹד דְּגַם רַבֵּינוּ עֲצָמוֹ

סותר דבריו לפ"ז, דבקהא דר"א ור"י פסק מפניש כר"י בפירק ב' הלכה ד' דאותו ואתו
בנו שגפלו לבור מערים ומוציא את שתיקה, וכן בההיא דב"ש וב"ה פוסק מפניש בפירק
זה ה' ד' כב"ה דמוטר להוציא קטן וס"ת ומפתח ביו"ט ע"ש, ועתה איך יתקיימו כל
הפסקים הללו ביחד לשיטת הש"ס הג"ל: גם בשבת פריה הש"ס (בדף קכ"ד) וקה דתנו
אין סומכין את הקדירה בבקעת וקה בקעת דבר שמלאכתו להיתר הוא ביו"ט ואמאי
אסור ואמר פנין דבשבת דבר שמלאכתו לאיסור הוא גזירה יו"ט אטו שבת כו' ופריה
ומי גזרינו וקתנו משילין פירות דרוך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת, ואמר ומי לא גזרינו
וקתנו אין בין יו"ט לשבת אלא אנוכל נפש בלבד אמר רב יוסף ל"ק הא ר"א הא ר"י,
ופריה עליה ואמר אלא אמר ר"פ לא קשיא הא ב"ש הא ב"ה, וכסוגיא דביצה הג"ל,
הרי דגם הא דאין סומכין את הקדירה בבקעת הוא דלא פהלקתא, לרב יוסף אתיא כר"א
ולר"פ אתיא כב"ש, ואיך פסקה רבינו להלכה: ונראה לע"ד ליישב הפל בחדא מחתא
נדברי רבינו הללו הם כשני כתובים המכחישים זא"ז ובה הכתוב השלישי ומכריע
ביניהם, פן הם פסקי רבינו הללו, דדין דאין בין יו"ט לשבת כו' ודין דמשילין פירות
ביו"ט אבל לא בשבת הם כשני דינים המכחישים זא"ז, ובה הדין השלישי דאין סומכין
את הקדירה בבקעת ומכריע ביניהם ומיישבם על מכוונם, ולכן פתבי רבינו באמצע פדור
המכריע שמכריע שני הקצוות אליו ומאחדן עמו פאחד: דהנה יש לדייק בדברי רבינו
שכתב בטעם שאין סומכין את הקדירה בבקעת משום דלא נתנו עצים אלא להסקה, והוא
באמת טעם מפניש בפרייתא ביצה ל"ג ובגמרא שם, אבל הרי בשבת שם אמר בטעמו
משום גזירה יו"ט אטו שבת וכהג"ל: עוד יש לדקדק בסוגיא דביצה ל"ז דמאי פריה
ורמינהו ממשילין פירות אהא דאין בין יו"ט לשבת, והלא הא דמשילין טעמו הוא משום
הפסד ממונו כדאמר בש"ס שם ע"ש, וא"כ דלמא הא דאין בין יו"ט לשבת איירי במקום
שאין הפסד, ואף דאין בין קתני מ"מ הוא לאו דוקא לענין כל הדברים, וכמ"ש התוס'
בריש מרובה דאין בין לא איירי לענין כל הדברים ע"ש, ועל הא דמשני רב יוסף הא
ר"א הא ר' יהושע, ודאי קשיא זה והלא ר"י מפניש לא התיר שם אלא משום הפסד
ממונו, אבל בלא הפסד גם הוא מודה דאסור, וא"כ למה לא אתיא ההיא דאין בין ג"כ
פנותי וכשאין בו הפסד, גם על ר"פ דמשני הא ב"ש הא ב"ה ג"כ קשיא טובא, דהלא
בביצה די"ב מוקמינו לפלוגתיהו במתוה, והתייחד לרש"י שם דסובר דלב"ה דאמרו
מתוה מתירין כל הוצאה אף שלא לצורך כלל, א"ש דההיא דמשילין אתיא שפיר
אליבניהו ומתירין ביו"ט אף שלא לצורך יו"ט כלל, אבל להתוס' שם שכתבו דגם ב"ה
לא התירו אלא בצורך היום קצת, א"כ הלא הא דמשילין אינם צורך היום כלל, דנדאי
הפסד ממון אינו מיקרי צורך יו"ט כלל, דאל"כ בהמה מסוכנת דתנו שם דף כ"ה דלא
ישחוט אלא אם יש שהות ביום לאכול פזית מבית טביחתה ולמה לא מתירנו משום מתוה
בכ"ע, אלא ע"כ הפסד ממון לא הוה צורך היום כלל: איברא דלרש"י לא קשיא מזה,
דלדידיהו ודאי צ"ל דעכ"פ מדרבנן יש איסור בדבר שאין צורך היום כלל כמו טלטול
אבנים, וכמ"ש רש"י שם להדיא בד"ה אלא מדלא אפלגו באבנים ע"ש, ולדידיהו א"ש
ג"כ מה שגזרים ונדבות אינו קריבין ביו"ט אף דב"ה לא דרשי לכם ולא לגבוה אלא רק
לכם ולא לעפ"ם ולא לכלבים שם כ' ע"ב, ולמה לא מתירנו משום מתוה, אלא משום
דרבנן גזרו בהן משום שאין בהן צורך היום כלל לאדם דאף שלמם רק משולחן גבוה

קא זכו פדאָמר שם בש"ס, וְהָא דאָמר שם ר"ה לדברי האומר נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט הוא אף מדאורייתא נדאי הוא רק למ"ד דלא אמרינן מתוך גם לב"ה, וכרבה שם י"ב, וְהָאִסוּר הוּא מְשׁוּם מְלֹאכָה, אָבֵל לְמַד דְּאִמְרִינן מִתּוֹךְ לִב"ה נְדָאֵי אֵינָה אֵלָא דְרַבְּנָן, וּבָזָה מִיְנֻשָׁב ג"כ קוֹשְׁיֵי תַתּוֹס' שָׁם י"ב מְהָא דְּאִוְפָה מִיּו"ט לְחֹל דְּפִלְיָגֵי רַבָּה ור"ח דר"ח אָמַר לְמִי וְרַבָּה אָמַר אֵינּוּ לְמִי, וְאִם לְרַבָּה הוּא רַק מְשׁוּם הוֹאִיל, וְלָמָּה לֹא מִתִּירִין מְשׁוּם מִתּוֹךְ ע"ש, דלפ"ז לא ק"מ דְּרַבָּה לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּלֹא ס"ל מִתּוֹךְ כָּלֵל, ור"ח פְּשִׁיטָא דְּלֹא ס"ל מִתּוֹךְ פִּינּוֹן דְּגַם הוֹאִיל לֹא ס"ל, דְּנִדְאֵי הוֹאִיל הֵנָּה יוֹתֵר סְבָרָא לְזַמְר מִמִּתּוֹךְ, דְּהָרִי רַע"ק לִית לִיה מִתּוֹךְ פְּסָחִים ה' ב', וְאֵלּוּ הוֹאִיל אֵית לִיה בְּפִסְחִים ל"ח ע"ש, (וּכְבָר הָאֲרַכְתִּי בְּזָה בְּסִפְרֵי תפ"ז ח"ר סִימָן י"ד) וּא"כ נְדָאֵי צ"ל לִפ"ז בְּטַעַם דְּמִסְנֻפְנָת דְּלֹא יִשְׁחָט אִם אִין לֹא שְׁהוּת לְאַכּוֹל מְמַנָּה כְּזֵית, שְׁהוּא רַק מִדְּרַבְּנָן לְמַד דְּאִמְרִינן מִתּוֹךְ, וְכִשְׁיֵשׁ שְׁהוּת אִם לֹא צְרִיךְ לִיה וְלֹא יֵאכֵל מְמַנָּה כָּלֵל הִתִּירוּ לֹא רַבְּנָן מְשׁוּם הַפְּסֵד, וְכֵן בְּמִשְׁלִינן הִתִּירוּ לֹא רַבְּנָן ג"כ מְשׁוּם הַפְּסֵד דְּלֹא גָרְעֵי מִמִּסְנֻפְנָת בְּיֵשׁ שְׁהוּת: אָמְנָם לְפִירוּשׁ תַּתּוֹסְפוֹת דְּבָאִין צִוְרָךְ כָּלֵל לִיּוֹמָא מְדַאֲוֵרִייתָא אָסוּר, וְהָא דְּנִדְרִים וְנִדְבוֹת ג"כ מְדַאֲוֵרִייתָא אֵינּוּ קִרְבִּין דְּגַם לִב"ה דְּרָשִׁינן לְכֶם וְלֹא לְגְבוּהָ וְכִדְכָתְבוּ בְּבִיצָה שָׁם ע"ש, וּבְצִוְרָךְ קִצָּת ס"ל דְּגַם מִדְּרַבְּנָן מוֹתֵר, וְאִין לְדְבָרֵיהֶם אִסוּר דְּרַבְּנָן כָּלֵל בְּזָה, א"כ הֵלֵא מוֹכְרָח הוּא מְהָא דְּמִסְנֻפְנָת דְּהַפְּסֵד מְמוֹן לֹא חֲשִׁיבָה צִוְרָךְ הַיּוֹם כָּלֵל, וּא"כ בְּנִדְאֵי קִשְׁיָא לְדְבָרֵיהֶם טוֹבָא דֵּא"כ הָאִיךְ מוֹקִי ר"פ הֵהִיא דְּמִשְׁלִינן כִּב"ה וְהֵלֵא אִין בְּהָ צִוְרָךְ הַיּוֹם כָּלֵל, וְזָה קִשְׁיָה גַם לְרַבֵּינוּ לְפִי מַה דְּבִרְתִּי לְעִיל בַּה' ט"ו דְּרַבֵּינוּ כְּתוּס' ס"ל ע"ש: כֵּן יֵשׁ לְדִיִּיק בְּסוּגֵיָא דְּשִׁבְתָּ קכ"ד הַג"ל דְּמוֹקִי רַב יוֹסֵף הֵהִיא דָּאִין סוּמְכִין אֵת הַקְּדֻרָה בְּבִקְעַת כר"א וְלֹא כר"י, וְהֵלֵא ר"י אֵינּוּ מִתִּיר אֵלָא בְּהַפְּסֵד מְמוֹן וּבְהֵהִיא דָּאִין סוּמְכִין הָרִי לִיפָא הַפְּסֵד מְמוֹן כָּלֵל גַּם ר' הוֹשֵׁעַ מוֹדָה בּוֹ, אָבֵל לר"פ לֹא קִשְׁיָא הֵתֵם דְּנִדְאֵי סְמִיכַת הַקְּדֻרָה גַּם הַדְּלַת חֲשִׁיבֵי צִוְרָךְ הַיּוֹם קִצָּת אָבֵל עַל רַב יוֹסֵף נְדָאֵי קִשְׁיָא כמ"ש: אָמְנָם נִרְאָה דֵּא"ש הַפֵּל בְּחֻדָּא מַחְתָּא, דְּהֵנָּה יֵשׁ לְהִבִּין עוֹד פְּלִגְתָּא דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּבִיצָה י"ב דְּרַבָּה אָמַר דב"ש וב"ה פְּלִיגוּ בְּעִירוּב וְהוֹצָאָה וְלֹא בְּמִתּוֹךְ, וְאַתְקִיף עָלֶיהָ רַב יוֹסֵף דֵּא"כ לְפִלְגוּ בְּאַבְנִים וְלִכּוֹן אָמַר דְּפִלְיָגֵי בְּמִתּוֹךְ, דְּבִמְאֵי פְּלִיגֵי, דְּלְכָאוּרָה הֵלֵא שְׁפִיר אֲתִקִּיף עָלֶיהָ רַב יוֹסֵף, דְּהָרִי אִסוּר טְלִטוּל הוּא מְשׁוּם הוֹצָאָה וְכִדְאָמַר הַש"ס בְּשִׁבְתָּ קכ"ד ב' וּבְבִיצָה ל"ז, וְכִינּוֹן דְּהוֹצָאָה מוֹתֵרַת הִיא לִב"ה גַּם טְלִטוּל אָבְנִים יֵשׁ לְהֵם לְהִתִּיר, וְלְכָאוּרָה הֵיךְ אֲפֻשֵׁר לְזַמְר דְּאֲזִיל לְשִׁיטְמִיְהוּ בְּרִישׁ בִּיצָה דְּרַבָּה אָמַר דְּמוֹקְצָה דְּאִוֵּרִיתָא הִיא מוֹנְהִינּוּ, וְרַב יוֹסֵף ס"ל דְּמוֹקְצָה דְּרַבְּנָן הִיא פְּדָאֵמַר הַש"ס הֵתֵם דְּרַב יוֹסֵף לִית לִיה הִכְנָה דְּרַבָּה ע"ש, וְלִכּוֹן לְרַבָּה פִּינּוֹן דְּמוֹקְצָה דְּאִוֵּרִיתָא הִיא אָסוּר גַּם הַטְּלִטוּל בְּאַבְנִים מְשׁוּם מוֹקְצָה וְלְרַב יוֹסֵף דְּמוֹקְצָה דְּרַבְּנָן לֹא אָסְרִינן טְלִטוּל אֵלָא מְשׁוּם הוֹצָאָה, אָבֵל הָא לִיתָא דְּנִדְאֵי כָּל עִיקָר הִכְנָה אֵינָה אֵלָא בְּאַכִּילָה, אָבֵל טְלִטוּל אָבְנִים לֹא שְׁיִיף לְהִכְנָה, וְלֹא אָסְרִינן טְלִטוּל מְשׁוּם מוֹקְצָה אֵלָא בְּדָבָר שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְאִסוּר וְכִדְאָמְרוּ בְּשִׁבְתָּ קכ"ד, וְאַבְנִים נְדָאֵי לֹא נִקְרְאִים מְלֵאכְתּוֹ לְאִסוּר דֵּאל"כ מ"ט דְּרַב יוֹסֵף, וְעוֹד דְּלְרַבֵּינוּ הִכְנָה דְּרַבָּה לֹא מְשׁוּם מוֹקְצָה הִיא כָּלֵל אֵלָא גַּזְה"כ הוּא וּכְמ"ש הַלַּח"מ כָּאֵן בְּהַלְכָה זֹאת ע"ש: אָמְנָם כְּבָר פְּתוּב בְּסִפְרָא אָבֵן הַעוֹזֵר דְּאֲזִיל לְשִׁיטְמִיְהוּ בְּמִקּוּם אַחֵר, דְּהֵנָּה בְּבִיצָה י"ח אָמַר רַבָּה דְּכִלִּי בִּיּו"ט לֹא מְטַבִּילִינן גְּזִירָה יו"ט אֲטוּ שְׁבַת וְרַב יוֹסֵף אָמַר מְשׁוּם שְׁחִיטָה וְגִזְרִינן כָּלִים דְּלֹא בְּנֵי סְחִיטָה אֲטוּ כָּלִים דְּבְנֵי סְחִיטָה, וְלְכָאוּרָה

במאי פליגי בזה ולמה לא אמר רב יוסף ג"כ כרבה משום הוצאה וגזרינו יו"ט אטו שבת, אלא ודאי דבהא פליגי דרבה סובר דגזרינו יו"ט אטו שבת ורב יוסף ס"ל דלא גזרינו יו"ט אטו שבת, ואף דברחיצה גזרו יו"ט אטו שבת כמ"ש לעיל בה' יו, וכן בזניעה אמרו דגזרו ביו"ט משום עוברי עבירה של שבת כדאמרו בשבת מ' ובתוס' שם, ס"ל לרב יוסף דרק ה"תם לבד הוא דגזרו יו"ט אטו שבת משום שראו שרבו עוברי עבירה של שבת ואי לא הא לא קיימי הא אבל בעלמא בשארי דברים לא גזרו יו"ט אטו שבת, ולכן אזלי לשיטתם גם הכא דרבה ס"ל דבאבגים שיש בהן טירחא היינו טעמא דאסרי ב"ה משום דגזרי יו"ט אטו שבת, ורב יוסף דאתקייף עליה אזיל לשיטתו דלא ס"ל האי גזירה, ולכן הנכרח לומר דלב"ה ג"כ יש דין הוצאה ביו"ט עצמו, ולכן אסרי באבגים מדרבנן אבל מדאורייתא מותר משום מתוך, ולהתוס' גם מדאורייתא יש איסור הוצאה באבגים וכל דבר שאין בו צורך היום כלל, ובדבר שיש בו צורך קצת מותר משום מתוך, ולרבה לא אמרינו מתוך גם לב"ה, אלא דהוצאה מותרת לגמרי ביו"ט אלא דבאבגים אסרו מדרבנן גזירה יו"ט אטו שבת וכמ"ש: ועתה הלא א"ש הפל, דהנה בשבת קכ"ד פל הסוגיא רק אליבני דרבה אזלי, דרבה מפרש למשנתנו שם דדבר שפלאכתו להיתר לצורך גופו לכ"ע מותר, ולכן פריף עליה מהא דתנו אין סומכין את הקדירה בבקעת, והא בקעת דבר שפלאכתו להיתר הוא ביו"ט וקתני אסור, ולכן משני שפיר לשיטתו דכינן דבשבת הוא דבר שפלאכתו לאיסור גזרינו יו"ט אטו שבת, וע"ז פריף ומי גזרינו והתנו משילין פירות ביו"ט אבל לא בשבת, ועל זה משני ומי לא גזרינו והתנו אין בין יו"ט לשבת אלא אוקל נפש בלבד, ור"ל אע"ג דבמשילין הנה הטעם משום הפסד ובהא דאין סומכין ליפא הפסד, וכן בהא דאין בין יו"ט לשבת איפא למימר דאיירי ג"כ במקום דליפא הפסד, מ"מ כיון דהטעם הוא דגזרינו יו"ט אטו שבת, ודאי דאין לחלק בין איפא הפסד או לא, דהרי בשבת בכ"ע אסור אף בדאיפא הפסד, ולזה אמר כדי שלא יקשה מהא דאין בין יו"ט לשבת אהא דמשילין, אמר רב יוסף הא ר"א הא ר' יהושע, ור"ל דר"י אף דאינו מתיר אלא במקום הפסד, מ"מ שמעינן מניה דהוא ס"ל דלא גזרינו יו"ט אטו שבת, דאל"כ אף במקום הפסד היה לו לגזור יו"ט אטו שבת, ור"א דאוסר אף במקום הפסד ע"כ טעמו הוא משום זה דגזר יו"ט אטו שבת, וכ"ש בהא דאין סומכין את הקדירה בבקעת דליפא הפסד, ולכן שהיא דאין סומכין ר"א היא ולא ר"י, ושפיר משני לה רבה לשיטתו הא דאין סומכין משום דגזרינו יו"ט אטו שבת, ואף דרב יוסף בעצמו לשיטתו לא ס"ל האי גזירה דיו"ט אטו שבת, מ"מ הכא אליבני דרבה הוא דמשני לה, ור"פ ג"כ משני לה אליבני דרבה ג"כ דס"ל בטעמי דב"ה בהא דמוציאין קטן וס"ת משום דאין עירוב והוצאה ליו"ט אף שלא לצורך ואיסור טלטול אבגים לב"ה הוא רק דרבנן משום גזירה יו"ט אטו שבת, הא ב"ש הא ב"ה, ור"ל דלב"ש יש איסור דאורייתא בהוצאה ביו"ט עצמו בכל דבר שאינו אוקל נפש, ולכן לדידהו ודאי יש איסור גם בטלטול פירות דמשילין מדרבנן כמו בשבת, ולכן לדידהו אתיא הא דאין סומכין את הקדירה בבקעת ביו"ט שפיר אף דמלאכתו להיתר ביו"ט מ"מ גזרינו יו"ט אטו שבת בכל טלטול דאסור בשבת ושפיר משני לה רבה דגזרינו יו"ט אטו שבת, והא ב"ה דס"ל דאין שום איסור הוצאה ביו"ט ולא גזרינו ביה איסור טלטול אטו שבת אלא באבגים לבד משום טירחא, אבל במידי דלית ביה טירחא כמו במשילין פירות כיון דלית איסור

בהוצאה לא גזרו איסור בטלטול אף שאינה לצורך היום כלל, ולדידהו נדאי סומכין את הקדירה בבקעת דבמידי דלית ביה טירחא לא גזרו יו"ט אטו שבת גם לרבה: ובזה הלא יבואר שפיר גם סוגיא דביצה ל"ז שנמשכת ג"כ אחרי סוגיא דשבת הנ"ל דאיירי ג"כ רק אליבין דרבה, ונהלא אמרה בטעמי דאין בין יו"ט לשבת, משום גזירה יו"ט אטו שבת, ונהלא זה הוא רק אליבין דרבה כהנ"ל, ולזה שפיר פריה עליה ממשיילין פירות ביו"ט ולא גזרינן יו"ט אטו שבת, ור"ל דאף ע"ג דהתם איפא הפסד ממון מ"מ בגזירה הזאת לא שינה להקל משום הפסד ממון דבשבת הלא בכ"ע אסור וכהנ"ל, ולזה משני רב יוסף אליבין דרבה ג"כ הא ר"א הא ר"י וכמו בסוגיא דשבת, ור"פ משני הא ב"ש הא ב"ה, ונהפל הוא פבסוגיא דשבת דאולי רק לשיטת רבה דגזרינן יו"ט אטו שבת, וב"ש וב"ה פליגי בעירוב והוצאה אבל מתוך לכ"ע לית להו: אמנם לר' יצחק בר אבדימי ור' יוחנן ורב יוסף לעצמו דס"ל דב"ש וב"ה פליגו במתוך וב"ה אית להו מתוך ואשר הכי קי"ל לדינא, ויש איסור הוצאה ביו"ט כמו בשבת במקום דלא אמרינן מתוך, ולכן טלטול אבנים לכ"ע אסור דטלטול צורך הוצאה היא ולא משום דגזרינן יו"ט אטו שבת, לפ"ז נדאי הא דאין סומכין את הקדירה בבקעת ביו"ט לאו משום דגזרינן יו"ט אטו שבת, אלא טעמא אחרניא אית ביה, וכדאי בפרייתא ביצה ל"ג ובכל הסוגיא שם, משום דלא נתנו עצים אלא להסקה, ואליבייהו דהני מ"ד הוא דאתא כל הסוגיא שם, ולפ"ז הלא לא קשיא עליה כלל מהא דמשילין, ולא צריכין כלל לאוקמה כר"א או כב"ש, אלא אתיא שפיר אליבין דכ"ע ואליבין דהלכתא, ולכן הלא שפיר פסקה רבינו לדינא, ואמר ג"כ בטעמו משום דלא נתנו עצים אלא להסקה וכסוגיא דביצה ל"ג הנ"ל, ולא פסוגיא דשבת וסוגיא דביצה ל"ז, משום דהוא פסק בפירק א' הלכה ד' כהני מ"ד דאמרינן מתוך, ולכן מוכרח הוא לפסוק לדינא כהיא סוגיא דביצה ל"ג וכהנ"ל: גם על הא דאין בין יו"ט לשבת לא ק"מ אליבייהו דהני מ"ד דאמרי מתוך מהא דמשילין, ונדאי טעמא דמשילין הוא רק משום הפסד ממון, והא דאין בין יו"ט לשבת איירי בדברים דליפא הפסד ממון, ולכן מדייק רבינו בלשונו בדין אין בין יו"ט לשבת הכא, אלא ע"כ הנה בו צורך אכילה וכיצא בה או דברים שהם מותרים ביו"ט, ור"ל בדברים דאיפא בהו הפסד ממון כהיא דמשילין, כי שניהו אתיין אליבין דהלכתא לכ"ע, ולכן שפיר פסק רבינו כשתי המשניות לדינא, ונהפל הולך אל מקום אחד דכיון דהוא פוסק דאמרינן מתוך ע"כ מוכרח הוא לפסוק ככל שלש המשניות הללו, וגם התוס' שפיר פסקו דלא מתירינן משום מתוך אלא בצורך קצת, ואין עליהם שום קושיא בזה, וגם כל הקושיות הנ"ל מסולקים בפשיטות מאד, וכל זה ברור ואמת בסיעד"ש ודו"ק: שוב ראיתי בר"ן בסוגיא דביצה הנ"ל, ות"ל פתב ג"כ כמקצת דברי הנ"ל, וז"ל על הא דלא נתנו עצים אלא להסקה, וסוגיין דהכא מיחלפא בהדי סוגיין דפ' כל הפלים דף קכ"ד דהתם מייתי מתניתין דאין סומכין את הקדירה בבקעת ואמרינן דהיינו טעמא משום דגזרינן יו"ט אטו שבת ומפקינן לה מהלכתא דמוקים לה כב"ש וכדאיתא התם, ולא מדפרינן טעמא דלא נתנו עצים אלא להסקה, והכא לא מדפרינן עלה דב"ש היא, וסוגיין דהכא עיקר משום דאיתא בדוכתה, הלכך נקטינן פסוגיין ונהיא סוגיא ליתא עכ"ל, ות"ל כי אני זכיתי להכריח דברים אלו בדברים מרווחים ומוכרחים ביותר, ולהעמיד כל שלשת הסוגיא ברווחא בסיעד"ש ככל הנ"ל, אמנם הרא"ש בביצה שם פתב בשם ר"ח שיטה אחרת בזה ואמר דהטעם דלא

נתנו עצים אלא להסקה ג"כ הוא משום גזירה יו"ט אטו שבת וכסוגיא דשבת הנ"ל ע"ש, אבל מסתיין דיש לי תנא גדול המסייע לי ה"רן ו"ל, ובפרט פי הדברים נכונים מצד עצמן, ולרבינו ו"ל המה מוכרחים ומרונחיים ביותר וככל הנ"ל ודו"ק: הלכה יח וכשם שהמוקצה אסור ביו"ט כף הנולד אסור.

ע"ן לח"מ שהקשה וקלא נולד כ"ש הוא ממוקצה דהא איכא מאן דלית ליה מוקצה ואית ליה נולד בריש פ"ק דביצה עכ"ל, ובאמת שפן פסק הרמ"א סוף סי' צ"ה דגם למאן דלית ליה מוקצה אית ליה נולד ע"ש: ונראה לע"ד דלא ק"מ, דעד פאן לא אמרינן דנולד חמור ממוקצה אלא רק למ"ד דלית ליה מוקצה, דטעמין הוא דכל מאי דחזי לאדם לא מקצי מדעתין, כדפני' רש"י בריש ביצה ע"ש, וכן כתב רבינו בפי' כ"ו מה' שבת הלכה י"ד, ונ"ל שאין שום אןכל שהוא מוקצה בשבת כלל אלא הפל מוכן הוא חוץ מגרוגרות וצמוקין שבמוקצה בזמן שמניבשין אותם הואיל ומסריחות בינתים ואינם ראויים לאכילה הרי הן אסורים בשבת משום מוקצה עכ"ל, ולכן בנולד שפיר יש לאסור דלית ביה האי טעמא, כדפרש"י בריש ביצה ונ"ל אבל נולד לא הוה ידע דניחוי דעתין עליה עכ"ל, ולכן אמר שפיר בריש ביצה דס"ד דאפילו מאן דשרי במוקצה בנולד אסור, משא"כ למ"ד דמוקצה אסור בנדאי לא חמיר לדידיה נולד ממוקצה כלל, אלא אדרבא יש סברא להתיר בנולד יותר ממוקצה, דכל הטעם דמוקצה אסור להאי מ"ד הוא משום דאקצינהו מדעתין שלא לאוכלו, ונהרי אין זה שייך אלא במוקצה שישנה בעין דידע לה לאקצינהו, משא"כ נולד שלא היה בעולם ולא ידע לה כלל הרי לא אקצינהו כלל מדעתין, והא דפריי' בריש ביצה דאי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים מ"ט דב"ש, ולא פריי' כ"כ מ"ט דב"ה דאסרי נולד, דנדאי ידע דלב"ה יש לתרץ ולומר דס"ל לאסור בין במוקצה בין בנולד, אבל מלתא דפסיקא בנדאי לא הנה, ועכ"פ כ"ש בנדאי לא הנה, ומדע דרב נחמן קלא הוצרך לתרץ שם ולומר ודאית ליה מוקצה אית ליה נולד, הרי דע"כ יש סברא לומר דאף ע"ג דאית ליה מוקצה לית ליה נולד, ולנה הוצרך שפיר גם רבינו הקא להשמיענו זה והוא דברי רב נחמן ממש ונ"ל: הלכה כ' וכשם שאסור לאכלה כף אסור לטלטלה ואפי' נתערבה באלף כולן אסורות כו': ע"ן מ"מ מ"ש בזה וע"ן לח"מ מה שהקשה בזה, וע"ן מה שכתבתי בזה לעיל בה' עפ"ם פרק ז' ה' י' שהארכתי הרבה בזה וישבתי דברי רבינו ודברי ה"ה לנכון מאד בסיעד"ש ודו"ק: אמנם מ"ש רבינו בלשוננו וכשם שאסור לאכלה כף אסור לטלטלה, משמע דגם בשבת פינון שאסור לאוכלה אסור לטלטלה, וכדתנא בברייתא ביצה ג' ב' אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה, וצ"ע לרבינו שפסק דאין מוקצה בשבת למה אסורה מלטלטלה, ואין לומר משום דגזרינן שמה יבא לאוכלה, או דפסק גם כרב יוסף דאמר משום פירות הנושרין ומשום שמה יעלה ויתלוש כדאמר ביצה ג', דהלא רבינו בפי' כ"א מה' שבת הלכה ז' כתב פירות שנושרו בשבת אסור לאוכלן עד מוצאי שבת גזירה שמה יתלוש, הרי דגם בפירות הנושרים אינו אוסר אלא האכילה ולא הטלטול, הרי דבטלטול ליכא לא משום שמה יעלה ויתלוש ולא משום שמה יבא לאוכלן: שוב ראיתי בפרי מגדים סי' שכ"ב בט"ז ס"ק ב' כתב ג"כ להקשות כה"ג ונ"ל יש בכאן חקירה אחת בפירות הנושרין דאסור אף בטלטול וכן ביצה אסור' אף בטלטול אף בתרנגולת העומדת לאכילה כו' אמאי הא כתב המג"א בסי' תמ"ו אות ג' דכל דבר האסור באכילה אם רוצה

ליהנות לעפוף"ם לא אסור בטלטול כנבלה לכלבים א"כ ביצה אמאי אסורה בטלטול הא
ראוי ליהנות לעפוף"ם וכן פירות הנושרים כו' עכ"ל ע"ש: והנה מ"ש גם בפירות הנושרין
דאסור אף בטלטול, כבר פתבתי דזה אינו לדעת רבינו והטור והש"ע בס"י ש"י דפסקו
כר"ש וכדדניק רבינו להדיא בפכ"א מה' שבת הנ"ל דאסור לאונקלן ולא הזכיר טלטול
כמו בביצה, ואף דבפכ"ה מה' שבת פתב רבינו בהלכה י"ט שם דפירות שאסור לאכול
כגון פירות שאינן מעושרין כו' אסור לטלטלן, נלע"ד דרק הני שחשיב שם דכיון שהיה
לו לעשרן מערב שבת ולא עשרו אקצינהו בידיים ודמיא לגרוגרות וצמוקין דגם ר"ש
מודה דאסורין משום מוקצה אבל לא בפירות הנושרין דלא אקצינהו בידיים ודלא פריש"י
ביצה דרכ"ד ב' דאמר דבמחנה מודה ג"כ ר"ש דהנה מוקצה פיון דלא נקטן מאתמול
ע"ש, וכאשר רצו גם התוס' בד"ה גזירה לומר הכי דלא פריש"י ע"ש: גם קושנייתו
מהמג"א נלע"ד דג"כ לא ק"מ דע"כ לא פתב המג"א שם דגם מה שראוי ליהנות לעפוף"ם
אינו אסור בטלטול אלא לגבי חמץ בע"פ לאחר ד' שעות שהיא עומד אז לזה ליהנות
לעפוף"ם או לכלב, אבל בפירות ושאר דברים האסורים רק ליומו הרי אין רצונו ליהנותם
כלל לכלב או לעפוף"ם, והרי אדרבא המג"א בעצמו פתב שם הכי דפירות טבל או חלבים
הוינו מוקצין שפיר משום דאין דעתו למשדיין לכלבים ע"ש.

וא"כ מאי קשיא לי וכי הפירות הנושרין והביצה דעתו ליהנות לעפוף"ם והרי אדרבא הוא
כופה פלי על הביצה שלא תשבר ויאכלנה לערב או למחר בעצמו, אמנם מה שפתבתי
נדאי קשיא לכאורה: לכן נלע"ד דגם הא דאסור בטלטול בביצה הוא משום הכנה דכיון
דגזה"כ הוא שאין יו"ט מכין לשבת אסור גם ליקח אותה בידו דאם יקחנה הרי ע"י הכנה
דיו"ט הוא שפאה לידו ולכן אסור גם הטלטול, וזהו ג"כ דלא כהפמ"ג שם דלא פתב
הכי, וכן משמע מלשון המג"א א בריש סי' שכ"ב שפתב אסור אפילו לטלטלה גזירה משום
שבת שאחר יום טוב שאז אסור מדאורייתא משום הכנה עכ"ל, וכן משמע להדיא מלשון
הטור שם שפתב בלשונו, ביצה שנוקדה בשבת אסור לאונקלה ואפילו לטלטלה אסור כו'
ושבת שלאחר יו"ט או לפניו נולדה בזה אסורה בזה וכן שירי פתילה שפכה בשבת אסור
להדליק בה ביו"ט שלאחר' משום הכנה, עכ"ל, והרי האי משום הכנה קאי על כל דבריו
הקודמין ואמר על כולן משום הכנה כנלע"ד ודו"ק: פירק ב' הלכה א' ועגל שנוולד ביו"ט
אם היתה אמו עומדת לאכילה מותר.

עיינו מ"מ שפתב ועגל שנוולד בשבת יש מי שאסרו אותו ביו"ט הסמוכה לו ויש מתירין
ואפילו ביומו מותר לחולה כו' עכ"ל, ועיינו לח"מ שפתב עליו וז"ל האי ואפילו משמע
דהוא סברת היש מתירין.

וקשה דאפילו לדעת היש אוסרין איך אסור בחולה שיש בו סכנה כו', ואם הוא חולה
שאינו בו סכנה היכי קאמר דמותר ואיך שוחטין אותו בשבת כו' עכ"ל: ונפלאתי על
קושנייתו דהלא פשוט הוא דנדאי איירי בחולה שיש בו סכנה, אבל הרי פתב רבינו בריש
פ"ב מה' שבת דדחוי' היא שבת אצל סכנת נפשות ולא הותרה, והרי פתב רבינו בפ"ד
מה' ביאת מקדש ה' ט"ו וז"ל, מפני שהטומאה לא הותרה בצבור אלא באיסורה עומדת
ודחוי' היא עתה מפני הדחק ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר כו'
עכ"ל, וא"כ הלא גם גבי סכנת נפשות בשבת דרק דחוי' היא דינא הכי, וכן פתב ג"כ

רבינו מפרנש בפי"ד מה' מאכלות אסורות ה' ט"ז דמאכילין למי שאחזו בולמס הקל
הקל תחלה עי"ש, וכן בפ"ב מה' שביתות עשור ה' ט' פתב במי שאחזו בולמס ביו"כ
מאכילין אותו אפילו נבלות ושקצים ואין משהין אותו עד שימאצאו דברים המותרים
עכ"ל, ומינה דאם נבלות וכשרות לפניו יש להאכילו כשרות ולא נבלות, וא"כ הלא לזה
פונן המ"מ דאפילו ביומו מותר לחולה, ור"ל מותר גמור הוא דאפילו אם יש לפניו עגל
שכבר נולד קודם השבת ועגל זה שנולד בשבת מותר גם לכתחלה לשחוט עגל זה שנולד
בשבת ולהניח האחרת, וזה אינו אלא להמתירין אבל לא להאוסרין, וזה פשוט, שוב
ראיתי דגם המשנה למלך תמה כ"כ על המ"מ פדברי הלח"מ, והמגייה תירץ ג"כ לבסוף
כמ"ש ודו"ק: הלכה ג' וכן בהמת קדשים שנולד, בה מום ביו"ט כו' אסור לשוחטה
ביו"ט, לפיכך אסור לראות מומי קדשים ביו"ט גזירה שמה יתירם החכם במומן ויבוא
זה לשחוט בו ביום, אבל רואה הוא המום מערב יו"ט ולמחר מתיר או אוסר: הנה
לכאורה אין לזה הבנה דהאיך שייכים כל דינים אלו בהמת קדשים והלא בהמת קדשים
שנפל בהם מום צריכין פדיון קודם שחיטה נהרי אין פודין קדשים ביו"ט, וא"כ הלא גם
בלא"ה אי אפשר לשוחטה ביו"ט, ולא שייך דינים אלו בכוור פדאימא בגמ', ואין
לומר דגם רבינו פונן רק לככור, דכיון דבהלכה שאח"ז אמר ככור שנולד ומומו עמו,
מפלל דהכא דאמר בלשונו בהמת קדשים דוקא הוא, וגם דהרי אמר בזה לשון גמ' בהמת
קדשים שנולד "בה מום, וגם על דין השני קשה כזה מאי דאמר לפיכך אסור
לראות מומי קדשים ביו"ט גזירה שמה יתירם החכם במומן ויבא זה לשחוט בו ביום,
והאיך שייך גזירה זו בהמת קדשים דבעי פדי' קודם שחיטה והאיך יבא זה לשחוט
קודם פדי', וגם דלמה לו לרבינו לשנות מלשון הש"ס דאמר דינים אלו רק בככור דלא
בעי פדי': אלא דמ"מ הי' אפשר ליישב שני דינים אלו ולומר דה"ק דאם נולד בה מום
ביו"ט גם אם עבר ופדה אותה ביו"ט אסור לשוחטה משום מוקצה, לפיכך אסור לראות
מומי קדשים ביו"ט גזירה שמה יתירם החכם במומן ויבא זה לפדות אח"כ ולשחוט בו
ביום, ולזה שפיר משמענו זה בהמת קדשים ולא בככור לרבנותא דאע"ג דבעי פדי' לא
הנה זה גזירה לגזירה אלא הפל גזירה אחת היא דגזרינן שאם יראה יתירנה וזה יבא
לפדותה ולשוחטה, אמנם דין השלישי בנדאי קשה מה דאמר אבל רואה הוא המום
מעיו"ט ולמחר מתיר או אוסר, והאיך שייך דין זה בהמת קדשים דמה יועיל התרתו
למחר פיון דאפתי אי אפשר לו לשוחטה בלא פדי', ועוד פיון דלראות המום ביו"ט אסור
דלמא יתיר וזה יבא לפדותה ולשוחטה אם פן גם להתיר ע"פ ראיתו מעיו"ט הי' לן
לאסור דאם יתירנה ביו"ט דלמא יפדה אח"כ ביו"ט, ומעיו"ט קודם שיתירנה החכם
ויאמר דמום קבוע הוא הרי א"א לו לפדותה כמ"ש רבינו בפ"ב מה' איסורי מזבח ה' ו'
דבמום עובר אינה נפדית, וא"א לו לפדותה אלא לאחר שיזע מפי החכם דמום קבוע
הוא, וגם צריך לפדותה דוקא קודם שחיטה דקי"ל דבעי העמדה והערכה ואפ"ל אם עבר
ושחטן אינו נפדין אח"כ אלא כל זמן שמפרסין וכמ"ש רבינו בפ"א דאיסורי מזבח ה'
"א ובפ"ה מה' ערכין ה' י"ב וי"ג ע"ש, ולומר דאיירי כשפדה זה מעיו"ט על תנאי שאם
יאמר החכם שהוא מום קבוע יתיר פדוי ואם יאמר שהוא מום עובר לא יהי' פדוי, זה הוא
דוחק, וגם בדינים הראשונים הנה זה דוחק לומר דגזרינן כולי האי שלא יראנה גזירה
שמה יתירנה, ואם יתירנה גזרינן עוד שמה יבא זה לפדותה דנדאי הנה זה גזירה לגזירה,

דלא דמי קלל למאי דגזרינו שלא נתיירנה משום שיבא זה לשוחטה דאם נתיירנה בנדאי
ישחטנה דייחשוב דכינון שהיא מתירה מפני ש לשוחטה הרי אין בו עוד איסור מלשוחטה
אבל אם נתיירנה יבא מזה לעשות איסור אחר לפדוטה ביו"ט אשר זה לא התיר קלל זה
ודאי הנה גזירה אחרת ונהנה זה גזירה לגזירה, ואשר על פן אמר הש"ס בביצה כ"ו
וכ"ז ב' כל דינים אלו רק בבכור ולא בקדשים, ובנדאי הוא משום זה דבקדשים דבעי
פדי' לא שייכים דינים אלו קלל משום דאין פודין ביו"ט וכמ"ש רש"י שם כ"ז ב' בד"ה
בקהמת קדשים עי"ש: לכן נלע"ד דנדאי איירי רבינו גם בזה בבכור אלא שאמר בהמת
קדשים לכלול בדינין אלו גם מעשר בהמה שהיא ודאי נקראת בשם בהמת קדשים והיא
דינה בבכור ואינה צריכה פדיון בבכור אלא נאכלת במומה לבעלים בלא פדיון וכדתנן
בכורות ל"א כל פסולי המוקדשין הנאנתן להקדש כו' חוץ מן הבכור והמעשר שהננייתן
לבעלים וע"ש בגמ', ושם דף ל"ב ב' פריך למה פתיב במעשר לא יגאל לכתוב לא ימכר
ואמר אי כתב רחמנא לא ימכר ה"א אנתבויי הוא דלא מנדבן כו' אבל אפרוקי מפריק
דהא עיילי דמיו להקדש להכי כתב רחמנא לא יגאל דלא אנתבויי מנדבין ולא אפרוקי
מפריק ע"כ, וכן תנן בתמורה כ"א מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים שכל הקדשים
כו' ויש להן פדיון ולתמורתיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר כנלע"ד ודו"ק: אבל רואה
הוא המום מערב יו"ט ולמחר מתיר או אוסר.

ובהשגות ואפילו נולד בו מום מעיו"ט אין רואין אותו לכתחלה ביו"ט עכ"ל, משמע
מדבריו דרק לכתחלה אין רואין הא בדיעבד אם ראה והתיר הרי זה מן המוכן ושוחטין
אותו לכתחלה, וכן בדין לפי טעמו שכתב דהא דאין רואין לכתחלה הוא משום שמה לא
יהי מום קבוע ונמצא מטלטל מה שאין ראוי לו ע"ש, והמ"מ כתב עליו דגם דעת רבינו
פן הוא שאין רואין אותו ביו"ט אפילו המום שנולד מעיו"ט, מדאמר אבל רואה הוא
המום מעיו"ט אבל לא ביו"ט, וכתב ולא נתבאר בדברי רבינו אם עבר ובקור זה שנולדו
בו מבערב מה דינו ונחלקו המפרשים בזה יש מתירין לשוחטו ויש אוסרין עכ"ל, והנה
הראב"ד הלא משמע מפני ששהוא מן המתירין ונסתפק המ"מ גם בדעת רבינו אולי גם
הוא הנה מן המתירין: והנה הרבה הוא תימא דהרי זה הוא רק דעת אב"י בביצה דף כ"ו
ב' דדייק זה מלשון הברייתא שם, אבל הש"ס הרי פריך עלי' שם מהמתניתא דאיתתי רב
אושעיא בידן' דקתני בין שנולד בו מום מערב יו"ט ובין שנולד בו מום ביו"ט חקמים
אומרים אין זה מן המוכן, דאפילו דיעבד נמי לא ואסיק דהברייתא דדייק אב"י מינה
משבשבתא היא, ואמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דייקא הכי כו', וכן הוא מסקנת
הש"ס שם עי"ש, הרי מפני שדמסקנת הש"ס הוא דדייק' שנה לנולד ביום טוב דאפילו
בדיעבד נמי לא, ולכן נראה ודאי דגם דעת רבינו הכי הוא לאוסרו גם בדיעבד וכמ"ש
הלח"מ מדנקט רבינו ההיתר דדיעבד רק בנולד ומומו עמו אבל בנולד בעיו"ט לא, ודעת
המתירין צ"ע ודו"ק: הלקה ד' בהמת חולין ששפלה מן הגג ועמדה מעת לעת ונהרי היא
צריכה בדיקה שוחטין אותה ביו"ט ותבדק כו' עיין מ"מ שכתב דהוא בעיא דלא איפשטא
בפ' המביא דף ל"ד ויש מי שפסק בה להחמיר ורבינו פסק להקל וכתב ה"רשב"א
ו"ל פדבריו: והנה ה"ר"ן פסק בה להחמיר ואמר בטעמו משום דספיקא דאורייתא היא
ולחומרא, אמנם הרשב"א בחדושי ביצה שלו לומר שם להיפך ממש, וכתב דנ"ל דעת
המקילין בזה, ואמר בה שני טעמים, חדא דספק דבריהם היא ואזלינן בה לקולא, ועוד

דהעיקר כר' ירמני' הוא דמתני בטעם דליבון רעפים מפני שצריך לחוסמן ולא כר"ז דמתני בטעמו מפני שצריך לבונדקו, דרשב"ל שם אית לי' גם פן טעמא דצריך לחוסמן ע"ש: אמנם לע"ד הנה דברי הרשב"א אינם מוכנים פלל לכאורה, דמה שאמר דספק דבריהם הוא, לכאורה צ"ל ע"כ משום דס"ל פדעת רש"י בביצה י"ב דמשום מתוך מותר מדאורייתא פל הוצאה ביו"ט אף שלא לצורך פלל ורק מדרבנן יש איסור שלא לצורך פלל, ולכן גם בשחיטה אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך מדאורייתא, אבל לדעת התוס' שם דס"ל דשלא לצורך פלל יש בו איסור דאורייתא, הרי גם זה ספק דאורייתא הוא וכדעת הר"ן, ואם פן הלא פבר הוכחנו לעיל פ"א ה' ט"ו דדעת רבינו הוא פדעת התוס' בזה, הלא לדידנ' נדאי דספק דאורייתא הוא, והלא יקשה טובא על רבינו ז"ל לפ"ז דלמה הקל הוא בבעיא זו, ועוד יותר תימא על הרשב"א עצמו, דבאמת בביצה שם הקשה על דעת רש"י ואמר שם ג"כ מפורש פדברי התוס' עי"ש, ואם פן למה הוא ספק דבריהם, והלא אם טרפה היא עשה מלאכה דאורייתא ביו"ט שלא לצורך: גם מה שאמר דהעיקר כר' ירמני' דמשום שצריך לחוסמן הוא, ג"כ אינו מוכן פלל דמה בכך, וכי לר' ירמני' עצמו דסבר הכי מפשט פשיטא לי' דאין מחזיקין ריעותא ביום טוב, והלא ר' ירמני' הוא דבעי זה שם מר"ז מי מחזיקין ריעותא ביו"ט או לא, ולא פשיט לעצמו מהא דליבון רעפים דאינו חושש אלא משום שצריך לחוסמן אבל לא משום בדיקה וע"כ הוא משום דבאמת לקולא א"א למפשט פלל מליבון רעפים, דמה לרעפים דלא אתילדא בהו שום ריעותא, תאמר בבהמה שפלה ועוף שגדרס ואינה יכולה לילד דאיתילדא בהו ריעותא, ור"ז לא פשיט לבעיא זו מליבון רעפים אלא לחומרא ומק"ו דמה ליבון רעפים דלא איתילדא בהו שום ריעותא חיישי' לבדיקתן ביו"ט דריסת עוף דאתילדא בה ריעותא מבעי, ועתה האיה נאמר דמשום דהעיקר הוא כר' ירמני' אין לספק בה עוד פלל, במקום שר' ירמני' בעצמו מספק בה טובא אף דהוא בעצמו בנדאי סובר דהעיקר פדבריו, ואדרבא פל עיקר הספק לדין הוא רק משום זה דהעיקר הוא כר' ירמני' דהטעם הוא מפני שצריך לחוסמן, דלר"ז דמשום שצריך לבונדקו הלא אין בזה שום ספק דנדאי אסור לשוחטה ביו"ט משום שצריך לבונדקה אלא משום דבאמת מדברי רשב"ל מוכרח דהעיקר כר' ירמני' ולכן נשאר האיבעיא בלא פשיטות, ואין זה אלא ספיקא דאיבעיא לבד, אבל עכ"פ ספק גדול הוא וספק דאורייתא הוא כמ"ש הר"ן, ואם פן בנדאי יש לתמוה לכאורה על רבינו והרשב"א וכן על הרא"ש והטור והש"ע שפולם פסקו בה להקל והלא ספיקא דאורייתא הוא וככל הנ"ל: והנה פדעת רבינו הי' אפשר לצדד ולומר דשפיר הנה זה רק ספק של דבריהם, דאיהו ס"ל בכל ספק דאורייתא דרק מדרבנן הוא לחומרא, וא"כ אף אם הי' בזה איסור ברור לשוחטה ביו"ט מספק שמא תמצא טרפה ג"כ הי' בזה האיסור רק מדרבנן, ואם פן השמא שהוא עוד ספיקא דאיבעיא הוא לדין רק ספק דרבנן, אבל על הרשב"א קשה ביותר דאיהו הרי ס"ל דספק דאורייתא מדאורייתא לחומרא (עיין פ"ח י"ד סי' ק"י בכלל ס"ס שלו) ואם פן לדידנ' הרי בנדאי ספיקא דאורייתא הוא ויש ליזול בי' לחומרא: אמנם בתשובה הארכתי הרבה בזה בספרי חפ"ז ח"ב ובררתי דהדין עם רבינו וסייעתו דשפיר יש לנו להקל בזה, ותמצית הדברים הוא זה בקיצור נמרץ, דהנה ז"ל הש"ס ביצה דף ל"ד בעי ר' ירמני' מר"ז מהו לשוחטה ביו"ט ומי מחזיקין ריעותא ביו"ט או לא ע"כ, והנה יש להבין דקדוק

לשוננו בבעינינו דאמר מי "מתזיקינו ריעותא, דאינה חזקה צריכין לריעותא, והי' לו לומר מי חיישינו לריעותא ביו"ט, ומאי מתזיקינו דאמר, ועוד דאינה חשש יש בהריעותא ואינה ספק יש לו בזה, ונהרי אומר ר"ה חולין ט' בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה, נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שינדע לה במה נטרפה, ואמר שם לא צריכה אע"ג דאתיליד בה ריעותא, הרי דלא חיישינו להריעותא כלל אף בספק איסור דאורייתא פדאמר שם כגון שפא זאב ונטל בני מעיים וקחזירן פשהו מנוקבים, כיון דאית לה חזקת היתר, וא"כ למה נחוש לריעותא ביו"ט יותר מבשאר ספק דאורייתא, ולמה נחוש מלשחטה ביו"ט מספק שפא תמצא טרפה לאחר שחיתטה ובדיקתה וקלא אז תהי' בחזקת היתר לאחר שחיתטה, אלא ע"כ דכל עיקר בעייתו הוא זה דאולי לא דמיא ריעותא זו לריעותא דר"ה, דע"כ לא חש לה ר"ה אלא לריעותא דלאחר שחיתה שנעשית בעת שפבר הי' לה חזקת היתר דהחזקה קדמה להריעותא, משא"כ לריעותא זו שנעשית מחיים בעת שהי' לה עדיין חזקת איסור אולי גם ר"ה מודה שיש לחוש לה כיון שהריעותא קדמה להחזקת היתר, ואף דהחזקת איסור שהי' לה מחיים לא הי' אלא לענין ספק בשחיתה שהוא חזקת שאינה זכות, עכ"פ לענין הכשר הבשר לאכילה הי' לה חזקת איסור, וא"כ י"ל שפיר דהריעותא נצטרפה להחזקת איסור ונתחזקה גם היא והולידה בה חזקה חדשה לאיסורא לחוש לה גם אחר שישחטנה ושוב לא יחול עלי' חזקת היתר דלאחר שחיתה כלל ונהו דמדייק ר' ירמ' בלשוננו מי "מתזיקינו ריעותא ביו"ט ור"ל כיון שנוקדה מחיים בעת שהי' לה חזקת איסור גם הריעותא נעשית חזקת איסור ולא תסולק גם לאחר שחיתה אף שישולק אז ממנה חזקת שאינו זכות, עכ"ז הריעותא בחזקתה תהי' שתהי' טרפה ואין לשחטה ביו"ט, או דלמא לא מתזיקינו כי לא גרעה ריעותא דמחיים מריעותא דאחר שחיתה כלל, וגם היא בחזקת היתר עומדת כדר"ה: והא דפשיט לי' ר"ז מליבון הרעפים לפ"ז ונהרי התם לית בהו חזקה כלל דאין להו חזקת בריאות מעולם, צ"ל דפשיטותו הוא זה, דהרעפים נהי דלית בהו חזקה הרי כ"כ לא אתיליד בהו ריעותא כלל, ואפ"ה חיישינו להו אע"ג דבעלמא לא חיישינו כלל, הרי דיו"ט חמורה לענין זה במקום שצריף בדיקה, כ"כ הכא אע"ג דאית בה חזקה, הרי לנגדה אתיליד בה ריעותא, ולא עדיף דבר שיש לו חזקה וריעותא מדבר שאין לו לא חזקה ולא ריעותא, ולכן אף אם נאמר דריעותא הנוקדה מחיים לא גרע מריעותא הנוקדה לאחר שחיתה ג"כ יש לחוש לה מלשחטה ביו"ט כיון שצריכה בדיקה, והא דר"ה דאמר דבחזקת היתר עומדת אע"ג דאתיליד בה ריעותא, התם הרי בלא הריעותא אין לנו מה לחוש כלל אף בלא החזקה, וכדפריף בחולין שם ולימא נשחטה הותרה ור"ל ומה צנרף לו להחזקה, ואמר הא קמ"ל אע"ג דאתיליד בה ריעותא, הרי דבלא הריעותא אין צנרף להחזקה כלל, משא"כ ביו"ט הרי חזינו דאנו חוששין שלא ללבן הרעפים משום דצריכין בדיקה אף שאין בהו ריעותא כלל, א"כ כ"כ במקום שיש ריעותא אף שיש לה חזקה כנגדה לא עדיף מאלו לא הי' ריעותא ולא חזקה דחוששין לה ביו"ט, ונחי לי' איהו ואמר אנו מפני שצריף לחוסמן מתנינו לה, אבל למה שצריף לבודקו באמת לא חיישינו כלל גם ביו"ט כמו בעלמא כיון דלית בהו ריעותא, ולכן שמעינו מדברי ר"ה דגם ביו"ט לא חיישינו לריעותא במקום דאיכא חזקה, ואם פן שפיר יש לנו לספק בכאן דיש בה ריעותא דמחיים אי דמיא לריעותא דלאחר שחיתה דלא חיישינו לה בין בעלמא בין ביו"ט או

דלמא ריעותא דמחיים גרע ומולדת בה תזקה תדשה לאיסורא ויש לחוש לה בין ביו"ט בין בעלמא וכהנ"ל: אמנם אי לפ"ז הרי לכאורה קשיא בה טובא, דהרי ביבמות דף ל' ע"ב אמר רבה אשה זו בתזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרה מספק, וכתבו שם התוס' להקשות דהכא מוקמינן אשה בתזקת היתר לשוק אע"פ דבשעה שנולד הספק היתה עומדת בתזקת איסור שבשעה עדיין חי, ובפ"ק דחולין אמרינן בהמה בחי' בתזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה, נשחטה בתזקת היתר עומדת עד שינדע לה במה נטרפה, ומשמע דוקא לענין ריעותא דאיתיליד אחר שחיטה הויא בתזקת היתר, אבל אם נולד הספק מחיים פגון ספק דרוסה לא משום שבשעה שנולד הספק היתה עדיין בתזקת איסור, ואר"י דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכחא מלתא לאיסורא טפי מלהתירא כו' עכ"ל, ואם פן לפ"ז הכא בנדרסה וטרפה בפותל פיון ששהתה מעל"ע או עמדה הרי בנדאי לא שכיח טפי לאיסורא מלהתירא, ונהרי אמר רבה דאזלינן בתר תזקת היתר אע"פ דאיתיליד הריעותא בשעה שעמדה בתזקת איסור, הרי דמלתא דפסיקא היא להתיר אע"ג דאיתיליד הריעותא מחיים, וסו"ס מאי מפעי לי' לר' ירמיה' לשיטתו דמפני שצריך לחוסמן מתני לה: אבל ע"כ צ"ל כמ"ש הש"ך בי"ד סי' נ' דהתוס' לא כתבו זה אלא לרבה, אבל אב"י ורבא דפליגי עלי' שם לא ס"ל הכי, אלא לדידהו לא אזלינן בתר התזקה כשנולדה הריעותא מחיים ע"ש, וא"כ נדאי דר' ירמיה זהו דמספקי לי' אי הלכה פרבה או פאב"י ורבא, אבל לרבה בנדאי שאין שום ספק בזה דגם ריעותא דמחיים לאו פלום הוא נגד התזקת היתר שיש לה לאחר שחיטה ולא גרעה מכל בהמות דעלמא ומותר לשוחטה ביו"ט: ועתה הלא א"ש בפשיטות שיטת רבינו וסייעתו שפסקו להקל בזה דע"כ ס"ל לדינא פרבה ולא פאב"י ורבא דתלמידיו היו ואין הלכה פשוני תלמידים נגד רבן, וכמ"ש המ"מ בפ' י"ח מה' שבת ה' כ"ג ונ"ל ופסק פרבה להחמיר משום דאב"י ורבא תלמידיו היו עכ"ל, וכבר בררתי זה בקונטרס פללי ההוראה שלי בראיות ברורות דנגד שני תלמידים הלכה פרבן בכ"מ ע"ש, ולכן אף דר' ירמיה' מספקי לי' בזה, אנו אפ"ל דהש"ס סמכינן דאין הלכה כתלמיד במקום הרב וה"ה פשוני תלמידים נגד הרב, וכדהארבתי בזה בקונטרס הנ"ל, וכן קי"ל באמת לדינא לדינא דהלכה פרבה בזה דאף בריעותא שנולדה מחיים אוקמינן אחזקה וכמ"ש הש"ך שם בשם מהר"מ מלובלין וכן פסק הש"ך עצמו בהפס"מ ע"ש, ובנדאי זהו שיטת רבינו וכל סייעתו פדעת המהר"מ מלובלין הנ"ל: ובזה א"ש בפשיטות ג"כ דברי הרשב"א הנ"ל בשני טעמים שנתן לזה דהנה לכאורה עדיין יש להקשות על פל זה, דאף אפ"ר לומר דנפולה ונדרסה וטרפה בפותל מוקמינן אחזקה ולא חיישינן להריעותא פלל ונחלא אמרו דצריכין בדיקה דוקא ואם לא בדקו גם בדעבד אסורין וכמ"ש בש"ע סי' נ"ז סעי' ח' וסי' נ"ח סעי' ו' דאנו לא בקיאינן בבדיקה ואין להו תקנה אלא בהלכה ונחלא לא מוקמינן אחזקה פלל, ולא דמיא לבדיקת הריאה דבדיעבד מותרת כשנאבדה בלא בדיקה מעיקר הדיו, אמנם באמת לא ק"מ פי מדאורייתא בנדאי מוקמינן גם בהו אחזקה ולא חיישינן להריעותא פלל כבכל ריעותא הנעשה לאחר שחיטה, וכל החשש הוא להצריכן בדיקה הוא רק מדרבנן וכדדייק רבינו בלשונו בפ' ט' מה' שחיטה ה' ט' בהמה שנפלה מן הגג כו' ולא הלכה "חוששין לה, וכן בטור וש"ע סי' נ"ח אמרו ג"כ בין בנפולה ובין בעוף שנדרס או טרפה בכותל רק לשון חוששין לה ע"ש, ולשון זה מורה בנדאי שהו רק

חַשְׁשָׁא דְרַבְּנָן בְּעֵלְמָא, וְאַסְרוּהָ גַם בְּדַעֲבַד אַם לֹא בְּדַקוּהָ אוּ בִזְהוּ"ז שְׂאִין אָנוּ בְּקִיאִין
בְּבִדְיָהּ, וְהִשְׁתָּא הֲלֵא דְבָרֵי הַרְשָׁב"א מְבוֹרְרִין בְּטוֹב טַעַם בְּשִׁנֵּי הַטַּעֲמִים שְׁלוֹ דְּנֻדְאֵי אִין
זֶה אֵלֵא סָפֵק דְּבָרֵיהֶם לְבַד דְּמִדְּאוּרֵייתָא לֹא חִיִּישִׁינָן לְהַרְיַעוּתָא פְּלִל וּמִתְרִין לְשׁוֹחֲטִין
בִּיּו"ט פְּכֵל הַבְּהֵמוֹת שְׂאִין לְהֵן רִיעוּתָא פְּלִל, וְכֹל הַסָּפֵק אַם מִתְרִין לְשׁוֹחֲטִין מִחֲמַת חֲשֵׁשׁ
הַבְּדִיקָה הֲלֵא הוּא רַק בְּחֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנָן וְלִכְּן שְׁפִיר אֲזִלְיָנָן בְּסָפֵק זֶה לְקוּלָא, וְגַם תִּירֵץ הַשְּׁנִי
הוּא מְחֻנָּר מְאֹד דְּכֹל סְפִיקוּ דַר' יִרְמְיָ' הוּא רַק דְּלֵמָא הֲלֵכָה פְּאַבְיֵי וְרַבָּא דְּרִיעוּתָא דְּמַחֲסִיִּים
אִין לְנִגְדָה חֲזַקָת פִּשְׁרוֹת וְלִכְּן גַּם מִדְּאוּרֵייתָא יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ לָהּ, אֲבָל לְדִידָן דְּקוּ"ל פְּרַבָּה
הֲלֵא מִדְּאוּרֵייתָא אִין בְּהָ שׁוּם חֲשֵׁשׁ פְּלִל, וְכֹל עֵינְקָר הַחֲשֵׁשׁ לְבִדְיָהּ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן,
וְכוּלֵי הַאי נֻדְאֵי לֹא גְזָרוּ לְחֹשֶׁשׁ לָהּ מִלְּשׁוֹחֲטָה בִּיּו"ט מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְבִדְיָהּ, וְגַם בְּלִיבּוֹן
הָרַעֲפִים לֹא גְזָרוּ שְׂלֵא לְלַבּוֹן מִשׁוּם בְּדִיקָה דְּהַעֲיָקָר כַּר' יִרְמְיָ' דְּהַאֲיָסוּר הוּא רַק מִפְּנֵי
שְׁצָרִיף לְחֻסְמֵן אֲבָל מִשׁוּם בְּדִיקָה לֹא גְזָרוּ רַבְּנָן בְּשׁוּם מְקוּם בִּיּו"ט, וְכֹל סְפִיקוּ דַר'
יִרְמְיָ' הוּא רַק דְּלֵמָא אִית בְּהוּ אֲיָסוּר דְּאוּרֵייתָא פְּאַבְיֵי וְרַבָּא, אֲבָל לְרַבָּה דְּלִית בְּהוּ אֲיָסוּר
דְּאוּרֵייתָא גַם אֲיָסוּר דְּרַבְּנָן לִיתָא לְעַנְיָן שְׁחִיטָה פְּלִל, וְלֹא חֲשֵׁשׁוּ אֵלֵא שְׂלֵא לְאַנְכְּלָה בְּלֵא
בְּדִיקָה אֲבָל לֹא לְאַסְוֹר גַּם הַשְּׁחִיטָה בְּשָׁבִיל זֶה, וְלִכְּן נֻדְאֵי יֵשׁ לְהַקֵּל בְּזֶה בְּפִשְׁיטוּת, וַאֲ"שׁ
הַפֵּל לְנִכּוֹן בְּפִשְׁיטוּת מְאֹד בְּסִיעַד"ס וְדו"ק: וְהִנֵּה גַם הַד"מ וְהַב"ח וְהַט"ז וְהַנְקוּה"כ
בְּש"ע ס' תצ"ח נִתְחַבְּטוּ בְּזֶה וְהַשְׁג"א בְּס' ס"ד הָאֲרִיף הַרְבֵּה בְּזֶה אֲבָל בְּתַשׁוּבָה
הָאֲרִכְתִּי בְּזֶה וְהַקְּשִׁיתִי עַל דְּבָרֵיהֶם וְכֹל מֵה שְׁפַתְבְּתִי הוּא נִכּוֹן מְאֹד בְּסִיעַד"ש: הֲלֵכָה י"ח
מִי שְׁהִיָּה לוֹ דְּקָר נְעוּץ מַעִיּו"ט וְנִתְקָו בִּיּו"ט וְהַעֲלָה עֶפְרָא אִם הִיָּה, אוֹתוֹ עֶפְרָא תַּחֲזִיחַ הָרִי
זֶה מְכֹסָה בּוֹ וּמְטַלְטְלוֹ, עֵינָן מ"מ שְׁפַתְבִּי מִלְּשׁוֹן רַבִּינוּ שְׁפַתְבִּי כָּאֵן וְרֵאשׁ פ"ג נִרְאָה בְּבִירוֹר
שְׂאִין מִתְרִין לְשַׁחֲטֵן עַל סְמָךְ דְּקָר נְעוּץ שְׁפַךְ פַּתְבִּי וְנִתְקָו כּו' וְכֹן פַּתְבִּי בְּפ"ג וְאִם אִין לוֹ
עֶפְרָא מוּכָן כּו' וְכֹן נִרְאָה מִן הַגְּמָרָא עַכ"ל: וְהִנֵּה דְּבָרֵי תַּמּוּהִין מְאֹד, חֲדָא וְכִי לְזֶה צָרִיף
הוֹכְחָה וְלוֹמַר שְׁפֵן נִרְאָה מִן הַגַּמ' וְהֵלֵא פְּלוּגְתָא דְּב"ש וְב"ה הִיא בְּרִישׁ בִּיצָה הַשְּׁוֹחֲט חִי
וְעוֹף בִּיּו"ט ב"ש אוֹמְרִי יִחְפְּוֹר בְּדְקָר וִיכְסָה וְב"ה אוֹמְרִי לֹא יִשְׁחַט אֵלֵא א"כ הִי לוֹ
עֶפְרָא מוּכָן מִבְּעוֹד יוֹם, הָרִי דְּאָמַר ב"ה מְפֹרֵשׁ לֹא יִשְׁחַט עַל סְמָךְ דְּקָר נְעוּץ, וְעוֹד הַקְּשָׁה
עָלֵיו הַלַּח"מ שְׁפִיר דְּמִדְּבָרֵי רַבִּינוּ הָרִי מוּכָח גְּדוּלָה מְזוֹ שְׁאַף אִם כְּבָר שְׁחַט לֹא יִנְתַּק
בְּדְקָר לְכַסּוֹת, פִּינּוֹן שְׁדִיִּיק בְּלִשׁוֹנוֹ וְנִתְקָו מִשְׁמַע דְּלַכְתְּחִילָה אִין לְנִתְקָו אַף אִם כְּבָר שְׁחַט,
אַמְנָם בְּאַמְתָּ הֲלֵא זֶה הוּא הִיפּוֹף מִדְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָּה שֶׁם דְּאָמְרָה וּמוֹדִים שְׂאִם שְׁחַט שְׁיַחְפְּוֹר
בְּדְקָר וִיכְסָה, וְעִי"ש בַּלַּח"מ בְּרִישׁ פ"ג מ"ש עוֹד בְּזֶה: אַמְנָם לוּלֵא דְּבָרֵי הַמ"מ הִי נִלְע"ד
לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבִּינוּ דְּלֹא אֲיִירִי בְּזֶה לְעַנְיָן פְּסוּי הַדָּם פְּלִל, כִּי לֹא אֲיִירִי בְּזֶה פְּלִל לְעַנְיָן
שְׁחִיטָה, וְרַק בְּרִישׁ פ"ג הוּא שְׁהַתְּחִיל בְּדִינֵי שְׁחִיטַת חִי וְעוֹף וְכַסּוּי דְּמִן, אֲבָל בְּכָאֵן לֹא
אֲיִירִי פְּלִל בְּעַנְיָן פְּסוּי הַדָּם, אֵלֵא אָמַר הָרִי זֶה מְכֹסָה בּוֹ, וְהִיָּינוּ פֶּל מִיְדֵי שְׁצָרִיף לְכַסּוֹת
כְּגוֹן צוּאָה וּשְׂאָרֵי דְּבָרִים הַמְּטוֹנְפִים שְׁרוּצָה לְכַסּוֹת אוֹתוֹן, וְעֵינְקָרוּ בָּא בְּזֶה לְהוֹרוֹת לָן
שְׂאִינוּ מוּקְצָה, וְתַדַּע שְׂאוֹמֵר ה"ז מְכֹסָה בּוֹ וּמְטַלְטְלוֹ, וְכֹן אֲיִירִי בְּזֶה בְּכֹל פְּרַק זֶה וְכֹן
בְּהֲלֵכָה זֹאת, שְׁהַתְּחִיל לוֹמַר הַמְּכַנִּים עֶפְרָא מַעִיּו"ט אִם יִיחַד לוֹ קָרוֹן זְנוּיוֹת ה"ז מוּכָן וּמִתְרִין
לְטַלְטְלוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ צְרָכֵיו וְכֹן אֶפְרָא שְׁהַנְסֵק מַעִיּו"ט מוּכָן, וְלִכְּן אָמַר אַח"ז לְרַבּוּתָא דְּאִם
הִי לוֹ דְּקָר נְעוּץ מַעִיּו"ט אֶפְיָלוֹ אִם נִתְקָו בִּיּו"ט ג"כ מוּכָן הוּא וּמִתְרִין לְטַלְטְלוֹ וְלַעֲשׂוֹת
בּוֹ פֶּל צְרָכֵיו כְּמוֹ בְּמַכְנִים עֶפְרָא מַעִיּו"ט, וְלִכְּן שְׁפִיר אָמַר רַבָּא וְנִתְקָו, דְּלַכְתְּחִילָה בְּנֻדְאֵי
לכ"ע אֲסוּר לְנִתְקָו בִּיּו"ט בְּשָׁבִיל דְּבַר הַרְשׁוּת, דְּגַם ב"ש לֹא הִתִּירוּ אֵלֵא לְמַצּוֹת פְּסוּי

הדם ומשום מצנת שמחת יו"ט, אבל לא בשביל דבר הרשות, אבל בשביל פסוי הדם ודאי דגם רבינו לא מצריף נתיקו אלא רק אם שחט נותק גם לכתחילה לכסות בו דם שחיטה, אלא דבדין זה לא איירי עדיין הכא ורק בריש פ"ג הוא מקומו, וכאן לא השמיענו אלא דעפר זה אף שנתקו ביו"ט הוא מוכן ואינו מוקצה כאלו הי' מכניס עפר זה מעיו"ט, ומקורו הוא ודאי מדין דקר נעוץ שלענין פסוי הדם דהמשנה דכיון דמודים ב"ה שאם שחט שניחפור בדקר ויכסה, הרי שהוא מוכן ואינו מוקצה, ולכן ודאי מותר לטלטלו גם לדבר הרשות, וכיון שאמרו רק שאם שחט אז יחפור בדקר משמע להדיא שאין לחפור בדקר אלא בשביל מצנת פסוי כשכבר שחט אבל שלא לשם מצנה אין לחפור בדקר לכתחילה, והטעם יש לומר דלכתחילה יש לחוש דלמא לא יעלה עפר תחות עם הדקר אלא גוש עפר ויבוא לכותשו ולכן לא התירוהו אלא לשם מצנה לאחר ששחט לחפור בדקר ולא לדבר הרשות, ומנה הטעם ודאי דלא התירו ב"ה לשחוט לכתחילה על סמך דקר נעוץ דחיטשו דלמא לא יעלה עפר תחות עם הדקר אלא גוש עפר ולא יהי' לו עפר לכסות, ולנה הוא דכתב רבינו בריש פ"ג דאם אין לו עפר מוכן לא ישחוט, מיד אחר דין זה דמי שהי' לו דקר נעוץ, להורות דדקר נעוץ לא מיקרי עפר מוכן כיון שיכול להיות שיעלה רק גוש עפר ולא עפר תחות, ועוד משום גנמא כדאמר בש"ס: ואין להקשות לפ"ז דא"כ למה השמיט רבינו הדין דאם כבר שחט שניחפור גם לכתחילה בדקר נעוץ ואולי יעלה עפר תחות, דזה ידענו שפיר מהדין שלפנינו דרק בשביל דבר הרשות אמר ונתקו בדיעבד, משמע דבשביל מצנת פסוי יוכל לנתקו גם לכתחילה ואולי יעלה עפר תחות: אמנם כ"ז הוא רק לדעת המ"מ דהאי ונתקו הוא לשון דיעבד, אבל לע"ד הי' נראה לומר שאין זה לשון דיעבד כולל אלא דקאי אסוף דבריו שאמר אם הי' אותו עפר תחות ה"ז מכסה בו אבל אם הי' גוש עפר ה"ז לא יכתוש בו, ועיקר הדבר בא רק זה להשמיענו דאם אינרע שנתק הדבר נעוץ והעלה עפר שלא לשום צורך אז אם הי' אותו העפר תחות הוא מוכן ורשאי לכסות בו פל דבר שירצה הן דבר של רשות הן דבר של מצנה ואם הי' גוש עפר אסור לכותשו, ולפ"ז הלא לא השמיענו בזה שום אסור דלכתחילה, וא"כ ממילא שמענו מנה דאם הוא נצרך לנתקו בשביל עפר הנצרך לו רשאי לנתקו גם לכתחילה, ופשיטא דאם שחט יחפור בדקר ויכסה, ונהדר בפרק שאח"ז השמיענו הדין דלכתחילה לא ישחוט על סמך הדקר נעוץ דלמא לא ימצא עפר תחות תחתיו, אלא א"כ נתקו קודם שחיטה והעלה עפר תחות אז יוכל גם לשחוט על סמך עפר זה המוכן, וזה כתב ג"כ בפרק שאח"ז דמי שהי' לו עפר מוכן שמוותר לטלטלו ה"ז שוחט כו': שוב ראיתי דגם דברי המ"מ א"ש לנכון דה"ק דמלשון רבינו נראה בבבאור שאין מותר לשחוט על סמך דקר נעוץ, ור"ל לנתק הדקר נעוץ קודם שחיטה ולראות אם יעלה עפר תחות אזי ישחוט זה אסור לכתחילה דכיון דעדיין לא שחט ואין לו צורך עוד לעפר אין לנתקו לכתחילה בלא צורך, וזה בנדאי מוכח מלשון רבינו שכתב ונתקו דמשמע דשלא לצורך אין לנתקו לכתחילה וכן משמע מדבריו שבראש פ' ג' שכתב ואם אין לו עפר מוכן לא ישחוט דמשמע דבא לשלול גם אם יש לו דקר נעוץ דאין לנתקו לכתחילה קודם שחיטה דקודם שנתקו הרי לאו מוכן הוא ואמר דלא ישחוט ואין אומרים לו לנתקו הדקר נעוץ ולשחוט וזהו דאמר שפיר שכן נראה מן הגמרא והוא בדרף ז' ב' דרבה ורב יוסף פליגי בדברי ב"ש דרבה אמר ב"ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ורב יוסף

אמר אומר לו חפור שחוט וכסה, ואמר בטעמא דרבה דלחפור קודם שחיטה גם ב"ש מודה דאין אומרין לו לכתחלה חיישינן דלמא ממליך ולא שחוט, ורב יוסף אית לי דהא עדיפא דאי לא שרית לי אתי לאמנועי משמחת יו"ט, וכל זה הוא אליבין דב"ש אבל לב"ה גם רב יוסף מודה דאין אומרין לו חפור ושחוט ולרבה גם לב"ש אין אומרין לו חפור ושחוט, ובזה א"ש הפל לנכון בסיעד"ש ודו"ק: פ"ק ג' הלכה א' וכן ברי' שהוא ספק אם חי' היא אם בהמה כו' לא יכסה דמו עד לערב כו' שפא יאמר הרואה חי' ונדאית היא ולפיכך פסה דמו ביו"ט ויבא הרואה להתיר חלבו.

עיינן לח"מ שהקשה דלמה הוצרכו לומר בטעמו משום חלבו ולא אמרו משום ספק טירחא ותיורה כמו בדין שאח"ז בשחט בהמה חי' ועוף ונתערב דמן דהטעם הוא משום טירחא ותיורה, והביא מפירש"י דטפי יש למיחש בכוי משום טירחא מבדמ שנתערב ע"ש, ותיירץ דלהכי נקט בגמ' טעמא דגזירה משום חלבו כדי לאסור אף פשעחט כוי אצל דם צפור ויכול לכסות הפל בדקירא אחת דלית בי' משום טירחא עי"ש: והנה המגיה שם דחה תירוצו מדברי הרשב"א ושאנראה לו דבכה"ג דלית בי' טירחא באמת מותר לכסות גם דם הכוי עי"ש, ודבריו נכונים בנדאי דמפניךש אמרו בגמ' טעם לגזרה זו שהרואה יבא להתיר חלבו דאי מספיקא מי אמרו לי רבנן זיל טרח וכסי, הרי מפניךש דבמקום דלית בי' טירחא אין מקום גם לגזרה דיתיר חלבו ע"ש בגמ': ועוד דגם בלא"ה וגם לפי דעתו אין תירוצו עולה יפה, דא"כ עדיין ישאר קושיותו דלמה לא אוקמה הגמרא הא דאין שוחטין כוי ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו, בששחט הכוי לבדו ומשום טירחא, ואי משום דהאי מ"ד דרף אגב רצונו להורות לן דאף במקום דליכא טירחא אסור משום גזרה דיתיר חלבו, התייבח להאי מ"ד, אבל הלא הרבה שקלו וטרו שם בש"ס בטעמו ולא מצאו מתחלה טעם נכון לאסרו ומתחלה אמר דלית לי במה לכסות ופריף עלי', והדר אמר רבה אפר פירה מוכן לנדאי ולא לספק ופריף עלי' ג"כ, ושקיל וטרי בזה הרבה והדר אמר רבא אפר פירה דעתו לנדאי ולא לספק, דכולהו לית להו הגזירה שיתיר חלבו ולמה לא תירצו הם משום טירחא ותיורה מספק, אלא ע"כ דכולהו לא חיישי משום טירחא: ועוד דהלא האי מ"ד דאמר גזרה שפא יבא להתיר חלבו אמר איהו בעצמו גם הטעם דטירחא לכאורה, דז"ל שם (ביצה ח' ב') רמי ברי' דרב ייבא אמר כוי היינו טעמא דלא מכסינן ביו"ט גזרה משום התרת חלבו א"ה אפילו בחול נמי כו' אלא בחול אי נמי מספיקא אמרי לי רבנן זיל טרח וכסי, ביו"ט אי מספקי מי אמרי לי רבנן זיל טרח וכסי ע"כ, הרי מפניךש דאמר בעצמו דמספיקא לא יאמרו לי רבנן זיל טרח, וא"כ למה לי עוד טעם דהתרת חלבו, אלא נדאי דה"ק דלכן גזרינן ביו"ט משום התרת חלבו יותר מבחול משום דהרואה מטעי טעי ואמר דא"א דמספיקא אמרי לי רבנן זיל טרח אלא ע"כ חי' ונדאית היא ויבא להתיר חלבו, אבל באמת לא כן הוא אלא דגם מספיקא אמרי לי רבנן זיל טרח וכסי, ולכן אי לאו משום גזרה דהתרת חלבו הי' צריף לכסות גם כוי ביו"ט ואין לחוש לספק טירחא, ועתה איזה קשיא ותיירץ שייף עוד בזה, אלא צריכין אנו רק לבאר הטעם בזה דלמה הוא חלוק מדם שנתערבו דהתם אסרו הפיסוי משום טירחא והכא בכוי לא חששו לטירחא, וגם פירש"י דאמר דבכוי שייף איסור הטיירחא יותר ג"כ צריף ביאור באמת: אמנם נראה דהטעם בזה הוא פשוט מאד דחילוק גדול יש ביניהם, דבכוי הרי הי' בי' תקנת חכמים לכסות את דמו כדאמרו דגם הם לא

יָכְלוּ לְהַכְרִיעַ אִם בְּהֵמָה הוּא אִם חַי, וְהִיא הִסְפִּיק גַּם לָהֶם, וְלָכֵן תִּיקְנֵנוּ לְכַסּוֹת אֶת דָּמוֹ מִסְפִּיק פְּאֵלוֹ הוּא וְדַאי חַי, וְלֹא־סוֹר אֶת חֻלְבוֹ מִסְפִּיק פְּאֵלוֹ הוּא וְדַאי בְּהֵמָה, וְאִ"כּ פִּינּוֹן דְּלַעֲגוֹן פְּסוּי עֲשָׂאוֹהוּ כְּדַאי חַי, אִם לֹא הָיוּ מִתְּנִין מִפְּנֵי שְׂבִי"ט לֹא יִכְסּוּ אֶת דָּמוֹ הַיְתָה חֻלָּה תִּקְנֵתוּן לְכַסּוֹת אֶת דָּמוֹ גַּם בִּי"ט, וְלֹא הִיא שְׂיִיף בְּזָה לְחֹוֶשׁ מִנְפָּשִׁין לְסַפֵּק טִירְחָא שְׂלֵא לְצוֹרֵף בִּי"ט דְּדַאי לְצוֹרֵף גְּדוֹל הוּא לְקַיִים תִּקְנֵת חַו"ל, וְגַם לַעֲגוֹן הַחֲכָמִים עֲצָמָן לֹא שְׂיִיף לֹמַר שְׂיִחֻוֹשׁוּ מִלְקַיִים תִּקְנֵתוּן גַּם בִּי"ט מִשׁוּם סַפֵּק טִירְחָא דְרִשׁוֹת, דְּהָרִי הוּא טִירְחָא דְמַצְנָה לְקַיִים תִּקְנֵתוּן לְכַסּוֹת דָּם הַכּוֹי, וּמָה לִי אִם מִשׁוּם וְדַאי תִּקְנֵנוּ אִי מִשׁוּם סַפֵּק סו"ס מַצְנָה דְרַבְּנָן הִיא לְכַסּוֹתוֹ, וְגַם אִ"א לֹמַר שְׂלֵא הִיא לְהֵם פֶּחַ לְתַמְנָן תִּקְנָה זֹו בִּי"ט מִשׁוּם טִירְחָא, דְּלֹא שְׂיִיף זֶה אֵלֶּא בְּמִלְאָכָה דְּאוֹרֵייתָא, אֲבָל טִירְחָא שְׂלֵא לְצוֹרֵף כָּל עֵיקָרָה אֵינָה אֵלֶּא דְרַבְּנָן כַּדפִּירשׁ"י בְּבִיצָה דָּף י"ב, וְגַם לְהַתּוֹס' שֶׁם רַק הַהוֹצָאָה שְׂלֵא לְצוֹרֵף כָּלל כְּתָבוּ דְהָנָה דְּאוֹרֵייתָא אֲבָל טִירְחָא בְּעֵלְמָא וְדַאי גַּם לְדִידָהוּ אֵינָה אֵלֶּא דְרַבְּנָן, וְאִם כֵּן בְּדַאי לֹא שְׂיִיף לֹמַר שְׂחַו"ל בְּעֲצָמָן יִחֻשׁוּ בְּתִקְנֵתוּן לְטִירְחָא שְׂהִיא ג"כ רַק תִּקְנֵתוּן, וְהוֹאִיל שְׂבִטִירְחָא דְמַצְנָה לֹא גְזָרוּ הֵלֵא גַּם זֶה הוּא טִירְחָא דְמַצְנָה לְקַיִים תִּקְנֵתוּן, וְלָכֵן הִשְׁתָּא שְׂאֲנֵנוּ רוֹאִין דַּמ"מ הֵתְנוּ בְּתִקְנֵתוּן שְׂלֵא תִתְקַיִים בִּי"ט, וְכ"ש אִם נֹאמַר דְּגִזְרָה בְּפִנֵי עֲצָמָה הַיְתָה שְׂלֵא לְכַסּוֹת דָּם כּוֹי בִּי"ט, ש"מ שְׂהִיא לְהֵם טַעַם בַּפ"ע בְּזָה שְׂלֵא יִגְעוּ בְּאִיסוֹר תּוֹרָה, וְלִנְהָ שְׂפִיר שְׂקָלוּ וְטָרוּ בְּזָה בַּש"ס בְּטַעְמוֹ, וְרַמִּי בַר רַב יִיבָא אָמַר שְׂחַשְׂשׁוּ בְּזָה שְׂלֵא לִיגַע בְּאִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא דְהַתְּרַת חֻלְבוֹ שְׂיִטְעָה לֹמַר דַּאי הִיא סַפֵּק לְחַו"ל הִיא חוֹשְׁשִׁין לְטִירְחָא אַע"פ שְׂהֵאָמַת לֹא"ה הוּא, מִשָּׂא"כ בְּדָם בְּהֵמָה חַי וְעוֹף שְׂנִתְעַרְבוּ, הָרִי לֹא הִיא בִּי שׁוּם תִּקְנֵת חֲכָמִים, וּמָה שְׂהוֹצְרָה לְכַסּוֹת כָּל הַדָּם אֵינֹו מִשׁוּם תִּקְנֵת חַו"ל אֵלֶּא מִשׁוּם שְׂהוּא אֵינֹו יָכוֹל לְבָרוּר דָּם חַי וְהַעוֹף מִתּוֹךְ דָּם הַבְּהֵמָה וְהָנָה סַפֵּק דְּאוֹרֵייתָא וְלַחֻוֹמָרָא, כִּי אִם הִיא יָכוֹל לְבָרוּר לֹא הִיא צָרִיף כָּלל לְכַסּוֹת יִתָּר הַדָּם שְׂל בְּהֵמָה, נִמְצָא דְמָה שְׂיִכְסָה עֵתָה גַּם הַדָּם שְׂל בְּהֵמָה, הוּא כְּנֶגֶד תִּקְנֵת חַו"ל שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת טִירְחָא יִתְרָה בִּי"ט, וְלָכֵן שְׂפִיר מְלִתָּא דְפְּסִיקָא הִיא שְׂלֵא יַעֲבֹור עַל תִּקְנֵת חַו"ל וְלֹא יִכְסָה כָּל הַדָּם, וְאַף שְׂיִנְדָּחָה עִי"ז גַּם מַצְנֹת פְּסוּי דָּם חַי וְהַעוֹף, בְּשָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה חֻלָּה תִּקְנֵתוּן גַּם נֶגֶד מַצְנָה דְּאוֹרֵייתָא וְכַמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם עִי"ש: אָמְנָם דְּבָרֵי רִש"י שְׂפִתְב שֶׁם בְּדָף ח' ב' דְּכּוֹי דִּין הוּא שְׂלֵא יִכְסּוּהוּ שְׂמָא בְּהֵמָה הוּא וְטָרַח טִירְחָא דְלֹא מַצְנָה, הֵלֵא גַּם בְּלֹא"ה אֵינֹו מוּכָן דְּלָמָּה לֹא אָמַר דְּכּוֹי דִּין הוּא שְׂלֵא יִכְסּוּהוּ מִשׁוּם הַתְּרַת חֻלְבוֹ כְּדָרְמֵי בְרִי דְרַב יִיבָא אוֹ מִשׁוּם מְוַקְצָה כְּדָרְבָא, אֲבָל בְּאָמַת דְּבָרֵי רִש"י מְוַכְרְחִים הֵם דְּהַבְּרִייתָא הַזֹּאת הֵלֵא ר"ז הוּא דְתַנִּי לָהּ, וְאִיהוּ הָרִי אָמַר שֶׁם דְּכּוֹי אֵינֹו כְּצוֹאָה וּר"ל שְׂאֵם הַכִּין עֵפֶר לְכַסּוֹת כּוֹ צוֹאָה אֵינֹו מוּכָן לְכַסּוֹת כּוֹ דָּם כּוֹי, הָרִי דַּס"ל מִפְּנֵי שְׂטַעַם אִיסוֹר הַפְּסוּי בְּכּוֹי מִשׁוּם מְוַקְצָה כְּדָרְבָא, וּמְנָה דָּאֵם הַכִּין מִפְּנֵי שְׂטַעַם לְכּוֹי דָּאִין כּוֹ מִשׁוּם מְוַקְצָה ס"ל דְּמַכְסִין שְׂפִיר דָּם הַכּוֹי וְלֹא גְזָרִינָן מִשׁוּם הַתְּרַת חֻלְבוֹ דְלֹא כְּדָרְמֵי בַר דְּרַב יִיבָא, וְאִם כֵּן הַבְּרִייתָא דְהוּא תַנִּי לָהּ דְּאָמְרָה לֹא כּוֹי בְּלִבְד אָמְרוּ הֵלֵא א"א לְפָרֵשׁ דְּכּוֹי יֵשׁ לְאֵסוֹר טְפִי מִשׁוּם הַתְּרַת חֻלְבוֹ דְּאִיהוּ הָרִי לֹא ס"ל הַכִּי, וְלָמָּה פְּלִיג עֲלֶיהָ בְּלֹא טַעַם, וְגַם א"א לְפָרֵשׁ כְּטַעְמוֹ מִשׁוּם מְוַקְצָה דַּא"כ בְּמָה הָנָה סְבָרָא לְאֵסוֹר כְּכּוֹי יוֹתֵר מִבְּדָם הַתְּעַרְבוֹת דְּבִין אִם הַכִּין לְשַׁנְיָהּ וּבִין אִם לֹא הַכִּין לְשַׁנְיָהּ תְּרַנְוִיָּהּ שְׂוִינָן הֵן, אֵלֶּא ע"כ טַעְמָה דְּהַבְּרִייתָא הוּא מִשׁוּם טִירְחָא, וְעוֹד דַּר' יוֹסִי דָּאֵמַר לֹא שְׂנֵנוּ אֵלֶּא שְׂאִין יָכוֹל לְכַסּוֹתוֹ בְּדִקְרָה אַחַת כּוֹ הָרִי מִפְּנֵי שְׂטַעְמָה מִשׁוּם טִירְחָא, וְא"כ שְׂפִיר יֵשׁ סְבָרָא לְאֵסוֹר

בכּוּי יוֹתֵר מִבְּדָם הַתְּעֲרֹבוֹת, וּר"ז שֶׁהִבִּיאָה לֹא הִבִּיאָה אֶלָּא מִשּׁוּם הַסִּיפָא דְבָדָם הַתְּעֲרֹבוֹת יֵשׁ לְאַסּוֹר מִשּׁוּם טִירְחָא, אֲבָל בְּרִישָׁא בְּדִין דָּם הַכּוּי הָרִי פְּלִיג מְפֹרָשׁ וְאִמְר דְּאִינוּ אִסּוּר אֶלָּא בְּשֵׁלָא הַכִּין וּמִשּׁוּם מְקַצָּה, אֲבָל כְּשֶׁהַכִּין עֶפְר שְׂרִי לְכַסּוֹתוֹ וְלֹא חִיּוּשֵׁינּוּ בִּי מִשּׁוּם טִירְחָא פְּלִל, וְכֵן רַמֵּי בְרִי' דְּרַב יִיבָא וְרַבָּא וְרַבָּה וְכֹל סוּגְיֵית הַש"ס שֶׁם כּוּלְהוּ פְּלִיגֵי עַל הַבְּרִייתָא הַזֹּאת וּס"ל לְהִקְפֹּד מִמֶּשׁ דְּבָדָם הַתְּעֲרֹבוֹת הוּא דְחִיּוּשֵׁינּוּ מִשּׁוּם טִירְחָא אֲבָל בְּכּוּי לֹא חִיּוּשֵׁינּוּ פְּלִל לְטִירְחָא מִשּׁוּם דְּתַקְנַת חַכְמִים הִי' בִּי לְכַסּוֹתוֹ וּכְמ"ש, וְרַק הַבְּרִייתָא לְבַדָּה הוּא דִּס"ל לְהִקְפֹּד דְּגַם בְּכּוּי הָאִסּוּר מִשּׁוּם טִירְחָא וְאִם כֵּן הִנֵּה בִּי הַסְּבָרָא יוֹתֵר פְּשִׁטָּא לְאִסּוּר, אֲבָל כּוּלְהוּ פְּלִיגֵי עֲלֵי' וְאִמְרֵי לְהִקְפֹּד דְּבְכּוּי לִיפָא בִּי מִשּׁוּם טִירְחָא וּכְמ"ש, וְלִזְה פְּסַק רַבֵּינוּ שְׁפִיר ג"כ הֵכִי פְּסִיפָא דְּבְרִייתָא דְּבָדָם הַתְּעֲרֹבוֹת הִנֵּה הָאִסּוּר מִשּׁוּם טִירְחָא, וְלַעֲנִין דָּם הַכּוּי פְּסַק פְּרַמֵּי בְרִי' דְּרַב יִיבָא לְחוּמְרָא דְּהָאִסּוּר הוּא מִשּׁוּם הַתְּרַת חֲלָבוֹ, וְכַפְשֻׁטוֹת דְּבְרֵי הַמְּשֻׁנָּה דְּאִמְרָה בְּסַתְמָא דְּכּוּי אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ דְּמִשְׁמַע בְּכ"ע אֶף כְּשֶׁהַכִּין הֶעֱפֵר מְפֹרָשׁ לְכּוּי, וְא"ש הַפֶּל לְנִכּוֹן בְּסִיעַד"ש וְדו"ק: הִלְכָּה ג' הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה בִּיּו"ט מְוַתֵּר לוֹ לְתַלְוֵשׁ צָמֵר לְמַקּוֹם הַסִּפִּין בְּיָדוֹ כּו' אֲבָל בְּעוֹף לֹא יִמְרוֹט מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּרַכּוֹ וְנִמְצָא תוֹלֵשׁ בְּיוֹם טוֹב.

עֵינֵין לַח"מ מֵה שֶׁהִקְשָׁה דְּהָרִי גַם בְּעוֹף הִי' לוֹ לְהַתִּיר מִשּׁוּם דְּבִשְׁאִינוּ מִתְּפֹנִין פּוֹסַק רַבֵּינוּ דְּמִוַּתֵּר, וְתִירֵץ דְּרַבֵּינוּ אֵינְרִי בְּמִתְּפֹנִין עִי"ש, וְאֵין כָּאֵן לֹא קְנוֹשָׁא וְלֹא תִירוּץ דְּהָרִי רַש"י וְתוֹס' שֶׁם פִּירְשׁוּ מְפֹרָשׁ דְּמִתְּפֹנִין הוּא שְׁמִכּוּנֵין לְתוֹלְשׁוֹ מִמֶּשׁ וְאִינוּ מִתְּפֹנִין הוּא שְׁאִינוּ מְכּוּנֵין לְתוֹלְשׁוֹ אֶלָּא מְפִינְהוּ וּמוֹשְׁכוּ אֵילָף וְאֵילָף וְאִם נִתְלַשׁ נִתְלַשׁ עִי"ש, וְאִם כֵּן הָרִי רַבֵּינוּ כְּתַב מְפֹרָשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ מְוַתֵּר לוֹ לְתַלְוֵשׁ צָמֵר, וְכֵן בְּסִיפָא אִמְר מְפֹרָשׁ בְּלִשׁוֹנוֹ לֹא יִמְרוֹט, וְהוּא דִּס"ל כְּלִשׁוֹן שְׁנֵי שְׁבַתוֹס' שֶׁם, וְאִם כֵּן אֵינָה קְשִׁיָּא וְאֵינָה תִירוּץ שְׁיָף בְּזָה וְד"ל: עוֹד מִתְּקַשָּׁה הַלַּח"מ דְּלָמָּה לֹא הִתִּיר רַבֵּינוּ בְּעוֹף מִשּׁוּם מְלָאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה דְּהוּא מְוַתֵּר לְכַתְחִילָה מִשּׁוּם שְׁמַחַת יו"ט כְּמוֹ חוֹפֵר גְּנוּמָא וְאִינוּ צְרִיף רַק לְעַפְרָה, וְעִי"ש מ"ש בְּזָה, וְנִפְלְאֵתִי עֲלֵיו מְאֹד בְּזָה דְּנֵהִי שְׁהַתוֹס' בְּבִיצָה דָּף ח' כְּתַבוּ הֵכִי הָרִי כְּתַבוּ זֶה רַק לְמ"ד דְּמְלָאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה פְּטוּר, וְז"ל שֶׁם וְאִינוּ צְרִיף אֶלָּא לְעַפְרָה פְּטוּר, מִשּׁוּם דְּהוּי מְלָאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה וּפְטוּר עֲלֶיהָ כּו' עִי"ש, אֲבָל רַבֵּינוּ הָרִי פְּסַק בְּפ"א מֵה' שְׁבַת ה' ז' דְּמְלָאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה חֵיב עֲלֶיהָ, וְהִיא דְּחוֹפֵר גְּנוּמָא וְאִינוּ צְרִיף אֶלָּא לְעַפְרָה אֲסוּר כְּתַב רַבֵּינוּ שֶׁם בַּה' י"ז מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַלְקֵל עִי"ש, וְהוּא דְּבְרֵי הַש"ס חֲגִיגָה דָּף י' עַל הָא דְּחוֹפֵר גְּנוּמָא בְּשַׁבַּת וְאֵין צְרִיף אֶלָּא לְעַפְרָה פְּטוּר, כְּמֵאן כּו' שֶׁ דְּאִמְר מְלָאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה פְּטוּר עֲלֶיהָ, אִפִּי תִימָא לִר"י הֵתֵם מִתְּקַן הֵכָא מְקַלְקֵל הוּא עִי"ש, וְכֵן פִּירְש"י בְּבִיצָה שֶׁם עִי"ש, וְא"כ בְּמִרְיַת הַנּוֹצָה שֶׁל עוֹף הָרִי מִתְּקַן הוּא וְלֹא מְקַלְקֵל וְאֵין לְהַתִּיר אִסּוּר דְּאוּרִייתָא מִשּׁוּם שְׁמַחַת יו"ט וְזֶה פְּשוּט וְד"ל: הִלְכָּה ח' וְעִשְׂיֵית מְלָאכָה שְׁאֵינָה לְצוֹרֵף אֲכִילָה וְכִינְצָא בְּהוֹן עֲשֵׂה וּל"ת.

עֵינֵין לַח"מ מִשֶׁהִקְשָׁה נֵהִי דְּעֲשֵׂה אֵיכָא מִשּׁוּם לְכֶם וְלֹא לְעַכּוּ"ם אֲבָל ל"ת הֵיכִי הוּי וְהִיא מִתּוֹף שֶׁהוּתְרָה מְלָאכָה לְצוֹרֵף הוּתְרָה נְמִי שְׁלֵא לְצוֹרֵף, וְעִי"ש מ"ש בְּזָה וְאִזְלֵי לְשִׁיטָתוֹ בְּפ"א ה' ט"ו ע"ש, אֲבָל כְּבָר כְּתַבְתִּי שֶׁם דְּבִין קוֹשְׁתוֹ לִיתָא וּבִין תִּירוּצוֹ לִיתָא, וְהַקְּצוּר דְּרַבֵּינוּ כְּהַתוֹס' ס"ל דְּלֹא הוּתֵר מִשּׁוּם מִתּוֹף אֶלָּא אִם יֵשׁ בּוֹ צוֹרֵף קָצַת עַכ"פ אֲבָל מֵה שְׁאֵין בּוֹ צוֹרֵף יו"ט פְּלִל אֵית בִּיהָ בֵּין עֲשֵׂה בֵּין ל"ת דְּאוּרִייתָא, וּבּוֹדָאֵי שְׂרִקְפַת קְדוּשִׁים

אין בו שום צורך יו"ט ולזה פתב רבינו בלשוננו שאינה לצורך אכילה "ויכיוצא בו"
דר"ל שאינה גם לשאר צורך פלל נד"ל: פרק ד הלכה יד העושה מדורה כיו"ט פשהוא
עורה את העצים אינו מניח זה על זה עד שיסדיר המערכה מפני שנראה כבונה כו'.

עיין מ"מ שפתב בפריסת שלחן על גבי ספסליו מותר לפי שאין צריכין לאויר שתחתיו,
והקשה עליו הכ"מ שהרי ביצים שאין צריכין לאויר שביניהם ואסור עכ"ל: ונלע"ד דלא
קשה מידי, דהרי עדיפא מזה הי' לו להקשות דבביצים בנדאי פשנותנין שורה על גבי
שורה עד שיעמדו כמו מגדל כמ"ש רבינו אין שום אויר ביניהם ואפ"ה אסור, אבל
הטעם בהם הוא משום בונה ולא משום אהל דהרי הוא כבונה ממש, וכל בנין הוא בלא
אויר פלל, אלא דגם באהל אמרו שהוא תולדת בונה אע"פ שיש אויר תחתיו אבל רק
באהל קבוע, וכמ"ש רבינו בה' שבת שם העושה אהל קבוע ה"ז תולדת בונה וחיוב, אבל
אהל עראי אינו אסור אלא מדרבנן לכתחילה גזרה שמא יעשה אהל קבוע וכמ"ש רבינו
שם בפ' כ"ב ה' כ"ז, וא"כ הרי בנדאי לא מקרי אהל אלא בצריף לאויר שתחתיו אבל
באין צריף לאויר שתחתיו לאו אהל הוא, ובונה בנדאי לא הנה דאין בנין אלא זעג"ז
בלא אויר אלא באהל קבוע הצריף לאויר שתחתיו הנה פכולו סתום וככולו בנוי, אבל
אם אינו צריף להאויר הרי אינו דומה פלל לבונה שהוא בלא אויר, ולכן בפריסת שלחן
על גבי ספסליו שאין צריף להאויר שתחתיו הרי לאו אהל הוא ולא בונה הוא, משא"כ
בביצים הוא כבונה ממש, כנלע"ד ודו"ק: הלכה כן ואין מטילין חלשים על המנות אבל
מטילין חלשים על בשר הקדשים ביו"ט פדי לחבב את המצות.

ובהשגות בגמ' מפרש מטילין חלשים על הקדשים של יו"ט ביו"ט אבל לא על המנות
של חול ביו"ט ואפי' בקדשים כו' עכ"ל: ועיין במ"מ שפתב דרבינו מפרש של חול של
חולין ודלא כפירש"י והראב"ד ע"ש, ועיין בלח"מ מה שהקשה על זה, ובנדאי דוחק
גדול הוא להעמיס פירש זה בדעת רבינו דא"כ הרי פבר השמיענו זה רבינו לעיל בפ'
כ"ג מה' שבת הל' י"ז דאסור להפיס ולשחק בקוביא בשבת מפני שהוא פמקח וממכר
ומותר להפיס רק עם בניו ובני ביתו כו', וא"כ ביו"ט נמי הרי אסור פל מידי שהוא פמקח
וממכר ולמה הוצרך להשמיענו שנית בכאן דין זה, ונהי דעל דברי המשנה לא קשיא
דהתם הרי אמר התנא מתחילה מטילין חלשים על הקדשים ביו"ט דאיירי בכהנים ואח"כ
אמר אבל לא על המנות ותי' הגמ' שפיר דלא קשיא פשיטא דסד"א דכהנים שאני דכתיב
ועמך פמריבי פהו, ובזה מסולק גושניית הלח"מ על התנא ע"ש, אבל על רבינו בנדאי
קשיא דהרי הוא הקדים לומר ואין מטילין חלשים על המנות דלא איירי עדיין בכהנים
פלל, וא"כ הלא פבר השמיענו דין זה בה' שבת, ועוד דלפי זה הלא קשיא על רבינו
דלמה שינה בלשוננו מדבריו שבה' שבת דהתם אמר בלשון אסור להפיס והכא אמר
בלשוננו אין מטילין חלשים, ועל התנא לא קשיא זה ג"כ דהוא לא הזכיר לשון מטילין
חלשים אלא על הקדשים, אבל על המנות לא הזכיר פלל לשון אין מטילין חלשים אלא
אמר סתמא אבל לא על המנות, אבל על רבינו קשיא: לכן נלע"ד דגם רבינו מפרש
כפירש"י והראב"ד ומ"מ גושניית הראב"ד מעיקרא לא קשה מידי, דבאמת רבינו פירש
בדבריו ג"כ הכי מפורש, דהרי יש לדייק בלשון רבינו שאמר אבל מטילין חלשים על
בשר הקדשים ביו"ט, דהרי האי ביו"ט הוא מיותר דהרי פל ההלכות הללו ביו"ט מיירי,
וכבר הזכיר ברש"י דבריו בהלכה י"ט בלשוננו "דברים רבים אסרו ביו"ט" כו' והילך

וחושב פל הדברים מה שהוא אסור ומה שהוא מותר בסתמא, וא"כ למה מצריף רבינו להזכיר בדין זה לשון ביו"ט יותר מכל הדינים, דבשלתמא התנא שהזכיר בדין זה לשון ביו"ט, א"ש דהוא בענין שבת קאי, לכן הוצרך להזכיר בדין זה לשון ביו"ט, אבל רבינו דאירי בדיני יו"ט הלא לא הוצרך להזכירו, פאשר לא הזכיר לשון ביו"ט בדין הדינים, והיה לו לומר אבל מטילין חלשים על פשר הקדשים בסתמא, אם היה פונתו כהבנת הרב"ד בדבריו להתיר להטיל חלשים על כל הקדשים אפי' משל עיו"ט, אלא ע"כ מוכרח הוא ומוכן לכל דהאי ביו"ט הוא כמו של יו"ט ור"ל על פשר הקדשים שנעשו ביו"ט דוקא וכפירוש הגמ' לדברי המשנה דאמרה ג"כ לשון זה ביו"ט דהיינו של יו"ט, דבאמת גם הגמ' הכריח מלשון ביו"ט דע"כ הוא של יו"ט מדאמר ביו"ט לאפוקי בשבת ולמה חלוק יו"ט משבת לענין זה, אע"כ דה"ק קדשים של יו"ט.

ובשבת לא שייך זה דאיזה קדשים הנאכלין נעשין בשבת לבד מלחם הפנים וגם הוא לא נעשה אלא מערב שבת העבר ולא בשבת, ולזה אמר ביו"ט לכלול בזה כל הקדשים הנעשים ביו"ט דוקא וא"כ אבל לא המנות הוא של הקדשים שנעשו מערב יו"ט, וכן הוא מוכרח עוד ביותר בלשון רבינו שנקט לשון ביו"ט בעניינא דיו"ט דע"כ הפונת הוא הנעשים ביו"ט דוקא, וממילא מוכן דמאי דאמר מתחילה ואין מטילין חלשים על המנות שנקט בהסג"כ לשון מטילין חלשים כמו בספא דאירי בזה ג"כ במנות של קדשים אלא שלא נעשו ביו"ט וכדברי הש"ס ממש והוא נכון ואמת לע"ד ודו"ק: פ"ק ה הלכה ד אין מוליכין את הסולם של שוקף משוקף לשוקף ברה"ה כו' אבל ברה"י מוליכו כו' מפני שמחת יו"ט.

ובהשגות הוא אמר דבר זה אבל הגמרא לא אמרה פן ולא חלקה בדבר כו' וב"ה דשרו בתרנוייהו שרי עכ"ל: עיין מ"מ מ"ש בזה ועיין לח"מ, ונלע"ד ליישב דעת רבינו בפשיטות מאד דודאי פסק רבינו פלישנא בתרא דרב חנן בר אמי דאמר מחלוקת ברה"י אבל ברה"ה ד"ה אסור, והא דפריף עליה לימא רב דאמר כב"ש והוצרך לומר תנאי היא, הוא משום דבסוגיא זו אפתי לא העלו על דעתם דטעמא דב"ה הוא משום שמחת יו"ט, אבל לפי מאי דפסיקא ליה להש"ס שם אח"כ בע"ב דטעמייהו דב"ה להקל הוא משום שמחת יו"ט כדאמר בלשון פסיקא אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא, וכן הוא דעת ר' יוחנן שם דטעם המיקל הוא משום שמחת יו"ט, וכן אזלי בזה כל הסוגיא שם, לפ"ז הרי הפרכא לימא רב דאמר כב"ש מעיקרא ליתא דה"ק רב חנן בר אמי דב"ש אית להו דר"י אמר רב דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור, גם לענין שמחת יום טוב ולכן אסרי גם ברה"י, וב"ה לית להו דר"י אמר רב גבי שמחת יום טוב, וא"כ ודאי גם רב בעצמו יוכל לספור הכי, וזהו ממש דברי רבינו, וא"ש לנכון ברויחא ובפשיטות מאד בסיעתא דשמאי ודו"ק: פ"ק ז הלכה ו מי שהיתה לו תבואה מחוץ לקרקע ואין לו מה שיאכל במועד אלא ממנה אע"פ שאין פאן הפסד כו' קוצר ומעמר נדש וזורה ובורר וטוחן מה שהוא צריף ובלבד שלא ידוש בפרות שכל דבר שאין בו הפסד צריף לשנות.

עיין כ"מ שכתב לתמוה על זה שכתב רבינו דמה שלא ידוש בפרות הוא משום שינוי דהא בגמ' אסיקנא דטעמא דלא ידוש בפרות לאו משום שינוי הוא, וע"ש שדחק בזה:

ונלע"ד דקונשניא מעיקרא ליתא דהרי הש"ס (מע"ק י"ב ב') אמר להדיא ואי ר' יוסי ידוש נמי בפרות דהא אמר רב יצחק בר אבא מאן תנא שינוי במועד בדבר האבוד דלא כר' יוסי, הרי מפני דס"ד דהא דתניא בברייתא אבל מחובר לקרקע אפי' פולו אבוד אסור ואם אין לו מה לאכול קוצר ומעמר ודש ובלבד שלא ידוש בפרות, האי ואם אין לו מה יאכל כו' קאי רק אפולו אבוד, דתיתי בעינו דבר האבוד ואין לו מה יאכל ולכן פריד שפיר דכינו דבדבר האבוד קיימינו למה ליה שינוי לר' יוסי, והוצרכו שפיר לתרץ דהאי ובלבד שלא ידוש בפרות לאו משום שינוי הוא אלא משום דאנושי מילתא כדפירש"י שם אבל רבינו הרי דייק בדבריו מפני ש"אע"פ שאין פאן הפסד" שפול דבר שאין בו הפסד צריד לשנות" הרי דאירי מפני שבאין בו הפסד דגם ר' יוסי מודה בו דצריד לשנות, והוא משום דפסק כרב דעבד עובדא בנפשי' דקצר גם חטים שאין בהם הפסד משום שאין לו מה יאכל, וא"כ לפ"ז הרי שפיר מתפרש גם דברי הברייתא דאיתא כר' יוסי בהכי דהא דאמרה ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש אירי גם בדבר שאין בו הפסד, וא"כ לפ"ז נדאי מה דאמרה ובלבד שלא ידוש בפרות משום שינוי הוא דגם ר' יוסי מודה בו וכהבנת המקשן בפירוש הברייתא ולכן שפיר פסק רבינו הדי, אלא דבמה שאוסר ר' יוסי מחובר גם בכלול אבוד בזה לא פסק פנותי' כר"ה וכרב ושמואל שם דלא פסקו פנותי' בזה, אבל באם אין לו מה יאכל פסק פנותי' בדברי רב דבזה פסק פנותי' ואף באין לו הפסד וממילא פסק ג"כ פנותי' דר' יוסי שלא ידוש בפרות משום שינוי דבדבר שאין בו הפסד לכ"ע בעי שינוי וד"ל, שוב ראיתי דגם הלח"מ פתב לתרץ באופן זה ע"ש: הלכה י"ח פיצד אבל שחל שביעי שלו להיות ביו"ט או שחל להיות בעיו"ט נהרי הוא שבת.

עיינ כ"מ שכתב בגמ' דף י"ד בעי אנון שאבדה לו אבידה ערב הרגל מהו כו' תיקו, ומדהשמיטוהו רבינו והרי"ף והרא"ש משמע דנקטי לה לחומרא, ויש לתמוה על רבינו והרא"ש דסברי דמלאכת חוה"מ דרבנן למה לא פסקוהו לקולא עכ"ל: ואנכי תמהתי על תמיהתו דאטו הגילוח נאסר בחוה"מ משום מלאכה והלא לצורך יו"ט הוא, אלא כל האיסור הוא שפא ישא אדם עצמו לתוך המועד ויבא יו"ט הראשון והוא מנוול, כמ"ש רבינו בה' הקודמת, ולא משום עצמו לבד אלא גם מפני אחרים הרואין כדאמר בבבביתו שם או דלמא פינון דלא מוכחא מלתא פי הנה לא, ונהרי הוא גזירה שלא יבאו לידי איסור חמור, ולכן שפיר החמירו בספיקא ואין זה ענין למלאכת חוה"מ כלל, וד"ל: אמנם בדבר קונשית המ"מ על לשון רבינו נלע"ד דנדאי ט"ס הוא אבל אין למוחקו לגמרי כדמשמע מדברי המ"מ אלא הדי צ"ל אבל שחל שלשים שלו להיות ביו"ט או שחל שביעי שלו להיות בעיו"ט כו', ובזה א"ש דברי רבינו לנכון ודו"ק: פרק ח הלכה פא מוליכין ומביאין פלים מבית האנון בארבעה עשר אחר חצות כו', ומושיבין שובכין לתרגולין, תרגולת שישבה על הביצים שלשה ימים או יותר ומתה מושיבין אחרת תחתיה בארבעה עשר פדי שלא יפסדו הביצים, ובמועד אין מושיבין אבל אם פרחה במועד מעל הביצים מחזירין אותה למקומה.

עיינ מ"מ ועיינ כ"מ שנתחבטו הרבה בדברי רבינו ליישב דבריו ע"פ סוגיית הש"ס פסחים נ"ה ב' ע"ש: ואענה גם אני חלקי בזה ואומר דרבינו יש לו שיטה אחרת בגמ' שם דלא כפירש"י, דהרי לכאורה אינו מוכן פלל סוגיית הש"ס שם לפירש"י דמפרש

לדברי ר"ה שם דאיירי ג"כ במועד ואמר שם ל"ש אלא תוף שלשה למרדה ואחר שלשה לשיבתה אבל לאחר שלשה למרדה או תוף שלשה לשיבתה לא מהדרינו, דמצריף תרתי לטיבותא דוקא, אבל לאחר שלשה למרדה אפילו לאחר שלשה לשיבתה דפסדי בייעי לגמרי לא מהדרינו לה, אע"ג דהפסד מרובה הוא מ"מ משום טירחא שיש בזה לא חיישינו להפסד מרובה וכפירש"י שם, א"כ לפ"ז מאי פריף הש"ס שם מתחלה השתא אותובי מותבינו אהדורי מיבעי, ועל פן משום זה הנצרך אביי לאוקמה בחולו של מועד, ואיזה קושיא היא זו ואיזה ק"ו הוא זה, והלא שפיר נוכל לומר דכל המשנה היא פפושטה בי"ד, ואפ"ה איצטריף לאשמועינו דמתזירין אותה בי"ד בכ"ע, אפילו לאחר ג' ימים למרדה דאיכא כא טירחא יתירה דבחוה"מ אסור, ובי"ד השמיענו המשנה דשרי, או נאמר להיפך דארף בי"ד אינה מתרת להחזירה למקומה אלא תוף ג' למרדה אבל לא לאחר ג' למרדה וכדברי ר"ה דמוקי לה בהכי, ולמה לי לאביי לאוקמה בחוה"מ וגם ר"ה מנא לי דאיירי בזה בחוה"מ ולא בי"ד: ועוד דגם בלא"ה דוחק גדול הוא לומר דר"ה ור' אמי סתמו דבריהם אליבא דאוקימתא דאביי דאוקמה בחוה"מ, ואם באמת פירשו גם ר"ה ור' אמי בכא זו דהמשנה בחוה"מ, הי' להו לפרש זה בדבריהם מפניש, דהרי הם הוי קודם אביי טובא, ואיך נוכל לומר דסמכו עצמן על אוקימתא דאביי דאוקמה בחוה"מ ולכן סתמו דבריהן כאלו הוא מלתא דפסיקא, ואם נאמר דכיון שחלקו בין תוף ג' לאחר ג' מוכן ממילא דאיירי בחוה"מ דאלו בי"ד אין שום חילוק בזה, א"כ הלא הי' לי להש"ס להביא סיעתא לאביי מדבריהם ולומר איתמר נמי אמר ר"ה ל"ש כו', אלא מדלא אמר איתמר נמי ע"כ אין הכרח מדבריהם דאיירי בחוה"מ וישגם הם מפרשים לכא זו דהמשנה בחוה"מ, אלא שפיר יש סברא לומר דאיירי בי"ד ושהם מפרשים להבבא דמתניתין ג"כ בי"ד, ואם פן גם עתה מנא לן דאיירי בחוה"מ דלמא איירי בי"ד ומפרשי גם פן לכל המשנה בי"ד ודלא פאביי, ובפרט דקושיא הראשונה הנ"ל בנדאי קשיא טובא דאם איירו רק בחוה"מ אבל בי"ד בכ"ע שרי אף לאחר שלשה למרדה דטריחא טובא, הלא בנדאי איכא לאוקמי שפיר גם לכא זו דהמשנה בי"ד והשמיענו דבי"ד בכ"ט מתזירין אותה למקומה ולכן אמרה המשנה מתזירין אותה למקומה בסתמא .

באין חילוק: לכן מפרש לה רבינו באמת הכי דר"ה ור' אמי מפרשי גם לכא זו דהמשנה בי"ד ודלא פאביי, וגם בי"ד מחלקי בין תוף ג' לאחר ג', אבל הסתמא דגמ' דמקשה השתא אותובי מותבינו אהדורי מיבעי, ואביי דמוקי לה בחוה"מ פליגי עליהו דלדידהו אין שום חילוק בין תוף ג' למרדה לאחר ג' למרדה אלא גם לאחר ג' למרדה ג"כ מהדרינו פי גם בה אין הטירחא גדול כ"כ ושרי אף שיש בה טירחא קצת משום הפסד הביצים גם בחוה"מ, ובי"ד פשיטא להו דשרי דהשתא אותובי מותבינו לאהדורי מיבעי, ולפ"ז נדאי דהלכה פסתמא דגמ' וכאביי דבתראי נינהו, ולזה פסק רבינו פנותם וסתם דבריו ואמר פלשון המשנה דמתזירין אותה למקומה בסתמא בכ"ע, ועתה פינו דאביי דייק בלשוננו סיפא אתאן לחולו של מועד מפלל דרישא וסיפא דסיפא איירי בי"ד לבד, הרי מפניש דדוקא בי"ד הוא דמושיבין שובכין לתרגולין, ודוקא בי"ד מושיבין אחרת תחתיה אם מתה, אבל בחוה"מ לא ואף אם מתה לאחר ג' ימים לשיבתה דפסדי ביצים לגמרי ג"כ אין מושיבין אחרת.

והטעם הוא פשוט בזה, דהרי חזינו דהגמ' לא הנה קשי' לי' השתא אותוכי מותבין אהדורי מבעי אלא על סיפא דרישא לבד להחזיר אותה התרנגולת עצמה, אבל על סיפא דסיפא להושיב אחרת עליהן לא קשיא לי' מידי דשפיר איצטריכא, וע"כ הוא משום דזה גרע טפי וטרקחא מלתא טובא להושיב תרנגולת על ביצים בעל פרכה ולהכריחה שתשב עליהן שלא ברצונה, דמושיבין שוככין לתרנגולין הוא שמניח ביצים תחתיה ואם רצונה לישוב עליהן היא יושבת ואם אין רצונה לישוב עליהן אינו מכריחה ואין בזה שום טירחא, אבל להושיב תרנגולת על הביצים תחת התרנגולת שמתה הרי יכריחה לישוב עליהן בע"כ ואיפא בזה טירחא יתירה ה"א דלא קמ"ל דגם זה שרי בי"ד, ומנה דבחוה"מ תרנייהו אסורות לא להושיב שוככין ולא להושיב אחרת תחת הראשונה אף אם פסדי ביצים לגמרי כיון שיש בזה טירחא יותר מדאי, ומדע דהרי לפירש"י ר"ה אוסר בחוה"מ גם להחזיר אותה התרנגולת עצמה שפרכה לאחר ג' ימים משום דפרח לה ציקרא מנה ולא חייש להפסד ביצים, וכ"ש להושיב אחרת עליהן שמעולם לא הי' לה ציקרא כלל, ולכן נדאי אף דבלהחזיר אותה התרנגולת עצמה שפרכה פליגי עלי' אבני ומתיר להחזירה באין חילוק, מ"מ במתה ולהושיב אחרת תחתיה ס"ל גם כן הכי דבחוה"מ אסור ובי"ד ס"ל דהכל שרי, וזה הוא מוכרח בדברי המשנה דלא התירה להושיב לכתחלה ולהושיב אחרת תחת הראשונה אלא בי"ד ולא בחוה"מ, ולהחזיר אותה התרנגולת מתרת גם בחוה"מ בסתמא בכ"ע לפי דברי אבני: אמנם ר"ה דמוקי לכל המשנה בי"ד ואמר דאינה מתרת להחזיר אלא בתוך ג' למרדה ולא לאחר ג', ואפ"ה מתרת להושיב אחרת תחת הראשונה, מוכרח הוא לדידן' דלהושיב אחרת הטרקחא מועטת מלהחזיר אותה תרנגולת שפרכה לאחר ג' ימים, אבל אנו קי"ל פאבני ונהו דפסק הכי רבינו דאין היתר בחוה"מ אלא להחזיר אותה התרנגולת בכ"ע אבל להושיב שוככין לכתחלה, ולהושיב אחרת על הביצים אין היתר אלא בי"ד אבל לא בחוה"מ ובי"ד מותר בכ"ע אף לאחר ג' ימים למרדה וכאבני, אמנם משמע לי' לרבינו דגם לאבני לא התירה המשנה להחזירה ולהושיב אחרת תחתיה בי"ד אלא משום הפסד ביצים, וזה אינו אלא לאחר שלשה לשיבתה וכדברי ר"ה ולא כר' אמי דקי"ל הכי בכ"מ דרק להפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ולכן פסק רבינו גם כן הכי, ובזה מסולק בפשיטות כל הקושיות והספיקות מעל דברי רבינו בפשיטות מאד וא"ש לנכון בסיעד"ש ודו"ק: תם ונשלם באור הלכות יום טוב בסיעד"ש בריף רחמנא דסייען